

Anu Karjalainen

Liikkuva ja muuttuva suomi

Diskursiivis-etnografinen
tutkimus amerikansuomalaisten
kielielämäkerroista

JYVÄSKYLÄ STUDIES IN HUMANITIES 186

Anu Karjalainen

Liikkuva ja muuttuva suomi

Diskursiivis-etnografinen tutkimus
amerikansuomalaisten kielielämäkerroista

Esitetään Jyväskylän yliopiston humanistisen tiedekunnan suostumuksella
julkisesti tarkastettavaksi yliopiston vanhassa juhlasalissa S212
lokakuun 27. päivänä 2012 kello 12.

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

JYVÄSKYLÄ 2012

Liikkuva ja muuttuva suomi

Diskursiivis-etnografinen tutkimus
amerikansuomalaisten kielielämäkerroista

JYVÄSKYLÄ STUDIES IN HUMANITIES 186

Anu Karjalainen

Liikkuva ja muuttuva suomi

Diskursiivis-etnografinen tutkimus
amerikansuomalaisten kielielämäkerroista

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

JYVÄSKYLÄ 2012

Editors

Sari Pietikäinen

Department of Languages, University of Jyväskylä

Pekka Olsbo, Ville Korkiakangas

Publishing Unit, University Library of Jyväskylä

Jyväskylä Studies in Humanities

Editorial Board

Editor in Chief Heikki Hanka, Department of Art and Culture Studies, University of Jyväskylä

Petri Karonen, Department of History and Ethnology, University of Jyväskylä

Paula Kalaja, Department of Languages, University of Jyväskylä

Petri Toiviainen, Department of Music, University of Jyväskylä

Tarja Nikula, Centre for Applied Language Studies, University of Jyväskylä

Raimo Salokangas, Department of Communication, University of Jyväskylä

Cover picture by Florian Hahne

URN:ISBN:978-951-39-4895-5

ISBN 978-951-39-4895-5 (PDF)

ISBN 978-951-39-4894-8 (nid.)

ISSN 1459-4331

Copyright © 2012, by University of Jyväskylä

Jyväskylä University Printing House, Jyväskylä 2012

ABSTRACT

Karjalainen, Anu

The Finnish language in motion. An ethnographic and discourse analytic study of Finnish-American language biographies.

Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2012, 288 p.

(Jyväskylä Studies in Humanities

ISSN 1459-4331; 186)

ISBN 978-951-39-4894-8 (nid.)

ISBN 978-951-39-4895-5 (PDF)

This study examines language biographies of Finnish-Americans from Seattle and seeks to understand the ways in which geographical and trans-generational mobility changes the value and functions of the Finnish language. It joins the line of recent sociolinguistic, ethnographic and discourse analytical research that conceptualizes language as a set of context-based, socially constructed and multimodal resources. With the help of a dialogic approach, the study seeks also to understand the role language ideologies play in the informants' lives. Methodologically the study provides solutions for applying material ethnography as a tool to gain a deeper understanding of language related experiences.

The ethnographic data consist of biographical interviews during which the informants told their life stories with special emphasis on the Finnish language. The informants (N = 9) are adults and represent three different migrant generations. During the interviews the informants were also asked to present an object they find most representative of their Finnish identity and language.

The findings show that the functions and value of the Finnish language have changed considerably over the course of the informants' lives. The analysis showed that the biographies consist of several language-related major life events (e.g., a birth of a child or retirement) which made the informants reconsider their relationship towards Finnish and to exercise their agency in using the language to serve their identity-related needs.

Turning to informants' language ideologies the findings suggest that the first generation Finnish-Americans view not only 'perfect' language skills as a marker of an authentic Finn, but also positive emotions towards Finland. This contrasted to the second and third generation informants who allowed themselves to feel like Finns in their personal lives but felt that their truncated set of linguistic resources prevented them from being "real" Finns in public settings.

The material objects such as inherited family albums and books indicated to be material extensions of the Finnish language that helped the informants experience their heritage and feel authenticity in the contexts where the actual language skills or opportunities to use those skills were lacking. Moreover, employing material ethnography demonstrated to be a successful way to add informants' agency in the research situation.

Keywords: multilingualism, material ethnography, language biography, Finnish-Americans, dialogism, language ideology, stance

Author's address	Anu Karjalainen Department of Languages / Applied linguistics P.O. Box 35 40014 University of Jyväskylä, Finland
Supervisors	Sari Pietikäinen Professor Department of Languages / Discourse Studies University of Jyväskylä, Finland Maisa Martin Professor Department of Languages / Finnish University of Jyväskylä, Finland
Reviewers	Erling Wandé Professor Emeritus Department of Baltic Languages, Finnish and German / Finnish Stockholm University, Sweden Sari Pöyhönen Adjunct Professor Centre for Applied Language Studies University of Jyväskylä, Finland
Opponents	Erling Wandé Professor Emeritus Department of Baltic Languages, Finnish and German / Finnish Stockholm University, Sweden

ESIPUHE

Tämä tutkimus on ollut ylä- ja alamäkineen kärsivällisyyttä vaativa matka, jonka aikana mukanani on kulkenut loistava taustajoukko.

Nöyrät kiitokset Sari Pietikäiselle ja Maisa Martinille pitkäjänteisestä, inspiroivasta ja ammattitaitoisesta ohjauksesta. Ohjaussuhteiden aikana opin uskomattoman paljon akateemisesta maailmasta, tutkimuksen teosta sekä omasta itsestäni. Sari, kiitos kriittisistä mutta samaan aikaan kannustavista kommentteistasi. Ilman niitä tämä työ ei olisi vielä lähellekään valmis. Kiitos, että olet alusta saakka luottanut kykyihini ja siihen, että työni edistyy teinpä sitä missä päin maailmaa tahansa. Maisa, kiitos eteenpäin vievistä huomioistasi sekä siitä, että jaoit suomen kieleen ja amerikansuomalaisuuteen liittyvän rautaisen asiantuntemuksesi kanssani. Kiitos myös teille molemmille siitä, että ymmärsitte elämän olevan muutakin kuin tutkimusta ja suhtauduite yksityiselämäni iloihin ja suruihin inhimillisesti.

Vastaväittäjäni professori Erling Wandea sekä toista virallista esitarkastajaani dosentti Sari Pöyhöstä haluan kiittää ajatuksia herättäneistä ja rohkaisevista kommentteista, korjausehdotuksista sekä kielenhuoltoon liittyvistä huomioista. Ne kaikki auttoivat minua tutkimukseni viimeistelyssä.

Suuret kiitokset Jyväskylän yliopiston kielten laitokselle ja erityisesti soveltavan kielitieteen ja diskurssitutkimuksen porukalle kannustuksesta ja tuesta. Laitoksen nykyistä johtajaa Anne Pitkänen-Huhtaa ja entistä johtajaa Bertold Fuchsia haluan kiittää lämpimästi avusta rahoituksenhakuprosesseissa. Sydämelliset kiitokset tsemppauksesta ja yhteishengestä vanhoille ja uusille jatko-opiskelijakavereilleni Reetta Karjalaiselle, Kati Kauppiselle, Sarah Comptonille ja Hanni Salolle. Maantieteellisestä etäisyydestä huolimatta te kaikki olette olleet enemmän tai vähemmän läsnä tutkimustyöni arjessa ja elämässäni ylipäätään. Erikoiskiitos vielä mainiolle Skype-kollegalleni Reetalle. Olet ainoa tuttemani ihminen, joka kykenee uskottavasti keskustelemaan yhtä aikaa tutkimuksesta, parisuhteesta, lapsista, kuntoilusta, leipomisesta ja muodista. And Sarah, many thanks for proof reading my English text. Hannele Dufvalle, Minna Sunille ja Niina Liljalle kiitokset hedelmällisistä keskusteluista ja mainiosta seurasta, missä sitten ikinä olemmekin tavanneet.

Thanks to Sari Pietikäinen I have been privileged to be part of two international and innovative research projects, which have been funded both by the Academy of Finland as well as the research network funded by NordForsk. I would like to express my deepest gratitude to all members of the Northern Multilingualism and Peripheral Multilingualism projects and 3M Identities in Motion network. It has been inspiring to take part of the various meetings and academic discussions and to hear the motivating lectures of the top scholars. Special thanks to Professor Nik Coupland for introducing me to your research on Welsh-Americans. The articles from you and your co-writers inspired me to look at my own data from new perspectives. Thanks also to the other PhD

students that have been part of the projects and network. It has been reassuring to know I am in good company. Special thanks to Mairead Moriarty for hosting many PhD sessions and making me believe that finishing a dissertation is possible. You were right.

An important part of this research was done in Seattle. Many thanks to the staff and students of Department of Scandinavian Studies at the University of Washington. You made my stay in the city very pleasant and provided an inspiring environment to get started with my thesis. Special thanks go to the Associate Professor Andy Nestingen and the former Visiting Lecturer of Finnish Karoliina Kuisma who introduced me to the Finnish-American community and shared their knowledge and ideas about the local Finnishness. I also express my deepest thanks to the Finnish community members that I got to know during my stay in Seattle and especially to my informants that shared their amazing life stories with me.

Jyväskylän ja Seattlen lisäksi elämä on vienyt minua viisi vuotta kestäneen väitöskirjaprojektini aikana ympäri Keski-Eurooppaa. Im wunderbaren Berlin durfte ich für zwei Jahre meine Dissertation als Gastforscherin im Nordeuropa Institut der Humboldt Universität schreiben. Ich danke den Mitarbeitern und Mitarbeiterinnen des Instituts und insbesondere Tomas Milosch, der mir freundlicherweise einen Arbeitstisch organisiert hat. Haluan kiittää sydämellisesti myös Pohjois-Eurooppa-instituutin suomen lehtoria Eva Buchholzia monivuotisesta yhteistyöstä, mielenkiintoisista keskusteluista ja ystävyydestä.

Während der intensivsten Schreibphase, ein halbes Jahr vor meinem Abgabetermin, bekam ich als eingeladene Forscherin am Französisches Seminar an der Universität Basel die Möglichkeit eines Arbeitsplatzes. Ich bedanke mich herzlich bei Professor Georges Lüdi für diese Chance. Meiner Büronachbarin Katharina Höchle Meier danke ich für Ermutigungen, Diskussionen und erholsame Mittagspausen. Wir haben es geschafft!

Monet tahot ovat tukeneet työtäni taloudellisesti mahdollistaen siten täyspäiväisen tutkimustyön. Kiitos Jyväskylän yliopiston humanistiselle tiedekunnalle ja kielten laitokselle monivuotisesta rahoituksesta. Fulbright Finlandia ja CIMO:a kiitän saamastani tilaisuudesta tutkia ja opettaa Seattlessa. Kiitän myös Finlandia Foundation Nationalia, Suomalaista Konkordia-liittoa sekä Oskar Öflundin ja Emil Aaltosen säätiöitä saamastani tuesta.

Niin tärkeää kuin tiedeyhteisön tuki väitöskirjaprosessin aikana onkin ollut, on tukea tarvittu myös sen ulkopuolelta. Sydämelliset kiitokset ystäväilteni ja kavereilleni ympäri Eurooppaa. Kiitos, että olette ymmärtäneet haluttomuuteni keskustella tutkimuksestani työajan ulkopuolella mutta kannustaneet silti. Samainen kiitos lähtee avomieheni perheelle Eppelheimiin sekä tietysti vanhemmilleni ja veljelleni Ouluun. Isääni ja äitiäni haluan kiittää myös taloudellisesta turvaverkosta, jonka päällä koen seisseeni pienen ikuisuuden kestäneiden opintojeni aikana.

Lopuksi lämpimiä ajatuksia elämäni kahdelle tärkeimmälle ihmiselle. Matias, kiitos, että toit tullessasi niin paljon onnea ja uuden, ihanan tavan kat-

soa maailmaa. Ich widme dieses Buch meinem Florian. Danke für deine Liebe,
deine vielseitige Unterstützung und dass du immer an mich glaubst.

Baselissa syyskuussa 2012,
Anu Karjalainen

KUVIOT

KUVIO 1	Amerikansuomalaisten asuttamat alueet ja alueilla asuvien amerikansuomalaisten lukumäärä (U.S. Census Bureau 2000e)	37
KUVIO 2	Seattle, King Countyn piirikunta ja Washingtonin osavaltio	43
KUVIO 3	Keskeisiä suomalaisuuden näyttämöitä Seattlessa: suomalais-luterilainen kirkko ja Washingtonin yliopiston suomen kielen ohjelma.	46
KUVIO 4	Seinämaalaus Ballardissa. Suomalaiset ja muut Pohjoismaista tulleet siirtolaiset ovat osa Seattlen historiaa ja kielimaisemaa.	47
KUVIO 5	Eri kielistä koostuva kielirepertuaari	52
KUVIO 6	Resurssit yhden kielen sisällä	53
KUVIO 7	Kielenkäytön horisontaalinen ja vertikaalinen taso	61
KUVIO 8	Asemoitusprosessi (vrt. Du Bois 2007: 163)	81
KUVIO 9	Kielielämäkerta risteymänä	98
KUVIO 10	Kieli-ideologiat, äänet ja asemoituminen osana kielielämäkertoja.....	104
KUVIO 11	Terhin tärkein suomalainen esine: isoäidin puulusikka.....	198
KUVIO 12	Liisan tärkein suomalainen esine: äidin kutoma ryijy	201
KUVIO 13	Sylvian tärkein suomalainen esine: äidin vanhat nuottivihot	205
KUVIO 14	Paulan tärkein suomalainen esine: Finnish Cookbook -keittokirja	209
KUVIO 15	Hennan tärkein suomalainen esine: kantele.....	214
KUVIO 16	Marcin tärkein suomalainen esine: isältä perityt valokuva-albumit	216
KUVIO 17	Laurenin tärkein suomalainen esine: äidin maljakko	220
KUVIO 18	Suomen resurssien toimintamahdollisuudet ja merkitykset.	228
KUVIO 19	Suomen kielen elämäankaari kokoelmana risteyksiä.	230
KUVIO 20	Suomen kieli ja multimodaalisuus.....	231

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Suomalaista syntyperää olevat ja todennäköisesti suomen kieltä puhuvat asukkaat Seattlessa, King Countyn piirikunnassa ja Washingtonin osavaltiossa (luvut poimittu lähteistä U.S. Census 2000b; U.S. Census 2000c; U.S. Census 2000d)	45
TAULUKKO 2	Elsan kielielämäkerran keskeiset vaiheet (ensimmäinen sukupolvi)	109
TAULUKKO 3	Liisan kielielämäkerran keskeiset vaiheet (ensimmäinen sukupolvi)	109
TAULUKKO 4	Hennan kielielämäkerran keskeiset vaiheet (ensimmäinen sukupolvi)	110

TAULUKKO 5	Terhin kielielämäkerran keskeiset vaiheet (ensimmäinen sukupolvi)	111
TAULUKKO 6	Paulan kielielämäkerran keskeiset vaiheet (toinen sukupolvi)	112
TAULUKKO 7	Sandran kielielämäkerran keskeiset vaiheet (toinen sukupolvi)	113
TAULUKKO 8	Laurenin kielielämäkerran keskeiset vaiheet (kolmas sukupolvi).....	114
TAULUKKO 9	Sylvian kielielämäkerran keskeiset vaiheet (kolmas sukupolvi).....	115
TAULUKKO 10	Marcin kielielämäkerran keskeiset vaiheet (kolmas sukupolvi).....	116
TAULUKKO 11	Muiden kielenkäyttäjien ja minän välinen suhde kielielämäkerroissa	152

SISÄLLYS

ABSTRACT

ESIPUHE

KUVIOT JA TAULUKOT

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	15
1.1	Tutkimuksen tausta ja tarkoitus	16
1.2	Osana laajempia tutkimusprojekteja ja -verkostoja.....	19
1.3	Tutkimuksen rakenne.....	19
2	MONIKIELISYYS, YHDYSVALLAT JA AMERIKANSUOMALAISET	22
2.1	Kielentutkimuksen aiemmat näkökulmat kieleen	22
2.1.1	Kielet ja kansallisvaltiot.....	23
2.1.2	Kielet ja kolonialismi.....	25
2.1.3	Kielentutkimus tieteenalana	26
2.2	Yksikielisyys monikielisyiden lähtökohtana	28
2.3	Tuhansien kielten maa	31
2.4	Katsaus suomalaissiirtolaisuuden vaiheisiin Yhdysvalloissa	35
2.4.1	Amerikansuomalaisten lukumäärästä	38
2.4.2	Amerikansuomalaiset perinnekielen käyttäjinä	41
2.5	Seattlen amerikansuomalainen yhteisö	42
2.6	Yhteenveto	47
3	SOVELTAVAN KIELITIEEEN UUDET NÄKÖKULMAT KIELELLISIIN RESURSSIIN JA MONIKIELISYYTEEN	49
3.1	Kontekstisidonnaiset resurssit	49
3.2	Multimodaaliset resurssit	55
3.3	Liikkuvuus ja kielten hierarkkiset asteikot	57
3.4	Yhteenveto	62
4	KIELI-IDEOLOGIAT, DIALOGISUUS, ÄÄNET JA ASEMOITUMINEN KIELIELÄMÄKERROISSA	64
4.1	Kieli-ideologiat kielielämäkertojen osana	64
4.1.1	Ideologiat soveltavassa kielentutkimuksessa	64
4.1.2	Ideologiat autenttisesta kielenkäytjästä.....	68
4.2	Dialogisuus ja kielielämäkerrat.....	71
4.2.1	Dialogisuus monikielisessä arjessa.....	72
4.2.2	Äänet osana kielielämäkertoja.....	74
4.3	Kieleellinen asemoituminen	76
4.3.1	Passiivisesta roolin haltijasta aktiiviseksi toimijaksi.....	76
4.3.2	Asemoituminen soveltavassa kielentutkimuksessa.....	78
4.4	Yhteenveto	85

5	TUTKIMUSMETODIT JA -PROSESSI.....	87
5.1	Tutkimuskysymykset	87
5.2	Monikielisyys ja etnografia.....	88
5.2.1	Kielielämäkerralliset haastattelut tutkimusaineistona	90
5.2.2	Materiaalinen etnografia	93
5.3	Neksusanalyysin soveltaminen analyttisenä työvälineenä	96
5.4	Aineistonkeruu	99
5.5	Analyyseprosessin kulku ja teoreettisten käsitteiden hyödyntäminen analyyse välineinä	102
5.6	Haastateltavien esittelyt	106
5.7	Tutkimuksen eettisyys	116
6	SUOMEN KIELEN MERKITYSTEN MUUTOKSET ELÄMÄNKAAREN ERI VAIHEISSA	118
6.1	Ensimmäinen sukupolvi	118
6.1.1	Suomesta Yhdysvaltoihin	118
6.1.2	Koti Yhdysvalloissa ja lasten kielen valinta	123
6.1.3	Suhteet Suomeen ja erilaisuuden tärkeys	130
6.1.4	Nykyisyys ja tulevaisuus	134
6.2	Myöhemmät sukupolvet.....	136
6.2.1	Lapsuuden ja nuoruuden kielivalinnat.....	136
6.2.2	Suvantovaihe ja innostuminen kielestä.....	142
6.2.3	Nykyisyys ja tulevaisuus	148
6.3	Elämäkertojen dialoginen rakentuminen ja muut kielenkäyttäjät.....	151
6.4	Yhteenveto	153
7	AUTENTTISUUTEEN LIITTYVÄT KIELI-IDEOLOGIAT KIELIELÄMÄKERTOJEN OSANA.....	156
7.1	Kuka on suomalainen?	157
7.1.1	Ensimmäinen sukupolvi: minä suomalaisena	157
7.1.2	Ensimmäinen sukupolvi: muut kielenkäyttäjät suomalaisina	163
7.1.3	Myöhemmät sukupolvet: minä suomalaisena.....	168
7.1.4	Myöhemmät sukupolvet: muut kielenkäyttäjät suomalaisina	174
7.2	Kielen merkitys autenttisuuden rakentajana	177
7.2.1	Ensimmäinen sukupolvi: muuttuva suomen kieli	177
7.2.2	Myöhemmät sukupolvet: minä suomenpuhujana	179
7.2.3	Myöhemmät sukupolvet: kielen opiskelu	185
7.3	Yhteenveto	194
8	TÄRKEIN SUOMALAINEN ESINEENI - MATERIAALISUUS JA KIELELLISET RESURSSIT	196
8.1	Tunne - suomalainen arvomaailma esineissä	197
8.2	Tekeminen - lapsuuden esineiden uudet merkitykset.....	204
8.3	Tieto - esineiden tarinat tiedonlähteinä	215

8.4	Esineet osana kielielämäkerrallista tutkimusta	222
8.5	Yhteenveto	223
9	TULOKSIA JA POHDINTAA	226
9.1	Tutkimuskysymyksiin vastaaminen	226
9.1.1	Liikkuvuus erottamaton osa kielellisiä resursseja.....	226
9.1.2	Kielen resurssien merkitysten muutokset elämän eri vaiheissa.....	228
9.1.3	Muut kielenkäyttäjät ja ideologiat osana kielielämäkertoja....	232
9.2	Teoreettisten ja metodologisten valintojen tarkastelua	233
9.3	Kohti tulevaisuutta	236
	SUMMARY	238
	LÄHTEET	243
	LIITE 1 LITTEROINTIMERKIT.....	278
	LIITE 2 SUOMENKIELINEN SUOSTUMUSLOMAKE	279
	LIITE 3 ENGLANNINKIELINEN SUOSTUMUSLOMAKE.....	281
	LIITE 4 SUOMENKIELINEN TAUSTATIETOLOMAKE	283
	LIITE 5 ENGLANNINKIELINEN TAUSTATIETOLOMAKE	284
	LIITE 6 SUOMENKIELISET HAASTATELUKYSYMYKSET	285
	LIITE 7 ENGLANNINKIELISET HAASTATELUKYSYMYKSET.....	287

1 JOHDANTO

The secret of getting ahead is getting started. The secret of getting started is breaking your complex, overwhelming tasks into small manageable tasks, and then starting on the first one. (Mark Twain)

Etnografisista tutkimusperinteistä ponnistavat tutkimukset alkavat usein tutkijan henkilökohtaisella avauskertomuksella. Näissä kertomuksissa tutkija kuvaa kenttäkokemuksiaan tai tuo esiin muita omaan elämäänsä liittyviä kokemuksia, jotka valottavat tutkimuksen lähtökohtia (Ellis *et al.* 2011; Pratt 1986: 31-32; Sintonen 1999: 16-21). Tämän työn inspiraationa on toiminut verrattain laaja kysymys, joka linkittyy tiiviisti omaan siirtolaiskontekstissa elämäni monikieliseen arkeen: mistä oikeastaan puhumme, kun puhumme kielestä? Koska työni perimmäisenä lähtökohtana on ollut löytää vastaus tähän mieltäni askarruttavaan kysymykseen, lähdin liikkeelle kertomalla kokemuksistani suomen kielen opettajana Keski-Euroopassa sekä tutkimukseni varsinaisella kentällä Seattlen amerikkansuomalaisten parissa.

Jo ennen väitöskirjatutkimukseni aloittamista ja sen aikana olen toiminut sivutoimisena suomen kielen opettajana eri koulutusasteilla Seattlessa, Berliinissä ja Baselissa. Jokaisella opettamallani alkeiskurssilla on ollut mukana vähintään yksi opiskelija, jonka äiti, isä tai joku isovanhemmista on suomalainen, mutta jonka lapsuudenkodissa suomea ei puhuttu tai joka on lapsuudessaan oppimansa suomen jo unohtanut. Kurssille osallistumisensa syyksi nämä opiskelijat ilmoittavat lähes poikkeuksetta katkeruuden tai surun heikkojen suomen taitojensa ja kieliopin osaamattomuutensa suhteen. Kurssin edetessä käy kuitenkin yleensä ilmi, että vaikka näiltä opiskelijoilta puuttuukin kieliopilliset resurssit, ymmärtävät he usein ainakin jonkin verran puhuttua ja kirjoitettua suomea. Samoin he tuovat kurssille mukanaan valtavan määrän suomen kielen liittyviä muistoja, kokemuksia sekä kulttuurista tietoutta, joista muut, ei-suomalaisia syntyperää olevat, kurssilaiset olisivat lähes valmiita maksamaan.

Opettajana koen näiden suomalaissiirtolaisten jälkeläisten kanssa työskentelyn mielenkiintoisena mutta haastavana. Kuuntelen kiinnostuneena heidän kertomiaan muistoja ja kokemuksia Suomesta ja suomen kielestä. Kun pyrin rohkaisemaan heitä arvostamaan myös näitä perinteisessä mielessä kielen ul-

kopuolelle jääviä resursseja, saan toistuvasti vastaan vastaväitteitä ja vähätteleviä kommentteja tällaisen suomalaisuuden ja suomen kielen suhteen. Opiskelijoiden jakamat kokemukset osoittavat, että heidän elämässään merkitykselliset toiset ihmiset, suomalaiset ja muunmaalaiset sukulaiset, ystävät ja tuttavat sekä yhteiskunnan laajemmilla tasoilla käytävät keskustelut kielistä asemoivat heidän ”täydellisen” kielitaitonsa puutteen negatiivisesti. Heidän suomalaisuutensa on tämän ”täydellisen” kielitaidon uupumisen myötä monin tavoin epäaitoa. Samaan aikaan heidän lämmöllä kertomansa muistot ja kokemukset osoittavat, että varsinaisen kielen osaamattomuudesta huolimatta kieleen liittyvät muut resurssit ovat heille arvokas ja tärkeä voimavara.

Tällaisten opetustyöhön liittyvien kohtaamisten jälkeen olen lukuisia kertoja jäänyt miettimään, voimmeko puhua kielestä vasta silloin, kun kieli hallitaan enemmän tai vähemmän sujuvasti. Vai puhummeko kielestä jo myös silloin, kun varsinaiset kielelliset resurssit ovat suppeat mutta kieli monessa muussa mielessä merkityksellinen kielenkäyttäjän arjessa ja kokemuksissa?

1.1 Tutkimuksen tausta ja tarkoitus

Avauskertomus osoittaa, että suomen kieli samoin kuin kaikki muutkin kielet ovat jatkuvassa liikkeessä ja muutoksessa. Ehkä kaikkein konkreettisimmin kieliä liikuttaa ja muuttaa siirtolaisuus. Suomen rajojen ulkopuolella suomalaisia ja heidän jälkeläisiään asuu kaiken kaikkiaan noin 1,3 miljoona, yksin Yhdysvalloissa arviolta jo 600 000 (Työministeriö 2006: 4). Siirtolaisten mukana Suomesta ulkomaille, kielen näkökulmasta sen käytön keskukselta periferiaan (Blommaert 2007; Wallerstein 2004; ks. tarkemmin luku 3.3), liikkunut suomen kieli on jo vuosikymmeniä kiinnostanut kielentutkijoita. Muualla kuin Suomessa asuvista suomen kielen käyttäjistä on koottu tilastoja (esim. Korkiasaari 1998, 2003), heidän käyttämänsä suomen kieliopillisia ja sanastollisia muutoksia on dokumentoitu (esim. Virtaranta 1992; Virtaranta *et al.* 1993) ja identiteettejään analysoitu (esim. Jönsson-Korhola & Lindgren 2003; Tuomi-Nikula 1989). Nämä tutkimukset ovat tuoneet tärkeää tietoa siirtolaiskontekstiin liikkuneesta suomesta, mutta niiden lähtökohdat ovat usein varsin sidottuja yhden tieteenalan näkökulmiin. Pelkästään kielitieteen näkökulmista tuotetut tutkimukset antavat verrattain suppean kuvan siitä, millä tavoin uuteen kontekstiin liikkunut kieli todella vaikuttaa kielenkäyttäjien kokemuksiin ja arkeen.

Soveltavan kielentutkimuksen, etnografian ja diskurssintutkimuksen periaatteista liikkeelle lähtevälle monitieteiselle tutkimustiedolle maailmalle liikkuneesta suomen kielestä on tarvetta. Kielen liikkuvuus ja muutos eivät pysähdy siirtolaiskontekstiin saapumisen jälkeen. Maantieteellisen muuton jälkeen kieli jatkaa liikkumistaan sukupolvelta toisella sekä yksittäisten kielenkäyttäjien arjen eri konteksteissa. Eri maissa, konteksteissa ja sukupolvien kokemuksissa näyttäytyvä monimuotoinen suomen kieli on ymmärrettävissä vasta, kun kielenkäyttäjien arkea tarkastellaan laajemmasta näkökulmasta. Henkilökohtaisten

kokemusten taustalla vaikuttavat aina kontekstisidonnaiset yhteiskunnalliset ilmiöt, kieliin liitetyt ideologiat sekä toiset kielenkäyttäjät.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella *suomen kielen saamien muotojen ja merkitysten eritasoisen liikkuvuuden myötä läpikäymiä muutoksia Seattlessa asuvien amerikansuomalaisten kokemusten avulla*. Kiinnostuksen kohteenani on, millaiseksi kielelliseksi, materiaaliseksi ja emotionaaliseksi resurssiksi suomen kieli muovautuu elämän eri vaiheissa amerikansuomalaisten arjessa.

Etnografisista lähtökohdista kieltä tarkastelevat Blommert ja Dong (2010a: 70) toteavat, että tutkijan työskennellessä kentällä, ovat erilaiset tarinat parasta aineistoa, jota hän saattaa kohdalleen toivoa. Tämän tutkimuksen analyysin keskiössä ovat haastattelujen avulla kerätyt amerikansuomalaisten kielielämäkerrat. Kielielämäkerrat koostuvat kieliin liittyvistä kokemuksista ja tarinoista, joita amerikansuomalaiset ovat elämänsä aikana kokeneet. Tutkimukseen osallistui 9 amerikansuomalaista. He olivat iältään noin 40-80-vuotiaita ja he edustivat kolmea eri siirtolaissukupolvea. Osa haastateltavista puhui suomea äidin-kielenään ja osa hallitsi suomesta vain muutamia sanoja ja lauseita. Kielen osaamisen eroista huolimatta yhdisti kaikkia haastateltavia kiinnostus suomalaisia juuria kohtaan sekä aktiivinen toiminta suomen kielen kehityksen ja ylläpidon suhteen. Tutkimusaineistoni koostuu kielielämäkertahaastattelujen lisäksi haastateltavien esittelemistä, heille henkilökohtaisesti tärkeimmistä suomalaisista esineistä. Aineistoa täydentävät myös kenttätyöjakson aikana kirjoittamani osallistuvaan havainnointiin perustuvat muistiinpanot

Tutkimukseni teoreettiset ja metodologiset lähtökohdat ammentavat ensisijaisesti etnografiasta. Olen lähtenyt liikkeelle induktiivisesti amerikansuomalaisten arjen tasolta pyrkimyksenäni löytää teorioita, joiden avulla heidän suomen kieleen liittyvät kokemuksensa ovat tarkasteltavissa ja ymmärrettävissä myös tieteen näkökulmasta. Etnografisten lähtökohtien ohelle tärkeitä työvälineitä tutkimukselleni ovat tarjonneet tuoreimmat soveltavan kielitieteen ja diskurssitutkimuksen näkökulmat. Tutkimusotteeni on siis ennen kaikkea laadullinen.

Työni keskiöön nousevat aineiston yksityiskohtaisen analyysin perusteella edellä mainituilla tieteenaloilla tänä päivänä keskeiset teoriat *kielellisistä resursseista ja asteikoista, dialogisuudesta, kieli-ideologioista, äänistä ja kielellisestä asemoitumisesta*. Analysoin amerikansuomalaisten suomen kieltä kokoelmana kielellisiä ja muita semioottisia resursseja, joiden saamat merkitykset ja toimintamuodot rakentuvat kontekstisidonnaisista lähtökohdista (ks. Blommaert 2010; Heller 2007a; Pennycook 2010; Pietikäinen 2010b). Tämä teoreettinen lähtökohta auttaa nostamaan esiin haastateltavien esittelemien esineiden asemaa osana suomen kielen resursseja. Käsitukset kielellisistä resursseista kietoutuvat vahvasti diaologiseen viitekehukseen, jonka mukaan kielenkäyttäjän toiminta mahdollistuu aina vuorovaikutuksessa ympäristön ja muiden kielenkäyttäjien kanssa (ks. Bakhtin 1986, 1981; Dufva 2003; Pietikäinen & Dufva 2006). Kielen ja kielenkäyttäjän liikkuaessa kontekstista toiseen muuttuvat siis myös kielenkäyttäjän mahdollisuudet hyödyntää resursseja. Osoitan analyysissä lisäksi, että yhteiskunnan makrotason kieli-ideologiat (ks. esim. Blommaert 2005; Kroskrity

2004; Lippi-Green 1997; Woolard 1992) ovat voimakkaasti vaikuttamassa haastateltavien kielielämäkertojen muotoutumiseen ja että haastateltavat antavat elämäkerroissaan ääniä (ks. Bakhtin 1986, 1981) monenlaisille ideologioille. Vaikka dialoginen viitekehys tarkasteleekin kielenkäyttöä kontekstisidonnaisista ja sosiaalisista lähtökohdista, huomioi se kuitenkin myös kielenkäyttäjän mahdollisuuden toimijuuteen (vrt. esim. Ahearn 2001) ja valtaan kontekstin asettamissa rajoissa. Tätä toimijuutta tarkastelen tässä työssä kielellisen asemoitumisen kautta (vrt. Jaffe 2009a, 2009b; Du Bois 2007). Asemoitumalla kielenkäyttäjä pystyy oman arkensa tasolla määrittelemään suhtautumistaan kieli-ideologioihin ja muihin kielenkäyttäjiin. Kaiken kaikkiaan teoretisoin analyysin avulla haastateltavien kielielämäkerrat kokoelmaksi erilaisia risteymiä (vrt. nek-susanalyysi, Scollon & Scollon 2004), jossa kohtaavat ja neuvottelevat haastateltavien lisäksi heidän kokemustensa kannalta merkitykselliset toiset kielenkäyttäjät, kontekstit ja kieliin liittyvät ideologiat.

Vaikka tutkijan tekemät valinnat ovat aina tavalla tai toisella läsnä etnografisessa tutkimuksessa (Heller 2008: 251-252), on tutkimukseni tarkoituksena antaa ääni tutkimukseen osallistuneille amerikansuomalaisille. Heidän elämäntarinoitaan ja kokemuksiaan kuuntelemalla pyrin tuomaan esiin suomen kielen moninaisuutta ja laajentamaan ymmärrystä kielestä sekä lisäämään myös vähäisten kielellisten resurssien arvostusta yksilön kielirepertuaarin rakentajina. Teoreettisena tavoitteenani on kokeilla, miten kieliä sosiaalisista lähtökohdista rakentuvina ja kontekstisidonnaisina resursseina tarkastelevat soveltavan kielitieteen käsitykset toimivat amerikansuomalaisten kielellisen arjen tutkimuksessa. Samoin pyrkimyksenäni on sovittaa yhteen monin tavoin toisiinsa nivoutuvien kieli-ideologian, dialogisuuden, äänen ja kielellisen asemoitumisen käsitteitä sekä osoittaa niiden toimivan ja täydentävän toisiaan saman tutkimuksen sisällä. Metodologisena tavoitteenani on puolestaan lisätä tietoa esineiden monikielisyyden tutkimukselle tarjoamista mahdollisuuksista sekä kokeilla monitieteisten lähtökohtien toimivuutta suomalaissiirtolaisten kielellisten kokemusten tutkimuksessa. Mikro- ja makrotasoja yhdistämällä pyrin osoittamaan, että haastateltavieni yksilöllisiä kokemuksia tarkastelemalla saatamme oppia ymmärtämään laajemmin myös muiden samankaltaisissa tilanteissa elävien siirtolaisten elämää.

Työni kantavana ajatuksena on, että ei ole olemassa yhtä oikeaa ja täydellistä suomen kieltä. Sen sijaan on olemassa monenlaisia suomen kieliä, joiden toimintamuodot ja merkitykset rakentuvat erilaisiksi eri konteksteissa ja eri kielenkäyttäjien elämässä. Siitä huolimatta, että suomen kielen taito ja käyttö ovat Seattlessa vietettyjen vuosien tai sukupolvien vaihtumisen myötä saattaneet monin tavoin muuttua, on kieli edelleen jollakin tavalla läsnä amerikansuomalaisten arjessa. Toivon tutkimukseni tekevän hyödyntämiäni tieteenalojen uusimpia näkökulmia kieleen tutuiksi ennen kaikkea suomalaisen yleisön, opiskelijoiden, tutkijoiden ja muiden kielestä kiinnostuneiden parissa.

1.2 Osana laajempia tutkimusprojekteja ja -verkostoja

Lähes koko väitöskirjatutkimukseni ajan työni taustatukena ja inspiraationlähteenä on toiminut kolme tutkimusyhteisöä. Niissä jokaisessa kieltä tarkastellaan samankaltaisista teoreettisista ja metodologisista lähtökohdista kuin joita tässä tutkimuksessa hyödynnän.

Vuonna 2008 työni liittyi mukaan Suomen Akatemian rahoittamaan kansainväliseen *Pohjoinen monikielisyys* -projektiin, joka päättyi vuoden 2011 lopussa. Projektin tarkoituksena oli uusia teoreettisia ja empiirisiä lähtökohtia soveltaen tarkastella monikielisyttä ja kielten liikkuvuutta Pohjoiskalotin vähemmistökielten kontekstissa. Eri kielten saamia arvoja ja merkityksiä projektissa tarkasteltiin onnistuneesti median, turismin, kielimaisemien, koulujen ja perheiden näkökulmista. Projekti tarjosi erinomaisen yhteisön keskustella tässä tutkimuksessa keskeisestä ajatuksesta kielten liikkuvuudesta (esim. Pietikäinen 2010a, 2010b) sekä neksusanalyysin (Scollon & Scollon 2004) soveltamisesta.

Tutkimukseni kytkeytyy myös *Pohjoinen monikielisyys* -projektiin pohjautuvaan jatkoprojektiin *Peripheral Multilingualism*, jota Suomen Akatemia rahoittaa vuosina 2011-2015. Projekti tarkastelee alkuperäis- ja vähemmistökieliä Saamenmaan, Korsikan, Walesin ja Irlannin konteksteissa pohtien ennen kaikkea pienten kielten ylläpitoon ja käyttöön liittyviä ongelmia ja innovaatioita. Omalle tutkimukselleni projekti tarjosi erinomaisen kontekstin miettiä muuttuvista konteksteista esiin nousevia uudenlaisia tapoja hyödyntää kielellisiä resursseja (vrt. esim. Moriarty 2011; Moriarty & Pietikäinen 2011).

Pohjoinen monikielisyys -projektin myötä työni nivoutui myös *3M Identities in Motion: Multilingualism, Multiculturalism and Mobility* -tutkijaverkostoon. NordForskin rahoittama ja vuosina 2009-2011 toiminut verkosto tarkasteli kielen ja identiteettiin liittyviä kysymyksiä pohjoismaisissa ja Baltian maiden yliopistoissa työskentelevien kielentutkijoiden voimin. Verkoston tapaamiset toimivat areenana, jossa pääsin testaamaan omia oivalluksiani toisten tutkijoiden kanssa sekä saamaan ideoita työni eteenpäin viemiseen.

1.3 Tutkimuksen rakenne

Tutkimus jakautuu yhdeksään päälukuun. Luvussa 2 esittelen lähtökohtia, joista kieltä on aiemmin kielentutkimuksessa tarkasteltu. Nämä lähtökohdat määrittelevät kielen verrattain selkeärajaiseksi ja abstraktiksi kokonaisuudeksi. Lähtökohdat juontavat juurensa kansallisvaltioiden syntyyn, kolonialismin aika-kauteen sekä kielitieteen pyrkimykseen tulla tunnustetuksi vakavasti otettavana tieteenalana luonnontieteiden rinnalla. Esittelen myös sitä, miten nämä lähtökohdat ovat vaikuttaneet monikielisyiden ymmärtämiseen. Tämän jälkeen tarkastelen Yhdysvaltain historiaa monikielisyiden valossa sekä tuon esiin Suomesta Yhdysvaltoihin suuntautuneeseen siirtolaisuuteen johtaneita tekijöitä ja siirtolaisuuden vaihteita. Luvun lopussa esittelen varsinaisen tutkimuskenttäni

eli Seattlen suomalaisyhteisön historiaa, muutoksia sekä tämän päivän tilannetta.

Luvussa 3 tuon esiin tutkimuksessani hyödyntämät, soveltavan kielentieteen ja etnografian lähtökohdista ammentavat näkökulmat, jotka ymmärtävät sekä kielen että monikielisuuden sosiaalisista lähtökohdista rakentuvina ja konteksteittain muuttuvina resursseina. Nämä resurssit ymmärretään multimodaalisiksi. Niihin kuuluu varsinaisen kielen lisäksi myös materiaalisia, visuaalisia ja tunteisiin liittyviä ulottuvuuksia. Esittelen luvussa myös käsitteen kielellisestä asteikosta. Käsitteen tavoitteena on nostaa esiin kielten liikkuvuutta ja kielten eri konteksteissa saamia, sosiaalisten lähtökohtien esiin nostattamia arvoja ja merkityksiä.

Luvussa 4 tarkastelen kieli-ideologian, dialogisuuden, äänen ja kielellisen asemoitumisen käsitteitä. Käsitteet auttavat hahmottamaan tässä tutkimuksessa sovellettavaa teoreettista viitekehystä kielielämäkertojen rakentumisesta. Pohdin luvussa myös tapoja, joilla nämä käsitteet kytkeytyvät toisiinsa sekä edellisessä luvussa esiteltyihin käsityksiin kielestä.

Tutkimuksen metodologisia lähestymistapoja ja tutkimusprosessia kuvaan luvussa 5. Ensimmäisessä alaluvussa esittelen tutkimuskysymykset. Tämän jälkeen kuvaan etnografian, materiaalisen etnografian ja kielielämäkertojen metodologista antia tälle tutkimukselle. Sitten selvitän aineistonkeruun ja analyysiprosessin kulkua sekä määritän, millä tavoin soveltan teorialuvuissa esiteltyjä käsitteitä analyysissä. Viimeisessä alaluvussa esittelen tiivistetysti taulukkojen muodossa tutkimukseen osallistuneiden amerikansuomalaisten kielielämäkertojen keskeiset vaiheet.

Tutkimuksen empiirinen osuus rakentuu kolmesta analyysiluvusta. Luvussa 6 analysoin haastateltavien kielielämäkertojen vaiheita seuraten suomen kielen liikkuvuutta maantieteellisesti Suomesta Seattleen, sukupolvelta toiselle sekä kielenkäyttäjän elämän eri vaiheesta toiseen. Luvun keskeisenä tehtävänä on tuoda esiin elämäkertoja yhdistäviä ja erottavia tekijöitä sekä tarkastella, millainen asema muilla ihmisillä on haastateltavien suomen kielen ja suomalaisuuden rakentumisen suhteen. Analyysi on koottu niin, että ensimmäisen ja myöhempien sukupolvien haastateltavien kokemuksia tarkastellaan erikseen.

Luvussa 7 analyysin kohteena ovat kielielämäkerroista esiin nousevat kieli-ideologiat, jotka liittyvät suomen kielen ja suomalaisuuden autenttisuuteen. Analysoin, millaisille kieli-ideologioille haastateltavat antavat elämäkerroissaan äänen sekä miten he asemoivat itseään ja muita suhteessa näihin ideologioihin. En ymmärrä asemoitumistapoja pysyviksi, vaan tarkastelen niiden muutoksia suhteessa haastateltavien elämävaiheisiin ja eritasoiseen liikkuvuuteen. Myös tässä luvussa ensimmäisen ja myöhempien sukupolvien kokemuksia analysoidaan sukupolvien välisten erojen hahmottamiseksi eri alaluvuissa.

Analyysin keskiöön luvussa 8 nostan haastateltavien henkilökohtaisesti tärkeimpinä pitämät suomalaiset esineet. Tunteisiin, tekemiseen ja tietoon liittyvien ulottuvuuksien (vrt. Bishop *et al.* 2003) avulla tarkastelen, millainen asema esineillä on haastateltavien muiden suomen kielen resurssien joukossa sekä miten haastateltavat hyödyntävät esineitä asemoidessaan itsensä suomen kie-

len käyttäjinä ja suomalaisina. Samalla tarkastelen myös, keitä haastateltaville merkityksellisiä muita ihmisiä esineiden tarinoihin liittyy. Luvussa tuon esiin esineiden merkitysten monitoimisuutta. Merkitykset eivät säily samanklaisina läpi haastateltavien elämän vaan ne muuttuvat kielenkäytön kontekstien ja elämätilanteiden myötä.

Viimeisessä pääluvussa (9) esittelen kootusti tutkimustulokset. Pohdin lisäksi tutkimuksessa tekemiäni teoreettisten ja metodologisten valintojen antia, niiden onnistumisia ja haasteita. Päätelmät koskevat ennen kaikkea sitä, miksi multimodaalinen näkökulma kielisiin on välttämätön monikielisten kielenkäyttäjien kokemusten ja arjen ymmärtämiseksi. Päätän luvun pohtimalla tutkimuksen esiin nostamia jatkotutkimusmahdollisuuksia ja -tarpeita.

2 MONIKIELISYYS, YHDYSVALLAT JA AMERIKANSUOMALAISET

Tässä luvussa lähdän liikkeelle luomalla katsauksen niihin lähtökohtiin, joista kieltä on perinteisesti kielentutkimuksessa tarkasteltu. Samalla tuon esiin näiden tarkastelutapojen vaikutuksia monikielisyiden ymmärtämiseen ja määrittelymiseen sekä kuvaan, miten tarkastelutavat ovat vaikuttaneet kielenkäyttäjien arkeen ja kokemuksiin. Tämän jälkeen siirryn lähemmäs varsinaista tutkimuskontekstiani ja luon katsauksen monikielisyiden historiaan ja kehitykseen Yhdysvalloissa. Sitten tarkastelen Amerikan suomalaissiirtolaisuuteen johtaneita tekijöitä ja vaihteita. Tämän kautta päädyn luvun loppuun kuvaamaan tutkimuskenttäni, Seattlen suomalaisyhteisön, muodostumista ja muutosta sekä yhteisön sisällä tänä päivänä tapahtuvaa kielellistä ja kulttuurista toimintaa.

2.1 Kielentutkimuksen aiemmat näkökulmat kieleen

Sekä kielentutkijat että tavalliset kielenkäyttäjät ovat pitkään eteenkin länsimaissa ymmärtäneet - ja ymmärtävät usein yhä edelleen - kielen selkeärajaisena kokonaisuutena. Eri puolilla maailmaa puhutaan eri kieliä kuten suomea, saksaa, englantia, japania ja hindiä. Perinteisistä eurooppalaisista lähtökohdista tarkasteltuina, nämä kielet ymmärretään kansallisvaltion rajojen sisäpuolelle sopivina ja niitä käyttävien ihmisten lukumäärät ovat tarpeen tullen tarkkaan laskettavissa. Samoin kielet ymmärretään kokonaisuuksina, jotka on mahdollista painaa sanakirjojen ja kielioppioppaiden kansien väliin ja oppia kokonaan.

Soveltavan kielitutkimuksen parissa on 2000-luvulla innostuttu pohtimaan, millaisista lähtökohdista tällaiset tavat tarkastella kieltä ponnistavat (esim. Dufva, Suni *et al.* 2011; Joseph 2004; artikkelit teoksissa Heller 2007b ja Makoni & Pennycook 2007b). Makoni ja Pennycook (2005, 2007a) lähtevät liikkeelle ajatuksesta, jonka mukaan niin kielet kuin niihin liittyvät metalingvistiset (kielenkäyttöä koskevat) diskurssitkin ovat *keksittyjä*. Ajatuksella he viittaavat siihen, että kieliin liitetyt merkitykset, käsitykset ja arvot eivät ole kielten luon-

nollisia tai ontologisia ominaisuuksia. Sen sijaan ne nousevat pintaan sosiaalisista lähtökohdista, kielenkäyttäjien tarpeiden ja erilaisten valtasuhteiden muovaamina. (*Ibid.*) Makoni ja Pennycook (2005: 138) osoittavat myös, että näillä "keksinnöillä" on ollut monenlaisia vaikutuksia erilaisiin kielikäytänteisiin sekä kielipoliittisiin ratkaisuihin yhteiskunnan tasolla ja sitä myöten konkreettisia vaikutuksia yksittäisten kielenkäyttäjien ja kielenoppijoiden arkeen.

Tarkastelen seuraavaksi kolmea keskeistä tekijää, jotka ovat olleet vaikuttamassa käsityksiin kielestä rajattuna kokonaisuutena. Nämä tekijät ovat kansallisvaltioiden synty (2.1.1), kolonialismi (2.1.2) sekä kielentutkijoiden pyrkimys hankkia tutkimusalalleen uskottavuutta niin sanottujen kovien tieteiden joukossa (2.1.3). Tapoja, joilla nämä tekijät näkyvät monikielisen kielenkäyttäjien arjessa tarkastelen erikseen luvussa 2.2.

2.1.1 Kielet ja kansallisvaltiot

Nykyisen ymmärryksen kansallisvaltioista poliittisena käsitteenä ja todellisuutena voidaan nähdä syntyneen vuosina 1776-1781 tapahtuneen Amerikan vallankumouksen ja vuosina 1789-1793 tapahtuneen Ranskan vallankumouksen myötä (Joseph 2004: 96). Näinä vuosina kehittyi ajatus kansallisvaltion rajojen sisäpuolella asuvasta kansasta, joka puhui yhtä yhtenäistä kieltä. Vaikka Joseph (2004: 95) huomauttaakin, että vallankumousten yhteydessä esiin nousseet ajatukset yhdestä valtiosta, kansasta ja kielestä eivät syntyneetkään historiallisessa tyhjiössä, olivat ne monessa mielessä käänteentekeviä. Kedourien (1960) mukaan vallankumoukset toimivat lähtölaukauksena nationalismin eli kansallisuusaatteen opin syntymiselle:

Nationalism is a doctrine invented in Europe at the beginning of the nineteenth century. [...] Briefly, the doctrine holds that humanity is naturally divided into nations, that nations are known by certain characteristics which can be ascertained, and that the only legitimate type of government is national self-government. (Kedourie 1960; lainattu Joseph 2004: 96.)

Kuten Kedourie toteaa, kansallisvaltioihin liittyy vahvasti ajatus niiden luonnollisuudesta. Samoin kansallisvaltioiden myyttiin kytkeytyy ymmärrys kansalliskielistä luonnollisena ja ikuisena osana kunkin valtion historiaa ja olemassa oloa (vrt. Anderson 2006; Bauman & Briggs 2003; Bhabha 1994; Joseph 2004; Hobsbawm 1990).

Anderson (2006) toteaa, että kansallisvaltion rakentumisen ja säilymisen kannalta keskeistä on sen jäsenten usko heidän ja muiden valtion jäsenten väliin yhteyteen. Hänen mukaansa tämä yhteys on kuitenkin aina *kuviteltu*:

It is *imagined* because the members of even the smallest nation will never know most of their fellow-members, meet them, or even hear of them, yet in the minds of each lives the image of their communion. (Kurssiivi alkuperäisessä tekstissä, Anderson 2006: 6.)

Tämän kuvitelman keskeisenä ylläpitäjänä on ajatus yhteisestä kielestä. Liikkuupa kansallisvaltion jäsen missä päin valtiota tahansa, ajatellaan hänen löy-

tävän jaetun kielen kautta aina yhteyden valtion muihin jäseniin. Kuvitelmaa yhdestä kansasta, yhdestä kulttuurista ja yhdestä kielestä vietiin eteenpäin kansallisvaltioissa Hechteriä (1975) mukaillen valtion sisäisen kolonialismin (eng. *internal colonialism*) avulla. Sisäisellä kolonialismilla viitataan kansallisvaltiossa vallassa olevien sosiaalisten ryhmien pyrkimyksiin alistaa heikommassa asemassa olevien ryhmien jäsenet mm. koulutuksen avulla uskomaan omiin tavoitteisiinsa ja pyrkimyksiinsä (Heller 2007a: 4). Perinteisiä esimerkkejä sisäisestä, joskin usein epäonnistuneesta, kolonialismista ovat Ranskassa vallankumouksen yhteydessä syntyneet pyrkimykset tehdä eri murteita puhuvista ranskalaisista yksi, homogeeninen kieliryhmä (vrt. esim. Jaffe 1999; McDonald 1990). Suunnilleen samoihin aikoihin myös mm. Italiassa ja Saksassa pyrittiin sisäisen kolonialismin keinoin luomaan standardiksi italiaksi ja saksaksi valittujen kielten avulla kuvitelmaa yhtenäisestä kansasta (Bauman & Briggs 2003; Hobsbawm 1990).

Andersonin teorialta kuvitelluista yhteisöistä kyseenalaistavat käsitykset kansojen, kulttuurien ja kielten ontologisesta olemassaolosta. Makoni ja Pennycook (2005, 2007a) alleviivaavat, että kansalliskielet ovat luonnollisuuden sijaan kulttuurisia ja sosiaaliseen vallan jakoon perustuvia ajatusrakennelmia. Hyvinä esimerkkeinä tästä ovat esimerkiksi suomen kohoaminen Suomen ja (amerikan) englannin Yhdysvaltain (*de facto*) kansalliskieliksi. Suomessa 1800-luvulla käynnistynyt kansallisaatteen nousu ei lähtenyt liikkeelle niin sanotun tavallisen kansan keskuudesta. Sen sijaan nousu kytkeytyi parempiosaisen ja valtaa lähempänä olevan kansanosan haluun luoda Suomen kansalle yhteinen historia, kulttuuri ja kieli. Muun muassa sanaston tutkimukset osoittavat, miten kansallisromanttisella aikakaudella suomen kielestä pyrittiin kirjaimellisesti tekemään "sivistyskieli" kehittämällä ja keksimällä tieteeseen ja yhteiskuntaan liittyvää sanastoa, joka siitä tuohon mennessä oli puuttunut. Luomalla Suomelle kansaa yhdistäviä ja kansallisaatteen kannalta keskeisiä tekijöitä pystyttiin Suomen halua irtautua Venäjästä perustelemaan sekä kansallisesti että kansainvälisesti uskottavasti. (Dufva 2002; Hakulinen 1979; Kielilakikomitea 2000: 5-11; Mantila 2005; Mäntynen 2003; Pulkkinen 1999.) Pääosin monia eri kieliä puhuvien siirtolaisten muodostamassa Yhdysvalloissa englanti on nostettu puolestaan jalustalle eri kielitaustoista tulevien kansalaisten yhdistäjänä. Englannin nähdään tarjoavan kansalaisille jaetun kielellisen resurssin, jonka avulla he voivat ponnistella yhteisten päämäärien saavuttamiseksi (ks. tarkemmin luku 2.3).

Tietyn kielimuodon korostaminen kaikkia kansallisvaltion jäseniä yhdistävänä kielenä on nostanut esiin käsitykset standardista kielestä. Dufva, Suni, Aro ja Salo (2011: 111, 113-114) toteavat, että standardi kirjoitettu kieli on tärkeä osa ideologiaa, joka näkee kielen keskeisenä kansallisvaltion jäseniä yhdistävänä tekijänä (ks. myös Harris 1980; Linell 2005; Taylor 1997). Kaikille yhteisen standardikielen korostaminen auttoi työntämään taka-alalle eri murteiden ja monikielisyyden kansallisvaltioideologialle aiheuttamia ongelmia ja uhkia (vrt. esim. Gal & Woolard 2001; Pujolar 2007). Verrattuna puhuttuun kieleen ja erilaisiin murteisiin on standardin kirjoitetun kielen yhdenmukaisuus huomattavasti suurempi (vrt. esim. eri murteet ja suomen kirjakieli tai saksankielisten

maiden *Hochdeutsch* tai Yhdysvaltojen standardi amerikanenglanti). Kansallisvaltioiden synnyn aikoihin lehtien, kirjojen ja muiden painettujen tekstien avulla tätä yhdenmukaisuutta oli verrattain helppo tehdä osaksi kansalaisten arkea. Samalla vahvistui myös ideologia muuttumattomasta, kaikkien kansalaisten jakamasta ja staattiseksi kuvattavissa olevasta kielestä (Duva, Suni *et al.* 2011: 256; vrt. myös Gal & Woolard 2001; Joseph 1987; Sajavaara 2000).

Keksittyjä kieliä tarkastelevien Makonin ja Pennycookin (2005, 2007a) lisäksi myös monet muut viime vuosikymmenen keskeisistä soveltavan kielitieteen tutkijoista ovat pohtineet kansallisvaltioideoista ponnistavia käsityksiä kielestä kriittisesti jälkinationalistisista näkökulmista (vrt. Duchêne & Heller 2011; Heller 2011). Esimerkiksi Hellerin (2003) sekä da Silvan, McLaughlinin ja Richardsin (2007) tutkimukset osoittavat, miten kielet saavat kansallisvaltioiden rajoja ylittävän globaalin talouden myötä arvoja pelkän kansallisen identiteetin ylläpitäjän aseman sijaan myös taloudellisen merkittävyyden kautta. Pujolar (2007) sekä Muehlmann ja Duchêne (2007) puolestaan tuovat esiin, miten eri kansainvälisten järjestöjen, liittojen ja organisaatioiden synty on pakottanut laajentamaan perspektiivejä, joista kieltä tarkastellaan, kansallisvaltioiden ulkopuolelle.

2.1.2 Kielet ja kolonialismi

Kielten keksiminen tulee selkeästi esiin Euroopasta ja Pohjois-Amerikasta liikkeelle lähteneen kansallisvaltioaatteen lisäksi myös kolonialismia ja ennen kaikkea vanhojen eurooppalaisten siirtomaiden kielellistä historiaa tarkasteltaessa. Afrikan maiden sosiolingvististä tilannetta tutkineen Blommaertin (1999c) mukaan eurooppalaiset siirtomaaisännät näkivät Afrikkaan saapuessaan mantereeseen ikään kuin tyhjänä tauluna. Heidän tehtävänä ja velvollisuutenaan oli tuon taulun kartoittaminen, tilastoiminen ja kategorioiminen. (*Ibid.*) Mannerta eurooppalaistettiin luomalla sille kartta, josta oli erotettavissa siirtomaaisäntien rakentamien kansallisvaltioiden rajat. Samalla määriteltiin rajoja etnisten ja kielellisten ryhmien välille. Paikallisten kieliryhmien ja kielten tutkimukseen ei vaadittu sen kummempaa pätevyyttä. Käytännössä jokaisella Afrikassa käyneellä eurooppalaisella lähetystyöntekijällä, virkamiehellä tai muulla siirtomaan edustajalla oli oikeus ja pätevyys paikallisten kielten kieliopin ja oppikirjojen kirjoittamiseen sekä luokitteluun (Makoni & Pennycook 2005: 139-140).

Tutkimukset osoittavat, että nämä kieliopit ja luokittelut tehtiin ennen kaikkea eurooppalaisesta näkökulmasta. Makonin ja Pennycookin (2005: 139; ks. myös Fabian 1986) mukaan esimerkiksi monet lähetystyöntekijöiden laatimat afrikkalaisten kielten kielioppikirjat kuvaavat ennen kaikkea lähetystyöntekijöiden itsensä oppimia paikallisten kielten muotoja eivätkä kieliä, joita paikalliset todellisuudessa keskenään puhuivat. Britannian Intiaan suuntautunutta kolonialismia tutkinut Cohn (1996) puolestaan esittää, että brittien tavoitteena oli saada Intiassa kielet ja kulttuurit sopimaan eurooppalaisiin tapoihin tarkastella kieltä ja kulttuuria; ei muuttaa eurooppalaisten omia tapoja ja näkökulmia (vrt. myös Errington 2001). Heryanton (2007) tutkimus jälkikolonialistisessa Indonesiassa luodusta bahasan kielestä taas osoittaa, että eurooppalaiset näkökulmat

kieleen jatkoivat dominointiaan myös siirtomaaisäntien virallisen maasta poistumisen jälkeen.

Eurooppalaisten pyrkimys Afrikan ja muiden siirtomaakohteiden kielelliseen ja kulttuuriseen kartoittamiseen johtui sekä kansallisvaltioita kannattavista poliittisista ideologioista että tieteen pyrkimyksistä. Eurooppalaisesta näkökulmasta ajateltuna keskeisenä välineenä siirtomaiden ”sivistämiseen” oli saada ne näyttämään eurooppalaisilta. Afrikassa puhutuista lukuisista kielistä johdun ”yksi valtio, yksi kansa, yksi kieli” -ideologian noudattaminen kaatui käytännössä omaan mahdottomuuteensa (käytännössä ideologia ei koskaan toteutunut Euroopassakaan) (vrt. Stroud 2007). Tämän ”ongelman”, jos ei ratkaisemiseksi niin ainakin selkeyttämiseksi, eurooppalaiset loivat kuitenkin omasta mielestään selkeät rajat eri kielten välille ja pystyivät näin ollen saamaan myös kielitieteen näkökulmasta otteen siirtomaissa puhuttuihin kieliin. Toisin sanoen eurooppalaisista lähtökohdista ajateltuna ei riittänyt, että siirtomaiden asukkaat kommunikoivat keskenään, vaan heidän oli kommunikoitava jollakin tietyllä kielellä.

2.1.3 Kielentutkimus tieteenalana

Kieleen liittyvästä tutkimuksesta puhutaan perinteisesti kielitieteenä. Tutkimuksen lähtökohtana on siis tuottaa kieliin liittyvää tiedettä. Kaikkien tieteenalojen toimintaan liittyy tiiviisti alojen tutkijoiden luomat tieteen metadiskurssit; tavat, joilla tutkijat puhuvat tutkimuskohteestaan. Jotta tutkimusta ylipäätään voidaan tehdä, on tutkimuskohteen muodostettava myös jonkunlainen kokonaisuus, joka ylipäätään on tutkittavissa. Nämä kokonaisuudet luodaan juuri tieteen metadiskurssien avulla. (Makoni & Pennycook 2005: 144.)

Kielitieteen samoin kuin kielenopetuksen- ja arvioinnin kiinnostuksen kohteista johdun kielentutkimuksen keskeisimpänä metadiskursiivisena keskustelunaiheena on ollut ja on yhä tänäkin päivänä kysymys siitä, mitä tai mikä kieli on (vrt. luku 3). Varhaisempi kielentutkimus on lähtenyt liikkeelle tieteellisen positivismin periaatteista ja sitä myöten kielen esineellistämisestä. Positivismi tarkoittaa Reaganin (2004) mukaan yksinkertaisimmillaan oletusta siitä, että on olemassa todellisuus, joka on havaittavissa ja ymmärrettävissä. Tämän todellisuuden sisälle kätkemä tieto on kerättävissä ja todistettavissa tieteellisen metodein. Oikein ymmärretyllä ja toteutetulla tieteellisellä tutkimuksella on siis mahdollisuus hallita, luokitella ja selittää tätä todellisuutta (Reagan 2004: 42).

”Oikeina” tieteinä on pitkään pidetty niin kutsuttuja ”kovia” tieteitä kuten luonnontieteen eri aloja ja tietojenkäsittelytiedettä, joiden (ainakin teoriassa) on nähty pystyvän tuottamaan täsmällistä tietoa todellisuudesta. Laadullisen tutkimuksen metodeista ammentavista ihmistieteistä kuten yhteiskunta- ja kasvatustieteestä sekä kielitieteestä puhutaan puolestaan usein alentavaan sävyyn ”pehmeinä” tieteinä. Näillä tieteenaloilla ei perinteisesti ole nähty olevan metodologisista näkökulmista mahdollisuutta kuvata maailmaa positivismin edellyttämällä tavalla (ks. yrityksistä tuoda kielentutkimus kovien tieteiden pariin esim. Yngve & Wasik 2004 ja vrt. luvut 3 ja 5).

Saadakseen tutkimusalalleen arvostusta ja tunnustusta perinteisesti ”oikeina” pidettyjen tieteiden joukossa kielentutkijat ovat lähteneet tutkimuksissaan usein liikkeelle tieteellisen positivismin lähtökohdista. Tällaisesta käsityksestä ammentavista lähtökohdista on toteutettu monia merkittäviä kielitieteen alan klassikkotutkimuksia. Strukturalistisen kielikäsitteksen isä de Saussure teki tutkimuksissaan eron kielen (*langue*) ja puheen (*parole*) välillä. Hänen käsityksensä mukaan vain abstrakti kieli ja sen rakenteet muodostavat rajattavan ja sitä myöten tutkittavissa olevan kokonaisuuden. Varsinaisen kommunikaation ja puheen hän näki liian sekavana ja epätäydellisenä tutkittavaksi. (de Saussure 1970; myös Dufva & Lähteenmäki 2002). Kognitiivismin ja generatiivisen kielitieteen lähtökohdista kieltä lähestyvä Chomsky on puolestaan pyrkinyt osoittamaan kehittelemänsä universaalien kieliopin käsitteen avulla kielen olevan ennen kaikkea ihmisen biologinen ominaisuus. Teorioissaan Chomsky keskittyy ennen kaikkea kielen abstraktin rakenteen kuvaamiseen ohittaen lähes täysin varsinaisen kommunikaation ja kielen käytön vaikutukset. (Chomsky 1965, 2000; Dufva & Lähteenmäki 2002).

Myös kielentutkijoiden kiinnostus kielten väliseen luokitteluun sekä kielten ja niiden puhujien määrien laskemiseen on lähtöisin tieteellisen positivismin periaatteista ja kieltä rajattuna kokonaisuutena tarkastelevista lähtökohdista (vrt. esim. määritelmä sosiolingvistiikan väestölaskennallisesta ideologiasta, eng. *census ideology*, Makonin & Pennycookin 2005: 143). Kielten ja niiden puhujien monimuotoisuutta onkin usein kielentutkimuksessa pyritty ymmärtämään laskemalla näiden lukumääriä. Kielten käyttäjien vähenemistä ja kielten kuolemia käsittelevissä tutkimuksissa kielet ymmärretään usein biologisiksi yksiköiksi, jotka ovat suojeltavissa muutokselta ja kuolemalta samalla tavoin kuin uhanalaiset kasvi- ja eläinlajit (esim. Skutnabb-Kangas 2000; *Terralingua*-sivusto; ks. kritiikki, Wei 2000: 3).

Kielten luokittelussa ja laskennassa törmätään kuitenkin aina ongelmaan, joka on lähtöisin kielentutkimuksen metadiskursseista ja tutkimuksen kohteen, kielen, määrittelystä. Eri kielten sekä kielten ja murteiden välille vedetyt rajat ovat aina tavalla tai toisella keinotekoisia (Reagan 2004; Makoni & Pennycook 2005, 2007b). Nämä rajanvedot eivät suinkaan yleensä perustu varsinaisiin kielellisiin eroihin. Sen sijaan rajoja vedetään sosiaaliseen valtaan perustuvista lähtökohdista. Hyvänä esimerkkinä tästä on Saksan ja Sveitsin rajalla konkretisoituva kielellinen jaottelu. Saksan Baden-Württembergin osavaltion eteläosissa puhutaan alemaania murteita kun taas Sveitsin puolelle liikuttaessa hyvin samankaltaisista kielimuodosta käytetään nimitystä *Schwiizertüütsch* (sveitsinsaksa). Sveitsissä *Schwiizertüütsch* on hyvin tärkeässä osassa kansallisen identiteetin rakentajana sekä Sveitsin että Saksan saksankielen käyttäjiä erottavana tekijänä. (Ks. esim. Ammon 1995, 2000; Földes 2002; Lüdi & Werlen 2005; Löttscher 1983.)

Toisen esimerkin tarjoaa Ruotsin puolella Torniojoen varrella puhuttu meänkieli. Suomen kuuluessa Ruotsiin liikkivat alueen asukkaat ja kielet vapaasti Torniojoen puolelta toiselle. Suomen siirryttyä vuonna 1809 Ruotsin hallinnosta Venäjän hallinnon piiriin, tuli Tornionlaaksosta keskeinen rajanvedon

alue. Rajanvedon yhteydessä osa suomenkielisistä alueista jäi Ruotsin puolelle. Ruotsin näkökulmasta suomen kielen murteiden jatkumoon kuuluva meänkieli muistutti liikaa suomea, mistä syystä sen puhujien nähtiin aiheuttavan kansallisen turvallisuusrisikin. Tämän seurauksena meänkielen puhujat joutuivat vuosikymmenten ajaksi erilaisten sortotoimien kohteeksi, mistä syystä puhujat itsekin kokivat kieltensä monin tavoin negatiivisena. Meänkieleen liitettyjä asenteiden ja arvojen nähdään lähteneen todenteolla nousuun vasta 2000-luvulla. (Ks. esim. Arola *et al.* 2011; Huss 2001; Wande 1992; Winsa 2005, 1998; Wingstedt 1998: 59-74)

Molemmat esimerkit osoittavat, etteivät kielten ja murteiden rajat suinkaan aina noudattele varsinaisia kielitieteeseen perustuvia rajoja vaan sosiaalisesti rakennettujen valtasuhteiden sekä valtion ja kuviteltujen yhteisöjen (Andersson 2006; ks. myös Wande 2005; Winsa 2000) välisiä rajoja. Tätä kielten välisten rajanvetojen keinotekoisuutta kuvaa osuvasti niin Saksan ja Sveitsin kuin myös lukuisten muidenkin kielitilanteiden kohdalla Weinreichin usein lainattu sitaatti, jonka mukaan kielen ja murteen välinen ero konkretisoituu siten, että murteen puhujilta puuttuu oma laivasto ja armeija (lainattu Reagan 2004: 45).

Maailmassa puhuttuja kieliä listaava Internet-sivusto *Ethnologue* osoittaa myös selkeästi, että kielten lukumäärä riippuu siitä, keneltä asiaa tiedustellaan. Siinä missä sivuston koonneet kielitieteilijät ovat laskeneet maailmassa puhutavan reilua 7 400 antavat tavalliset kielenkäyttäjät näille kielille yli 41 000 eri nimeä.

Kielitieteen tutkimuksen ongelmat kiteytyvät mainosti seuraavassa Harrisin (1990) kommentissa, jossa hän pohtii edellä kuvatun kielen tutkimuksen tutkimuskohteen ja todellisen kielenkäytön välistä luonnetta. Hänen mukaansa useiden kielitieteilijöiden tutkimuskohteekseen määrittelemää kieltä ei käytännössä ole koskaan ollut olemassakaan:

What is called in question, in other words, is whether the concept of 'a language' as defined by orthodox modern linguistics, corresponds to any determinate or determinable object of analysis at all, whether social or individual, whether institutional or psychological. If there is no such object, it is difficult to evade the conclusion that modern linguistics has been based upon a myth. (Harris 1990: 45.)

2.2 Yksikielisyys monikielisyden lähtökohtana

Edellisissä alaluvuissa esitellyt näkökulmat kielestä selkeärajaisena kokonaisuutena ovat vaikuttaneet merkittävästi tapoihin tarkastella ja tutkia monikielisyttä sekä asemoida monikielisiä kielenkäyttäjiä. Hinnenkamp (2005) toteaa, että monikielisyys (Hinnenkamp käyttää termiä kaksikielisyys) kuulostaa sinänsä neutraalilta usean kielen harmoniselta rinnakkaiselolta yksilön elämän tai laajemman yhteiskunnan tasolla. Jokainen useampaa kieltä taitava kielenkäyttäjä pystyy osaamiaan kieliä vertailemalla kuitenkin toteamaan, että todellisuudessa eri kielten välinen työnjako ei ole aina niin tasapainoista. Syntyperäinen suomen puhuja saattaa kokea englannin taitojensa nousevan suomen

taitojensa tasolle, jos hän pohtii kansainvälisten kavereidensa kanssa käyttämänsä arjen englantia. Suomen kieli saattaa kuitenkin nousta vahvemmasi ilmaisuvälineeksi hänen kirjoittaessaan akateemiselle tiedeyhteisölle suunnattua artikkelia. Monikielisten kielenkäyttäjien arjen tasolla konkretisoituvia kielten hallinnan välisiä eroja on havaittu lukuisissa monikielisyteen liittyvissä tutkimuksissa (esim. Burck 2005; Pietikäinen *et al.* 2008; Preece 2006)

Koska maailmassa puhuttavien kielten määrä on huomattavasti suurempi kuin kansallisvaltioiden määrä, ei monikielisyiden olemassaoloa ole voitu ohittaa kielentutkimuksen piirissä. Monikielisen kielenkäyttäjän näkökulmasta tarkasteltuna kielten ymmärtäminen rajattuina kokonaisuuksina aiheuttaa monenlaisia ristiriitaisuuksia. Kansallisvaltion ideologiaan tiivistä nivoutuva ajatus yhdestä kansasta ja yhdestä kielestä (ks. esim. Dufva 2002) on johtanut ideologiaan, jonka mukaan valtion täysvaltainen kansalainen ja syntyperäinen kielenkäyttäjä osaa täydellisesti valtion kansalliskielen. Toisin sanoen, kullakin kielellä on ideologian mukaan olemassa ideaaleja kielenkäyttäjää, jotka hallitsevat koko selkeärajaiseksi kokonaisuudeksi määritellyn kielen (Dufva & Pietikäinen 2009; Martin 2002). Ajatus täydellisestä kielenkäyttäjistä asetti monikielisten kielenkäyttäjien eri kielten hallinnassa esiintyvät erot keskeiseen asemaan eteenkin monikielisyiden varhaisemmissa tutkimuksissa.

Monikielisyiden tutkimuksen katsotaan toden teolla käynnistyneen Weinreichin vuonna 1953 julkaisemasta Sveitsin monikielisyttä käsittelevästä teoksesta. Baker (2001), Wei (2000) ja Romaine (1995) osoittavat, että ymmärrys monikielisydessä on vaihdellut huomattavasti teosta seuranneiden vuosien aikana. Useat nykyiset soveltavan kielitieteen tutkimukset tuovat esiin (esim. Block 2007; Dufva, Suni *et al.* 2011), että monissa varhaisemmissa tutkimuksissa monikielisyiden tutkimuksen pioneirit lähestyivät monikielisyttä ja monikielisiä kielenkäyttäjää yksikielisyiden ja yksikielisten kielenkäyttäjien näkökulmasta (vrt. myös Linell 2009: 387-423). Esimerkiksi Bloomfieldin (1933) mukaan kaksikielisyys merkitsee kahden eri kielen - monikielisyys useamman eri kielen - täydellistä hallintaa. Haugen (1953) puolestaan ymmärsi monikielisyiden kyvyksi tuottaa täydellisiä ja merkityksellisiä ilmaisuja useammalla kuin yhdellä kielellä. Hinnenkampin (2005) mukaan monikielisyttä näistä yksikielisyiden näkökulmasta lähestyvät tutkimukset ymmärtävät kaksikielisyiden kaksinkertaiseksi (eng. *double monolingualism*) ja monikielisyiden moninkertaiseksi yksikielisydeksi. Heller (1999) puolestaan viittaa samaiseen ilmiöön rinnakkaisena yksikielisyidenä (eng. *parallel monolingualism*). Koska harvan monikielisen kielenkäyttäjän on nähty hallitsevan kaikki kielet yhtä täydellisesti kuin niiden ideaali syntyperäinen käyttäjä hallitsee, on yksikielisyttä alettu pitää ihmisen "luonnollisena" olotilana ja monikielisyttä "epäluonnollisena" poikkeuksena (Dufva & Pietikäinen 2009: 2). Blockin (2007) mukaan maailmassa vallitsee yhä tänäkin päivän usein yksikielisyttä suosiva ideologia:

-- there is a monolingual bias at work that views bilingualism with suspicion, as a characteristic of the poor (both people and nations) and as a threat to stability in society; in short, as something that should be eliminated. Underlying such negative views of bilingualism is a kind of zero sum game, a metaphor of the mind as a lim-

ited capacity container that works best when it only has to deal with one language. (Block 2007: 67.)

Äidinkielen hallintaan sidotun täydellisen kielenkäyttäjän myytin johdosta "epätäydelliseen" monikielisyteen on liitetty monenlaisia negatiivisia piirteitä. Yhtenä keskeisimpänä monikielisten kielenkäyttäjien ongelmana on nähty niin kutsuttu puolikielisyys (eng. *semilingualism*). Puolikielisyys-käsitteen (ruot. *halvspråkighet*) mainitsi ensimmäistä kertaa ruotsalainen kielitieteilijä Hanségård 1960-luvun alussa, minkä jälkeen käsite levisi pian ympäri maailmaa (ks. käsitteen historiallisista vaiheista MacSwan 2000: 11-12). Vaikka puolikielisyys onkin ollut aktiivisessa käytössä niin tutkijoiden kuin tavallisten ihmistenkin keskuudessa, eivät sen määritelmät ole olleet yksiselitteisiä (Hinnenkamp 2005). Kantavana ajatuksena puolikielisyteen liittyvissä keskusteluissa on monikielisen kielenkäyttäjän vajavainen sanaston hallinta, epätäydelliset kieliopilliset rakenteet sekä vaikeudet kielellistä ajatuksia tai tunteita. Puolikielisyden on nähty olevan ongelma monikielisen kielenkäyttäjän arjessa joko yhden tai useamman kielen kohdalla. (Baker 2001:9; Davies 2003: 82-83; Hinnenkamp 2005.) Ideologiat puolikielisydestä nivoutuvat usein tiiviisti siirtolaisten kielenoppimiseen ja kielitaitoon liittyviin keskusteluihin (Hinnenkamp 2005). Keskeisenä argumentteina näissä keskusteluissa on, etteivät siirtolaiset hallitse kunnolla paikallisen enemmistön kieltä eivätkä toisaalta oman kieliryhmänsäkään kieltä. Yhdysvalloissa ja englanninkielisissä keskusteluissa ilmiöön viitataan puolikielisyden lisäksi usein "rikkinäisenä kielenä" (eng. *broken language*; ks. esim. Lindemann 2005; Lippi-Green 1997; myös Cameron 1995; Duchêne & Heller 2007).

Puolikielisyys-käsitteen käyttö on saanut osakseen laajaa kritiikkiä ja sen on osoitettu olevan monin tavoin epäpätevä monikielisten kielenkäyttäjien arjen kuvaajana (ks. esim. Baker & Prys-Jones 1998: 14; MacSwan 2000; Dufva, Suni *et al.* 2011; myös Blommaert 2010; Pennycook 2010). Baker (2001) perustelee käsitteen epäpätevyyttä muun muassa seuraavista näkökulmista. Hänen (2001: 9) mukaansa käsitettä käytetään usein nimenomaan siirtolaisten kielitaidon arvosteluun, mikä aiheuttaa monenlaisia ennakkoluuloja (ks. myös Hinnenkamp 1990). Toiseksi, puolikielisyys nähdään yleensä aina yksilön ongelmana ja heikkoutena, jolloin unohdetaan kokonaan kielten väliseen tasapainoon vaikuttavat sosiaaliset, poliittiset ja taloudelliset tekijät. Kolmanneksi, käsite olettaa kielenkäyttäjien tarvitsevan kaikkia hallitsemiaan kieliä jokaisella elämän osa-alueella eikä ota huomioon, että todellisuudessa kielenkäyttäjät käyttävät usein eri kieliä eri tarkoituksiin (Baker 2001: 10; vrt. myös luku 3 ja käsitys kielellisistä resursseista). Neljänneksi Baker (2001: 10) huomauttaa, että kielenopetuksen parissa hyödynnetyt testit, joiden negatiivisia tuloksia käytetään usein puolikielisyden osoittajina, mittaavat yleensä vain pientä osaa kielenkäyttäjän taidoista.

Käsitys puolikielisydestä, kielenkäyttäjän leijumisesta kahden tai useamman kielen välillä, herätti eteenkin 1970-luvulla kiinnostusta myös psykologian lähtökohdista monikielisyttä tarkastelevissa tutkijoissa. Esimerkiksi Cummins (1976) mukaan puolikielisydellä ja epätäydellisellä monikielisy-

dellä saattaa olla kohtalokkaita vaikutuksia lapsen kognitiiviseen kehitykseen. Lisäksi monikielisyydellä on ymmärretty olevan negatiivisia vaikutuksia ihmisen identiteettiin. Perinteiseen kansallisvaltioideologiaan kuuluu keskeisenä ajatus siitä, että ihmisellä voi olla vain yhden valtion jäsenyys ja sitä myöten hän voi identifioitua vain yhden valtion ja yhtä kieltä puhuvan ryhmän jäseneksi. Monikielisyys tarkoittaa tästä näkökulmasta katsottuna siis aina yksilön ei vain kielellistä vaan myös identiteettiin liittyvää jakautumista useamman valtion välillä. Tämä puolestaan uhkaa kansallisvaltioiden tasapainoa ja säilymistä. Siirtolaisten näkökulmasta monikielisyyttä tarkastelleen Adlerin (1977) mukaan kaksikielisyys vaikuttaa selkeästi ihmisen sosiaalisuuteen ja vähentää hänen mahdollisuuksiaan toimia inhimillisenä olentona. Adler (1977: 39) jatkaa toteamalla, että vieraassa maassa (kansallisvaltiossa) ja vieraan kielen parissa elävä siirtolainen revittää auttamatta kahtia, mistä syystä kaksikielisyys voi johtaa jakautuneeseen persoonallisuuteen tai pahimmillaan skitsofreniaan.

Kielenopetukseen liittyvän tutkimuksen parissa on myös nostettu esiin tapoja, joilla ideologiat selvärajaisen kielen olemassaolosta ovat vaikuttaneet käsitteisiin kielen oppimisesta. Toisaalta ajatuksen selkeästä kielellisestä kokonaisuudesta voidaan nähdä vaikuttaneen positiivisesti koulumaiseen kielenoppimiseen. Kielenoppijan näkökulmasta voi olla motivoivaa ajatella, että oppimisen kohteena on asia, jolla selkeät rajat, alku ja loppu (vrt. Dufva, Suni *et al.* 2011). Toisaalta tämänkaltainen ideologia näkee opittavan kielen ennen kaikkea abstraktina kieliopillisena kokonaisuutena jättäen varsinaisiin kommunikointitilanteisiin liittyvän moninaisuuden taka-alalle (Aro 2009; Dufva, Suni *et al.* 2011; Salo 2008). Ideologiaan selvärajaisesta kielestä liittyy lisäksi aina ajatus siitä, että kielen syntyperäiset puhujat hallitsevat kielen täydellisesti ja heidän taitonsa toimivat kielenoppimisen päämäärinä. Tämän seurauksena kielenoppimiseen liittyvät aina kysymykset siitä, milloin kielenoppijan voidaan todella nähdä oppineen kielen tai onko syntyperäisen kielenoppijan taitotason saavuttaminen ylipäättään mahdollista (Blommaert & Backus 2011; Martin 2002).

2.3 Tuhansien kielten maa

Yhdysvaltojen kielellisestä historiasta ja tästä päivästä on vaikea puhua nostamatta jollakin tapaa esiin monikielisuuden erilaisia tarkastelutapoja. Alkuperäisasukkaiden puhumien kielten (ks. yleiskatsaus Pohjois-Amerikan alkuperäiskansoihin ja heidän kieliinsä Johansen 2006; Silver & Miller 2000) lisäksi eri puolilta maailmaa eri aikoina saapuneet siirtolaiset ovat rikastuttaneet ja rikastuttavat edelleen maan kielellistä monimuotoisuutta. Bayley (2004: 269) toteaa Yhdysvalloissa puhuttavan enemmän siirtolaiskieliä kuin missään muussa läntisen maailman maassa. Tuoreimpien väestölaskennallisten tietojen mukaan hieman yli 20 prosenttia maassa asuvista 5-vuotiaista tai vanhemmista puhuu kotonaan muuta kieltä kuin englantia. (U.S. Census Bureau 2008-2010a). Yhdysvaltoihin viitataan sekä maan sisä- että ulkopuolella käytävissä diskursseissa usein (vapaaehtoisten tai vastentahtoisten) siirtolaisten muodostamana val-

tiona tai kansana, ja kuten väestölaskennan tulokset osoittavat, monelle maan asukkaalle monikielisyys on erottamaton osa arkea.

Fishman (2004: 116) kuitenkin toteaa, että huolimatta kielellisestä monimuotoisuudesta sekä monikielisyttä ja -kulttuurisuutta hehkuttavista diskursseista, Yhdysvallat on ollut ja on yhä tänäkin päivän monin tavoin epäotollinen maaperä muiden kuin englannin kielen säilymiselle ja sukupolvelta toiselle siirtämiselle. Vaikka Yhdysvaltain lainsäädäntö ei varsinaisesti eri kielten statuksiin kantaa otakaan, toimii englanti maan *de facto* virallisena kielenä ja englantiin perustuva yksikielisyys monin tavoin tavoiteltuna normina (Crawford 1992; Fishman 2004). Useat Yhdysvaltojen kielipolitiikkaa ja -ideologioita tarkastelleet tutkijat huomauttavat myös, että minkälainen englanti tahansa ei riitä täyttämään toivottuja standardeja. Englannin monimuotoisuuden sallimisen sijaan Yhdysvaltain kieli-ideologiat suosivat "oikeana" englantina valkoisen, ylemmän keskiluokan puhumaa englantia. (Lippi-Green 1997, 2004; Silverstein 1996). Huolimatta englannin kielen valta-asemasta eri puolilta maailmaa maahan jatkuvana virtana saapuvana siirtolaiset ovat kuitenkin pitäneet monikielisyyteen liittyvät kysymykset ajankohtaisina lähes siitä saakka kun ensimmäiset eurooppalaiset uudelle mantereelle saapuivat. Luon seuraavaksi tiiviin katsauksen ideologioihin, joiden avulla monikielisyttä on maan historian kuluessa asemoitu. Keskityn tietoisesti tarkastelemaan monikielisyyden vaiheita nimen omaa siirtolaisten näkökulmasta jättäen maan alkuperäisasukkaiden kielellisen tilanteen taka-alalle.

Yhdysvaltain monikielisyyden historiaa tarkasteltaessa esiin nousee kaksi keskeistä tekijää. Ensiksi, monikielisyyteen suhtautuminen ei ole noudattanut vuosien saatossa yhtä yhtenäistä linjaa. Sen sijaan suhtautuminen on vaihdellut usein voimakkaastikin maan ulko- ja sisäpoliittisten tilanteiden mukaan (esim. Ovando 2003; Ricento 2005). Toiseksi, kielten moninaisuuteen suhtautumisessa näkyy voimakkaasti yksikielisyttä painottava vinouma, jota esittelin luvussa 2.1.

Ajatus yhtä ja yhtenäistä kieltä puhuvasta kansasta oli vahvasti läsnä Yhdysvaltain kansallisvaltion luomisen ja perustuslain kirjoittamisen aikoihin. Maan itsenäisyysjulistuksen (1776) allekirjoittajat visioivat juuri perustamallaan valtiolla olevan yhtenäinen historia, yhtenäiset perinteet ja yksi yhteinen kieli (Hechinger 1978: 130; lainattu Ovando 2003: 2). Vaikka Yhdysvalloista haluttiinkin luoda monin tavoin vanhan mantereen perinteistä poikkeava valtio, noudattivat valtion perustajajäsenten visiot hyvin pitkälti Euroopasta tuttua ideologiaa yhdestä valtiosta, kansasta ja kielestä. Monista Euroopan maista poiketen Yhdysvaltojen perustuslaissa (1787) ei kuitenkaan mainita mitään valtion virallisesta kielestä tai muista kieliin liittyvistä säännöksistä (Crawford 1989). Hakutan (1986: 165) mukaan perustuslakia kirjoitettaessa John Adamsin ehdotus englannin julistamisesta maan viralliseksi kieleksi hylättiin, koska sen nähtiin olevan ristiriidassa maan perustamisen kantavana voimana toimineen vapausajatuksen kanssa. Todellisuudessa itsenäisyysjulistuksen ja perustuslain kirjoittamisen jälkeen englantia käytettiin yleisesti ottaen uuden valtion pääkielenä monilla yhteiskunnan tasoilla. Samaan aikaan kuitenkin myös muiden,

ennen kaikkea eurooppalaisten kielten läsnäoloa (Wiley 1998), pidettiin rikastuttavan tekijänä mm. kaupankäynnissä, kirkoissa ja kouluissa (Castellanos 1992). Monikielisyteen kannustettiin osin myös valtion taholta. Crawfordin (1989) mukaan esimerkiksi useita valtion virallisia dokumentteja julkaistiin englannin lisäksi myös saksaksi ja ranskaksi. Toisaalta vaikka ilmapiiri monikielisyuden suhteen olikin jopa 1880-luvulle saakka varsin suvaitsevainen ja kaksikielinen kouluopetus hyväksyttiin monien osavaltioiden lainsäädännössä, ei koulujen opetusta järjestetty erikseen mitenkään monikielisyyttä edistäväksi (Ovando 2003: 4).

1880-luvulla Yhdysvalloissa tapahtui merkittävä käänne monikielisyteen ja siirtolaisuuteen suhtautumisen suhteen. Ovando (2003: 4) kutsuu 1880-luvulta 1960-luvulle kestänyttä jaksoa kielellistä moninaisuutta rajoittavaksi ajanjaksoksi (eng. *restrictive period*). Näinä vuosikymmeninä kansallisuusaate nosti päätään monissa Euroopan maissa ja Yhdysvalloissa pelättiin sille vieraiden ideologioiden leviävän siirtolaisten mukana maahan. Tämän estämiseksi vuonna 1906 tuli voimaan niin kutsuttu naturalisaatiolaki, joka edellytti Yhdysvaltain kansalaisuudesta haaveilevien siirtolaisten pystyvän todistamaan englannin taitonsa. Myös maailmansodat saivat Yhdysvaltoja tiukentamaan asennettaan monikielisyden sallimisen suhteen. (Ovando 2003: 5.) Vieraan pelon myötä suurimmassa osassa osavaltioita kouluopetusta ryhdyttiin tarjoamaan vain englannin kielellä ja opetusministeriö tarjosi varoja englantia taitamattomien siirtolaislasten (Kloss 1998) ja maan kansalaisuuden omaavien lasten opetukseen (Higham 1992: 82). Sulatusuuni-metafora (eng. *melting pot*) tarjoaa Yhdysvaltojen tämän ajanjakson kielipolitiikalle ja -ideologialla oivan vertauskuvan (ks. Glazer & Moynihan 1970; Gordon 1964; vrt. myös Jacoby 2004). Siirtolaiset olivat edelleen tervetulleita maahan, mutta heidän haluttiin mahdollisimman nopeasti kuoriutuvan ulos lähtömaansa kielestä, tavoista ja kulttuurista ja sulautuvan amerikkalaiseen elämän menoon ja arvoihin sekä omaksuvan kansaa yhdistävän englannin kielen.

Toisen maailmansodan syitä ja seurauksia pohdittaessa kielten opetus nousi Yhdysvalloissa maanpuolustuksellisen koulutuksen keskiöön yhdessä matematiikan ja luonnontieteiden kanssa. Kaikki kolme alaa nähtiin kylmän sodan aikana avaimina maan tiedustelutoiminnan ja kaupankäynnin menestykselle sekä diplomaattisille suhteille. Vuonna 1958 laaditun maanpuolustukseen liittyvän koulutussäännön (eng. *National Defence Education Act*) keskeiseksi tavoitteeksi asetettiin vieraiden kielten opetuksen lisääminen amerikkalaisissa kouluissa. Säädäntö johti kuitenkin jokseenkin erikoiseen koulutukselliseen vinoumaan. Samaan aikaan, kun yksikielisille, englanninkielisille amerikkalaisille pyrittiin opettamaan vieraita kieliä, valmiiksi useita kieliä hallinneiden amerikkalaisten monikielisyys rapistui vain englanniksi tarjotun opetuksen myötä. Yksikielisten amerikkalaisten kansallisen lojaaliuden nähtiin olevan niin vahva, ettei se kärsinyt vieraan kielen opetuksesta. Monikielisten amerikkalaisten identiteetin katsottiin puolestaan olevan vielä niin sidoksissa heidän alkuperäiseen maahansa, että heidän monikielisyytensä nähtiin uhkana Yhdysvaltain sisäisel-

le tasapainolle. (Crawford 1989; Fitzgerald 1993: 43; Ovando 2003: 7; Simon 1980.)

Siirtolaisten mahdollisuudet monikielisyyden ylläpitoon paranivat 1960-80-luvuilla huomattavasti. Mustien kansalaisoikeuden saannin innoittamina alettiin monissa siirtolaispiireissä vedota kaikkien maan kansalaisten yhtäläisiin oikeuksiin myös kielikysymysten kohdalla. Näiden liikkeiden mukaan esimerkiksi vain englannin kielistä opetusta kannattavat ideologiat asettivat eri kielellisistä taustoista tulevat oppilaat ja opiskelijat erilaisille lähtöviivoille ja olivat näin ollen ristiriidassa kansalaisoikeuksien kanssa (ks. esim. merkityksellisistä kielellisiin oikeuksiin liittyvistä Lau vs. Nicolas ja Castañeda vs. Pickard -oikeudenkäynneistä esim. Fitzgerald 1993: 44-46; Ovando 2003: 9-112).

Fishmanin (1985, 2004) huomioi myös, että niin kutsuttu etnisen herääminen tai elpyminen alkoi nostaa päätään 1960-70-lukujen Yhdysvalloissa (eng. esim. *revival of ethnicity, ethnicity boom*). Etnisellä heräämisellä tarkoitetaan siirtolaisten innostusta palata niin sanotusti juurilleen; ylläpitää lähtömaansa kulttuuria, elvyttää kenties jo hävinnyttä kielitaitoa ja tuoda ylpeänä esiin suvun Yhdysvaltain ulkopuolelle ulottuvia juuria. Fishman (1985, 2004) tarkastelee etnistä heräämistä eri vuosikymmenten väestölaskennan tulosten avulla. 1960-70-lukujen väestölaskennoista lähtien yhä useampi amerikkalainen ilmoitti äidinkielekseen jonkun muun kuin englannin kielen, mikä osoittaa, että heillä oli tarve tuoda esiin ei-amerikkalaisia juuriaan.

1980-luvulta tälle vuosikymmenelle saakka Yhdysvalloissa käydyt kielipoliittiset keskustelut ovat pyörineet lähinnä kahden eri ideologian ympärillä. Assimilaation puolesta puhujat painottavat täysin englanninkielisen opetuksen olevan avain sekä siirtolaisten oman että koko maan tulevalle menestykselle (esim. liikkeet *ProEnglish, U.S. English* ja *English First*). Nämä englannin kielen osaamisen ensiarvoisuutta painottavat liikkeet kannattavat myös usein englannin nostamista maan yhteiseksi viralliseksi kieleksi. Kielellisen moninaisuuden kannattajat puolestaan vastustavat englannin aseman virallistamista, painottavat monikielisen opetuksen tärkeyttä sekä kannattavat eri kieliryhmien mahdollisuutta tuoda esiin kielitaustaansa väestölaskennoissa ja muissa virallisissa lomakkeissa (ks. esim. *Mass English Plus Coalition*, myös Lewelling 1997).

Ricento (1998) listaa kootusti neljä ideologisesti latautunutta arvoa, jotka ovat Yhdysvalloissa eri aikoina vaikeuttaneet monikielisyyden säilymistä ja toisaalta vahvistaneet sitä. Hän painottaa, etteivät nämä arvot suinkaan ole kaikkien amerikkalaisten tunnustamia mutta kuitenkin niin yleisiä, että niitä voidaan pitää ainakin jossakin mielessä kaikkia kansalaisia yhdistävinä. Ensimmäiseksi Ricento (1998: 89) nostaa esiin käsitykset kaikkien amerikkalaisten jakamista amerikkalaisista arvoista (eng. *American values*). Näihin arvoihin kuuluu perinteisesti mm. ajatukset yksilön vapaudesta tavoitella ja saavuttaa onnea ja menestystä, demokratian kannatus, uskonnon vapaus sekä velvollisuus toimia yhteiskunnan hyväksi. Ricenton (1998: 90) mukaan amerikkalaisena olo merkitsee myös taitoa ja halua elää englanninkielistä elämää. Toiseksi keskeiseksi kielipoliittikkaan vahvasti vaikuttaneeksi arvoksi Ricento (1998: 90) nostaa käsityksen siitä, että mikäli Yhdysvaltain yhtenäisyyttä ja kulttuurista eheyttä

halutaan pitää yllä, kulttuuriselle ja kielelliselle moninaisuudelle ei ole tilaa. Kolmanneksi ajatellaan, että kieliin liittyvät asiat tulee jättää perheiden ja erilaisten yhteisöjen hoidettaviksi eikä liittohallituksen tule suoranaisesti puuttua niihin tai kantaa niistä vastuuta. Neljänneksi suurin osa sekä syntyperäisistä että myöhemmällä iällä kansalaisuuden saaneista amerikkalaisista kokevat, etteivät eri kieliryhmät sinällään ansaitse mitään erityistä valtion taholta tulevaa suojelua, mikä varmistaisi niiden säilymisen. (Ricento 1998: 90-91.) Fishman (2004: 118) painottaa kuitenkin, että Yhdysvaltojen yksikielisyyttä painottava kielipolitiikka ja Ricenton esittelemät, suurimman osan kansalaisista jakamat aatteet eivät ole millään tavalla automaattisia ja luonnollisia (ks. tarkemmin kielten ja kieli-ideologioiden sosiaalisesta luonteesta luku 3 ja 4.1.1).

Tässä luvussa tehty lyhyt katsaus Yhdysvaltain kielelliseen historiaan osoittaa, että monikielisyyteen liittyvät ja normaaleina pidetyt ajatukset kumpuavat historian eri vaiheista ja tapahtumista voimansa ammentavista poliittisesti ja sosiaalisesta latautuneista lähtökohdista (ks. tarkemmin luku 4.1 kieli-ideologioista). Kaiken kaikkiaan Yhdysvaltojen kielipolitiikan ja Ricenton (1998: 89) esiin tuomien amerikkalaisten arvojen mukana tuomat seuraukset näkyvät kuitenkin konkreettisesti maahan tulleiden siirtolaisten arjessa. Fishman (2004: 116) toteaa, että suurin osa Yhdysvaltain muuta kuin englantia puhuvista kielenkäyttäjistä edustaa varsinaista siirtolaissukupolvea tai heitä seuraavaa sukupolvea. Siirtolaisten kielten säilymistä tarkastelleet tutkijat toteavat myös, että kielitaito häviää tavallisesti viimeistään kolmannessa siirtolaissukupolvessa (Fishman 1966; Veltman 1983). Tämä puolestaan johtaa siihen, että monikielisyydestä tulee monessa mielessä eksoottinen ilmiö heti, kun sitä ryhdytään tarkastelemaan muiden kuin varsinaisten siirtolaisten perspektiivistä. Fishmanin (2004: 116) mukaan kielen häviämistä voidaankin pitää yhtenä keskeisimpänä amerikkalaisuuteen liittyvänä ja kaikkien amerikkalaisten jollakin tapaa jakamana kokemuksen (eng. *American experience*).

2.4 Katsaus suomalaissiirtolaisuuden vaiheisiin Yhdysvalloissa

Suomesta Yhdysvaltoihin suuntautuvalla siirtolaisuudella on pitkät perinteet ja sitä myöten suomalaissiirtolaisilla ja heidän kielellään oma, joskin pieni, osansa Yhdysvaltain kielellisessä maisemassa. Ensimmäiset suomalaiset suuntasivat Pohjois-Amerikkaan niinkin varhain kuin 1600-luvulla. Tuolloin vielä Ruotsin valtakuntaan kuuluneesta Suomesta lähti ruotsalaisten mukana vajaat 600 uudisasukasta, jotka päätyivät asuttamaan ”Uuden Ruotsin” siirtokuntaa nykyisen Delawaren osavaltion alueelle (Koivukangas 1988; Korkiasaari 1989: 21). Siirtokunnan merkittävyyden laskettua Suomesta päätyi Yhdysvaltoihin 1700-luvulla ja ennen 1800-luvun puoliväliä pääasiassa vain merimiehiä, jotka jättivät palaamatta takaisin työpaikoilleen heidän laivojensa pysähtyttyä maan rannikkokaupunkeihin (Kero 1996: 33-34).

Varsinaisesti Suomesta Yhdysvaltoihin suunnanneen siirtolaisuuden katsotaan yleensä alkaneen 1860-1880-luvuilla (Kero 1996: 36; Korkiasaari 2004: 2,

1989: 23; ks. myös Hoglund 1960), jolloin suomalaiset yhtyivät laajempaan eurooppalaiseen Pohjois-Amerikkaan suunnanneeseen siirtolaisvirtaan. Vuosien 1860 ja 1930 välisenä aikana Pohjois-Amerikkaan, Yhdysvaltoihin ja Kanadaan, lähti yhteensä yli 350 000 tuhatta suomalaista. Heistä pysyvästi Yhdysvaltoihin jäi arviolta 220 000. Kaiken kaikkiaan tilastot osoittavat 1899-1913 välisten vuosien muodostavan suomalaisen Amerikan siirtolaisuuden huipun. (Korkiasaari 2004: 2, ks. myös Kero 1996 koko Pohjois-Amerikkaan suunnanneesta siirtolaisuudesta sekä Kero 1996: 54-55 ja Korkiasaari 1989: 25-26 siirtolaisten määrän laskennan ongelmallisuudesta.)

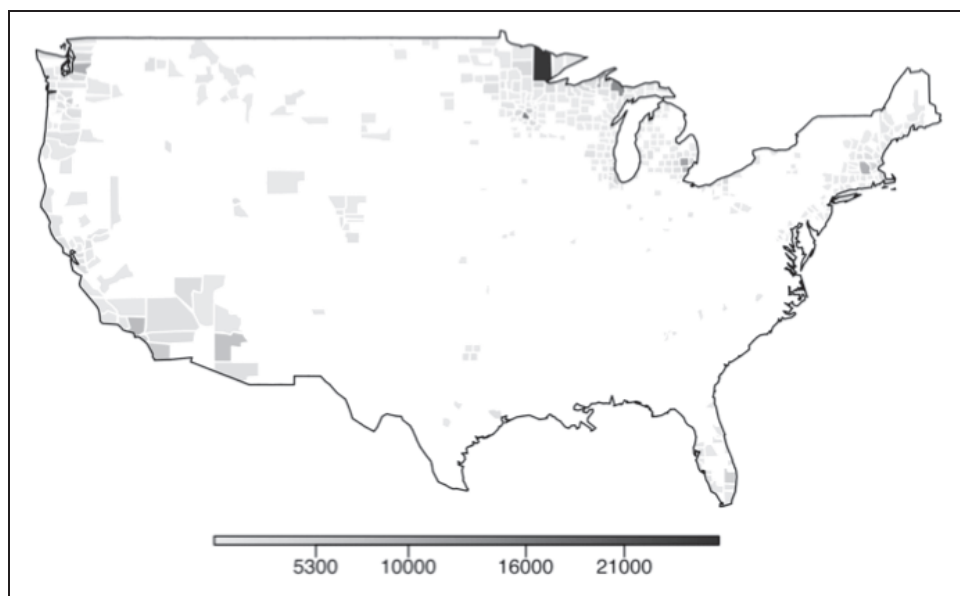
Asiaan perehtyneet tutkijat toteavat suuren Amerikan siirtolaisuuden olleen Itä- ja Etelä-Suomea sekä ennen kaikkea Pohjanmaata koskenut ilmiö (Niemi 2003; Korkiasaari 1989). Muuttuneet taloudelliset olosuhteet olivat tärkein siirtolaisuuteen työntävä tekijä niin Pohjanmaalla kuin muuallakin Suomessa. 1800-luvun lopulla Suomen keskeisintä elinkeinoa maanviljelyä koettelivat kadot, nälkävuodet ja kansainväliset maatalouskriisit. Viljelyn kaupallistuminen ja halpa tuontivilja johtivat viljan hinnan alenemiseen ja pakottivat viljelijöitä siirtymään karjatalouden harjoittamiseen. Tämän rakennemuutoksen sekä viljelytapojen kehittymisen ja maatalouden koneellistumisen myötä työvoiman tarve maataloilla väheni ratkaisevasti. (Niemi 2003: 10, ks. myös Toivonen 1963: 82-86.) Pohjanmaan tärkeät sivuelinkeinot, tervanpoltto ja laivanrakennus, kokivat myös samoihin aikoihin merkittävän taantumisen. Tekniikan kehityksen myötä laivanrakennusteollisuudessa siirryttiin puisista purjelaivoista rautaisten höyrylaivojen valmistukseen, mikä vähensi tervantuotannon tarvetta. (Niemi 2003: 10.)

Taloudellisten tekijöiden lisäksi suomalaisten päätöstä lähteä Yhdysvaltoihin siivitti tutkimusten mukaan usein lisäksi ongelmalliset perhesuhteet. Avioero ja rikkoutuneet välit vanhempiin tai muihin lähisukulaisiin olivat monille riittävä motivaatio muuttoon ja uuden alun etsintään (Niemi 2003: 10). Korkiasaaren (2003: 4) mukaan myös venäläistäminen ja Venäjän suomalaisiin kohdistamat sortotoimenpiteet toimivat osaltaan massasiirtolaisuuden alulle panijoina. Lähtömotivaatiota tarkastelevissa tutkimuksissa on lisäksi huomattu, että rikoksen tekijät saattoivat paeta rangaistustaan uudelle mantereelle ja että toisia kannusti matkaan pelkkä seikkailunhalu (Toivonen 1963: 72-73).

Keskeisimpinä suomalaisia siirtolaisia Yhdysvaltoihin houkuttelevina veto-tekijöinä voidaan Keron (1982: 83-84) mukaan pitää maanosasta toiseen matkustamisen nopeutumista ja halventumista sekä Yhdysvalloissa vallinnutta suurta työvoimapulaa. 1800-luvun lopulla maassa vallinnut rakennusbuumi, teollistumisen voimakas nousu sekä Suomea korkeammat palkat kuulostivat houkuttelevilta mahdollisuuksilta Suomen heikentyneeseen työtilanteeseen verrattuna. Myös Yhdysvalloissa tarjolla ollut vapaa ja ilmainen viljelysmaa houkutti maatalouden parissa kotimaassa työskennelleitä siirtolaisia (Niemi 2003: 11). Tutkijat huomauttavat kuitenkin, että parempien taloudellisten mahdollisuuksien lisäksi Yhdysvalloissa suomalaisia kiinnostivat myös aatteelliset tekijät. Aiempien siirtolaisten ja kotiseuduilla Amerikan mahdollisuuksia mainostaneiden rekrytoijien kautta monella lähtijällä oli käsitys Yhdysvalloista maana, jolla oli

tarjota asukkailleen Suomeen verrattuna erilaista vapautta ja tasa-arvoa. (Kero 1996: 68-71, 1982: 85-86.)

Yhdysvaltain vuoden 2000 väestölaskennan perusteella tuotettu kartta tämän päivän amerikansuomalaisten asuttamista alueista antaa hyvän kuvan siitä, mille alueille 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa maahan tulleet suomalais-siirtolaiset päätyivät. Korkiasaaren (2004: 2; myös Westerberg 2004: 2) mukaan suomalaissiirtolaiset saapuivat Yhdysvaltoihin suunnilleen yhtä sukupolvea myöhemmin kuin muista Pohjoismaista maista lähtöisin olleet siirtolaiset. (Amerikkalaisessa kontekstissa viitataan yleensä Pohjoismaiden sijaan Skandinaviaan, eng. *Scandinavia*, johon Suomenkin lasketaan kuuluvan.) He asettuivat kuitenkin pääsääntöisesti samoille alueille muiden pohjoismaisten siirtolaisten kanssa: Itärannikon pieniin osavaltioihin (esim. Massachusetts ja New Hampshire), Keskilännessä sijaitsevien Suurten järvien osavaltioihin (ennen kaikkea Michigan, Minnesota ja Wisconsin) sekä länsirannikon Washingtonin, Oregonin ja Kalifornian osavaltioihin.

KUVIO 1 Amerikansuomalaisten asuttamat alueet ja alueilla asuvien amerikansuomalaisten lukumäärä (U.S. Census Bureau 2000e)

Myöhäisestä saapumisestaan johtuen suomalaissiirtolaiset päätyivät usein muilta siirtolaisilta ylijääneisiin töihin kuten fyysisesti rankkoihin metsä- ja kaivostöihin (Korkiasaari 2004: 2; Kero 1997). Suomalaissiirtolaisten keskittyminen tietyille alueille auttoi kuitenkin yksittäisiä siirtolaisia löytämään rankan työn vastapainoksi oman sosiaalisen verkostonsa. 1900-luvun alussa suomalaissiirtolaiskeskittyymiin syntyi niin kutsuttuja *Finntowneja*, suomalaisten asuttamia kyliä ja pieniä kaupunkeja. Niitä voidaan verrata, vaikkakin pienemmässä mittakaavassa, muihin Yhdysvaltojen siirtolaisryhmien asutuskeskittyymiin kuten *Chinatowneihin*, joita löytyy lähes jokaisesta suuremmasta amerikkalaiskaupun-

gista. *Finntowneissa* siirtolaisilla oli mahdollisuus hoitaa erilaisia paperiasioita suomeksi, asioida suomalaisten pitämässä liikkeissä sekä osallistua paikallisten suomalaisten perustamien uskonnollisten ja poliittisten järjestöjen toimintaan. (Kero 1997; Koivukangas 2004.)

Yhdysvaltojen innostus ottaa vastaan siirtolaisia laski huomattavasti ensimmäisen maailmansodan seurauksena ja maan taloudellisen tilanteen huononnettua. Maan kongressi säätö vuosina 1921 ja 1924 siirtolaisuutta rajoittavia lakeja, jotka määräsivät, kuinka paljon siirtolaisia kustakin Euroopan maasta Yhdysvallat suostui ottamaan minäkin vuonna vastaan (esim. Goldin 1994; Koven & Götzke 2010: 10-11). Esimerkiksi suomalaisia Yhdysvallat otti vastaan vuonna 1921 enää alle neljä tuhatta ja vuonna 1924 vain vajaat pari tuhatta, mikä oli huomattavasti vähemmän kuin vuosisadan alun vuosina. Suomalaisten muuttoaalto Yhdysvaltoihin alkoi hiljettä entisestään Yhdysvaltoja vuonna 1929 vaivanneen suuren taantumien myötä sekä toisen maailmansodan syttymisen seurauksena. (Korkiasaari 2004: 2.)

Toisen maailmansodan jälkeen suomalaissiirtolaisuus on ollut 1800-1900-lukujen vaihteeseen verrattuna hyvin vähäistä. Suomalaisia on lähtenyt Yhdysvaltoihin viimeisen vajaan 70 vuoden aikana vain noin 20 000 (Korkiasaari & Söderling 2003: 3). Huomattavan vähenemisen lisäksi siirtolaisuus on kokenut myös selkeän rakenteellisen muutoksen. Siinä missä aiemmin suomalaissiirtolaisia yhdisti suhteellisen alhainen koulutustaso ja kielitaito, ovat tämän päivän lähtijät yleensä englannin kielen hallitsevia ja korkeasti koulutettuja (ks. 1980-90-luvuilla Suomesta siirtolaiseksi lähteneiden koulutuksesta Korkiasaari 1998: 6-8; Korkiasaari 2003: 3-6). Toisin kuin viime vuosisadan alussa Yhdysvaltoihin lähteneet, tämän päivän siirtolaiset muuttavat maahan usein vain väliaikaisesti opintojen tai työuran takia. Pysyvämmiin maahan jäädyän yleensä elämäkumppanin takia. (Korkiasaari & Söderling 2003: 5-6.) Nykyään Amerikkaan suuntaavien suomalaissiirtolaisten houkuttimina toimivat mm. Washingtonin ja Kalifornian osavaltioissa sijaitsevien kansainvälisten suuryritysten tarjoamat uramahdollisuudet sekä eri puolilla maata sijaitsevien huippuyliopistojen tarjoama koulutus. Floridan aurinko houkuttelee puolestaan vanhempaa ikäluokkaa viettämään ainakin osan vuodesta lämpimässä ilmastossa.

2.4.1 Amerikansuomalaisten lukumäärästä

Yhdysvalloissa asuvien suomalaissiirtolaisten ja heidän jälkeläistensä lukumäärä perustuu maan väestölaskennan tuloksiin. Maan perustuslaki määrää, että maassa on tehtävä virallinen väestölaskenta joka kymmenes vuosi. Ensimmäinen väestölaskenta suoritettiin jo vuonna 1790 ja vuodesta 1903 lähtien väestölaskennasta on vastannut Yhdysvaltain kauppaministeriön alainen yksikkö U.S. Census Bureau. (U.S. Census Bureau 2000a.)

Väestölaskenta kartoittaa monien muiden sosiaalisten muuttujien ohella amerikkalaisten ja Amerikassa asuvien henkilöiden etnistä ja kielellistä taustaa. Ennen vuotta 1980 laskentaan osallistuvilta tiedusteltiin heidän omaa ja vanhempiensa syntymäpaikkaa (Brittingham & de la Cruz 2004: 1). Kysymyksen asettelun takia laskennoissa pystyttiin selvittämään siis ihmisten taustaa vain

kahden sukupolven osalta (Glazer 2004). Vuodesta 1980 eteenpäin väestölaskennoissa on tiedusteltu syntymäpaikan sijaan ihmisten syntyperää käyttäen englanninkielistä sanaa *ancestry*. U.S. Census Bureau määrittelemän mukaan *ancestry* merkitsee

- - person's ethnic origin, heritage, descent, or "roots," which may reflect their place of birth, place of birth of parents or ancestors, and ethnic identities that have evolved within the United States. (Brittingham & de la Cruz 2004: 1.)

Vuoden 2000 väestölaskennasta eteenpäin kysymykseen "*what is your ancestry or ethnic origin*" saattoi vastata valitsemalla itselleen yhden tai kaksi syntyperää (esim. suomalainen ja/tai ruotsalainen jne.) (Brittingham & de la Cruz 2004: 1). Toisin kuin aiemmissa laskennoissa pystyivät syntyperänsä ilmaisemaan nyt myös ne myöhempien polvien siirtolaiset, joiden vanhemmat ja isovanhemmat ovat syntyneet Yhdysvalloissa.

Postmoderni tapa tarkastella identiteettejä vaihtoehtoisina sekä tilanteen ja ajan mukaan vaihtuvina ilmiöinä (Pavlenko & Blackledge 2004; ks. myös tarkemmin luku 4.3.2.2) asettaa haasteita Yhdysvaltain väestölaskennan syntyperää koskevan kysymyksen tulkinnalle, sillä syntyperään liittyvä identiteetti ei välttämättä säily muuttumattomana läpi ihmisen elämän. Suomalaisen sukutaustan omaava amerikkalainen saattaa esimerkiksi nuorena määritellä itsensä "pelkäksi" amerikkalaiseksi, kun taas vanhemmalla iällä juurten merkitys saattaa korostua, minkä seurauksena hän merkitsee tuolloin väestölaskennan lomakkeita täyttäessään itselleen myös suomalaisen syntyperän. Toisin sanoen väestölaskenta ei pysty koskaan osoittamaan vaikkapa juuri Yhdysvalloissa asuvien suomalaisten absoluuttista määrää. Heidän määränsä riippuu lopulta aina laskentaan osallistuvien ihmisten tekemistä henkilökohtaisista valinnoista (ks. *ancestry*-termin ongelmallisuudesta väestölaskennassa myös Korkiasaari 2004: 4-6).

Vuoden 2010 väestölaskennassa noin 674 000 Yhdysvalloissa asuvaa ihmistä ilmoitti olevansa suomalaista syntyperää. Heistä vain noin 20 % on syntynyt Yhdysvaltain ulkopuolella, mikä tarkoittaa, että toisen, kolmannen ja myöhempienkin sukupolvien suomalaissiirtolaisten jälkeläisiä asuu Yhdysvalloissa yli puoli miljoonaa. (U.S. Census 2008-2010b.) Nykyisen väestölaskennan syntyperä-käsitteeseen ei katsota kuuluvan kieltä (vrt. Brittingham & de la Cruz 2004: 1). Sen sijaan laskennassa tiedustellaan erikseen, puhuvatko vastaajat kotonaan jotakin muuta kieltä kuin englantia (*speak a language other than English at home, population over 5 years*). Suomalaisen syntyperän valinneista ihmisistä noin vajaat 35 000 ilmoitti puhuvansa kotonaan jotain muuta kieltä kuin englantia. Mikäli tämä kieli on heidän kaikkien tapauksessa suomi, tarkoittaa se, että kaikista suomalaista syntyperää olevista ihmisistä (5-vuotiaista tai vanhemmista) suomea käyttää kotonaan vajaat 5,5 %. (U.S. Census 2008-2010b.)

Suomen kielen käyttäjien suhteellisen pieni määrä verrattuna suomalaisen syntyperän omaaviin kertoo paljon siitä, että amerikkalaisessa kontekstissa siirtolaisten jälkeläiset kokevat syntyperällään ja juurillaan olevan merkitystä, vaikka he eivät vanhempiensa tai esivanhempiensa kieltä hallitsekaan. Etnisen

heräämisen (Fishman 1985, 2004) myötä suomalaissiirtolaisten ja heidän jälkeläistensä, samoin kuin muidenkin vähemmistöryhmien, parissa omia juuria on tietoisesti lähdetty sekä yhteisön että yksilön tasolla vahvistamaan kielellisten resurssien mahdollisesta puutteesta huolimatta. Suomalaisyhteisöillä ei enää tänä päivänä ole samanlaista merkitystä kuin 1900-luvun alun vilkkaimpina siirtolaisvuosina. Siirtolaisten jälkeläiset ovat sulautuneet sekä kielellisesti että kulttuurisesti valtaväestöön ja nykyisin Suomesta Yhdysvaltoihin muuttavat siirtolaiset hallitsevat yleensä jo valmiiksi englannin kielen, niin ettei suomalaisyhteisöille sinänsä sosiaalisen verkostoitumisen mielessä ole enää niin suurta tarvetta (vrt. luku 2.4). Suomalaisuudesta, suomen kielestä ja suomalaisista juurista kiinnostuneille on kuitenkin edelleen tarjolla varsin monipuolista toimintaa eri puolilla Yhdysvaltoja.

Amerikan suomalaistoiminnan kattojärjestönä voidaan pitää vuonna 1953 perustettua *Finlandia Foundation National* -säätiötä, jonka toimintatarkoituksena on ylläpitää ja edistää amerikansuomalaista kulttuuria Yhdysvalloissa. Säätiön alaisuudessa toimii tänä päivänä vajaat 40 paikallisosastoa yli 20 osavaltiossa. Sekä valtakunnallinen säätiö että sen paikallisosastot järjestävät monenlaisia suomalaisuuteen liittyviä tapahtumia sekä keräävät varoja suomalaistoimintaan kannustavien apurahojen jakoon. (Finlandia Foundation National.) Paikallisella tasolla eri puolilla Yhdysvaltoja suomalaisuuteen voi tutustua tai sitä voi pitää yllä suomalaisten kirkkojen, kuorojen, kantele- ja kansantanssiryhmien sekä muiden pienempien ryhmittymien toimintaan osallistumalla. Suomen kieltä Yhdysvalloissa voi opiskella lukuisissa yliopistossa (CIMO) sekä paikallisten suomalaisjärjestöjen järjestämällä kursseilla. Suurimmissa suomalaisten asuttamissa kaupungeissa toimii myös Suomen opetusministeriön rahoittamia Suomi-kouluja, jotka tarjoavat äidinkielen ja suomen kielen opetusta suomenkielisille ja suomalaista syntyperää oleville lapsille (Suomi-koulut). Paikallisten järjestöjen ja ryhmien toiminnan lisäksi amerikansuomalaisilla on mahdollisuus tavata toisiaan vähintään kerran vuodessa myös kansallisella tasolla. Vuosittain jossakin amerikansuomalaisuuden kannalta keskeisessä kaupungissa järjestettävä *FinnFest USA* -tapahtuma, tarjoaa Suomesta ja amerikansuomalaisuudesta kiinnostuneille vajaan viikon ajan mahdollisuuden tavata muita amerikansuomalaisia sekä tutustua Suomen ja amerikansuomalaisuuden historiaan ja tähän päivään erilaisten esitysten ja esitelmien kautta (FinnFest USA).

Amerikansuomalaisten, samoin kuin monien muiden verrattain pienten vähemmistöjen, ongelmana on aktiivisesti eri järjestöjen toimintaan osallistuvien vapaaehtoisten vähyys. Oman näkyvyytensä ylläpitämiseksi monet suomalaisjärjestöt ovat yhdistäneet voimansa muista Pohjoismaista lähtöisin olevien siirtolaisten ja heidän järjestöjensä kanssa (ks. esim. Seattlen yhteispohjoismaisesta toiminnasta luku 2.5). Yingerin (1994: 146) mukaan tämänkaltainen yhdistyminen on varsin tavallista pienten vähemmistöryhmien kohdalla, jotka jakavat joitakin yhteisiä piirteitä. Vähemmistöryhmien yhdistymisestä Yinger (1994: 146) käyttää nimitystä *pan-ethnic clusture* eli pan-etninen rykelmä. Suomea ja muita Pohjoismaita yhdistävät maantieteellisen sijainnin lisäksi monilta osin yhteinen historia, kulttuuriperinteet ja yhteiskunnalliset rakenteet.

2.4.2 Amerikansuomalaiset perinnekielen käyttäjinä

Yhdysvalloissa asuviin suomalaissiirtolaisiin ja heidän jälkeläisiinsä viitataan englanniksi yleensä termillä *Finnish-Americans*. Suomessa syntyneisiin ja pelkän Suomen passiin omaaviin ihmisiin voidaan viitata myös termillä *Finnish* tai *Finn*. Tässä tutkimuksessa viitataan haastateltaviini ja Yhdysvalloissa ylipäätään asuviin suomalaistaustaisiin ihmisiin termillä amerikansuomalainen.

Kuten luvussa 2.1 todettiin, kielet ovat jo itsessään monella tavoin epäluonnollisia, poliittisin ja sosiaalisin perustein rakennettuja kokonaisuuksia. Samankaltainen ongelma on läsnä myös varsinaisten kielenkäyttäjien kategorisoinnissa eri kieliryhmiin kuuluviksi. Analyysiluvussa 7.1.3 tullaan huomaamaan, että päätökseni käyttää kaikista tähän tutkimukseen osallistuneista henkilöistä termiä amerikansuomalainen ei vastaa heidän omia tapojaan asemoida itseään. Vaikka termi amerikansuomalainen ei aina sovikaan yhteen haastateltavien omien asemoitumisvalintojen kanssa, koen termin valinnan järkeväksi käsillä olevan tutkimuksen näkökulmasta. Tutkimuksen toimivuuden kannalta haastateltaviini viittaamiseksi on valittava yksi yhtenäinen termi. Amerikansuomalainen-termi auttaa tavoittamaan haastateltavieni kokemusten hybridisyyttä ja monimuotoisuutta. Vaikka he kokevatkin olevansa enemmän suomalaisia tai amerikkalaisia, on myös toisen kielen ja kulttuurin läsnäololla merkittävä vaikutus heidän arkeensa. Termin valinnan aiheuttamaa problematiikkaa tuon tarvittaessa esiin haastateltavieni kokemuksia analysoidessani.

Amerikansuomalaiset ovat osa Yhdysvaltojen laajaa *perinnekielen* (eng. *heritage language*) käyttäjien joukkoa. *Heritage language* on Yhdysvalloissa laajasti käytetty termi, jolla tavallisesti viitataan kaikkiin muihin maassa puhuttuihin kieliin paitsi englanttiin (Clyne 1991: 3). Perinnekielen käyttäjällä oletetaan olevan jonkinlainen henkilökohtainen, perheen ja suvun kautta luotu yhteys kyseiseen kieleen (Fishman 2001a: 81).

Fishman (2001a) jakaa perinnekielen puhujat kolmeen kategoriaan (ks. pohdintaa kategorioiden ongelmallisuudesta Wiley 2001). Yhden osan perinnekielen käyttäjistä muodostavat Yhdysvaltojen alkuperäisasukkaiden jälkeläiset. Suurin osa alkuperäisasukkaiden puhumista kielistä on hävinnyt kolonialismin ja eurooppalaisten mukana tuoman "sivistyksen" myötä. Viime vuosikymmenten aikana erilaiset kielten elvytysohjelmat ovat lisänneet sekä alkuperäisasukkaiden itsensä kiinnostusta että laajemman yleisön arvostusta näitä kieliä kohtaan (ks. esim. Cantoni 1996; McCarty *et al.* 1999; McCarty 2002). Toisen perinnekielen käyttäjien ryhmän muodostavat kolonialismin ajoilta peräisin olevat kielet. Näillä kielillä Fishman (2001a: 83-84) viittaa muihin kuin alkupe-
räisasukkaiden puhumiin kieliin, joita maassa puhuttiin ennen Yhdysvaltojen varsinaisen valtion syntyä. Näihin kieliin Fishman laskee mm. hollannin, ruotsin, suomen ja walesin kielet. Näiden kielten välittyminen sukupolvelta toiselle on Fishmanin mukaan hiipunut jo kauan sitten. Samalla hän kuitenkin huomauttaa, että kielet näkyvät edelleen amerikkalaisessa arjessa mm. paikannimien kautta. (*Ibid.*: 84.) Kolmannen ja tänä päivänä aktiivisimman ryhmän muodostavat eri puolilta maailmaa saapuneiden siirtolaisten puhumat perinnekielet.

Fishmanin (2001a: 85) mukaan siirtolaiskielet limittyvät usein kolonialismin ajoilta peräisin oleviin perinnekieliin. Esimerkiksi suomen kielen voidaan Suomesta Yhdysvaltoihin 1800-luvun lopussa käynnistyneen siirtolaisaallon myötä ymmärtää kuuluvan kolonialismin ajoilta peräisin olevien kielten lisäksi myös uudempien siirtolaisten puhumien perinnekielten ryhmään.

Suomenkielissä tutkimuksissa ja arjen kielenkäytössä perinnekieleen on tyypillisesti viitattu termeillä *äidinkieli* tai *kotikieli*. Molempia termejä ennen kaikkea Suomeen tulleiden maahanmuuttajien kotonaan ja muissa epävirallisissa yhteyksissä käyttämiä kieliä tarkastelevissa tutkimuksissa ja keskusteluissa. (ks. Latomaa 2007: 36-37). Tässä tutkimuksessa päädyin käyttämään termiä perinnekieli, koska sen käyttö ponnistaa nimenomaan pitkän siirtolaisperinteen omaavasta Pohjois-Amerikasta. Vaikka äidinkielen määrittelyä ei enää pidetäkään yksiselitteisenä, liitetään äidinkieleen kuitenkin usein ajatuksia ensiksi opitusta ja parhaiten hallitusta kielestä (vrt. äidinkielen erilaisista määrittelmistä Skutnabb-Kangas 1988: 34-38). Perinnekielen käyttäjät eivät suinkaan aina puhu perinnekieltä äidinkielenään. Samoin kotikieleen viittaaminen on perinnekielen käyttäjien näkökulmasta ongelmallista. Monien perinnekielistä innostuneiden oppijoiden kotona perinnekiellellä ei välttämättä ole minkäänlaista roolia. Perinnekieli-termin käyttöä puoltaa myös se, että sekä termissä itsessään että perinnekielten opetuksessa korostetaan aina kielen oppimisen lisäksi myös kulttuuristen perinteiden vaalimista ja välittymistä (Latomaa 2007:37, Fishman 2001a). Carreiran (2004) mukaan perinteiden vaaliminen ja kielenkäyttäjän henkilökohtaiset yhteydet kieleen ovat myös tekijöitä, jotka erottavat perinnekielen oppijat vieraan kielen oppijoista.

2.5 Seattlen amerikansuomalainen yhteisö

Seattlen suomalaiset ja heidän jälkeläisensä valikoituivat tämän tutkimuksen kohteeksi minulle tarjouduttua mahdollisuus tutustua heidän yhteisöönsä ja arkeensa toimiessani kaupungissa akateemisen vuoden ajan suomen kielen opettajana (ks. tarkemmin luku 5.4). Seattlessa ja sen lähiseuduilla asuvista amerikansuomalaisista on vaikea puhua mainitsematta myös alueelle päätyneitä muita pohjoismaisia siirtolaisryhmiä. Suomalaisiirtolaiset yhdessä muulta Pohjoismaista tulleiden siirtolaisten kanssa ovat tärkeä osa Yhdysvaltain luoteisnurkassa sijaitsevan Seattlen ja sen lähiseutujen historiaa. Pohjoismaisten siirtolaisten osuus Washingtonin osavaltion suurimmassa kaupungissa lisääntyi räjähdysmäisesti 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa (Hegstad 1985). Heidän Seattlen tulonsa voidaan ymmärtää liittyvän laajempaan Yhdysvaltain siirtolaisuuden kehitykseen. Rautateiden ja muun liikenteen kehityksen myötä maan itä- ja keskiosiin asettuneista siirtolaisista osa alkoi siirtyä voimakkaasti myös kohti länttä. Jo valmiiksi Yhdysvalloissa asuneiden siirtolaisten lisäksi länsirannikolle ryhdyttiin muuttamaan myös suoraan siirtolaisten lähtövaltioista. (*Ibid.*) Luvussa 2.4 todettiin suomalaissiirtolaisten saapuneen Yhdysvaltoihin yhtä sukupolvea muita Pohjoismaisia siirtolaisia myöhemmin. Samainen ilmiö on

havaittavissa myös Seattlen siirtolaisuuden kehitystä tarkasteltaessa. Siinä missä muut pohjoismaalaiset saapuivat kaupunkiin jo ennen vuosisatojen vaihdetta, löysivät suomalaiset sinne tiensä vasta 1900-luvun puolella (Hegestad 1985).

KUVIO 2 Seattle, King Countyn piirikunta ja Washingtonin osavaltio

Suomalaisia ja muita pohjoismaalaisia katsotaan perinteisesti houkutelleen Pudget Sound -salmen rannoilla sijaitsevaan Seattleen ja sitä ympäröivään King Countyn piirikuntaan kaksi keskeistä tekijää. Skandien rinteisiin tottuneita ruotsalaisia ja norjalaisia miellytti kaupungin ympäristön vuoristoinen maisema. Monille suomalaissiirtolaisille puolestaan alueen saaristomaisema toi mieleen muistoja suomalaisilta kotiseuduilta. Vaikka Seattlen talvet ovatkin huomattavasti pohjoismaisia talvia leudompia, muistuttaa alueen ilmasto myös monessa mielessä pohjoismaista ilmastoa. (Hegestad 1985.)

Kotoisalta näyttänyttä ympäristöä tärkeämpänä vetotekijänä lienee kuitenkin toiminut Seattlen ja sen ympäristön elinkeinoelämässä vuosisatojen vaihteessa tapahtunut nousu. Kaupungilla oli tarjota työtä sekä ammattitaitoiselle että ammattitaidottomalle työvoimalle ennen kaikkea kaupan, metsäteollisuuden, kalastuksen ja kaivostoiminnan parissa (ks. Washingtonin osavaltion ja Seattlen siirtolaisuuden historiasta Dahlie 1967; Ritter 2003). Näiden alojen töihin suomalaissiirtolaiset olivat tottuneet usein jo Suomessa tai muualla Yhdysvalloissa viettämiensä vuosien aikana (Korkeasaari 2004: 2; Niemi 2003: 11). Tuon ajan siirtolaisten työllistymistä tarkastelevat tilastot osoittavat suomalais-

ten miesten työskennelleen pääsääntöisesti King Countyn piirikunnan kaivoksissa sekä Seattlen satama-alueella kuljetus-, lastaus- ja purkutöissä. Suomalaiset naiset puolestaan työskentelivät pääasiassa kotitalouksissa erilaisina palvelijoina. (Hegstad 1985.)

Siirtolaisuutta tarkastelleet tutkijat ovat pitkään ymmärtäneet uuteen maahan muuttavien siirtolaisten muodostavan jokseenkin homogeenisen ryhmän. Blommaert (2010) kuvaa tällaisia käsityksiä seuraavasti:

People left their contry and settled in another. In that new country, they lived separated from their country of origin, perhaps (but not necessarily) in ethnic communities. They took their languages and other cultural belongings with them, but the separation from the land of origin and the permanent nature of migration was likely to bring pressure to accommodate to the host society. A tradition of study emerged in Western host societies on such relatively isolated, stable and residential immigrant groups, often also consisting of large communities from the same country or even region of origin -- (Blommaert 2010: 6-7.)

Seattlen suomalaisten, usein yhdessä muiden pohjoismaalaisten siirtolaisten kanssa, on myös pitkään ajatellut muodostavan edelläkuvatunlaisen ryhmän. Pohjoismaista tulleet siirtolaiset asettuivat kaupunkiin saapuessaan mielellään asumaan lähelle toisiaan Ballardin kaupunginosaan, joka sijaitsee Seattle ympäröivän vesistön rannalla muodostaen kaupunkiin näin oman etnisen yhteisönsä (kenttämuistiinpanot vierailulta *Nordic Heritage* -museoon; Pheasant-Albright 2007; myös Norlen 2007). Suomalaisiirtolaisten keskuudessa suomen kielen ja kulttuurin ylläpitämiseksi järjestettiin monenlaista toimintaa, joiden avulla yhteyksiä kauas jääneeseen kotimaahan pyrittiin pitämään yllä. Amerikkalaisissa tutkimuksissa ja arjen kielenkäytössä tänäkin päivän pyörivät käsitteet kuten *Finns in Northwest* tai Seattlen *Scandinavian history* ja *Scandinavian immigration* antavat jokseenkin homogeenisen kuvan kaupungin suomalais- ja pohjoismaisesta siirtolaisuudesta.

Seattlessa asuvien suomalaisten ja heidän jälkeläistensä muodostama yhteisö on homogeenisen tarkasteltavan sijaan kuitenkin ymmärrettävissä paremmin Vertovecin (2007, 2010) *super-diversity* eli super-monimuotoisuus-käsitteen avulla. Super-monimuotoisuudella tarkoitetaan siirtolaisuuteen liittyviä moninaisia kategorioita. Tämän päivän globaalistuneessa maailmassa (niin kuin ei aiemminkaan) siirtolaiset eivät jakaudu ryhmiin vain etnisyyden, kielen, kansallisuuden tai uskonnon perusteella. Sen sijaan näidenkin ryhmien sisällä esiintyy monikerroksisuutta. Ihmiset ovat lähteneet siirtolaisiksi eri syistä, he ovat päätyneet uuteen maahan erilaisia reittejä seuraten ja heidän sopeutumisensa uuteen maahan saattaa poiketa huomattavasti muiden, perinteisesti katsoen saman, homogeenisen siirtolaisryhmän jäsenten sopeutumisesta. (Vrt. Blommaert & Rampton 2011: 2.)

Seattlen suomalaisyhteisöä on monimuotoistanut huomattavasti siirtolaisuuden rakenteen muuttuminen. Kuten luvussa 2.4 todettiin, viime vuosikymmeninä Amerikkaan on suunnannut Suomesta aiemman vähemmän koulutetun väestön sijaan korkeasti koulutettua työvoimaa. Seattleen Suomalaisia atk-alan ammattilaisia, insinöörejä ja liike-elämän osaajia ovat houkuttelleet suuret kansainväliset yritykset kuten Microsoft, Boeing sekä Nokia Siemens.

Siirtolaisuuden rakennemuutoksesta johtuen Seattlen suomalaisyhteisö voidaan ymmärtää koostuvan kahdesta keskeisestä kerroksesta. Vanhemman kerroksen muodostavat ennen toista maailmansotaa kaupunkiin saapuneet suomalaiset sekä heidän jälkeläisensä. Monet kaupungin amerikansuomalaiset ovat siis syntyneet Seattlessa eikä heillä ole samalla tavoin omakohtaisia kokemuksia Suomesta kuin varsinaisen siirtolaissukupolven jäsenillä on. Toisen kerroksen muodostavat toisen maailman sodan jälkeen ja ennen kaikkea nykyisen globalisaation (ks. luku 3.3) myötä kaupunkiin muuttaneet suomalaiset jälkeläisineen. Vaikka osa näistä nuoremman kerroksen amerikansuomalaisista jääkin kaupunkiin pysyvästi, palaa moni muutaman siirtolaisuuden jälkeen takaisin Suomeen tai jatkaa uraansa eteenpäin jossakin toisessa siirtolaiskontekstissa.

Seuraavasta taulukosta¹ käy ilmi vuoden 2000 väestölaskennan tulokset amerikansuomalaisten osalta Seattlen kaupungissa, King Countyn piirikunnassa ja Washingtonin osavaltiossa. Ensimmäisestä sarakkeesta käy ilmi kunkin alueen koko asukasluku. Toiseen sarakkeeseen on koottu tiedot asukkaista, jotka ilmoittivat syntyperäkseen suomalaisen. Kolmannesta sarakkeesta selviää, kuinka moni suomalaista syntyperää olevista puhuu kotikielensä muuta kuin englantia eli todennäköisesti suomea (tai ruotsia). (Myös Seattlessa asuvien amerikansuomalaisten määrää tarkasteltaessa on luonnollisesti huomioitava luvussa 2.4.1 esiintuodut väestölaskentaan liittyvät ongelmat.)

TAULUKKO 1 Suomalaista syntyperää olevat ja todennäköisesti suomen kieltä puhuvat asukkaat Seattlessa, King Countyn piirikunnassa ja Washingtonin osavaltiossa (luvut poimittu lähteistä U.S. Census 2000b; U.S. Census 2000c; U.S. Census 2000d)

PAIKKA	ASUKASLUKU	SUOMALAISTA SYNTYPERÄÄ	KOTIKIELENÄ MUU KUIN ENGLANTI
SEATTLE	563 3752	3 320	275
KING COUNTY	1 737 034	10 162	744
WASHINGTON	5 894 121	40 290	2 568

Kerätessäni aineistoa vuosina 2007 ja 2008 käsillä olevaa tutkimusta varten Seattlen suomalaisyhteisössä oli tarjolla monenlaista toimintaa. Suomalaisuuden keskeisinä areenoina kaupungissa toimivat *Finlandia Foundationin* Seattlen paikallisosasto (Finlandia Foundation Seattle Chapter), suomalaisluterilainen kirkko (Finnish Lutheran Church) sekä Washingtonin yliopiston skandinavistiikan laitoksella toimiva suomen kielen ohjelma (Finnish Studies Program). *Finlandia Foundationin* paikallisosasto järjestää Seattlessa suomen kielen opetusta, osallistuu erilaisten Suomi-aiheisten tapahtumien organisointiin muiden alueen suomalaistahojen kanssa sekä järjestää kerran kuussa suomalaisia elokuvailtoja. Lisäksi paikallisosasto julkaisee joka toinen kuukausi uutislehtisen *FFSC Newsletter*, jossa tiedotetaan Seattlen alueen suomalaistapahtumista. Suo-

¹ Vuoden 2010 väestölaskennan tulokset eivät ole vielä tässä kuviossa käytettyjen tietojen osalta kokonaan saatavilla, mistä syystä hyödynnän vuoden 2000 laskennan tietoja.

malaisen kirkon keskeisimpänä toimintamuotona on seurakunnan Ballardin kaupunginosassa sijaitsevassa kirkossa joka toinen viikko englanniksi ja joka toinen viikko suomeksi suomalaisen pasturin johdolla järjestettävä jumalanpalvelus kahvitilaisuuksineen. Yliopiston suomen kielen ohjelmassa suomen kieltä voi opiskella apulaisprofessorin, lehtorin ja opetusassistentin johdolla alkeistalolta edistyneemmälle tasolle sekä osallistua suomalaista kulttuuria käsitteleville kursseille. Opetuksen lisäksi yliopiston ohjelma järjestää aktiivisesti muiden paikallisten suomalaistahojen kanssa erilaisia tapahtumia ja tilaisuuksia.

Näiden isompien tahojen lisäksi Seattlessa toimii myös pienempiä suomalaisia järjestöjä. Suomalaisia kansantansseja voi harjoitella *Tanhuajat-* ja *Katrillitanssiryhmissä* (Tanhuajat Finnish Folkdancers; Katrilli Finnish Folk Dancers), kanteleen soittoa *Evergreen Livatkat* -kanteleeryhmässä ja suomalaisia lauluja laulaa kaupungin suomalaisessa kuorossa. Kaupungin nuoremman suomalaiskerrostuman lapset ylläpitävät puolestaan äidinkielen taitojaan *Seattlen Suomi Kouluissa*.

KUVIO 3 Keskeisiä suomalaisuuden näyttämöitä Seattlessa: suomalaisluterilainen kirkko ja Washingtonin yliopiston suomen kielen ohjelma.

Varsinaisen oman toiminnan lisäksi Seattlen suomalaisjärjestöt toimivat tiiviissä yhteistyössä myös kaupungin muiden pohjoismaisten tahojen kanssa (vrt. Yin-ger 1994: 146 ja pan-etninen rykelmä). Suomen kielen ohjelma toimii Washingtonin yliopistossa laitoksella, jossa tarjotaan myös muiden pohjoismaisten kielten, kulttuurien ja historian opetusta (Department of Scandinavian Studies). Suomella on oma pysyvä näyttelynsä Ballardin kaupunginosassa sijaitsevassa *Nordic Heritage* -museossa (Nordic Heritage Museum), joka tarjoaa tietoa Seattlen pohjoismaisesta historiasta. Suomalaisjärjestöt osallistuvat vuosittain myös Norjan toukokuisen itsenäisyyspäivän kunniaksi Ballardissa järjestettävään paraatiin (Seattle 17th of May), joka on laajentunut Seattlessa kaikkien Pohjoismaiden juhlaiksi. Nämä kaikki yhteispohjoismaiset tahot kertovat samaan ai-

kaan yksittäisten siirtolaisryhmien (esim. suomalaisten), Pohjoismaiden yhteisestä sekä Seattlen omasta historiasta. Norjan itsenäisyyspäivän juhlallisuuksia voidaan verrata amerikanirlantilaisten järjestämiin Pyhän Patrickin päivän juhlallisuuksiin ja pohjoismaisena pidettyä Ballardin kaupunginosaa Kiinasta tulleiden siirtolaisten asuttamiin *Chinatowneihin* (joskin huomattavasti pienemmissä mittakaavoissa). Kaiken kaikkiaan kaupungin suomalais- ja muiden pohjoismaisten siirtolaisten historia ja läsnäolo luovat yhä tänä päivänä osaltaan Seattlesta imagoa globaalina ja kosmopoliittina kaupunkina.

KUVIO 4 Seinämaalaus Ballardissa. Suomalaiset ja muut Pohjoismaista tulleet siirtolaiset ovat osa Seattlen historiaa ja kielimaisemaa.

2.6 Yhteenveto

Tässä kappaleessa lähdettiin liikkeelle pohtimalla tekijöitä, jotka ovat olleet luomassa käsityksiä kielistä rajattuina ja laskettavissa olevina kokonaisuuksina. Keskeisiksi tekijöiksi nostettiin kansallisuusaatteen ja kansallisvaltioiden synty, kolonialismi sekä kielitieteilijöiden pyrkimys saada tieteenalalleen tunnustusta todellisena tieteenä tieteellisen positivismin keinoin. Vaikka eri kielistä ja niiden olemassaolosta puhutaankin usein hyvin luonnollisena ilmiönä, osoitti näiden kolmen tekijän tarkastelu, että todellisuudessa kielet ja niihin liittyvät kategoriat heijastelevat luonnollisuuden sijaan erilaisia poliittisia ja sosiaalisia lähtökoh-
tia; Makonia ja Pennycookia (2005, 2007) lainaten näistä lähtökohdista määritellyt kielet ovat aina keksittyjä.

Makoni ja Pennycook toteavat (2005: 138), että tämän päivän kielentutkijat tiedostavat kielten sekä niiden jaotteluun ja rakentumiseen liittyvän epäluonnollisuuden jo verrattain hyvin. Sen sijaan he (*ibid.*) peräänkuuluttavat kriittistä pohdintaa sen suhteen, miten kielten keksiminen on vaikuttanut todellisten kielenkäyttäjien arkeen ja eri kielten asemiin yhteiskunnissa. Luvussa 2.2 luotiinkin lyhyt katsaus siihen, miten yksikielisyyttä ihmisen luonnollisena olo-
tilana pitävät ideologiat ovat vaikuttaneet käsityksiin monikielisyydestä ja monikielisistä ihmisistä.

Tämän jälkeen siirryttiin tarkastelemaan Yhdysvaltain monikielisyyden historian eri vaiheita. Lyhyt tarkastelu osoitti, että monikielisyydelle maassa annetut arvot eivät ole säilyneet vuosien kuluessa samanlaisina. Sen sijaan huomattiin, että ne ovat muuttuneet radikaalistikin erilaisten poliittisten ja yhteiskunnallisten tilanteiden mukana.

Suomalaissiirtolaiset ovat olleet ja ovat yhä edelleen osaltaan värittämässä Yhdysvaltain kielellistä maisemaa. Luvussa 2.4 tarkasteltiin Yhdysvaltoihin suuntautuneen suomalaissiirtolaisuuden vaiheita ja maassa asuvien amerikkansuomalaisten lukumäärää. Lisäksi kappaleessa määriteltiin suomen kieli yhdeksi maan lukuisista perinnekielistä.

Käsillä olevan tutkimuksen kohteena ovat Seattlessa ja sen lähiseuduilla asuvien amerikkansuomalaisten kielielämäkerrat ja heidän kokemuksensa suomen kielen muutoksesta elämän eri vaiheissa. Tämän luvun viimeisissä aluvuissa luotiin katsaus Seattlen suomalaisyhteisöön, jonka jäseniä myös tutkimukseen osallistuvat amerikkansuomalaiset ovat. Luvuissa tarkasteltiin lyhyesti eri aikoina Seattleen saapuneiden suomalaissiirtolaisten muodostamia kerrostumia ja lukumäärää. Lisäksi tuotiin esiin, millaisia mahdollisuuksia kaupungissa on tänä päivänä ylläpitää suomen kieltä ja kulttuuria sekä sitä, millä tavoin kaupungin suomalaistoiminta kietoutuu laajempaan yhteispohjoismaiseen siirtolaistoimintaan.

Sekä koko Yhdysvaltain että Seattlen amerikkansuomalaisuuden tarkastelu osoitti, että aiemmat kielen rajattuna ja kokonaan hallittavissa olevana kokonaisuutena määrittelevät lähtökohdat ovat monella tapaa ongelmallisia. Jos suomen kielen nähdään kuuluvan ennen kaikkea Suomen valtion rajojen sisäpuolelle, onko amerikkansuomalaisten Yhdysvaltoihin viemä suomi ollenkaan suomea? Samoin jos oikeaksi kielenkäyttäjäksi ymmärretään ihminen, joka hallitsee täydellisesti koko rajatun kielen, voidaanko heikosti suomea taitavia toisen ja kolmannen polven amerikkansuomalaisia oikeastaan ollenkaan ymmärtää osaksi suomea käyttävien ryhmää? Näihin aiemmin vahvasti pinnalla olleiden kieli-ideologioiden nostattamiin kysymyksiin tartutaan seuraavassa luvussa soveltavan kielitieteen tarjoamin uusien työkaluin ja ajattelutavoin.

3 SOVELTAVAN KIELITIETEEN UUDET NÄKÖKULMAT KIELELLISIIN RESURSSIIN JA MONIKIELISYYTEEN

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni kannalta keskeiset, tuoreimmista soveltavan kielitieteen ja etnografian lähtökohdista ponnistavat näkökulmat, jotka määrittelevät kielen ja monikielisuuden kontekstisidonnaisiksi sekä sosiaalisista lähtökohdista rakentuviksi resursseiksi. Näkökulman avulla kyseenalaistan edellisessä luvussa kuvatut aiemmat tarkastelutavat, jotka ymmärtävät kielen rajattuna ja verrattain muuttumattoman kokonaisuutena. Pyrin osoittamaan, että myös muut kuin varsinaiset kielelliset resurssit ovat keskeisessä asemassa merkitysten tuottajina ja välittäjinä määrittelemällä esimerkiksi materiaaliset, visuaaliset ja emotionaaliset resurssit osaksi kielenkäyttäjän kielirepertuaaria (luku 3.2). Luvun lopussa keskityn pohtimaan eri tasoisen liikkuvuuden resursseille tarjoamia haasteita ja mahdollisuuksia. Keskeiseksi teoreettiseksi lähtökohdaksi nousee kielten saamien arvojen ja merkitysten tarkastelu sosiaalisiin perusteisiin rakentuvan hierarkkisen *asteikko*-metaforan avulla (luku 3.3).

3.1 Kontekstisidonnaiset resurssit

Kuten luvussa 2.1.3 huomattiin, kielentutkimuksessa on tarkasteltu kieltä pitkään niin sanottujen kovien tieteiden näkökulmasta, joiden periaatteiden mukaan vain kokeellisesti todistettavissa oleva tieto on oikeaa tietoa. Jotta tutkimuksen näkökulman muutosta kielestä abstraktina ilmiönä tämän päivän soveltavan kielitieteen uusimpiin käsityksiin kielestä sosiaalisena toimintana voidaan ymmärtää, on luotava lyhyt katsaus ihmis- ja yhteiskuntatieteissä 1960-luvulla käynnistyneeseen tutkimuksen murrokseen. Tuolloin eri tutkimusaloilla tilaa lähti valtaamaan sosiaalisen konstruktionismin viitekehys. Tämän monitieteisen viitekehäyksen keskeisenä ajatuksena on, että todellisuus rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa kielen ja muiden semioottisten työkalujen avulla

(Berger & Luckmann 1966; Dallmayr & McCarthy 1977: 7). Sosiaalisen konstruktionismin viitekehyksen soveltaminen johti niin kutsuttuun kielelliseen käänteeseen (ks. kielellisen käänteen historiasta Kuortti *et al.* 2008). Nykyään kielellisen käänteen rinnalla puhutaan myös kulttuurisesta, diskursiivisesta, yhteiskunnallisesta ja visuaalisesta käänteestä (Kuortti *et al.* 2008: 27) sekä erilaisten kertomusten tarkastelun yhteydessä myös kerronnallisesta (Hyvärinen 2004) ja elämäkerrallisesta käänteestä (Chamberlayne *et al.* 2000).

Kielentutkimuksen näkökulmasta kielellinen käänne on tarkoittanut ennen kaikkea tutkimuksen painopisteen muutosta positivistisesta tutkimusorientaatiosta kohti laadullisempaa otetta (Kuortti *et al.* 2008: 129). Aiemmin käytettyjen kokeellisten ja määrällisten tutkimuksellisten ja metodisten lähtökohtien rinnalle ja tilalle alkoivat ilmestyä sosiolingvistiset, etnografiset, keskusteluanalyttiset ja diskursiiviset tavat tutkia kieltä (Dufva & Pietikäinen 2009: 4). Samaan aikaan kielenkäyttöä alettiin tarkastella erilaisten sosiaalisten valtarakenteiden ohjaamana (Blommaert 2005; ks. myös luku 4.1). Kielen käytön ei enää ajateltu tapahtuvan tyhjiössä vaan erilaisissa konteksteissa, joissa kieleen vaikuttavat monenlaiset sosiaalisista, yhteiskunnallisista, taloudellisista ja poliittisista lähtökohdista ammentavat tekijät.

Kielellisen käänteen jälkeen soveltavan kielentutkimuksen kiinnostuksen kohteena ei siis enää ollut abstrakti, kontekstista erotettavissa oleva kieli vaan todellisissa kielenkäyttötilanteissa esiintyvä kieli. Selkeärajaista kieltä ryhdyttiin tarkastelemaan monikerroksisena ja monimuotoisena ilmiönä (Blommaert 2010). Luvussa 2.1.3 esiteltynä de Saussuren (1970) termejä lainaten tutkimuksessa siirryttiin säännönmukaisen *languen* tarkastelun sijaan sekavan *parolen* tarkasteluun. Uudet tutkimukselliset ja metodologiset näkökulmat kyseenalaisivat voimakkaasti käsityksiä, joiden mukaan kieli on rajattavissa kansallisvaltion rajojen sisäpuolelle, tutkittavissa objektiivisissa olosuhteissa ja joiden mukaan on olemassa kielen täydellisesti hallitsevia käyttäjiä. Kielellisen käänteen myötä soveltavan kielitieteen tutkijoita askarrutti ennen kaikkea kieliin liittyvät rajanvedot. Kun kieltä alettiin tarkastelemaan kerroksellisena, muuttuvana ja tilanteisena (Dufva & Pietikäinen 2009: 5), nousi alan tutkijoiden yhdeksi keskeisimmäksi kysymyksiä, miten tämä "uusi" kieli on teoretisoitavissa; mistä kieli alkaa ja mihin se loppuu sekä millaisia ovat sen todelliset käyttäjät.

Tässä tutkimuksessa kielten monikerroksisuuden ja muuttuvuuden tarkastelussa hyödynnetään kieltä ja monikielisyyttä kriittisesti sosiolingvistiikan ja etnografian lähtökohdista tutkivien Blommaertin (2005, 2007, 2010), Hellerin (2003, 2007a) ja Pennycookin (2007, 2010) teorioita. He kaikki ymmärtävät kielen ennen kaikkea sosiaalisena käytäntönä (eng. *social practice*), kielenkäyttäjät sosiaalisina toimijoina (eng. *social actors*) sekä kielen käytön tilanteisena ja sosiaalisista lähtökohdista rakentuvan ilmiönä (Blommaert 2005: 14-15; Heller 2007: 1; Pennycook 2010: 1). Tarkasti määritellyn ja rajatun kokonaisuuden sijaan tässäkin tutkimuksessa kielet nähdään siis kontekstista toiseen uudelleen rakentuvina ja uusia merkityksiä saavina, sosiaalisista lähtökohdista ponnistavina resursseina.

Heller (2007) määrittelee kielen seuraavasti:

- - as a set of resources which circulate in unequal ways in social networks and discursive spaces, and whose meaning and value are socially constructed within the constraints of social organizational process, under specific historical conditions. (Heller 2007a: 2.)

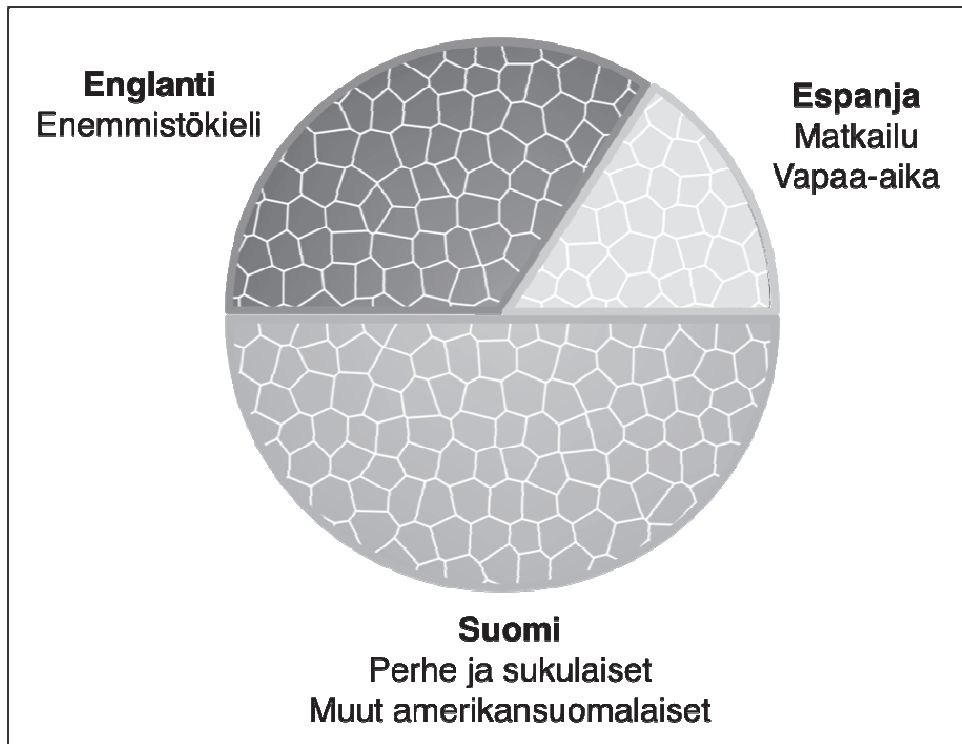
Tämä määritelmä alleviivaa kielellisten resurssien muutosta kontekstista toiseen liikuttaessa. Kielen ymmärtämiseksi sekä kielenkäytön analysoimiseksi on kielen tarkastelussa siis otettava huomioon aika ja paikka sekä niiden tuomat mahdollisuudet ja rajoitukset (Blommaert 2005: 15). Pennycook (2010: 1) korostaa teorioissaan kontekstin merkitystä määrittelemällä kielet paikallisiksi käytänteiksi (eng. *local practices*). Tällä ajatuksella hän tarkoittaa sitä, että kieli syntyy todellisuudessa vasta varsinaisesti yksittäisten kielenkäyttäjien hyödyntäessä sen resursseja erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa (*ibid.*).

Eri konteksteissa hyödynnettävät resurssit haastavat pohtimaan kielenkäyttäjän hallitsemia kielellisiä taitoja. Blommaertin (2005; myös Blommaert & Backus 2011; Kreis 2011) käsitysten mukaan jokainen kielenkäyttäjä omaa kielellisen repertuaarin. Tämä repertuaari sisältää kaiken sen kielellisen aineksen, joka kielenkäyttäjällä on hyödynnettävissään kommunikaatiotilanteissa. Toisin sanoen kielenkäyttäjän repertuaari määrittelee, millainen on kielenkäyttäjän henkilökohtainen potentiaali kielenkäytön suhteen ja mitä hän voi kielellä tehdä. (Blommaert 2005: 15; vrt. myös Pietikäinen *et al.* 2008.) Kielenkäyttäjän repertuaaria voidaan ajatella eräänlaisena risteymänä, jossa hänen elämänsä aikana eri tavoin oppimat ja hankkimat kielelliset resurssit kohtaavat (vrt. Scollonin & Scollonin 2004 käsitys risteymistä; myös luku 6.3). Resurssien toimivuus ei kuitenkaan riipu vain kielenkäyttäjän repertuaarin laajuudesta tai suppeudesta. Kontekstit ja niiden eri resursseille antamat arvot määräävät, kuinka toimiva kielenkäyttäjän repertuaari loppujen lopuksi on (ks. kontekstin merkityksestä tarkemmin luku 3.3). Resurssi-ajatus liittyy kontekstin ja sitä myöten laajemmat kielenkäyttöön liittyvät makrotasot erottamattomaksi osaksi varsinaista kielen käytön toiminnan tasoa (mikrotaso) ja sitä myöten yksittäisen kielenkäyttäjän arkea ja kokemuksia (kielen paikkaisuus). Kielenkäyttäjän arjen ja kokemusten tutkiminen ja ymmärtäminen edellyttää siis käytännössä myös niissä kohtaavien makro- ja mikrotasojen tarkastelua (vrt. esim. Kelly-Holmes 2010; Scollon & Scollon 2004).

Kielen ymmärtäminen kokoelmaksi erilaisia resursseja vaikuttaa myös monin tavoin käsityksiin monikielisydestä. Monikielisyys voi tänä päivänä katsoa olevan jollakin tavalla osa lähes jokaisen maapallon asukkaan arkea. Edwards (1994: 55) vie ajatuksen niin pitkälle, että hänen mukaansa jokainen aikuinen kielenkäyttäjä voidaan ymmärtää monikieliseksi, sillä kaikki osaavat ainakin pari sanaa myös jollakin muulla kuin omalla äidinkielellään.

Aiemmistä näkökulmista tarkasteltuna monikieliseksi ymmärretyn kielenkäyttäjän kielellisten resurssien välinen työnjako on jokseenkin selkeä. Monikielisillä kielenkäyttäjällä on käytössään eri kieliin liittyviä resursseja, joita hän hyödyntää eri kieliä vaativissa kommunikointitilanteissa. Esimerkiksi suomea, englantia ja espanjaa taitava amerikansuomalainen hyödyntää suomen kielen resursseja kommunikoidessaan suomalaisten perheenjäsentensä ja sukulaistensa sekä muiden amerikansuomalaisten kanssa. Englantia hän puolestaan

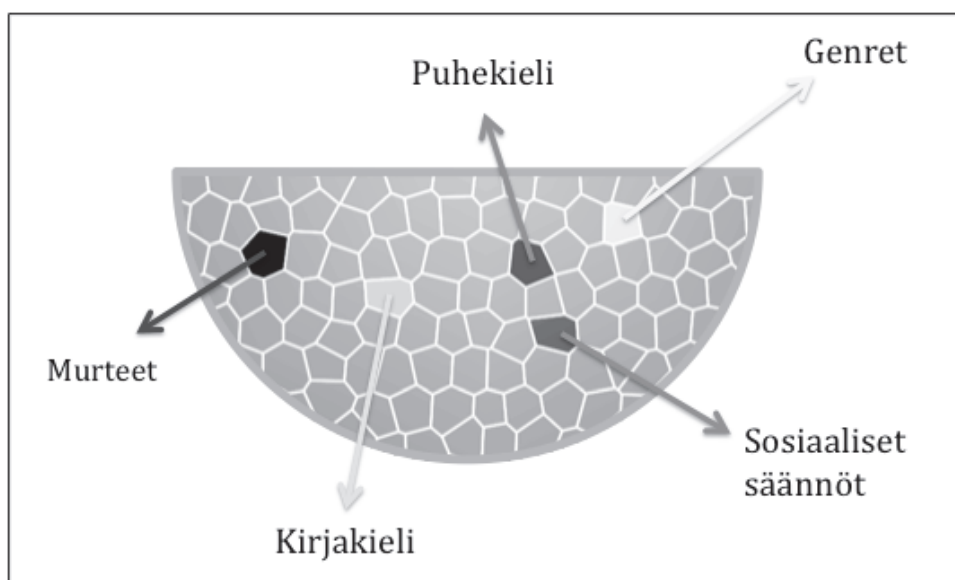
hyödyntää toimiessaan moninaisissa arjen tilanteissa Yhdysvaltain kielellisen enemmistön kanssa Espanjan resursseja hän saattaa puolestaan käyttää lomillaan sekä asioidessaan meksikolaisen siirtolaisen pitämässä ravintolassa (ks. kuvio 5).

KUVIO 5 Eri kielistä koostuva kielirepertuaari

Monet resurssi-ajatuksesta ammentavat kielentutkijat osoittavat kuitenkin, että kieliä ei tule tarkastella resursseina vain eri kielten näkökulmasta. Silversteinin (1996) mukaan myös yksittäiset kielet ovat jo sinällään monikielisiä repertuaareja (eng. *polyglot repertoire*; ks. myös Blommaert & Backus 2011; Dong & Blommaert 2009; Pennycook 2010: 2). Tämän näkökulman mukaan myös yksittäiset kielet, kuten suomi, kätkevät sisälleen monenlaisia resursseja (Dufva & Pietikäinen 2009: 4; Dong & Blommaert 2009: 2; vrt. myös luku 4.2.1 ja käsitykset heteroglossiasta, Bakhtin 1981). Esimerkiksi suomea äidinkielenään puhuva aikuinen kielenkäyttäjä hallitsee todennäköisesti kotiseudullaan käytetyn murteen ja omalle ikäryhmälleen tyypillisen tavan käyttää suomea. Samoin hän hallitsee erilaisia genreja; hän tietää millaisissa konteksteissa on käytettävä tiettyjä vakiintuneita kielenkäytön tapoja (ks. genren käsitteestä luku 3 teoksessa Pietikäinen & Mäntynen 2009). Samoin hän tietää, millaisissa konteksteissa on paikallaan käyttää puhekieltä tai murretta ja millaisissa konteksteissa muodollista kirjakieltä. Lisäksi hän tuntee monenlaisia kieleen liittyviä sosiaalisia sääntöjä, kuten milloin on kohteliasta käyttää sinuttelun sijaan teitittelymuotoa (ks. ku-

vio 6). (Vrt. myös Blommaert & Backus 2011: 3; Gumperz 1982: 155; Hymes 1972.) Voidaan siis ajatella, ettei kukaan suomen kielen käyttäjä hallitse vain yhtä rajattua suomen kieltä vaan monenlaisia, eri tilanteissa toimivia suomen kieliä (Pietikäinen *et al.* 2008: 82).

KUVIO 6 Resurssit yhden kielen sisällä

Luvussa 2.2 huomattiin, että aiemmat kielentutkimuksen näkökulmat määrittelevät monikielisyden monin tavoin epäluonnolliseksi ilmiöksi (esim. Heller 1999; Hinnenkamp 2005). Resurssi-käsitykseen pohjautuva uusi soveltavan kielitieteen näkökulma ymmärtää monikielisyden sen sijaan luonnolliseksi ja erottamattomaksi osaksi kielenkäyttäjien kontekstisidonnaisia repertuaareja (vrt. Dufva & Pietikäinen 2009; Pietikäinen 2010). Yksikielisyys puolestaan asemoituu tästä näkökulmasta katsoen kielen luonnon vastaiseksi ja siten periaatteessa mahdottomaksi ilmiöksi.

Teoriat kielellisistä resursseista ja repertuaareista kaataa myös aiempaan kielentutkimuksen näkökulmaan kuuluneet käsityksen täydellisen kielitaidon hallitsevasta kielenkäyttäjistä (vrt. luku 2.2). Blommaert ja Backus (2011: 9) toteavat, että kielenkäyttäjät oppivat läpi elämän uusia kielellisiä resursseja ja että toisaalta heidän repertuaaristaan myös katoaa ajan myötä aiemmin tärkeitä resursseja. Kielenkäyttäjän varttuessa hänen repertuaaristaan väistyvät esimerkiksi teini-ikäisille tyypilliset kommunikointitavat ja sanasto. Opiskelu- ja työelämään astumisen myötä kielenkäyttäjä kuitenkin omaksuu menetettyjen resurssien tilalle uusia kommunikointitapoja, jotka paremmin vastaavat hänen elämänsä sen hetkistä tilannetta. (Vrt. *ibid.*) Toisin sanoen kielenkäyttäjän kieli ei ole koskaan valmis. Sen sijaan kielellinen repertuaari on jatkuvassa muutoksessa. Täydellisesti hallittavan kokonaisuuden sijaan kieli on ymmärrettävä pi-

kemminkin jatkumona ja prosessina (vrt. myös ajatus kielentämisestä luvussa 4.2.2).

Käsitykset kieltä niin äidinkielenä kuin vieraana kielenäkin hyödyntävien kielenkäyttäjien kielellisten resurssien vajavuudesta tarjoavat luonnollisesti myös aiemmasta poikkeavan näkökulman monikielisyuden tarkasteluun. Blommaertin, Collinsin ja Slembrouckin (2005: 199) mukaan monikielisyyttä ei ole reaalisista ymmärtää eri kielten täydellisenä hallintana. He hyödyntävät tutkimuksissaan englanninkielistä käsitettä *truncated multilingualism* (myös *truncated resources*). Tällä he viittaavat kielellisiin resursseihin luonnollisena osana kuuluvaan puutteellisuuteen ja keskeneräisyyteen sekä siihen, että kielenkäyttäjien eri kielistä hallitsevat resurssit ovat järjestyneet aiheittain erilaisien kontekstien perusteella. Tämä ilmiö on varsin yleinen, sillä kukaan kielenkäyttäjä ei tarvitse kaikkia niitä resursseja, joita eri kieliin potentiaalisesti sisältyy (Blommaert 2010: 103). Sen sijaan jokainen kielenkäyttäjä - myös äidinkielenen - osaa kielestä vain tiettyjä osia (eng. "bit" of language, Blommaert 2010: 8).

Tässä tutkimuksessa *truncated*-ilmiöön viitataan termeillä vähäiset tai suppeat resurssit. Termin anti käsillä olevalle tutkimukselle on nimen omaa sen vähäisemmälle ja "epätäydelliselle" monikielisyydelle arvoa antava luonne. Koska yksikielinenkään kielenkäyttäjä ei hallitse kielensä kaikkia resursseja, ei ole järkevää olettaa monikielisen kielenkäyttäjänkään hallitsevan kaikkia elämänsä kieliä täydellisesti. Analyysiluvuissa tätä näkökulmaa tuodaan esiin pyrkimällä tarkastelemaan haastateltavien kielellistä repertuaaria nimenomaan heidän oman arkensa lähtökohdista käsin. Sen sijaan, että huomio kiinnitettäisiin haastateltavilta puuttuviin resursseihin ja näiden tuomiin ongelmiin, pyritään aineistoesimerkkien avulla nostamaan esiin, miten haastateltavat pystyvät arjessaan hyödyntämään niitä resursseja, joita heillä todellisuudessa on käytettävissään.

Blommaertin (2010:1) mukaan nykyisen globalisaation myötä monikerrostunut kielellinen maailma ja sen ilmiöt, vaativat uudenlaisten teoreettisten käsitteiden käyttöön ottoa. Vaikka aiempi ymmärrys kielestä (luku 2.1) ei vastaa-kaan omia kielelle antamiani määritelmiä, en koe tarkoituksenmukaisena korvata kieli-sanaa kokonaan resurssi-sanalla. Kieli-sana on ja pysyy keskeisenä osana normaalia kielenkäyttöä ja tavallisten ihmisten välisiä keskusteluja, mistä syystä koen tärkeänä käyttää tutkimuksessani sanastoa, joka on osa kielenkäyttäjien maailmaa. Sen sijaan annan kieli-sanalle tässä tutkimuksessa uuden sisällön tuomalla esiin kielen sosiaalisista lähtökohdista rakentuvaa luonnetta. Analyysissä puhun synonyymeinä sekä suomen resursseista, suomen kielestä että suomen kielen resursseista. Tekemieni sanavalintojen avulla pyrin pitämään tutkimukseni kiinni tavallisten kielenkäyttäjien maailmassa, mutta pohtimaan samalla kriittisesti yleisissä keskusteluissa käytettyjen sanojen sisällön ja todellisuuden välistä suhdetta.

3.2 Multimodaaliset resurssit

Repertuaareihin kytkeytyy aina tavalla tai toisella käsitys kielellisestä tiedosta ja kompetenssista. Tietyntyyppisen repertuaarin omaaminen tarkoittaa, että kielenkäyttäjällä on tietoa siitä, miten ja missä erilaiset kielelliset resurssit ovat hyödynnettävissä (Blommaert & Backus 2011: 3). Seattlen suomalaisyhteisöä käsittelevässä luvussa (2.5) nostin esiin Vertovecin (2007, 2010) monimuotoisuuden monikerroksisuutta korostavan käsitteen *superdiversity*. Saman siirtolaisryhmän sisään mahtuu ihmisiä, joiden siirtolaisuuden syyt, tausta ja motiivit saattavat vaihdella huomattavasti. Samoin myös tämän päivän globalisaation myötä kehittyneet ja siihen oleellisena osana kuuluvat yhteydenpitomahdollisuudet (Internet, kännykät, nopeutuneet matkustusmuodot) ovat muuttaneet ihmisten toiminta- ja kommunikointimuotoja. Toisin kuin aiemmin, tämän päivän Yhdysvalloissa asuville amerikansuomalaisille oma, vanhempien tai isovanhempien synnyinmaa, sen tapahtumat, kieli ja kulttuuri ovat monessa mielessä maantieteellisestä etäisyydestä huolimatta huomattavasti aiempaa lähempänä (vrt. myös eng. käsite *death of distance*, Sheller & Urry 2004:3).

Siirtolaisuuden monikerrostumisen myötä myös kielelliset resurssit ovat monin tavoin monimuotoistuneet. Vaikka yksikään kieli ei liene koskaan todellisuudessa ollut rajattavissa kansallisvaltioiden rajojen sisään tavalla, jolla kansallisvaltion ideologioista ammentavat käsitykset antavat ymmärtää (luku 2.1.1), nykyisen siirtolaisuuden näkökulmasta nuo käsitykset tuntuvat vähintäänkin mahdottomilta. Siirtolaisten mukana esimerkiksi suomen kieli on liikkunut Suomen rajojen sisäpuolelta monien muiden maailman kolkkien ohella Yhdysvaltoihin. Toimiessaan kommunikointivälineenä uudessa maassa suomi ei suinkaan ole säilynyt kielenkäyttäjien repertuaarissa muuttumattomana. Sen sijaan suomen resurssit ovat muuttuneet ja monimuotoistuneet vuosien kuluessa ja siirtolaiskuvapolvelta toiselle siirtyessä vastamaan yhdysvaltalaisen ja amerikansuomalaisen kontekstin tarpeita.

Kielen monimuotoistumisen ja -kerrostumisen ymmärtämiseksi tuoreimmat soveltavan kielitieteen tutkimukset suosittelevat tarkastelemaan kieltä pelkkien kielellisten resurssien sijaan kokoelmana sekä kielellisiä että myös muita semioottisia resursseja (vrt. esim. Hodge & Jones 2000; Pahl 2004; Pahl & Pollard 2010; Pavlenko 2005; Pietikäinen 2012; Pietikäinen *et al.* 2008). Erilaisten tekstien rakennetta tarkasteleva Kress (2004) huomauttaa, että

Language alone can no longer give us full access to the meanings of most contemporary messages, which are now constituted in several **modes**: on pages in the mode of *writing* and, on screens through CD-ROMs and on the Web; on *speech*, *music*, *image* - moving or still; in *gesture*, *color* and *soundtrack*. In such *texts* each mode, language included, is a partial bearer of meaning only. (Kursiivit ja paksunnokset alkuperäisessä tekstissä, Kress 2004: 172.)

Blommaert ja Backus (2011: 7) tuovat samaisen ajatuksen tavallisten kielenkäyttäjien kielen tutkimuksen tasolle. Heidän mukaansa kielirepertuaareja tutkittaessa huomio pitäisi kiinnittää kaikkiin mahdollisiin resursseihin, joiden avulla

kielenkäyttäjät kommunikoivat ja tuottavat merkityksiä. Tämä näkemys liittyy teoreettiseen viitekehykseen kielestä multimodaalisena resurssina (Bezemer & Kress 2008; Lim 2004; myös Pietikäinen 2011).

Multimodaalista käsitystä resursseista ja repertuaareista on pääasiassa hyödynnetty tutkimuksissa, joissa tutkimukseen osallistuvien kielenkäyttäjien repertuaarit ovat äidinkieliisiin kielenkäyttäjiin verrattuina tavalla tai toisella selkeästi vähäiset tai epätäydelliset. Esimerkiksi Lane (2006) on tarkastellut esi-
neiden asemaa merkitysten välittäjänä kanadansuomalaisten arjessa. Hänen tutkimuksensa osoittaa, että esineet tarjoavat kanadansuomalaisille suomen kielen tasosta riippumatta resurssin, jonka avulla he saattavat ilmaista suoma-
laista identiteettiään sekä kanadansuomalaisessa yhteisössä että sen ulkopuolella (Lane 2006: 97; vrt. myös Bishop *et al.* 2003). Garrett, Coupland ja Bishop (2005) ovat puolestaan tarkastelleet Yhdysvaltojen walesilaisen yhteisön julkai-
seman sanomalehden visuaalisuutta. Heidän mukaansa lehdessä julkaistut ku-
vat toimivat resursseina, jotka rohkaisevat amerikanwalesilaisia tietynlaisen
kieli-identiteetin rakentamiseen. Kielten oppimiseen liittyvissä tutkimuksissa
on kiinnitetty huomiota tunteisiin liittyviin resursseihin. Tutkimukset osoittavat,
miten oppijoiden kieliin liittämät tunteet toimivat sekä oppimismotivaatiota
edistävänä että heikentävinä resursseina (esim. Kinginger 2004a). Monikielisten
kielenkäyttäjien näkökulmasta tunteisiin liittyviä resursseja tarkastellut Pavlen-
ko (2005, 2006) ja Dawaele (2010) ovat puolestaan huomanneet, että kielenkäyt-
täjän henkilökohtaisen historian huomioiden toiset kielet toimivat parempina
tunteiden ilmaisun resursseina kuin toiset (vrt. myös tunteiden merkityksestä
kielelliseen vähemmistöryhmään kuulumisen yhteydessä Bishop *et al.* 2003).
Bishop, Coupland ja Garret (2003) osoittavat amerikanwalesilaisten kieli-
identiteettiä käsittelevässä tutkimuksessaan, että myös kaikenlainen kieleen
liittyvä tieto saattaa toimia kieltä taitamattomien kielivähemmistöryhmän jäsen-
ten elämässä tärkeänä resurssina juurten rakentamisen suhteen.

Laajemmilla kielenkäytön tasoilla multimodaalisia lähtökohtia on hyö-
dynnetty mm. kielimaisemien (eng. *linguistic landscapes*) tutkimuksessa. Tarkas-
telemalla tutkimuskohteeksi valitun paikan kylttejä, tienviittoja, ilmoitustauluja
ja mainoksia tutkijat ovat onnistuneet tavoittamaan kielellisten resurssien visua-
aalisia ulottuvuuksia (esim. Jaworski & Thurlow 2010; Shomamy & Gorter 2009;
Pietikäinen, Lane *et al.* 2011). Samoin turismin tutkimuksessa on ryhdytty tar-
kastelemaan autenttisuuden kokemuksen välittymistä muiden kuin varsinaisten
kielellisten resurssien kautta (esim. Olsen 2004; Pietikäinen & Kelly-Holmes
2011)

Edellä kuvattujen, ei varsinaisesti kielellisten resurssien lisäksi voidaan
nostaa myös esiin resursseihin liittyvä symbolinen ulottuvuus. Symbolisilla re-
sursseilla tarkoitetaan kielenkäyttäjän kykyä, varsinaisten kielellisten resurssien
mahdollisesta heikkoudesta huolimatta, hyödyntää pieniäkin kielen "palasia"
kommunikointivälineenä (vrt. Kramsch & Whiteside 2008: 664). Tästä esimerk-
kinä voi olla taito tunnistaa eri kieliä tai hallita niistä muutamia fraaseja ja ter-
vehdyksiä (Blommaert & Bacus 2011: 13, 17). Nämä resurssit voivat vaikuttaa
vähäpätöisiltä, mutta niiden avulla monikielisessä ympäristössä asuva kielen-

käyttäjää saattaa saada arvokasta tietoa yhteisönsä kielten välisestä työnjaosta ja luoda kontakteja muihin kielenkäyttäjiin.

Erilaisten semioottisten resurssien läsnäoloa kielenkäytössä on siis tutkittu paljon tilanteissa, joissa varsinaisten kielellisten resurssien puute edellyttää muiden resurssien käyttöönottoa kommunikaation onnistumiseksi. On kuitenkin väärin olettaa, että multimodaalisuus olisi vain tällaisiin kielenkäyttötilanteisiin liittyvä ilmiö. Myös äidinkielliset kielenkäyttäjät, joilla on käytettävissään laajat kielelliset resurssit, kommunikoivat monenlaisten multimodaalisten resurssien avulla. Esimerkiksi Iedema (2003: 33-37) osoittaa artikkelissaan, miten visuaalisuus kohoo tärkeään asemaan kielen rinnalle ja joskus myös sen ohi erilaisten laitteiden käyttöohjeita laadittaessa. Bezemer ja Kress (2009) puolestaan tarkastelevat semioottisten resurssien käytön muutosta 1930-luvulta tähän päivään Englannin peruskouluikäisille tarkoitetuissa englannin kielen S1-oppikirjoissa. Heidän tarkastelunsa osoittaa, että oppikirjat ovat vuosikymmenten saatossa selkeästi visuaalistuneet. Varsinaisen tekstin rinnalle merkitysten välittäjiksi ovat nousseet kuvat sekä erilaiset typografiset ja taittoon liittyvät ratkaisut.

Kielellisten resurssien teoretisoiminen multimodaalisina resursseina auttaa tässä tutkimuksessa tavoittamaan suomen kielen saamia muotoja ja merkityksiä Seattlessa asuvien amerikansuomalaisten arjessa. Luvussa 2.4.2 määriteltiin amerikansuomalaisten kuuluvan Yhdysvaltojen laajaan perinnekielten käyttäjien ryhmään. Perinnekielen määrittelyssä todettiin siihen oleellisena osana liittyvän sen käyttäjien tunneyhteys kieleen sekä kielellisten resurssien hallinnan vaihtelevuus kielenkäyttäjältä toiselle (Carreira 2004; Fishman 2001a). Näkökulman kielestä multimodaalisena resurssina voidaan siis nähdä kuuluvan erottamattomasti perinnekielen määritelmään.

3.3 Liikkuvuus ja kielten hierarkkiset asteikot

Kielellisten resurssien ymmärtäminen kontekstisidonnaisena ilmiönä liittyy kieleen olennaisena osana ajatuksen monitasoisesta muutoksesta (Blommaert 2010; Pennycook 2010). Kielenkäyttäjien liikkeessä kontekstista toiseen joutuvat resurssit aina eittämättä jonkinlaisen muutoksen kohteeksi. Resurssien käyttömahdollisuudet saattavat laajentua ja niille annetut arvot nousta. Toisaalta käyttömahdollisuudet voivat myös supistua ja resurssien saamat arvot laskea.

Van Lierä (2000, 2004) sekä Shooter ja Newsonia (1982) mukaillen kielenkäytön kontekstit voidaan ymmärtää kokoelmiksi erilaisia tarjoumia (*affordance*). Kontekstit ovat täynnä erilaisia kommunikaatioon ja kielellisiin resursseihin liittyviä vaatimuksia, mahdollisuuksia ja rajoituksia eli toisin sanoen tarjoumia sen suhteen, millainen kommunikaatio kontekstissa on mahdollista ja mitä kielellisillä resursseilla voi tehdä (vrt. Shotter & Newson 1982: 34). Konteksteihin kietoutuvat erilaiset tarjoumat johtavat kielenkäyttäjän näkökulmasta siihen, että hänen kielellinen repertuaarinsa, joka on toimiva tiettyssä kontekstissa ei välttämättä ole sitä enää jossakin toisaalla.

Blommaert, Collins ja Slembrouck (2005) sekä Blommaert (2007) osoittavat, että kontekstin mukanaan tuomien tarjoumien merkitykset vaikuttavat ratkaisevasti myös kielenkäyttäjän monikielisyyteen. Monikielisen kielenkäyttäjän repertuaarin merkitys katoaa, mikäli hän päätyy resurssien kannalta ”vääränlaiseen” kontekstiin. Esimerkiksi laajat resurssit ranskassa, arabiassa ja lukuisissa Norsunluurannikolla puhutuissa paikallisissa kielissä omaava kielenkäyttäjä määritellään todennäköisesti erittäin monikieliseksi hänen liikkueensa Länsi-Afrikan valtioiden alueella. Samaisen kielenkäyttäjän monikielisyys kuitenkin kyseenalaistuu hänen lähtiessään siirtolaiseksi vaikkapa Yhdysvaltoihin, jonka konteksti edellyttää pääasiassa täysin erilaisen kielellisten resurssien hallintaa. Yhdysvalloissa hyödyllisten resurssien puutteen vuoksi kielenkäyttäjä määritellään todennäköisesti enemmän tai vähemmän kielitaidottomaksi huolimatta hänen omaamastaan monipuolisesta kielellisestä potentiaalista. Blommaert, Collins ja Slembrouck (2005; vrt. myös Blommaert 2007; Dong & Blommaert 2009) tarttuvat tähän varsin monia siirtolaisia tämän päivän maailmassa koskettavaan ongelmaan toteamalla, että uudessa kielikontekstissa syntyvä ”kielettömyys” perustuu ennen kaikkea kontekstin vaihtumisen tuomiin muutoksiin:

- - is not that the individual is *losing* multilingual resources or skills or that s/he is *having* a lack of capacity to communicate and interact, but that the particular environment *organizes* a particular regime of language, a regime which *incapacitates individuals*. A lack of competence to communicate adequately is here not seen as a problem of the speaker, but as a problem *for* the speaker, lodged not in individual forms of deficit or inability but in the connection between individual communicative potential and requirements produced by the environment. (Kursiivit alkuperäisessä tekstissä, Blommaert *et al.* 2005: 198.)

Vaikka ”kielettömäksi” muuttuminen aiheuttaakin kielenkäyttäjälle monenlaisia kommunikaation liittyviä ongelmia, ei ”kielettömyys” tästä näkökulmasta tarkasteltuna johdu kielenkäyttäjältä itsestään vaan kontekstin muutokseen kietoutuvista tekijöistä.

Kielten liikkuvuus yhdistetään monissa 2000-luvun soveltavan kielitieteen tutkimuksissa vahvasti globalisaation teorioihin. Globalisaatiolla tarkoitetaan tavallisesti pääoman, tavaroiden, ihmisten, ilmiöiden, diskurssien - ja myös kielten - liikkumista maasta ja maanosasta toiseen (Blommaert 2010: 13; Appadurai 1996). Globalisaatio-ilmiö ei sinällään ole uusi. Ihmiset ovat aina käyneet kauppaa, solmineet suhteita ja vaihtaneet ideoita myös muiden kuin oman yhteisön jäsenten kesken (ks. eri aikakausien globalisaation ilmiöistä esim. Hobsbawne 1987; Hopkins 2002). Tämän päivän globalisaatio eroaa aiemmista samankaltaisista ilmiöistä ennen kaikkea liikkuvuuden tehokkuuden ja nopeuden ansiosta. Ihmiset, pääoma, tavarat ja ideat eivät vaihda paikkaa enää vain konkreettisesti vaan eritasoinen liikkuvuus on tehostunut myös teknologian ja median mukanaan tuomin mahdollisuuksin. (Blommaert 2010; Heller 2003). Monikerroksisuudesta ja kompleksisuudesta on tullut nykyisen globalisaation myötä aivan uudella tavalla osa koko maailman ja sitä myöten kielenkäyttäjien arkea (Blommaert 2010; Pennycook 2010; myös Urry 2007). Nopean liikkuvuuden ja muutosten voidaan nähdä johtaneen niin kutsuttuun etäisyyksien kuolemaan

(eng. *death of distance*, Sheller & Urry 2004:3), jonka myötä eri kielelliset resurssit ovat tänä päivänä saatavilla ainakin jossakin muodossa joka puolella maailmaa.

Globalisaation kytkeytyvän liikkuvuuden ja sen kielille aiheuttavien muutosten tarkasteluun ja sitä myöten kielenkäyttäjien kokemusten ymmärtämiseen on haettu pitkään apua globalisaatiota muiden kuin kielitieteen alan näkökulmista tarkastelevista teorioista. Englanninkielisissä tutkimuksissa kielten liikettä on pyritty selittämään mm. *flows*, *trajectories* ja *networks* -käsitteiden avulla (Appadurai 1990; Castells 1996). Nämä käsitteet liittävät kielet, niiden käytön ja muutoksen vahvasti yhteen makrotason ilmiöiden ja tapahtumien kanssa. Kaikkien käsitteiden keskiössä on kielten eri konteksteissa kulkemat radat tai polut, joita seuraamalla on mahdollista ymmärtää kielten kohtaamia muutoksia, niiden saamia merkityksiä ja niiden taustalla vaikuttavia tekijöitä (Pietikäinen 2010: 82-83; Appadurai 1996: 5). Kielten kaarten jäljittämistä on hyödynnetty mm. kielielämäkertojen tutkimuksessa, joissa tarkoituksena on ollut selvittää kielten merkitysten saamia muutoksia kielenkäyttäjien elämänkaaren eri vaiheissa (esim. Franceschini & Mieczhinikowski 2004; Pavlenko 2001a, 2001b).

Tässä tutkimuksessa kielten liikkuvuuden tarkastelussa kielenkäytön konteksteihin ja niiden rakenteisiin kiinnitetään yllämainittuja käsitteitä enemmän huomiota hyödyntämällä käsitystä kielten asteikoista (eng. *scales*). Blommaert (2007, 2010) sekä Blommaert, Collins ja Slembrouck (2005) ovat kehittäneet tämän teoreettisen käsitteen voidakseen tarkastella liikkuvuutta nimenomaan kielentutkimuksen lähtökohdista. Blommaert, Collins ja Slembrouck (2005) huomauttavat, etteivät aiemmat liikkuvuutta teoretisoineet käsitteet kiinnitä riittävästi huomiota eri kontekstien sosiaalisesti latautuneeseen luonteeseen. He toteavat, etteivät kielet (samoin kuin ihmiset, tavarat eivätkä ilmiötkään) liiku tyhjiöissä vaan konteksteissa, jotka ovat täynnä erilaisia, sekä aineellisia että symbolisia ominaisuuksia ja piirteitä (*ibid.*: 202). Asteikko-käsite auttaa heidän mukaansa tavoittamaan kontekstien monenlaisen latautuneisuuden ja tämän vaikutuksen kielten niissä saamiin erilaisiin merkityksiin ja arvoihin.²

Kieliin liittyvä asteikko-käsitys ammentaa sosiologian alalla vaikuttavan Wallersteinin (1983, 2000, 2004; ks. myös *scale*-käsitteen käyttö historian ja sosiaalimaantieteen yhteydessä Swyngedouw 1996; Uitermark 2002) kehittälemästä maailmanjärjestelmäänalyysistä (eng. *World System Analysis*). Kapitalismin näkökulmasta maailma tarkasteleva maailmanjärjestelmäänalyysi jakaa maailman rakenteellisesti kolmeen eri osaan. Perifeeriset osat (lähinnä kehitysmaat) omaavat hyvin vähän taloudellista pääomaa mutta vastaavat monien perusraaka-aineiden, kuten mineraalien, tuotannosta. Nämä osat ovat monin tavoin taloudellisesti riippuvaisia niin kutsutuista keskuksista. Keskuksiset ovat maail-

² Blommaert (2007, 2010) sekä Blommaert, Collins ja Slembrouck (2005) käyttävät asteikoista puhuessaan kontekstin sijaan englanninkielistä termiä *space* eli tila. Blommaertin, Collinsin ja Slembrouckin (2005: 203) mukaan tilan käsite auttaa kontekstia paremmin tavoittamaan varsinaisen tapahtuman aikojen ja paikkojen väliin jäävät näkymättömät mutta sosiaalisesti latautuneet ja kerrostuneet tilat sekä niiden toiminnallisen luonteen. Tässä tutkimuksessa on päädytty käyttämään termiä konteksti, koska se kytkee suomennettua tila-käsitettä paremmin sisäänsä niin ajan kuin paikankin ulottuvuudet. Konteksti-käsitteeseen liitetään kuitenkin tässä oleellisena osana näkemykset sosiaalisesta kerroksisuudesta.

man varakkaimpia alueita (lähinnä länsimaat), joita leimaa palveluelinkeinojen huomattavan suuri määrä sekä perifeerisistä osista tuotujen raaka-aineiden muokkaaminen varsinaiseksi tuotteiksi sekä näiden tuotteiden käyttö. Periferioiden ja keskuksien väliin jäävät vielä semiperifeeriset alueet, jotka ovat monin tavoin periferioita vauraampia ja omavaraisempia, mutta jotka eivät kuitenkaan yllä keskuksien tasolle. Kaiken kaikkiaan maailmanjärjestelmänalyysin mukaan keskuksista lähtöisin olevat asiat ja ilmiöt nähdään lähes poikkeuksetta periferioiden ja semiperiferioiden vastaavia asioita ja ilmiöitä arvokkaampina ja merkityksellisempinä (Vrt. Blommaert *et al.* 2005: 201-202; Blommaert 2010: 32-37.)

Kielten näkökulmasta tämä eri kontekstien (periferioiden ja keskuksien) välinen epätasa-arvo näkyy erinomaisesti esimerkiksi erilaisten englannin kielten saamien arvojen kautta. Muun muassa Blommaertin (2005: 79-80), Pennycookin (1994; 2007b) ja Chrystalin (2003) tutkimukset osoittavat, että Isossa-Britanniassa ja Pohjois-Amerikassa (keskuksissa) kasvaneiden syntyperäisten kielenkäyttäjien aksentit ja resurssit arvostetaan huomattavasti korkeammalle kuin perifeerisillä englanninkielisillä alueilla, kuten Afrikan vanhoilla englanninkielisillä siirtomaa-alueilla, käytetyt aksentit ja resurssit.

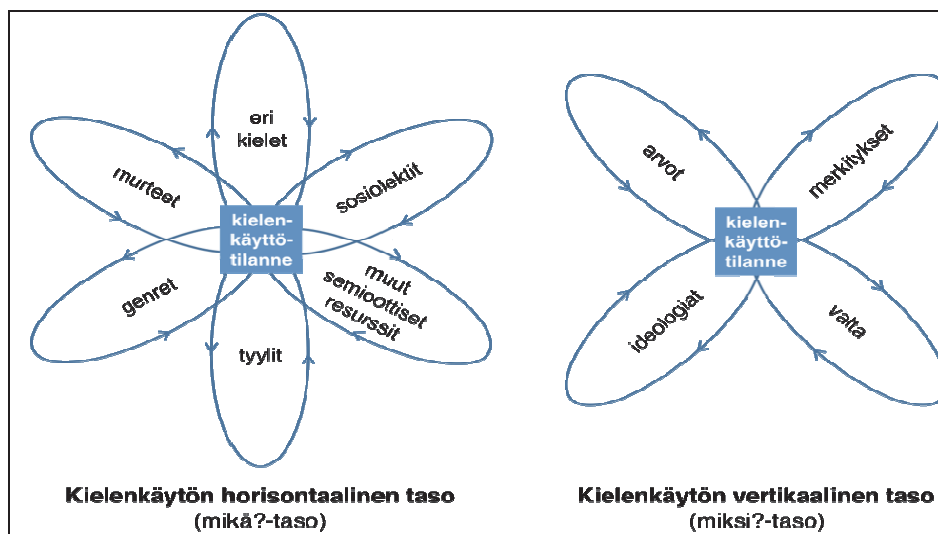
Toisaalta kielellisten resurssien välistä epätasa-arvoa ei välttämättä tarvitse etsiä eri maiden väliltä. Kielellisten resurssien eri muodot asettuvat arvojärjestykseen myös saman kielen sisällä. Esimerkiksi suomen murteita ja puhekielen muotoja käsittelevissä tutkimuksissa eri alueilta peräisin olevien murteiden on huomattu herättävän muissa kielenkäyttäjissä sekä positiivisia että negatiivisia ajatuksia murteenkäyttäjän koulutustasosta sekä maalaisuudesta tai kaupunkilaisuudesta (ks. esim. Mantila 2004; Nuolijärvi 1986; Paunonen 1982). Samoin ulkomaalaisen aksentin kuulumisen puheessa saattaa herättää kuuli-joissa negatiivisia tunteita sekä laskevan resurssin ja samalla sen käyttäjän saama arvostusta (ks. esim. vieraista aksenteista englannin kielessä Derwing 2003; Anderson-Hsieh *et al.* 1992).

Asteikko-käsityksen näkökulmasta tarkasteluna kielelliset resurssit organisoituvat siis toisiinsa nähden hierarkkisesti. Blommaertin (2010: 5) mukaan asteikko on ennen kaikkea vertikaalinen metafora. Kielten ja kielenkäyttäjien liikkuminen asteikon tasolta toiselle merkitsee yleensä myös liikkumista kielten hierarkkisella asteikolla ylös- tai alaspäin. Liikkumisen myötä kielten saamat arvot muuttuvat positiivisempaan tai negatiivisempaan suuntaan. Asteikon välisten tasojen yhteydet ovat indeksikaalisia (Blommaert 2010: 37-38; myös Silverstein 2003). Indeksikaalisuus viittaa siihen, etteivät kielellisten resurssien saamat arvot määräydy kielitieteellisin perustein vaan tilanteittain sosiaalisin, kulttuurisin ja poliittisin perustein. Nämä valta-asetelmista juurensa juontavat arvot johtavat kielten väliseen epätasa-arvoon eri kommunikaatiotilanteissa (Blommaert & Dong 2010b: 368; ks. myös Silverstein 2006 ja Agha 2007).

Wallersteinin maailmanjärjestelmänalyysi on saanut osakseen kritiikkiä sen jokseenkin staattisen luonteen takia. Maailman jaottelua periferioihin, semiperiferioihin ja keskuksiin on arvostelut liian kategorisoivana ja muuttumattomana (ks. esim. Tomich 1997: 296-297). Samoin analyysiä on moitittu liian

kansallisvaltiokeskeiseksi, mikä kriitikkojen mukaan estää analyysia tavoittamasta ja selittämästä globaalistuneeseen maailmaan erottamattomasti kuuluvaa ylirajaista liikkuvuutta (ks. esim. Burbach & William 1999: 12; Sklair 1999: 149-151). Etnografisista lähtökohdista kieltä ja identiteettiä jälkinationalistisessa maailmassa tarkasteleva Heller (2011) puolestaan kyseenalaistaa maailmanjärjestelmänalyysissä ja asteikko-käsityksessä keskeisen jaottelun mikron (paikallinen) ja makron (globaali) välillä. Vaikka Heller myöntääkin mikro- ja makrotasojen olevan sinällään olemassa, ei hän koe järkeväksi lähestyä näitä tasoja eri lähtökohdista. Sen sijaan hän painottaa, että kielten liikettä ja toimintaa tulisi mikro- ja makrotasojen sijaan tarkastella erilaisten kontekstien läpi liikkuvina sosiaalisina prosesseina. (Heller 2011: 10, 34, 40.)

Blommaert ja Dong (2010b: 366-367) puolustavat kuitenkin asteikko-käsitystä painottamalla käsitystä hyödyntävien tutkimusten holistisia lähtökoh- tia sekä kielten, niiden saamien muotojen, arvojen ja merkitysten jatkuvaa liik- keettä ja uudelleen muotoutumista kielenkäytön kontekstien muuttuessa. Sa- moista syistä käsite koetaan hyödylliseksi työvälineeksi myös kielielämäkerto- jen tarkastelussa. Seuraava kuvio auttaa hahmottamaan visuaalisesti tapaa, jolla kielellistä asteikko-käsitystä tässä tutkimuksessa sovelletaan:

KUVIO 7 Kielenkäytön horisontaalinen ja vertikaalinen taso

Kielen horisontaaliseksi (Blommaert & Dong 2010b: 368) jakautumiseksi voi- daan ymmärtää ne tasot, jotka ovat konkreettisesti nähtävissä ja kuultavissa kielenkäytön arjen tasolla. Tarkkailemalla tiettyä kielenkäyttötilannetta tai kie- liyhteisöä voidaan saada selville esimerkiksi, mitä eri kieliä, semioottisia resurs- seja ja murteita ym. kielenmuotoja kyseisessä kontekstissa käytetään. Yllä ole- vassa kuviossa kielten eri muotojen esitetään kohtaavan toisensa kielenkäyttöti- lanteessa, joka on ymmärrettävissä eräänlaisena risteymänä (vrt. Scollon & Scol- lon 2004). Eri kielet, muut semioottiset, murteet ja muut kielen variaatiot eivät

asetu kielenkäyttötilanteessa mihinkään ennalta määrättyyn tai muuttumattomaan järjestykseen. Mikään ei esimerkiksi määrää, että varsinaiset kielelliset resurssit olisivat aina kaikissa konteksteissa vaikkapa kielen materiaalisia resursseja merkityksellisempiä ja tärkeämpiä (vrt. luku 8). Sen sijaan kielten eri muodot kohtaavat ja järjestyvät toisiinsa nähden kussakin kontekstissa ainutkertaisella tavalla.

Kielten vertikaalinen (Blommaert & Dong 2010b: 368) jakautuminen tuo esiin niitä kieliyhteisössä pinnan alla vaikuttavia hierarkkisia asteikkoja, jotka eivät ole suoraan kuuntelun ja katselun avulla havaittavissa. Kielten hierarkkisen asteikon tarkastelu auttaa ymmärtämään esimerkiksi, miksi tietyt kielelliset resurssit saavat yhteisössä positiivisempia merkityksiä kuin toiset ja miksi toiset kielelliset resurssit ja niiden käyttäjät arvottuvat muita resursseja ja kielenkäyttäjää alemmalle asteikolle. Kuten todettua kielten hierarkkiselle asteikolle asettuminen tapahtuu sosiaalisin perustein ja on näin sidoksissa erilaisiin valtasemiin. (Kielenkäyttöön liittyvään valtaan ja ideologioihin paneudutaan tarkemmin luvussa 4.) Vertikaalisella tasolla kohtaavat arvot, merkitykset, ideologiat ja valtasuhteetkaan eivät risteidy eri kielenkäyttötilanteissa samalla tavoin. Millä tavoin nämä sosiaalisista lähtökohdista ponnistava tekijät järjestelevät ja arvottavat kielten eri muotoja, muuttuu konteksteittain.

Kootusti voidaan ajatella, että kielenkäytön horisontaalisen jakautumisen tarkastelu vastaa kysymykseen *mitä*; mitä kielellisiä ja semioottisia resursseja tietyssä kontekstissa käytetään. Vertikaalisen jakautumisen tarkastelu auttaa puolestaan vastaamaan kysymykseen *miksi*; miksi kielet ja muut semioottiset resurssit saavat kyseisessä kontekstissa sellaisia muotoja kuin ne saavat ja järjestyvät hierarkkisesti juuri näin. Asteikko-käsite auttaa analysoimaan *mitä*- ja *miksi*-tasoja holistisesti ja tarkastelemaan kielenkäyttöä risteymänä (Scollon & Scollon 2004), jossa toisensa kohtaavat sekä varsinaisesta kielenkäyttötilanteesta että laajemmista yhteiskunnallisista konteksteista voimansa saavat ilmiöt.

3.4 Yhteenveto

Tässä luvussa luotiin katsaus tutkimuksessa sovellettaviin teoreettisiin käsityksiin kielestä. Kielet määriteltiin tilanteittain ja sosiaalisista lähtökohdista merkityksensä ja arvonsa saaviksi resurssiksi. Kielten todettiin jakautuvan erilaisiksi resurssiksi niin eri kielten välillä kuin yksittäisten kieltenkin sisällä. Kielenkäyttäjän kielellinen repertuaari koostuu siis eri kieliin (suomeen, englantiin, espanjaan jne.) kuuluvien resurssien lisäksi myös yhden kielen sisälle kuuluvista resurssista. Koska jokainen kieli jakautuu erilaisiin resurssihin, määriteltiin kaikki kielenkäyttäjät pohjimmiltaan monikielisiksi.

Luvussa 3.2 kielellisiä resursseja tarkasteltiin varsinaista kieltä laajemmasta näkökulmasta. Resurssien todettiin toimivan kielenkäyttäjien arjessa merkitysten välittäjänä myös muun muassa visuaalisuuden, materiaalisuuden, tunteiden ja symboliikan avulla. Luvussa 3.3 todettiin puolestaan, että sekä kielellisten että muiden semioottisten resurssien saamat arvot ja merkitykset ovat

vahvasti sidoksissa kielenkäytön konteksteihin. Liikkuessaan kontekstista toiseen kielet järjestäytyvät aina samalla uudelleen eri resurssien muodostamalla kielellisellä arvoasteikolla. Asteikko-metaforalla viitataan resurssien sosiaalisiin perusteisiin tapahtuvaan hierarkkiseen järjestäytymiseen. Liikkuvuuden myötä vaihtuvat kontekstit vaikuttavat monin tavoin siihen, mitä kielenkäyttäjä voi kielellä tehdä, millaisia asemia hän voi ottaa ja millä tavoin häntä asemoidaan muiden taholta.

Resurssi- ja asteikko-käsitteet nousevat tämän tutkimuksen keskiöön ennen kaikkea niiden siirtolaiskontekstin kielellisen tilanteen tarkasteluun tarjoamien mahdollisuuksien takia. Kieltä rajattuna ja täydellisenä ilmiönä tarkastelevien näkökulmien hylkääminen (luku 2) ja kielen uudelleen määrittely kontekstisidonnaiseksi ja luonnostaan epätäydelliseksi ilmiöksi auttaa hahmottamaan tähän tutkimukseen osallistuvien amerikansuomalaisten kokemuksia suomen kielen muutoksista heidän arkensa ja kielenkäyttötilanteidensa lähtökohdista. Siirtolaiskontekstissa kieliin liittyvät muutokset ja niiden käyttäjien arjessa saamat uudet ja erilaiset arvot korostuvat. Resurssi-käsitys auttaa tarkastelemaan kielten läpikäymiä muutoksia luonnollisena osana kielten ja niiden käyttäjien elämänsä. Asteikko-käsitys puolestaan auttaa luomaan yhteyksiä kielten liikkeen myötä vaihtuvien merkitysten ja arvojen sekä kielenkäyttäjän arjen ja makrotasojen välille.

4 KIELI-IDEOLOGIAT, DIALOGISUUS, ÄÄNET JA ASEMOITUMINEN KIELIELÄMÄKERROISSA

Tässä luvussa keskityn esittelemään teoreettisen viitekehyksen, jonka ymmärän parhaiten hahmottavan tutkimusaineistona olevien kielielämäkertojen rakentumista luvuissa 2.3-2.5 esitellyssä siirtolaisuuden kontekstissa. Nostan tarkastelun kohteeksi kieli-ideologian, dialogisuuden ja äänen sekä kielellisen asemoitumisen käsitteet. Nämä kaikki käsitteet heijastelevat postmodernia (Pavlenko 2001b: 318; myös Blommaert 2005) ymmärrystä kielestä. Ymmärrys korostaa kielen sosiaalisuutta ja tilanteisuutta (vrt. luku 3), valtaa sekä kielenkäyttäjän omaa toimintaa merkitysten luonnissa. (Elämäkertojen käyttöä soveltavan kielitieteen varsinaisena tutkimusaineistona tarkastelen erikseen luvussa 5.2.1.)

Kieli-ideologiat, dialogisuus, äänet ja kielellinen asemoituminen ovat varsin laajoja ja erilaisista tieteellisistä lähtökohdista ammentavia käsitteitä. Vaikka pyrinkin seuraavissa alaluvuissa tuomaan esiin käsitteiden taustoja, keskityn ennen kaikkea tarkastelemaan niitä tämän tutkimuksen kannalta keskeisistä näkökulmista käsin. Samalla pyrin tuomaan esiin, millä tavoin käsitteet kytkeytyvät toisiinsa sekä luvussa 3 esitelyihin soveltavan kielitieteen tuoreimpiin käsityksiin kielestä. Lopuksi teen lyhyen yhteenvedon luvun sisällöstä.

4.1 Kieli-ideologiat kielielämäkertojen osana

4.1.1 Ideologiat soveltavassa kielentutkimuksessa

Eri tutkimusalojen painotuksista ja kiinnostuksen kohteista johtuen ideologialle on annettu monenlaisia määritelmiä, mistä syystä käsite on kaikkea muuta kuin yksiselitteinen ja neutraali. Woolard (1992, 1998) on kuitenkin havainnut käsitteen ympärillä pyörivän tiettyjä yhdistäviä tekijöitä, jotka ovat yleensä tavalla tai toisella osa erilaisista lähtökohdista ammentavia ideologian määritelmiä. Woolardin mukaan ideologioita pidetään yleensä käsitteellisinä ja ideationaali-

sina; ne ovat aina jollakin tapaa tekemisissä tietoisuuden, uskomusten ja käsitteiden kanssa. Toiseksi, ideologiat ymmärretään usein todellisuutta vääristelviksi mutta mystifioinnin kautta järjenmukaistetuiksi. Kolmanneksi, vaikka ideologiat usein esitetäänkin universaaleina totuuksina, lähtevät ne aina liikkeelle tiettyjen sosiaalisten toimijoiden näkökulmista, peilaten ja vastaten näiden toimijoiden kokemuksia ja kiinnostuksen kohteita. Neljäntenä ja keskeisimpänä tekijänä ideologioiden määritelmässä Woolard nostakin esiin juuri sosiaalinen vallan ja sen oikeutuksen. (Woolard 1992: 237-238; 1998:5-7; ks. myös Blommaert 2005: 158-160.) Woolardin ideologioille antavat määritelmät nivoutuvat monin tavoin yhteen luvussa 2.1.1 esiteltyihin tapoihin, joiden avulla kiellet on pyritty sitomaan tiiviisti osaksi kansallisvaltioiden historiaa ja olemassaoloa.

Viimeisen kahden vuosikymmenen aikana erilaiset kieliin liittyvät ideologiat ovat kohonneet kielentutkijoiden kiinnostuksen kohteiksi (ks. esim. Blommaert 1999b; Irvine & Gal 2000; Jaffe 1999, 2009c; Kroskrity 2000; Laihonen 2008; Milani 2007; Schieffelin *et al.* 1998). Kieli-ideologioita käsittelevät tutkimukset ovat lisänneet ymmärrystä kielellisen toiminnan suhteesta kielenkäyttäjien käsityksiin kielestä (Jaffe 2009: 390). Samalla tutkimukset ovat kehittäneet eteenpäin analyyttisiä työkaluja, jotka helpottavat kielenkäyttäjän kokemusten ja toiminnan sekä laajempien poliittisten ja yhteiskunnallisten tasojen välisiin suhteisiin kytkeytyvien valtasuhteiden havaitsemista (esim. Irvine & Gal 2000; Johnson *et al.* 2010; Kroskrity 2004).

Kieli-ideologioita käsittelevien tutkimusten voidaan nähdä pohjautuvan 1960 ja -70-lukujen vaihteessa humanistisissa ja yhteiskunnallisissa tutkimuksissa syntyneeseen sosiaalisen konstruktionismin viitekehykseen (ks. luku 3.1). Uudenlainen tapa tarkastella sosiaalisen todellisuuden ja merkitysten rakentumista työnsi taka-alalle ajatukset objektiivisesta todellisuudesta. Samalla kielenkäyttäjien käsityksiä kielestä alettiin tarkastella erilaisten valtarakenteiden tuottamina representaatioina maailmasta (Blommaert 2005).

Samoin kuin ideologioiden määritelmät ylipäätään myös kieli-ideologioiden määritelmät ja tulkinnat ovat olleet eri tutkimuksissa varsin moninaisia (ks. Woolard 1998; Kroskrity 2004). Yhtenä laajimpana kieli-ideologian määritelmänä voidaan pitää Rumseyn (1990: 346) määritelmää, jonka mukaan kieli-ideologiat ovat "*shared bodies of commonsense notions about the nature of language in the world*". Vaikka määritelmä alleviivaakin kieli-ideologioiden sosiaalista luonnetta, jättää se kokonaan huomioimatta ideologioihin liittyvän vaihtelun ja liikkuvuuden. Sen sijaan, että määritelmä huomioisi erilaisten sosiaalisten muuttujien kuten iän, sukupuolen ja yhteiskunnallisen aseman merkityksen, antaa se ymmärtää, että tietyn kulttuurisen ja kielellisen ryhmän jäsenet asemoituivat kieli-ideologioihin nähden samalla tavalla. (Ks. Rumseyn määritelmän kritiikki, Kroskrity 2004: 496.)

Kroskrity (2000: 497) toteaa, että kieli-ideologioiden määritelmien moninaisuutta ovat lisänneet myös tutkijoiden erilaiset käsitykset kielenkäyttäjien tietoisuudesta kieli-ideologioiden olemassaolon suhteen. Silversteinin (1979: 193) määritelmän mukaan kieli-ideologiat ovat "*sets of beliefs about language articulat-*

ed by users as a rationalization or justification of perceived language structure and use". Kroskrietyn mukaan Silversteinin määritelmä alleviivaa kielenkäyttäjien tietoisuutta tekemiensä ideologisten valintojen suhteen. Irvine (1989: 255) puolestaan määrittelee kieli-ideologiat seuraavasti: "*the cultural system of ideas about social and linguistic relationships, together with their loading of moral and political interests*". Määritelmä painottaa yksilön tietoisuuden sijaan sosiokulttuurisuutta, kieli-ideologioiden moninaisuutta ja niiden rakentumista tietyistä poliittisista lähtökohdista (Kroskriety 2000: 497).

Kroskriety (2000: 501) itse lähtee määrittelemään kieli-ideoologioita viiden lähtökohdan avulla. Hänen mukaansa kieli-ideologiat representoivat aina jonkun tietyn sosiaalisen ryhmän intressejä ja rakentuvat näiden intressien pohjalta. Esimerkiksi representaatiot englannin kielen syntyperäisestä ja autenttisesta puhujasta vaihtelevat huomattavasti kontekstista ja kielenkäyttäjryhmästä toiseen liikuttaessa. Yhdysvalloissa kieliin liittyvissä keskusteluissa (vrt. Blommerlin 1999b ja *language ideological debate*) "oikeana" englantina nähdään usein eurooppalaista syntyperää puhuvien valkoihoisten englantia (vrt. Higgins 2003). Englannin moninaisuuden puolestapuhujat puolestaan näkevät taas afrikkalaisista syntyperää olevien amerikkalaisten englannin aivan yhtä "oikeana" ja autenttisena (Lippi-Green 2004). Toisena kieli-ideoologioihin liittyvänä lähtökohtana Kroskriety (2000: 503) mainitseekin, että ideologiat ymmärretään usein moninaisina. Koska kieli-ideologiat perustuvat pohjimmiltaan ajatukseen, että kielet eivät ole samanarvoisia vaan toinen toistaan huonompia tai parempia, toimivat eri kieli-ideologiat usein erilaisten konfliktien synnyttäjinä (ks. esim. Gal 1992; Jaffe 1999).

Kolmanneksi, toisin kuin Silverstein (1979: 193, ks. lainaus aiemmin tässä alaluvussa) Kroskriety ei usko kielenkäyttäjien aina tiedostavan kieli-ideologioiden olemassaoloa omassa kielenkäytössään. Ideologioita tarkasteleva tutkija saattaa huomata kielenkäyttäjien puheessa ja toiminnassa viitteitä erilaisiin ideologioihin, vaikka kielenkäyttäjä ei näitä yhteyksiä itse suoraan tuokaan esiin (Kroskriety 2000: 505). Neljänneksi Kroskriety (2000: 507) painottaa, että eri kieli-ideologiat toimivat välittäjinä sosiaalisten rakenteiden ja kommunikaatiomuotojen välillä (vrt. myös Woolard & Schieffelin 1994: 55). Kielenkäyttäjien suosimien ideologioiden voidaan ymmärtää heijastelevan kielenkäyttäjien kokemuksia eri konteksteissa sekä eri kielellisten resurssien asemaa näissä konteksteissa. Viimeisenä kieli-ideologioiden määrittelyn lähtökohtana Kroskriety (2000: 509) painottaa kieli-ideologioiden käyttöä erilaisten identiteettien (esim. kansallisuus ja etnisyys) rakentajina ja representoijina. Kieli-ideologiat auttavat eri ryhmiä määrittelemään ryhmänsä rajoja, "meitä" ja "muita" (ks. esim. Anderson 2006; Blommaert & Verschueren 1998; Laihonen 2008; Mäntynen 2003).

Tässä tutkimuksessa kieli-ideologiat määritellään yhteiskunnan makrotasolta voimansa ammentaviksi käsityksiksi kielestä, jotka reaalistuvat yksilöiden kielenkäytön tasolla (vrt. Jaffe 2009b; Laihonen 2008). Blommaertia (2005) mukaillen ymmärrän siis kielenkäyttäjien tavat puhua kielestä sosiaalisista ja valtaasetelmiin perustuvista lähtökohdista ponnistaviksi. Näen kielenkäyttäjillä olevan toimijuutta ja sosiaalisen kontekstin mahdollisuuksien ja rajoitteiden puit-

teissa valtaa valita (ks. toimijuudesta tarkemmin luku 4.3), millaisten kieli-ideologioiden taakse he asettuvat (vrt. Kroskrity 2000: 505). Samalla alleviivaan kuitenkin myös, että jotkut kieli-ideologiat ovat kulttuurisesti niin syvään juurtuneita, etteivät kielenkäyttäjät välttämättä huomaa asemoivansa itseään niiden suhteen (vrt. Blommaert 2005: 158).

Kieli-ideoologioita pohdittaessa nousee usein esiin käsitteen ero suhteessa kieliasenteisiin ja -uskomuksiin sekä diskursseihin. Kieliin liittyvät asenteet ja uskomukset voidaan yksinkertaistaen ymmärtää kielenkäyttäjien sosiaalisin perustein eri kielimuodoille ja kielellisille ryhmille antamiksi arvoiksi (vrt. esim. Baker 1992: 29; Kristiansen 1997: 291; Pälli 1999: 123; myös Kunnas 2006). Määritelmä osoittaa, että kielellisiä asenteita ja uskomuksia käsittelevissä tutkimuksissa tarkastellaan hyvin samankaltaisia asioita kuin kieli-ideologisissa tutkimuksissa. Ymmärrän kieli-ideoologioita tarkastelevien tutkijoiden olevan kuitenkin asenteiden ja uskomusten tutkijoita kiinnostuneempia ideoologioiden makrotasolta ponnistavasta taustasta ja alkuperästä.

Englanninkielisestä tutkimuskirjallisuudesta suomen kieleen on rantautunut kaksi tapaa määritellä diskurssin käsite. Englannin yksiköllisellä ja artikkelettomalla käsitteellä diskurssi (eng. *discourse*) viitataan koko tutkimusalan keskeiseen teoreettiseen lähtökohtaan eli näkemykseen kielestä sosiaalisen ja tilanteisen toiminnan resurssina (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 27; Gee 1999). Monikollisille diskursseille (eng. *a discourse*) Gee (1999) antaa seuraavanlaisen määritelmän:

-- different ways in which we humans integrate language with non-language 'stuff', such as different ways of thinking, acting, interacting, valuing, feeling, believing, and using symbols, tools and objects in the right places and right times so as to enact and recognize different identities and activities, give the material world certain meanings, distribute social goods in a certain way, make as certain sorts of meaningful connections in our experience, and privilege certain symbol systems and ways of knowing over others. (Gee: 1999: 13.)

Geen määritelmä viittaa toisin sanoen määräiseen ymmärrykseen diskursseista, millä tarkoitetaan tietyn asian, tapahtuman tai ilmiön kuvaamista ja merkityksellistämistä verrattain vakiintuneella tavalla tietystä näkökulmasta (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 50). Blommaert (2005: 3; vrt. myös luku 3.2 multimodaalisista resursseista) painottaa, että tämä merkityksellistäminen ei tapahdu pelkän kielen avulla vaan myös muiden semioottisten resurssien avulla.

Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena on yleisesti ottaen suomalaisuus ja suomen kieli. Haastattelemani amerikansuomalaiset saattavat kertoa niistä eri näkökulmien kuten koulutuksen, kielenoppimisen, vanhemmuuden tai siirtolaisuuden diskurssien avulla. Ymmärrän nämä diskurssit työssäni ideoologioita laajempina käsitteinä. Näen erilaisten ideoologioiden (esim. ideologia täydellisestä kielenkäyttäjästä) kietoutuvan näihin diskursseihin eli erilaisiin tapoihin merkityksellistää maailmaa. Toisin sanoen ymmärrän eri diskursseihin kytkeytyvän ideologisesti latautuneita käsityksiä maailmasta. Analyttisemmistä näkökulmista katsoen tutkijan voidaan ajatella pystyvän ikään kuin rajamaan ja keskittämään diskursseissa esiintyvät ideologiat tarkemman tarkaste-

lun kohteeksi. Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteeksi valittiin diskurssien sijaan ideologiat nimenomaan sen takia, että ymmärrän ideologiat diskursseja rajatuimmaksi näkemyksiksi ja representaatioiksi maailmasta (vrt. Pietikäinen & Mäntynen 2009: 59). Näiden rajatumpien näkemysten tarkastelun avulla koin helpommaksi tuoda esiin kielenkäyttäjien elämään ja arkeen vaikuttavia makrotason valtasuhteista juurensa juontavia ilmiöitä.

Jaffen (2009c: 390-391) mukaan ideologioiden tarkastelu avaa ovia monenlaisiin kieliin liittyviin ilmiöihin; käsityksiin kielestä ylipäättään, eri resurssihin liitettyihin arvoihin ja merkityksiin, kielten välisiin hierarkioihin sekä kieli-identiteetteihin. Tässä tutkimuksessa tarkastelen kieli-ideologioita ymmärtääkseni haastattelemieni amerikansuomalaisten kielielämäkertojen rakentumista ja vaiheita. Kiinnostuksen kohteenani ovat suomen kielen resurssien merkitysten ja muotojen muutokset kielenkäyttäjien itsensä kokemina elämän eri vaiheissa. Nämä muutokset eivät tapahdu tyhjiössä. Sen sijaan suomen resurssien saamat merkitykset ja muodot rakentuvat aina uudelleen sosiaalisesta kontekstista toiseen siirryttäessä (vrt. luku 3.3 resurssien liikkuvuudesta). Tiedostavatpa suomen kielen käyttäjät sitä tai eivät, heidän käsityksiinsä suomen resurssien merkityksestä kietoutuu aina erilaisia kieli-ideologioita, joiden suhteen heidän on asemoiduttava ja tehtävä valintoja. Toisin sanoen näen haastattelemieni amerikansuomalaisten kielielämäkerrat ja kieliin liittyvät kokemukset tavalla tai toisella ideologisesti latautuneina.

4.1.2 Ideologiat autenttisesta kielenkäyttäjistä

Monet aiemmat tutkimukset osoittavat, että erilaiset kieli-ideologiat kietoutuvat usein ajatuksiin autenttisesta kielenkäyttäjistä (vrt. esim. Dorian 1994; Tuan 1999, myös Kunnas 2006). Esimerkiksi suomen kielen autenttisuutta erilaista näkökulmista tarkastelevissa keskusteluissa pohditaan erilaisista ideologisista lähtökohdista, kuka ylipäättään on suomalainen, kuinka laajat kielelliset resurssit autenttisen suomenpuhujan on hallittava sekä millaisin kielellisin resursein varustettu kielenkäyttäjä jää auttamatta autenttisuuden rajojen ulkopuolelle (ks. suomen kieleen ja suomalaisuuteen liittyvistä autenttisuuden diskursseista ja ideologioista esim. Hiidenmaa 2003; Lepola 2000; Martin 2002; Mäntynen 2003; Ronkainen 2006). Tähän tutkimukseen osallistuvien amerikansuomalaisten elämässä kysymykset autenttisuudesta nousevat keskeiseksi osaksi heidän kielielämäkertojaan. Siirtolaiseksi lähteminen ja kielen liikkuminen sukupolvelta toiselle vähemmistökontekstissa asettavat heidän suomalaisuutensa ja suomen kielensä autenttisuuden monessa mielessä kyseenalaisiksi. Siirtolaiskonteksti pakottaa heidät pohtimaan autenttisuutta uusista näkökulmista ja antamaan sille myös uudenlaisia merkityksiä ja arvoja.

Eckert (2003: 392) ymmärtää kielellisen autenttisuuden ideologisena rakennelmana, joka vaikuttaa sekä tavallisten kielenkäyttäjien että kielentutkijoiden toimintoihin. Tuon seuraavaksi esiin autenttiseen kielenkäyttäjään liittyvien ideologioiden kielentutkimuksellisia ja yhteiskunnallisia taustoja. Näiden ideologioiden konkretisoitumista haastattelemieni amerikansuomalaisten arjen tasolla analysoin aineistoesimerkkien avulla luvussa 8.

Couplandin (2003: 418-419) mukaan perinteisten autenttisuuden määritelmien voidaan katsoa ammentavan viidestä verrattain laajasta lähtökohdasta (vrt. muita autenttisuuden määritelmiä esim. artikkelit julkaisussa Thornborrow & van Leeuwen 2001; van Leeuwen 2001). Yksinkertaisemmillaan autenttisten asioiden ja ilmiöiden ajatellaan olevan ihan oikeasti olemassa. Niiden olemassaolo ei ole riippuvainen muista asioista tai ilmiöistä, vaan ne ovat itsessään ontologisesti tarkasteltuina todellisia. Toiseksi, autenttisuuteen liitetään vahvasti ajatus historiallisesta jatkuvuudesta. Autenttiset asiat ja ilmiöt ovat kyenneet vastustamaan ihmisten toiminnan aiheuttamia muutoksia, mistä syystä ne ovat ajattomia. Kolmanneksi, autenttiset asiat ja ilmiöt kiinnittyvät tiukasti johonkin tiettyyn sosiaaliseen tai kulttuuriseen kontekstiin. (Coupland 2003: 418-419.) Niihin liittyy myös tietynlainen auktoriteetti tai asiantuntijuus. Auktoriteettiasemassa olevien henkilöiden tai ryhmien tehtävänä on puolustaa autenttisen asian tai ilmiön olemassaoloa ja pyrkiä turvaamaan sen jatkuvuus yhteisössä. (*Ibid.*; vrt. myös Milani 2007: 102-103.) Viidentenä lähtökohtana Coupland (2003: 419) nostaa esiin autenttisiin asioihin ja ilmiöihin liitettävät selkeät kulttuuriset arvot.

Nämä autenttisuudelle annetut määritelmät ovat havaittavissa myös monissa perinteisissä, sekä kielenkäyttäjien arjen että laajemmilla yhteiskunnallisilla tasoilla hyödynnettävissä, kielelliseen autenttisuuteen liittyvissä ideologioissa. Kuten luvussa 2 todettiin, kielentutkimus on pitkään ponnistanut kansallisvaltioideologiasta. "Yksi kieli, yksi kansa ja yksi kulttuuri" -ideologia on ohjannut kielentutkijoita tarkastelemaan kieltä rajattuna, selkeästi määriteltävissä olevana ja kansallisvaltion rajojen sisälle sopivana kokonaisuutena (Heller 2007a; Makoni & Pennycook 2007). Esimerkiksi Suomessa suomen kieli nousi keskeiseen asemaan 1800-luvulla kansallisuusaatteen nousun myötä. Suomen kansasta alettiin puhua ideologisesti ryhmänä, joka jo vuosisatojen ajan oli jakanut yhteisen, homogeenisen kielen ja kulttuurin. (ks. esim. Peltonen 1998.)

Kansallisvaltion ideologioista ammentavat kielellisen autenttisuuden ideologiat alleviivaavat siis tietyn kielimuodon alkuperäisyyttä ja jatkuvuutta. Ne jättävät yleensä kokonaan huomioimatta sekä historiallisen että soveltavan kielitieteen tutkimukset, jotka osoittavat eritasoisten muutosten olevan erottamaton osa kielten kehitystä (ks. esim. Coupland 2010a globalisaation tuomista muutoksista; Lehikoinen 2005 suomen kielen kehityksestä; Coupland & Jaworski 2009 sosiaalisiin muuttujiin liittyvistä muutoksista). Sen sijaan kielten muutokset nähdään perinteisissä autenttisuuden ideologioissa yleensä aina negatiivisina ilmiöinä. Siinä missä esimerkiksi autenttiseksi määritelty suomen kieli on ontologisesti alkuperäinen ja todellinen, nähdään nykysuomeen erottamattomasti liittyvät englannin kielestä peräisin olevat lainasanat sekä muut sanastolliset sekä kieliopilliset muutokset lähes poikkeuksetta autenttisuutta heikentävinä tekijöinä (esim. Hiidenmaa 2003; Mäntynen 2003). Couplandin (2003: 418) ajatuksia soveltaen englanninkielisten lainojen värittävä suomi ei ole ontologisesti todellinen, vaan suomen ja englannin kielistä johdettu sekoitus ja sitä myöten auttamatta epäautenttinen. Jotta kielellinen puhtaus on ylipäättään mahdollista, vaikuttaa perinteistä kielellistä autenttisuutta ajavien ideolo-

gioiden taustalla ajatus kielellisen eristäytymisen mahdollisuudesta. Autenttinen kielenkäyttäjät kuuluu rajattuun ja staattiseen ryhmään, joka on immuuni ulkopuolisille kielellisille vaikutuksille (Bucholtz 2003: 404-405).

Kielelliseen autenttisuuteen liittyy vahvasti myös Couplandin (2006: 419) yleisissä autenttisuuden määritelmässä esiin nostama ajatus auktoriteetista. Autenttiseksi kielenkäyttäjäksi mielletään usein syntyperäinen, äidinkielen kielenkäyttäjät. Syntyperäisen kielenkäyttäjän ajatellaan hallitsevan kieltä kaikki resurssit eli koko rajatun, kieleksi ymmärretyn kokonaisuuden (Higgins 2003; van Leeuwen 2001, Coupland 2003). Toisaalta tutkimukset myös osoittavat, että syntyperäisten kielenkäyttäjienkin autenttisuudet eivät ole aina saman arvoisia. Esimerkiksi Hiidenmaan (2003) ja Hillin (1992) mukaan vanhemmat sukupolvet asemoivat käyttämänsä kielen usein nuorempien sukupolvien kieltä autenttisempaan. Hinton (2001) ja Tuan (1999) puolestaan osoittavat, että siirtolaisten puhumaa kieltä arvostellaan usein kielen lähtömaahan jääneiden kielenkäyttäjien taholta monin tavoin alkuperäistä kieltä epäautenttisemmaksi.

Kielellinen asiantuntijuus ja auktoriteetti nousevat esiin myös yhteiskunnan laajemmilla tasoilla. Kielellisen auktoriteetin vartijoina sekä puhtaan ja oikean kielen ylläpitäjinä voidaan ymmärtää toimivan useita eri tahoja. Tällaisia ovat esim. opettajat, joiden tehtävänä on ohjata lapsia ja nuoria käyttämään "hyvää" kieltä, kielenhuollon oppaiden laatijat sekä erilaiset kansallisella tasolla toimivat kielitoimistot, jotka valvovat kielen muutoksia, ottavat niihin kantaa ja antavat "oikeaan" kielenkäyttöön kannustavia suosituksia (Mäntynen 2003). Esimerkkeinä tällaisista kansallisen tason kieliauktoriteeteista voidaan pitää ranskan kielen puhtautta ja oikeakielisyyttä vaalivaa Ranskan akatemiaa (ransk. *Academie Francaise*), saksankielisen Euroopan yhtäläistä oikeinkirjoitusta valvovaa neuvostoa (saks. *Rechtschreibrat*) sekä Suomen Kotimaisten kielten keskusta (*Kotus*).

Tutkijana on tärkeä muistaa, että ideologiat autenttisuudesta eivät ole läsnä vain ns. tavallisten ihmisten arjessa ja elämässä, vaan ne ovat olennainen osa myös kaikkia kieliin liittyviä tutkimuksia. Kielitieteilijöiden tekemät päätökset siitä, kenet he mieltävät autenttiseksi kielenkäyttäjäksi ovat ohjaamassa heidän päätöksiään tutkimusaiheen ja -informanttien valinnan suhteen (Coupland 2003; Bucholtz 2003). Tavallinen suomalainen hyödyntää eri ideologioita määritellesään, onko naapuriin muuttaneen maahanmuuttajan käyttämä suomi autenttista ja "oikeaa" suomea vai ei. Samalla tavoin kielentutkija tekee ideologisesti latautuneita valintoja päättäessään, ketä hän haastattelee vaikkapa Oulun murretta käsittelevää tutkimustaan varten.

Kieli-ideologioiden taustaa käsittelevässä luvussa (4.1.1) todettiin kieli-ideologioiden olevan vahvasti sosiaalisesti latautuneita käsityksiä kielistä ja niiden käyttäjistä (esim. Blommaert 2005, Jaffe 2009b; Woolard 1998). Myös kielellisen autenttisuuden ideologioita tarkastelevat soveltavan kielitieteen tutkijat painottavat, että käsitykset autenttisuudesta puhujasta rakentuvat tilanteisesti sosiaalisista lähtökohdista (Bucholtz 2003; Coupland 2003; Kelly-Holmes 1997; Rampton 1990). Soveltavan kielitieteen tutkimuksissa onkin viime vuosikymmeninä pyritty entistä enemmän pohtimaan kysymyksen "kuka on autenttinen

kielenkäyttäjää" sijaan kysymystä "miksi tietynlainen kielenkäyttäjää asemoidaan tietyssä kontekstissa autenttiseksi" (vrt. Bucholtz 2003; Carter & Sealey 2000; Coupland *et al.* 2001).

Sen sijaan, että autenttisuus ymmärrettäisiin staattisena ja ikään kuin ennalta määriteltynä kokonaisuutena, tarkastelevat uudet näkökulmat autenttisuutta yksilön todellisuutta tuottavan toimijuuden ja sosiaalisen kontekstin asettamien mahdollisuuksien yhteistyön tuloksena. Tämän uuden näkökulman esiintuomiseksi Bucholtz (2003: 407-409) ehdottaa vanhasta poikkeavan teoreettisen käsitteen käyttöön ottoa. Hänen mukaansa substantiivi autenttisuus (eng. *authenticity*) viittaa liiaksi valmiiseen lopputulokseen ja pysähtyneisyyteen. Englanninkielinen termi *authentication* (suom. todentaminen, varmentaminen) puolestaan tuo paremmin esiin autenttisuuteen ja sen rakentumiseen liittyvän dynaamisuuden ja liikkeen (vrt. samanlainen muutos kieli-käsitteen suhteen *language vs. languaging* Becker 1991 ja *bilingualism vs. translanguaging* García 2009; myös Cowley 2005; Pietikäinen *et al.* 2008).

Oma käsitykseni autenttisuuteen liittyvistä kieli-ideologioista soveltaa edellä kuvattuja soveltavan kielitieteen lähtökohtia sekä Blommaertin (2007), luvussa 3.3 esiteltyjä käsityksiä liikkuvuudesta ja kielellisistä asteikoista. Ideologiat autenttisesta kielestä ja kielenkäyttäjistä rakentuvat ja muokkautuvat erilaisiksi eri konteksteissa ja eri kielenkäyttäjien arjessa. Uuteen kontekstiin (tai Blommaertin termein toiselle kielellisen asteikon tasolle) siirtyessään toisaalla autenttiseksi asemoitu kielenkäyttäjää saattaa menettää autenttisuutensa. Samalla tavoin tietyssä kontekstissa epäautenttiseksi asemoitu kielenkäyttäjää saattaa muuttua kontekstin vaihtuessa autenttiseksi. Tarkastelen analyysissä (eritoten luvussa 8) autenttisuuteen liittyviä kieli-ideologioita ennen kaikkea haastattemieni amerikansuomalaisten kokemina. Tarkoitukseni ei ole löytää yksiselitteistä määritelmää autenttiselle suomalaiselle ja suomen kielen käyttäjälle. Sen sijaan kiinnostukseni kohteena on selvittää, miksi ja millaisista ideologisista lähtökohdista ammentaan haastateltavani asemoivat tietyt kielenkäyttäjät ja kielellisten resurssien muodot autenttisempina kuin toiset.

4.2 Dialogisuus ja kielielämäkerrat

Kuten edellisissä alaluvuissa huomattiin, kieli-ideologiat tarvitsevat syntyäkseen ja säilyäkseen niitä ylläpitävän sosiaalisen kontekstin ja valtarakennelman. Samoin tämän tutkimuksen kohteena olevia kielielämäkertoja on vaikea ymmärtää ottamatta huomioon elämäkerroissa vaikuttavia muita ihmisiä sekä erilaisia konteksteja ja niissä liikkuvia ideologioita. Näistä syistä tässä tutkimuksessa sovelletaan Bahtinin (1981, 1986) kehittämiä dialogisia, sosiaalisista lähtökohdista ammentavia, näkökulmia kielen ja todellisuuden rakentumisesta. Näkökulmat ovat viime vuosina ottaneet vahvan jalansijan soveltavan kielitieteen ja monikielisyyden alan tutkimuksissa. Esimerkiksi Pietikäinen ja Dufva (2006) ja Hornberger (2006) ovat hyödyntäneet dialogisia näkökulmia vähemmistökielten tutkimuksissa, kun taas Hall, Vitanova ja Marchenkova (2005), Aro

(2009) sekä Pöyhönen ja Dufva (2007) ovat soveltaneet niitä vieraan kielen oppimiseen ja opettamiseen liittyvien käsitysten tarkastelussa. Hodges (2010) on puolestaan ammentanut dialogisista näkökulmista globaalien diskurssien tarkastelussa.

Tässä alaluvussa esiin nostettavien dialogisuus- ja ääni-käsitteiden sekä koko bahtinilaisen tutkimuspiirin isinä voidaan pitää Mihail Bahtinia³ ja Valentin N. Voloshinovia. Bahtin itse ei ollut kielitieteilijä vaan kirjallisuuden tutkija. Hänen kielifilosofiansa, jota tässä tutkimuksessa sovelletaan, on löydettävissä Bahtinin alkuperäisissä teksteistä vain hyvin heikkoina luonnoksina (Dufva 2003: 137-138). Voloshinov puolestaan tuli tunnetuksi kielitieteilijänä, joka kritisoi mm. de Saussuren teorioita (Joseph 2004: 48-51). Bahtinilaiset näkökulmat tekevät selvän pesäeron saussurelaiseen käsitykseen kielestä, jonka mukaan kieli on ennen kaikkea rajattu järjestelmä (de Saussure 1970; ks. myös luvut 3.1-3.3). Sen sijaan dialogisista lähtökohdista ammentava kielentutkimus ymmärtää kielen dynaamisesti toimintana, tekona ja tapahtumisena (Dufva, Aro *et al.* 2011: 24). Bahtinilaisuuden ytimessä on täten ajatus siitä, ettei kielen käyttö koskaan tapahdu tyhjiössä, vaan että se rakentuu aina dialogisesti ja sosiaalisesti (Bahtin 1981, 1986; Voloshinov 1973). Tämä näkökulma linkittää dialogisuuden vahvasti käsityksiin kielellisistä resursseista (vrt. luku 3).

Seuraavilla sivuilla luon katsauksen tutkimukseni kannalta merkityksellisiin, kielielämäkertojen ja todellisuuden rakentumista selittäviin dialogisuuden käsitteisiin sekä Bahtinin ja Voloshinovin alkuperäisten tekstien käännöksiä siteeraten sekä heidän teorioitaan soveltavien tutkijoiden tutkimuksia tarkastellen. Samalla pyrin tuomaan esiin, miten dialogisuus heijastuu luvussa 3 tarkasteltuihin, soveltavan kielentutkimuksen uusimpiin käsityksiin kielestä (vrt. Dufva, Suni *et al.* 2011: 115).

4.2.1 Dialogisuus monikielisessä arjessa

Dufva, Aro, Suni ja Salo (2011: 29) toteavat, että koska Bahtinin piiri ymmärtää kielen syntyvän erilaisissa kielenkäyttötilanteissa, tulee kielen kuvauksen ja tutkimuksen lähtökohdaksi ottaa sen käytön konkreettinen havainnointi. He painottavat myös, että kielen "*merkityksellisyyttä voi ja tulee ymmärtää vain sen itsensä, ei sen teoreettisen kuvauksen kautta*" (*ibid.*). Bahtinin teorioista ammentava kielentutkimus on siis aina induktiivista ja täten etnografisiin tutkimusperinteisiin linkittyvää (ks. tarkemmin etnografisista kielentutkimuksen lähtökohdista luku 5.2).

Kielenkäytön erilaisista tilanteista ponnistava käsitys dialogisuudesta sitoo yksilön kielellisen toiminnan erottamattomasti osaksi laajempia sosiaalisia konteksteja. Käyttäessään kieltä yksilö hyödyntää jo olemassa olevia diskursseja ja ideologioita. Toisin sanoen yksilön kielenkäyttö ei tietyssä mielessä koskaan ole täysin hänen omaansa. Hänen käyttämänsä ilmaisut ja sanat ovat peräisin

³ Käytän tässä tutkimuksessa suomalaista kirjoitusasua Mihail Bahtin. Koska englanninkielisessä kirjallisuudessa käytetään kuitenkin kirjoitusasua Bakhtin, esiintyy myös tämä kirjoitusasu tekstissäni lähdeviittausten ja lähdeluettelon yhteydessä. Bahtin ja Bakhtin viittaavat siis tutkimuksessani samaan henkilöön.

aiemmista diskursseista, ideologioista ja kielenkäyttötilanteista (Bakhtin 1981, 1986). Tätä dialogisuuden ilmiötä tarkastellaan usein myös intertekstuaalisuuden käsitteen avulla, jonka Kristeva (1986) on kehittänyt Bahtinin teorioiden pohjalta (ks. myös Slembrouck 2002).

Dialogi, joka voidaan yksinkertaisimmillaan ymmärtää kommunikaatioksi, syntyy Bahtinin mukaan sosiaalisen toiminnan kautta, johon kuuluu sekä kielenkäyttäjä että kuuliija eli toinen kielenkäyttäjä (Mraovic 2008:285). Kommunikaation kautta kielenkäyttäjän ajatukset tulevat muiden kielenkäyttäjien kuultavaksi. Kielenkäyttäjän ilmaisun (eng. *utterance*) merkitys syntyy aina kontekstissa. Samoin hänen käyttämänsä sanat tulevat merkityksellisiksi hänen ja muiden kielenkäyttäjien kommunikaation kautta. Kielenkäyttäjän lausumat sanat ovat kommunikaation kannalta merkityksellisiä vasta siinä vaiheessa, kun muut kielenkäyttäjät ovat antaneet niille merkityksen. (Vrt. Pietikäinen & Dufva 2006: 209.) Koska sanat ja ilmaisut saavat merkityksensä vasta tietyssä kontekstissa tapahtuvassa kommunikaatiotilanteessa, on kielenkäyttö tietyssä mielessä aina yksilöllistä ja ainutkertaista (Aro 2009: 29). Tilanteista vaihtelua ja muutosta voidaankin pitää kielen perusominaisuutena (Bakhtin 1981: 291; Dufva, Aro *et al.* 2011: 29, vrt. myös luku 3 ja soveltavan kielitieteen ymmärrys kielestä kontekstisidonnaisena ja muuttuvana ilmiönä).

Sanat ja ilmaisut eivät kuitenkaan saa merkityksiään vain käsillä olevan kontekstin kautta. Sen sijaan ne ovat aina samalla vastauksia aiempiin kommunikaatiotilanteisiin ja tulevien tilanteiden edeltäjiä. Kielenkäyttäjien puheessa erilaiset sanat, ilmaisut, diskurssit ja ideologiat käyvät dialogia keskenään. Samaan aikaan kielenkäyttäjä käy keskustelua itsensä ja häntä ympäröivän maailman kanssa (Voloshinov 1973, 1976). Kertoessaan vaikkapa äidinkielen merkityksestä omassa elämässään perustaa kielenkäyttäjä käsityksensä äidinkielestä ja kielestä ylipäätään aina joiltakin osin aiemmille käsityksille. Samalla hän pohdii myös hänen käsityksensä muissa kielenkäyttäjissä mahdollisesti herättämiä reaktioita. (Hodges 2010: 306-307). Tällä tavoin kielenkäyttäjän puheesta tulee osaa kommunikaation ketjua, jossa ilmaisut ovat jonkunlaisessa suhteessa sekä menneeseen että tulevaan (Bakhtin 1986: 94).

Bahtinilaiset ajatukset dialogisuudesta tiivistyvät oivallisesti Beckerin (1995) tekemään eroon kielen (eng. *language*) sekä kielentämisen tai kielennyksen (eng. *linguaging*) välillä. Staattisen ja rajatun kokonaisuuden sijaan Becker käsittää kielen dynaamisena ja jatkuvasti muuttuvana prosessina ja tapahtumaketjuna. Kielenkäyttö tapahtuu hänen mukaansa niin, että kielenkäyttäjä ottaa vanhan, ideologioiden ja aiempien merkitysten värittämän kielen ja laittaa sen uuteen kontekstiin (Becker 1995: 185). Eri kontekstissa kieli saa vanhojen merkitystensä rinnalla uusia. Dufva, Aro, Suni ja Salo (2011: 29) kuitenkin muistuttavat, että jatkuvasta liikkeestä huolimatta bahtinilainen piiri näkee kielenkäytössä olevan myös pysyvyyttä ja säännönmukaisuutta. Kielenkäyttöön vaikuttavat Bahtinin (1981) mukaan vastavoimat. Siinä missä niin kutsuttu sentrifugaalinen voima pyrkii uudistamaan ja muuntelemaan kielenkäyttöä, pyrkii sentripetaalinen voima puolestaan yhdenmukaistamaan ja vakiinnuttamaan sitä (*ibid.*: 272).

Kaiken kaikkiaan Bahtinin dialoginen ymmärrys kielestä voidaan nähdä vastakohtana teorioille, jotka tarkastelevat kieltä ja kielitietoa yksilöllisenä ja sisäisenä tietona (Dufva 2008). Saussurelaisen ja strukturalistisen, kieltä rakenteisena järjestelmänä tarkastelleen kielentutkimuksen seurauksena syntyi ns. mentaalinen suuntaus. Suuntauksen keskeisimmän tutkijan Chomskyn (1962: 23) mukaan kielenkäyttäjät sisäistää kielen oppiessaan kokoelman sääntöjä ja koko kielenkäyttö rakentuu vahvasti yksilön henkilökohtaisen, mentaalisen toiminnan pohjalta. Dialogiset lähtökohdat painottavat näiden yksilökeskeisten lähtökohdienten vastapainoksi kielellisen tiedon synnyn ja käytön sosiaalista ja jaettua luonnetta. Tämä näkökulma tulee esiin voimakkaasti myös uusimmissa soveltavan kielitieteen tutkimuksissa (ks. tarkemmin luku 3). Esimerkiksi Pennycook (2010) korostaa kieltä kontekstisidonnaisena, paikallisena käytänteenä (eng. *language as a local practice*) tarkastelevaa käsitystä, joka ymmärtää kielen syntyvän varsinaisesti vasta kielenkäyttäjien hyödyntäessä sitä erilaisissa sosiaalisissa konteksteissa.

Dialogisuuteen liittyy olennaisesti myös käsitys heteroglossiasta, mikä yksinkertaistettuna merkitsee kielen monimuotoisuutta (Bakhtin 1981: 294). Lähteenmäki (2010) kuitenkin osoittaa, että Bahtin tekee eron kahden erilaisen kielellisen kerroksisuuden välille. Venäjänkielisellä termillä *raznorechie* Bahtin viittaa kielen sisäiseen moninaisuuteen ja erilaisiin tapoihin puhua. Termillä *raznojazychie* hän puolestaan viittaa kaikkiin eri kieliin ja murteisiin, jotka ovat läsnä tietystä yhteisössä. (Ks. Lähteenmäki 2009, 2010; Dufva, Suni *et al.* 2011: 115.)

Heteroglossian käsite heijastuu monin tavoin tuoreimpiin soveltavan kielitieteen käsityksiin kielestä ja monikielisydestä. Globaalistuneen maailman näkökulmasta kieltä tarkastelevat Blommaert (2010) ja Pennycook (2010) toteavat tutkimuksissaan, että monien eri kielten läsnäolo on, ja on aina ollut, osa kaikkia kieliyhteisöjä ja yhteiskuntia (vrt. *raznojazychie*). Käsitteet kielellisistä repertuaarista (Blommaert 2005; Heller 2007b, Pietikäinen 2010b) korostavat myös ajatusta siitä, että jokainen yksittäinen kielikin jakautuu moniin erilaisiin resursseihin, joita kielenkäyttäjän pyrkivät eri kommunikointitilanteissa hyödyntämään (vrt. *raznorechie*). Heteroglossinen käsitys kielestä näkee siis monikielisyden erottamattomana osana kielenkäyttöä ja kaikki kielenkäyttäjät luonnostaan monikielisinä (vrt. Dufva & Pietikäinen 2009; Heller 2007b; Pietikäinen, Dufva *et al.* 2010: 11; myös Pöyhönen & Dufva 2007).

4.2.2 Äänet osana kielielämäkertoja

Dialoginen käsitys kielestä määrittelee kielen pohjimmiltaan ideologisesti latautuneeksi (vrt. luku 4.1). Koska kielenkäyttäjien käyttämät sanat ja ilmaisut kantavat mukanaan menneiden kielenkäyttötilanteiden niille antamia merkityksiä, ei kielenkäyttö ole koskaan täysin neutraalia. Sanat ja ilmaisut ovat siis aina tavalla tai toisella arvottavia; Bahtinin sanoin niillä kullakin on oma "makunsa":

All words have the 'taste' of a profession, a genre, a tendency, a party, a particular work, a particular person, an age group, the day and hour. Each word tastes of the context and the contexts in which it has lived its socially charged life - - (Bakhtin 1981: 293.)

Sanoille annetut arvot ja merkitykset rakentavat sitä maailmaa, jossa kielenkäyttäjät elävät, jota he pyrkivät selittämään ja saamaan näyttämään tietynlaiselta. Dialogisuuden teorioissa sanojen saamiin arvoihin ja merkityksiin kytkeytyvä maailman rakentuminen selitetään ääni-käsitteen (eng. *voice*) avulla (Bakhtin 1981). Kielenkäyttäjien käyttämät sanat ja ilmaisut eivät koskaan ole vain heidän omiaan. Ne kantavat mukanaan erilaisia ääniä, arvoja ja merkityksiä, jotka ne ovat saaneet kielenkäyttäjältä itseltään ja toisilta kielenkäyttäjiltä aiemmissa kommunikointitilanteissa. (Bakhtin 1981: 293; ks. myös Aro 2009: 31; Holquist & Emerson 1981: 434; Wertsch 1991: 51.) Käyttämiensä sanojen ja ilmaisujen myötä kielenkäyttäjä siis sitoo itsensä aina aiempiin kommunikointitilanteisiin ja ilmaisee täten aina tavalla tai toisella mielipidettään sekä asemoi itseään ja muita kielenkäyttäjiä (Emerson 1986: 24).

Myös tässä tutkimuksessa käyttämäni sanat ja termit ovat sidoksissa aiempiin kommunikointitilanteisiin ja tutkimuksiin. Valitessani tutkimuksessa käyttämäni käsitteistöä pohdin pitkään eri sanoihin kytkeytyviä ideologioita (ks. luku 2.4.4 haastateltaviin viittaavien termien valinnasta). Yhdistetäänkö sanaan "suomalainen" aina myös Suomen kansalaisuus ja suomen kielen resurssien kattava hallinta vai voinko käyttää termiä viitatessani myös niihin haastateltaviin, joilla ei ole Suomen passia ja jotka hallitsevat suomesta vain vähäiset resurssit? Sanojen ja termien käyttäminen pelkästään omien mieltymysteni mukaan ei ollut mahdollista, vaan minun oli pohdittava myös, millä tavoin muut kielenkäyttäjät ja laajempi yhteisö termit ymmärtävät ja millaisia ideologioita he niihin assosioivat (Bakhtin 1981, 1986). Toisin sanoen minun oli pohdittava termien sopivuutta väitöskirjatutkimukseni teoreettisiin, metodologisiin ja analyttisiin lähtökohtiin eli siihen kontekstiin, jossa halusin niitä käyttää.

Pietikäinen ja Dufva (2006: 209; vrt. myös Pöyhönen 2003: 121) muistuttavat, että vaikka kielenkäyttäjän käyttämät sanat ovatkin "lainassa" toisilta kielenkäyttäjiltä ja niihin on upotettu ajan kuluessa monenlaisia merkityksiä, ovat ne silti aina kielenkäyttäjän itsensä lausumia. Valitsemiensa sanojen avulla kielenkäyttäjä pyrkii tulemaan kuulluksi haluamallaan tavalla sekä ajamaan omia asioitaan. Voloshinov (1971) painottaa, että vaikka kielenkäyttäjän käyttämät sanat ja ilmaisut ovatkin monin tavoin latautuneita, pyrkii kielenkäyttäjä kuitenkin samaan aikaan uudelleen muokkaamaan niitä käsillä olevan kommunikointitilanteen tarpeisiin. Hyvänä esimerkkinä tästä toimii rap-musiikin leviäminen New Yorkin afroamerikkalaisten parista maailmalle muiden vähemmistöjen keskuuteen (vrt. Pennycook 2003, 2007). Inarinsaamelasta rap-musiikkia tutkinut Pietikäinen (2008: 31-32) osoittaa, miten rap-musiikkiin alunperin liitettyt ideologiat marginaalin äänenkantajana on valjastettu Saamenmaan kontekstissa käyttöön nimen omaa inarinsaamen kielen ja kulttuurin ylläpitämiseksi sekä autenttisuuden tunteen tuottamiseksi.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan kielielämäkertoja niiden kieliin liittyvien ideologioiden valossa, joille haastateltavat antavat elämäkerroissaan äänensä. Ymmärrän kielielämäkerrat rakenteeltaan moniäänisiksi tai Bahtinin sanoin polyfonisiksi (1986). Kertoessaan omaa kielellistä tarinaansa kielenkäyttäjät eivät anna ääntä vain yhdelle kieli-ideologialle. Elämäkaaren eri vaiheissa ja kon-

teksteissa, tiedon ja kokemusten muuttaessa kielenkäyttäjien käsityksiä maailmasta ja sen tapahtumista, myös kielenkäyttäjien käyttämät sanat ja ilmaisut sekä heidän käsityksensä kieli-ideologioihin nähden vaihtuvat ja rakentuvat uudelleen (vrt. myös ammatti-identiteetin moniäänisyyttä tarkastelevat tutkimukset, Dufva ja Pöyhönen 1999; Kalaja & Dufva 1997; Pöyhönen 2003). Voidakseen kommunikoida ja tulla kuulluksi haluamallaan tavalla, kielenkäyttäjät hyödyntävät elämänsä eri vaiheissa - ja usein myös saman kommunikaatiotilanteen aikana - useita eri ääniä. Kertoessaan elämäkertahaastattelussa vaikkapa perheen lasten kielen suhteen tehdyistä valinnoista haastateltavat saattavat antaa äänen monenlaisille ideologioille. He voivat tuoda esiin esimerkiksi äidinkielen merkitykseen liitettyjä ideologioita, joita pidetään itsestäänselvyyksinä Suomessa mutta toisaalta myös siirtolaiskontekstiin paremmin sopivia ideologioita, jotka usein ovat suvaitsevaisempia monikielisuuden suhteen. Millaisia valintoja kielenkäyttäjä lopulta ideologioiden suhteen tekee, mille ideologialle antamansa äänen taakse hän lopulta asettuu ja mitä hän ryhtyy vastustamaan tapahtuu kielellisen asemoitumisen (esim. Jaffe 2009a; Du Bois 2007) kautta, jota käsitellään seuraavissa alaluvuissa.

Kaiken kaikkiaan kielenkäyttäjän itse, joka kielellisessä vuorovaikutustilanteissa muodostuu on siis vahvasti sosiaalisuuden kautta rakennettu. Samalla sosiaalisesti rakennettu itse on myös henkilökohtainen, yksilön itsensä kokema. Tähän sosiaalisen ja yksilöllisyyden välillä tasapainoilevaan ilmiöön viitataan dialogisessa viitekehäksessä termillä intersubjektiivisuus. (Rommetveit 1974: 29; Pietikäinen & Dufva 2006: 207; Platt 2005: 121.)

4.3 Kielellinen asemoituminen

4.3.1 Passiivisesta roolin haltijasta aktiiviseksi toimijaksi

Edellisissä alaluvuissa huomattiin, että kieli-ideologiat ja dialogiset käsitykset kielestä korostavat kielenkäytön sosiaalisuutta ja erilaisia valta-asetelmia. Toisaalta eteenkin käsitys kielen dialogisuudesta muistuttaa myös, että kielenkäytön rakentumisessa myös yksilöllisellä kielenkäyttäjällä on valtaa. Kielitieteen tutkimuksissa kielenkäyttäjän asemaa kommunikaatiotilanteissa on tarkasteltu pitkään ennen kaikkea rooli-käsitteen kautta. Teatterimaailmasta tuttu käsite piirtää kielenkäyttäjistä kuvan muodollisena, rituaalisena ja monin tavoin rajoitettuna toimijana (Davies & Harré 1990: 43; Karp 1986: 137). Kielenkäyttäjän kommunikaatiomahdollisuudet käsite ymmärtää sääntöjen määräämiksi. Kielenkäyttäjä voidaan nähdä ikään kuin näyttelijänä, jonka toimintaa katsotaan rajoittavan ennalta määrätyt vuorosanat (vrt. myös Butlerin 1990 käsitykset sukupuolesta roolina ja performanssina). Samoin sitkeästi pinnalla ovat pysyneet strukturalismista ponnistavat ajatukset kielenkäyttäjistä, joka pystyy täydellisesti kontrolloimaan omaa puhettaan, valitsemaan millaisia sanoja ja miten hän niitä käyttää sekä mitä hän niillä tarkoittaa (vrt. de Saussuren 1970 teoriat kielestä).

Kommunikaation etnografian varhaisimmissa tutkimuksissa Gumperz ja Hymes (1964) ryhtyivät tarkastelemaan todellisissa puhetilanteissa esiin nousevia kaavoja ja malleja. Heidän tutkimuksensa rohkaisivat myös muita etnografeja ja soveltavan kielitieteen tutkijoita tarkastelemaan merkityksen syntymistä keskustelutilanteessa osallistujien, kontekstin, diskurssien ja ideologioiden yhteistyönä (ks. esim. Austin 1962; Eckert & McConnell-Ginet 1992; Goffman 1974; Goodwin 1990; Hymes 1972; Searle 1969). Näiden tutkimusten tuloksena syntyneet uudet teoriat hylkäsivät käsitykset rajatun roolin tai merkitysten muodostumista hallitsevista yksittäisistä kielenkäyttäjistä ja nostivat esiin käsityksen kielenkäyttäjistä, jonka toiminta on vahvasti sosiaaliseen kontekstiin sidoksissa (vrt. edellisissä kappaleissa esitellyt teoriat kieli-ideologioista ja dialogisuudesta). Yhtä aikaa kielen sosiaalisuutta painottavan kielellisen käänteen viitekehysten (Berger & Luckmann 1966) myötä kielen tutkimuksissa ryhdyttiin tarkastelemaan myös kielenkäyttäjän asemaa kommunikaatiotilanteissa huomattavasti aktiivisemmasta näkökulmasta (ks. Ahearn 2001 ja Duranti 2004 toimijuus-käsitteen historiasta). Roolin kahlitsemasta kielenkäyttäjistä tuli aktiivinen toimija, jolla oli valtaa vaikuttaa kommunikaatiotilanteiden kulkuun, niissä tapahtuvaan merkitysten rakentumiseen ja sitä kautta maailman rakentumiseen (Karp 1986: 137).

Tämän tutkimuksen kantavana voimana kielenkäytön sosiaalisen rakentumisen rinnalla on ajatus kielenkäyttäjän aktiivisesta toimijuudesta. Toimijuudella tässä tutkimuksessani viitataan Ahearnin (2001: 109) sosiokulttuurisen kontekstin mahdollistamaan toiminnan kapasiteettiin. Määritelmä ottaa huomioon, että toimijuus ei ole sama kuin yksilön vapaa tahto tehdä mitä hän haluaa. Konteksti, valta ja sosiokulttuuriset tekijät vaikuttavat siihen, millaisia toimijuuksia kukin kielenkäyttäjä voi tietyissä tilanteissa ottaa ja millaisia toimijuuksia hän ylipäättään haluaa ottaa. (Ahearn 2001: 114.)

Käsitys kielellisestä toimijasta ammentaa soveltavan kielentutkimuksen lisäksi myös muista ihmisistä ja sosiaalisesta toiminnasta kiinnostuneiden tieteenalojen lähtökohdista. Sosiologian ja sosiaali antropologian piirissä kehitelty toimintateoria (eng. *practice theory*) painottaa, että sosiaalisessa toiminnassa (kommunikaatiossa) yksilön toiminta on keskeistä, mutta tätä toimintaa ei voida ymmärtää tarkastelematta sitä muokkaavia laajempia sosiaalisia rakenteita (Ahearn 2001: 117). Giddens, joka on yksi keskeisimmistä toimintateoreetikoista, osoittaa tutkimuksissaan mikro- ja makrotasojen välistä yhteyttä. Hän pyrkii selittämään sosiaalisia rakenteita yksilön toiminnan kautta ja toisaalta yksilön toimintaa sosiaalisten rakenteiden kautta (Giddens 1979: 57, 68, 83). Myös Bourdieun (1977) teoriat habituksesta, yksilön sosiaalisesti rakentuneesta olemuksesta, sitoo yhteen yksilön toiminnan ja laajemmat makrotason rakenteet.

Dialogi itsen ja sosiaalisen kontekstin välillä, on siis myös näistä lähtökohdista osa kielenkäyttäjän toimijuutta (vrt. Bakhtin 1981). Yksilöllä on mahdollisuus toimia monin tavoin, mutta hänen toimintansa kietoutuu aina sitä muokkaaviin sosiokulttuurisiin, poliittisiin ja ideologisiin rakenteisiin. Samoin vaikka hän pystyykin tekemään monenlaisia valintoja käyttämiensä sanojen

suhteen, kaikki sanat kantavat aina mukanaan aiemmissä käyttöyhteyksissä saamiaan arvoja ja merkityksiä (vrt. luku 4.2.2 ja äänet).

4.3.2 Asemoituminen soveltavassa kielentutkimuksessa

Käsitys aktiivisesta toimijasta kytkeytyy erottamattomasti käsityksiin kielellistä asemoitumista (eng. *sociolinguistic stance*, esim. Du Bois 2007, Englebretson 2007; Jaffe 2009a). Erilaisten asemien ottamista kommunikaatiotilanteissa voidaan pitää koko kommunikaation kivijalkana. Jaffe (2009a) perustelee aseman otton tärkeyden seuraavasti:

Stancetaking – taking up a position with respect to the form or the content of one’s utterance – is central because speaker positionality is built into the act of communication. (Jaffe 2009a: 3.)

Kommunikaatio ei ole mahdollista, ellei siihen osallistuvat kielenkäyttäjät tavalla tai toisella ilmaise näkökulmansa kommunikaation kohteena olevaan asiaan. Toisin sanoen kommunikoinnin onnistumiseksi sen osapuolten asemoituminen kontekstiin, puheenaiheeseen ja toisiinsa nähden on välttämätöntä.

Esimerkkinä kielellisen asemoitumisen merkityksellisyydestä voidaan käyttää Yhdysvalloissa asuvan siirtolaisen asemoitumista eri tilanteissa kielellisten valintojen suhteen. Säilyttääkseen uskottavuutensa työpaikallaan siirtolaisen on usein puhuttava erilaista englantia kuin vapaa-ajallaan perheensä ja ystäviensä kanssa. Perinnekielen sanojen ja rakenteiden värittäämä englantia voi olla täysin toimiva resurssi samanlaisen kielitaustan omaavien perheenjäsenten kanssa. Työmaailmassa tällaista englantia puhumalla siirtolainen saattaisi kuitenkin tulla asemoiduksi standardin amerikanenglanninpuhujina pidettyjen työtovereidensa alapuolelle. Standardien mukaiseen kielenkäyttöön pyrkimällä siirtolainen voi kokea saavuttavansa tasavertaisemman aseman syntyperäisten amerikanenglanninpuhujien rinnalla. Vapaa-ajallaan siirtolainen joutuu puolestaan kenties pohtimaan, puhuako omille lapsille perinnekieleltä, mahdollisimman standardia amerikanenglantia vai jotakin näiden väliltä. Kielivalinnan tekeminen on näin ollen selkeä asemoitumisprosessi. Käyttämiensä sanojen ja kielen avulla, toisin sanoen erilaisille kieli-ideologioille antamien äänten avulla, hän asemoi tietyt kielelliset resurssit perheelleen sopiviksi ja toiset epäsopiviksi. Mikäli siirtolainen on kielivalinnan suhteen "neutraali" ja käyttää perheensä kanssa kommunikoidessaan milloin mitään resursseja, voidaan tämäkin ymmärtää asemoitumiseksi. Hän suhtautuu perheen kielivalintaan neutraalisti tiedostaen samalla, että muitakin asemoitumistapoja olisi tarjolla. Neutraaliudellaan hän kenties viestittää, ettei pidä kielivalintoihin liittyvää keskustelua tärkeänä tai että hän on kenties työpäivän jälkeen liian väsynyt vaatiakseen lapsiltaan tiettyjen resurssien käyttöä. Täysin neutraali asemoituminen ei siis ole mahdollista, sillä "neutraaliuskin" on jo itsessään eräänlaista aseman ottoa ja tietylle ideologialle äänen antamista (Jaffe 2009a: 3).

Du Bois (2007: 139) painottaa, että kielellinen asemoituminen on yksi tärkeimmistä asioista, mitä kielenkäyttäjät voivat sanoilla ja ilmaisuilla tehdä.

Asemoitumalla kielenkäyttäjillä on valtaa antaa ääniä erilaisille ideologioille ja sitä myöten erilaisia arvoja asemoitumisen kohteelle (yllä olevassa esimerkissä kielivalinnoille). Hän voi asemoida muita kielenkäyttäjiä (oma perhe, työtoverit) suhteessa tuohon kohteeseen, määrittellä kielenkäyttäjien välisiä rajoja (millaisia resursseja perheen sisällä käytetään) ja kutsua esiin erilaisia sosiokulttuurisia arvoja ja ideologioita (miksi perheen sisällä käytetään juuri näitä resursseja). (*Ibid.*)

Kielellisen asemoitumisen tutkimus on vuosikymmenten saatossa ollut varsin moninaista. Kaikille aiheen tutkimuksille yhteistä on, että niissä tarkastellaan kieltä sen käyttöfunktioiden ja kontekstin näkökulmasta (Englebretson 2007: 1). Ongelmia tutkimuskentän haltuunottoon tuottaa kuitenkin se, että eri tutkijat käyttävät kielellisen asemoitumisen käsitettä eri tavoin ja toisaalta taas saman ilmiön parissa työskentelevät tutkijat puhuvat ilmiöstä eri termivalinnoin. Englanninkielellä julkaistuissa tutkimuksissa nykyistä soveltavan kielitieteen tutkijoiden suosimaa *stance*-termiä ovat edeltäneet mm. termit *attitude*, *view*, *evaluation* ja *subjectivity* (Englebretson 2007: 2; Kockelman 2004: 130). Nämä termit korostavat asemoitumisprosessin subjektiivisuutta sekä yksilöllisyyttä ja tarkastelevat asemoitumisprosessia yksilön psyykeen ominaisuutena. *Stance*-termin edeltäjinä maailmalla tehdyissä sosiolingvistiikan ja lingvistisen antropologian tutkimuksissa ovat toimineet myös Goffmanin (1974) käsitykset kielenkäyttäjän näkökulmasta ja roolista kommunikaatiotilanteessa (eng. *footing*), Gumperzin (1982) kontekstuaaliset vihjeet (eng. *contextualization cues*), Daviesin ja Harrén (1990) teorian positiosta (eng. *positioning*), Ochs'n (1992) käsitykset indeksikaalisuudesta (eng. *indexicality*) sekä edellisissä alaluvuissa esitellyt Bahtinin (1981) teorian dialogisuudesta ja äänistä.

Tuorein kielellisen asemoitumisen tutkimuksen näkökulma painottaa ennen kaikkea asemoitumista prosessina. Asemoituminen tapahtuu muiden kielenkäyttäjien läsnäolon ja toiminnan kautta, mikä tekee yksilöllisen ja subjektiivisen aseman olemassaolon mahdolliseksi (Du Bois 2007: 171; Jaffe 2009a, Englebretson 2007). Kielellinen asemoituminen on täten aina intersubjektiivinen ja se rakentuu sosiokulttuurisen kontekstin mukaan. Tämä näkökulma sitoo termin yhteen tässä tutkimuksessa sovellettavan kielikäsitteen (luku 3) sekä dialogisten näkökulmien (luku 4.2) kanssa.

Asemoidessaan itseään kielenkäyttäjä asemoi samanaikaisesti myös toisia kielenkäyttäjiä sekä reflektoi omaa asemaansa suhteessa heihin ja ympäröivään maailmaan. Davies ja Harré (1990) käyttävät termiä refleksiivinen asemoituminen (eng. *reflexive positioning*) viitatessaan kielenkäyttäjän itsensä asemoitumiseen ja termiä interaktiivinen asemoituminen (eng. *interactive positioning*) viitatessaan yksilön tapoihin asemoida muita. Tässä tutkimuksessa suomennan englanninkieliset *stancen* ja *positionin* asemoitumiseksi tai asemoimiseksi. Käytän synonyymeinä asemoitumista ja aseman ottoa viitaten niillä kielenkäyttäjän tapoihin määrittellä omaa asemaansa. Asemoimisesta ja aseman annosta puhuessani viittaan puolestaan kielenkäyttäjän tapoihin asemoida toisia kielenkäyttäjiä.

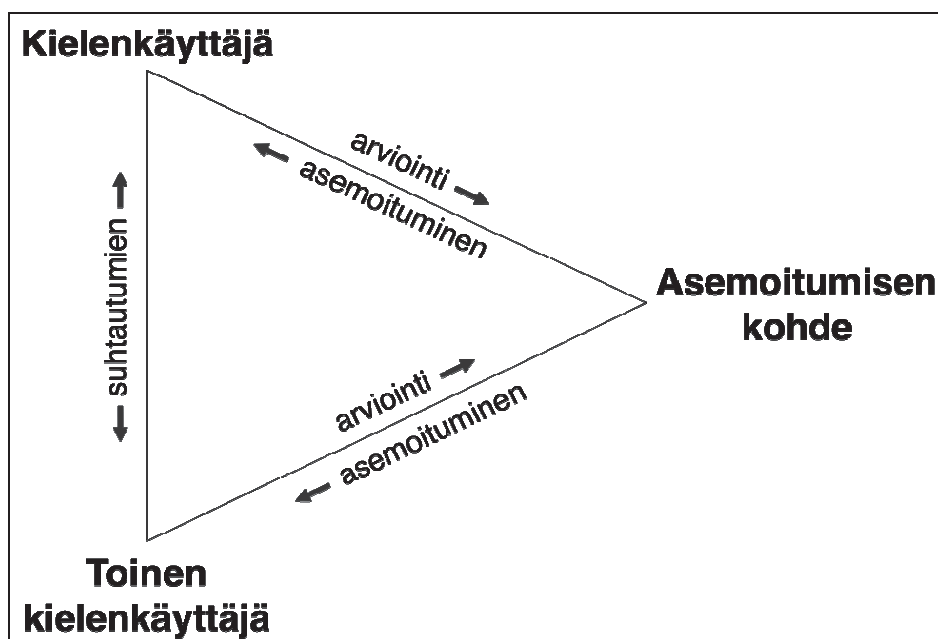
Asemoituminen ja asemointi eivät välttämättä ole aina tarkoituksellisia. Kielenkäyttäjät ottaa koko ajan tiettyjä asemia suhteessa muihin kielenkäyttäjiin ja ympäröivään maailmaan, miettimättä niitä välttämättä sen kummemmin (Duranti 2004: 541; vrt. myös luvussa 4.1.1 käyty pohdinta siitä, kuinka pitkälti kielenkäyttäjät tiedostavat kieli-ideologioiden läsnäolon omassa kielenkäytössänsä). Puhumalla, kirjoittamalla tai muulla tavoin kommunikoimalla kielenkäyttäjät luovat kuitenkin todellisuuden, jolla on ainakin potentiaalinen mahdollisuus vaikuttaa keneen tahansa, joka kommunikaatiotilannetta sattuu seuraamaan (Duranti 2004: 541). Samoin tekevät myös muut kielenkäyttäjät. Kielenkäyttäjän asemoitumista saatetaan toisten kielenkäyttäjien taholta tulkita kommunikaatiotilanteissa eri tavoin, kuin mitä kielenkäyttäjät itse olisi halunnut. Yhden kielenkäyttäjän toiselle kielenkäyttäjälle antama asema saatetaan siis ymmärtää asemoinnin kohteen taholta eri tavalla, kuin mitä asemioija oli tarkoittanut ja asemoinnin kohde saattaa kokea tulleen asemoiduksi "väärin" (Davies & Harré 1990: 47).

Davies ja Harré (1990: 47) alleviivaavat, että tarkasteltaessa kielenkäyttäjien tapoja asemoida itseään ja muita on syytä ottaa huomioon kolme keskeistä seikkaa. 1) Kielenkäyttäjien tekemät sanavalinnat ovat merkityksellisiä, sillä tietyt sanat asemoivat eri tavalla kuin toiset. Toisin sanoen, sanavalintojensa avulla kielenkäyttäjät antavat ääniä erilaisille ideologioille (vrt. luku 4.1), mikä vaikuttaa kielenkäyttäjien mahdollisuuksiin ottaa ja antaa erilaisia asemia. 2) Kielenkäyttäjät eivät välttämättä aina tiedosta sanojensa ja ilmaisujensa voimaa. He eivät siis aina tiedosta sanoihinsa kätkeytyviä ideologisia merkityksiä eivätkä sitä, miten nämä merkitykset vaikuttavat heidän asemoitumismahdollisuuksiinsa. 3) Miten asemoitumiset tulkitaan, riippuu aina kielenkäyttäjistä ja kontekstista. (Davies & Harre 1990: 47.) Esimerkiksi lapsettoman siirtolaisen asemoituminen perinnekieleen ylläpitoon saattaa muuttua radikaalisti siinä vaiheessa elämänkaarta, kun hänestä tulee pienten lasten vanhempi. Kaiken kaikkiaan asemoitumis- ja asemointiprosesseja tarkasteltaessa yksilö nähdään siis toimijana, jolla on mahdollisuus tiettyyn pisteeseen saakka kontrolloida omaa asemoitumisprosessia seuraavaa toimintaa ja jonka toiminta vaikuttaa aina tavalla tai toisella kommunikaatiotilanteessa mukana olevien toisten kielenkäyttäjien toimintaan ja asemoitumiseen.

4.3.2.1 Kielellinen asemoituminen ja dialogisuus

Viime vuosien kielelliseen asemoitumiseen ja asemointiin liittyvissä tutkimuksissa on keskitytty ennen kaikkea tarkastelemaan, millaisia eri asemoitumisvaihtoehtoja kielenkäyttäjillä on. Du Bois (2007: 146) lähtee tarkastelemaan asemoitumisprosessia kolmen keskeisen kysymyksen avulla: *Kuka asemoituu? Mikä on hänen asemoitumisensa kohde? Mihin aiempaan asemoitumiseen hän vastaa?* Tämän tutkimuksen näkökulmasta asemoitujia ovat haastattelemani amerikkalais-suomalaiset. Heidän asemoitumisensa kohteena on heidän suhteensa suomen kielen resursseihin. Asemoitumisprosessinsa kautta he määrittelevät omaa asemaansa suhteessa erilaisiin kieli-ideologioihin sekä heidän elämässään merkityksellisten toisten kielenkäyttäjien ottamiin ja antamiin asemiin.

Du Bois (2007) on kehittänyt asemoitumisprosessin selittämiseksi kolmiomallin, joka on esitetty tämän tutkimuksen lähtökohtiin sovellettuna seuraavassa kuviossa (8). Samoin kuin Du Bois'n (2007: 163) alkuperäinen kolmio, myös tämä kuvion kolmio tuo esiin asemoitumisprosessin kannalta kolmen keskeisen tekijän välisiä suhteita: kommunikointitilanteessa asemoituva kielenkäyttäjä ("kuka asemoituu"), asemoitumisen kohde sekä toiset kielenkäyttäjät ("mihin aiempaan asemoitumiseen hän vastaa").

KUVIO 8 Asemoitumisprosessi (vrt. Du Bois 2007: 163)

Tutkijoiden tavat luokitella kielenkäyttäjien erilaisia tapoja ja mahdollisuuksia asemoitua ovat eri yhteyksissä varsin moninaisia (ks. esim. Agha 2007; Du Bois 2007; Kockelman 2004; Lempert 2009; Schiffrin 2006). Nostan tässä Du Bois'ta (2007) soveltaen esiin tämän tutkimuksen kannalta merkitykselliset tavat tarkastella asemoitumista. Nämä tavat ovat keskeinen osa yllä olevassa kolmiossa esitettyä asemoitumisprosessia.

Kielellisen asemoitumisprosessin lähtökohdaksi voidaan ymmärtää kielenkäyttäjän arviointi (eng. *evaluation*, Du Bois 2007: 142) asemoitumisen kohteen suhteen. Kielenkäyttäjä suhteuttaa itsensä asemoitumisen kohteeseen nähdessä antamalla tälle tiettyjä arvoja ja laatuja. Asemoituessaan esimerkiksi erilaisia murteita kohtaan kielenkäyttäjä määrittelee murteita sekä niiden puhujia positiivisesti tai negatiivisesti. Tällaisen asemoitumiseen vaikuttavat kielenkäyttäjän murteisiin liittämät kieli-ideologiset käsitykset sekä hänet omat kokemukseensa. Kielenkäyttäjän arvot sekä siis peilaavat laajempia makrotason arvoja että pyrkivät muokkaamaan ja uudelleen rakentavat niitä (Thompson & Hunston 2006: 6).

Arvioinnin jälkeen tapahtuu varsinainen asemoituminen. Kielenkäyttäjän ottamassa asemassa yhdistyvät hänen asemoitumiskohteeseen liittämänsä tunteet ja tiedot. Tunteisiin liittyvää asemoitumista (eng. *affective stance*) voidaan ilmaista yksinkertaisemmillaan esimerkiksi lauseella "minusta Turun murre on kaunista". Tässä lauseessa *minusta*-pronomini viittaa kielenkäyttäjään eli Turun murteen suhteen asemoituvaan henkilöön. Tunteisiin liittyvä predikatiivi *kaunista* (sekä mahdolliset muut lauseenjäsenet) puolestaan osoittaa sitä tunnetta, jota kielenkäyttäjä kokee suhteessa asemoitumisen kohteeseen. Episteemisen asemoitumisen (eng. *epistemic stance*) avulla kielenkäyttäjä taas osoittaa tietoa ja varmuutta, jotka antavat hänelle mahdollisuuden tietynlaisen aseman ottoon. Turun murteen suhteen asemoituessaan ja todetessaan, että "olen sekä syntynyt että asunut koko ikäni Turussa" kielenkäyttäjä perustaa asemoitumisensa hallitsemaansa tietoon. Koko elämänsä Turun murretta puhuvassa yhteisössä elettyään hänellä on valtaa esimerkiksi asemoida itsensä autenttiseksi murteen puhujaksi. (Vrt. *affective* ja *epistemic stance*, Du Bois 2007: 143; myös Haviland 1991.)

Kolmannen osan asemoitusprosessista muodostaa kielenkäyttäjän suhde muihin kielenkäyttäjiin eli toisiin kielellisen aseman ottajiin. Kielenkäyttäjä saattaa asettua merkityksellisten toisten asemoitumisen kanssa samalle linjalle asemoitumisen kohteen suhteen (vrt. eng. *alignment*, Du Bois 2007: 144; myös Heritage & Raymond 2005). Toisaalta hän saattaa myös vastustaa toisten kielenkäyttäjien asemoitumistapoja ja asemoitua itse päinvastaisella tavalla.

Kaiken kaikkiaan asemoitusprosessi voidaan kielenkäyttäjän näkökulmasta määritellä Du Bois'ta (2007: 163) mukaillen seuraavasti: "Minä arvioin tietyn asian ja asemoidun siihen tietyllä tavalla. Samalla asemoin itseni myös suhteessa toisiin kielenkäyttäjiin, jotka ovat asemoineet itsensä saman asian suhteen." Du Bois'n käsitys kielellisen asemoitumisen prosessista kietoutuu täten tiiviisti bahtinilaisiin käsityksiin dialogisuudesta ja intersubjektiivisuudesta. Du Bois'n (2007) asemointiprosessia kuvaavan kolmion kantavana ideana on eri kielenkäyttäjien asemoitumisen vaikutus toisiinsa.

Dialogicality makes its presence felt to the extent that a stancetaker's word derive from, and further engage with, the words of those who have spoken before - whether immediately within the current exchange of stance utterance or more remotely along the horizons of language and prior text as projected by the community of discourse. (Du Bois 2007: 140.)

Myös Rubin Damari (2010), Kiesanen (2007) ja Clift (2006) osoittavat tutkimuksissaan, että asemoituminen tapahtuu vuoropuhelussa toisten kielenkäyttäjien kanssa. Kielenkäyttäjän omaa asemoitumista edeltäneet toisten kielenkäyttäjien ottamat asemat vaikuttavat siihen, millaisia asemia kielenkäyttäjällä on mahdollisuuksia ottaa. Kielenkäyttäjän asema on täten aina vastaus muiden aiemmin ottamiin asemiin. Lisäksi se sijoittuu aina toisten ja omien aiempien asemien määrittelemiin rajoihin. (Goodwin 2006; Rauniomaa 2007.) Toisaalta myös kielenkäyttäjän ottamat asemat haastavat myös muita asemoimaan itseään (Kärkkäinen 2007) sekä vaikuttavat siihen, millaisia asemia muut kommunikation osallistuvat kielenkäyttäjät voivat omilla vuoroillaan ottaa (Rauniomaa 2007). Jaffe (2009b) kiteyttää aseman oton sosiaalisen rakentumisen seuraavasti:

In short, stances are subject to social ratification, which takes place through interaction and is influenced by the interplay of agency and power that different interactants bring to bear. (Jaffe 2009b: 123.)

4.3.2.2 Kielellinen asemoituminen ja identiteetti

Vaikka eri kommunikaatiotilanteissa tapahtuvat asemoinnit ovatkin ainutkertaisia, kielenkäyttäjien ottamat ja toisilleen antamat asemat voivat olla myös pidempiaikaisia, jolloin ne ovat rakentamassa pysyvämpää identiteettiä. Esimerkiksi Johnstonen (2009) tutkimus osoittaa, miten samankaltainen ja toistuva aseointi saattaa johtaa tietynlaisen, myös muiden huomioiman puhetyylin muodostumiseen ja sitä kautta identiteetin rakentumiseen. Kaiken kaikkiaan asemoitumisen voidaan nähdä rinnastuvan vahvasti identiteetti-käsitteeseen.

Tämän tutkimuksen identiteetti-käsitys ammentaa 2000-luvulla soveltavan kielitieteen tutkijoiden suosioon nousseista käsityksistä, joita Pavlenko ja Blackledge (2004) kutsuvat poststrukturalistisiksi. Siinä missä identiteetit ymmärrettiin aikaisemmin suhteellisen pysyvinä ja konteksteista irrallisina, painottavat tuoreimmat teoriat identiteettien rakentuvan ja uudelleen muotoutuvan kielen ja muiden semioottisten välineiden avulla kommunikaatiotilanteissa (vrt. esim. Blommaert 2005; Bucholtz & Hall 2005; Blackledge & Creese 2008; Mendoza-Denton 2002: 457;). Pavlenkon ja Blackledgen (2004: 13) identiteetti-käsitys alleviivaa identiteettien moninaisuutta ja hybridisyyttä sekä kontekstin ja valtarakenteiden identiteeteille asettamia mahdollisuuksia ja rajoitteita. Toisin sanoen, kielenkäyttäjän käsitys siitä, kuka ja mitä hän on, syntyy dialogisesti ja riippuu tilanteesta (Blommaert 2005: 203).

Poststrukturalistiset käsitykset identiteettien rakentumisesta kietoutuvat kontekstin ja kommunikaation tasoille, mikä yhdistää identiteetit vahvasti kielellisen asemoitumisen lähtökohtiin. Siinä missä kielellinen asemoituminen on teoreettinen työväline, tarjoaa se myös analyttisellä tasolla toimivan tavan tarkastella identiteetin rakentumisprosessia. Tässä tutkimuksessa ymmärrän kielellisen asemoitumisen identiteettien ilmaisutapana kommunikaation tasolla (vrt. Williams 2008: 40). Asemoimalla itseään ja muita kielenkäyttäjää luo siis samaan aikaan identiteettiään.

Bucholtz ja Hall (2005: 585-586) toteavat, että identiteetti rakentuu kielenkäytön avulla erilaisten rajojen asettelujen kautta, itseä ja muita kielenkäyttäjää asemoimalla. Esimerkiksi kielellistä identiteettiä rakennetaan pohtimalla, kuka kuuluu tiettyyn kielenkäyttäjryhmään ja kuka ei sekä kuka on autenttinen kielenkäyttäjää ja kuka ei. Kommunikaation tasolla tämä rajanveto tapahtuu ymmärrykseni mukaan nimenomaa asemoitumisen kautta. Esimerkiksi tähän tutkimukseen osallistuvat amerikansuomalaiset pohtivat omaa suomalaista identiteettiään asemoimalla omaa suomalaisuuttaan suhteessa muihin kielenkäyttäjiin sekä omiin, toisten kielenkäyttäjien ja laajemman makrotason ideologioihin suomalaisuudesta (vrt. asemoitumisprosessin vaiheet luvussa 4.3.2.1).

Vaikka identiteettien rakentuminen ja kielellinen asemoituminen tapahtuvatkin tietyssä kontekstissa, ovat niiden juuret tätä kontekstia kauempana. Kielenkäytön konteksteissa kohtaavat eri kielenkäyttäjien niihin mukanaan tuomat

aiemmat kokemuksensa (vrt. Scollon & Scollon 2004). Samalla tavoin kontekstiin on latautunut tiettyjä ideologioita sekä valtasuhteita, jotka ovat syntyneet aiempien tapahtumien myötä. (Vrt. Bucholtz & Hall 2005: 588; Williams 2008: 39). Identiteetit ja kielelliset asemat muotoutuvat siis dialogisessa suhteessa eri suunnista tulevien ideologioiden, kontekstien ja kielenkäyttäjien elämänkaarten risteymässä (Bakhtin 1981; Scollon & Scollon 2004).

Kielielämäkertojen ja muiden narratiivien kautta rakentuvia identiteettejä tarkastelleet tutkijat ovat todenneet, että kielenkäyttäjillä on usein tarve ns. ideaalisen aseman ottoon (vrt. esim. Palvlenko 2007; Lucius-Hoene & Deppermann 2004). Ideaalinen asemointi vastaa sitä yksilöä, joka kielenkäyttäjä haluaisi olla tai sellaista asemaa, jonka hän toivoisi voivansa ottaa. Toisin sanoen kielenkäyttäjä pyrkii asemoinnin avulla luomaan itselleen tietynlaisen identiteetin. Kielielämäkerroissa tämä näkyy kielenkäyttäjien pyrkimyksenä rakentaa itselleen ja ulkopuoliselle (tutkijalle tai muulle kuvittelemalleen yleisölle) johdonmukaista elämäntarinaa ja identiteetin elämänkaarta, joissa eri palaset, tapahtumat ja muutokset sopivat yhteen. Ezzy (1998: 243; ks. myös Linde 1993; Straub 2000) viittaa tähän eteenkin länsimaissa tyypilliseen tapaan rakentaa elämäkertaa termillä *the coherence of self concept*. Kielellisen elämäntarinansa kautta kielenkäyttäjät pyrkivät tarjoamaan mahdollisimman järkeenkäyvät vastaukset kysymyksiin ”kuka minä olen” sekä ”miten minusta on tullut tällainen”. Elämäkerroissa kielenkäyttäjät eivät viittaa minä-pronominilla ja sen johdannaisilla vain kertomahetken minään. Sen sijaan he viittaavat sillä ”kaleidoskooppisesti” (Hill 1995) kaikkiin itsen muotoihin, jotka sijoittuvat eri maailmoihin (esim. menneisyys, tulevaisuus, hypoteettinen ja kerrottu) ja jotka asemoituvat eri tavoin (McIntosh 2009: 74). Kertoessaan elämäntarinaansa kielenkäyttäjät pyrkivät solmimaan näistä erilaisista asemointitavoista toisiaan tukevan ja selittävän kokonaisuuden ja siten rakentamaan oman elämänsä tarinan ja identiteettinsä kaaren johdonmukaisiksi.

4.3.2.3 Kielellinen asemoituminen ja monikielisyys

Monikielisyys tarjoaa kielenkäyttäjille laajentuneita mahdollisuuksia kielelliseen asemoitumiseen (Jaffe 2009b: 119). Asemoituminen voi tapahtua konkreettisesti kielivalintojen avulla. Valitsemalla kommunikointivälineekseen tietyn kielen kielenkäyttäjä saattaa osoittaa asemoituvansa tämän kieliryhmän jäseneksi. Kielivalinnan lisäksi kielenkäyttäjät voivat asemoitua eri kielten suhteen myös symbolisemmalla tasolla. Esimerkiksi perinnekieltä taitamattomat amerikkansuomalaiset saattavat resurssien puutteesta huolimatta asemoida itsensä identiteetin tasolla suomalaiseksi (ks. luku 3.2 multimodaalisista resursseista). Monikielisen kielenkäyttäjän asemoitumismahdollisuuksiin vaikuttavat siis heidän omat kielelliset resurssinsa, jotka toisaalta voivat mahdollistaa mutta myös estää tietynlaista asemoitumista. Tämän lisäksi heidän asemoitumista rajoittavat luonnollisesti myös kontekstin kielellisille valinnoille asettamat ehdot.

Asemoitumisen monimuotoisuutta ja muutosta (esim. Pavlenko & Blackledge 2004, Jaffe 2009a) painottavien käsitysten mukaan monikielistä arkea elävien kielenkäyttäjien asemoituminen eri kielten suhteen ei suinkaan ole yksise-

litteistä. Kielenkäyttäjä voi kokea yhteyttä moniin eri kieliryhmiin. Esimerkiksi siirtolaiskontekstissa elävät perinnekielenkäyttäjät saattavat kokea itsensä tiettyissä tilanteissa enemmistöön nähden ulkopuolisiksi. Toisissa tilanteissa taas perinnekielen asema saattaa olla vähäisempi, jolloin kielenkäyttäjä saattaa kokea itsensä ennen kaikkea enemmistön jäseneksi. Wallacea (2001; lainattu Val & Vinogradova 2010: 6) soveltaen voidaan määritellä neljä tapaa, joilla siirtolaiset voivat asemoida itsensä suhteessa perinnekielenkäyttäjiin ja enemmistöön.

- 1) KOTI/VIERAS -MALLI (eng. *home base/visitor's base model*): Siirtolainen kokee perinnekielen tai enemmistökielen enemmän omakseen kuin toisen. Toisesta kielestä tulee ikään kuin vierailun kohde, jossa toimiminen voi olla mieluisaa, mutta ei yhtä luonnollista kuin varsinaiseksi kodiksi koetussa kielessä ja kulttuurissa toimiminen
- 2) JALAT KAHDESSA MAAILMASSA -MALLI (eng. *feet in both worlds model*): Siirtolainen tasapainoilee onnistuneesti kahdessa kielessä ja kulttuurissa. Hän kokee molemmat maailmat kielellisesti ja kulttuurisesti omikseen.
- 3) RAJAELÄMÄ-MALLI (eng. *life on the border model*): Siirtolainen elää kahden kulttuuriin rajalla tuntematta kuuluvansa oikein kumpaankaan. Tällaisissa tilanteissa syntyy usein uusi hybridi-tila (vrt. myös käsitys kielenkäytön kolmannesta ulottuvuudesta, eng. *third place*, Kramsch 2006, 2009), joka on sekoitus sekä siirtolaisryhmän omaa että enemmistön kulttuuria ja kieltä.
- 4) VAIHTUVA IDENTITEETTI -MALLI (eng. *shifting identity gear*): Siirtolainen kokee pystyvänsä nopeasti vaihtamaan identiteettiään perinnekielen puhujasta enemmistön jäseneksi kielellisestä ja kulttuurisesta konteksti riippuen.

Kaikki neljä asemoitumistapaa painottavat, että perinnekielenkäyttäjän asemoitumisprosesseissa monikielisyys on tavalla tai toisella läsnä. Asemoituminen tapahtuu aina dialogisesti, vähintään kahden eri kielen resurssien välillä neuvottelemalla (Val & Vinogradova 2010: 6).

4.4 Yhteenveto

Tässä luvussa olen luonut teoreettisen katsauksen kieli-ideologioihin, Bahtinin ajatuksiin kielen dialogisuudesta ja äänistä sekä kielelliseen asemoitumiseen. Kieli-ideologiat määriteltiin yhteiskunnan makrotason valtarakenteista voimansa ammentaviksi ja kielenkäyttäjän arjen sekä kokemusten tasolla todentuviksi käsityksiksi kielestä (luku 4.1; Blommaert 2005; Jaffe 2009b). Kielelliseen autenttisuuteen liittyvät ideologiat nähtiin yhtenä kieli-ideologioiden muotona (luku 4.1.2). Dialogisuuden näkökulmasta katsottuna todellisuus rakentuu menneiden, nykyisten ja tulevien tapahtumien sekä eri kielenkäyttäjien ja ideologioiden välisessä vuorovaikutuksessa (luku 4.2; Bakhtin 1981). Ääni-käsitteellä puolestaan viitattiin ideologioiden ja "vanhemman" kielenkäytön näkymiseen kielenkäyttäjien kommunikoinnissa (luku 4.2.2). Kielelliseksi asemoitumiseksi taas

määriteltiin ne keinot, joiden avulla kielenkäyttäjä käytännön tasolla asemoituu kommunikointitilanteissa antamiinsa ääniin, jotka ammentavat voimansa ideologioista (luku 4.3; Du Bois 2007; Jaffe 2009a).

Eri tutkimusperinteiden lähtökohdista huolimatta näitä kaikkia käsitteitä yhdistävät tietyt seikat, jotka tekevät niistä kiinnostavia kielielämäkertojen ja monikielisyteen liittyvien kokemusten tutkimuksen näkökulmasta. Kaikki neljä käsitettä ymmärtävät kielen paikassa ja ajassa sosiaalisin perustein rakentuvana ilmiönä. Samalla, kun käsitteet alleviivaavat kontekstin merkitystä kielenkäyttäjän toiminnan mahdollistajana ja rajoittajana, korostavat ne myös kielenkäyttäjän aktiivista toimijuutta uudistaa ja muokata kieltä ja sen käytön konteksteja.

Pidän monien eritasoisten teoreettisten käsitteiden mukanaoloa työni voimavarana. Ne auttavat teorian tasolla hahmottamaan tapoja, joiden avulla mikro- ja makrotasojen välistä yhteistyötä voidaan ymmärtää. Analyyttisemmällä tasolla ne puolestaan auttavat konkreettisesti tuomaan esiin kielenkäyttäjien arkeen ja kokemuksiin kietoutuvia laajempia yhteiskunnallisia ilmiöitä. Pyrkimys mikro- ja makrotasojen yhteen sovittamiseen soveltuu myös oivallisesti tässä tutkimuksessa käytettyihin ja seuraavassa luvussa esittelemiini etnografisiin ja neksusanalyttisiin lähestymistapoihin. Tavat, joilla sovellan tässä luvussa esittelemiäni teoreettisia lähtökohtia aineiston analyysissä, tuon esiin luvussa 5.5 sekä sanallisin että visuaalisin keinoin.

5 TUTKIMUSMETODIT JA -PROSESSI

Tässä luvussa esittelen tutkimustani metodologisista näkökulmista. Aloitan luvun tuomalla esiin kysymykset, joihin tutkimuksessani etsin vastauksia (5.1). Tämä jälkeen tarkastelen etnografian, kielielämäkertojen ja materiaallisen etnografian monikielisuuden tutkimukselle tarjoamia lähtökohtia (5.2 alalukuineen). Sitten esittelen lyhyesti etnografian, sosiolingvistiikan ja kriittisen diskurssianalyysin perinteistä ponnistavan neksusanalyysin, jota sovelletaan tässä tutkimuksessa analyttisenä työvälineenä (5.3). Luvussa 5.4 esittelen aineistonkeruun vaiheet ja luvussa 5.5 analyysiprosessin kulun sekä määrittelen tarkemmin tavat, joilla hyödynnän teorialuvuissa esittelemiäni käsitteitä analyttisinä työvälineinä. Tämän jälkeen esittelen tutkimukseeni osallistuneiden amerikkansuomalaiset ja heidän elämänkaarensa suomen kielen resurssien valossa. Koko luvun lopussa pohdin tutkimukseeni liittyviä eettisiä kysymyksiä.

5.1 Tutkimuskysymykset

Tarkastelen tutkimuksessani yhdeksän Seattlessa asuvan amerikkansuomalaisen kokemuksia suomen kielen toimintamahdollisuuksien ja merkitysten muutoksista elämän eri vaiheissa sekä näihin muutoksiin vaikuttaneita tekijöitä. Tutkimukseni pääkysymys on:

1. Millä tavoin liikkuvuus vaikuttaa yksilön kokemuksiin suomen kielen resurssien toimintamahdollisuuksista ja merkityksistä?

Tämän kysymyksen avulla pyrin tuomaan laajasti esiin kielenkäytön kontekstien ja niiden vaihtumisen haastateltavien suomen resursseille aiheuttamia muutoksia. Pyrin vastaamaan pääkysymykseen seuraavien alakysymysten avulla:

2. Millaiseksi resurssiksi yksilö kokee suomen kielen omassa elämässään?

Ensimmäisen alakysymyksen tehtävänä on tarjota tarkempia analysointimahdollisuuksia haastateltavieni kokemusten tavoittamiseksi. Tavoitteenani on haastateltavien yksilöllisiä kokemuksia vertailemalla muodostaa laajempia käsityksiä suomen kielen resurssien monimuotoisuudesta. Samalla pyrin myös tunnistamaan haastateltavien kokemuksiin vaikuttavia kieli-ideologioita ja täten luomaan yhteyksiä yksilöllisten kokemusten ja laajempien yhteiskunnallisten tasojen välille.

3. Miten yksilö kokee suomen kielen ja siihen liittyvien muiden resurssien merkityksen muuttuneen elämänsä aikana?

Toisen alakysymyksen tehtävänä on selvittää haastateltavien tapoja asemoitua suomen kielen resurssien muutokseen. Näitä muutoksia pyrin hahmottamaan haastateltavien kielellisen elämäkerran vaiheita seuraamalla. Varsinaisen kielen lisäksi tämän kysymys auttaa nostamaan esiin ei-kielellisiä resursseja, kuten suomen liittyviä esineitä ja tunteita. Samalla pyrin analysoimaan, vaihtuvatko resurssien ja oman kielellisen arjen muutoksen myötä myös haastateltavien tavat asemoitua kieliin liittyviin ideologioihin.

4. Miten yksilö asemoi itseään ja muita sekä kokee tulevansa asemoiduksi muiden taholta suomen resurssien näkökulmasta?

Koska teoreettiset lähtökohdani ovat nimenomaan kielen sosiaalisessa luonteessa, pyrin viimeisen alakysymyksen avulla pohtimaan haastateltavien yksilöllisten kokemusten rakentumista dialogisesti toisten kielenkäyttäjien ja laajempien kieli-ideologioiden kanssa. Dialogisuuden rinnalla pyrin kuitenkin samalla korostamaan myös yksilön omaa toimijuutta kielellisten kokemusten rakentajana.

Kaikkien neljän kysymyksen avulla pyrin linkittämään haastateltavieni amerikansuomalaisten yksilöllisiä kokemuksia laajempiin sosiaalisiin ja yhteiskunnallisiin konteksteihin. Ymmärrän heidän suomen kieleen liittyvät kokemuksensa risteyminä (neksuksina, Scollon & Scollon 2004), joissa heidän omat elämänkaarensa kohtaavat muiden kielenkäyttäjien ja erilaisten kieliin liittyvien ideologioiden elämänkaaret (ks. tarkemmin luku 5.3).

5.2 Monikielisyys ja etnografia

Hellerin (2008) mukaan monikielisyyden tutkimus etnografisista lähtökohdista liittyy aina jollakin tavalla rajoihin ja niiden asetteluun:

– – it is all about what counts as a the difference between two languages, about who counts as a speaker of particular languages, and about how the categorization of languages and language practices is connected to the categorization of groups and people. (Heller 2008: 252.)

Koska tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena ovat myös kielirepertuaareihin liittyvät mutta ei suoranaisesti kielelliset resurssit (esim. esineet), voidaan Hel-

lerin ajatuksiin lisätä myös rajojen asettelu sen suhteen, mikä ylipäättään ymmärretään kieleksi.

Tässä tutkimuksessa yhtenä keskeisimpänä aineistonkeruun ja analyysiprosessin lähtökohtana toimivat kriittisen etnografian lähestymistavat. Ymmärän monikielisyyden Blackledgeä ja Creeseä (2010: 58) mukaillen sosiaalisesti rakentuvaksi ilmiöksi, johon liittyy aina valta ja sitä myöten kielellisten resursien epätasa-arvoinen jakautuminen sekä tähän kytkeytyvät erilaiset rajanvedot resursseille annettujen arvojen ja merkitysten välillä. Kielten väliset suhteet eivät ole pysyviä, vaan niitä tuotetaan uudelleen ja haastetaan ajan ja paikan muutosten myötä. Tutkimuksessani kriittisyys näkyy pyrkimyksenä kuvata, ymmärtää ja selittää haastattelemieni amerikansuomalaisten kokemuksen taustalla vaikuttavia kontekstisidonnaisia kieli-ideologioita ja käytänteitä (vrt. Heller 2011: 34). Tämän myötä etnografia ei ole työssäni vain pelkkä metodinen lähtökohta, vaan etnografinen näkökulma kietoutuu vahvasti myös tutkimukseni teoreettiseen viitekehykseen, joka on esitelty luvuissa 3 ja 4 (vrt. Blommaert & Dong 2010a: 4-5).

Monikielisyyden tutkimukselle etnografiset lähestymistavat tarjoavat mielenkiintoisia mahdollisuuksia. Laadullisen tutkimuksen alalta ponnistavan etnografian aineistonkeruutavat saattavat vaihdella huomattavasti tutkimuksesta toiseen. Perinteisten aineistonkeruutapojen rinnalle (osallistuva havainnointi, havainnoinnin pohjalta kirjoitetut kenttäpäiväkirjat, haastattelut) ovat etnografisissa monikielisyyden tutkimuksissa viime aikoina keskiöön nousseet myös visuaaliset ja materiaaliset aineistot (esim. Blommaert & Dong 2010a; Heller 2008; Lappalainen *et al.* 2007; Pahl 2004; Pietikäinen 2011; Pietikäinen *et al.* 2008 ja luku 5.2.2). Myös tutkijoiden sitoutuminen etnografisiin lähtökohtiin vaihtelee paljon. Siinä missä toiset monikielisyyden tutkijat viettävät tutkimuskentällään pidempiä ajanjaksoja (esim. Jaffe 1999; Lane 2006, Pöyhönen 2003), toimivat etnografiset lähtökohdat ja aineistonkeruutavat eteenkin suppeammissa tutkimuksissa lähinnä inspiraationa (esim. Lankinen 2010; Salo 2008). Kaiken kaikkiaan monikielisyyden alalla tehtyjä etnografisia tutkimuksia yhdistää yksilön kokemusten tasolta liikkeelle lähteminen sekä teoreettiset käsitykset todellisuuden sosiaalisesta rakentumisesta (vrt. luku 4.2.2 ja dialogisuus). Etnografia tarjoaa monikielisen arjen tutkimisesta kiinnostuneelle tutkijalla mahdollisuudet ilmiön ”syvään ja holistiseen ymmärtämiseen”, mikä harvoin (jos koskaan) on mahdollista määrällisen tutkimuksen metodein.

Vaikka etnografisen tutkimuksen tavoitteena onkin tuoda esiin yksilön kokemuksia, muistuttaa Heller (2008: 250), ettei tutkijan raportoima tarina ole kuitenkaan koskaan sinällään tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden vaan aina tutkijan oma tarina. Tutkija kertoo tarinan tietyistä näkökulmasta pyrkien tarjoamaan selityksiä sille, miksi tutkimuksen kohteena olevat ihmiset ajattelevat ja toimivat tietyllä tavoin (*ibid.*). Etnografisen tutkimus lähtee toisin sanoen liikkeelle ajatuksesta, että asioista ja ilmiöistä ei ole olemassa vain yhtä ainutta objektiivista totuutta (Heller 2008: 351).

Objektiivisen totuuden puuttumisen tunnustaminen ei kuitenkaan tarkoita, etteikö etnografisin lähtökohdin kerätty tieto olisi merkityksellistä. Etnogra-

finen tutkimus on *induktiivista* eli aineistolähtöistä. Oman aineistonsa avulla tutkija pyrkii etsimään yhteyksiä teorioihin ja täten osoittamaan, että hänen tulokintansa tutkimuskentän tapahtumista ovat teorioiden kautta yhdistettävissä myös laajempiin makrotason ilmiöihin (Shulman 1986: 11). Blommaert ja Dong (2010a: 10) korostavat, että tämän yhdistämisen myötä kentältä kerätyt yksilölliset kokemukset eivät ole enää merkityksellisiä pelkästään yksilöiden elämän kannalta, vaan ne voivat kertoa paljon myös koko yhteiskuntaa koskettavista asioista.

Koin tutkimukseni alusta lähtien tärkeäksi pyrkiä saavuttamaan mahdollisimman laaja ja holistinen ymmärrys siitä kielellisestä ja kulttuurisesta ympäristöstä, jossa haastattelemani amerikansuomalaiset arkeaan elävät. Varsinaisia haastatteluja edeltänyt useita kuukausia kestänyt kenttätyö auttoi minua luomaan aineistokeruuprosessin alusta lähtien siltoja kentällä kokemieni tapahtumien ja käytäntöjen sekä soveltavan kielitieteen teorioiden välille. Haastateltavien omien tarinoiden esiintuloa ja toimijuutta pyrin tutkimuksessani parhaani mukaan lisäämään tarjoamalla heille elämäkertahaastatteluissa (luku 5.2.1) mahdollisimman paljon tilaa kertoa kokemuksistaan omin sanoin. Tämän avulla toivon antaneeni heille mahdollisuuden tuoda esiin heidän tärkeinä pitimiään asioita, joita en välttämättä itse olisi osannut ottaa haastatteluissa puheeksi. Haastateltavien toimijuutta uskon myös lisänneen heidän mahdollisuutensa itse päättää, mikä suomalaisen esineen (luku 5.2.2) tarinan he halusivat kanssani haastattelutilanteessa jakaa.

Oman roolini tutkijana olen pyrkinyt pitämään mielessäni koko tutkimusprosessin ajan. Tekemäni kenttämuistiinpanot ovat auttaneet minua palaamaan kenttäkokemusteni ja oman oppimistariniin vaiheisiin (Blommaert & Dong 2010a: 12) sekä refleктоimaan tutkimuksen eri vaiheissa tapahtuneita oivalluksia ja muuttuneita käsityksiä. Niin aineiston keruu- kuin analyysivaiheessakin olen myös huomionut sen, että asemani tutkijana, äidinkielenä suomenpuhujana ja suomen kielen opettajana (ks. luku 5.4) saattavat vaikuttaa haastateltavieni toimintaan ja tapoihin kertoa kielellisistä kokemuksistaan (ks. klassinen esimerkki tutkijan aseman problemaattisuudesta kentällä Labov 1972 sekä luku 5.4). Omien tausta-ajatusteni ja näkemysteni tiedostamista sekä refleктоivaa ajattelua (Pietikäinen 2000: 203) olen pyrkinyt tarpeen tullen tuomaan esiin myös analyysiä kirjoittaessani.

5.2.1 Kielielämäkerralliset haastattelut tutkimusaineistona

Tämän tutkimuksen keskeisin aineisto koostuu tutkimukseen osallistuneiden amerikansuomalaisten kielielämäkerrallisista haastatteluista. Kielielämäkerta määritellään tässä työssä elämäkerran muodoksi, jossa kertoja peilaa elämänsä ja sen tapahtumia kielirepertuaarinsa kautta (Franceschini 2001: 112-3; Nekvapil 2003: 64). Koska kielenkäyttö on sosiaalinen tapahtuma, kietoutuu elämänker-toihin luonnollisesti mukaan myös muiden ihmisten, perheen ja kieliyhteisön tarinoita sekä erilaisia kieliin liittyviä ideologioita, jotka ovat sidoksissa eri aikoihin ja paikkoihin. Pavlenko (2007) toteaaakin, että

– the stories we tell are never fully our own – they are co-constructed for us and with us by our interlocutors, real and imagined, by the time and place in history in which the events portrayed have taken place and the time and place in which they are told, by the language we choose for the telling, and by the cultural conventions of the speech community in which the narrative is located. (Pavlenko 2007: 1)

Sosiaalisuus ja dialogisuus tekevät kielielämäkertoista aineiston, joiden kautta myös laajempien kielellisten tilanteiden tarkastelu on mahdollista (Nekvapil 2003: 64). Tämä myötä elämäkerrat linkittyvät vahvasti edellisessä aluvuossa käsiteltyihin etnografisen tutkimuksen periaatteisiin.

Monikielisyuden tutkimuksen parissa elämäkertoja hyödynnetään pääasiassa kolmesta eri näkökulmasta (Pavlenko 2007: 165). Vieraan kielen oppijoiden spontaanisti tai opettajan tai tutkijan pyytämänä pitämät päiväkirjat tarjoavat mahdollisuuden tutkia oppijoiden oppimiskokemusta, oppimiseen liittyviä uskomuksia ja tunteita (ks. esim. Norton 2000; Ogulnick 1998; Polanyi 1995). Toinen suosittu tapa kerätä aineistoa ovat kielelliset elämäkerrat tai autobiografiat (eng. *linguistic biographies*, *autobiographies*, saks. *Sprachbiographien*). Kielielämäkertojen avulla kartoitetaan yksilöiden hallitsemia kieliresursseja ja tarkastellaan heidän kokemuksiaan eri kielten oppimisesta ja käytöstä sekä niiden merkitysten vaihtelusta elämän eri aikoina. Eurooppalaisessa tutkimusperinteessä tällainen tutkimusaineisto kerätään yleensä elämäkertahaastattelujen avulla (Franceschini 2003; Franceschini & Miecznikowski 2004; Nekvapil 2003) sekä uusimmissa tutkimuksissa myös visuaalisen aineiston avulla (Busch & Mossakowski 2010). Pohjoisamerikkalaisessa perinteessä haastattelujen (Heinz 2001; Vitanova 2005) lisäksi aineistoa kerätään myös koulumaailmasta erilaisten tehtävien avulla (Pavlenko 2003; Tse 2000). Valitsemalla tutkimusaineistoksi kirjanmuodossa julkaistuja kielellisiä elämäkertoja (eng. *language memories*), tutkijat puolestaan välttyvät oman tutkijanroolin aiheuttamilta ongelmilta, joita itse keräämäänsä haastatteluaineistoa analysoivat tutkijat joutuvat pohtimaan (Kingsinger 2004b; Pavlenko 2001a, 2001b, 2001c; Tse 2000).

Tässä tutkimuksessa noudatettiin eurooppalaista tutkimusperinnettä keräämällä kielielämäkerrat haastattelujen avulla. Haastattelut toteutettiin joko englanniksi tai suomeksi tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden toiveita kuunnellen. Mikäli haastattelu toteutettiin englanniksi, oli suomi mukana mm. yksittäisten sanojen ja lauseiden muodossa. Suomenkielisissä haastatteluissa vilahteli puolestaan englanninkielisiä sanoja. Täten kaikki haastattelut olivat ainakin jollakin tasolla monikielisiä. Toisen ja kolmannen polven englanniksi tehtyjen haastattelujen kielivalinta johtui haastateltavien itsensä heikoiksi määrittelemistä suomen kielen resursseista. Ensimmäisen sukupolven haastattelu-kieleksi valikoitui suomi, koska se on sekä haastateltavien että minun ensimmäinen kieleni. Heidän englannin taitonsa olisivat kuitenkin mahdollistaneet haastattelun teon myös englanniksi.

Molemmilla kielillä suoritettut haastattelut olisivat todennäköisesti rikastuttaneet aineistoa, sillä aiemmat tutkimukset osoittavat, että yksilön eri kielillä kertomat tarinat saattavat vaihdella huomattavasti sekä sisällöltään, muodoltaan että tunnelataukseltaan (Javier *et al.* 1993; Koven 2004; Marian & Kaushanskaya 2004; Pavlenko 2005; Rintell 1990). Koska sekä suomeksi että

englanniksi toteutetut haastattelut eivät olisi kaikkien haastateltavien kohdalla olleet mahdollisia, päädyin tekemään haastattelut haastateltavien valitsemalla kielellä.

Pavlenko (2001a: 215) käyttää kolmea termiä viitattaessaan elämäkertoihin, jotka liittyvät vähintään kahteen kulttuuriseen ja kielelliseen kontekstiin. Siirtolaiselämäkerta (eng. *immigrant autobiographies*) -termillä hän viittaa ensimmäisen sukupolven siirtolaisten elämäkertoihin. Nämä siirtolaiset ovat muuttaneet uuteen maahan teini-ikäisinä tai aikuisina ja heidän tarinoissaan sekä synnyinmaalla että uudella asuinmaalla on tärkeä rooli. Etnisillä elämäkerroilla (eng. *ethnic autobiographies*) viitataan sekä siirtolaiselämäkertoihin että uuteen maahan lapsina muuttaneiden tai siellä syntyneiden ihmisten elämäntarinoihin. Kulttuurien väliset elämäkerrat (eng. *cross-cultural autobiographies*) kokoavat alleen kaksi edellistä sekä kaikki muut elämäkerrat, joissa eri kulttuurit kohtaavat (väliaikaisesti ulkomailla asuvat, vaihto-opiskelijat jne.). (*Ibid.*) Tässä tutkimuksessa tarkastellaan sekä siirtolaisten elämäkertoja että heidän jälkeläistensä etnisiä elämäkertoja. Viitataan näihin molempiin tässä työssä termillä kielielämäkerta tai kielellinen elämäkerta tuoden tarvittaessa muilla tavoin esiin sukupolvien välisiä eroja.

Nekvapil (2003: 69, ks. myös Pavlenko 2007) puolestaan jakaa kielielämäkertatutkimukset kolmeen, keskenään yhteydessä olevaan ryhmään. Subjektii-visesta todellisuudesta (eng. *subject reality*) kiinnostuneet kielielämäkertatutkijat tarkastelevat sitä, miten asiat ja tapahtumat koetaan yksilön näkökulmasta. Elämäntodellisuutta (eng. *life reality*) tarkastelevat tutkijat ovat puolestaan kiinnostuneita kontekstin ja yksilön kokemusten välisestä suhteesta. Kertomuksen tarkastelu tekstitodellisuuden (eng. *text reality*) tasolla keskittyy puolestaan siihen, miten yksilö erilaisen tekstin kuten vaikkapa haastattelun kautta kertoo asioista ja tapahtumista. (*Ibid.*)

Tämän tutkimuksen analyysissä kohtaavat ennen kaikkea subjektiivisen todellisuuden ja elämäntodellisuuden tasot. Subjektiiivista todellisuutta tarkastelemalla pääsen käsiksi haastateltavieni tapoihin kokea ja kertoa todellisuudesta. Tätä tasoa analysoidessani hyödynsin analyysin varhaisimmissa vaiheissa teemoittelua pyrkien tunnistamaan elämäkerroissa toistuvia teemoja (Eskola & Suoranta 1998: 161-180). Jotta elämäkerroissa esiintyvät teemat eivät jäisi varsinaisessa analyysissä vain sosiaalisesta kontekstista irrallisiksi ja pinnallisiksi kuvauksiksi (ks. kritiikki Pavlenko 2007: 166-167), kohosi toisaalta myös elämän todellisuudentason tarkastelu keskeiseksi. Tämän tason avulla pystyin ymmärtämään haastateltavien kokemusten ja kontekstin välistä suhdetta ja sitä, miten he asemoivat itseään kieli-ideologioihin ja arjessaan merkityksellisiin toisiin kielenkäyttäjiin nähden (Kanno 2003; Norton 2000; Pavlenko 2001c). Tason tavoittamiseksi tarkastelin elämäkertoja diskursiivisesti rakentuneina ja yhtenä näkökulmana tiettyihin ilmiöihin, en universaalina faktana. Analyysini tulokset peilaavat siten maailmaa, jonka kielielämäkerran kertoja on tulkintani mukaan rakentanut ja jollaisen hän haluaa kuulijalleen välittää. Samalla ne peilaavat niitä tulkintoja, joita kertoja on kieli-ideologioihin nähden tehnyt. Tällä tavoin

pystyn sitomaan yhteen makrotason ja haasteltavieni kertomusten välisiä yhteyksiä ja eroavaisuuksia (Pavlenko 2007: 169).

Sekä subjektiivisen todellisuuden että elämäntodellisuuden tasoja pyrin tavoittamaan tekemällä haastattelutilanteista mahdollisimman epämuodollisia ja keskustelunomaisia. Annoin amerikansuomalaisille parhaani mukaan tilaa kertoa, suuntaa antavien kysymysteni innoittamina tai itsensä valitsemina, suomen kielen resurssien kannalta merkityksellistä tapahtumista ja kokemuksista heidän elämänkaarensa aikana. Ensimmäisen sukupolven haastattelut aloitin pyytämällä haastateltavia kertomaan, miten ja miksi he ovat päätyneet Seattleen. Myöhempien sukupolvien haastattelut aloitin kysymällä, mikä heidän suhteensa suomalaisuuteen on. He kaikki vastasivat kysymykseen kertomalla isovanhempiensa tai vanhempiensa muutosta Suomesta Yhdysvaltoihin. Molemmat kysymykset tarjosivat haastattelulle elämäkerralliset lähtökohdat; *saavuin (tai sukulaiseni saapuivat) Yhdysvaltoihin silloin ja siksi ja sitten tapahtui seuraavaa.*

Toki keskustelut eivät aina pysyneet pelkästään suomen kielen ja suomalaisuuden parissa. Haastattelijana pyrin ohjaamaan haastateltavia takaisin kielten pariin pitäen kuitenkin haastattelun aikana ja niitä analysoidessani mielesäni, että haastattelun varsinaisesta aiheesta poikkeavat ”rönsyilyt” saattavat pitää sisällään haastateltavien kieliresurssien kannalta tavalla tai toisella merkityksellisiä tarinoita.

Haastattelut eivät luonnollisesti koko aikaa kulkeneet diakronisen aikajanan mukaan. Suhteellisten laajojen teemakysymysten avulla haastateltaville tarjoutui kuitenkin mahdollisuus kertoa kielten merkityksistä heidän elämänsä eri vaiheissa monesta eri näkökulmasta, mikä mahdollisti analyysivaiheessa heidän kielellisen elämänkaarensa kokoamisen. Sen lisäksi, että tutkimukseen osallistui jo sinällään haastateltavia kolmesta eri sukupolvesta (ks. sukupolven määrittelystä tarkemmin luku 5.6), tarjosi elämäkertojen valinta tutkimusaineistoksi myös toisenlaisen diakronisen ulottuvuuden suomen kielen resurssien muutosten tarkasteluun. Jokaisen haastateltavan kohdalla pääsin käsiksi vähintään kahteen, usein kolmeenkin siirtolaissukupolveen: haastateltavat itse, heidän vanhempansa ja isovanhempansa sekä haastateltavien lapset ja lapsenlapset. Täten haastateltavien elämäkerrat auttoivat hahmottamaan siirtolaisuuden suomen kielelle aiheuttamia muutoksia myös laajemmin.

5.2.2 Materiaalinen etnografia

Luvussa 3.2 todettiin, että tämän tutkimuksen teoreettisena lähtökohtana on tarkastella kieltä kokoelmana kielellisiä ja muita semioottisia resursseja. Iedeman (2003: 33) mukaan multimodaalisuuden tarkastelu merkityksen rakennusprosessissa kyseenalaistaa kielen keskeistä asemaa sekä hämärtää kielen ja muiden semioottisten työkalujen välisiä rajoja. Tämä rajojen rikkominen ja niiden uudelleen määrittely toimivat tutkimuksessani keskeisenä motivaationa materiaalisen aineiston keräämiseen ja analysoimiseen.

Visuaalista aineistoa, mm. valokuvia tutkimuskentän tapahtumista, ihmisistä ja esineistä, on käytetty jo pitkään etnografiassa tutkimuksen kuvittajana ja

elävöittäjänä (esim. Ball & Smith 2001: 307; Pink 2007). Erilaiset kuvat ja esineet ovat osa jokaisen kielenkäyttäjän arkea. Ne ovat erottamattomasti kietoutuneet identiteetteihimme, kertomuksiimme, elämäntapoihimme, kulttuureihimme ja yhteiskuntiimme, menneeseen, nykyiseen ja tulevaan (Pink 2007: 21). Viime vuosina sekä visuaalisten että materiaalien aineistojen hyödyntäminen on innoittanut monikielisuuden alan tutkijoita myös varsinaisena etnografian teon ja analyysin välineenä. Hodge ja Jones (2000) ovat esimerkiksi tutkineet useamman kielen kanssa arkeaan elävien ihmisten kokemuksia valokuva-aineiston avulla. Mäntylä, Pietikäinen ja Dufva (2009) sekä Busch ja Mossakowski (2010) ovat puolestaan hyödyntäneet aineistonaan informanttien tekemiä piirroksia monikielisydestään. Toistaiseksi hieman vähemmälle huomiolle on jäänyt esineiden ja monikieliseen arkeen liittyvien kokemusten välinen suhde (ks. esim. Pahl & Pollard 2010; Lane 2006; Pahl 2004).

Visuaalisuuden ja materiaalisuuden etuina monikielisuuden tutkimuksessa pidetään kuvien, piirustusten ja esineiden kykyä tallentaa, tehdä näkyväksi ja jäsentää monikielisuuden kokemuksia sekä arkea. Niiden avulla voidaan esimerkiksi oppia ymmärtämään kielten välisiä suhteita ja monikielisiä käytänteitä, pohtia identiteetin eri puolia sekä kertoa kieliyhteisön yhteisestä historiasta ja tämän päivän arjesta. (Mäntylä *et al.* 2009.) Lisäksi visuaaliset ja materiaaliset aineistot saattavat tuoda näkyviin kielenkäyttäjän monikielisyyteen vaikuttavia laajempia diskursseja ja kielellisiä ideologioita (esim. Lane 2009; Garret *et al.* 2005; Stroud & Mpendukana 2009). Kaiken kaikkiaan sekä erilaisten kuvien että esineiden käytön taustalla on ajatus siitä, että niiden avulla voidaan uudistaa ja syventää ymmärrystä monikielisydestä, useiden kielten kanssa elävien ihmisten arjesta ja kieliin liittyvistä kokemuksista.

Hodge ja Jones (2003: 300) listaavat kolme keskeistä tavoitetta, joihin visuaalisia metodeja eri aloilla toimivat tutkijat pyrkivät tutkimuksissaan tähtäämään. Sovellan heidän asettamia tavoitteita tässä tutkimuksessa tarkasteltavien esineiden analyysin innoittajina:

1. Käsitellä asioita ja kysymyksiä, jotka nousevat esiin nimenomaan materiaalisen aineistonkeruun kautta.
2. Pohtia materiaalisen aineiston käytön akateemista potentiaalia.
3. Kehittää metodeja ja käytäntöjä materiaalisen aineiston käyttöön ja tulkintaan.

Materiaalisen aineiston hyödyntämisen tarkoituksena tässä tutkimuksessa on saada tutkimukseen mukaan haastateltavien arjessa tavalla tai toisella mukana olevia esineitä. Aiemmat tutkimukset osoittavat, että arjen esineisiin kietoutuu usein vahvoja siirtolaisuuteen ja kieliin liittyviä kertomuksia, jotka ulottuvat pitkälle aikavälille ja moniin eri sukupolviin (Pahl 2004). Materiaalisen aineiston käyttö tarjoaa haastateltaville mahdollisuuden löytää ja tuoda esiin muistoja ja kokemuksia, jotka pelkän haastattelun kautta olisivat saattaneet jäädä piiloon (Mäntylä *et al.* 2009: 30) (1).

Esineiden tutkimiseen kannustaa myös innostus kehittää eteenpäin monikielisuuden tutkimuksen alan lähestymistapoja, joissa painotetaan tutkijan ja tutkimukseen osallistujien välistä dialogisuutta (2). Vaikka haastateltavat tuskin

olisivat ilman pyyntöäni esineiden tarinoita minulle kertoneet, oli heillä kuitenkin laajat mahdollisuudet valita, minkä esineen he haluavat esitellä ja millä tavoin kertoa siitä. Esineen henkilökohtaisuuden avulla mahdollistui heidän aktiivinen osallistuminen tutkimusaineiston koontiin sekä heidän oman äänensä vahvistaminen (Mäntylä *et al.* 2009: 30). Haastateltavien toimijuutta ja voimaa tiedon tuottajana korostava aineistonkeruu työntää samalla tutkijaa taka-alalle ja häivyttää hänen etukäteisoletuksiaan kerättävän aineiston ja sen sisällön luonteesta (vrt. Martin-Jones & Jones 2000). Materiaalisen aineiston käyttöön ja tulkintaan liittyvänä tavoitteena (3) on yhdistää esineet ja haastateltavien niistä kertomat tarinat osaksi kielellisten elämäkertojen analyysia ja pyrkiä näin tuotamaan mahdollisimman monipuolinen ja todellinen kuva haastateltavien kielellisten resurssien ulottuvuuksista.

Van Leeuwen (2001b) soveltaa Barthesin visuaalisen semiotiikan rakentamisen käsitystä analysoidessaan oppikirjojen kuvamateriaalia. Kuvien analysointi rakentuu kahdella tasolla. Denotaation tasolla tarkastellaan, kuka tai mikä kuvassa esiintyy ja missä. Konnotaation tasolla analyysissä mennään pintaa syvemmillä ja pohditaan, millaisia arvoja ja ajatuksia kuvan avulla välitetään (van Leeuwen 2001b: 94). Tässä työssä näitä tasoja sovelletaan haastateltavien valitsemien esineiden analyysissä. Haastateltavien esineisiin liittyvistä kertomuksista pyritään ensin hahmottamaan, keitä ihmisiä sekä millaisia tapahtumia ja konteksteja haastateltavat yhdistävät esineisiin. Syvemmälle tasolle siirryttäessä pyritään selvittämään, millaisia asemoitumistapoja ja kieli-ideologioita esineiden tarinoinhin kätkeytyy.

Myös Seppänen (2001: 16) näkee visuaalisen aineiston luvun kaksitasoisena. Toinen taso saavutetaan melkein pä luonnostaan ihmisten sosiaalisen ja kulttuurisen ymmärryksen kautta. Tässä työssä tutkijan tehtävää esineiden analyysissä helpottaa yhteinen kulttuurinen tausta haastateltavien kanssa sekä suomen ja englannin kielen tuntemus. Toisen analyttisen tason saavuttamiseksi tutkija on ponnistettava ymmärtääkseen visuaalisen aineiston toimimista kulttuurisena esityksenä, representaationa ja osana visuaalisia ja materiaalisia järjestyksiä. (*Ibid.*)

Haastateltavien valitsemat esineet kuvattiin haastattelujen yhteydessä. Haastattelun tapahduttua haastateltavien kotona esineet kuvattiin niiden normaaleilla säilytyspaikoilla (esim. Liisan ja Hennan esineet luvuissa 8.1 ja 8.2). Mikäli haastattelut tapahtuivat muualla kuin haastateltavien kotona, kuvattiin esineet niiden normaalin kontekstin ulkopuolelle (esim. Terhin ja Marcin esineet luvuissa 8.1 ja 8.3). Esineet valokuvattiin, jotta haastateltavien monikielisen arjen kokemukset tulisivat nähtyiksi ja jotta niihin kietoutuvat tarinat pystyttäisiin valokuvien avulla tuomaan lähemmäksi lukijaa tutkimuksen raportointivaiheessa. Esineitä ja niistä otettuja valokuvia ei analysoida tässä työssä tiukkojen visuaalisen analyysin sääntöjen mukaan (ks. esim. Kress & van Leeuwen 2006). Sen sijaan esineet toimivat ennen kaikkea kertomusten innoittajina. Niiden avulla on tarkoitus avata uusia näkökulmia haastateltavien monikieliseen arkeen ja suomalaisuuteen siirtolaiskontekstissa. Esineet nähdään osana haasta-

teltavien kielellistä elämäkertaa ja analyysin kohteena on ennen kaikkea esineistä kerrotut tarinat ja niihin kietoutuvat toiset ihmiset ja makrotason ilmiöt.

Koska ymmärrän esineet osana kontekstisidonnaisten kielellisten resurssien jatkumoa, en näe esineiden saamia arvoja ja merkityksiä muuttumattomina vaan ajan, paikan ja kielenkäyttäjien elämäntilanteiden mukaan elävinä. Esimerkiksi Phillips (2009: 23), joka on tehnyt tutkimusta nuorten brittiläisten musliminaisten kodeissa olevasta esineistöstä, toteaa, että esineisiin kietoutuu eri aikoina erilaisia tunteita ja merkityksiä riippuen yksilön kokemuksista itsestään, perheestään, siirtolaisyhteisöstä ja muista tekijöistä, jotka auttavat häntä rakentamaan tunnetta yhteenkuuluvuudeta. Siirtolaiskontekstissa esineitä hyödynnetään siis ryhmäänkuulumis- ja identiteettineuvotteluissa sekä asemointiprosesseissa (Toila-Kelly 2004: 290). Pietikäinen (2011) toteaa visualistunutta kielenkäyttöä käsittelevässä tutkimuksessaan, että

– – sama kuva - aivan kuten kielenkäyttö - voi samanaikaisesti omata erilaisia merkityksiä samassa tilanteessa (eri tilanteista puhumattakaan) ja tämä monitulkintaisuus on tärkeää: kuvalla ei ole yhtä ainuttä merkitystä. (Pietikäinen 2011: 110.)

Kress ja van Leeuwen (2006) viittaavat kuvan merkityksen moninaisuuden termillä monitoimisuus (eng. *multifunctionality*). Käsitys monitoimisuudesta soveltuu myös materiaalistuneeseen kielenkäyttöön. Esineiden merkitykset eivät säily muuttumattomina. Siirtyessään paikasta ja ajasta toiseen tai kielenkäyttäjältä toiselle vanhat merkitykset saattavat menettää asemansa ja antaa tilaa uusille merkityksille. Täten esineiden tarinat linkittyvät vahvasti Blommaertin (2007, ks. tarkemmin luku 3.3) ajatuksiin kielen ja muiden semioottisten resurssien liikkeestä hierarkkisella arvoasteikolla ja niiden saamien merkitysten muutoksista asteikolta toiselle siirryttäessä.

5.3 Neksusanalyysin soveltaminen analyyttisenä työvälineenä

Käsillä oleva monikielisyttä etnografian, kielielämäkertojen ja materiaalisien etnografian lähtökohdista tarkasteleva tutkimus ponnistaa liikkeelle kielenkäyttäjän näkökulmista ja kokemuksista. Samaan aikaan kaikki kolme lähtökohtaa tiedostavat, etteivät kokemukset synny tyhjiössä vaan aina jossakin sosiaalisessa kontekstissa. Näin ollen kielenkäyttäjän kokemusten voidaan nähdä pitävän sisällään monenlaista tietoa ympäröivästä yhteisöstä, sen tavoista ja ideologioista sekä muista ihmisistä.

Analyyttisenä työvälineenä tämän kielenkäyttäjänä kokemuksiin liittyvän monikierröksisuuden tavoittamiseksi sovellan Scollonin ja Scollonin (2004, ks. myös Scollon & Scollon 2001) etnografian, sosiolingvistiikan ja kriittisen diskurssianalyysin lähtökohdista kehrittelemää neksusanalyysiä. Vaikka neksusanalyysi perustuukin osin kriittiseen diskurssintutkimukseen, ovat näiden kahden suuntauksen näkökulmat lähtökohtaisesti hyvin erilaiset. Siinä missä kriittisen diskurssintutkimuksen kiinnostuksen kohteena ovat laajat makrotason

diskurssit, lähestyy neksusanalyysi diskursseja induktiivisesti mikrotasolta. Neksusanalyysin keskiössä on yksilön tasolta lähtevä, tiettyyn aikaan ja paikkaan sijoittuva sosiaalinen toiminta. Makrotason ilmiöiden ymmärretään olevan lähtöisin yksilöiden toiminnasta. Toisaalta yksilön toiminnan ymmärretään mahdollistuvan nimenomaan makrotason diskurssien, kontekstien ja toiminnan keskiössä. (Scollon & Scollon 2004: 8; Lane 2006: 41-42, 56, Pietikäinen 2010.)

Etnografisia ja neksusanalyttisiä lähtökohtia puolestaan yhdistää käsitys ihmisistä sosiaalisista toimijoina ja kielestä sosiaalisen toiminnan keskeisimpänä välineenä (Blommaert & Dong 2010a: 8). Sosiolingvistiikan ja neksusanalyysin sitoo taas yhteen ajatus kielestä sosiaalisena rakennelmana ja kiinnostus kieleen liittyvien ilmiöiden tarkasteluun kielenkäyttäjien arjen tasolla, aina johonkin tiettyyn kontekstiin sidottuna (Heller 2008). Neksusanalyysin keskeinen anti tälle tutkimukselle on sen mikro- ja makrotasoja yhdistävä kyky. Nämä tasot nivoutuvat Scollonin ja Scollonin (2004:8) käsitysten mukaan niin tiiviisti yhteen, ettei toisen ymmärtäminen ole mahdollista ilman toisen tason huomiointa (vrt. kriittisen diskurssintutkimuksen tavat tarkastella näitä tasoja verrattain irrallaan toisistaan, esim. Fairclough 1992; Pietikäinen 2000: 208-209). Sosiaalisista ja tilanteisista lähtökohdista ponnistavan kielikäsitteilyn myötä neksusanalyysi nivoutuu myös mielenkiintoisella tavalla yhteen soveltavan kielitieteen teorioihin kielellisistä resursseista sekä etnografisen ja kielielämäkerrallisen aineiston lähtökohtiin.

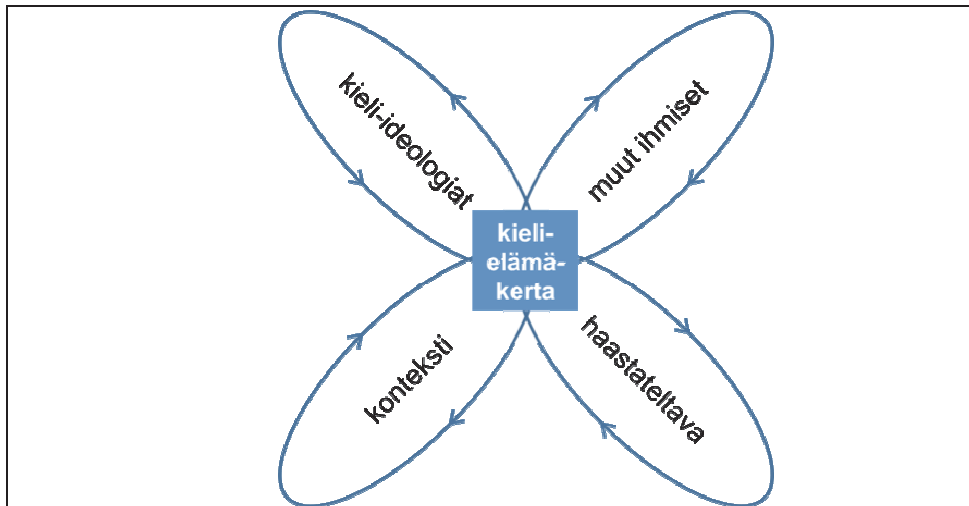
Neksus eli risteymä voidaan ymmärtää tiettyyn aikaan ja paikkaan sijoittuvana hetkenä, jossa ihmisten, paikkojen, diskurssien, ideoiden ja esineiden elämänkaaret kohtaavat ja mahdollistavat sosiaalisen toiminnan (Scollon ja Scollon 2004: 159). Neksusanalyysi tarjoaa täten mahdollisuuden tarkastella tiettyssä sosiaalisessa toiminnassa kohtaavia tekijöitä ja sitä kautta ymmärtää, miksi kyseinen sosiaalinen toiminta tapahtuu kyseisessä kontekstissa juuri siinä muodossa kuin se tapahtuu (Jones & Norris 2005).

Scollon ja Scollon (2004: 19-20; ks. myös Hult 2008: 92-95) käsittävät risteymän koostuvan kolmesta osa-alueesta, joihin he viittaavat englanniksi käsitteillä *historical body*, *interaction order* ja *discourses in place*. *Historical body* on vapaasti suomennettuna ymmärrettävissä yksilön elämänkaarensa aikana kerääminä ja mukanaan kantamina kokemuksina, jotka tietoisesti tai tiedostamatta vaikuttavat hänen käyttäytymiseensä sosiaalisissa tilanteissa. *Interaction order*, vuorovaikutuksen järjestys, on ymmärrettävissä eri tapoina, joita yksilöt noudattavat toimiessaan erilaisissa tilanteissa ja eri ihmisten kanssa. *Discourses in place* käsitteellä viitataan puolestaan kaikkiin niihin makro- ja mikrotasolla pyöriin diskursseihin, jotka vaikuttavat tarkkailun kohteena olevaan sosiaaliseen toimintaan.

Scollonin ja Scollonin lähtökohtia soveltaen tarkastelen analyysissäni haastateltavieni kokemuksia suomen kielen resurssien toimintamahdollisuuksista, merkityksistä ja niiden muutoksista risteyminä, joissa haastateltavien elämänkaareen kietoutuvat heidän elämässään merkityksellisten toisten kielenkäyttäjien elämäkaaret, kontekstit sekä erilaiset ideologiat (ks. kuvio 9). Haastateltavien omat ja toisten kielenkäyttäjien elämänkaaret vastaavat tässä työssä Scollon ja

Scollonin *historical body* -käsitettä. Konteksti taas on lähinnä ajatusta vuorovai-
kutuksen järjestyksestä. Scollonin ja Scollonin käsitykset kielenkäytön eri tasoil-
la esiin pyrkivistä diskursseista voidaan puolestaan rinnastaa kieli-ideolo-
gioihin liittyviin ajatuksiin (vrt. Hornberg 2000).

Eri analyysivaiheissa (ks. tarkemmin luku 5.5) pyrin pohtimaan kielielä-
mäkerroissa esiintyvien toisten kielenkäyttäjien asemaa haastateltavien koke-
musten muokkaajana. Samalla pyrin havainnoimaan niitä muutoksia, jotka
liikkuvuuden myötä vaihtuvat kontekstit kokemuksiin tuovat. Haastateltavien
erilaisille ideologioille antamia ääniä havainnoimalla pyrin puolestaan peilaa-
maan heidän elämänkaarensa vaiheita laajempiin yhteiskunnallisiin tapahtu-
miin. Neksusanalyysin lähtökohtien avulla pyrin siis tavoittamaan haastatelta-
vien yksilöllisten kokemusten ja kielenkäytön sekä laajempien kieliin liittyvien
tasojen välisen yhteyden (Hult 2008).

KUVIO 9 Kielielämäkerta risteymänä

Keskeinen innoittaja neksusanalyysin soveltamiseen tässä tutkimuksessa on myös Scollonin ja Scollonin (2004) käsitys sekä menneen että tulevan läsnäolosta osana mitä tahansa sosiaalista toimintaa (vrt. luku 4.2.1 ja dialogisuus). Tarkastelllessani haastateltavieni kokemuksia otan huomioon, että tiettyssä kontekstissa tapahtuvissa kokemuksissa on aina läsnä haastateltavien ja toisten kielenkäyttäjien aiempi elämä ja kokemukset sekä heidän tulevaisuuden käsityksensä. Samoin kokemuksiin kietoutuvat ideologiat kantavat mukanaan jälkiä menneestä sekä aavistuksia tulevasta. (Vrt. Scollon & Scollon 2005: 15.) Näin tapani soveltaa neksusanalyysia kytkeytyy vahvasti kielielämäkertojen tapaan tarkastella yksilön kokemuksia nykyhetken lisäksi myös mennessä ja tulevassa (esim. Pavlenko 2007).

5.4 Aineistonkeruu

Minulle tarjoutui erinomainen mahdollisuus tutustua Seattlen amerikansuomalaisiin, heidän suomen kieleensä ja suomalaisuuteensa toimiessani akateemisen vuoden 2007-8 Washingtonin yliopiston skandinavistiikan laitoksella suomen kielen ohjelman opetusassistenttina. Assistentin paikka minulle avautui Suomen ja Pohjois-Amerikan välistä akateemista vuorovaikutusta edistävän *Fulbright Centerin Finnish Language and Culture Teaching Assistant* -ohjelman kautta. Ohjelman puitteissa sain suorittaa jatko-opintoihin liittyviä kursseja Washingtonin yliopiston eri laitoksilla sekä toimia lukuvuoden kestäneen suomen alkeiskurssin opettajana. Lisäksi toimin syyslukukauden opettajana myös *Finlandia Foundationin* järjestämällä suomen alkeiskurssilla, joka oli tarkoitettu yliopiston ulkopuolisille suomen kielestä kiinnostuneille.

Suomen ohjelmassa ja *Finlandia Foundationissa* opettajana toimimisen myötä minun oli helppo löytää tieni paikallisen suomalaisyhteisön järjestämiin tilaisuuksiin ja tapahtumiin. Saavuin Seattleen syyskuussa 2007 ja tutustuin yliopiston varsinaisen suomen lehtorin ja suomen apulaisprofessorin ystävällisellä avustuksella moniin yhteisön aktiivisiin jäseniin. Vuoden aikana osallistuin säännöllisesti sekä yliopiston suomen ohjelman että *Finlandia Foundationin*, Seattlen Suomi-koulun ja suomalaisen seurakunnan järjestämiin aktiviteetteihin (esim. erilaiset keskustelutilaisuudet, suomalaiset elokuvailat, suomalaisten juhlapäivien yhteydessä järjestetyt tilaisuudet ja suomalaiset jumalanpalvelukset kahvitilaisuuksineen). Saamani vastaanotto kaikissa tapahtumissa ja yhteisöissä oli varsin sydämellinen. Ensimmäisen polven amerikansuomalaisille läsnäoloni tuntui edustavan tervetullutta tuoretta tuulahdusta vanhasta kotimaasta (vaikka monien pettymyksi joutuinkin tunnustamaan asuneeni jo vuosia Suomen rajojen ulkopuolella). Myöhempien polvien amerikansuomalaisille tunnuin edustavan suomen kielen ammattilaista, jonka kanssa he innostuneina jakoivat kokemuksiaan suomen kielestä ja sen opiskelusta. Aikeeni kirjoittaa väitöskirja Seattlen alueen amerikansuomalaisten kokemuksista otettiin myös positiivisesti vastaan. Monet olivat otettuja siitä, että heidän tarinansa kiinnostavat suomalaista tiedeyhteisöä.

Scollon ja Scollon (2004: 153, ks. myös Lane 2006: 55-56) toteavat, että neksusanalyysia soveltavan tutkimuksen keskeisin vaihe on tunnistaa tutkimuksen kannalta merkityksellinen sosiaalinen toiminta ja toimijat, tutustua näiden toimijoiden elämään ja arkeen sekä tunnistaa niihin vaikuttavat laajemmat diskurssit (eng. *engaging the nexus of practice*). Keskeisten toimijoiden ja toimintojen tunnistaminen tapahtuu heidän mukaansa aktiivisen kenttätyöskentelyn avulla.

Oma kenttätyövaiheeni kesti yhteensä yhdeksän kuukautta (syyskuu 2007 – kesäkuu 2008). Päästessäni ensi kertaa kosketuksiin Seattlen suomalaisyhteisön kanssa tutkimusintressini olivat vielä varsin laajat. Olin kiinnostunut paikallisten suomalaisten suomen kielen käytön konteksteista. Osallistuvan havainnoin ja teoreettiseen kirjallisuuteen tutustumisen myötä kiinnostukseni al-

koi pikkuhiljaa tarkentua koskemaan suomen kielen kokemia muutoksia sen liikkeessa Suomesta Seattleen ja Seattlessa sukupolvelta toiselle. Havainnoinnin myötä ymmärsin myös, että mikäli rajaan tutkimukseni koskemaan vain pelkkiä kielellisiä resursseja, en pysty kertomaan lähellekään todenmukaista tarinaa paikallisten suomalaisten suomen kielestä. Tajusin pian kenttätyön aloitettuani, että Seattlen suomalaisyhteisön jäsenten suomen kieli ei ole kiinni pelkästään suomalaisissa sanoissa vaan myös muissa semioottisissa resursseissa. Agar (1996: 100-107) käyttää tällaisista etnografisesti orientoituneen tutkijan oivalluksen hetkistä nimitystä *rich point*. Näinä tutkimusta rikastuttavina hetkinä etnografi huomaa, että kentältä nousee esiin asioita, joihin hän ei etukäteen ollut osannut varautua. Tekemäni oivalluksen myötä päätin nostaa materiaalisuuden keskeiseksi osaksi tutkimustani.

Kenttäpäiväkirjat ymmärretään erottamattomaksi osaksi etnografista tutkimusta. Andersonia (1987: 341) mukaillen, kenttäpäiväkirjat antavat tutkijalle mahdollisuuden palata tutkimuksen myöhemmissä vaiheissa kentälle ja sen tapahtumiin. Omia kenttämuistiinpanojani olen hyödyntänyt koko tutkimusprosessin ajan ajatusteni kokoajana. Muistiinpanojen lukeminen auttoi minua kenttätyön edetessä tiivistämään ja rajamaan varsinaista tutkimusaihetta sekä rakentamaan haastattelujen tueksi kokoamaani kysymyslistaa (ks. liitteet 6 ja 7). Kenttäpäiväkirjan kirjoittaminen on siis ollut osa merkytyksenantoprosessia (vrt. Lappalainen 2007: 136), jonka myötä olen alustavasti tunnistanut tutkimukseni kannalta keskeisiä ilmiöitä. Näen kenttämuistiinpanojeni toimineen kuitenkin ennen kaikkea omaa oppimistani tukeneena apuvälineenä ja varsinaista tutkimusaineistoa (haastattelut ja esineet) täydentävänä aineistona, mistä syystä niitä ei varsinaisesti tämän tutkimuksen sivuilla lukijalle esitellä eikä siinä analysoida. Muistiinpanoihin viittaamalla pyrin kuitenkin tarpeen tulleen analyysin edetessä valottamaan tutkimusprosessin kulkua ja tiettyihin tulkeihin päätymistäni.

Haastattelemiini amerikansuomalaisiin tutustuin vähitellen kenttätyöni aikana. Osa heistä oli suomalaisyhteisön aktiivisia jäseniä, joihin törmäsin usein eri tapahtumissa. Osa heistä puolestaan osallistui opettamilleni suomen kursseille ja kahta haastateltavaa minulle suositeltiin muiden haastateltavien taholta (ks. ns. lumipallomenetelmästä Hirsjärvi & Hurme 2008: 59-60). Varsinaisen tutkimuksen tiimoilta tapasin jokaisen haastateltavan (Sandraa ja Sylviana lukuun ottamatta, ks. luku 5.6) kahdesti. Ensimmäisellä kerralla kerroin yleisesti tutkimukseni tarkoituksesta ja pyysin haastateltavia täyttämään suostumus- ja taustatietolomakkeen (ks. liitteet 2-5). Samalla pyysin heitä miettimään haastattelua varten, mikä on heidän suomen kielensä ja suomalaisuutensa kannalta tärkein esine ja ottamaan esineen mukaan haastattelutilaisuuteen.

Varsinainen haastattelu toteutettiin noin viikko lomakkeiden täytön ja ohjeistuksen jälkeen. Haastattelut tehtiin haastateltavien toiveita kuunnellen joko heidän kotonaan tai jossakin muualla (esim. kirjastossa tai yliopiston tiloissa). Haastattelujen kestot vaihtelivat noin puolestatoista tunnista vajaaseen kahteen ja puoleen tuntiin. Tallensin kaikki haastattelut digitaaliselle tallentimelle, josta ne oli myöhemmin helppo siirtää tietokoneelle. Tolosen ja Palmun (2007: 91-92)

mukaan etnografisista lähtökohdista ponnistava haastattelu voidaan ymmärtää ikään kuin kenttätöön jatkoksi; haastattelija ja haastateltava tietävät toisistaan jo ennestään jotakin ja haastateltava toimii informanttina sekä omista kokemuksistaan että laajemmin tutkimuskentän tapahtumista. Olin koonnut kentällä tekemieni havaintojen ja haastateltaviin liittyvien etukäteistietojen perusteella (vrt. Tolonen & Palmu 2007: 92) haastattelua varten suuntaa antavan kysymyslistan (ks. liitteet 6-7), jota kuitenkin varsinaisissa haastattelutilanteissa käytin verrattain vähän. Kaikki haastateltavat kertoivat oma-aloitteisesti ilman varsinaisia kysymyksiä oman suomen kielensä tarinan ja kunkin haastateltavan kohdalla keskustelunaiheiksi nousivat heidän oman elämänsä kannalta keskeiset tapahtumat ja kokemukset. Myös Seattlen suomalaisyhteisön tapahtumat avautuivat haastatteluissa nimenomaan haastateltavien henkilökohtaisista näkökulmista. Koska haastatteluissa edettiin haastateltavien ehdoilla, ei kaikissa haastatteluissa noussut esiin täysin samanlaisia kysymyksiä ja teemoja. Toisten haastateltavien suomen kielen elämänkaaren kannalta keskeiset kysymykset eivät välttämättä olleet relevantteja toisten kohdalla.

Valitsemansa tärkeimmän suomalaisen esineen tarinan haastateltavat kertoivat elämäkertahaastattelun yhteydessä. Vaikka moni kertoi pohtineensa esineen valintaa pitkään eikä valinta ollut haastateltavien mukaan aina ollut helppo, kieli heidän innostuksensa kertoa esineiden tarina paljon niiden tärkeydestä. Haastattelutilanteissa annoin haastateltavien kertoa vapaasti esineisiin liittyvistä ihmisistä, muistoista ja kokemuksista tehden vain välillä tarkentavia kysymyksiä.

Tutkimusaihetta etnografisista lähtökohdista lähestyvä tutkija tekee tutkimustaan aina tavalla tai toisella tutkimukseen osallistuvien ihmisten parissa. Tutkimusprosessin aikana hänestä tulee enemmän tai vähemmän osa tutkimuskentän ja sen ihmisten arkea (Blommaert & Dong 2010a; Scollon & Scollon 2004). Oman asemani Seattlen suomalaisyhteisössä koin jollakin tavalla kaksijakoiseksi. Toisaalta olin sekä omasta että muiden mielestä suomalaisyhteisön jäsen siinä missä kuka tahansa muukin paikallinen suomalainen. Olin kiinnostunut heidän tavoin pitämään yllä kieltäni ja juuriani, osallistuin aktiivisesti yhteisön tapahtumiin ja jaoin muiden yhteisön jäsenten kanssa kokemuksiani suomen kielestä ja suomalaisuudesta. Toisaalta huomasin myös, että joissakin tilanteissa minut asemoitiin paikallisten suomalaisten taholta ryhmän ulkopuoliseksi. Olin tullut Seattleen käymään vain vajaan vuodeksi, minkä lisäksi olin tutkijuuteni myötä myös ikään kuin Suomesta tullut tarkkailija, joka oli tullut tarkastamaan, millaisia suomalaisia Seattlessa asuvat amerikansuomalaiset oikeastaan ovat vai ovatko ollenkaan. Samoin koin suomen opettajana toimimisen lisäävän tietynlaista kunnioitusta minua kohtaan. Ulkopuolisen aseman koin korostuvan eteenkin keskusteluissa, joissa suomalaisyhteisön jäsenet kertoivat omasta amerikansuomalaisuudestaan tai suomen kielestään jotenkin häpeillen; aivan kuin he olisivat olettaneet minun "oikeana" suomalaisena, tutkijana ja suomen kielen "ammattilaisena" suhtautuvan heidän kielensä ja kulttuurinsa muotoihin jotenkin arvostelevasti.

Kaiken kaikkiaan koin asemani kentällä kuitenkin hyvin miellyttäväksi. Suomen kielen ja kulttuurin sekä englannin resurssieni kautta minulla oli yhteys kaikkiin paikallisiin suomalaisiin. Joidenkin kanssa saatoinkin keskustella suomeksi, toisten kanssa puolestaan puhua Suomesta ja suomen kielestä englanniksi. Koska en ollut aiemmin asunut Yhdysvalloissa enkä ollut mukana amerikansuomalaisten toiminnassa, olin samalla myös hyvällä tavalla ulkopuolinen. Vaikka minulla oli aiempaan tutkimuskirjallisuuteen ja muihin lähteisiin tutustumisen myötä jonkinlainen käsitys amerikansuomalaisista sekä heidän kielestään ja kulttuuristaan, saatoinkin ongelmitta esittää tietämätöntä ja pyytää haastateltaviani ja muita kentällä tapaamiani henkilöitä tutustuttamaan minut heidän arkeensa ja maailmaansa. Blackledgeä ja Creeseä (2010: 87) lainaten koinkin olevani yhtä aikaa sekä ryhmän sisä- että ulkopuolinen ja toisaalta en kumpaakaan näistä.

5.5 Analyysiprosessin kulku ja teoreettisten käsitteiden hyödyntäminen analyysin välineinä

Etnografista aineistoa tarkasteleva tutkija törmää usein valtavaan määrään aineistoa, jonka käsitteleminen ja analysoiminen saattaa aluksi tuntua mahdottomalta. Etnografisiin lähtökohtiin kuuluu kuitenkin maailman ymmärtäminen monikerroksisena ja moniselitteisenä. Niinpä kaoottiselta tuntuvan aineiston nähdään peilaavan juuri sitä moninaisuutta, jota todellinen maailmakin edustaa. Koska todellisuus ei ole yksiselitteinen, ei etnografinen aineistokaan voi sitä olla (Blommaert & Dong 2010a). Etnografisia tutkimuksia kritisoidaan usein siitä, etteivät tutkijat pysty luotettavasti osoittamaan tapoja, joilla he ottavat tämän kaoottisen aineiston monikerroksisuuden haltuunsa. Erilaisia tutkimusraportteja on arvosteltu juuri aineiston analyysin eri vaiheiden kuvauksen puuttumisesta, minkä katsotaan heikentävän mahdollisuuksia arvioida tutkimuksen luotettavuutta. (Ks. kritiikistä esim. Chenail 1995; Altheide & Johnson 1998).

Etnografisissa ja samoin kuin muissa laadullisissa tutkimuksissa rajanveto aineistonkeruun, käsittelyn ja analyysin välille on kuitenkin monessa mielessä epätarkoituksenmukaista. Tutkija käy koko tutkimusprosessin ajan analyttistä keskustelua aineistonsa kanssa ja analyysiprosessin voidaan ajatella alkavan jo niinkin varhain kuin tutkimusaiheen valinnan yhteydessä (Blommaert & Dong 2010a; Hammersley & Atkinson 1995: 205; Pietikäinen & Mäntynen 2009: 157-171).

Tämän tutkimuksen analyysiprosessin kartoittamiseksi kuvaan seuraavassa analyysin vaiheita lineaarisesti viiden eri vaiheen avulla. Todellisuudessa eri vaiheet tapahtuivat kuitenkin usein päällekkäin ja monina eri ajankohtin

ENSIMMÄINEN VAIHE. Ymmärrän analyysin ensimmäiseksi vaiheeksi Seattlessa suorittamani kenttätöön (ks. luku 5.4). Kaupungin suomalaisyhteisöön tutustumalla opin alustavasti ymmärtämään haastateltavieni suomen resurssien paikallisia käyttömahdollisuuksia sekä muiden kuin varsinaisten kie-

lellisten resurssien keskeisyyttä. Nämä havainnot sekä teoreettiseen ja metodologiseen kirjallisuuteen perehtyminen auttoivat minua valmistautumaan kenttäjaksoni loppupuolella suorittamiini haastatteluihin sekä muodostamaan alustavat tutkimuskysymykset.

TOINEN VAIHE. Tämän vaiheen aikana litteroin äänittämäni haastattelut. Litteroinnissa en kokenut tarpeelliseksi hyödyntää erilisiä litterointiohjeita, vaan kirjoitin litteraatit suoraan Word-tiedostoihin. Vaikka haastattelujen tarkastelu vuorovaikutustilanteina keskusteluanalyysin lähtökohdista (vrt. esim. Lilja 2010) olisikin ollut joiltakin osin herkullista, eivät nämä lähtökohdat olleet tutkimuskysymyksiini kannalta merkityksellisiä. Tästä syystä en kokenut relevantiksi tehdä litteraatioista kovin tarkkoja. Merkitsin haastateltavan ja haastattelijan puheenvuoroihin kuitenkin kaikki pidemmät tauot, epäröinnit sekä päällekkäisen puheen (ks. litteraatioissa käytetyistä merkeistä liite 1). Pavlenko (2007: 173) osoittaa, että nämä kaikki saattavat olla elämäkertahaastatteluissa rakentuvien merkitysten ja haastateltavien kertomien tarinoiden luonteen kannalta keskeisiä. Litteroinnin yhteydessä kirjasin ylös myös seuraavia aineistoista esiin nousseita karkeita teemoja: kansalaisuus, kielitaito, muuton syyt, suomen kielen ylläpito, kielenoppiminen, opiskelumotivaatio, suhteet Suomeen, vierailut Suomessa, suomalaisuuteen liittyvät harrastukset, lapsuusmuistot, tulevaisuuden suunnitelmat.

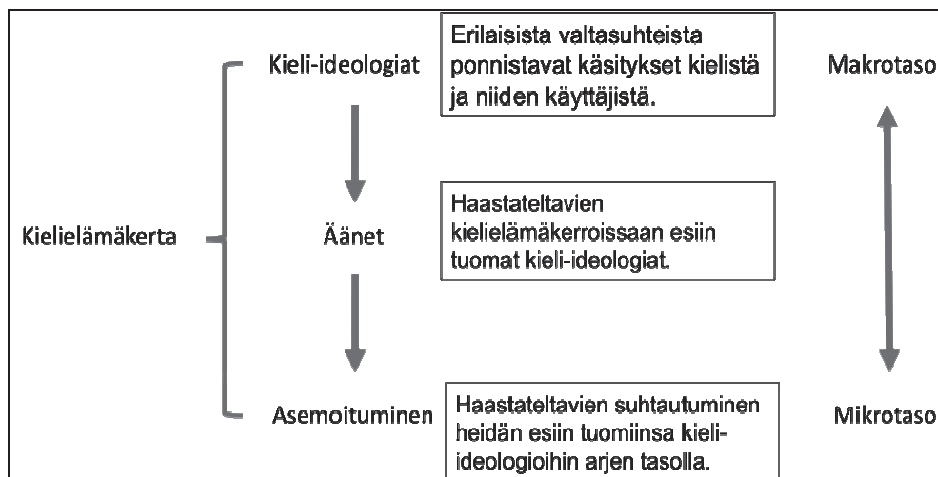
KOLMAS VAIHE. Kolmannessa vaiheessa kävin yksitellen läpi kunkin haastateltavan suomen kielen elämänkaaren. Erityisen kiinnostuneena tarkastelin, millaisia käännekohtia (ks. tarkemmin luku 5.6), merkityksellisiä tapahtumia, haastateltavien suomen kielen resursseihin liittyi, ketkä toiset kielenkäyttäjät ja millaiset laajemmat yhteiskunnalliset kontekstit ja ideologiat ovat olleet osallisina näissä käännekohtissa sekä millaisina kokemuksina haastateltavat käännekohtista kertovat. Tämä analyysivaihe auttoi minua sekä rakentamaan kunkin haastateltavan suomen resursseista yksilöllisen kuvan että vertailemaan samaa ja eri sukupolvia edustavien haastateltavien välisten kokemusten yhtäläisyyksiä ja eroja. Toisten kielenkäyttäjien ja laajempien ideologioiden tarkastelu puolestaan auttoi minua paikantamaan haastateltavien yksilölliset kokemukset osaksi makrotasoa.

NELJÄS VAIHE. Tämän vaiheen aikana keskityin analysoimaan tarkemmin suomen resurssien eritasoisen liikkuvuuden myötä kokemia muutoksia, pohtimaan näihin vaikuttaneita tekijöitä sekä haastateltavien tapoja asemoitua näihin muutoksiin. Vaiheen aikana keskityin tiivistä analysoimaan ennen kaikkea materiaalisten resurssien asemaa osana haastateltavien kielirepertuaaria ja kokemusmaailmaa Bishopin, Couplandin ja Garretin (2003; ks. luku 8) kehittämän mallin mukaan, joka ammentaa multimodaalisuuden lähtökohdista.

VIIDES VAIHE. Viimeisen analyysivaiheen aikana tarkastelin tarkemmin haastateltavien kokemuksia kielelliseen autenttisuuteen liittyvistä ideologioista sekä muista kieli-ideologioista, joille he kokemustensa kautta antoivat äänen. Haastateltavien kokemuksia ja asemoitumistapoja makrotason tapahtumiin ja toisiin kielenkäyttäjiin peilaamalla pyrin tulkitsemaan, miksi heidän käsityksensä autenttisuudesta ovat juuri sellaisia kuin ovat.

Luvussa 3 esitellyt näkemykset kielistä resursseina sekä kielten hierarkkisista arvoasteikoista ovat oleellisessa asemassa koko tutkimusaineistoni analyttisessä tarkastelussa. Suomen kielen resurssien eritasoista liikkuvuutta pohditaan analyysissä kahdesta eri näkökulmasta. Toisaalta suomen resurssien kokemia muutoksia tarkastellaan seuraamalla kielen liikkumista Suomesta Seattleen sekä siirtolaissukupolvelta toiselle. Toisaalta taas resurssien liikkuvuutta seurataan myös haastateltavien omien elämänvaiheiden kautta ja pohditaan, miten elämän erilaiset tapahtumat ja kontekstit ovat vaikuttaneet haastateltavien suomen kielen saamiin merkityksiin. Uuden maan, sukupolven tai elämänvaiheen mukanaan tuoma kontekstin muutos merkitsee yleensä kielellisten resurssien uudelleen järjestäytymistä kielten hierarkkisella asteikolla. Suomessa vähäistä arvostusta saavat suomen ja suomalaisuuden muodot saattavat kohota uudella tavalla arvoon suomen kielen liikkua siirtolaisten mukana Yhdysvaltoihin. Yhdelle sukupolvelle merkityksellisten resurssien arvot saattavat puolestaan heikentyä seuraavan sukupolven kohdalla. Kielenkäyttäjän elämän erilaiset käännekohdat, kuten vaikkapa lasten syntymä, saattaa puolestaan nostaa vähäisempiä merkityksiä saaneet resurssit uudella tavalla kielenkäytön keskiöön. Resurssien läpikäymiä muutoksia seuraamalla ja niihin johtaneita sosiaalisista lähtökohdista esiin nousevia syitä jäljittämällä pyritään analyysissä tarjoamaan selityksiä sille, miksi samassa maantieteellisessä paikassa elävien amerikansuomalaisten suomen kieli tulee arjen tasolla näkyväksi niin monimuotoisin tavoin.

Tässä tutkimuksessa nähdään luvussa 4 esitellyillä kieli-ideologioilla, äänillä sekä kielellisellä aseitoimisella olevan keskeinen merkitys kielielämäkertojen rakentumisen suhteen. Nämä teoreettiset käsitykset jäsentyvät tässä työssä analyttisiksi työvälineiksi seuraavan kuvion mukaisesti:

KUVIO 10 Kieli-ideologiat, äänet ja aseitoituminen osana kielielämäkertoja

Ymmärrän kielielämäkerrat laajasti ottaen kokoelmana risteymiä (Scollon & Scollon 2004), joissa kohtaavat haastateltavien, muiden ihmisten ja eri konteks-

tien lisäksi monenlaiset käsitykset kielistä ja niiden käyttäjistä (ks. kuvio 9). Nämä käsitykset määrittelen kieli-ideologioiksi, joiden lähtökohdat ovat aina tavalla tai toisella erilaisissa yhteiskunnallisissa, kieliryhmien ja kielenkäyttäjien välisissä valtasuhteissa (vrt. luku 4.1.1). Kieli-ideologiat ovat ikään kuin haastateltavien kielielämäkertojen rakennuspalikoita, joita tarkastelemalla yksilöllistä elämäkerroista on löydettävissä monenlaista tietoa myös laajemmasta yhteiskunnasta. Kieliin liittyvien ideologioiden nähdään tämän tutkimuksen analyysissä liittyvän vahvasti erilaisiin rajanvetoihin esimerkiksi sen suhteen, kenet haastateltavat määrittelevät suomalaisiksi ja suomenpuhujiksi. Teorialuvussa 4.1.2 nostettiin erikseen esiin ideologiat autenttisesta kielenkäyttäjistä. Analyysissä kielelliseen autenttisuuteen liittyviä ideologioita tarkastellaan yhtenä kieli-ideologioiden muotona.

Kieli-ideologioiden ymmärretään siis vaikuttavan monin tavoin haastateltavien käsityksiin kielistä ja niiden käyttäjistä. Konkreettisesti kielielämäkertojen tasolla näiden erilaisten kieli-ideologioiden nähdään tulevan esiin erilaisina ääнинä. Tiedostaen tai tiedostamattaan haastateltavat kertovat suhteestaan suomen kieleen erilaisiin ideologioihin nojaten eli he antavat elämäkerroissaan ääniä erilaisille ideologioille. Ideologiat, joille kielenkäyttäjät antavat äänen, ovat aina jollakin tavoin merkityksellisiä heidän suomen kieleen liittyvien kokemustensa kannalta.

Millä tavoin haastateltavat lopulta asemoituvat näihin ideologioihin nähden ei ole aina yksiselitteistä. He voivat antaa äänen esimerkiksi ideologialle, jonka mukaan syntyperäinen kielenkäyttäjä hallitsee täydellisesti koko kielen. Asemoitumalla tähän ideologiaan nähden kielenkäyttäjä saattaa oman arkensa tasolla asettua sen taakse tai vaihtoehtoisesti ryhtyä vastustamaan sitä. Samalla hän asemoituu myös suhteessa elämässään merkityksellisiin muihin kielenkäyttäjiin, jotka myös asemoituvat tavalla tai toisella saman ideologian suhteen (vrt. luvussa 4.3.2.1 esitelty kuvio asemoitumisprosessin vaiheista, kuvio 8). Kielen sosiaalisista lähtökohdista ja ideologioiden voimasta huolimatta kielenkäyttäjien nähdään silti omaavan toimijuutta ja pystyvän vaikuttamaan valinnoillaan todellisuuden rakentumiseen (ks. luku 4.3.1). Tavat asemoitua ideologioihin nähden saattavat vaihdella elämänkaaren eri vaiheissa ja myös saman kielenkäyttötilanteen sisällä. Luonnollisesti eri kielenkäyttäjät saattavat myös antaa samoille ideologioille hyvin erilaisia merkityksiä, mistä syystä heidän asemoitumisensa niihin nähden reaalistuvat heidän arjen tasolla hyvin erilaisin tavoin.

Blommaert (1999a:1, 1999b) viittaa termillä *language ideological debate* keskusteluihin ja väittelyihin, joiden avulla kieli-ideologioita jäsennetään ja muodostetaan, pidetään esillä ja valvotaan sekä toisaalta pyritään muuttamaan. Tässä tutkimuksessa tarkasteltavat kielielämäkerrat voidaan myös ymmärtää eräänlaisiksi kieli-ideologisiksi keskusteluiksi. Elämäkerrassaan kielenkäyttäjä pohtii ja tuo erilaisten äänten avulla esiin kieliin eri tavoin suhtautuvia ideologioita. Samalla hän asemoi itseään ja muita kielenkäyttäjiä näihin ideologioihin nähden. Arkensa tasolla hän käy siis kieli-ideologioihin pohjautuvaa dialogia sekä sosiaalisen ympäristönsä että oman itsensä kanssa.

Pohtiessani ideologioita, ääniä ja asemoitumista tutkijan perspektiivistä en näe itseäni niiden vaikutuspiirin ulkopuolella. Tietyn kieli-ideologian taakse asemoituminen on tutkimuksen tekemisen (ja ennen kaikkea sen loppuun saattamisen) kannalta välttämätöntä; samoin kuin muutakin maailmaa myös tutkimuskohdetta on tarkasteltava jostakin näkökulmasta. Tiedostan siis käyttäväni tässä tutkimuksessa ideologisesti latautuneita sanoja ja ilmaisuja. Esimerkiksi teoreettinen käsitys kielestä resurssina on ideologinen valinta, joka luo rajoja sille, millä tavoin ja millaisin sanoin tutkimuskohteestani puhun. Pyrin mahdollisuuksieni mukaan perustelevaan tekstin edetessä tekemiäni ideologisia valintoja.

5.6 Haastateltavien esittelyt

Kahta haastateltavaa lukuun ottamatta (Sandra ja Sylvia) tapasin kaikki tutkimukseni amerikansuomalaiset ensimmäistä kertaa jo kenttätöni alkuvaiheessa osallistuessani Seattlen suomalaisyhteisön tapahtumiin (ks. informanttien löytämisestä esim. Coffey 1999: 42-47; Pöyhönen 2003: 64; myös Lane 2006: 57-59; Scollon & Scollon 2004: 153). Pitkin kenttätöjaksosa tapahtuneiden kohtaamisen ansiosta minulla oli mahdollisuus luoda jo etukäteen käsityksiä haastateltavien kielellisistä resursseista ja suomalaisuudesta ja tuoda havaintojani esiin varsinaisissa haastattelutilanteissa.

Haastateltavat edustavat kolmea amerikansuomalaista sukupolvea. Sukupolven käsitteen määrittelyssä olen noudattanut Yhdysvaltain väestölaskennassa tyypillistä jaottelua, joka perustuu ihmisen omaan, hänen vanhempiansa tai isovanhempiansa syntymäpaikkaan (U.S. Census Bureau 2012). Koin jaottelun hyödyntämisen omassa tutkimuksessani toimivaksi, koska se peilaa samalla laajemmin Yhdysvalloissa käytävää keskustelua siirtolaisuudesta.

Ensimmäisen amerikansuomalaisen sukupolven edustajat, Elsa, Liisa, Henna ja Terhi, kuuluvat varsinaiseen siirtolaissukupolveen. He ovat varttuneet Suomessa ja muuttaneet Yhdysvaltoihin vasta aikuisiällä (vrt. käsite 1,5 polven siirtolainen esim. Kim *et al.* 2003). Väestölaskennassa ensimmäisen polven siirtolaisiin viitataan yleensä käsitteellä *foreign born citizen* (U.S. Census Bureau 2012). Paula ja Sandra edustavat toista siirtolaissukupolvea. Toisen sukupolven edustajilla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan Yhdysvalloissa syntyneitä (*native born citizens*; U.S. Census Bureau 2012), joiden vanhemmista vähintään toinen on syntynyt Suomessa (jotkut tutkijat tekevät eron toisen polven siirtolaisten välille, joiden molemmat vanhemmat ovat ulkomailla syntyneitä tai joiden vanhemmista toinen on Yhdysvalloissa syntynyt, ks. esim. Ramakrishnan 2004). Kolmatta sukupolvea edustavat Sylvia, Lauren sekä Marc samoin kuin heidän vanhempansa ovat syntyneet Yhdysvalloissa. Sen sijaan vähintään yksi heidän isovanhemmistaan on syntynyt Suomessa (vrt. U.S. Census Bureau 2012).

Käyttämäni sukupolvijaottelu on siis ennen muuta sosiaalinen. Eri sukupolvia yhdistää kokemus jonkinlaisista sosiaalisista (esim. ensimmäisellä suku-

polvella Yhdysvaltoihin muutto) sekä kieleen liittyvistä muutoksista (esim. myöhempien polvien haastateltavien ensimmäinen kieli on eri kuin heidän vanhemmillaan tai isovanhemmillaan). Koska haastateltavat ovat eri perheiden jäseniä, ei tutkimusaineisto suoraan tarjoa mahdollisuutta eri sukupolvien kokemusten tarkasteluun saman perheen sisällä. Heidän elämänkaartensa tarkastelun avulla voidaan kuitenkin seurata myös heidän perheidensä tarinaa laajemmalla historiallisella aikavälillä. (Ks. sukupolven määrittelyn ongelmallisuudesta Purhonen 2007).

Kaikki haastateltavani ovat Marcia lukuun ottamatta naisia. Sukupuolta pidetään eri alojen tutkimuksissa yleensä yhtenä keskeisimmistä sosiaalisista muuttujista. Tässäkään tutkimuksessa sukupuoli ei ole täysin merkityksetön. Esimerkiksi äitiyteen liittyvät kokemukset ovat olleet useamman haastateltavani kohdalla käännekohtia suomen kielen resurssien saamisen merkitysten suhteen. Nämä kokemukset luonnollisesti puuttuvat Marcian elämäkerrasta. Työnsäni kaikki haastateltavat ymmärretään kuitenkin ennen kaikkea kielenkäyttäjinä. Heidän sosiaalisesti rakentuviin mutta kuitenkin yksilöllisissä kielielämäkertoissa nähdään olevan yhtäläisyyksiä ja eroja sukupuolesta riippumatta.

Ensimmäinen polven siirtolaisten kielielämäkertojen vaiheisiin perehdytään yksityiskohtaisesti analyysiluvussa 7.1 ja myöhempien polvien elämäkertojen vaiheisiin luvussa 7.2. Haastateltavien kielielämäkerrat ja kokemukset tulevatkin tutuiksi näissä luvuissa. Selvitän kuitenkin seuraavien sivujen taulukoiden avulla kootusti haastateltavien taustaa ja elämänkaaren keskeisimpiä vaiheita suomen kielen valossa. Vaikka haastateltavat kertoivatkin kaiken kaikkiaan varsin koherentin tarinan elämästään suomen kielen kanssa, jota myös esitietolomakkeet (ks. liitteet 4-5) tukivat, on heidän elämänsä tapahtumat koottu taulukoihin diakroniseen aikajärjestykseen minun tutkijana tekemiäni valintojen pohjalta. Valintoja tehdessäni olen luonnollisesti pyrkinyt kuvaamaan ja analysoimaan haastateltavieni elämänkaaren vaihteita mahdollisimman aineistolähtöisesti. Haastateltavien kertomia elämäntarinoita ja minun työtäni tutkijana voidaan pitää siis eräänlaisena vuoropuheluna (vrt. Pöyhönen 2003:120). Taulukon vasempaan palstaan on koottu elämän merkitykselliset tapahtumat ja oikeaan palstaan niihin vaikuttaneet ja liittyneet tekijät. Sovellan Mishlerin (1992) ja Pöyhösen (2003: 128-132) urapolkuja käsittelevissä tutkimuksissa käyttämää käännekohta-käsitettä kuvatessani haastateltavien suomen resurssien kannalta merkittäviä ja ratkaisevia askelia ja tapahtumia (ks. myös eng. käsite *language-related major life events*, de Bot 2007: 57).

Vaikka käännekohdat onkin nostettu aineistosta esiin tutkijan taholta, voidaan osaa niistä pitää siirtolaisten elämään tietyssä mielessä luonnollisesti kuuluvina vedenjakajina. Onpa siirtolainen lähtöisin mistä maasta tahansa liikkuvat esimerkiksi maasta toiseen muuttaminen ja omien lasten syntymä hänen hallitsemiensa kielellisten resurssien välistä tasapainoa. Toisen ja myöhempien polvien siirtolaisten elämässä kielellisten resurssien kannalta keskeinen käännekohta on heidän vanhempiensa ja isovanhempiensa tekemät valinnat perheen sisällä käytettävästä kielestä. Toiset kielelliset käännekohdat ovat enemmän yksilöllisiä ja sidoksissa muiden elämän osa-alueiden tapahtumiin.

Tällaisia käännekohtia ovat esimerkiksi eläkkeelle jäänti, vanhempien kuolema tai Suomeen suuntautuneet lomamatkat. Käännekohtia elämäkertahaastattelusta tarkastellessani päämääränäni oli ennen kaikkea kiinnittää huomiota tapahtumiin ja tekijöihin, jotka ovat saaneet liikkeelle uudenlaisen kiinnostuksen tai vähentäneet aiempaa kiinnostusta suomalaisuutta ja suomen kieltä kohtaan.

TAULUKKO 2 Elsan kielielämäkerran keskeiset vaiheet (ensimmäinen sukupolvi)

Syntyä 1920-luvulla Karjalan kannaksella.	Suomalaiset vanhemmat ja synnyinseutu.
Lapsuus ja peruskoulu.	Elämää maaseudulla karjalan murteen ympäristössä.
1. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Sota ja evakkoon joutuminen.	Ensimmäinen "lähteminen" ja vieraaseen ympäristöön sopeutuminen. Koti jäi sodan päätyttyä venäläisten puolelle. Huomaa, että eripuolella Suomea puhutaan erilaisia murteita.
Uuden kodin etsintää ja työskentelyä eri puolilla Suomea.	Evakkoperheen kohtalo: koti tehtiin sinne mistä saatiin töitä. Koulun käynti jää.
Ensimmäinen avioliitto. Neljä lasta syntyy 40-50-lukujen vaihteessa.	
2. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Perhe muuttaa Australiaan 50-luvun lopulla.	Toinen "lähteminen". Ei osaa siirtolaiseksi lähtiessään englantia.
Töitä ja kielen opiskelua. Tavallista arkea Australiassa.	Työssä tehtaalla, oppii jonkin verran englantia työkavereiltaan. Lapset englanninkielisessä koulussa.
Muutto Yhdysvaltoihin 60-luvun puolivälissä.	Kolmas "lähteminen". Jatkaa tehdastyöläisenä.
Englannin taidot paranevat.	Kokee omat englannin taidot heikoiksi.
Avioero suomalaisesta miehestä.	Suomen käytön mahdolliset vähenevät.
3. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Perheen kieli vaihtuu suomesta englantiin.	Ei koe lasten suomen kielen taitojen häviämistä ongelmana.
Arkea Yhdysvalloissa.	Kansainvälinen työympäristö. Mukana paikallisessa suomalaistoiminnassa.
Vierailu Suomessa.	19 vuotta muuton jälkeen.
4. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Uusi avioliitto amerikkalaisen miehen kanssa.	Englanti näkyy ja kuuluu arjessa aiempaa enemmän.
Muutto Seattlen seudulle.	Aikuiset lapset ovat muuttaneet kaupunkiin jo aiemmin opintojen tai työn perässä.
Lastenlasten syntymät.	Lapsenlapset eivät opi suomea eivätkä ole aikuisinakaan juuri kiinnostuneita juuristaan.
Suomalaistoimintaan osallistuminen	Isänmaallisuus ja tunne siitä, että pystyy ilmaistamaan itseään paremmin suomeksi kuin englanniksi. Kokee alemmuuden tunnetta englannin taitojensa takia.
Jää leskeksi.	
Yhteydet Suomeen.	Sähköpostin avulla nopea yhteys sukulaisiin. Matkoja Suomeen. Monet Suomeen jääneet sukulaiset ja tuttavat ovat jo kuolleet.
NYKYHETKI (kevät 2008): Aktiivisesti mukana Seattlen suomalaistoiminnassa.	Suomalaisuus tuo edelleen sisältöä elämään. Vanhuuden päivät tutun kielen ja kulttuurin parissa.

TAULUKKO 3 Liisan kielielämäkerran keskeiset vaiheet (ensimmäinen sukupolvi)

Syntyy 1940-luvulla maaseudulla Keski-Suomessa.	Perhe ja synnyinseutu yksikielinen.
Asuu keskikoulun aikana viikot kirkonkylällä.	Ensimmäinen "lähteminen" ja vieraaseen ympäristöön sopeutuminen.
Englannin, ruotsin ja saksan opinnot alkavat.	Kiinnostus vieraisiin kieliin herää.
Muutto Helsinkiin ja englannin kielen opinnot yliopistolla.	Toinen "lähteminen" ja vahvistunut kiinnostus kieliin.
1. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Opiskelijavaihto Seattlessa ja tulevan aviomiehen tapaaminen	Kolmas "lähteminen". Ylpeys itse järjestetystä vaihtopaikasta, seikkailunhalu ja arki englanninkielisessä ympäristössä.
Paluu Suomeen jatkamaan opintoja	
Amerikkalainen poikaystävä muuttaa Suomeen ja pari menee naimisiin.	Parin yhteinen kieli on englanti, vaikka mies opiskeleekin suomea.
Valmistuminen yliopistosta.	
2. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Muutto pysyvästi Seattleen 60-luvun lopulla.	Neljäs "lähteminen". Elämä muuttuu pääosin englanninkieliseksi.
Tutkinto paikallisesta yliopistosta.	
3. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Pojan syntymä.	Puhuu pojalleen suomea.
Ura ja perhe.	Englanninkielinen elämä ja pysyvä koti Seattlessa: työ amerikkalaisessa yrityksessä, perheen yhteinen kieli on englanti, mies oppii jonkun verran suomea, pojan suomen kielen taidot heikkenevät koulun alettua.
Kontaktien ylläpito Suomeen.	Suomi kietoutuu osaksi arkea sukulaisten, kesämökin, matkailun, vieraiden, kirjallisuuden ja median kautta.
Seattlen suomalaistoimintaan osallistumista.	Kieli yhdistää muihin suomalaisiin, vaikka arki muuten onkin englanninkielinen.
4. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Aktiivisuuden nousu suomalaisyhteisössä.	Kolme projektia, joissa hän on järjestäjän roolissa; isänmaallisuus ja halu säilyttää suomalaisuus Yhdysvalloissa.
Eläkkeelle jäänti.	
5. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Lapsenlapsen syntymä 2000-luvulla.	Uusi perheenjäsen, jolle puhua suomea.
NYKYHETKI (kevät 2008): jatkuva yhteys Suomeen, suomea lapsenlapselle, toiminta suomalaisyhteisössä.	Huoli suomalaisuuden hiipumisesta Seattlessa oman sukupolven kuoltua.

TAULUKKO 4 Hennan kielielämäkerran keskeiset vaiheet (ensimmäinen sukupolvi)

Syntyy 1940-luvulla pienellä paikkakunnalla Lounais-Suomessa.	Perhe ja synnyinseutu suomenkielisiä.
Koulussa englannin, ruotsin, saksan ja latinan opintoja.	Ensikosketus vieraisiin kieliin.
Muutto Etelä-Suomeen	Ensimmäinen "lähteminen"
Lukion jälkeen farmasia-alan ja liiketalouden opintoja.	
Mahdollisuus lähteä oman alan töihin ulkomaille.	Kieltäytyy, koska tuleva aviomies sai samaan aikaan työpaikan Suomesta. Asia jää harmitamaan.
Avioliitto ja kolmen lapsen syntymä	Ruuhkavuodet; perhe-elämää ja töitä.
1. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Vuosi virkavapaalla Etelä-Euroopassa 70-luvun alussa.	Toinen "lähteminen". Aviomiehen työkomennus ja seikkailunhalu. Vuosi kotona lasten kanssa.
Takaisin Suomeen.	Paluu omaan työhön.
2. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Irtisanoutuminen töistä ja muutto Yhdysvaltojen itärannikolle kahdeksi vuodeksi 70-luvun puolivälissä	Kolmas "lähteminen". Seikkailunhalu: miehelle tarjoutuu uusi työtilaisuus.
Takaisin Suomeen.	Vanhemmat haluavat, että lapset käyvät koulun Suomessa.
Muutto Yhdysvaltojen länsirannikolle 1970-luvun lopulla.	Neljäs "lähteminen". Perhe seuraa miehen nousujohteista uraa.
3. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Pysyvä jääminen Yhdysvaltoihin	Lasten suomen kielen taitojen huonontuminen arveluttaa.
Työskentelyä miehen työnantajalle ja muita pieniä työtehtäviä.	Pysyvä muutto ulkomaille johti omasta urasta luopumiseen.
4. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Lasten suomen kielen kehityksen tukeminen.	Suomen kielen tarkastelua amerikkalaisesta kontekstista käsin. Mukaan Suomi-koulun toimintaan.
Vapaaehtoistoiminta Suomi-yhteisössä.	Ylpeys suomalaisuudesta, sisältöä elämään, uusia tapoja olla suomalainen.
Muutto Seattleen 2000-luvun alussa.	
Kontaktien ylläpito Suomeen.	Suomi kietoutuu osaksi arkea sukulaisten, kesämökin, matkailun, vieraiden, kirjallisuuden ja median sekä amerikansuomalaisen järjestötoiminnan kautta.
5. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Lastenlasten syntymät.	Uusia perheenjäseniä, joille puhua suomea.
NYKYHETKI (kevät 2008): suomalaisuuden eteenpäin vienti perheessä ja suomalaisyhteisössä; huoli kielitaidon häviämisestä vanhuusiällä.	Suomalaisuuden jakaminen tärkeää monella elämän osa-alueella.

TAULUKKO 5 Terhin kielielämäkerran keskeiset vaiheet (ensimmäinen sukupolvi)

Syntyy 1960-luvulla Itä-Suomessa.	Perhe ja lapsuus yksikielisiä. Isovanhemmat Karjalan evakoita.
Vieraiden kielten opiskelu alkaa koulussa. Kesätoissa rannikkoseudun ruotsinkielisellä alueella	Kiinnostunut kielistä nuoresta saakka. Ensimmäinen "lähteminen". Kesätyö antoi ensikosketuksen erilaiseen kielelliseen maailmaan.
Kasvatustieteen opintojen aloittaminen. Tapaa aviomiehensä ja ensimmäinen lapsi syntyy.	Suomenkielistä arkea Itä-Suomessa.
1. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Vuosi saksankielisessä Euroopassa 1980-luvulla; oppii saksaa.	Toinen "lähteminen". Aviomiehen työkomennus. Nopea koulu itsenäistymiseen ja uuden kielen ja kulttuurin mukanaan tuomaa jännitystä.
Paluu Suomeen, muutto Etelä-Suomeen ja opintoja.	Suomenkielistä arkea. Saksan kielen taitojen nopea ruostuminen harmittaa.
Kaksi nuorinta lasta syntyy.	
2. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Muutto kahdeksi vuodeksi saksankieliseen Eurooppaan 1990-luvun puolivälissä.	Kolmas "lähteminen". Aviomiehen työkomennus. Kotiäitinä pienille lapsille. Etäisyyksien ja kiireisen arjen takia ei juuri mukana suomalaistoiminnassa.
Paluu Etelä-Suomeen.	Oman alan töitä.
3. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Muutto neljäksi vuodeksi saksankieliseen Eurooppaan 1990-2000-lukujen vaihteessa.	Neljäs "lähteminen". Aviomiehen työkomennus. Luopuu hetkeksi omasta urastaan ja keskittyy perheen arjen pyörittämiseen.
Osallistuu lapsineen aktiivisesti paikallisen Suomi-koulun toimintaan.	Huoli perheen lasten suomen taidoista, vaikka kotona puhutaankin vain suomea. Sisältöä omaan elämään suomalaistoiminnan kautta.
Mukaan työelämään uudessa maassa.	Työskentelee kansainvälisen firman henkilöstöpuolella. Työkielinä saksa ja englanti.
4. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Muutto kahdeksi vuodeksi Yhdysvaltoihin.	Viides "lähteminen". Aviomiehen työkomennus. Kulttuurisokki; täysin erilainen elämäntapa kuin Euroopassa. Vahvat englannin taidot jo muuttaessa.
Arkea Yhdysvalloissa.	Kodin arjen pyörittystä ja lasten suomen taidoista huolehtimista.
Palaa joksikin aikaa Suomeen töihin.	Keskittyy omaan uraan ja nauttii tutussa kieliympäristössä toimimisesta. Lapsilla mahdollisuus suomalaiseen kouluun.
5. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Muutto pari vuodeksi Seattleen 2000-luvun lopulla. Kaksi vanhinta lasta jää Suomeen.	Kuudes "lähteminen". Aviomiehen työkomennus. Kokee tullessaan Seattleen vain käymään. Ei aktiivisesti mukana suomalaistoiminnassa.
Työluvan saanti ja työskentelyä Seattlella.	Koulutusta vastaavia töitä.
NYKYHETKI (kevät 2008): edessä muutto Suomeen.	Haaveilee asettumisesta Itä-Suomeen, kesken eräisten opintojen loppuunsaattamisesta ja omasta urasta.

TAULUKKO 6 Paulan kielielämäkerran keskeiset vaiheet (toinen sukupolvi)

Vanhemmat syntyneet Suomessa. Lähtivät parikymppisinä seikkailunhalun innoittamina Pohjois-Amerikkaan karkuun sotien rauhoittamaa Suomea. Tapasivat toisensa vasta perille päästyään.	
Syntyy 1950-luvun puolivälissä Seattlen lähellä.	
Lapsuus suomalaisessa ja kansainvälisessä ympäristössä.	Kotikielenä suomi ja naapurustossa paljon muita suomalaisia sekä muulta tulleita siirtolaisia.
Kesälomia Suomessa.	Lämpimiä muistoja sukulaisten luona vierailuista.
1. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Englanninkielinen koulu.	Englanti muuttui pikkuhiljaa vahvimaksi kieleksi ja samalla myös kotikieli vaihtui.
2. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Suomalainen kuoro.	Halusi erottua teini-ikäisenä muista samanikäisistä. Liittyi suomalaisen ystävänsä kanssa suomalaiseen kuoroon.
Serkun muutto perheeseen.	Vanhemmat eroavat ja teini-ikäisen Paulan samanikäinen serkku muuttaa Suomesta Paulan ja tämän äidin luokse Seattlen.
Kolmen suomalaistytön porukka.	Suomalaisuuden kokeilua ja kielen harjoittamista turvallisessa ympäristössä.
Opintoja ja työelämää.	Englanninkielistä arkea.
Matka Suomeen.	Sukulaisten tapaamisia.
3. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Vanhempien sairastuminen.	Hoitaa vanhempiaan ja palaa heidän kanssaan lapsuusmuistoihin ja suomen kielen pariin.
Kuoroharrastus.	Aloittaa uudelleen kuoroharrastuksen vanhan äitinsä kanssa. Jatkaa harrastusta tämän kuoleman jälkeen, koska kokee olevansa laulujen ja kielen kautta lähempänä vanhempiaan.
NYKYHETKI (kevät 2008): Aktiivinen kuorolainen.	Ei ole varma, kuinka kauan jatkaa kuorolaulua. Haaveilee suomalaisten lehtien tilaamisesta.

TAULUKKO 7 Sandran kielielämäkerran keskeiset vaiheet (toinen sukupolvi)

Vanhemmat muuttivat Seattlen seudulle sotien jälkeen.	
Syntyy 1950-luvulla Seattlessa.	Varhaislapsuuden kotikielenä suomi.
1. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Äidin kuolema.	Isä haluaa, että Sandra ja tämän veli sulautuvat kielellisesti enemmistöön. Perheen kieli vaihtuu Suomesta Englantiin.
Lapsuus suomalaisessa ja kansainvälisessä ympäristössä.	Naapurustossa paljon muita amerikansuomalaisia ja muualta tulleita siirtolaisia.
2. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Suomalainen kuoro.	Halusi erottua teini-ikäisenä muista samanikäisistä. Liittyi suomalaisen ystävänsä kanssa suomalaiseen kuoroon.
Kolmen suomalaistyön porukka.	Suomalaisuuden kokeilua ja kielen harjoittamista turvallisessa ympäristössä.
Amerikkalainen aviomies ja kahden lapsen syntymä.	Perheen kotikielenä Englanti. Lapset ovat jonkin verran kiinnostuneita suomalaisuudesta.
Englannin kielinen arki ja työelämä.	
3. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Suomen kielen opintoja Seattlessa.	Opinnot palauttavat mieleen lapsuusmuistoja.
Kontaktit ja matkat Suomeen.	Vieraillee Suomessa useampaan kertaan ja pitää yhteyttä siellä asuviin sukulaisiinsa.
NYKYHETKI (kevät 2008): Suomalaisia ystäviä Seattlessa.	Ei osallistu aktiivisesti paikallisen suomalaisyhteisön toimintaan.

Sandra päätyi mukaan tutkimukseeni vieraillessaan ystävänsä Paulan luona samana päivänä, kun olin haastattelemassa Paulaa. Sandra osallistui yhdessä Paulan kanssa haastatteluun ja allekirjoitti suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta. Tarkoituksenani oli haastatella Sandraa vielä erikseen, mutta suunnitelmani ei valitettavasti koskaan toteutunut. Sandraan liittyvästä tutkimusaineistosta puuttuu myös tärkeimmän suomalaisen esineen tarina (vrt. luku 8).

TAULUKKO 8 Laurenin kielielämäkerran keskeiset vaiheet (kolmas sukupolvi)

Isoäiti muutti 1900-luvun alussa Suomesta Yhdysvaltain itärannikolle. Vanhemmat syntyivät itärannikolla. Äiti toisen polven suomalainen ja myös isällä eurooppalaiset sukujuuret.	
Syntyy 1950-luvulla Seattlen seudulla.	Perheen kotikielenä englanti.
1. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Vierailut lapsuudessa suomalaisen isoäidin luona itärannikolla.	Kiinnostuminen salaperäisestä suomen kielestä ja isoäidistä.
Suomalaisia esineitä lapsuuden kodissa.	Äiti ei juuri puhunut suomea, mutta hän toi esineiden ja tarinoiden kautta suomalaisuutta esiin.
Kouluvuodet ja opinnot.	Opiskelee yliopistossa vieraita kieliä.
Lasten syntymä.	Äitinä oleminen on kaikkein tärkeintä.
Ura opettajana.	Halu kehittyä opettajana.
2. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Lyhyt vierailu Suomeen ja kosketus sukulaisiin.	Sai Yhdysvalloissa asuvalta suomalaistaiselta serkultaan yhteisten sukulaisten yhteystietoja.
3. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Suomen alkeiskurssi Seattlessa.	Halu ymmärtää lapsuudessa salaperäiseksi jäänyttä suomalaisuutta ja isoäidin elämää. Sopiva elämänvaihe juuriin tutustumiselle.
Kielen opiskelua. Kokemusten jakamista muiden kurssilaisten ja oman äidin kanssa.	Opinnot lähentävät välejä äitiin. Isoäiti ei ole enää elossa.
4. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Pidempi matka Suomeen noin puolen vuoden suomen opiskelun jälkeen.	Halu tutustua sukulaisiin, Suomeen ja isovanhempien kotiseutuihin sekä käyttää suomen kieltä.
NYKYHETKI (kevät 2008): Ei usko jatkavansa suomen opintoja enää syksyllä.	Ajanpuute ja tunne siitä, että on saavuttanut kielen avulla haluamansa.

TAULUKKO 9 Sylvian kielielämäkerran keskeiset vaiheet (kolmas sukupolvi)

Kaikki isovanhemmat muuttivat 1900-luvun vaihteessa Suurten järvien suomalaisasutuksille. Vanhemmat syntyivät ja tapasivat toisensa samoilla seuduilla.	
Syntyy 1930-luvun lopulla Seattlen lähellä.	
1. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Englanninkielinen lapsuudenkoti.	Vanhemmat puhuivat keskenään suomea mutta Sylvialle ja tämän veljelle englantia.
2. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Lapsuus amerikansuomalaisessa yhteisössä.	Äiti toimi muusikkona paikallisessa suomalaisyhteisössä ja perhe osallistui aktiivisesti yhteisön toimintaan.
Koulunkäynnin myötä amerikkalainen kulttuuri vahvistuu.	Suomalaisuus jää pikkuhiljaa taka-alalle.
Musiikin ja kasvatustieteen opintoja Seattlesa ja nuoruusvuosista nauttimista.	Äidiltä peritty rakkaus musiikkiin tärkeänä harrastuksena.
Työskentelee pari vuotta opettajana ja sihteerinä.	Kohtaa paljon ihmisiä erilaisista kielellisistä taustoista.
Avioituminen ja kahden lapsen syntymä.	
3. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Perhe muuttaa vajaan 20 vuoden ajan aviomiehen työn takia ympäri Yhdysvaltoja ja maailmaa.	Kontakteja vieraisiin kieliin ja kulttuureihin. Maantieteellisen etäisyyden takia kontaktit vanhempiin ja suomalaisuuteen vähenevät.
Paluu Seattlen 1980-luvun lopulla.	Isä on jo kuollut, mutta suhde äitiin lähentyy.
4. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Äiti kuolee pian tyttären palattua Seattlen.	Surun työstämisen myötä kiinnostus suomalaisia juuria kohtaan herää uudella tavalla eloon.
Osallistuu suomen kielen kursseille.	Muistoja ja yhteys äitiin.
5. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Alkaa toimia aktiivisesti suomalaisyhteisön musiikki- ja tanssiyhteisöissä.	Kieliopinnot jäävät ja musiikki vie mennessään. Halu seurata äidin jalanjälkiä musiikin saralla.
Matka Suomeen amerikansuomalaisen tanssiryhmän kanssa.	Suomalaisesta musiikista ja tanssista nauttimista Suomessa.
6. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Aktiivisuus vähenee ajanpuutteen vuoksi.	Halua antaa enemmän aikaa perheelleen.
NYKYHETKI (kevät 2008): Suunnittelee matkaa Suomeen ja suomen kielen opintojen jatkamista.	Haaveilee saavansa kielen avulla enemmän irti matkasta ja pääsevänsä tutustumaan sukulaisiinsa sekä isovanhempiensa synnyinseutuihin.

Tapasin Sylvian ensimmäistä kertaa vasta haastattelun yhteydessä. Tätä ennen olimme kommunikoineet vain sähköpostin ja puhelimen välityksellä. Kenttätöön aikana olin kuitenkin törmännyt useampaan kertaan häneen nimeensä ja tarinaansa muiden kentällä tapaamieni ihmisten kertomusten kautta.

TAULUKKO 10 Marcin kielielämäkerran keskeiset vaiheet (kolmas sukupolvi)

Isän vanhemmat muuttivat Suurten järvien suomalaisasutuksille 1910-luvulla, jossa isä itse syntyi. Perhe asui 1930-luvulla muutama vuoden Neuvosto-Karjalan suomalaiskommuunissa. Isovanhemmat palasivat Suomeen, isä ja setä takaisin Yhdysvaltoihin.	
Syntyy 1960-alussa Seattlen lähellä.	
Isä ei juuri tuo suomalaisuutta esiin.	Englanninkielinen lapsuudenkoti. Etäiseksi jäänyt suomalaisuus ja suomen kieli kiinnostavat.
1. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Suomen opintoja ja sukututkimusta	Kotoa muutto antoi vapauden tutustua suomalaisuuteen ja suomen kieleen.
Tekniikan alan opintoja yliopistossa Seattlessa.	
2. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Vierailu sukulaisten luona Suomessa.	Mahdollisuus hyödyntää opittuja suomen taitoja.
Naimisiin meno ja työelämää.	Suomalaisuus jää taka-alalle.
Saa käsiinsä isän suvun vanhat perhealbumit.	Kiinnostus sukututkimusta kohtaan palaa.
Isä kuolee.	
3. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Matka Suomeen ja Venäjälle sukulaisten entisille asuinseuduille.	Valmistautuu matkaan huolellisesti ja saa siitä paljon irti.
Suomenkielinen työkaveri.	Mahdollisuus jakaa kokemuksia suomalaisuudesta. Työkaveri kannustaa aloittamaan suomen opinnot uudelleen.
4. KIELELLINEN KÄÄNNEKOHTA Aloittaa uudelleen suomen opinnot.	Kiinnostus kieltä ja sukututkimusta kohtaan vahvana.
NYKYHETKI (kevät 2008): Suomen kielen opinnot ja sukututkimuksen teko jatkuvat.	Osallistuu tulevana kesänä Yhdysvalloissa järjestettävään isän puolen suvun sukukokoukseen. Aikoo lopettaa sukututkimuksen teon kokouksen jälkeen.

5.7 Tutkimuksen eettisyys

Eettiset kysymykset ovat aina osa tieteellisen tutkimuksen tekoa. Laadullisista lähtökohdista ponnistavissa etnografisissa ja elämäkerrallisissa tutkimuksissa kiinnostuksen kohteina ovat yksilöiden tarinat ja kokemukset, joiden myötä tutkimuseettiset kysymykset nousevat erityisen tärkeään asemaan (ks. esim. Elliot 2005; Lappalainen *et. al.* 2007; Lindlof & Taylor 2002).

Tutkimukseen osallistuneiden henkilöllisyyttä pyritään yleensä suojaamaan kaikin keinoin mm. häivyttämällä tunnisteita niin, ettei tutkimusraportista selviä, missä tutkimus on tehty ja keitä tutkimusta varten on haastateltu. Tässä tutkimuksessa tutkimuskenttä, Seattlen amerikansuomalainen yhteisö, on nostettu selkeästi esiin, mikä aiheuttaa eettisiä haasteita. Säilyt tääkseni haastateltavien anonymiteetin olen vaihtanut heidän nimensä ja ikänsä sekä heidän tarinoissaan esiintyvien merkityksellisten toisten ihmisten nimet ja iät, kaupun-

kien ja paikkakuntien nimet sekä pyrkinyt häivyttämään mahdollisia muita haastateltavien tunnistamiseen vaikuttavia tekijöitä. Olen huomionnut eettisyyden myös jättämällä analyysin ulkopuolelle haastateltavien kokemukset ja tarinat, jotka koin liian henkilökohtaisiksi tai herkiksi (vrt. Lane 2006: 77-78).

Uudet etnografiset lähestymistavat kuten visuaaliset ja materiaaliset representaatiot nostavat esiin uudenlaisia tutkimuseettisiä kysymyksiä (Lahelma & Gordon 2007: 36; Pink 2007: 52-61). Vaikka ulkopuolisille tutkimukseen osallistuneiden henkilöllisyys ei selviäisikään, tunnistavat tähän tutkimukseen osallistujat itsensä viimeistään valokuvien avulla esiteltyjen esineiden (ks. luku 8) kautta. Valokuvatut esineet saattavat paljastaa haastateltavien henkilöllisyyden myös muille Seattlen suomalaisyhteisön jäsenille sekä myös niille yhteisön ulkopuolisille henkilöille, jotka esineet sattuvat tunnistamaan. Tämän eettisen kysymyksen pyrin ratkaisemaan kertomalla haastateltavilleni aineistonkeruun yhteydessä mahdollisimman avoimesti, miksi haluan kuvata heidän valitsemansa esineet sekä pyytämällä heiltä luvan käyttää ottamiani valokuvia tutkimukseen liittyvissä julkaisuissa (liitteet 2-3). Ilman tutkittavieni lupaa, materiaallisen aineiston tarkastelu ei olisi ollut tässä tutkimuksessa hyödynnetyin tavoin mahdollista. Olen syvästi kiitollinen saamistani luvista sekä haastateltavieni kanssani jakamista tarinoista.

6 SUOMEN KIELEN MERKITYSTEN MUUTOKSET ELÄMÄNKAAREN ERI VAIHEISSA

Millainen on Seattlessa asuvan suomalaisen suomen kielen ja suomalaisuuden elämänkaari? Mikä on saanut heidät muuttamaan Suomesta toiselle puolelle maapalloa ja mitä heidän suomen kielelleen ja suomalaisuudelleen on tämän liikkeen myötä tapahtunut? Entä millainen tekijä suomalaisuus on Yhdysvalloissa syntyneiden suomalaisten elämässä? Millaiseksi resurssiksi suomen kieli muodostuu heidän elämänsä eri vaiheissa? Ketkä muut ihmiset (toiset kielenkäyttäjät) vaikuttavat haastateltavien kielellisen elämäkaaren muodostumiseen?

Tässä luvussa tarkastelen Seattlen suomalaisten suomen kielen ja suomalaisuuden elämänkaarta Suomesta Yhdysvaltoihin ja lapsuudesta tähän päivään. Tarkastelen kielellisiä elämäkertoja erikseen ensimmäisen (luku 6.1; Elsa, Henna, Liisa ja Terhi) ja myöhempien sukupolvien (luku 6.2; Paula, Sandra, Lauren, Sylvia ja Marc) näkökulmista. Kaikkien haastateltavien kielielämäkertojen keskeiset vaiheet on esitelty kootusti taulukkomuodossa luvussa 5.6.

Analyysissä pyrin pohtimaan haastateltavien elämäkertoja yhdistäviä tekijöitä sekä toisaalta havainnoimaan myös yksilöllisiä tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet haastateltavien suomen kieleen ja suomalaisuuteen. Luvussa 6.3 poimin analyysistä kootusti esiin merkityksellisiä muita kielenkäyttäjiä, joiden läsnäolon kautta haastateltavien suhde suomen kieleen ja suomalaisuuteen on rakentunut. Lopuksi teen yhteenvedon koko luvun sisällöstä ja pohdin kielellisiin elämäkertoihin vaikuttaneita tekijöitä.

6.1 Ensimmäinen sukupolvi

6.1.1 Suomesta Yhdysvaltoihin

Ensimmäisen polven haastateltavia yhdistää kokemus yksikielisestä suomalaisesta lapsuudenkodista. 1940-luvulla syntynyt Liisa asui lapsuudesta yliopistoikänsä saakka Keski-Suomen täysin suomenkielisillä seuduilla eivätkä samalla

vuosikymmenellä syntyneen Lounais- ja Etelä-Suomessa varttuneen Hennankaan lapsuudenkodin kielimuistot juuri anna vihjeitä myöhempien elämänvaiheiden monikielisestä arjesta. Jossakin vaiheessa haastateltavien nuoruutta ja varhaisaikuisuutta kiinnostus vieraita kieliä ja ulkomaita kohtaan on kuitenkin herännyt. Sekä Liisa että Henna opiskelivat kouluaikoinaan useita vieraita kieliä eikä paikasta toiseen liikkumisenkaan ollut heille aivan outoa. Liisa oli jo silloisessa keskikouluikässä kulkenut pitkiä koulumatkoja, sillä omasta kotikylästä ei tuohon aikaan löytynyt kansakoulua korkeampaa koulutusastetta. Hennakin oli ennen Yhdysvaltoihin muuttoa kerinnyt muuttaa lapsuuden seuduilta lähemmäksi pääkaupunkia ja viettänyt miehensä ja kolmen lapsensa kanssa vuoden Etelä-Euroopassa miehen työkomennuksen takia. Nämä kaikki pysyvää ulkomaille muuttoa edeltäneet "lähtemiset" avasivat naisille uudenlaisia näkökulmia maailmaan ja antoivat rohkeutta siellä selviämiseen.

Koulussa aloitetut englannin opinnot jatkuivat Liisan kohdalla hänen päästyään opiskelemaan englantilaista filologiaa Helsingin yliopistoon. Opintojen myötä hänelle tarjoutui myös mahdollisuus päästä kokeilemaan elämää englanninkielisessä maassa. Haastattelussa hän kertoo ylpeänä ensimmäisestä kokemuksestaan Yhdysvalloissa 1960-luvun puolivälissä. Vuoden mittaiseen vaihto-opiskeluaikaan liittyvät rahoitukset ja käytännön järjestelyt Liisa hoiti mukaan lähteneen opiskelukaverinsa kanssa itsenäisesti. Liisa vietti varsinaisen vaihtovuotensa Seattlessa, mutta vuoden ensimmäiset päivät hän tutustui New Yorkiin yhdessä toiseen osavaltioon vaihtoon suunnanneen kaverinsa kanssa. Omien sanojensa mukaan Liisa oli *pieni suomalainen maalaistyttö joka yhtäkkiä vaan hyppäs lentokoneeseen ja tuli New Yorkiin*. Kiinnostus jännittäviä ja uudenlaisia kokemuksia kohtaan rohkaisi kuitenkin Liisaa alusta asti reippauteen ja omatoimisuuteen. Hän ymmärsi ulkomailla opiskelunsa etuoikeutena, johon monilla muilla suomalaisilla opiskelijoilla ei vielä tuohon aikaan ollut mahdollisuuksia. Koulutuksen kansainvälistyminen nousi tärkeäksi koulutuspoliittiseksi tavoitteeksi Suomessa vasta 1980-luvun lopulla käynnistäen samalla varsinaisen vaihtoinnostuksen (Korkeakoulutuksen kansainvälisen toiminnan strategia 2001: 1). Vaikka lähtö tuntuikin jännittävältä ja tavallisesta arjesta poikkeavalta, koki Liisa sulautuvansa alusta lähtien uuden asuinmaan kuvioihin:

- (1.) Liisa: olihan se aika (.) niinku iso juttu koska sillon ei matkustettu
 Anu: [nii]
 Liisa: yhtä herkästi
 Anu: [aivan]
 Liisa: tai yleisesti kuin nyt
 Anu: [joo]
 Liisa: mut se kuulosti niinku mielenkiintoselta, mahdollisuudelta ja sitten
 aam jotenkin ei senikäisenä niinku sillä lailla mieti näitä asioita
 Anu: [nii]
 Liisa: niinku ehkä aikuisena
 Anu: [nii]
 Liisa: et me tän mun huonekaverini (...) kans lähdettiin ja me oltiin vielä
 New Yorkissa muutama päivä sillon oli New Yorkissa joku maail-
 man näyttely
 Anu: [nii]
 Liisa: ja me käytiin sitä katsomassa
 Anu: [nii]

Liisa: ja ei meillä mitään vaikeuksia ollu kierrellä siellä
 Anu: [nii]
 Liisa: ja käyttää maanalaista

Henna lähti lapsineen maailmalle liike-elämän alalla uraa luoneen aviomiehen-
 sä työn perässä. Vaikka lähdön syyt ovatkin Liisaan verrattuna erilaiset, moti-
 voi myös Henna mahdollisuus ainutlaatuisesta ja erilaisesta tilaisuudesta.
 Maailmalle päästäkseen Henna oli valmis ainakin tilapäisesti luopumaan omis-
 ta urahaaveistaan.

(2.) Henna: mun miehelle tarjoutu semmonen tilaisuus ja sanottiin et et ois
 kiinno tunu lähtemään, nää suomalaisfirmat alko globalisoitua
 Anu: [nii]
 Henna: ja (aviomiehen edustaman firma) oli yks ensimmäisiä jotka lähti
 niinku maailmalle (.) Amerikkaan
 Anu: [joo]
 Henna: ja tota, jos hän ois kiinnostunu lähtemään sinne pariks vuodeks
 Anu: [nii]
 Henna: joo, me ilman muuta

Sekä Liisan että Hennan elämäntarinoiden mukaan muutto Yhdysvaltoihin on
 piirtynyt heidän muistiinsa avartavana ja jännittävänä mahdollisuutena. Vaikka
 naiset eivät esimerkeissään varsinaisesti tuokaan esiin asioita, joita he kokivat
 Suomesta tuolloin puuttuvan, käy niistä selvästi ilmi, että Yhdysvalloilla oli
 tarjota jotain, mitä Suomeen jäämällä oli mahdotonta tavoittaa. Heidän muut-
 tonsa syyt vastaavat niitä syitä, joiden takia Suomesta nykyään yleensä muute-
 taan ulkomaille. Näitä ovat esim. opiskelu, kielitaidon kartuttaminen, urakehi-
 tys ja uusien elämäkokemusten hankkiminen (Korkiasaari 2003: 6). Korkiasaa-
 ren (*ibid.*) mukaan nykyisin Suomesta maailmalle lähtevät suomalaiset ovat Li-
 isan ja Hennan tavoin korkeasti koulutettuja ihmisiä, joiden alkuperäinen tarkoi-
 tus on asua ulkomailla vain muutama vuosi. Liisan Yhdysvalloissa oleskelun oli
 tarkoitus alun perin kestää vain vaihtovuoden ja Henna kaavaili palaavansa
 perheineen takaisin Suomeen muutaman vuoden kuluttua. Siinä missä osa ny-
 kyisistä maailmalle lähtijöistä palaakin suunnitellusti takaisin kotimaahan, jää
 osa heistä pysyvästi maailmalle. Liisalle ja Hennalle maailmalla vietetty aika
 avasi uusia näköaloja. Suomi ei ollut heille enää ainoa vaihtoehto; arki pyöri
 omalla ja usein ainakin alkuun myös hieman jännittävällä painollaan myös toi-
 sella puolella maapalloa.

Liisaa ja Henna lähes parikymmentä vuotta vanhemman Elsan maailmal-
 le muuttoon johtaneet syyt ovat hieman erilaiset. 1950-luvun lopussa Australian
 kautta Yhdysvaltoihin päätyneet Elsa lähti perheineen maailmalle lähes koulut-
 tamattomana parempien työnsaantimahdollisuuksien toivossa. Hänen muut-
 tonsa syyt noudattavat perinteisemmän suomalaissiirtolaisuuden kaavaa. 1800-
 luvulta 1900-luvun puoliväliin saakka maailmalle muutto oli yleensä taloudel-
 listen syiden sanelema ja usein pysyvä elämänratkaisu (vrt. Korkiasaari 2003: 4-
 6). Erilaiset taustat ja muuttoon johtaneet syyt näkyvät haastateltavien koke-
 muksina siitä, miten heidät otettiin uudessa maassa vastaan. Ilman englannin
 taitoja maailmalle lähtenyt Elsa kertoo kokemuksistaan Yhdysvalloissa seuraavasti:

- (3.) Anu: nii aivan, nii mitäs sää sanoit että englannin kieli on vähän pakko täällä osata
 Elsa: no joo, kyllä sitä niinku nyt toisissaki paikoissa nii sitä tuntee toisen luokan ihmiseksi, mutta on paljon semmosia jotka taas pitävät jotta paremmin mua alkaa tuntea (...)
 Anu: mitä saa tarkoitat et on toisen luokan ihminen jos ei puhu englantia tai
 Elsa: sillä lailla että tuntee itsensä huonommaksi ja, ne ottaa itsensä sillä lailla huomaa että käsitellään et toi on nyt joku, jotku eivät halua, olla missän tekemisissä

Elsa kokee tulleen asemoiduksi heikkojen englannin resurssiensa takia *toisen luokan ihmiseksi*. Hän kokee, että resurssien puutteen takia monet amerikkalaiset eivät ole halunneet edes kunnolla tutustua häneen. Englannin resurssien hallintaa vaativaan kontekstiin siirtyminen heikensi Elsan mahdollisuuksia tulla kohdelluksi ihmisenä, jollaiseksi hän itse itsensä asemoi ja jollaisena häntä suomenkielisessä ympäristössä kohdeltiin. Dialogisuutta käsittelevissä teorioissaan Bahtin (1979: 23, 35-36) toteaa minän rakentuvan kolmesta aspektista: minä itselle, minä toiselle ja toinen minulle. Elsan kokemuksessa korostuu ennen kaikkea, miten hänen oma käsityksensä minästä poikkeaa voimakkaasti toisten eli englantia puhuvien amerikkalaisten käsityksistä hänestä. Vaikka Elsa ei omaksukaan sitä asemaa, jonka toiset hänelle antavat, on hänen joka tapauksessa jollakin tapaa hyväksyttävä se, sillä hän kokee englannin resurssien puutteen estävän häneen omaa toimijuuttaan saamansa aseman muuttamiseksi.

Elsan kokemus kertoo paljon englannin kielen valta-asemasta Yhdysvalloissa korostavista kieli-ideologioista. Kuten luvussa 2.3 todettiin, englannin resurssien hallintaa on pidetty Yhdysvaltojen perustamisesta saakka avaimena yhteiskunnan täysvaltaiseen jäsenyyteen. Tästä syystä englantia heikosti ja suomalaisella aksentilla puhuva Elsa ei asetu maassa resurssineen kovin korkealle sosiaalisista lähtökohdista rakentuvalla kielten hierarkkisella asteikolla (Blommaert 2007, myös Pietikäinen 2010a). Heikkojen resurssiensa takia hän saattoi toisten silmissä asemoitua siirtolaiseksi, joka ei ollut kiinnostunut oppimaan maan kieltä eikä sitä myöten sopeutumaan maan arvoihin ja perinteisiin. Pavlenkon (2001a) tarkastelemat, eri maista Amerikkaan tulleiden siirtolaisten kielielämäkerrat osoittavat, etteivät Elsan kokemukset ole mitenkään tavallisesta poikkeavia tai sidoksissa hänen suomalaisuuteensa. "Kielettömänä" uuteen maahan tuleminen kaventaa muunmaalaistenkin siirtolaisten toimijuutta ja tunnetta oman minän esiintuomisesta (*ibid.*: 226-230).

Liisan ja Terhin elämässä Amerikkaan sopeutumista ovat helpottaneet englannin resurssien hallinnan lisäksi myös heidän suomalaisuudelleen saamansa positiivinen palaute. Liisa kertoo amerikkalaisten taholta saamastaan vastaanotosta 1960-luvulla:

- (4.) Liisa: minuun suhtauduttiin hyvin
 Anu: [joo]
 Liisa: siis mulla ei oo ollu niinku negatiivisia kokemuksia millään lailla (...) sitä paitsi Suomea kohtaan (.) yleensäkin amerikkalaisilla jos ne nyt yleensäkin tietää missä Suomi on
 Anu: [aivan, aivan] ((naurahtaa))
 Liisa: niin niillä ei oo mitään negatiivista (...) kuvaa

- Anu: joo, aivan
 Liisa: ja että (,) ihmiset jos ne ties mitään, niin ne ties vaan positiivisia asioita
 Anu: [joo]
 Liisa: Suomi maksoi sotavelkansa ja (...)

Liisa kertoo tunteneensa itsensä alusta saakka suomalaisena tervetulleeksi Yhdysvaltoihin. Toisin kuin Elsalle suomalaisessa yliopistossa pääaineenaan englantia lukeneelle Liisalla kielellinen sopeutuminen oli ikään kuin itsestäänselvyys, jota hän ei haastattelussa nosta erikoisemmin esille. Henkilökohtaisten taitojen tai niiden puutteen sijaan Liisa nostaa esiin suomalaisten positiivisen kuvan ylipäättään. Hänen maahantulonsa aikoihin Suomi-kuvaa nostatti Suomen sinnikkäästi Yhdysvalloille ainoana maana takaisin maksamat toisen maailmansodanaikaiset lainat eli niin kutsutut ”sotavelat” (Yhdysvaltain suurlähetystö 1999: 61-63). Suomen maksamat velat saivat amerikkalaisessa mediassa aikanaan paljon myönteistä julkisuutta, mikä Liisan kokemusten mukaan antoi positiivisen leiman myös maassa oleville suomalaissiirtolaisille.

Myös vuosituhannen vaiheessa Seattleen perheineen englanninkielentaitoisena muuttanut Terhi kertoo saneensa vain positiivista palautetta suomalaisuudestaan:

- (5.) Terhi: myö just kerran puhuttiin siit kotona et se on ihan uskomatonta ku kertoo olevansa Suomesta
 Anu: [nii]
 Terhi: nii miten paljon positiivista palautetta saa
 Anu: [aivan]
 Terhi: (,) ja mejän (lapsen nimi) erityisesti ku se on, kriittinen murrosikänen nii
 Anu: [nii]
 Terhi: mie oon sanonu sitä et hän hänen pitäs aina muistaa et myö itse asias ollaan äärimmäisen etuoikeutettuja,
 Anu: [nii]
 Terhi: että jo pelkästään se et myö sanottas et mistä myö tullaan
 Anu: [nii]
 Terhi: nii aiheuttais jo negatiivisia
 Anu: [nii]
 Terhi: niinku ajatuksia nii sekään ei oo itsestään selvää (...) maailmalla
 Anu: [aivan]
 Terhi: että täytyy niinku olla vähän kiitollisempi.
 Anu: nii justiisa
 Terhi: et kyllä(,) siis, niinku suomalaisena olo on ollu äärimmäisen helppo

Liisan tavoin Terhi ei kytke positiivisia kokemuksiaan omiin henkilökohtaisiin ominaisuuksiinsa vaan ankkuroi ne laajemmin suomalaisuuteen. Hän korostaa suomalaisten *etuoikeutettua* ja *helppoa* tilannetta vertaamalla heitä muista maista tuleviin siirtolaisiin, joiden lähtömaa ja kulttuuri eivät herätä amerikkalaisissa samalla tavalla positiivisia tunteita. Terhin ja Liisan esimerkit tuovat oivasti esiin, miten kielet ja niiden puhujat asettuvat hierarkkiselle arvoasteikolle nimenomaan sosiaalisin perustein (vrt. Dong & Blommert 2009). Mikään lingvistinen syy ei tee suomesta positiivisempää kuin vaikkapa puolan tai arabian kielestä. Sen sijaan suomen kieleen ja sen puhujiin liitetyt käsitykset ja ennako-

oletukset saattavat olla Yhdysvalloissa positiivisempia kuin puolan ja arabian puhujiin liitetyt käsitykset, mistä syystä suomi nousee kielten arvoasteikolla näitä korkeammalle.

Elsan, Liisan ja Terhin kertomat esimerkit saamastaan vastaanotosta ja kohtelusta heijastelevat amerikkansuomalaisten kokemusten yksilöllisyyttä, mikä selittyy heidän toisistaan poikkeavilla asettumisilla kielten arvoasteikoille. Liisa ja Terhi rakentavat itsestään kuvan jonkinlaisina ”ihannesiirtolaisina”. Englannin resurssit ja amerikkalaisten positiiviset mielikuvat suomalaisista ovat tehneet suomalaisena olon Yhdysvalloissa Terhiä mukailleen *äärimmäisen helpoksi*. He eivät ole syntyperäisiä englannin puhujia eivätkä ihan ”oikeasti” amerikkalaisia (Liisalla tosin on todellisuudessa kaksoiskansalaisuus, ks. luku 7.1.1) mutta vastakohtaistettuna moniin muihin siirtolaisryhmiin heidän kielen- sä ja taustansa nousevat hierarkiassa korkealle. Myös Elsa kuuluu taustaltaan Liisan ja Terhin tavoin sotavelkansa maksaneisiin, rehellisiin suomalaisiin. Tämän taustan positiivisuus kariutuu kuitenkin Elsan heikkoihin englannin resurssisiin, jotka hänen kokemusten mukaan tekevät hänestä amerikkalaisten silmissä leimatun ja vieraan. Vähäisten englannin taitojensa takia hän kokee tulewansa sijoitetuksi jo alun alkaen kielellisen arvoasteikon pohjalle, mistä ei niin vain nousta ylöspäin liitettiinpä hänen lähtömaansa taustaan millaisia positiivisia arvoja tahansa.

6.1.2 Koti Yhdysvalloissa ja lasten kielen valinta

Liisan ja Hennan pysyvä asettuminen Yhdysvaltoihin ja Seattleen ei tapahtunut yhdellä kertaa. Liisa tapasi vaihto-opiskeluvuotensa aikana tulewan amerikkalaisen aviomiehensä mutta palasi vuoden loputtua Suomeen päättämään opin- tojaan. Hänen poikaystävänsä seurasi häntä pian perässä, pari avioitui ja asui Liisan opintojen loppuun saakka Suomessa. Vaikka Liisan aviomies opiskelikin Suomessa ollessaan ja myöhemmin Seattlessa suomea, on parin yhteinen kieli alusta asti ollut englanti. Liisan arki muuttui entistä englanninkielisemmäksi parin muutettua 1960-luvun lopussa pysyvästi Seattleen. Liisa suoritti Seattles- sa toisen yliopisto tutkinnon ja siirtyi sitten työelämään englanninkieliseen yri- tykseen.

Hennan ja hänen perheen pariaksi vuodeksi kaavailtu muutto Yhdysval- toihin pitkittyi vuosi vuodelta ja pian perhe huomasi asuvansa maassa pysyvästi. Hennan miehen nousujohteinen ura vei perhettä maan rannikolta toiselle ja kaupungista toiseen. Henna itse työskenteli myös jonkin verran miehensä edus- taman firman palveluksessa mutta keskittyi pääasiassa pariskunnan kolmen lapsen hoitoon ja perheen arjen pyörittämiseen.

Sekä ensimmäisen polven haastateltavien omien lastensa että myöhempi- en polvien haastateltavien vanhempien lastensa kielen suhteen tekemät valin- nat (ks. luku 6.2.1) osoittautuivat tavalla tai toisella käänteentekeviksi tapahtu- miksi kaikkien haastateltavien elämässä. Heidän kokemuksensa tukevat mm. Lambertin (2008), Nestrudin (2010), Rynkäsen (2011) ja Tuomisen (1999) tutki- mustuloksia, joiden mukaan lasten syntymä saa vähemmistökielten edustajia ja

vieraassa kieliympäristössä eläviä miettimään sekä lasten kielellistä tulevaisuutta että omaa suhdetta elämässä käytettyihin kieliin uudella tavalla.

Hennan kolme, nyt jo aikuista lasta syntyi ennen perheen Yhdysvaltoihin muuttoa. Molempien vanhempien ollessa suomalaisia puhuttiin perheessä muuton jälkeenkin suomea, joka oli vielä ennen kouluunmenoa lasten selvästi vahvin kieli. Lasten koulunkäynti englanninkielisessä ympäristössä askarrutti Henna. Hänestä oli omien sanojensa mukaan huolestuttavaa huomata liian vähäisestä kielellisestä syötöksestä johtuvia muutoksia lasten suomen resursseissa:

- (6.) Henna: me huomattiin et mejän lapset niinku aahm, aahm (.) oli häiriintyneitä siitä että kun ei suomen kieli oo kuitenkaan, aina puhuttiin Suomessa ku käytiin ja kotona
 Anu: [nii]
 Henna: mut että koulu, kouluunmeno Suomeen kesken, et täällä on käyny koulun eikä oo Suomessa käyny
 Anu: [nii]
 Henna: ja suomen kieltä opiskellu
 Anu: [nii]
 Henna: sillä tavalla nii se vähän huolestutti heitä et me päätettiin et no ei puhuta enää mitään tästä et ne saa koulunsa käydä täällä
 Anu: [nii]
 Henna: siinä oli kyllä huolta mulla,
 Anu: ai miksi?
 Henna: siksi että määhä halusin edelleen että lapset menee Suomessa kouluun
 Anu: [nii]
 Henna: sitten mun miehellä miehelläni oli, esimies joka on meidän hyvä ystävä edelleenki ja
 Anu: [nii]
 Henna: siihen aikaan, hän sitten vaan puhui tästä mun huolestumisen aiheesta ja hän sano mulle että kuule Henna että mitä sää murehit tämmöstä että, että kyllä ne on Nobel-palkintoja täällä Amerikassa saaneet vaikka kuinka paljon ((molemmat naurahtavat)), että kyllä se Suomen äähm, kouluopetus tietenki se on Suomessa loistavaa
 Anu: [nii]
 Henna: mut ei se sit välttämättä täällä jos sä aiot elää täällä elämäs
 Anu: [nii]
 Henna: välttämättä oo parasta ja vice versa (...) no, määhä lakkasin oikeestaan murehtimasta sen jälkeen

Hennan muuttuva suhtautuminen lasten kielen oppimiseen heijastelee samalla sitä muutosta, jonka hänen oma ymmärryksensä kielestä käy läpi. Hän käy bahtinlaisittain ajatellen sisäistä dialogia kahden kieliin liittyvän ideologian välillä. Sisäisellä dialogilla Bahtin (1991: 285-293) viittaa ihmisen ajatteluun ja itsensä kanssa käymään keskusteluun, jossa hänen oma asemitumisensa kohtaa muut hänen sisäistämänsä ja erilaisista ideologioista ponnistavat äänet. Esimerkin alussa Henna näkee lastensa suomen resurssit *häiriintyneinä*. Häntä ahdistaa, että sekä suomen- että englanninkielistä arkea elävien lasten suomen resurssit eivät enää vastanneet virheettömydessään ja sujuvuudessaan sitä mielikuvaa, jonka "täydellistä" kielitaitoa mahdollisena pitävä ideologia on luonut (vrt. luvut 2.2 ja 4.1.1). "Täydelliseen" taitoon verrattuna lasten resurssit olivat vieraassa kieliympäristössä heikentyneet ja muuttuneet monin tavoin epätäydellisiksi.

Hennan käymä keskustelu amerikkalaisen ystävän kanssa avaa hänelle toisenlaisen näkökulman tarkastella tilannetta. Hän ymmärtää, että lasten arki on nyt enemmän tai vähemmän pysyvästi Yhdysvalloista, mistä syystä heidän kielellisten resurssiensa toimivuutta on pohdittava amerikkalaisista näkökulmista käsin. Yhdysvalloissa varttuville lapsille amerikkalainen koulujärjestelmä on toimivin vaihtoehto eikä heidän suomen resurssinsa kaipaa samanlaista "täydellisyyttä" kuin mitä Suomessa koulua käyvien lasten resurssit. Sisäisen dialogin tuloksena Henna ankkuroi perheensä arjen Yhdysvaltoihin. Samalla hän asemoi itsensä Yhdysvaltoihin jäävien ja kaksikielisten suomalaislasten äitinä. Hänen tehtävänä ei ole enää kantaa huolta lasten "täydellisistä" suomen resurssista vaan kannustaa lapsia Yhdysvalloissa tarpeellisten suomen resurssien hankintaan ja ylläpitoon sekä paikallisen kielen ja kulttuurin omaksumiseen.

Myös Terhin lapset ovat syntyneet Suomessa ja kasvaneet suomenkielisesä perheessä mutta käyneet koulunsa suurimmaksi osaksi saksan- tai englanninkielisessä ympäristössä. Paikallisen kielen oppimisen lisäksi Terhi painottaa äidinkielen tärkeyttä:

- (7.) Terhi: se on äärimmäisen tärkeää että ne oppii toki sen maan kielen, mut se on vielä tärkeempää että ne ni- niinku niitten oma äidinkieli
 Anu: [aiivan]
 Terhi: pysyy ja se oma kulttuuritausta
 Anu: [aiivan]
 Terhi: koska ethä sie, siul täytyy olla joku perusta.

Sekä Hennan että Terhin kertomuksista kuuluu ääni, joka kumpuaa vahvan äidinkielen merkitystä alleviivaavista kieli-ideologioista (esim. Skuttnab-Kangas 2000). He ymmärtävät äidinkielen avaimeksi identiteetin rakentumiselle sekä perustaksi kaikenlaiselle oppimiselle. Äidinkielen valtavan merkityksen takia he asemoivat itsensä äiteinä velvollisiksi huolehtimaan lastensa äidinkielen parhaasta mahdollisesta kehityksestä.

Hennan vanhimman lapsen aloittaessa koulunkäynnin Yhdysvalloissa kohtasi Henna koulun opettajien taholta täysin erilaisen kieli-ideologian. Suomessa ensimmäisen luokan suorittaneen tyttären vielä tuossa vaiheessa heikot englannin resurssit herättivät keskustelua luokka-asteen valinnasta. Henna sai lopulta opettajien epäröinnistä huolimatta tyttärensä haluamalleen luokalle mutta samalla myös opettajilta epämieluisan suosituksen koskien perheen kotikielen valintaa:

- (8.) Henna: ne ((opettajat)) sano että no joo että sitte ainaki koko ajan puhua englantia kotona
 Anu: [nii]
 Henna: mää että te ette tiedä mistä te puhutte
 Anu: [nii]
 Henna: me emme missään nimessä puhu kotona
 Anu: [nii]
 Henna: et he eivät sen jälkeen enää puhu eng- suomea
 Anu: [nii]
 Henna: jos me puhutaan heille kotona englantia
 Anu: [nii]

Henna: ja ei ymmärtäny niillä ei ollu yhtään kokemusta (...) niillä ei ollu yhtään kokemusta tämmöseen ul- vieraan-vieraskielisten lasten kanssa

Opettajien käsitys oppilaansa parhaasta antoi äänen kieli-ideoologioille, joiden mukaan lapsen amerikkalaiseen koulumaailmaan ja yhteiskuntaan sopeutumisen kannalta olisi parasta unohtaa oma ja vanhempien äidinkieli ja keskittyä englannin kielen kehittämiseen. Tämä ideologia ponnistaa *English Only* -ajatusta (ks. luku 2.3) ajavasta siirtolaisten integraatiopolitiikasta, jonka mukaan Yhdysvaltoihin muuttavien siirtolaisten on pärjätäkseen ja maan yhtenäisyyden säilyttämiseksi ennen kaikkea opittava englanti, vaikka sitten oman äidinkielen kustannuksella. Kieliasteikko-ajatuksen näkökulmasta suomi kontrastoituu koulumaailmassa ovet avaavan englannin rinnalla haitaksi, joka on esteenä lapsen englannin oppimiselle ja menestykselle. Henna sijoittaa itsensä esimerkissä kuitenkin opettajien auktoritatiivisen äänen (Bakhtin 1981: 342-343) yläpuolelle. Hän asemoi itsensä tiedollisesti opettajia ylemmäs ja kokee antavansa äidinkielen merkitystä korostavan ideologian kautta äänen lasten kielellistä kehitystä paremmin tukevalle kieli-ideologialle. Opettajien auktoritatiivinen ääni ei näin ollen kahlitse Hennan toimijuutta. Sen sijaan hän jatkaa päättäväisesti sillä kielellisen kasvatuksen linjalla, jonka hän itse kokee oikeaksi.

Liisan perheen kielellinen tilanne on amerikkalaisen aviomiehen takia hieman erilainen. Toisin kuin Hennan ja Terhin kodeissa vanhempien yhteinen kieli ei ole suomi vaan englanti, mistä syystä Liisan poika kuuli lapsuudessaan suomea pääasiassa vain äidiltään. Liisalle suomeksi kommunikointi lapsen kanssa tuntui luonnolliselta vaihtoehdolta. Suomen kieltä puhumalla Liisa pyrki tarjoamaan mahdollisuuden myös lapsen ja isovanhempien väliseen yhteydenpitoon.

- (9.) Anu: olik sulle kuitenkin tärkeää kun sun poika oli pieni että, tai halusik sää että se niinku oppi suomea tai?
 Liisa: kyllä ja sit mun vanhempani eivät puhu englantia että
 Anu: [joo]
 Liisa: jos (pojan nimi) oli niin kun (.) kontakteja mummon ja va- vaarin kanssa nii sen piti, sen piti tapahtua suomeksi
 Anu: [suomeksi] Joo
 Liisa: et kyl ne niinku siinä selvis mutta sitten ku piti kirjottaa jo tuomosenena kymmenen plus vuotiaana jotain
 Anu: [nii]
 Liisa: viestejä mummolle nii (.) kyllä sitten äidin piti auttaa aika paljon
 Anu: nii aivan
 Liisa: et ei se ois onnistunu ((naurahtaa))

Terhin ja Hennan esimerkeistä kaikuvat äänet, joka heijastelee ulkomaille muuttavien suomalaisperheiden ja lasten kielikasvatuksen ympärillä pyöriviä ideoologioita. Esimerkiksi Eichhornin ja Helttusen (2004) toimittamassa ulkomaille muuttavien lapsiperheiden vanhemmille suunnatussa kirjassa *Kotimaana suomen kieli* painotetaan vahvasti äidinkielen oppimisen tärkeyttä sekä sen unohdumisesta koituvia haittoja lapsen identiteetille ja muulle oppimiselle. Näissä ideoologioissa lähdetään usein liikkeelle Suomesta ja siitä, millaisia suomen resursseja ulkomailta varttuva lapsi tarvitsee palatessaan jonakin päivänä Suo-

meen. Liisa puolestaan pohtii poikansa suomen kielellä kommunikointiin liittyviä ongelmia oman arkensa kannalta realistisemmasta näkökulmasta. Vaikka Liisan toiveena onkin suomen taitojen välittäminen pojalleen, suhtautuu hän tämän kielelliseen heikkouksiin huomattavasti Terhiä ja Henna neutralimmin ja näkee ne ikään kuin normaalina kehityksenä (vrt. Laihonen 2008: 682). Liisan ajattelun lähtökohdana on perheen pysyvä koti Seattlessa ja siten pojan suomen taitojen tarkastelu amerikkalaisella kieliasteikolla. Poika elää englanninkielistä arkea, mikä auttamatta kaventaa suomeksi kommunikoinnin mahdollisuuksia ja sitä myöten suomen taitojen kehittymistä ja ylläpitoa. Vaikka poika ei hallitsekaan ”koko” suomea (ks. esim. Dufva & Pietikäinen 2009; Martin 2002) ja hän kaipaa apua suomenkielisten kirjeiden kirjoittamisessa, ovat hänen suomen resurssinsa kuitenkin sellaiset, joihin Liisa voi Seattlessa asuvan suomalaisen äidin näkökulmasta olla tyytyväinen.

Kuten esimerkissä 6 huomattiin, myös Henna alkoi lasten aloitettua koulun tarkastella heidän suomen taitojaan suomalaisen näkökulman sijaan amerikkalaisesta näkökulmasta. Lastensa suomen kielen oppimista retrospektiivisesti pohtiessaan myös Henna on Liisan tavoin armollisempi lastensa kielellisiä epätäydellisyyksiä kohtaan. Lisäksi hän merkityksellistää kielen myös muuna kuin kieliopillisena kokonaisuutena.

- (10.) Henna: me ollaan suomalaisia
 Anu: [nii]
 Henna: ja suomen kielen pitää meillä säilyä
 Anu: [aivan]
 Henna: ja se on meille suuri rikkaus
 Anu: [aivan]
 Henna: että on suomen kielen taito ja sit kommunikointi Suomessa ku käytiin joka vuosi Suomessa,
 Anu: [joo]
 Henna: ja edelleenki käydään et mist mä oon tosi ylpee et mun lapseni vaikka ne on olleet koko elämänsä pois
 Anu: [nii]
 Henna: niin he aina puhuu suomea mulle
 Anu: [joo]
 Henna: ja (...) isälleen, ja tuota emailit, melkein aina kirjottavat suomeksi
 Anu: [joo]
 Henna: vaikkei koskaan sitä suomea niinku sillä tavalla opiskelleet (...) että, se oikeenkirjotus ei tietenkään oikein (...) perfekti olekaan, niinku mejjän (tytär) hän aina sanooki et meidän (poika) kaksyht-kaksvuotias et mun pitäs oikolukee kaikki sun kaikki nää kirjeet ((molemmat naurahtavat)) mitä sää kirjotat, hältä jää usein pois kaksoiskonsonantit
 Anu: [nii]
 Henna: ja ja tämmösiä (,) big deal se on ihan (...) sivuasia
 Anu: [niinpä], niinpä
 Henna: ja se mistä mä oikein olen ylpee on että ne opettaa haluaa opettaa niiden lapsillensa suomea

Huolimatta englanninkielisestä arjesta ja amerikkalaisen kulttuurin ympäröimästä lapsuudesta ja nuoruudesta lapsilla on myös vahva suomalainen identiteetti, mistä Henna kokee valtavaa ylpeyttä. Aiemmin päänvaivaa aiheuttanut suomen taitojen heikkeneminen ei ole enää Hennalle *big deal*; lapset osaavat suomea juuri niin hyvin kuin heidän amerikkalaisessa arjessaan on tarpeellista.

Tänä päivänä suomi ei merkitse Hennalle enää vain täydellistä ja virheetöntä kieltä. Sen sijaan se on myös jotain, josta hänen lapsensa voivat ammentaa henkisesti tunteiden ja kokemusten tasolla (vrt. Pietikäinen 2010b).

Hennan esimerkki antaa tukea tutkimuksille, joiden mukaan kieli-ideologiat eivät säily muuttumattomina läpi yksilön elämän. Esimerkiksi Laihonen (2008) osoittaa Romanian Banaatin asukkaiden parissa tekemässä tutkimuksessaan, että yksilön asemituminen kieli-ideologioita kohtaan saattaa muuttua elämäntilanteiden mukaan. Hennan ja hänen lastensa arjen kiinnekehä oli esimerkkien välissä liikkunut pois Suomesta ja asettunut pysyvästi Yhdysvaltoihin, mistä syystä Henna kieli-ideologinen näkökulma suomen resursseihin oli myös kokenut muutoksen. Vaikka Henna tarkasteleekin lastensa suomen resursseja nyt amerikkalaisesta arjesta käsin, ankkuroi hän siitä huolimatta itsensä ja perheensä kieliin liittyvään etnisyyssideologiaan (Kunnas 2006: 234), jolle hän esimerkissä antaa äänen. Esimerkin alussa hän painottaa perheen olevan suomalainen ja suomen kielen rikkaus, jonka on säilyttävä. Hän ymmärtää kielen merkittäväksi osaksi omaa kulttuuritaustaansa, mistä syystä sen häviäminen olisi todellinen menetys.

Ensimmäisen siirtolaissukupolven haastateltavat eivät elämäkerroissaan juuri tuo esiin heidän aviomiestensä ja lastensa isän roolia lasten kielellisessä kasvatuksessa. Tuomi-Nikulan (1997: 278) mukaan äidit saavat monikielisessä ympäristössä elävissä perheissä vastuun kaksikielisestä kasvatuksesta usein siitä syystä, että he viettävät lastensa kanssa enemmän aikaa kuin isät. Tällainen roolijako lienee tapahtunut ainakin Hennan ja Terhin perheissä, joissa äidit ovat ulkomailla asuessaan toimineet pääasiassa kotiäiteinä miehen huolehtiessa perheen elatuksesta.

Edeltävissä esimerkeissä vanhemman ja lapsen asemat kielen omaksumisen suhteen olivat selkeät. Vanhemmat hallitsivat laajat suomen resurssit, joita he pyrkivät parhaansa mukaan välittämään lapsilleen. Esimerkiksi Chun (1999), Orrelanan, Dornerin ja Pulidon (2003) sekä Talibin (2002) tutkimukset kuitenkin osoittavat, että siirtolaiskontekstissa vanhempien ja lasten asemat voivat joskus kääntyä kielten suhteen pääläelleen. Koska lapset omaksuvat yleensä uuden asuinmaan kielen vanhempiaan nopeammin, joutuvat he usein toimimaan vanhempiensa kielenopettajina ja tulkkeina erilaisissa asiointitilanteissa. Seuraava katkelma Elsan kielielämäkerrasta osoittaa, miten lapsista tuli väylä Elsan omalle englannin oppimiselle sen sijaan, että hän itse olisi opettanut lapsilleen suomea. Ennen Yhdysvaltoihin muuttoa Elsa asui perheineen pari vuotta Australiassa. Tuona aikana Elsan ja hänen suomalaisen aviomiehensä kouluikäiset lapset oppivat englantia. Elsa itse työskenteli Australiassa tehtaassa, jossa kieltä ei juuri tarvinnut käyttää eivätkä hänen englannin resurssinsa siten juuri karttuneet. Perheessä puhuttiin vielä tuolloin kotona suomea mutta Amerikkaan muuton sekä Elsan ja lasten isän avioeron jälkeen perheen sisäinen kieli alkoi muuttua.

- (11.) Elsa: mähän en oo ollenkaan hyvä kielipäässä ((naurahtaa)), mutta kumminki sen verran tuli toimeen että sitten lapset oppi siellä sen niin paremmin että he auttoivat sitten kun tultiin tänne (...) mutta sit tänne ku me tultiin kyl nuo lapset silloin vielä osas suomee ku

tulimme tänne, vanhin oli jo (vähän alle parikymppinen), sehän oli (alle 12-vuotias) kun me lähdettiin, mutta sitten se vähin erin alko mhmh sekaantua ja sitten oltiin me täällä neljä vuotta ku me erottiin, sitten minä en kuullu suomee yhtään ja lapsetkin alko ja minä halusin oppia heiltä mää aika paljon opin, englantia, ne osas ne oli koulussa oppinu

Elsan lapset pystyivät omalla kielitaidollaan paikkaamaan Elsan suppeita englannin resursseja ja helpottamaan siten äitinsä arkea ja sopeutumista Yhdysvaltoihin. Arjen ollessa nyt pysyvästi englanninkielisessä ympäristössä lasten suomen kielen ylläpitoa ja oppimista tärkeämmäksi muuttui Elsan oma englannin oppiminen. Perheen kielivalinta ei Elsan tapauksessa ollut niinkään tietoinen valinta vaan käytännön sanelema asia. Perheen muuton aikoihin 1960-luvun Yhdysvalloissa ei lisäksi paljon puhuttu äidinkielen merkityksestä siirtolaistaustaisten lasten ja nuorten identiteetin kehitykselle. Sen sijaan painotettiin ennen kaikkea kielellistä sopeutumista amerikkalaiseen yhteiskuntaan (vrt. esim. Crawford 1989; Fitzgerald 1993: 43; Ovando 2003: 7). Muutenkin työn perässä maailmalle lähteneiden ei-korkeasti koulutettujen suomalaisten elämässä leivässä pysyminen vei energiaa suomen kielen ja kulttuurin välittymisen pohdiskelulta. Elsan kertomus lasten kielitaidon hyödyntämisestä vertautuu luvussa 6.3.1 tarkasteltavien myöhempien siirtolaissukupolvien lapsuusmuistoihin heidän vanhempiensa englannin resursseista.

Liisan ja Hennan elämäkerrat osoittavat, että omien lasten syntymän lisäksi myös lastenlasten syntymät voivat olla merkittäviä kielellisiä käännekohtia ihmisten elämässä. Isovanhemmaksi tulo on yleensä tärkeä tapahtuma jokaisen ihmisen elämäntarinassa, mutta kielivähemmistön jäsenille uuden perheenjäsenen syntymä merkitsee usein myös laajenevia kielenkäyttömahdollisuuksia (esim. Barresi 1987; Kamo 1998) Kuten Hennan esimerkin (10) lopusta käy ilmi, hänelle on tärkeää, että suomi ja suomalaisuus välittyvät myös omien lasten sukupolvea pidemmälle. Lastenlasten myötä sekä Liisa että Henna ovat saaneet uusia perheenjäseniä, joiden kanssa jakaa suomalaisuutta ja siirtää kielellisiä resursseja eteenpäin. Vähemmistö- ja siirtolaiskielten parissa tehdyt tutkimukset osoittavat, että isovanhemmilla on vanhempien ohella tärkeä rooli kielen välittymisen kannalta (ks. esim. Luo & Wiseman 2000; Pietikäinen 2011; Silverstein & Chen 1999; Zhang 2009). Molemmat naiset kertovat haastatteluissa yleensä lastenlastensa jos ei aivan aktiivisista niin ainakin passiivisista suomen resursseista. Suomen kielellä kommunikoinnin lisäksi isoäidit tuovat lastenlastensa elämään suomalaisuutta lingvivististen resurssien lisäksi myös erilaisen tekemisen ja toiminnan avulla (ks. luku 3.2 ja käsitys multimodaalisista resursseista; vrt. Bishop *et al.* 2003; Weckström 2011; Österlund-Pötzsch 2004). Esimerkiksi Liisa kertoo valmistavansa pojantyttylleen usein suomalaisia ruokia, joista tämä mitä ilmeisemmin nauttii:

- (12.) Liisa: et, viimeks kun (pojantytären nimi) oli täällä hän sai riisipuuroa aamiaiseksi ja hernerokkaa lounaaksi.
 Anu: no niin ((naurahtaa))
 Liisa: ((hymyillen)) se rakastaa hernerokkaa (...) todella rakastaa hernerokkaa

6.1.3 Suhteet Suomeen ja erilaisuuden tärkeys

Huolimatta elämän pysyvistä asettumisesta Yhdysvaltoihin ja Seattleen haastateltavien suhde Suomeen ja suomalaisuuteen ei ole missään vaiheessa siirtolaisuutta muuttanut merkityksettömäksi. Liisalla ja Hennalla on molemmilla Suomessa kesämökki, jossa he viettävät lomiaan, sekä läheiset suhteet Suomeen jääneisiin sukulaisiin ja ystäviin. Suomi on saattanut arjen pyörteessä jäädä välillä passiiviseen rooliin, mutta suhteet lähtömaahan ovat olleet ajatusten tai käytännön tasolla aina olemassa. Haastateltujen sykliset suomalaisuuteen heräämiset ja suvantovaiheet saavat tukea aiemmista tutkimuksista, jotka tarkastelevat etnisyyttä ja kieltä prosesseina, joille annetut merkitykset vaihtelevat elämäntilanteiden mukaan (vrt. Bishop *et al.* 2003: 40; Nagel 1994: 156). Water- sin (1990) mukaan erityisesti Yhdysvalloissa asuvilla eurooppalaisilla ja heidän jälkeläisillään on muita siirtolaisryhmiä paremmat mahdollisuudet valita, kuinka paljon tai vähän he haluavat tuoda taustaansa esiin. Valkoihoiset eurooppalaiset toimivat Yhdysvalloissa ns. merkitsemättömänä standardina, mistä syystä suomalaiset pystyvät ihonvärinsä puolesta halutessaan olemaan ”vain” amerikkalaisia. Vaikka toki varsinkin monet ensimmäisen polven suomalaiset tunnistetaan siirtolaisiksi heidän puheessaan kuuluvan aksentin takia, on heillä huomattavasti paremmat mahdollisuudet hallita milloin, miten ja missä he tilanteessa he tuovat kielellistä ja etnistä taustaansa esiin kuin niiden siirtolaisryhmien jäsenten, jotka ulkonäöltään selkeästi poikkeavat ”normaalista”.

Liisa kertoo seuraavassa esimerkissään suhteestaan Seattleen muihin amerikkansuomalaisiin. Vaikka hän on aika ajoin ollut hyvinkin aktiivinen suomalaisyhteisön jäsen, ei suhteiden ylläpito muihin alueen suomalaisiin ole ollut hänen elämänkaarensa aikana muuttumaton. Elämän ruuhkavuosina arki pyöri käytännön tasolla monen muun suomalaisuutta tärkeämmän asian ympärillä:

- (13.) Liisa: mut suoraan sanottuna emmää välttämättä ihan hirveesti ole ollu suomalaisten kans tekemisissä koska mulla on ollu amerikkalainen mies
 Anu: [joo]
 Liisa: mä on ollu amerikkalaisessa työelämässä itse mukana
 Anu: [joo]
 Liisa: et eem (,) ei se ole ollu niinku päivittäinen (,)
 Anu: [joo]
 Liisa: juttu mun elämässäni

Ennen Seattleen muuttamista vuosia saksankielisessä Euroopassa perheineen asuneen Terhin esimerkki puolestaan osoittaa, miten pidempiaikainen muutto ulkomaille usein korostaa suomalaisuuden ja suomen kielen tärkeyttä (vrt. esim. Lainio 1996; Martin 1999). Kun suomalaisuus ja suomen kieli eivät enää olleet samalla tavalla itsestään selvä osa arkea kuin Suomessa asuessa, alkoi Terhi kaivata ympärilleen samassa elämäntilanteessa eläviä ihmisiä, joiden kanssa jakaa kokemuksia:

- (14.) Terhi: kyl se (,) miulle oli silloin et ehkä se ha-, silloin ((suomalaisuus ja suomalaistoimintaan osallistuminen)) alko olla enemmänki tärkeätä ku aikasemmin et sitä alko niinku miettiin sitä omaa kulttuuria,

- Anu: [nii justiisa]
 Terhi: eri tavalla ja kaipas sitä, omalla kielellä puhumista ja
 Anu: [aivan]
 Terhi: tietysti sitä että voi lasten niinku asioita hoitaa, siis muitten perheit-
 ten kans kenellä oli samanikäisiä lapsia,
 Anu: [mhm mhm]
 Terhi: mitä on muuttaminen ja
 Anu: [aivan]
 Terhi: uuteen kulttuurin sopeutuminen

Suomalaisuuden ja suomen kielen merkitysten korostuminen tai heikkenemi-
 nen vaikuttavat haastateltavien kielielämäkertojen mukaan liittyvän tiiviisti
 elämän muihin tapahtumiin. Kielen saamisen merkitysten syklinen rakentumi-
 nen tukee samalla vahvasti käsityksiä kielestä kontekstista toiseen muuttavana
 ja muotoutuvana resurssina (vrt. esim. Dufva & Pietikäinen 2009). Terhi kertoo
 suomen merkitysten korostuneen ennen kaikkea lasten kasvun myötä. Hän ko-
 ki tärkeäksi voida tarjota lapsilleen hyvät mahdollisuudet suomalaisten juurten
 rakentamiseen.

- (15.) Terhi: no sillon ku ne ((lapset)) oli pienempiä niin, sillon meillä oli kyllä
 Anu: [joo]
 Terhi: et meillä oli juhittiin niinku kaikki, siis kaikki mahdolliset suomalai-
 set ((naurahtaa)) (...) niin tota, mie kuitenkin niinku tsemppasin
 ihan oikeesti et mejän lapset sai niinku kunnollista suomalaista
 ruokaa
 Anu: [nii]
 Terhi: ja et meillä niinku joulunaki valmistettiin kaikki perinneruuat ja
 pääsiäisenä ja (...) ja vappuna
 Anu: [joo]
 Terhi: ja, sillo erityisesti ku lapset oli pieniä nii mie olin paljon aktiivi-
 sempi
 Anu: [joo]
 Terhi: voisin sanoo et nyt sitte ku muutettiin Suomeen nyt viimese-, vii-
 meks
 Anu: [nii]
 Terhi: nii miun niinku tämmönen, perin-, perinneinnostus on lopahtanu
 Anu: [nii]
 Terhi: mie oon edelleen yhtä ylpee mut,
 Anu: [nii]
 Terhi: ((huokaisee)) mie en jotenki vaan enää jaksa

Terhin innostus suomalaisuuden korostamista kohtaan hiipuu lasten vartuttua
 ja hänen huomattuaan lasten olevan edelleen kiinnostuneita juuristaan, vaikka
 perheen arjessa ja juhlassa ei enää Suomea ja suomen kieltä tuodakaan niin sel-
 keästi esiin. Innostuksen hiipumiseen vaikutti varmasti myös se, että perinteiden
 ylläpito ei onnistunut ilman ponnistelua. Huokaisullaan *mie oon edelleen
 yhtä ylpee mut...mie en jotenki vaan enää jaksa* Terhi piirtää juurten ylläpidosta
 kuvan mieluisana mutta vaivannäköä vaativana toimintana. Hän asemoituu
 juurten ylläpitoon tavalla, johon varmasti moni muukin vieraassa kieliympäris-
 tössä lapsiaan kasvattava vanhempi yhtyy. Toisaalta oman kielen ja kulttuurin
 välittämistä lapsille pidetään tärkeänä mutta toisaalta myös aikaa ja energiaa
 vievänä prosessina (vrt. Eichhorn & Helttunen 2004).

Vaikka lapset nousevatkin yhdeksi tärkeimmäksi suomen kielen ja suomalaisuuden ylläpidon motiiviksi, ei suomalaisuus ole haastattelemleni ensimmäisen polven amerikansuomalaisille merkityksellinen pelkästään perhepiirissä. Omaa suomalaisuutta vahvistaa myös perheen ulkopuolisilta, kuten ei-suomalaistaustaisilta amerikkalaisilta, saatu palaute. Henna pohti haastattelusaan paljon juuri tämän ryhmän jäsenten kiinnostusta suomalaisuutta kohtaan:

- (16.) Henna: se on yks asia joka on mulle selvinny, meillä on ollu, mhm useita mejjän bisnesystäviä Suomessa käymässä mejjän mökillä ja ja, mökillä yhden viikon mejjän kanssa ja
 Anu: [nii]
 Henna: ja ku me mennään sinne ihan tämmönen suomalainen mökki, hyvin niinku tämmönen rustic
 Anu: [joo]
 Henna: loghaussi ja siellä ulkovessa ja
 Anu: [joo]
 Henna: sauna on ja sinne juostaan sitten ja
 Anu: [nii]
 Henna: ja tän tän, maisema on kaunis ja ihan paikka ((naurahtaa))
 Anu: [nii nii]
 Henna: niin tota (,) ne ei tiedä parempaa (...) hän sanoi että kuule että kun heijän lapsenlapset kun ne vähän kasvaa niin hän haluaasi sellasen tilaisuuden et hän sais mennä sinne teijän mökille ja
 Anu: [nii]
 Henna: viedä ne lapsenlapsensa sinne
 Anu: [ooo]
 Henna: ja olla siellä heidän kanssa
 Anu: [nii]
 Henna: että tuota se että mitä ne sanoo että ku meillä ei oo perinteitä (...) jotain ja, ja sitte tää vihdan teko ja kaikki tämmönen
 Anu: [nii]
 Henna: istutaan nuotiolla ja paistetaan makkaraa ja
 Anu: [nii]
 Henna: ja (,) ja tää saunassa käynti ja
 Anu: [aivan]
 Henna: kaikki nää tämmöset (,) niinku (,) yksinkertaset asiat
 Anu: [nii]
 Henna: nii sano että ku meilläki oils tämmösiä perinteitä
 Anu: [nii nii]
 Henna: et ku meil ei oo mitään (...) ja kaikki nää tavat ja tottumukset nii ne on tärkeitä (...) jota ei niinku itse tajuakaan

Amerikkalaisen ystävän tutustuttaminen suomalaiseen kulttuuriin ja hänen kokemuksensa siitä auttavat Hennaa asemoimaan suomalaisuutta ja itseään suhteessa amerikkalaisuuteen ja amerikkalaisiin. Hän lainaa Suomen perinteiden autenttisuutta korostaessaan äänen ystävältään, joka näkee amerikkalaisen kulttuurin perinnöttömänä ja suomalaisen kulttuurin kokoelmana homogeenisiä, kaikille yhteisiä perinteitä. Amerikan heterogeenisyyttä painottava käsitys kumpuaa ideologioista, joiden varaan maata on vuosisatojen ajan pyritty rakentamaan. Perinteisten kansallisvaltioiden, kuten Suomen, ajatellaan rakentuvan yhtenäisestä kansasta, jolla on yhtenäiset kielelliset ja kulttuuriset perinteet. Yhdysvallat on puolestaan siirtolaisten rakentama valtio, johon kukin siirtolaisryhmä on tuonut omat perinteensä sitoutuen kuitenkin noudattamaan maan menestyksen kannalta keskeisiksi sovittuja päämääriä (vrt. esim. Ricento 1998: 89; Jacoby

2004). Suomalaisuuden ja suomen kielen resurssien liikkua Suomessa amerikkalaiseen kontekstiin Hennalle arkipäiväiset asiat ja perinteet muuttuvat aikaisempaa arvokkaammiksi ja erikoisemmiksi; asioiksi ja perinteiksi, joita hänellä ja hänen perheellään on mutta jotka monilta muilta puuttuvat.

Suomalaisuuden edistäminen ja ylläpito on Yhdysvaltojen suomalaisyhteisöissä aktiivisen vapaaehtoistoiminnan varassa. Ensimmäisen polven panos näissä yhteisöissä on heidän suomen kielen taitojensa takia yleensä kullannarvoista. Seuraavassa esimerkissä Henna korostaa suomalaisuuden eteenpäin viemisen tärkeyttä amerikkalaisessa yhteisössä. Vaikka hänen toimintansa on vapaaehtoista, kokee hän samalla myös jonkinlaista velvollisuutta osallistua suomalaisuuden edistämiseen. Suomea puhuvien määrä Yhdysvalloissa laskee vuosi vuodelta ja elleivät amerikkansuomalaiset itse ole innostuneita suomen kielen ja kulttuurin ylläpidosta Seattlessa, tuskin kukaan muukaan siitä innostuu. Hennalla on toimintansa motiivina luja usko siihen, että suomalaisuudella on tarjottavaa myös muille kuin varsinaisille amerikkansuomalaisille.

- (17.) Anu: mikä siitä tekee sitte sun mielestä, miksi se on tärkeää se, sen ((heritagen)) säilyttäminen?
 Henna: no se on, tietysti mun, henkilökohtasesti mun tuota, perheelle ja
 Anu: [mmm]
 Henna: mun lapsille ja lapsenlapsille ja, ja tuota (...) suomalaisille ja tietysti se että, mä sanoin jo että, ollaan, monta kertaa sanottu ja käytetty tämmöstä termiä et me suomalaiset täällä ollaan tavallaan semmosia, ääh, ambassadöörejä Suo-
 Anu: [nii]
 Henna: Suomen ambassadöörejä
 Anu: [nii]
 Henna: että lähettiläitä jotka, jotka tota, tuodaan sitä, Suomi-tietoutta ja, e-, esille ja ja tiet- jaa, ja tuota (.) ollaan todella ylpeitä siitä
 Anu: [aivan]
 Henna: kaikesta luetaan, ja lähetetään joka puolelle viestit kaikille että näätteks te mitä ne kirjottaa Wall Street journalissa

Hennalle suomalaisuus on ylpeyden aihe sekä henkilökohtaisella että laajemmalla tasolla. Hänen asemoitumisensa aktiiviseksi suomalaisyhteisön jäseneksi ja toimijaksi voidaan ymmärtää ilmentävän kahta eri lähtökohdista kumpuavaa ääntä. Toisaalta Henna puhuu suomalaisuuden lähettilään, *ambassadöörin*, äänellä. Suomalaisuus on edustaa hänelle jotakin niin arvokasta ja tärkeää, että hän kokee siitä kertomisen ja tiedottamisen Yhdysvalloissa sekä oikeudekseen että velvollisuudekseen. Samalla esimerkki sisältää myös siirtolaisen äänen, joka hakee uuden asuinmaansa asukkaiden hyväksyntää ja kunnioitusta omille juurilleen. *Wall Street* -lehdessä ilmestynyt Suomea koskeva positiivinen artikkeli nostattaa Hennan omaa arvoa. Hänen juurensa ovat juuri samassa maassa, josta arvostettu lehti kirjoittaa sivuillaan.

Myös Liisa pitää suomalaisuuden laajempaa esiintuomista Yhdysvalloissa tärkeänä. Hän suhtautuu jopa kriittisesti pelkästään amerikkansuomalaisille suunnattuun toimintaan:

- (18.) Anu: mitä sulle merkitsee, onk sulle tärkeää et täällä on suomalaista toimintaa?

- Liisa: on, mut mä haluaisin sen (,) enemmänkin semmosta nä- olevan semmosta näkyvää toimintaa ettei se oo pelkästään tän suomalaisen sisäpiirin
- Anu: [nii]
- Liisa: toimintaa koska se suomalainen sisäpiiri on aika pieni,
- Anu: [nii]
- Liisa: jaa (,) niillä on linkit Suomeen jos ne niin haluaa mut, et tuotas jotain suomalaista, tuotetta tänne tai
- Anu: [nii]
- Liisa: puhujaa tai esiintyjää joka vetää.
- Anu: [nii] mitä sulla ois vois olla niinku konkreettisen ideana?
- Liisa: täällä on ollu jotain kuoroja jotka on, esiintyny yliopistolla (...) et mun mielestäni niin kun
- Anu: [nii]
- Liisa: pitäs esittää että, se Suomi-kuva niinku pysyisi koko yhteisön silmissä
- Anu: [aivan]
- Liisa: eikä se olisi ainoastaan tämmönen sisäpiirin asia.
- Anu: aivan, aivan
- Liisa: (aiemmin Seattlessa asunut amerikkansuomalaisyhteisön jäsen) hän sanoi jotain, että meidän pitää, kiilloittaa tätä suomalaista palasta amerikkalaisessa mosaiikissa

Suomesta Yhdysvaltoihin liikkuneet suomalaisuus ja suomen kieli eivät ole Liisan mielestä enää pelkästään suomalaisten asia. Liisa kiinnittää esimerkiksi suomalaissiirtolaiset osaksi koko Yhdysvaltojen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. *Suomalaisen palan kiillottaminen amerikkalaisessa mosaiikissa* ei vahvista pelkästään suomalaisuutta vaan myös amerikkalaisuutta. Liisa antaa äänen ideologioille, jotka painottavat siirtolaisten roolia Yhdysvaltojen rakentajina (ks. esim. Daniels 2002; Portes & Rumbaut 2006; vrt. Barkan 1999). Yhdysvallat on siirtolaisten aikaan saama valtio ja heidän mukanaan tuoman kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden tulisi näkyä kauttaaltaan amerikkalaisessa arjessa. Suomalaisuus on täten merkityksellinen koko maalle. Amerikan-suomalaiset ovat osa erilaisia prosesseja, joiden avulla Yhdysvalloista on tullut se maa, mikä se tänä päivänä on.

6.1.4 Nykyisyys ja tulevaisuus

Olipa kyse mistä tahansa siirtolais- tai muusta vähemmistökieliryhmästä, nykyisten sukupolvien edustajia huolestuttaa yleensä kielen ja kulttuurin säilyminen ja välittyminen sukupolvelta toiselle. Suomalaisille läheisiä esimerkkejä monessa mielestä onnistuneista kielen ja kulttuurin uudelleen eloon herättämisestä ovat mm. inarinsaamelaisten kielipesätoiminta, jonka avulla kielenpuhujien määrää on suhteellisen nopeasti saatu nostettua (Pasanen 2005) sekä meän- ja kveenien puhujien keskuudessa noussut innostus ryhtyä ajamaan oman kielen ja kulttuurin oikeuksia ja asemaa (Pietikäinen *et al.* 2010). Seattlen suomalaisyhteisöissä suomalaisuutta pyritään kodin ulkopuolella ylläpitämään ja välittämään mm. Suomi-koulun ja eri kulttuuriryhmien avulla (ks. luku 5.2).

Liisa toimi haastattelun aikoihin aktiivisena varainhankkijana eräässä Seattlen suomalaisessa järjestössä. Varainhankinnan tarkoituksena oli varsinaisen rahankeruun ohella levittää tietämystä järjestön toiminnasta ja taata näin

ollen sen jatkuvuus myös seuraavien sukupolvien aikana. Seuraava esimerkki on ote puhelinkeskustelusta, jonka Liisa kävi haastattelun aikana erään toisen varainhankintaan osallistuvan paikallisen amerikansuomalaisen kanssa.

- (19.) Liisa: jos me saatas esimerkiksi tähän kamppanjaan osallistumaan seuraavaa sukupolvea (...) opetetaan seuraavaa sukupolvea osallistumaan (järjestön nimi) kannustamiseen ja suomalaiseen toimintaan (...) määhän sanon (omalle pojalleni ja hänen vaimolleen) (...) mutta hyvin vähän on lapsia jotka osallistuu ja jos me ei saada niitä mukaan niin meidän kuolla kupsahdettua koko toiminta niinku kuuuu (...) toinen on että miten saatas mukaan ihmisiä niinku Astoriasta, Spokanesta, että tämähän ei ole vaan Seattlen vaan koko valtion ja koko maankin ja siis tämän kulman... sitä tietoa pitäis sitte levittää (...) täällä (kampanjan nimi) kampanjalla on kaks merkitystä ei vaan et saadaan rahaa vaan että tieto leviää

Esimerkissä Liisa pohtii keskustelukamppaninsa kanssa suomen resurssien liikkumista. Resurssit ovat jo matkanneet Liisan ja muiden siirtolaisten mukana Suomesta Seattleen. Nyt ne pitäisi saada liikkumaan sukupolvelta toiselle, mutta millainen liikkuminen tahansa ei kuitenkaan käy. Liisa painottaa, että on tärkeä saada seuraavat sukupolvet jatkamaan suomalaisuutta ja järjestöjen toimintaa juuri siinä muodossa kuin missä se nyt on. Liisa antaa äänen kieli-ideologioille, joiden mukaan on olemassa tietty ja oikea tapa olla suomalainen (ks. käsitykset autenttisuuden historiallisesta jatkuvuudesta, Coupland 2003: 418-419 ja luku 4.1.1). Liisa jättää puhelinkeskustelussa kokonaan huomioimatta jälkipolvien omat ajatukset eikä anna tilaa heidän omille tavoilleen olla suomalaisia.

Hennan kielielämäkerrassa esiin nousi suomen kielen ja kulttuurin yleisen säilymisen lisäksi myös huoli omasta kielellisestä tulevaisuudesta. Bialystokin, Craikin ja Freedmanin (2007) tutkimustulokset osoittavat, että kaksikieliset vanhuksat dementoituvat keskimäärin neljä vuotta yksikielisiä vanhuksia myöhemmin. Tästä positiivisesta ilmiöstä huolimatta kielenkäyttäjien muuttaminen maasta toiseen voi aiheuttaa siirtolaiskontekstissa eläville vanhuksille ongelmia, joihin he eivät lähtömaassaan törmäisi. Fabbron (1999) mukaan dementoituvat vanhuksat saattavat unohtaa myöhemmin elämässään oppimansa kielet, jolloin he pystyvät kommunikoimaan vain ensimmäisellä oppimallaan kielellä. Schmidin ja Keijzerin (2009) tutkimus puolestaan osoittaa, että myös terveiden kaksikielisten vanhusten myöhemmin oppiman kielen taidot saattavat joissakin tapauksissa heiketä iän myötä. Kysyessäni millaisena Henna (haastatteluajan kohtana noin 70-vuotias) näkee suomen ja englannin resurssien käytön omassa tulevaisuudessaan kertoo hän kantavansa huolta dementiaan sairastuneista amerikansuomalaisista, jotka elävät vanhuutensa ”kielettöminä” amerikkalaisissa hoitokodeissa.

- (20.) Henna: jos tulee tämmönen (...) surullinen tilanne että dementoituu
 Anu: [nii]
 Henna: ja niin sillonhan se on se että, se suomen kieli se on joka sinne jää
 Anu: [nii, todennäköisesti aivan joo]
 Henna: mä oon ollu tuolla mä oon myöski mukana täs ulkosuomalaisparlamentissa ja (...) ja tuota, ollu mukana kaikissa näissä ulkosuoma-

- laisten kokouksissa Suomessa aikonsa, niin äähm, siellä oon ollu osallistunu näihin tämmösiin senioriseminaareihin jossa justiin näitä asioita on käsitelty
- Anu: [nii]
- Henna: ja sitä kieltä (...) yks mun semmonen, no, sydäntä lähellä oleva asia on tää tämmönen äähm suomalaisten, vanhusten auttaminen
- Anu: [mmhm]
- Henna: jotka, on tulleet tänne
- Anu: [mmm]
- Henna: kielitaidottomina eikä oikeestaan koskaan oppineet kieltä (...) tää ulkosuomalaisparlamentti tekee sitä tämmöstä että saa tuo
- Anu: [aivan]
- Henna: tois tämmösiä harjottelijoita tänne
- Anu: [joo joo]
- Henna: eri puolille maailmaa jossa vois, jotka on suomenkielentaitosii
- Anu: [aivan]
- Henna: tämmösii, hoitokoteihin

Itse hyvässä kunnossa oleva Henna osallistuu aktiivisesti amerikansuomalaisten vanhusten auttamiseen sekä hallinnon tasolla ulkosuomalaisparlamentin jäsenenä sekä auttamalla itse konkreettisesti tuntemiaan vanhuksia erilaisissa englannin kieltä vaativissa käytännönasioissa. Auttamiseen Henna kannustaa sekä aito välittäminen vaikeassa tilanteessa olevista ihmisistä sekä pelko joutumisesta itse jossakin vaiheessa samaan tilanteeseen.

6.2 Myöhemmät sukupolvet

Toisen ja kolmannen sukupolven haastateltavien henkilökohtaiset kielielämäkerrat on ymmärrettävissä vasta, kun niitä peilataan jo ennen heidän syntymäänsä alkaneeseen ihmisten ja kielten liikkeeseen (vrt. Nekvapil 2003: 64). Haastateltavien suomalaisuuden ja suomen kielen tarinoiden voidaan nähdä alkavan heidän vanhempiensa tai isovanhempiensa Yhdysvaltoihin muutosta.

6.2.1 Lapsuuden ja nuoruuden kielivalinnat

Kaikkien myöhempien sukupolvien haastateltavien isovanhemmat tai vanhemmat ovat enemmän tai vähemmän tyypillisiä Suomesta Pohjois-Amerikkaan suuntautuneen siirtolaisuuden edustajia. Suomesta lähdettiin 1900-luvun vaiheessa pakoon eteenkin maaseutua vaivannutta työttömyyttä. Pohjois-Amerikkaan houkuttivat teollistumisen myötä auenneet työmarkkinat sekä vapaat viljelysmaat. Haastateltavien isovanhemmat asettuivat uudelle mantereelle voimakkaan siirtolaisuuden myötä syntyneisiin suomalaisyhteisöihin. (Vrt. Kero 1996, Koivukangas 2004.) Myös haastateltavien vanhemmat, jotka ovat syntyneet Yhdysvalloissa, ovat viettäneet suomen kielen ja kulttuurin värittämän lapsuutensa näissä yhteisöissä.

Siirtolaiskontekstissa elävien lasten kielellisen kehityksen kannalta vanhempien tekemille valinnoilla on pitkäkantoiset vaikutukset lasten kielirepertuaariin. Vanhempien päätös puhua tai olla puhumatta jälkikasvulleen suomea

mahdollistaa tai rajoittaa lasten mahdollisuuksia kommunikoida suomeksi myöhemmin elämässään. Vanhempien tekemiin valintoihin vaikuttavat heidän omien päätöstensä lisäksi kullekin ajalle tyypilliset ideologiset käsitykset monikielisyudesta ja kielestä ylipäätään (ks. Yhdysvalloissa historian saatossa monikielisyyteen liitetystä erilaisista ideologioista esim. Ovando 2003). Toista siirtolaissukupolvea edustava Paula varttui kodissa, jossa molemmat vanhemmat puhuivat lapsilleen suomea. Tämän lisäksi perhe vietti paljon aikaa Seattlen seudulla asuneiden muiden suomalaisten kanssa. Suomi oli Paulan ensimmäisen kielen, joka hänen muistojensa mukaan alkoi väistyä englannin tieltä vasta koulun alettua:

- (21.) Paula: and so, there would gather a lots of Finns then so on those days but I don't know even then I don't think that the kids, you know after they started the school
 Anu: [mhm]
 Paula: then I don't think they spoke Finnish so much with each other anymore
 Anu: [yeah]
 Paula: you know we just spoke English with each other you know

Paulan kokemukset peilaavat tutkimustuloksia, joiden mukaan koulunkäynnin myötä vähemmistökieltä edustavien lasten elämässä kielten välinen tasapaino kallistuu yleensä vahvasti opetuksessa käytetyn enemmistökielen puolelle (ks. esim. Fillmore 1991; Skuttnabb-Kangas & Dunbar 2010). Paulan aloittaessa koulun 1960- ja -70-lukujen taitteessa ei lasten kotikielen säilymiseen Yhdysvalloissa juuri kiinnitetty koulun taholta huomiota. Paula muistelee kielielämäkerrassaan myös perheen kotikielen vaihtuneen vähitellen koulun aloittamisen jälkeisinä vuosina. Kuten Yhdysvaltojen monikielisuuden historian vaiheita käsittelevässä luvussa (2.3) todettiin, siirtolaisten kotikielen säilymistä pidettiin monin tavoin lapsen kannalta epäedullisena eikä julkinen keskustelu näin ollen rohkaissut Paulan vanhempiakaan pitämään kiinni perheen suomen kielestä.

Englannin kielen tärkeyttä korostavat kieli-ideologiat nousevat keskeiseen asemaan myös toista amerikansuomalaista sukupolvea edustavan Sandran isän tekemässä valinnassa tyttärensä kielen suhteen.

- (22.) Sandra: my dad, after she ((mother)) died I remember him saying you know you're in America you have to speak,
 Anu: [yeah]
 Sandra: English and I think there might've been a little bit from you know some pressure from you know, you know I think (...) in the sixties you know, you know there was a lot of probably some prejudices
 Anu: [yeah]
 Sandra: cause my dad obviously had an accent
 Anu: [yeah]
 Sandra: so, I don't really know that for sure but he thought that it was important that I speak more English

Sandran isä asemoitui kielivalinnan kautta antamaan äänen Yhdysvalloissa yleiselle standardikielen ideologialle, jonka mukaan "oikeassa" ja "hyvässä" englannissa ei ole jälkiä muista kielistä peräisin olevista aksenteista (Lippi-Green 2004; vrt. myös Dong & Blommaert 2009: 10-12 ja eri aksenttien saamat

arvot Kiinassa). Suomalaisen aksentin värittävä englantia asettui Sandran isä kokemusten mukaan alhaalle Yhdysvaltojen kielellisellä arvoasteikolla. Aksenttiin liitettiin "normaalia" englantia puhuvien taholta erilaisia ennakkoluuloja, joihin isä itse oli törmännyt ja joilta hän halusi tyttärtään suojella.

Myös kolmatta sukupolvea edustavan Sylvian suomea keskenään puhuneet vanhemmat tekivät tietoisin päätöksen kotikielen vaihtamisesta. Päätökseen vaikuttivat Sylvian huomattavasti vanhemman isoveljen kokemukset:

- (23.) Sylvia: my parents grew up speaking Finnish in a Finnish town (...) in my generation, my brother learned Finnish first, he's twelve years older than I am
 Anu: [ok]
 Sylvia: and then his my mother felt sorry for him because kids were teasing
 Anu: [yeah]
 Sylvia: his, they called it broken English
 Anu: [yeah]
 Sylvia: uhm you know the accent
 Anu: [yeah]
 Sylvia: sooo when I came along
 Anu: [mhm]
 Sylvia: I didn't learn Finnish
 Anu: [mhm]
 Sylvia: so I just learned English

Sylvian veljen kiusatuksi tuleminen standardista poikkeavan englannin takia on oivallinen osoitus siitä, miten kielelliset resurssit järjestyvät hierarkkisesti ja saavat arvonsa sosiaalisin perustein (vrt. Dong & Blommaert 2009: 10). Veljen kokemuksissa suomalaisella aksentilla puhuttu englantia asemoitiin koulumaailmassa epänormaaliaksi ja samalla myös sen puhuja tavallisuudesta poikkeavaksi ja sitä myöten helpoksi kiusaamisen kohteeksi. Sylvian kohdalla vanhemmat näkivät suomen resurssien omaksumista tärkeämpänä tyttärensä ongelmattoman sopeutumisen amerikkalaiseen koulumaailmaan ja siihen enemmistökielen yhteisöön, jonka jäsen hän jokapäiväisessä elämässään oli. (Ks. luku 8.2, jossa esitellään tarkemmin haastateltavien kokemuksia "väärästä" aksentista suomen kielessä.)

Sylviaa lukuun ottamatta muiden kolmatta siirtolaissukupolvea edustavien haastateltavien lapsuudenkodeissa suomen kielellä ei ollut missään vaiheessa kommunikatiivista roolia eivätkä haastateltavat kieltä juuri edes kertoneet kuulleensa. Suomen kieli ja suomalaisuus ovat silti tavalla tai toisella läsnä heidän lapsuusmuistoissaan. Laurenin suomalainen isoäiti asui toisella puolella Yhdysvaltoja kuin Lauren itse vanhempineen. Vaikka Laurenin lapsuuden kodissa puhuttiin yksinomaan englantia, pääsi hän harvojen vierailujen sekä isoäidin ja äidin välisen kirjeenvaihdon myötä myös jonkin verran kosketuksiin suomen kielen kanssa.

- (24.) Lauren: and I remember looking at one of my grandmother's letters just being curious as to what did it look like
 Anu: [yeah]
 Lauren: and I remember looking at the words and then I came to that word and I said mom, is this being snow

- Anu: [yeah]
 Lauren: is this, and she goes, oh, you're right
 Anu: where did you learn that ((matkien Laurenin äitiä)) ((molemmat naurahtavat))
 Lauren: and I don't remember how I learned it
 Anu: [yeah]
 Lauren: but I remember unscanning and so yes
 Anu: [yeah]
 Lauren: there was a curiosity (...) too, look at a letter in different language
 Anu: [yeah]
 Lauren: uhm and I remember asking my mother uuh she taught me to count to ten (...) and uhm (,) you know, that that was pretty much it
 Anu: [yeah]
 Lauren: but I know that my mother uhm had been given a gift ((kortistelaatta)) uhm (...) uhm, I know what
 Anu: [ok]
 Lauren: yeah it was this little girl you know in a in a shirt and it was uhm (...) God bless this house I think
 Anu: [aha]
 Lauren: was the translate- translation Jumala and I remember kotimme ... uhm, sooo, yeah there were little things that my mother kept,
 Anu: [yeah]
 Lauren: as, you know the kind of the (...) what would you call it uhm, evidences (...) of, of her heritage

Laurenin lapsuusmuistot tuovat oivallisesti esiin ajatuksen kielellisten resurssien multimodaalisuudesta (Bezemer & Kress 2008). Laurenin kirjeistä tunnistama lumi/lunta-sana ja äidiltään oppimat numerot ovat pieniä kielen "palasia" (Kramsch & Whiteside 2008: 664), symbolisia resursseja, joita hän pystyy hyödyntämään asemoidessaan itseään ja perheenjäseniään suomalaisuuden suhteen. Blommaert (2010: 29-32) käyttää samantapaisista resursseista puhuessaan englannin sanaa *emblematic* (suom. tunnuskuvallinen). Sanojen lingvistisellä merkityksellä ei tässä yhteydessä juuri ole merkitystä. Sen sijaan sanat itsessään symboloivat Laurenille tunteita ja ajatuksia, jotka hän assosioi suomen kieleen. Vieraat sanat symboloivat kaikkea sitä mielenkiintoista, joka Laurenin ajatuksissa kätkeytyi isoäidin ja suvun suomalaisten juurten taakse. Äidin lahjaksi saama ja kovasti vaalima koristelaatta (eng. *tile*) on puolestaan esimerkki materiaalisista resursseista (esim. Lane 2006; Pahl 2004; myös Bishop *et al.* 2003), joita käsittelen tarkemmin luvussa 8.

Vaikka Lauren viettikin yksikielisen lapsuuden Seattlessa kaukana suomea puhuvasta isoäidistään ja muista suomalaisista sukulaisistaan, kietoutui suomen kieli ja suomalaisuus eritasoisen liikkuvuuden kautta osaksi hänen lapsuusmuistojaan. Posti liitti yhteen eripuolilla Yhdysvaltoja eläneitä sukulaisia ja äidin mitä ilmeisemmin Suomesta saama koriste-esine piti suvun juuret materiaalisesti esillä. Sinänsä vähäpätöisiltä ja perinteisessä mielessä epätäydellisiltä (vrt. Dufva & Pietikäinen 2009) kuulostavat resurssit, kylvivät Laurenin mieleen kiinnostuksen suvun juuria kohtaan, joka aikuisiällä sai hänet ottamaan toimituksen ja ryhtymään tutustumaan juuriinsa mm. kielen opiskelun avulla.

Siinä missä englanninkielisessä kodissa kasvaneelle Laurenille varsinaiset mahdollisuudet toimia aktiivisesti suomalaisuuden ja suomen kielen suhteen avautuivat vasta aikuisiällä (ks. luku 6.2.2), tarjosivat suomen kielen kommuni-

katiiviset resurssit jo varhain erilaisia asemoitumisvaihtoehtoja suomenkielises-
sä kodissa varttuneelle Paulalle. Seuraavassa esimerkissä Paula muistelee hä-
nen ja hänen parhaan ystävänsä Sandran tapaa hyödyntää suomen resursseja
teini-iässä positiivisen erottumisen välineenä:

- (25.) Paula: but Sandra and I would go (,) go out and speak, speak in Finnish
and
Anu: [mhm mhm]
Paula: (...) so we were like twelve and fourteen
Anu: [yeah]
Paula: and we would go somewhere with our parents and
Anu: [yeah]
Paula: and they would be trying to speak English and stuff like that you
know they were speaking English but,
Anu: [yeah]
Paula: with an accent
Anu: [yeah]
Paula: but Sandra and I would ((nauraa)) hear them speaking English
with an accent and we were speaking broken Finnish with each
other just to, show off
Anu: [yeah]
Paula: and to, be international type (...) just in public to be exotic
Anu: [aah ok]
Paula: you know, ((Anu naurahtaa)), and our pare- you know our parents
were trying so hard to fit in,
Anu: [yeah exactly] ((naurahtaa)) (...) difference between generations
obviously
Paula: yeah and a difference between needing to fit in
Anu: [yeah]
Paula: because you need to work and (,)
Anu: [yeah exactly]
Paula: you know wanting to be exotic

Paulalle ja Sandralle, jotka nuoruudessaan samoin kuin tänä päivänä puhuvat
toisilleen yleensä englantia, suomen resurssit tarjosivat teinivuosina erilaisia
asemoitumisvaihtoehtoja. Suomen kielellä julkisilla paikoilla kommunikointi
tarjosi ystävyksille mahdollisuuden olla jotakin muuta kuin pelkkiä tavallisia
amerikkalaisia nuoria. Amerikkalaisessa kontekstissa erikoisella kielellä kom-
munikoidessaan he tunsivat tulevansa muiden taholta asemoiduksi positiivises-
ti erilaisina ja eksoottisina Heidän aksentiton amerikanenglantinsa ja amerikka-
laisen kulttuurin tuntemuksensa tekivät heistä täysvaltaisia enemmistön jäseniä
ilman vieraan aksentin tuomaa stigmaa. Laajat englannin resurssit tekivät heille
suomenkielisyydestä vapaaehtoisen valinnan; eräänlaisen vaatteen tai leikitte-
lyn välineen, jonka he saattoivat halutessaan tietyssä kontekstissa pukea pääl-
leen ja toisessa kontekstissa riisua pois (vrt. Waters 1990).

Seurattaessa suomen kielen elämänkaarta yhtä sukupolvea aiemmaksi
näyttävät kielen merkitykset hyvin erilaisilta. Toisin kuin Paulalle ja Sandralle,
heidän vanhemmilleen suomalaisuus ja suomen kieli eivät ole valintoja, joihin
he voisivat halutessaan ottaa etäisyyttä. Suomi oli aksentin kautta aina läsnä
heidän kommunikoidessaan englannin kielellä, mistä syystä he asettuvat kielel-
lisellä asteikolla aina tahtomattaan aksentitonta englantia alemmalle tasolle.
Yksikielisestä (englanninkielisestä) amerikkalaisesta näkökulmasta katsottuna
puutteelliset englannin resurssit sysäsivät vanhemmat normaaliuden ulkopuo-

lelle eivätkä siten sallineet heille samanlaista valinnanvapautta kuin heidän tyttäriillään oli. Monikielisen repertuaarin laajuus tai suppeus sekä niille sosiaalisin perustein annetut arvot vaikuttavat siis voimakkaasti siihen, miten eri kielenkäyttäjät pystyvät toimimaan ja tulevat asemoiduksi samassa tilanteessa (Blommaert 2010: 5).

Paulalla ja Sandralla oli tarvetta suomalaisuuden kokeiluun myös kontekstissa, jossa tavallisia amerikkalaisia ei ollut mukana vaan jossa suomalaisuus ja suomen kieli yhdistivät kaikkia mukanaolijoita. Päästäkseen harjoittelemaan suomea tytöt liittyivät teini-ikäisinä lähinnä vanhempien amerikkalais-suomalaisten suosiossa olleeseen suomalaiseen kuoroon.

- (26.) Paula: so we did something interesting and
 Anu: [yeah]
 Paula: meet some Finnish people ((nauraa))
 Anu: [yeah]
 Paula: and they're ol- you know like, old people there but it was fun
 Anu: [yeah]
 Paula: for us for some reason
 Anu: [yeah]
 Paula: to be, around people they just wanted to sing in Finnish and
 Anu: [yeah]
 Paula: stuff and so (.) it felt like some kind of little adventure
 Anu: [yeah]
 Paula: that we would take the buss you know (...) there, alone
 Anu: [yeah]
 Paula: and come back on our own, and it was our choice to do that
 Anu: [yeah]
 Paula: and that's how my mother she became, so curious about this choir
 and so then she started coming
 Anu: [aah ok]
 Paula: and so then when she started coming then I quit

Vaikka tyttöjä ei kuoroharrastuksen tiimoilta tavallisten amerikkalaisten taholta erilaisiksi asemoitukaan, on harrastukseen innostaneissa syissä havaittavissa samoja piirteitä kuin tyttöjen haluun käyttää suomea erottautuakseen eksoottisesti. Itse suomen kielellä laulaminen ei ollut ainoa syy tyttöjen haluun osallistua kuoron toimintaan. Tärkeän jännityksen harrastukseen lisäsivät sen yhteydessä tehdyt bussimatkat ja mahdollisuus toimia aikuisten maailmassa ilman omien vanhempien läsnäoloa. Suomen kielen kokemuksellisuus, kieleen liittyvät kontekstit sekä mielikuvat ja ajatukset (vrt. Pietikäinen 2010b: 16), laajenivat siis huomattavasti kielen kommunikatiivisten resurssien ulkopuolelle.

Kuoroharrastuksen liittyvä jännitys rapistui Paulan äidin kiinnostuttua tyttärensä touhuista. Äidin liittyminen kuoroon sai Paulan lopettamaan harrastuksen. Paulalle kuorossa laulaminen oli tarjonnut kodin ulkopuolisen tavan olla suomalainen ja käyttää suomen kieltä. Hän oli perinyt suomalaisuuden ja kielen vanhemmiltaan mutta onnistunut löytämään amerikkalaisen arjen keskeltä itsenäisen, vanhempiin liittymättömän mahdollisuuden rakentaa omaa suhdettaan juuriinsa. Äidin mukaan tulo rikkoi Paulan mielikuvan ”omasta” suomalaisuudesta.

6.2.2 Suvantovaihe ja innostuminen kielestä

Kielellisestä ja kulttuurisesta taustasta kiinnostumiseen liittyvät aktiiviset ajanjaksot ja suvantovaiheet ovat luonnollinen osa tähän tutkimukseen osallistuneiden amerikansuomalaisten elämää. Luvussa 6.1.3 huomattiin, miten esimerkiksi Terhin ja Hennan elämässä tietyt tapahtumat ovat toisaalta lisänneet ja toisaalta vähentäneet innostusta suomalaisuutta ja suomen kieltä kohtaan. Toisen ja kolmannen sukupolven edustajien elämässä eri ajanjaksojen väliset erot nousevat selvemmin esiin kuin ensimmäisen sukupolven edustajien elämässä, koska heidän arkeensa suomen kieli ja suomalaisuus eivät välttämättä erottamattomana osana kuulu. He ovat eläneet lapsuudesta asti ympäristössä, jossa englannilla on ollut keskeinen asema ja kasvaneet näin ollen englantia puhuvan yhteisön jäseniksi suomalaisyhteisön jäsenyyden jäädessä taka-alalle. Tämä enemmistön jäsenyys mahdollistaa tarpeen tullen etäisyyden oton suomalaisiin juuriin.

Haastateltavien elämänkaaren tarkastelun myötä esiintulevat aktiiviset aikakaudet ja suvantovaiheet voidaan nähdä nivoutuvan yhteen Pavlenkon ja Blackledgen (2004) poststruktuuraisiksi kutsumien identiteettikäsitteiden sekä Blommaertin (2005, 2010) liikkuvuuteen liittämien ajatusten kanssa. Haastateltavien suhde suomalaisuuteen ja suomen kieleen ei pysy muuttumattomana läpi elämän. Sen sijaan heidän käsityksensä itsestään suomalaisina ja suomen kielen käyttäjinä vaihtelee elämänkaaren mukanaan tuomien tilanteiden mukaan (vrt. käsitys identiteetistä, Blommaert 2005: 203; myös luku 4.3.2.2).

Suomenkielisessä kodissa varttuneelle Paulalle suomalaisuudesta ja sen kautta esiin nousevasta erilaisuudesta tuli jossakin vaiheessa nuoruusvuosia rasite. Tuolloin hän pyrki aktiivisesti painamaan kielellisiä ja kulttuurisia juuriin taka-alalle:

- (27.) Anu: So do you have the feeling you've always had an interest in Finland or did it fade away in some point when you stopped speaking it or? (...)
- Paula: I think, I think that it did it certainly did fade away when I
- Anu: [mhm]
- Paula: like, it was aahm, aah unless I was around (cousin's name) or Sandra
- Anu: [yeah]
- Paula: you know, because I wanted to fit in too
- Anu: [yeah]
- Paula: so I didn't necessarily want to be,
- Anu: [yeah]
- Paula: ahm different from everybody else (...) there's certain, certain phases that you go through that you wanna
- Anu: [yeah]
- Paula: fit in and you want to be just like everyone else you know

Suomalaiseksi asemoituminen oli teini-ikäisestä Paulasta mieluisaa silloin, kun hän saattoi tehdä sen yhdessä suomalaisen serkkunsa ja parhaan ystävänsä Sandran kanssa (vrt. myös esimerkki 25 luvussa 6.2.1, jossa Paula ja Sandra hyödyntävät suomen resursseja eksoottisuuden tavoittelussa). Suomalaisuudestaan Paula nautti silloin, kun ryhmän suomalaisia ja "meidät" muodostivat hä-

nen lisäksi hänelle tärkeät ikätoverit, joilla oli samanlainen tausta. Amerikkalaisen enemmistön keskuudessa, jossa joukosta poikkesi vain "minä" eli Paula itse, koki Paula tärkeämmäksi sekoittua ikäistensä amerikkalaisten joukkoon kuin tuoda esiin kielellisesti ja kulttuurisesti poikkeavaa taustaansa. Jaffen (2009b: 123) mukaan yksilön asemoituminen on hänen oman toimijuutensa ja muiden kielenkäyttäjien välisen yhteistyön tulos. Sekä suomen että englannin resurssien hallinta mahdollisti Paulan tilanteesta toiseen vaihtelevan asemoitumisen sekä liikkumisen eri kieliryhmien välillä. Englannin resurssit tarjosivat hänelle väylän tulla näkymättömäksi osaksi massaa, kun taas suomen resurssien kautta hän pystyi halutessaan erottumaan siitä. Kumman vaihtoehdon hän valitsi, riippui kontekstin muiden kielenkäyttäjien hallitsemista kielellisistä resursseista. (Vrt. luvussa 4.3.2.3 esitelty *vaihtuva identiteetti* -malli; Val & Vono-gradova 2010: 6.)

Yhtenä keskeisimmistä aikuisten perinnekien tai kielten opiskelua ylipäätään hidastavista tai estävistä seikoista voidaan pitää ajanpuutetta. Tämä näkyy selkeästi Laurenin elämäntarinassa. Laurenin elämässä juuriin tutustumista ja suomen kielen opiskelun aloittamista lykkäsivät vuosia niiden jääminen elämän muiden, Laurenin mielestä merkityksellisempien osa-alueiden jalkoihin. Suomalaisuudella löytyi aikaa vasta, kun hänen lapsensa olivat kasvanneet aikuisiksi ja työuransa asettunut tavoiteltuihin uomiin.

- (28.) Lauren: you know, in my (.) who I am you know
 Anu: [yeah]
 Lauren: as a mother
 Anu: [yeah]
 Lauren: the most important thing was raising my children
 Anu: [yeah]
 Lauren: ok, my kids are gone now
 Anu: [yeah]
 Lauren: now, my, most important thing is, the wo- personally
 Anu: [yeah]
 Lauren: the most important thing is to be the best teacher I can
 Anu: [yeah]
 Lauren: uhm (.) I'm now getting to the point where I can do, some other things

Kun elämässä lopulta noin 50 ikävuoden tienoilla löytyi aikaa ja tilaa myös juurille, tarttui Lauren innokkaasti suomalaisuuteen matkailemalla Suomessa, tutustumalla siellä asuviin sukulaisiinsa sekä osallistumalla suomen kursseille Seattlessa. Lauren oli lapsuudesta saakka ollut utelias rakkaan suomalaisen isoäitinsä erikoisen elämäntarinan suhteen. Isoäidin tarinan selvittäminen toisten sukulaisten kertomien tarinoiden ja Suomen-vierailujen avulla auttoi Laurenia vastaamaan häntä lapsuudesta saakka mietityttäneisiin kysymyksiin ja ymmärtämään isoäidin elämässään tekemiä valintoja:

- (29.) Lauren: so any way my curiosity is (...) how did a, you know how was my grandmother's life like
 Anu: [yeah exactly]
 Lauren: uhm, what would it've been like
 Anu: [yeah]
 Lauren: as a seventeen year old, girl

- Anu: [yeah]
 Lauren: to travel that far
 Anu: [yeah]
 Lauren: on her own
 Anu: [yeah exactly]
 Lauren: uhm, you know, these are the things that I think about
 Anu: [yeah yeah]
 Lauren: and knowing that her older brother was there makes more sense to me now
 Anu: [yeah]
 Lauren: but I didn't know that growing up,
 Anu: [yeah yeah]
 Lauren: visiting my relatives (...) uhm brought in a little bit more of the the pieces

Isoäidin elämäntarina muodostuu varsin merkitykselliseksi Laurenin oman suomalaisuuden kannalta. Laurenin lapsuudenkodissa suomen resursseilla oli verrattain pieni, materiaalinen ja symbolinen rooli (ks. luku 6.2.1). Kun omia kokemuksia suomalaisuudesta ei juuri ole, nousee isoäidin tarina erittäin keskeiseen asemaan. Isoäidistä tulee Laurenille suomalaisuuden kiinnekohta, jonka elämäntarinaa kartoittamalla Lauren samalla hankkii omia kokemuksia suomalaisista juuristaan ja suomen kielestä. Hänen suomalaisuutensa rakentuu täten eri aikojen maailmoista sekä eri ihmisten näkökulmista kerrotuista tarinoista (vrt. McIntosh 2009: 74). Toisaalta Laurenin suomalaisuus ponnistaa menneestä (isoäidin elämä), toisaalta tästä päivästä (omat kokemukset Suomesta, kielen opiskelu). Toisaalta hän rakentaa sitä oman toimijuutensa avulla (tiedonkeruu, matkailu, opiskelu), toisaalta sitä rakentavat hänen sukulaisensa, toiset kielenkäyttäjät, suvun juurista kertomine tarinoineen.

Samoihin aikoihin ensimmäisen Suomen-vierailun ja sukulaisiin tutustumisen kanssa Lauren otti toimijuutta myös suomen kielen suhteen ilmoittautumalla suomen alkeiskurssille Seattlessa. Isoäiti oli tässä vaiheessa jo kuollut, mikä esti Laurenia luomasta konkreettista yhteyttä isoäitiin oppimiensa suomen taitojen kautta. Isoäidin puhuma salaperäinen kieli alkoi opintojen myötä kuitenkin joiltakin osin avautua Laurenille ja antaa tarttumakohtia isoäidin maailmaan.

- (30.) Anu: how did it feel to start to study the language of your, grandma
 Lauren: well I think it's you know fulfilling
 Anu: [mhm]
 Lauren: you know I wished I'd had the opportunity when, when she was alive
 Anu: [mhm]
 Lauren: to, you know, be able to talk to her or learn from her

Esimerkki tuo esiin sen voiman, joka kielielämäkerroilla on yksilön kieliin liittyvien henkilökohtaisten kokemusten esiintuojana (Busch 2006). Laurenin muisto avaa hyvin henkilökohtaisen näkökulman hänen kielenoppimiskokemuksiin (vrt. Kinginger 2004a). Vaikka kielikurssi yleensä aloitetaan tarkoituksena oppia kieltä, osoittaa Laurenin esimerkki myös tunteiden olevan keskeinen osa oppimisprosessia ja kielellistä repertuaaria ylipäätään (vrt. Busch 2006, Pavlenko 2007). Carreiran (2004) ja Valdésin (2001) mukaan tunteet nou-

sevat tärkeään rooliin usein juuri perinnekielen oppijoille suunnatuilla kursseilla, jolloin oppijoilla on jo ennen kurssin alkua vahva suhde opittavaan kieleen.

Marcia suomalaiset juuret olisivat kiinnostaneet jo lapsuudessa, mutta niihin tutustumiseen ei lapsuuskodissa juuri rohkaistu. Suomalaisen isän haluttomuus tuoda juuriaan esiin tukahdutti Marcin mukaan vuosiksi myös hänen oman toimijuuteensa suomalaisuuden suhteen:

- (31.) Marc: I think, I was always interested in and, it was only really when I left the house
 Anu: [yeah]
 Marc: that I felt like I was free to explore that
 Anu: [yeah]
 Marc: you know
 Anu: [yeah]
 Marc: uhm (.) without, you know I had no idea what my, my father's reaction, would have been if I if I'd kind of pushed him more at home
 Anu: [yeah yeah]
 Marc: cause he he wasn't necessarily very patient teacher and so
 Anu: [yeah yeah]
 Marc: it's just hard to say how that would've worked out
 Anu: [yeah]
 Marc: it's because we, my mum, tried to take some Finnish classes
 Anu: [ok]
 Marc: and so we had (...) and so we had some Finnish books
 Anu: [mhm]
 Marc: and we had a Finnish English dictionary
 Anu: [yeah]
 Marc: and so there were some resources there but
 Anu: [yeah]
 Marc: aaahm (...) never really (...) made a real attempt to
 Anu: [yeah]
 Marc: do that (...) we ((Marc and his siblings)) weren't really pushed to that direction

Vaikka Marcin kotona olikin tarjolla jonkinlaisia resursseja suomalaisuuteen tutustumiseen, ei Marc kokenut olleensa vapaa tarttumaan niihin. Hän suomenkielinen isänsä ei ollut innostunut puhumaan suomalaisista juuristaan ja Marcin lapsuutta varjosti ajatus siitä, että isän suomalaisuus oli perheessä jollakin tavalla kielletty teema. Kuten monilla muillakin elämän osa-alueilla, yksilön toimintavaihtoehdot monipuolistuvat hänen muutettua omilleen lapsuuden kodista. Seuraava katkelma osoittaa tiivistäen, miten Marcin suhde suomalaisuuteen lähti syvenemään kotoa muuton myötä:

- (32.) Marc: so it was after I really left the house
 Anu: [yeah]
 Marc: and, I was interested in genealogy
 Anu: [mhm]
 Marc: and then we had the trip, when I was in my twenties
 Anu: [yeah]
 Marc: in (vuosi 1980-luvulla) that I, I got more interested
 Anu: [yeah yeah]
 Marc: and then I did genealogy for next five or ten years
 Anu: [mhm]
 Marc: pretty dedicated and then I got too busy and and backed off from that some

- Anu: [mhm]
 Marc: and then, just couple of years ago, one of my co-workers is Finnish
 Anu: [mhm]
 Marc: and and she uhm, she kind of encouraged me
 Anu: [yeah]
 Marc: to take the language class

Marcin lapsuus- ja nuoruusvuosien aikana tukahdutettu kiinnostus purkautui intensiivisenä sukututkimuksen tekona kotoa muuttoa seuranneena vuosikymmenenä. Samoina vuosina Marcille tarjoutui tilaisuus matkustaa vanhempiensa kanssa Suomeen ja tutustua siellä asuviin sukulaisiin sekä osallistua suomen alkeiskurssille Seattlessa. Samoin kuin Laurenin esimerkissä (28) myös Marcin kohdalla ajanpuute ja muiden elämän osa-alueiden nouseminen tärkeämmiksi muodostuivat keskeisiksi esteiksi suomalaisuuden ja suomen resurssien eteenpäin viemiselle.

Clift (2006) ja Kiesanen (2007) osoittavat, että asemoituminen tapahtuu vuoropuhelussa itsen ja merkityksellisten toisten välillä. Marcin isän passiivinen suhtautuminen suomalaisiin juuriin ja niiden vähäinen esiin tuominen Marcin lapsuuskodissa heikensivät Marcin mahdollisuuksia saada kokemuksia suomalaisuudesta ja suomen kielestä ja sitä myöten hänen asemoitumismahdollisuuksiaan näiden suhteen. Kotoa muuton jälkeen Marcin toiminnan ja mahdollisuuksien piiri suomalaisuuden ja suomen kielen suhteen lisääntyi ja hän alkoi itse aktiivisesti hankkia tietoja (sukututkimus) ja taitoja (kielen opinnot), jotka auttoivat häntä löytämään omanlaisia näkökulmia suomalaisiin juuriin. Toisesta suvantovaiheesta aktiivisen toiminnan kauteen Marcin houkuttelee vuosia myöhemmin suomalainen työkaveri. Työkaveri asemoi Marcin suomalaiseksi, mikä saa hänet jälleen innostumaan juuristaan ja tavoittelemaan uudelleen yhteyttä niihin. Marcin aikakausittain vaihteleva ja vuoropuhelussa muiden kielenkäyttäjien kanssa rakentunut asemoituminen suomalaisia juuria kohtaan osoittaa, että kielenkäyttäjän ottamat ja saamat asemat eivät ole pysyviä vaan elämäntilanteiden mukaan vaihtelevia (vrt. Pavlenko 2001b: 322).

Teini-ikästä lähtien enemmän amerikkalaiseksi kuin suomalaiseksi itsensä asemoineen Paulan (ks. esimerkki 27) suomalaisuus ja suomen resurssit aktivoituivat uudelleen iäkkäiden vanhempien sairastumisen ja kuoleman myötä. Luborskyn ja Rubensteinin (1987) mukaan vanhempien kuolema on yksi yleisimmistä syistä keski-ikäisten ihmisten innostukseen omia juuria kohtaan. Paulalle sairaista vanhemmista huolehtiminen tarjosi viimeisen mahdollisuuden oppia heiltä suomalaisuudesta ja suomea:

- (33.) Paula: I think that maybe the last ten years
 Anu: [mhm]
 Paula: I kind of got interested again
 Anu: [yeah] (...) why did it, why is it like that?
 Paula: I think that you know my parents were getting you know quite elderly and
 Anu: [mhm]
 Paula: they required a lot of help from me
 Anu: [yeah]

- Paula: both of them (...) so first my father was quite ill (...) it was you know that, we could talk Finnish to each other, he spoke English (...) you know, very well by then
- Anu: [mhm]
- Paula: you know after so many years living in this country
- Anu: [mhm]
- Paula: both of them (...) you know lived here most of their lives
- Anu: yeah yeah
- Paula: so he spoke English very well and, had lots of vocabulary
- Anu: [yeah]
- Paula: but some how speaking Finnish with him it was, it was kind of fun
- Anu: [mhm]
- Paula: it brought back childhood memories (...) and you know sweet times

Vaikka suomeksi kommunikointi ja varsinaisten kielellisten resurssien hyödyntäminen ovatkin keskeisessä osassa Paulan ja tämän vanhempien viimeisinä yhteisinä aikoina, nousevat myös suomen kielellä puhumisen herättämät tunteet merkitykselliseen rooliin. Pavlenko (2005) osoittaa, miten tunteet ovat monin eri tilanteittain vaihtelevin tavoin sidoksissa kielen käyttöön ja kielenkäyttäjän kokemuksiin. Hän luo mm. katsauksen tutkimuksiin, jotka osoittavat monikielisten kielenkäyttäjien ilmaisevan kokemuksiaan samasta tilanteesta eri tavoin eri kielillä (*ibid.*: 28-31, vrt. myös Besemeres 2004). Paulan tapauksessa lapsuudenkielellä kommunikointi nosti pintaan tunteita ja kokemuksia, joita hän ei tavoita englannin resursseilla. Hänen lapsuusmuistonsa ovat vahvasti ankkuroituneet suomen resursseihin, jotka merkitsevät hänellä yhä aikuisena polkua lämpimien muistojen pariin.

Vanhemmista huolehtiminen herättää Paulassa myös uuden innostuksen tarttua teini-iässä äitinsä takia hylkäämäänsä kuoroharrastukseen (esimerkki 26). Aikuisiällä suomalaisesta kuorosta tuli tyttären ja äidin yhteinen väylä pitää kosketusta yllä suomen kieleen. Vanhempiensa kuoleman jälkeen Paula jatkoi edelleen kuorotoimintaa. Suomeksi laulaminen ei tarjonnut enää pelkästään mahdollisuutta suomen resurssien ylläpitoon, vaan Paula koki saavansa suomalaisten laulujen kautta yhteyden myös edesmenneisiin vanhempiinsa. Paulan suomen resurssien liikkuminen ei siis pysähdy isän ja äidin poismenoon. Vaikka Paulan suomen käyttömahdollisuudet supistuvatkin vanhempien kuoltua, jatkaa hän omalla aktiivisella toiminnallaan resurssien ylläpitoa. Samalla resurssit saavat hänen kokemuksissaan uuteen elämäntilanteeseen sopivia merkityksiä.

- (34.) Paula: I think, now, now my parents are both gone
- Anu: [yeah]
- Paula: and so, it feel, I feel a little closer to them
- Anu: [yeah]
- Paula: by, you know, speaking the language and
- Anu: [yeah]
- Paula: and singing some songs of their land
- Anu: [yeah]
- Paula: and that kind of thing
- Anu: [yeah]
- Paula: in that way it's a connection

Kuten Paulan, Laurenin ja Marcin edellisistä esimerkistä käy ilmi, suomalaisuuden ja suomen kielen aktiivisten ja suvantovaiheiden taustalla on monenlaisia, eri lähtökohdista ammentavia syitä. Esimerkiksi Paulaa rasitti teini-iässä suomen kielen mukana tuoma erilaisuus niin paljon, että hän haki siihen tietoisesti etäisyyttä. Laurenin ja Marcin elämäkertoista käy puolestaan ilmi, että juuri tämä lapsuudessa ja nuoruudessa vallinnut etäisyys sai heidät aikuisena innostumaan suomen kielestä ja suomalaisista juurista. Heidän tarinansa myös osoittavat, että aktiivisen vaiheen aikana heille aukeni suomalaisuuden suhteen erilaisia tapoja ymmärtää juuriaan ja mahdollisuuksia päästä kiinteämmin osaksi Suomessa olevaa sukuaan. Juuriin tutustuminen ja suomen kielen opiskelu avasivat heille siis uudenlaisia mahdollisuuksia asemoida itseään sekä tulla asemoiduksi heidän suomalaisuutensa kannalta tärkeiden ihmisten taholta (vrt. Pavlenko 2001b: 319-320).

Vähemmistökielten heikkoon siirtymiseen sukupolvelta toiselle viitataan aiemmissa kielitieteen tutkimuksissa lähes poikkeuksetta negatiivisena ilmiönä. Nämä tutkimukset antavat äänen ideologioille, jotka näkevät kielet arvokkaina ja suojelemisen arvoisina (esim. Skutnabb-Kangas & Dunbar 2010). Toisaalta niissä kaikuu myös niiden ideologioiden ääni, joissa kieltä tarkastellaan kokonaisuuksina, johon liittyvä muutos on aina pahasta. Yhteiskunnan makrotasolta tarkasteltuna kielten hiipuminen on usein erilaisten poliittisten päätösten, kielten hierarkiaa kannattavien ideologioiden ja myös ihmisoikeusrikkomusten aikaan saama ilmiö, joiden puolustukseksi on vaikea löytää perusteita (ks. esim. Aikio 1988 ja Aikio-Puoskari 2002 saamelaiden tilanteesta; Dippie 1982 ja Thornton 1987 Amerikan alkuperäisasukkaiden historiasta). Yksilön näkökulmasta ja kokemusmaailmasta käsin katsottuna kielen hiipuminen ei kuitenkaan aina välttämättä näyttäytyä niin traagisesta valossa. Vaikka Paulan, Laurenin ja Marcin elämäkerrat kielivätkin jonkinlaisesta haikkeudesta menneitä sukupolvia ja heidän kauttaan menetettyjä kielen oppimis- ja identifioitumismahdollisuuksia kohtaan, on niissä nähtävissä myös paljon positiivista. Kaikki kolme ovat omaa toimijuuttaan aktiivisesti hyödyntäen luoneet omia tapoja ymmärtää juuriaan ja iloinneet toimintansa myötä saamistaan kokemuksista. Heidän elämäkertansa osoittavat, että myös hyvin suppeat ja verrattain myöhäisellä iällä hankitut kielelliset resurssit voivat toimia rikastuttavana kokemuksena juuriaan etsivän ihmisen elämässä.

6.2.3 Nykyisyys ja tulevaisuus

Toisen ja kolmannen sukupolven amerikansuomalaisten kielielämäkerrat osoittavat, että suomalaisuuteen ja suomen kieleen liittyvät aktiiviset ja passiiviset ajanjaksot heijastuvat myös siihen, miten haastateltavat ennustavat suomalaisuuden ylläpidolle tapahtuvan tulevaisuudessa heidän elämässään. Bishopin, Couplandin ja Garrettin (2003: 40) myöhempien sukupolvien amerikanwalesilaisten identiteettejä käsittelevässä tutkimuksessa todetaan juuriin tutustumisen olevan monella tutkimukseen osallistuneelle projekti, jonka parissa toimitaan aktiivisesti ja jota kehitetään eteenpäin. Myös tähän tutkimukseen osallistuneille myöhempien polven amerikansuomalaisille suomalaisuus ja suomen

kielen opiskelu ovat eräänlaisia projekteja, jotka nousevat tietyissä elämänvaiheissa tietyksi aikaa keskeiseksi. Aktiivisen vaiheen jälkeen projektit painuvat taka-alalle noustakseen taas uudelleen pintaan sopivassa elämäntilanteessa. Vuosia suomalaisyhteisöissä aktiivisesti toiminut Sylvia on vetäytynyt viime aikoina suomalaistoiminnasta syrjään perhekiireiden takia. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö suomalaisuus voisi muun elämän rauhoituttua nousta taas keskeisempään asemaan.

- (35.) Sylvia: I had to back down a little bit cause I don't have the time, some people are doing it all the time
 Anu: [yeah yeah]
 Sylvia: I have to get back to my family a little bit
 Anu: [yeah]
 Sylvia: (...) I'm trying to back off a bit (...) but I'll be back you know in a year

Lauren, joka on viime vuosina matkustellut Suomessa, tutustunut isoäitinsä elämään ja opiskellut suomea, puolestaan epäilee, jatkuuko hänen Suomiinnostuksensa enää tulevaisuudessa ollenkaan. Hänen innostuksensa laskuun liittyy monenlaisia tekijöitä:

- (36.) Lauren: I, don't know I mean there's so few people, I mean I know nobody,
 Anu: [mhm]
 Lauren: other than the context I've had from the class
 Anu: [yeah]
 Lauren: that uhm, that speak Finnish
 Anu: [yeah]
 Lauren: I know Marc
 Anu: [yeah]
 Lauren: has a co-worker who's who is Finnish
 Anu: [yeah]
 Lauren: and who's helped him and
 Anu: [yeah]
 Lauren: you know helped him with some of the assignments ((kielikurssin kotitehtävät))
 Anu: [yeah]
 Lauren: but uhm, for me it's more of a...uhm, kind of an experience (...) rather than something I, think is going to be useful in my later life ((naurahtaa))
 Anu: yeah yeah
 Lauren: uuh I would like to back to Finland and visit my relatives in the summer
 Anu: [yeah]
 Lauren: and they said, you come back, in the summer ((naurua)), and I know they'd love to see me back
 Anu: [yeah]
 Lauren: but, it, you know, that's a looong way (...) and it's not cheap ((molemmat naurahtavat)) the fact that I was able to go there once you know that, you know that was a dream of mine
 Anu: [yeah]
 Lauren: I don't know that it was a goal because to me a goal has to be achievable
 Anu: [yeah]
 Lauren: and I never felt that that was necessarily going to be achievable
 Anu: [mhm]
 Lauren: but it was certainly a dream
 Anu: [yeah]

- Lauren: and the fact that I actually had the opportunity,
 Anu: [yeah]
 Lauren: to me is, you know (...) it's still a bit unbelievable

Laurenin kokemus osoittaa, että kielenoppimisen motivaatio muodostuu oppijan ja ympäröivän maailman välisessä dialogisessa suhteessa. Van Lierin (1996: 111) sekä Ruedan ja Mollin (1994: 120-121) mukaan ymmärtääksemme oppijan motivaatiota on suurennuslasin alle otettava sosiaalinen konteksti, jossa oppiminen ja kielenkäyttö tapahtuvat sekä motivaation kannalta merkitykselliset muut kielenkäyttäjät. Laurenin elämästä oppimista tukeva sosiaalinen konteksti puuttuu lähes kokonaan. Toisin kuin samalla kielikurssilla käyvällä Marcilla, Laurenilla ei ole kurssin ulkopuolelle ja jokapäiväisen arjen piirissä ihmisiä, joiden kanssa harjoitella kurssilla opittuja taitoja. Ainoat suomenkieliset kontaktit ovat Laurenin Suomessa asuvat sukulaiset. Vaikka yhteydenpito heihin onnistuuikin helposti esimerkiksi Internetin kautta, kokee Lauren pitkän maantieteellisen etäisyyden ja siitä johtuvat harvat tapaamiskerrat motivaatiota laskeviksi tekijöiksi.

Laurenin kertomuksesta käy ilmi, että hän oli oikeastaan alun alkaenkin suunnitellut suomen opiskelunsa verrattain lyhytkestoiseksi, ei loppuelämämittaiseksi projektiksi. Kurssille osallistumisen motivaatioksi hän nimeää kokemuksen (eng. *experience*); kurssi tarjosi hänelle mahdollisuuden sukeltaa hetkeksi isoäidin kieleen ja tutustua siihen kielelliseen maailmaan, joka häntä oli lapsesta saakka kiehtonut. Kielikurssi, Suomeen matkustaminen ja siellä asuviin sukulaisiin tutustuminen olivat pitkään olleet Laurenin haaveina. Nuo haaveet olivat nyt toteutuneet ja vieläpä täydellisemmin, mitä Lauren oli oikeastaan uskaltanut edes kuvitella. Vaikka haaveet olivatkin toteutuneet Laurenin omien toiveiden, eri kontekstien (Suomi, Yhdysvallat, Seattle), eri aikojen (nykyisyys, isoäidin elämä) ja muiden kielenkäyttäjien (kielikurssin opettaja ja muut opiskelijat, suomalaiset sukulaiset, isoäiti) muodostamassa risteymässä (Scollon & Scollon 2004), toimi Laurenin varsinaisena innostuksen motivaationa silti henkilökohtaisen tunteen ja kokemuksen saavuttaminen. Kuten hän itse toteaa, hän ei etsinyt kurssilta kieltä, josta saattaisi olla hänen elämässään myöhemmin hyötyä (*useful in my later life*). Lauren antaa kokemuksistaan kertoessaan äänen ideologialle, joka näkee kielenoppimisen motivaationa siitä saadun hyödyn esimerkiksi opinnoissa tai työmarkkinoilla (vrt. Heller 1999; da Silva *et al.* 2007). Hän asettuu itse vastustamaan tällaisia ideologioita ja antaen kielelle sen sijaan arvon myös ilman sen mukanaan tuomia ”hyötyjä”.

Sylvian ja Laurenin elämäkertaesimerkit tuovat esiin, että suomalaisuus merkitsee heille monessa mielessä konkreettista tekemistä. Heidän suomalaisuutensa syntyy paikallisissa suomalaisjärjestöissä toimimisen, Suomessa matkailun tai kielen opiskelun risteymässä. Koska he eivät hallitse suomen kielen resursseja niin hyvin, että he voisivat käyttää kieltä kommunikaatioon jokapäiväisessä elämässään ja tuoda juuriaan esiin sitä kautta, tuntuu heidän suomalaisuutensa katoavan, mikäli konkreettinen tekeminen lakkaa. Vaikka todennäköisesti suomalaisuus jatkaa olemassa oloaan heidän mielessään ja ajatuksiinsa myös sen jälkeen, kun he lopettavat aktiivisen toiminnan, naiset eivät

mainitse tästä haastatteluissa mitään. Jos suomalaisuus on läsnä pelkkinä ajatuksina, heiltä puuttuu mahdollisuus tehdä sitä näkyväksi muille kielenkäyttäjille ja tulla asemoiduksi suomalaiseksi myös heidän silmissään.

Haastatteluhetkellä aktiivisesti kuorossa laulava ja suomen resurssijaan sitä kautta vahvistava Paula epäilee myös innostuksensa jatkuvuutta (*I don't know, whether, whether I will get more (.) more involved or less involved*). Toisaalta vaikka kuoroharrastus ei jatkuisikaan, kertoo Paula pohtineensa myös uudenlaisia tapoja kielellisten resurssien ylläpitoon ja kulttuuriin tutustumiseen:

- (37.) Paula: I thought you know, I should subscribe to a Finnish magazine
 Anu: [yeah]
 Paula: because they have such you know they just have much cuter styles and things like that
 Anu: [yeah]
 Paula: in everything whether it's in textiles or aahm you know
 Anu: [yeah]
 Paula: home design you know interior design or (...) clothing everything it's just like, yeah, cause I like, I like those things I should
 Anu: [yeah]
 Paula: subscribe to a to look up

Paula haaveilee pystyvänsä sitomaan kiinnostuksensa sisustusta ja suomen kieltä kohtaan tulevaisuudessa yhteen suomalaisten sisustuslehtien tilaamisen avulla. Nopeat liikenne- ja kuljetusyhteydet Suomen ja Yhdysvaltojen välillä ovat lyhentäneet maiden välistä välimatkaa (ks. globalisaatiosta ja liikkuvuudesta esim. Sheller ja Urry 2004 sekä globalisaatiosta ja sosiolingvistiikasta Blommaert 2010). Tämä tarjoaa Paulalle ja muille amerikansuomalaisille lisäntyneitä vaihtoehtoja suomen kielen ja suomalaisuuden harjoittamisen suhteen. Paulan suunnitelmat osoittavat, miten suomen kielen tuominen arkeen Seattlessa ei välttämättä rajoitu pelkästään suomalaisyhteisöjen tarjoamiin harrastusmahdollisuuksiin. Globalisaation tuomien muutosten myötä amerikansuomalaisten on mahdollista valita itseään kiinnostavia toimintatapoja, jotka eivät sinänsä ole maantieteellisesti Seattlessa läsnä.

6.3 Elämäkertojen dialoginen rakentuminen ja muut kielenkäyttäjät

Haastateltujen amerikansuomalaisten kielellistä elämänkaarta värittää minän, heidän elämässään merkityksellisten ihmisten sekä eri kontekstien välillä käytävä vuoropuhelu. Heidän maailmansa ja todellisuutensa rakentuu dialogisessa suhteessa (Bakhtin 1981) muihin kielenkäyttäjiiin sekä menneisiin, nykyisiin ja tuleviin sosiokulttuurisiin konteksteihin. Kielellistä elämäkaarta voidaan ajatella Scollonia ja Scollonia (2004) lainaten kokoelmana erilaisia risteymiä; tiettyyn aikaan ja paikkaan sijoittuvia hetkiä, jossa haastateltavien itsensä ja toisten ihmisten, paikkojen, diskurssien ja ideologioiden elämänkaaret kohtaavat ja mahdollistavat sosiaalisen ja kielellisen toiminnan.

Seuraavaan taulukkoon olen koonnut muita kielenkäyttäjiä, jotka ovat olleet vaikuttamassa haastateltavien kielellisen elämäkertaan. Lisäksi olen merkinnyt taulukkoon haastateltavien minän aseman suhteessa näihin kielenkäyttäjiin. Taulukoinnissa olen soveltanut Pöyhösen (2003: 149) tapaa luokitella suomen kielen opettajien ammatilliseen urapolkuun vaikuttaneita ihmisiä.

TAULUKKO 11 Muiden kielenkäyttäjien ja minän välinen suhde kielielämäkerroissa

MUUT KIELENKÄYTTÄJÄT	MINÄ
PERHE JA YSTÄVÄT: vanhemmat, sukulaiset, oma puoliso, lapset, lastenlapset, ystävät	MINÄ: lapsi, sukulainen, ystävä, puoliso, vanhempi, isovanhempi
KOULU, OPINNOT, TYÖELÄMÄ (oma, puolison tai lasten): koulukaverit, opettajat, opiskelukaverit, työnantaja, työkaverit	MINÄ: oppilas, opiskelija, koulukaveri, opiskelukaveri, työntekijä, työkaveri (tai näiden vanhempi tai puoliso)
ETNISET JA KANSALLISET RYHMÄT: suomalaiset, amerikansuomalaiset, amerikkalaiset, muut etniset ja kansalliset ryhmät	MINÄ: suomalainen, amerikansuomalainen, amerikkalainen
YHTEISKUNTA: aika ja paikka, kieli-ideologiat, globalisaatio	MINÄ: mikro- ja makrotason kontekstien jäsen

Siirtolaiskielet eivät yleensä siirry Yhdysvalloissa kolmatta sukupolvea pidemmälle (Fishman 1966; Veltman 1983). Tutkimukset osoittavat kuitenkin, että perheillä on keskeinen rooli niin kielen välittymättä jäämisen kuin välittymisenkin kannalta (ks. esim Pauwels 2005). Myös tässä luvussa tarkastelluissa kielellisissä elämäkerroissa korostuu voimakkaasti *perheen* merkitys. Ensimmäisen sukupolven kohdalla suomen kieleen liittyvät valinnat nousevat keskeisiksi ennen kaikkea *omien lasten* ja perheen yhteisen kielen valinnan kautta. Myöhempien sukupolvien kohdalla haastateltavien *omien vanhempien* valinnat *lasten* kielellisen ja kulttuurisen kasvatuksen suhteen nousevat tavalla tai toisella merkityksellisiksi haastateltavien myöhemmissä elämävaiheissa tekemien suomalaisuuteen liittyvien ratkaisujen suhteen.

Haastateltavien tai heidän vanhempiensa kielellisiin valintoihin vaikuttivat yhteiskunnallinen kontekstit sekä kieliin näissä konteksteissa liitetyt ideologiat. Myöhempiä sukupolvia edustavien haastateltavien vanhemmat puhuivat lapsilleen usein englantia suomen kustannuksella taatakseen heille parhaat mahdollisuudet integroitua ja löytää paikkansa englannin osaamisen merkitystä korostavassa amerikkalaisessa yhteiskunnassa. Ensimmäisen sukupolven haastateltavien valinnat omien lastensa kielen suhteen puolestaan edustivat pääosin ideologiaa, joka alleviivaa äidinkieliä merkitystä identiteetin rakentajana mutta joka samalla arvostaa monikielisyttä. Ennen kaikkea myöhempien polvien elämäkerrat osoittavat, että vaikka suomen kieli muovautuikin haastateltavien elämässä omanlaisekseen erilaisten toimijuuksien avulla, ovat resurssien varsinaiset juuret useiden sukupolvien takana. Isovanhempien ja vanhempien tekemiset ja tekemättä jättämiset ovat yhä tänä päivänä muovaamassa haastateltavien kokemuksia ja toimijuutta suomen kielen resurssien suhteen.

Kielellisten resurssien liikkuminen ja kieliin liittyvä dialogi sukupolvien välillä jatkuu siis myös sukupolvien poismenon jälkeen.

Ydinperheen lisäksi myös muut *sukulaiset* ja läheiset *ystävät* toimivat monilla tavoin haastateltavien suomalaisuuden innoittajina. Heidän kanssaan ja heidän takiaan suhteita Suomeen pidetään yllä, käytetään tai opiskellaan suomen kieltä tai ryhdytään tutustumaan omiin juuriin.

Opintoihin ja *työelämään* liittyvät merkitykselliset muut ihmiset nousevat keskeisiksi ennen kaikkea ensimmäisen polven haastateltavien elämässä sekä haastateltavien itsensä että heidän puolisoitensa kautta. Viimeisten vuosikymmenten aikana Suomesta on muutettu pysyvästi tai väliaikaisesti pois ennen kaikkea työn ja opintojen perässä (Korkiasaari 2003: 6). Opintoihin ja työhön liittyvillä osa-alueilla tärkeät ihmiset (esim. työnantaja ja opettajat) toimivatkin usein maailmalle lähdön innoittajina ja kansainvälisiin kokemuksiin kannustajina. Myöhempien polvien elämässä opintoihin ja työhön liittyvät ihmiset eivät nouse niin keskeisiksi haastateltavien omassa elämässä. Nämä toiset heijastuvat kuitenkin heidän elämäkertoihinsa heidän vanhempiensa tai isovanhempiensa siirtolaisuuteen johtaneiden syiden kautta. Amerikkalaista opinto- ja työelämää voidaan myöhempien polvien edustajien elämässä ajatella ikään kuin tavallisena arkena. Tämä usein kiireinenkin arki on ollut monissa elämänvaiheissa tekijänä, joka on tuonut suomalaisuuden harrastamiseen ja kielen opiskeluun passiivisia suvantovaiheita.

Kielielämäkerroissa pohdittiin myös haastateltavien suhdetta erilaisiin kansallisiin ja etnisiin ryhmiin: suomalaisiin, amerikansuomalaisiin, amerikkalaisiin sekä muunmaalaisiin ja -kielisiin ryhmiin. Ennen kaikkea haastateltavia mietitytti oma suhde näihin ryhmiin sekä toisten suhtautuminen heihin näiden ryhmien jäsenenä. Haastateltavien tapoja asemoitua näihin ryhmiin nähden tarkastellaan tarkemmin seuraavassa analyysiluvussa.

6.4 Yhteenveto

Tässä luvussa tarkasteltiin amerikansuomalaisten kielellisiä elämäkertoja ja suomen kielen elämänkaarta. Elämäkertoja seuraamalla selvitin, miten haastateltavat ovat päätyneet suomen kielen osalta nykyiseen elämäntilanteeseensa. Ensimmäistä siirtolaissukupolvea (6.1) edustavien haastateltavien elämäntarinoiden kautta seurasin heidän päätymistään Suomesta Seattleen, uuteen maahan asettumista, heidän perheissä tehtyjä kielellisiä valintoja, suomalaisten suhteiden säilymistä sekä tarkastelin heidän käsityksiään suomen kielen tulevaisuudesta. Toisen ja kolmannen sukupolven (6.2) elämäkertojen avulla analysoin vanhempien tekemien kielivalintojen vaikutuksia haastateltavien elämään, haastateltavien lapsuuden ja nuoruuden kokemuksia suomalaisuudesta, suomalaisiin juuriin kytkeytyviä suvantokausia ja innostuksen vaiheita sekä heidän ajatuksiaan suomen kielen tulevaisuudesta omassa elämässään.

Kielellisten elämäkertojen tarkastelu osoitti, että amerikansuomalaiset muodostavat monessa mielessä hyvin heterogeenisen ryhmän. Heidän suhteen-

sa suomalaisuuteen ja suomen kieleen poikkeavat niin kielitaidon, kiinnostuksen kuin tarpeidenkin johdosta. Tämän lisäksi elämäkertojen monimuotoisuutta aiheuttavat myös perinteiset sosiaaliset muuttajat kuten ikä, sukupuoli, perhe- tausta ja ammatti.

Ymmärsin tässä luvussa amerikansuomalaisten kertomat kielelliset elämäkerrat haastateltavien luomaksi todellisuudeksi. Vaikka haastateltavien kertomat tapahtumat eivät välttämättä vastaisi elämäntodellisuutta, rekonstruoivat haastateltavat elämänsä sellaisena, kun he sen ovat kokeneet tai haluavat siitä muille kertoa (vrt. Pavlenko 2007; Nekvapil 2003 :69). Todellisten tapahtumien jälkeen haastattelutilanteessa ja analyysissä rakennettu kielielämäkerta muodostaa järkeenkäyvän ja yhtäläisen kokonaisuuden, jossa eri tapahtumat ja tekijät seuraavat toisiaan luonnollisena jatkumona. Asioiden todellisilla tapahtumahetkillä mikään ei kuitenkaan välttämättä viitannut tulevaan ja saanut tapahtumaa näyttämään palaselta, joka tavalla tai toisella asettuisi järkevästi osaksi haastateltavan laajempaa elämänsäkaarta. Esimerkiksi Henna ei ensi kertaa ulkomaille muuttaessaan osannut arvata, että muutto muuttuisi pysyväksi ja saisi hänet pohtimaan lastensa kielellistä tulevaisuutta (esimerkki 2). Paulan suomalainen kuoroharrastus loppui teinivuosina hänen äitinsä liittyttyä kuoroon. Hän vielä tuskin tuolloin aavisti liittyvänsä myöhemmin takaisin kuoroon juuri äitinsä takia (esimerkit 26 ja 34). Lauren puolestaan kertoo itse edelleen ihmettelevänsä viime vuosina suomalaisuuden ja suomen kielen parissa kertyneitä kokemuksia. Hänelle suomalaisuus oli lapsuudessa isoäitiin liittynyt haave, johon tutustumista hän ei koskaan edes ajatellut mahdollisena (esimerkki 36). Lineaarisen elämänsäkaaren rakentaminen muodostui analyysin kannalta toimivaksi vaihtoehdoksi. Näin eri ajassa ja paikassa tapahtuneiden tapahtumien ja kokemusten välille rakentui toisiaan selittäviä kaaria ja yhteyksiä.

Luvussa 6.3 tuotiin kootusti esille ne lukuisat toiset kielenkäyttäjät, jotka haastateltavien oman toiminnan ohella ovat olleet osallisena kielielämäkertojen rakentumisessa. Kenen tarinasta haastateltavien kielielämäkerroissa sitten loppujen lopuksi on kyse? Haastateltavat kertovat tarinansa sellaisina kuin he haluavat, mutta elämän varrella sattuneisiin tapahtumiin ovat olleet vaikuttamassa myös monet muut kuin he itse. Useat tekijät selittävät vaikkapa sitä, mikseivät haastattelemani myöhemmän polven edustajat omaksuneet lapsuudessaan kommunikatiivisia suomen kielen resursseja (esim. englannin tärkeyttä painottavat kieli-ideologiat, vanhempien valinnat). Kielielämäkerroista välittyä erilaisia kieliin liittyviä ideologioita puoltavia tai vastustavia ääniä (Bakhtin 1981; Pietikäinen & Dufva 2006), joiden valossa amerikansuomalaiset asemoivat itseään ja omaa toimintaansa sekä muiden tekemiä ratkaisuja (Pavlenko 2001c). Toisten kielenkäyttäjien, erilaisten kontekstien ja ideologioiden rajoittamisissa ja mahdollistamisissa puitteissa haastateltavat ottavat toimijuutta ja muokkaavat oman kielielämäkertansa kulkua. Esimerkiksi Henna asemoitui voimakkaasti vastustamaan lastensa amerikkalaisessa koulussa kohtaamaansa ideologiaa, jonka mukaan huonosti englantia puhuvalle siirtolaislapselle pitäisi puhua kotona pelkkää englantia (esimerkki 8). Lapsuuden kodissa vaietusta suomalaisuudesta ja suomen kielestä tuli puolestaan Marcin elämää rikastuttava sisältö

hänen koettuaan itsensä kotoa muuton myötä vapaaksi tutkimaan juuriaan (esimerkit 31 ja 32).

Haastateltavien kielielämäkerrat eivät olisi sellaisia kuin ne ovat tai ylipäätään mahdollisia ilman toisia kielenkäyttäjiä ja sosiokulttuurista kontekstia, jossa tapahtumat on koettu ja jossa ne ovat tulleet merkityksellisiksi. Pavlenkoa (2007: 180) lainaten voidaankin ajatella, etteivät elämäkerrat ole koskaan pelkästään kertojien omia. Samoin kuin koko elämä, myös siitä kerrotut tarinat, ovat bahtinilaisittain ajatellen (Bakhtin 1981; ks. myös Pietikäinen & Dufva 2006) toisten kanssa vuoropuhelussa jaettu ja rakennettu.

7 AUTENTTISUUTEEN LIITTYVÄT KIELI- IDEOLOGIAT KIELIELÄMÄKERTOJEN OSANA

Tässä luvussa keskityn tarkastelemaan amerikansuomalaisten kielielämäkertahaastatteluissa esiintyviä suomen kielen ja suomalaisuuden autenttisuuteen liittyviä kieli-ideologioita. Luvussa 4.1.1. määrittelin kieli-ideologiat Blommaertia (2005), Laihosta (2008) ja Jaffe (2009c) mukaillen sosiaalisesti rakentuvaksi metalingvistiseksi diskurssiksi kielistä. Vaikka ideologiat sinänsä ymmärrettäinkin verrattain pysyviksi ja muuttumattomiksi käsityksiksi maailmasta, ei kielenkäyttäjän asemoituminen niihin nähden säily samanlaisena läpi elämän. Ymmärrän kielelliseen autenttisuuteen liittyvien ideologioiden elävän vahvasti kielenkäyttäjien elämänvaiheiden ja liikkuvuuden mukana (Blommaert 1999b; Jaffe 2009c: 391). Minkä ensimmäisen sukupolven amerikansuomalaiset kokivat autenttiseksi suomalaisuudeksi asuessaan Suomessa, ei välttämättä ole sitä heille enää Seattlessa eletyssä arjessa. Myöhempien sukupolvien Seattlessa toimiva ja autenttisenä suomena pitämä kieli saattaa puolestaan muuttua epäautenttiseksi heidän kommunikoidessaan sillä Suomessa. Seuraavien sivujen havaintoni ponnistavat siis lähtökohdista, jotka tarkastelevat kielellistä autenttisuutta kontekstisidonnaisen dialogisuuden seurauksena syntyvänä toimintana (Bucholz 2003: 389-399; Bakhtin 1981).

Tarkasteluni kohteena on, millaisille autenttisuuteen liittyville kieli-ideologioille haastateltavani antavat äänen (Bakhtin 1981) ja millä tavoin he asemoivat (Du Bois 2007; Jaffe 2009a) itseään ja muita näihin ideologioihin nähden. Autenttisuuden ideologioihin asemoitumalla haastateltavani tekevät monenlaisia rajanvetoja. Kuka on suomalainen ja kuka ei? Ovatko suomen resurssien hallitseminen ja Suomen kansalaisuus edellytyksiä autenttiselle suomalaiselle? Millaiseksi haastateltavien oma asema suomalaisena ja suomen kielen käyttäjänä muodostuu näiden rajanvetojen perusteella? Entä eroaako oman itsen asemoiminen suomalaisuuden suhteen jollakin tavalla muiden kielenkäyttäjien suomalaisuudelle annetuista rajoista?

Olen jakanut analyysini kolmeen osioon. Luvussa 7.1. ja sen alaluvuissa tarkastelen, millaisiin ideologioihin nojaten haastateltavani määrittelevät omaa ja muiden kielenkäyttäjien suomalaisuutta. Suomen kielen resurssien hallinnan

merkitystä autenttisuuteen liittyvän rajanvedon suhteen tarkastelen luvussa 7.2. Kumpikin luku on jaoteltu niin, että ensimmäisen sekä myöhempien polvien kokemuksia käsitellään eri alaluvuissa. Tällä tavoin pystyn selkeämmin tuomaan esiin eri sukupolvien kokemusten väliset erot. Lopuksi (7.3) teen yhteenvedon koko luvun sisällöstä ja pohdin haastateltavien autenttisuuteen liittyvien kieli-ideologioiden suhteen tekemiä asemoitumisvalintoja ja niihin vaikuttaneita tekijöitä.

7.1 Kuka on suomalainen?

7.1.1 Ensimmäinen sukupolvi: minä suomalaisena

Ulkomaille muuton myötä ensimmäisen polven suomalaissiirtolaisten suomalaisuus joutuu usein monella tapaa koetukselle. Vaikka kielelliset resurssit liikkuvatkin heidän mukanaan maailmalle, kehittyvät ne usein vuosien myötä eri suuntaan kuin Suomeen jääneiden suomalaisten resurssit (vrt. esim. Virtaranta *et al.* 1993; Jönsson-Korhola & Lindgren 2003). Pitkä ulkomailla vietetty aika ja maailmalta mukaan tarttuneet kielelliset ja kulttuuriset vaikutteet saattavat etäännyttää siirtolaisia arkipäivän Suomesta ja suomalaisuudesta sekä vaikeuttaa ajatusta paluumuutosta. Samoin vieraat vaikutteet saattavat tehdä heistä myös Suomessa asuvien suomalaisten silmissä erilaisia ja vähemmän suomalaisia. (Vrt. tutkimukset suomalaisten paluumuuttajien kokemuksista esim. Ilmasti 2006; Kuhalampi 2002; Wilkman 2005). Ulkomailla asuvien suomalaissiirtolaisten arki on usein tasapainoilua suomen kielen ja suomalaisuuden ylläpidon ja säilyttämisen sekä uuteen asuinmaanhan ja sen jäsenyyteen sopeutumisen välillä.

Seuraavilla sivuilla Liisa, Henna ja Elsa kertovat kansalaisuuden vaihtoon liittyvistä kokemuksistaan pohtien samalla kansalaisuuden ja autenttisuuden välistä suhdetta. Kaikki kolme naista ovat muuttaneet Seattleen jo vuosikymmeniä sitten ja asettuneet Yhdysvaltoihin pysyvästi. Huolimatta Seattlesta eletystä arjesta suomalaisuus merkitsee heille edelleen paljon: he käyttävät suomen kieltä päivittäin, tuntevat itsensä suomalaisiksi ja osallistuvat aktiivisesti paikalliseen suomalaistoimintaan. Haastateltavien tapa asemoida itsensä autenttisenä suomalaisena mutta kahden maan tai pelkästään Amerikan kansalaisena nivoutuu kahteen hyvin erilaiseen ideologiaan, jotka molemmat tarkastelevat yksilön asemoitumista tietyn valtion tai kansallisen ryhmän jäsenyyttä kohtaan.

Kansallisuus, etninen ja kulttuurinen kuuluminen johonkin tiettyyn kansaan, pohjaa vahvasti Euroopassa syntyneeseen nationalismiaatteeseen, jonka mukaan kansakunnan muodostaa joukko ihmisiä, jotka jakavat yhden ja yhteisen kielen ja kulttuurin ja jotka sidotaan yhteen yhteisten esi-isien kautta (Andersson 2006; Makoni & Pennycook 2007b; Heller 2007a: 3-6, 2011: 7-9; Ronkainen 2009: 27). Tästä ideologisesta näkökulmasta tarkasteltuna kansalaisuus perustuu siis verenperimään, ei vapaaehtoisuuteen. Suomalainen yhteiskunta,

samoin kuin lukuisat muut eurooppalaiset yhteiskunnat, ovat esimerkkejä tämän ideologian mukaan rakennetuista kansallisvaltioista. Vaikka alun perin ulkomaan kansalainenkin voikin saada tietyin perustein Suomen kansalaisuuden, ajatellaan suomalaisuuden normaalisti välittyvän sukupolvelta toiselle ja suomalaisiksi syntyvien odotetaan automaattisesti mukautuvan suomalaisuuden arvoihin ja yhteiskunnan yhteisiin päämääriin.

Yhdysvaltalainen yhteiskunta rakentuu puolestaan vahvasti etnisyyteen (eng. *ethnic*) nojaavan ideologian sijaan kansalaisuus-ideologian (eng. *civic*) lähtökohdista. Yhdysvaltain kansalaisuus on poliittinen kokonaisuus, joka perustuu yhteisten päämäärien, ideologioiden ja sääntöjen noudattamiseen. Kielellisestä tai kulttuurisesta taustasta välittämättä jokaisella kansalaisella on ainakin periaatteessa oikeus ja velvollisuus olla toimijana ja osallistujana tähän ideologiaan pohjautuvassa yhteiskunnassa. Täten jokainen näitä sääntöjä vapaaehtoisesti noudattava voi etnisestä taustastaan huolimatta saada maan kansalaisuuden. (Andersson 2006; Brubaker 2004, Ronkainen 2009, vrt. myös Kaufmannin 2000 ja kritiikki, jonka mukaan myös Yhdysvallat on historiallisesti tarkasteltuna etnisyyteen perustuva valtio.)

Suomen uudistuneen kansalaisuuslain tultua voimaan kesäkuussa 2003 (Finlex 359/2003) on Yhdysvalloissa asuvilla suomalaisilla ollut mahdollisuus sekä Suomen että Yhdysvaltain kansalaisuuteen. Ensimmäisen polven siirtolaiset ovat oikeutettuja Yhdysvaltain kansalaisuuteen kansalaistamisprosessin eli niin sanotun naturalisaation kautta. Heillä on mahdollisuus anoa amerikkalais-ta passia, kun he ovat asuneet maassa riittävän kauan ja osoittaneet sopeutuneensa maan tapoihin (INA § 337; USC 8 § 144). Liisa hankki Yhdysvaltain passin Suomen passin rinnalle pian sen jälkeen, kun Suomen uusi kansalaisuuslaki astui voimaan. Seuraavassa hän pohtii kaksoiskansalaisuuttaan ja sen merkitystä suomalaisuudelleen:

- (38.) Anu: entäs sitten siis onk sulla (...) Suomen vai USAn kansalaisuus vai mole-
- Liisa: kummankin
- Anu: okei, olikse tunteellinen prosessi niinku ottaa
- Liisa: [ei] siis mä olisin jo vaihtanu kauan sitten ääh kansalaisuuden mut ku mulla on tää suomalaismielinen mies (...) hän sano että eiii että (...) nii että meillä pitää olla jonkinlainen takaportti sinne Suomeen (,) et ei sitä voi ja sitte ku oli pitkään puhetta siitä että Suomeen tulee kaksoiskansalaisuus (...) et et sä sitä ennen vaihda (...) mä oisin jo vaihtanu sitä ennen
- Anu: okei
- Liisa: et se ei ollu mulle, tässä vaiheessa tunteellinen ollekaan (...) mutta on hauska että on myös Suomen kansalaisuus (...)
- Anu: (...) okei niinku sää oot virallisesti sekä Suomen että USAn kansalainen mutta tuntuuk susta mitä sulle se Suomen kansalaisuus merkitsee mitä se Amer- USAn kansalaisuus merkitsee?
- Liisa: äähm, no mä kyllä varmasti aina koen itseni aina sillä lailla suomalaiseksi että mä haluan seurata mitä Suomessa tapahtuu...mitä tapahtuu suomalaisessa politiikassa...vaikka mä en niin kunnn(,) seuraa sitä yhtä yksityiskohtasesti (...) kun mitä jos mä asusin maassa (...) mut mä haluan niin kun pitää yllä tämän (,) yhteyden ja (...) ymmärtää mitä tapahtuu.
- Anu: [joo]

- Liisa: mulla ei sille Suomessa muuten ole merkitystä sikäli että nythän saa ei-kansalaiset omistaa maata ja (...) verollisesti sillä ei oo enää (...) tekemistä, ähm (,) mut mä niinku koen, että Suomi on mulle tärkeä maa ja mä toivon että Suomella mene hyvin ja (...) on hauskaa että pystyn äänestämään (...) vaaleissa (...) jaa täällä mä oon ollu jonkin verran aktiivinen politiikassa joka tapauksessa (...) siis, aa käyny lobbaamassa jopa (,) Washington D.C:ssä ja Olympiassa (...) ja muuta aah (,) tiettyjen järjestöjen kanssa (...) ja totta kai lobbaamassa saa käydä kuka tahansa (,) mutta siis, eihän jos he tajuais että mä en siinä vaiheessa ollu esimerkiks USAn kansalainen (...) nii eihän niitten ois ollu mikään pakko kuunnella mua.
- Anu: [aivan, aivan]
- Liisa: että (,) tässä tämmösessä tiettyssä poliittisessa toiminnassa (...) johon mä varmasti aina tulen osallistumaan niin (...) on parempi kun on kansalainen.

Liisa antaa esimerkissä äänen kansalaisuus-ideologialla, jonka mukaan etnistä alkuperää enemmän kansalaisuudessa merkitsee ihmisen halu olla yhteiskunnan jäsen, toimia sen hyväksi, sopeutua sen arvoihin, noudattaa sen velvollisuuksia mutta myös toisaalta nauttia tietyistä oikeuksista (Brubaker 2004). Liisa asettuu kannattamaan tätä ideologiaa ja asemoi itsensä molempien maiden kansalaisena ennen kaikkea poliittisesti aktiiviseksi toimijaksi. Hänellä on molemmissa maissa sekä velvollisuuksia (olla kiinnostunut maan asioista, pyrkii vaikuttamaan) että oikeuksia (äänestäminen, lobbaaminen).

Vaikka Liisa onkin etnisyydeltään suomalaista alkuperää, asemoi hän itsensä myös Suomen kansalaisuuden suhteen kansalaisuus-ideologiaa myötäillen. Suomen kansalaisuus takaa hänelle maantieteellisestä etäisyydestä huolimatta mahdollisuuksia, joiden kautta hän pystyy säilyttämään kiinteät suhteet lähtömaahansa. Kansalaisuuden ansiosta hän on saattanut hankkia Suomesta kesämökin tontteineen ja omistaa näin kirjaimellisesti palan Suomea sekä luoda näin itselleen ja perheelleen paikan, johon Suomen lomilla konkreettisesti ja Seattlessa muistojen tasolla palata. Äänioikeus Suomessa takaa Liisalle asemoitumismahdollisuuden laajemman yhteiskunnan tasolla. Hänen äänestämislään ja aktiivisuudellaan on vaikutusta koko Suomen tulevaisuuteen.

Liisan arki ja elämä ovat suomalaisuudesta huolimatta vahvasti ankkuroituina Seattleen. Yhdysvaltain kansalaisuus tarjoaa hänelle mahdollisuuden poliittiseen aktiivisuuteen arkensa ympäristössä. Vaikka hän ei olekaan syntynyt ja kasvanut Yhdysvalloissa, on hän kansalaisuuden avulla saanut äänensä kuululle myös siellä. Amerikan kansalaisuuden myötä maan poliitikkojen on otettava Liisan lobbaustoiminta tosissaan (*jos he tajuais että mä en siinä vaiheessa ollu esimerkiks USAn kansalainen...nii eihän niitten ois ollu mikään pakko kuunnella mua*). Valitsemalla kaksoiskansalaisuuden Liisa on täten asemoinut itsensä amerikkalaisen yhteiskunnan täysvaltaiseksi jäseneksi ei vain omissa vaan myös muiden silmissä.

Suomen kansalaisuus avaa Liisalla kuitenkin myös asemoitumismahdollisuuksia, joita hän ei koe amerikkalaisena saavuttavansa. Liisa kertoo hänen amerikkalaisen aviomiehensä olleen aktiivisesti vaikuttamassa kansalaisuudenvaihtoprosessiin. Siinä missä Liisa itse asemoituu kansalaisuuden suhteen ennen kaikkia käytännön kannalta ja olisi halunnut itselleen uuden asuinmaan-

sa kansalaisuuden jo vuosia sitten, on hänen miehensä suhtautunut kansalaisuuskysymykseen huomattavasti tunteellisemmin. Aviomiehelle Liisan Suomen kansalaisuus merkitsee muutakin kuin käytännöllisyyttä tai epäkäytännöllisyyttä. Liisa kuvailee miestänsä *suomalaismieliseksi*, joka on halunnut vaimonsa säilyttävän Suomen kansalaisuuden, koska *meillä pitää olla jonkinlainen takaportti sinne Suomeen*.

Kaksikielisiä avioliittoja tarkastelevat tutkimukset osoittavat, että puolisoitten erilaiset kielelliset ja kulttuuriset taustat voivat olla sekä suhteen kompastuskiviä (vrt. esim. Sirkkilä 2005; Smith & Hattery 2009; Tuomi-Nikula 1989) että suhdetta rikastuttavia (vrt. esim. Bystydzienski 2011) ja kielelliseen vähemmistöön kuuluvan puolison sopeutumista edistäviä tekijöitä (vrt. esim. Leinonen 2004). Piller (2002: 100-101) käyttää kaksikielisten pariin liittyviä käytänteitä ja kokemuksia tarkastelevissa tutkimuksissaan termiä *language desire*. Tällä hän viittaa puolisoitten toistensa kieliin liittämiin positiivisiin ajatuksiin, tunteisiin ja haluun sukeltaa puolison kautta uuteen kielelliseen ja kulttuuriseen maailmaan. Pillerin (2008: 55) mukaan nämä ajatukset syntyvät Bahtinin termejä lainaten heteroglossisesti makrotason ideologioiden ja mikrotason kielenkäyttötilanteiden kohdatessa. Liisan miehen asemoituminen suomalaisuuden puolelle kansalaisuudenvaihtoprosessin yhteydessä osoittaa, että heidän avioliittoonsa suomalaisuus tuo positiivisen lisän. Parin tutustumisen, avioitumisen ja Liisan Seattleen muuton myötä Suomi, suomalaisuus ja suomen kieli ovat tulleet osaksi myös Liisan miehen arkea. Miehen pronomiivalinta, *meillä*, viittaa siihen, että suomalaisuus ei ole *takaportti* vain Liisalle vaan koko perheelle. Vaimon suomalaisuuden kautta myös miehelle avautuu mahdollisuus johonkin amerikkalaisuudesta poikkeavaan, positiiviseen erilaisuuteen ja autenttisuuteen. Liisan miehen henkilökohtaiset ja positiiviset kokemukset suomalaisuudesta yhdistyvät tässä kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta arvossa pitäviin ideologioihin.

Elämäkertahaastattelun myöhemmässä vaiheessa Liisa mainitsee, että eritasoisten yhteyksien ylläpito Suomeen on hänelle tärkeää, koska *se* (Suomi/suomen kieli) *on osa mun omaa identiteettiä*. Vaikka tämä tunne ei Liisan mielestä edellytäkään Suomen kansalaisuutta, tekee se huomattavan eron hänen suomalaisuutensa ja amerikkalaisuutensa välille. Bucholtz (2003: 400) toteaa, että autenttisuuden ideologioihin liittyy usein vahvasti essentialistinen käsitys tietyn ryhmän olemassa olost, jonka jäsenet muistuttavat kieleltään, kulttuuriltaan, tavoiltaan, perinteiltään ja arvoiltaan enemmän tai vähemmän toisiaan. Liisa tuntee suomalaisuutensa osalta vahvaa yhteyttä tähän "kuviteltuun yhteisöön" (Anderson 2006). Hän kokee, että Suomessa asuu yhteisö, jonka jäsenyyteen hän on lapsesta saakka kasvanut. Hänen autenttinen suomalaisuutensa rakentuu täten ajallisen jatkumon puitteissa (vrt. Coupland 2003: 418-419). Suomalaiseen kulttuuriin ja kielen kasvaminen sitovat hänet yhä aikuisena pysyvästi suomalaisuuteen. Samanlainen kokemus ei ole hänelle mahdollinen amerikkalaisuuden suhteen, jonka kielelliseen ja kulttuuriseen maailmaan hän on arjen tasolla tutustunut vasta aikuisena. Toisin sanoen häneltä puuttuu ame-

rikkalaisuuden osalta verenperimä (Brubaker 2004), joka sitoo hänet etnisen kuuluvuuden näkökulmasta muihin amerikkalaisiin.

Liisan kokemuksia purkamalla huomattiin, että hänen suomalaisuutensa ja amerikkalaisuutensa välillä on sekä yhtäläisyyksiä (asemoituminen oikeudellisenä toimijana) että eroja (kielellinen ja kulttuurinen asemoituminen). Kokeusten kerroksisuus osoittaa, että kaiken kaikkiaan Liisan käsitys autenttisuudesta on varsin monimuotoinen. Hän on monikielisen ja -kulttuurisen yhteiskunnan jäsen, mikä saa näkyä myös hänen omassa asemoitumisessaan. Hän liikkuu ongelmitta kahden kansalaisuuden välillä ja asemoi itsensä hybridisti sekä suomalaiseksi että amerikkalaiseksi tämän tarkoittamatta sitä, että hän olisi kummankaan yhteiskunnan jäsenenä sen parempi tai huonompi (vrt. Kelly-Holmes 1997: 167).

Siinä missä Liisassa kansalaisuudenvaihto ei herättänyt sen suurempia tunteita, on se Hennan kohdalla ollut huomattavasti enemmän mieltä askarruttanut prosessi. Kuten luvussa 6.1.2 lasten kouluunmenoa käsittelevästä esimerkistä kävi jo ilmi, ei Hennan juurtuminen Yhdysvaltoihin ole tapahtunut hetkessä. Häntä askarrutti kovin lasten tulevaisuus, mikäli he varttuisivat ja kävisivät koulunsa Suomen ja suomen kielen sijaan Yhdysvalloissa englanniksi. Henna sopeutui maahan pikkuhiljaa, mutta ajatuksen kodin pysyvästä olemisesta Yhdysvalloissa hän pystyi hyväksymään vasta tärkeän kontaktin Suomeen katkettua:

- (39.) Henna: Suomi on synnyinmaani (,)
 Anu: [nii]
 Henna: ja Amerikka on kotimaani
 Anu: [aivan]
 Henna: äähm (,) mulla kesti hirveen kauan ennen kun (,) Amerikka muuttu mun kotimaaksi
 Anu: [joo]
 Henna: taikka meillä oli täällä koti ja meillä oli, oma talo ja me asuttiin täällä
 Anu: [nii]
 Henna: ja perhe oli täällä ja
 Anu: [nii]
 Henna: muuta, oikeestaan se tapahtu vasta siinä vaiheessa kun kun mun äiti kuoli
 Anu: [joo]
 Henna: ja mun isä oli kuollu aikoja
 Anu: [nii]
 Henna: aikasemmin että mulla on hyvin läheiset, siis siskokset siskot siellä Suomessa mutta, mutta tuota (,) se, äi- äidin kuoleman jälkeen jotenkin se semmonen side katkes siihen
 Anu: [nii varmasti]
 Henna: että se oli semmonen joka aina
 Anu: [nii]
 Henna: piti niinku tärkeänä (,) Suomi on hirveen tärkeä edelleen
 Anu: [joo]
 Henna: meillä on Suomessa kesäpaikka jossa me vietetään kaikkien aina kesäloimat (...) se on tärkeää (...) kyl se on tärkeä koko perheelle

Pavlenkon (2005) ja Pietikäisen (2011a, 2011b) tutkimukset osoittavat tunteiden tärkeyttä kielenkäyttäjien monikielisyyden kokemuksissa. Kieli ei ole pelkkä neutraali kommunikaatioväline vaan se nivoutuu tunteiden tasolla tiiviisti esi-

merkiksi muihin samaa kieltä puhuviin ihmisiin, muistoihin ja maisemiin. Suomeen jääneiden yhteyksien ja ennen kaikkea äidin kautta suomalaisuus, Suomi ja suomen kieli olivat Hennalle pitkään erilaisten tunteiden risteymiä (Scollon & Scollon 2004). Vaikka Hennan ja hänen perheensä arki käytännössä oli jo pitkään ollut Yhdysvalloissa, toimivat tunteet vuosia ajatuksia Suomeen ja sinne jääneisiin ihmisiin ja muistoihin päin liikuttavina tekijöinä. Tämä esti Henna kokemasta arjen uutta ympäristöä todelliseksi kodikseen.

Olipa siirtolaisten lähtömaa tai uusi asuinmaa mikä tahansa, voidaan lähes kaikkia yhdistävänä tekijänä pitää heidän kokemuksiin kahden eri kielellisen maailman välillä tasapainoilemisesta (vrt. luvussa 4.3.2.3 esitellyt neljä tapaa, joilla siirtolaiset voivat asemoitua suhteessa lähtömaansa ja uuden asuinmaansa kieleen ja kulttuuriin; Val & Vinogradova 2010:6). Aiemmat käsitykset kielistä (ja kansallisuudesta) eivät ole juuri tukeneet monitasoista asemoitumista. Kielenkäyttäjän on katsottu voivan kuulua täyspainoisesti vain yhteen kielelliseen ja kulttuuriseen ryhmään (vrt. esim. Dufva 2002; Makoni & Pennycook 2005). Suomalaiset edustivat Hennalle pitkään staattista ja tarkoin rajattua ryhmää, jonka autenttinen jäsen hän on Suomessa varttumisen, kielen ja erilaisten tunnesiteiden kautta (vrt. Bucholtz 2003: 404). Hennan tärkein side Suomeen heikkeni merkittävästi äidin kuoleman myötä. Vaikka äiti jatkoi elämäänsä Hennan muistoissa, konkretisoi hänen kuolemansa Hennalle arjen ja kielellisen maailman liikkumista pysyvästi Yhdysvaltoihin (*mulla kesti hiroeen kauan ennen kun (,) Amerikka muuttu mun kotimaaksi*). Tärkeimmän Suomeen sitovan ihmisen poistuminen tästä maailmasta avasi Hennan ajatuksissa tilaa myös uudensuomalaiselle asemoitumiselle. Henna alkoi nyt asemoida Yhdysvaltoja hierarkkisella asteikolla (Blommaert 2007) ei pelkästään arjen näyttämönä vaan myös *kotimaana*, johon hänellä on Suomen tavoin oikeus kokea kiintymystä. Samalla Suomi muuttui *synnyinmaaksi*; edelleen monella tavoin merkitykselliseksi ja muistorikkaaksi mutta ei enää arjen tasolla elämän todelliseksi keskipisteeksi.

Koska Hennan todellinen koti oli tunteiden tasolla kauan Suomessa, tuntui Yhdysvaltain kansalaiseksi asemoituminen hänestä vaikealta. Pitkään Yhdysvalloissa asuttuaan Henna vaihtoi miehensä kanssa käytännön syistä (*helpompi monesta syystä*) Suomen kansalaisuutensa Amerikan kansalaisuuteen jo ennen kaksoiskansalaisuuslain voimaantuloa. Maan kansalaisena hän sai pysyvän oleskeluluvan, äänioikeuden ja muita etuuksia, mitkä häneltä aiemmin puuttuivat.

- (40.) Henna: Amerikan kansalaisuuden ottaminen kesti kauan (...) mulla on ollu ((kansalaisuus)) kahdeksan vuotta
 Anu: [nii justiša] (,) miltäs se tuntu?
 Henna: vaikeelta (...) vaikeelta, ja (...) me (aviomiehen nimi) kanssa haettiin se sillo samanaikaisesti ja nythän meillä on tietysti kaksoiskansalaisuudet
 Anu: [nii]
 Henna: ilman muuta heti kohta ku se oli mahdollista
 Anu: [nii siis sää vaihtoit aivan täysin?]
 Henna: joo (...) ja sitten me tota otettiin heti tää kaksoiskansalaisuus
 Anu: [nii justiša]
 Henna: se oli, se on semmonen sydämen asia tää kansalaisuuden (...) vaihto

- Anu: (...) mikä oliko teillä sitten joku käytännön sanelema tai käytännöllisistä syistä miksi vaihoitte?
 Henna: [joo], joo(..) ajateltiin et se on tota, helpompi monesta (...) syystä
 Anu: [nii]
 Henna: mutta tuota (.) sitte se oli tosi helpotus ku tuli tää kaksoiskansalaisuus

Van Leeuwenin (2001a: 393) mukaan yksi tapa määritellä autenttisuutta on tarkastella, kuka tai mikä on valtuuttanut asian, kielenkäyttäjän tai ilmiön autenttisuuden. Pietikäinen ja Kelly-Holmes (2011) osoittavat esimerkiksi, miten turisteille suunnattujen matkamuistojen autenttisuutta pyritään todistamaan niihin kiinnitettyjen paikallisuudesta kertovien nimilappujen avulla. Bishop, Coupland ja Garret (2003: 53) sekä Heller (2005) puolestaan analysoivat, miten kielellistä autenttisuutta voidaan varsinaisen kielen lisäksi osoittaa myös pukeutumisella ja erilaisilla materiaalisilla symboleilla. Henna ei sinänsä Suomen passista luopuessaankaan kyseenalaistanut oikeuttaan asemoida itseään suomalaisena. Hänen äidinkieltensä ja kotikieltensä oli edelleen suomi ja suomalaisilla perinteillä sekä kulttuurilla oli tärkeä merkitys hänen amerikkalaisessa arjessaan. Suomen passista luopuminen oli Hennasta kuitenkin vaikeaa, sillä kansalaisuuskysymys oli hänelle *semmonen sydämen asia*. Vaikka Henna henkilökohtaisella tasolla tunsikin olevansa edelleen autenttinen suomalainen, menetti hän passin myötä van Leeuwenin (2001: 393) ajatuksia lainaten virallisen leiman tai todistuksen suomalaisuutensa suhteen. Tämän virallisen autenttisuustodistuksen (passin) Henna kertoo hankkineensa *tietysti* heti kaksoiskansalaisuuden tullessa mahdolliseksi ja autenttisuuden virallisen takaisin saamisen olleen hänelle *helpotus*.

7.1.2 Ensimmäinen sukupolvi: muut kielenkäyttäjät suomalaisina

Kielelliset resurssit tai niiden puute värittävät usein eri tasoilla käytäviä keskusteluja siirtolaisten jälkeläisten suhteesta vanhempiensa ja esivanhempiensa taustaan. Esimerkiksi Fishmanin (2001b, 2006), Gilesin ja Couplandin (1991) sekä Kelly-Holmesin (1997) tutkimukset osoittavat, että ensimmäisen siirtolais-sukupolven huolena on usein lasten ja lastenlasten kielellisten resurssien rajallisuus tai niiden lähes täydellinen puute ja sitä myöten koko siirtolaiskielen tulevaisuus. Tämä huoli tuli esiin myös tarkastelemissani kielielämäkerroissa. Ensimmäisen polven amerikansuomalaiset pohtivat luvuissa 6.1.2 ja 6.1.4 vähenevän kielitaidon aiheuttamaa uhkaa amerikansuomalaisen yhteisön säilymiselle sekä nuorempien sukupolvien jäsenten tasapainoiselle kielelliselle kehitykselle. Nämä näkökulmat antavat äänen ideologioille, jotka ammentavat voimansa ”perinteisistä” tavoista ymmärtää kieltä. Kuten luvussa 2.2 todettiin, kielitieteessä ja sitä myöten myös tavallisten ihmistenkin puheessa on pitkään vallinnut ideologia kielenpuhujasta, joka hallitsee täydellisesti selkeäksi ja rajatuksi kokonaisuudeksi ymmärretyn kielen (vrt. esim. Block 2007; Dufva, Suni *et al.* 2011; Hinnenkamp 2005). Tämä ideologia nostaa jalustalle nimenomaan kielen ja jättää taka-alalle muut semioottiset resurssit kuten visuaalisuuden, materiaalisuuden, kulttuurisen tietämyksen ja tunteet (vrt. esim. Bezemer & Kress 2004;

Blommaert & Backus 2011; Pietikäinen 2011). Myöhempien siirtolaispolvien kielen häviämistä surtaessa ja autenttisuutta pohdittaessa juuri näiden eikielellisten resurssien tärkeys unohdetaan usein kokonaan.

Seuraavilla sivuilla Elsa, Terhi ja Henna pohtivat niiden myöhempien polvien amerikansuomalaisten suomalaisuuden autenttisuutta, jotka eivät hallitse suomen kielen resursseja. He antavat haastatteluisia äänen autenttisuuden ja kielen osaamisen välistä yhteyttä korostaville ideologioille (vrt. Bucholtz 2003; Coupland 2003; Kelly-Holmes 1997). He näyttävät täten tiedostavansa näiden ideologioiden olemassaolon mutta heidän asemoitumisensa niihin nähden osoittaa heidän suhtautuvan ideologioihin kriittisesti. Heidän kokemustensa perusteella autenttinen suomalaisuus rakentuu selkeästi myös muiden kuin kielellisten resurssien varaan. Seuraavassa Elsa pohtii suomen kielen merkitystä *kuka on suomalainen* -kysymyksen valossa.

- (41.) Anu: tuota no missä tilanteissa sää nykyään käytät sitten suomen kieltä (...)
 Elsa: no tuota (...) kirkossakin ja mää oon semmonen et jos ei oo ketään muuta suomalaista lukemassa ku siellä luetaan se epistola, silloin ku on suomenkielinen et jos ei oo ketään muita niin minä saan sitten, pastori joskus soittaa lauantai-iltana että, nyt ei oo taas ketään, ((nauraa)), joo ja siellähän nyt saa puhua sitten mutta (...) taas siinä (...) sitä kutsutaan veljeys mmmh suomalais Finnish Kaleva Brothers and Sisters (...) no siellä on paljon suomalaisia mutta kaikki siellä pitää vaan niin englannisti virallisesti, (...) kaikki tehdään englanniksi nuo sihteerit ja muut

Seattlen suomalaisessa kirkossa (Finnish Lutheran Church) kirkonmenot toimitetaan joka toinen viikko englanniksi ja joka toinen suomeksi. Seurakunnan tapahtumissa aktiivisesti mukana toimiva Elsa kertoo, miten hän joutuu usein pastorin pyynnöstä vastuuseen seurakunnan suomenkielisen jumalanpalveluksen kielestä. Esimerkissä Elsa pitää suomalaisen synonyymina ihmistä, joka puhuu suomea. Toisin sanoen suomalainen on myös suomenkielinen (*jos ei oo ketään muuta suomalaista lukemassa*). Elsa asemoituu täten kannattamaan ideologiaa, joka näkee nimenomaan kielen autenttisuuden merkinä. Hän ei sinänsä arvostele kielitaidottomuutta, mutta hänen oma kielitaitonsa mahdollistaa asemoitumisen, jota Du Bois (2007: 144) kutsuu episteemiseksi. Episteeminen asemoituminen perustuu Du Boisin mukaan tietoon. Elsan tapauksessa tieto ja taito suomen kielessä mahdollistavat asemoitumisen, jonka avulla hän pystyy nostamaan itsensä Seattlen suomalaisseurakunnassa merkitykselliseen asemaan. Suomen resurssit tekevät hänestä seurakunnalle tärkeän, koska hänen taitojensa ja toimintansa ansiosta seurakunnan on mahdollista ylläpitää kaksikielisyyttään.

Esimerkin lopussa Elsa viittaa vuonna 1904 perustettuun *Finnish Kaleva Brothers and Sisters* -järjestöön, jonka toimintaan hän myös aktiivisesti osallistuu. Järjestön muihin jäseniin Elsa viittaa suomalaisina mutta toteaa samalla järjestön toiminnan tapahtuvan pääasiassa englanniksi (*siellä on paljon suomalaisia mutta kaikki siellä pitää vaan niin englannisti virallisesti*). Seuraavassa Elsa pohtii tarkemmin kielen merkitystä järjestössä ja muutenkin:

- (42.) Anu: siellä ((Finnish Kalevan Brothers and Sisters)) on varmaan paljon jotka ei ossaa suomea
- Elsa: nii semmosia nii jotka on täällä maassa syntyneitä, siellä nyt on ja tämä meidän mhm puheenjohtaja sitä sanotaan presidentiks, tämä puheenjohtaja nii hän ei ole ollenkaan ((suomalaistaustainen)) hänen miehensä on mut hänkää ei osaa mut nimi on (suomalainen sukunimi), mut hän on et hän on niin hyvä hyvä suomalainen, vaikkei suomea osaakaan, mutta niin niin mainio ihminen, et me kaikki pidämme kovasti (...)
- Anu: nii siis mitä se ku sannoit iteki et on paljon semmosia suomalaisia tai suomalaisten jälkeläisiä jotka ei puhu enää suomea nii mikä susta on niinku semmonen suomalaisuuen mittari, tuntuuk susta et ne on ihan yhtä paljon suomalaisia ku sinä joka puhut ihan hyvää suomea
- Elsa: no kyllä jos he ovat Suomesta kiinnostuneita

Kun ehdotan englannin kielen käytön syyksi järjestössä sellaisten henkilöiden mukanaoloa, jotka eivät suomen resursseja hallitse, Elsa täydentää lausettani sanomalla, että nämä henkilöt ovat niitä, jotka ovat syntyneet Yhdysvalloissa. Samalla hän kertoo järjestön puheenjohtajasta, amerikkalaisesta naisesta, joka on naimisissa amerikkansuomalaisen miehen kanssa. Pariskunnasta kumpikaan ei osaa suomea, mutta Elsa asemoi heidät siitä huolimatta *hyviksi suomalaisiksi*. Autenttinen suomalaisuus ei näin ollen Elsan mielestä edellytä kielellistä osaamista. Sen sijaan Elsa asemoituu puolustamaan ideologiaa, joka hyväksyy myös muut kuin kielelliset resurssit autenttisuuden määrittäjiksi (esim. Pietikäinen 2012; Pietikäinen *et al.* 2008).

Maahanmuuttajien suomen kielen taidoista käytyjä keskusteluja seurannut Martin (2002: 46) toteaa, että Suomessa suomalaisuudeksi mielletään hyvin usein juuri suomenkielisyys. Hänen havaintojensa mukaan "*suomen kielen taito on ikään kuin hinta, jolla suomalainen identiteetti on ostettavissa*" (*ibid.*). Verrattaessa tätä näkökulmaa Elsan tapoihin kategorioida suomalaisuutta huomataan, että suomen käyttöympäristön liikuttua siirtolaisuuden myötä Seattlen myös ymmärrys autenttisuudesta suomalaisuudesta liikkuu hierarkisella asteikolla (Blommaert 2007; Blommaert *et al.* 2005). Suomessa suomen kieli on maan virallinen ja enemmistön käyttämä kansalliskieli. Jokainen sitä osaamaton on tavalla tai toisella erilainen kuin "normaali" suomalainen ja siten myös vähemmän, jos ollenkaan, suomalainen (vrt. esim. Perussuomalaisten vuoden 2011 eduskunta-vaaliohjelma ja puolueen suhtautuminen suomen kieleen ja suomalaisuuteen sekä ruotsin kieleen ja suomenruotsenruotsalaisuuteen; Perussuomalaiset 2010: 7, 9-10, 26-27). Seattlessa suomi on pieni vähemmistökieli ja sen vähäiset puhujat poikkeuksia amerikkalaisesta "normaalista". Suomalaisuuden elinvoimaisuuden säilyttämiseksi suomalaisyhteisön on käytännöllistä hyväksyä jäsenikseen myös kieltä taitamattomat ja laajentaa tällä tavoin "meihin" kuuluvien määrää. Kontekstissa, jossa suomen kielen käyttömahdollisuudet ovat kaiken kaikkiaan rajatummalla kuin Suomessa, nousee kielten hierarkisella asteikolla suomenkielisyyttä merkityksellisempään asemaan suomenmielisyys ja tunne suomalaisiin kuulumisesta (vrt. kieliin liittyvistä tunteista Pavlenko 2005; Bishop *et al.* 2003).

Terhi ei tarkastellut elämäkertahaastattelussaan niinkään kielitaidon merkitystä tai sen puutetta autenttisen suomalaisuuden suhteen. Sen sijaan hän nosti esiin muutoksen, jonka hän on huomannut vanhempien amerikansuomalaisten suomalaisuuden käyneen läpi eritasoisen liikkuvuuden, maantieteellisen paikan vaihtumisen ja ajan kulun myötä (vrt. Blommaert 2007; Blommaert *et al.* 2005). Seuraavassa esimerkissä Terhi pohtii suomalaisuuden tärkeyttä niiden ihmisten elämässä, *ketkä asuu täällä* eli Seattlessa ja Yhdysvalloissa. Terhi itse perheineen oli asunut haastatteluhetkellä Seattlessa pari vuotta ja he olivat muuttamassa haastattelua seuraavina viikkoina takaisin Suomeen. Omasta näkökulmastaan Terhi oli siis vain käymässä Seattlessa miehensä työkokemuksen takia. Terhin oma suomalaisuus ja suomen kieli ovat siksi konkreettisesti kiinni Suomessa. Toisin kuin pitempään Seattlessa olleiden, hänen suomalaisuutensa voimavarana ei ole täten niinkään Seattlen suomalainen toiminta vaan aktiiviset yhteydet Suomeen ja hänen suomenkielinen perheensä. Terhi asemoi itsensä tästä näkökulmasta katsoen erilaiseksi kuin ne suomalaiset, joiden pysyvä koti Seattle on.

- (43.) Terhi: miusta on niinku aivan ihana että (.) omal tavallaan ihana nähä se miten yhtä tärkeätä se on myös niille ihmisille ketkä asuu täällä
 Anu: [aivan]
 Terhi: miten rakas se oma maa loppujen lopuks on (...) toki vuosikymmenet on vähän niinku erilaisia,
 Anu: [nii]
 Terhi: jos on vanhempia ihmisiä nii heillä on muistot aikasemmilta ajoita ja Suomiki on muuttunu mutta
 Anu: [nii]
 Terhi: (...) ehkä jos me ois jääty tänne pidemmäks aikaa mie voisni kuvitella et mie oisni ollu taas aktiivisempi,
 Anu: [aivan aivan]
 Terhi: mut kaks vuotta on lyhyt aika ja se (...) on menny nyt sit toisiin asioihin

Haastateltavien suomen kielen elämänkaarina käsittelevässä luvussa 6 huomattiin, miten kielellisten resurssien saamat merkitykset ja toimintamahdollisuudet muuttuvat ajan ja paikan muutoksen myötä. Samalla tavoin kuin kielen saamat arvot ja merkitykset rakentuvat tilanteittain, myös autenttisuuden käsitys rakentuu erilaiseksi eri tilanteissa (Blommaert 2007). Bucholtzin (2003: 408) mukaan autenttisuus tulisikin ymmärtää staattisen käsitteen sijaan jatkuvassa liikkeessä olevana prosessina, sosiaalisten ja tilanteisten neuvottelujen lopputuloksena.

Terhi antaa esimerkissä ymmärtää, että hän asemoi oman suomalaisuutensa olevan lähempänä tämän päivän Suomen suomalaisuutta kuin kauemmin Seattlessa asuneiden ensimmäisen polven suomalaisten suomalaisuuden. Heidän kokemuksensa rakentuvat sen varaan, miltä suomalaisuus vuosikymmeniä sitten näytti heidän vielä asuessaan Suomessa. Suomalaisuuden eroista huolimatta Terhi ei asemoi Seattlen vanhojen suomalaisten suomalaisuutta hierarkisella asteikolla omaa suomalaisuuttaan alemmalle tasolle. Vaikka heidän suomalaisuutensa onkin erilaista kuin Terhin ja tämän päivän Suomen suomalaisuus, on se heidän omassa elämässään ja vanhemman polven seattlensuoma-

laisten keskuudessa aivan yhtä arvokasta ja autenttista. Heidän autenttisuutensa rakentuu nimen omaan Seattleen liikkuneen, ei Suomessa pysyneen, suomalaisuuden ja suomen kielen näkökulmasta.

Terhin kokemuksesta käy ilmi, että amerikansuomalaisuuden erilaisuus Suomen suomalaisuuteen verrattuna ei ole vieras asia Seattlessa asuville ensimmäisen polven suomalaisille. Henna tekee seuraavassa selvän eron näiden kahden suomalaisuuden välille perustellen täten selkeästi myöhempien sukupolvien oikeutta erilaiseen mutta omalla tavallaan autenttiseen suomalaisuuteen.

- (44.) Anu: mikä susta sitten tai täällä nyt muutenki huomannu että täällä on tosi paljon toisen ja kolmannen sukupolven suomalaisia mukana joilla välttämättä ei oo sitä kielitaitoo ollenkaan niin sun mielestä on sitten, onko ne yhtä suomalaisia kun esimerkiksi sinä (...)
- Henna: [kyl] ne saattaa olla jopa enemmänki suomalaisia (...) tai
- Anu: [mikä se on sit se niinku suomalaisuuden mittari?]
- Henna: ehm, se on et tässä varmaan tulee tulis äähm myöskin semmonen asia esille kun nää on niitä sanottuja amerikansuomalaisia
- Anu: [mmm]
- Henna: ja, ja tuota, nää amerikansuomalaisuus, Suomessa hyvin usein (...) katsotaan et oo ne on vähän semmosia vanh- vanhahtavia suomalaisia ja että kaikki ne on vähän semmosia vanhoja niitten jutut, tämmösiä ei Suomessa oo tehty tämmösiä (...) vuosikymmeniin ja sat- sata vuotta vanhoja juttuja ja
- Anu: [nii]
- Henna: mutta ne ei Suomessa tiedosta sitä eikä eikä ymmärrä, että se amerikansuomalaisuus on täysin eri kulttuuri
- Anu: [aivan]
- Henna: ei voi sanoa et se on täysin eri kulttuuri (...) mut se on eri kulttuurihaara (...) siitä suomalaisuudesta
- Anu: [aivan]
- Henna: et ei sitä voida samalla tavalla katsoa
- Anu: [aivan]
- Henna: ei se oo vanhaa suomalaista kulttuuria vaan se on amerikansuomalaista
- Anu: [aivan aivan]
- Henna: ja se kesti mulla kauan ennen ku mää tota ööhm (,) opin ymmärtään sen, ku mä kans aina aattelin et, antiikkisia nää jutut täällä ((Anu naurahtaa)) näin et miten nyt tollain ennen ku mä sitten rupesin tajuamaan
- Anu: [nii]
- Henna: vasta että ei, ettei se tosiaan et se on ihan oma kulttuurinsa
- Anu: [aivan]
- Henna: ja nyt kun mä sen ym- se on ihan eri asia kun nyt sen ymmärtää

Henna käy esimerkissä bahtinilaisin termein sisäistä dialogia (Bakhtin 1981, 1986) pohtiessaan omaa asemoitumistaan ideologian suhteen, jonka mukaan amerikansuomalaisuuden autenttisuus asettuu hierarkkisella asteikolla monin tavoin Suomen suomalaisuuden alapuolelle. Esimerkiksi Lepola (2000) ja Ronkainen (2006) ovat suomalaisuutta käsittelevissään tutkimuksissaan huomanneet, että suomalaisuus on pitkään ymmärretty rajatuksi kokonaisuudeksi, jossa ei ole tilaa ulkopuolisille vaikutteille. Seattlessa asuvien vanhemman polven amerikansuomalaisten ja heidän jälkeläistensä suosimia harrastusryhmiä ovat mm. suomalaiset kuoro-, kansantanssi- ja kanteleryhmät (vrt. *Finns Northwest* -

Internet-sivut; myös Hakala 1997; Niemelä 2003). Vaikka näillä kulttuurimuodoilla sinänsä onkin pitkälle historiaan ulottuvat perinteet myös Suomessa, nähdään niiden usein olevan liian kaukana tämän päivän suomalaisten arjesta ja siten edustavan, niiden historiallisista perinteistä huolimatta, epäautenttista suomalaisuutta.

Suomen suomalaisten näkökulmasta amerikansuomalaisuudessa edelleen elävät suomalaisuuden muodot voidaan ymmärtää kulttuurisena ja kielellisenä fossilisoitumisena (vrt. Blommaert 2010: 29-32; Kelly-Holmes 1997, 2005). Kielen ja kulttuurin lähtömaan ja siirtolaiskontekstin maantieteellisen etäisyyden sekä ajan kulumisen myötä kielelliset ja kulttuuriset muodot saattavat menettää alkuperäisen merkityksensä. Kun resurssit eivät enää riitä kielelliseen kommunikointiin, saattavat ne muuttua ikään kuin muistoesineiksi (eng. *token*, Kelly-Holmes 1997: 168), joilla on käyttäjilleen lähinnä symbolista arvoa identiteetin ylläpitäjänä. Näistä lähtökohdista amerikansuomalaisten tarrautuminen vanhoihin suomalaisuuden muotoihin voidaan käsittää yritykseksi rakentaa omaa suomalaisuutta tilanteessa, jossa omia kokemuksia suomalaisuudesta ei ole varsinaisesti tarjolla. Sen sijaan amerikansuomalaiset tarrautuvat niihin asioihin, jotka he kuvittelevat suomalaisiksi välittämättä niiden autenttisuudesta nyky-päivän Suomessa.

Henna kertoo itsekin asemoineensa amerikansuomalaisuutta aiemmin juuri näiden ideologioiden lähtökohdista epäaitona suomalaisuutena; *antiikkisena juttuna*, jolla ei ole mitään tekemistä todellisen suomalaisuuden kanssa. Asettuttuaan perheineen pysyvästi Yhdysvaltoihin ja Seattleen ja paikallisen amerikansuomalaisen yhteisön tultua osaksi hänen omaa arkeaan alkaa Henna pikkuhiljaa tarkastella asemoitumistaan siirtolaiskontekstin suomalaisuuden suhteen. Blommaertin (2005) ajatuksia lainaten hänen näkökulmansa liikkuu kielelliseltä asteikon tasolta toiselle. Kielielämäkerrallisesta näkökulmasta tarkasteltuna Hennan asemoitumistavoissa tapahtuneet muutokset auttavat häntä rakentamaan todellisuutta hänen nykyistä elämäntilannettaan vastaavaksi (vrt. Busch 2006: 15). Hänen tapansa asemoida kielenkäyttäjiä autenttisiksi tai epäautenttisiksi suomalaisiksi ei enää ponnista Suomesta. Sen sijaan hän ankkuroi autenttisuuden määrittelyn amerikkalaiseen kontekstiin ja pohtii, mikä on suomalaisuutta tämän kontekstin tarjoamista lähtökohdista. Amerikkaan asettuminen tarjoaa Hennalle mahdollisuuden tarkastella suomalaisuutta kahdesta eri näkökulmasta. Sisäisen dialogin lopputuloksena hän erottelee Suomen suomalaisuuden ja amerikansuomalaisuuden omiksi kategorioikseen, joista kumpikaan ei ole toistaan vähemmän tai enemmän autenttinen. Molemmat ovat omissa konteksteissaan aitoja suomalaisuuden muotoja (vrt. käsitys kielestä paikkaisena käytänteenä, Pennycook 2010).

7.1.3 Myöhemmät sukupolvet: minä suomalaisena

Autenttisuuteen liittyvät kieli-ideologiat, jotka alleviivaavat kielellistä ja kulttuurista purismia (vrt. Bucholtz 2003, Coupland 2003), vaikeuttavat usein myöhempien siirtolaissukupolvien asemoitumista kielellisiin juuriinsa nähden. Kielellisten resurssien puutteen ymmärretään usein epäävän toisessa maassa vart-

tuneiden oikeutusta asemoida itseään vanhempien tai isovanhempien lähtömaan kieliyhteisön autenttiseksi jäseneksi. Esimerkiksi Tuan (1999: 105-106) osoittaa tutkimuksessaan, että suvun alkuperäisen lähtömaan asukkaat ja samasta maasta tulevat uudemmat siirtolaiset asemoivat jo sukupolvia Yhdysvalloissa asuneiden aasialaisten siirtolaisten jälkeläiset usein ”vähemmän” aasialaisiksi. Siirtolaisten jälkeläisten elämäntapojen ja ajatusmaailman amerikkalais-tuminen tekee heistä aitoina aasialaisina itseään pitävien silmissä vähemmän autenttisia (*ibid.*). Myös Dorian (1994) ja Kelly-Holmes (1997) huomioivat kielellistä autenttisuutta käsittelevissä artikkeleissaan, miten kielellinen purismi ja vanhempien kieltenpuhujien asenteet nuorempien kieltä kohtaan voivat siirtolais- ja vähemmistökonteksteissa vaikeuttaa nuorempien sukupolvien kieliyhteisön jäsenyyden saavuttamista.

Puhdasta autenttisuutta alleviivaavat kieli-ideologiat näkyvät myös haastattelemieni toisen ja kolmannen sukupolven amerikansuomalaisten tavoissa asemoida itseään suomalaisina. Kaikki haastatteleman myöhempien sukupolvien edustajat ovat syntyneet Yhdysvalloissa ja varttuneet Paulaa lukuun ottamatta (ks. luku 6.2.1) englanninkielisissä kodeissa. Vaikka suomen kieli onkin ollut erilaisten resurssien kautta läsnä heidän lapsuudessaan (luku 6.2 ja 8), ovat he kasvaneet vahvasti kiinni ennen kaikkea amerikkalaiseen ja englanninkieliseen arkeen. Seuraavassa esimerkissä Marc pohtii, miksi hänen on monin tavoin helpompaa asemoida itsensä amerikkalaiseksi kuin suomalaiseksi:

- (45.) Anu: your official nationality is American, do you feel also American by heart or Finnish or Finnish-American or American-Finnish or (...)
 Marc: no I I'm definitely an American
 Anu: [yeah]
 Marc: uhm (.) I've a great sentiment for for Finland but (...) culturally, I'm definitely an American
 Anu: [yeah]
 Marc: I think I would have to be, visiting, or living over there for a good time
 Anu: [yeah]
 Marc: or uhm, taking part in a lot more activities here
 Anu: [yeah]
 Marc: because (...) I think until, I learn the language better
 Anu: [mhm]
 Marc: it's it's gonna be hard for me to really connect
 Anu: [yeah, yeah]
 Marc: uhm, a lot of the traditions, that the (local Finnish society) puts on
 Anu: [mhm]
 Marc: the various music and dances
 Anu: [mhm]
 Marc: (,) I really don't connect with that
 Anu: [yeah]
 Marc: maybe because, my upbringing didn't include much of that

Ochsin (1993) mukaan tietystä kieliympäristössä kasvaminen ja sitä myöten kielellisten resurssien omaksuminen mahdollistavat tiettyjen asemien otton, jotka toisessa kieliympäristössä kasvaneilta kielenkäyttäjiltä saattavat puuttua. Adverbin *definitely* avulla Marc painottaa, ettei suomen kielellä ja suomalaisuudella ole käytännössä mahdollisuuksia nousta yhtä vahvoiksi asemoitumisen kohteiksi kuin mitä englannin kieli ja amerikkalaisuus hänelle tarjoavat. Pohti-

essaan suomalaisuuden merkitystä omassa elämässään toteaa hän itseltään puuttuvan suomalaisuuden kannalta tärkeimpinä pitämänsä asiat eli kielellisen ja kulttuurisen tietämyksen. Tiedon puutteen vuoksi hän kokee mahdottomaksi ottaa asemaa, joka liittäisi hänet vahvemmin suomalaisuuteen ja tekisi hänestä autenttisen suomalaisen (vrt. käsitys episteemisestä asemoitumisesta, Du Bois 2007: 144). Sen sijaan tiedon puute jättää hänet automaattisesti suomalaisuuden ulkopuolelle. Marc ei omasta mielestään kuulu autenttisina pitamiensä suomalaisten joukkoon, joilla tämä kielellinen ja kulttuurinen tieto on. Amerikkalaisuuden osalta Marc sen sijaan hallitsee tarvittavat tiedot, jotta hän voi kokea itsensä autenttiseksi amerikkalaiseksi. Amerikanenglanti on hänen ensimmäinen kielensä ja hän on kasvanut lapsesta lähtien amerikkalaisen kulttuurin ympäröimänä, mistä syystä hän hallitsee enemmän tai vähemmän samat kulttuuriskielelliset tiedot kuin muutkin amerikkalaiset. Tästä syystä Marcin on helppo asettaa *on yhtä kuin* -merkki itsensä ja amerikkalaisuuden välille.

Carreira (2004) pohtii amerikkalaisten perinnekielten oppimista käsittelevässä artikkelissaan kielenkäyttäjän perinnekulttuuriin liittyvien henkilökohtaisten kontaktien merkitystä oppimisprosessissa. Niiden henkilöiden, joilla on tiiviit suhteet perheen tai sukulaisten kautta perinnekieltä puhuvaan yhteisöön, on helpompi lähteä tutustumaan syvemmin kieleen ja kulttuuriin kuin niiden, joiden kontaktit ovat alun alkaen vähäiset (*ibid.*: 5-6). Kuten luvun 6.2.2 esimerkissä 31 huomattiin, Marc on kokenut lapsuudestaan saakka olleensa melko yksin suomalaisten juurten etsinnän kanssa. Hänen lapsuuskodissaan häntä ei etsintään juuri rohkaistu ja aikuisiällä hän sai huomata juurtensa kannalta merkityksellisten sukulaisten jo kuolleen tai asuvan pitkien maantieteellisten etäisyyksien päässä (vrt. myös luku 8.3, jossa Marc esittelee hänen tärkeimmän suomalaisen esineensä). Saadakseen suomalaisuudesta sosiaalisessa mielessä osan joka päivästä elämänsä olisi Marcin lähdeävä yksin tutustumaan Seattlen suomalaiseen yhteisöön, jonka tavat tuntuvat hänestä vierailta (*I really don't connect with that*).

Marc pohtii esimerkissä autenttisuuden puutetta ennen kaikkea omasta näkökulmastaan. Sinänsä hänellä olisi mahdollisuus Seattlen suomalaisyhteisössä toimintaan ilman, että hän joutuisi kielellisten tai kulttuuristen resurssien puutteen takia ryhmän ulkopuolelle. Iso osa Seattlen suomalaisista on resurssien näkökulmasta Marcin kanssa samassa tilanteessa. Vaikka resurssien puute ei muiden silmissä olisikaan este Marcin suomalaisuudelle, kokee hän vähäisten resurssien takia henkilökohtaisesti mahdottomaksi asemoida itseään suomalaiseksi. Tästä huolimatta suomalaisuus ei kuitenkaan jää merkityksettömäksi Marcin elämässä. Resurssien puute vaikeuttaa Marcin asemoitumista suomalaiseksi yhteisöllisestä näkökulmasta, mutta se ei ole este hänen henkilökohtaisille kokemuksilleen suomalaisuudesta. Siinä missä hän suomalaisyhteisön jäsenyyteen nähden asemoi itsensä liian epäautenttiseksi, asettuu hän henkilökohtaisessa elämässään suomalaisuuden sisälle. Marcin lämpimät tunteet Suomea kohtaan (*great sentiment for Finland*) juontavat suurimmaksi osaksi juurensa hänen sukututkimusinnostuksestaan ja halustaan löytää sen kautta itselleen juuret ja ihmiset, joihin hän voi tuntea kuuluvansa (vrt. ks. myös luku 8.3). Suomalai-

suus merkitsee hänelle ennen kaikkea subjektiivista kokemusta; tunnetta, joka ei edellytä jakamista laajemman yhteisön kanssa. Marcin kokemukset viittaavat Kramschin (2009, 2006) käsityksiin kielten väliin jäävästä kolmannesta tilasta. Tässä hybridissä tilassa yksilö nousee kieliin liittyvien laajempien ideologioiden yläpuolelle antaen kielelle subjektiivisia merkityksiä. Tällä subjektiivisella tasolla Marc pystyy asemoimaan resurssien puutteesta huolimatta itsensä autenttiseksi suomalaiseksi.

Paula hyödyntää Marcin tavoin adverbiä *definitely* asemoidessaan itsensä amerikkalaiseksi. Vertaillessaan omaa asemaansa suhteessa suomalaisuuteen ja amerikkalaisuuteen myös Paula löytää enemmän yhtäläisyyksiä itsensä ja amerikkalaisten välillä. Vaikka hän onkin kasvanut huomattavasti suomenkieliseämmässä ympäristössä kuin Marc (vrt. esimerkit 21 ja 31), kokee Paula omavansa liian vähäiset suomalaiset kielelliset ja kulttuuriset resurssit (tai toisaalta liian vahvat amerikkalaiset) voidakseen asemoitua autenttiseksi suomalaiseksi.

- (46.) Anu: do you feel (.) are you American or are you a Finn or are you Finnish-American
 Paula: oh I'm definitely American
 Anu: ok
 Paula: it's so much more ehm American, but I think my sensibilities are Finnish you know there's cert-
 Anu: what do you mean with that?
 Paula: my (.) the way that I think about things certain kinds of values are
 Anu: [ok]
 Paula: Finnish values (...) or what I perceive to be Finnish values
 Anu: [yeah]
 Paula: because maybe that's too (...) aahm (,) too much of, make up a blank statement like all Finnish people are this and
 Anu: [yeah]
 Paula: all Americans are that
 Anu: [yeah]
 Paula: it isn't correct but, but I think there's certain, ehm sensibilities that I think that are Finnish and that's, a certain, some simplicity,
 Anu: [yeah]
 Paula: and uhm and frugality
 Anu: [yeah]
 Paula: and I like those (...) I really like that and a certain kind of directness
 Anu: [yeah]
 Paula: (...) and being you know the courtesy is valued, at least it used to be

Sanavalinnat, joiden kautta Paula tarkastelee suhdettaan suomalaisuuteen, peilaavat arvoja, joita Paula pitää suomalaisina ja joihin hän haluaa samaistua. Siitä huolimatta, että hänen elämänsä on Yhdysvalloissa ja hän on amerikkalainen, tuntee hän tunteiden tasolla suurempaa yhteyttä suomalaisiin kuin amerikkalaisiin. Vaikka hän huomauttaakin luokittelevansa kansalaisuuksia hyvin stereotyyppisesti (*too much of, make up a blank statement like all Finnish people are this an -- all Americans are that*), kokee hän tietyt suomalaiset arvot (*values*) ja tunteet tai herkkyydet (*sensibilities*) itselleen läheisemmiksi kuin amerikkalaiset.

Paulan tapa sanoittaa subjektiivisesti rakentuvaa todellisuutta sopii yhteen kielielämäkertojen teoreettisten lähtökohtien kanssa. Kielielämäkertatutkimuksessa ollaan kiinnostuneita nimen omaa tavoista, joilla kielenkäyttäjät itse

kokee ja tulkitsee maailman tapahtumia (Nekvapil 2003: 68; Pavlenko 2007). Kiinnostuksen kohteena ei ole objektiivinen raportti kielenkäyttäjän elämästä vaan nimenomaan hänen oma kannanottonsa (vrt. Hyvärinen 2006: 8). Esimerkistä käy ilmi, että Paula tiedostaa suomalaisina pitamiensä arvojen takana olevan subjektiivinen arviointi. Hän ei puhu sinällään suomalaisista arvoista vaan arvoista, joita hän itse pitää suomalaisina (*what I perceive to be Finnish values*). Hän ymmärtää, että hänen suomalaiset arvonsa eivät välttämättä ole kaikkien suomalaisia arvoja vaan arvoja, joiden avulla hän asemoi omaa ja toisten ihmisten suomalaisuutta.

Scheibman (2007) viittaa Paulan hyödyntämään asemoitumistapaan termillä *yleistäminen* (eng. *generalization*). Yleistäminen ei liity mihinkään laajemmin tunnustettuihin kategorioihin, siitä millainen joku tai jokin on. Sen sijaan kielenkäyttäjät yleistävät omien subjektiivisten odotustensa ja uskomustensa pohjalta tietyt ominaisuudet kuvaamaan tiettyjä asioita, ilmiöitä tai ihmisiä (*ibid.*: 111-112). Esimerkissä Paula kuvaa suomalaisia ja suomalaisuutta seuraavin sanoin: *simplicity* (yksinkertaisuus), *frugality* (säästäväisyys, niukkuus), *directness* (suoruus) ja *courtesy* (kohteliaisuus). Nämä kaikki ilmentävät Paulalle positiivisia ominaisuuksia. Ominaisuuksia, joita hän arvostaa ja joihin hän haluaa samaistua, mutta joita hän ei koe löytävänsä amerikkalaisesta kulttuurista. Yleistämällä nämä ominaisuudet autenttisesti suomalaisiksi tarjoaa hänen oma suomalaisuuden harjoittamisensa hänelle keinon tavoittaa ja päästä lähelle näitä tärkeitä pitämiään arvoja (vrt. Kramsch 2006). Arvoihin, joita hän pitää suomalaisina, Paula viittaa myös myöhemmin haastattelussa sanomalla: *Finns are heroic, they're altruistic you know (,) idealistic and they're trying to do (,) the right thing*. Paulan käyttämät suomalaisia kuvaavat adjektiivit ovat positiivisia ja idealistisia. Hänen suomalaisille antamansa arvot eivät välttämättä ole epätosia mutta ne romantisoivat kuvaa suomalaisista ja vahvistavat sitä kuvaa, jota Paula haluaa ylläpitää. Tämä kuva asettaa suomalaisuuden amerikkalaisuutta korkeammalle hierarkkiselle asteelle ja saa Paulan kallistumaan suomalaisuuden suuntaan, mikä tuottaa ainakin tunteiden tasolla kokemuksen autenttisuudesta ja erilaisuudesta (vrt. tunteet ja kokemukset, Kinginger 2004a; Pavlenko 2005; myös Piller 2008).

Paulan suomalaisina pitämät arvot ovat vahvasti sidoksissa talvi- ja jatkosotiin sekä Suomen historiaan, joista hän kertoo seuraavasti:

- (47.) Paula: it's very powerful (...) and moving (...)
 Anu: [yeah]
 Paula: to hear the (war) story
 Anu: [yeah]
 Paula: and so when you think about that, I suppose every culture creates its legends and
 Anu: [mhm]
 Paula: aahm mythology and that kind of thing but, this is fresh and new
 Anu: [yeah]
 Paula: and it's correct (...) it's not you know some sort of gilded (...) made up kind of thing

Paulasta aidot suomalaiset arvot liittyvät toisista huolehtimiseen (*altruistic*) ja yritykseen toimia oikein (*doing the right thing*). Nämä käsitykset hän pohjaa tietoihinsa Suomen Neuvostoliittoa vastaan käymistä sodista. Paula tuntee suomalaisten kokeneen sodissa suurta vääryyttä ja hän pitää suomalaisten sodan-aikaista tahtoa toimia yhdessä maan hyväksi vaikeista ajoista huolimatta ihailtavana. Verrattuna monien muiden maiden historiaan ja kansallistarinoihin on Suomen tarina Paulan mielestä aito ja oikea (*it's correct (...) it's not (...) some sort of gilded (...) made up kind of thing*). Suomalaisten ei ole tarvinnut keksiä maalleen kansallista itsetuntoa nostattavaa tarinaa tai kansallisia luonteenpiirteitä. Suomalaiset ovat itse luoneet tarinansa ja luonteenpiirteensä toimimalla vuosien saatossa niin kuin ovat toimineet. Franceschini (2001) ja Fünfschilling (1998) ovat tutkimuksissaan osoittaneet, että ihmisten kertomat tarinat tietystä kielestä ovat läheisesti sidoksissa tapaan, jolla he kuvaavat myös samaisen kielen puhujia. Paula kertoo luvussa 6.2.2 (esimerkki 34) harrastavansa suomalaisessa kuorossa laulamista päästäkseen lähemmäs edesmenneitä vanhempiaan ja heidän maailmaansa. Kielen avulla hän pääsee lähemmäksi myös niitä positiivisia arvoja, joita hän tässä esimerkissä liittää autenttiseen suomalaisuuteen ja sen historiaan.

Paulan kokemukset saavat pohtimaan, mihin verrattuna suomalaisten tarina on aito ja autenttinen. Eivätkö kaikkien maiden tarinat ole omalla tavallaan aitoja? Paula antaa kokemustensa kautta äänen ideologioille, jotka näkevät suomalaisuuden amerikkalaisuutta autenttisempänä. Tämän ideologian voidaan nähdä ponnistavan 1960- ja -70-luvulla Euroopasta Yhdysvaltoihin muuttaneiden valkoisten siirtolaisten parissa syntyneestä etnisestä heräämisestä. Mustien kansalaisoikeuksien parantumisen aikoihin myös eurooppalaiset ryhtyivät pohtimaan omaa alkuperäänsä. Pelkkä ”amerikkalainen” ei enää riittänyt kielellisen ja kulttuurisen asemoitumisen välineeksi vaan amerikkalaisuuden rinnalla ryhdyttiin painottamaan myös eurooppalaisia juuria. (Ks. Fishman 1985; Jacobson 2006.) Samaan aikaan nousivat pintaa myös uhkakuvat autenttisuuden häviämisestä. Siirtolaisten amerikkalaiseen elämänmenoon sopeutumisen myötä heidän autenttisen alkuperänsä katsottiin olevan kovaa vauhtia häviämässä (Gable & Handler 1996). Tätä arvokasta alkuperäisyyttä ryhdyttiin pelastamaan erilaisin kielellisin ja kulttuurisin elvyttämishankkein.

Paulan näkökulmasta aito mutta monin tavoin nostalgisoitu suomalaisuus on ymmärrettävissä hänen elämässään ”epäautenttisen” amerikkalaisuuden vastakohtana. Haastattelun aikoihin Yhdysvaltain johdossa olleen presidentti G.W. Bushin propagandakoneisto pyrki oikeuttamaan maan ulkomailla käymiä sotatoimia. Paulan näkökulmasta Suomen käymät sodat ja niiden kautta kerätyt positiiviset assosiaatiot ovat niin aitoja, ettei niitä tarvitse erikseen perustella. Suomi puolustautui sodissa ulkopuolista hyökkäystä vastaan, joka uhkasi maan itsenäisyyttä ja kansalaisten hyvinvointia. Bushin harjoittamat sotatoimet eivät samalla tavoin puolustaneet yhdysvaltalaisia välittömältä uhalta.

Suomalaisuus tarjoaa Paulalle näin ollen tunteiden tasolla amerikkalaisuuden verrattuna varsin erilaisen asemoitumisvaihtoehdon. Toisin kuin amerikkalaisuus, joka on erottamaton osa hänen elämäänsä niin hyvässä kuin pahassa,

suomalaisuus on läsnä Paulan arjessa helpommin hallittavana kokonaisuutena. Amerikkalaiseen kontekstiin liikkuneesta suomalaisuudesta on tullut valinta, jonka läsnäoloa arjessaan Paula pystyy toimijuutensa (Ahearn 2001) avulla säätelemään. Tässä kontekstissa hän pystyy verrattain vapaasti itse määrittelemään, minkä tekijöiden avulla hän haluaa asemoida autenttista suomalaisuutta (aito, totuuden mukaisesti kerrottu historia) ja mitkä tekijät toisaalta jättää huomioimatta (muunlaiset versiot historiasta, suomalaisuuteen liitetyt negatiiviset ilmiöt) (vrt. Jaffe 2009c: 391; Bucholtz 2003: 398-399). Hänelle autenttinen suomalaisuus edustaa hyvää, jonka arvoihin hänellä on taustansa takia oikeudet samais-
tua.

7.1.4 Myöhemmät sukupolvet: muut kielenkäyttäjät suomalaisina

Kuten eteenkin Marcin kokemukset luvun 7.1.3 esimerkissä 45 osoittivat, myöhempien sukupolvien haastateltavien tavoissa puhua omasta suomalaisuudestaan huokuu kunnioitus kielen osaamista kohtaan. Omien resurssien puute estää heitä kokemasta itseään autenttisiksi suomalaisiksi. Vaikka kielellisten resurssien puute estääkin heitä asemoitumasta "täydellisiksi" suomalaisiksi, tekee heidän avoin kiinnostuksensa ja innostuksensa suomalaisia juuria kohtaan heistä kuitenkin monessa mielessä "hyviä" suomalaisia. Seuraavissa esimerkeissä Lauren ja Paula pohtivat, miten he kokevat oman suomalaisuutensa verrattuna niihin amerikansuomalaisiin, jotka eivät osoita lainkaan kiinnostusta juuriaan kohtaan.

- (48.) Lauren: when I'm taking the Finnish lessons uuh and my mother, well you know well chat about
 Anu: [yeah]
 Lauren: maybe something I've learned
 Anu: [yeah]
 Lauren: uhm she'll say you're a better Finn than I am ((molemmat nauravat)), which I think is kind of interesting, uuhm
 Anu: [yeah]
 Lauren: but, my mother is just one of those people that, she was proud of being a Finn (...) but not proud enough to, uhm, keep up her Finnish
 Anu: [yeah]
 Lauren: she didn't see any sense to it
 Anu: [yeah]
 Lauren: and she never wanted to visit Finland
 Anu: [really]
 Lauren: that was never her desire
 Anu: [ok]
 Lauren: but then my mum is not a risk taker
 Anu: [mhm, yeah]
 Lauren: uhm, my mother was a, ahm she went through incredible lot too (...) in her life
 Anu: [yeah]
 Lauren: but uhm, to place her self voluntarily in a risky position
 Anu: [yeah]
 Lauren: no
 Anu: ok ((molemmat nauravat)), ok
 Lauren: but uhm you know for me, there's a curiosity (...) what is, what is it about (...) Finland

Anu: yeah
 Lauren: you know I'd like to know more

Laurenin kertomuksen kautta nousee oivallisesti esiin asemoitumisprosessin dialogisuus eli se, miten toisten kielenkäyttäjien toiminta vaikuttaa tapoihin, joilla asemoimme heitä ja itseämme (Bakhtin 1981; Pavlenko 2001a). Esimerkissä Lauren paikantaa omaa suomalaisuuttaan vertailemalla omia ja äitinsä tavoitteita ja pyrkimyksiä suomalaisuuden suhteen. Lauren itse on kolmannen polven suomalainen, joka on kasvanut amerikkalaisessa kieli- ja kulttuuriympäristössä. Hänellä on lapsuudesta suomalaisuuteen ja suomalaiseen isoäitiin liittyviä muistoja (luku 6.2.1, esimerkki 24), mutta varsinaisesti hän alkoi kiinnostua suomen kielestä ja kulttuurista vasta keski-iässä (luku 6.2.2, esimerkki 29). Laurenin äiti varttui puolestaan suomenkielisessä kodissa, mutta suomalaisuus ja kieli jäivät pikkuhiljaa hänen muutettuaan aikuisena asumaan kauas lapsuudenkodistaan.

Vaikka Lauren ja hänen äitinsä antavatkin molemmat suomalaisuudelle positiivisia arvoja (Du Bois 2007: 143), asemoivat he itsensä Laurenin kertoman mukaan hyvin eri tavalla. Siinä missä Laurenin äidin suomalaisuudeksi riittää passiivinen ylpeys suomalaisista juurista, asemoi Lauren itsensä juurien suhteen aktiivisena ja uteliaana toimijana. Vaikka suomalaisuus ei sinänsä mikään kilpailukenttä olekaan, kertoo Lauren äitinsä asemoivan juuriaan aktiivisesti etsivän ja suomea opettelevan tyttärensä itseään paremmaksi suomalaiseksi (*she'll say you're a better Finn than I am*). Lauren ei itse suoraan sano olevansa äitiään parempi tai huonompi suomalainen mutta kritisoi kylläkin äitinsä (ja äitinsä kaltaisten) passiivisuutta juurten suhteen. Hän asemoi äitinsä negatiiviseen sävyyn ryhmään (*one of those people*), jonka passiivista suomalaisuutta hän ei voi ymmärtää ja jonka jäsenenä hän ei halua itseään nähdä.

Pujolarin (2006) Barcelonan ja Katalonian alueen turismiin ja autenttisuuden liittyvä tutkimus tarjoaa mielenkiintoisen lähtökohdan tarkastella Laurenin ja hänen äitinsä erilaista asemoitumista. Tutkimuksessaan Pujolar (2006; vertaa myös Pietikäinen ja Kelly-Holmes 2011: 333-334) osoittaa, että monet turistit ovat valmiita uhraamaan autenttiseen kokemukseen liittyvät tunteet helpouden ja vaivattomuuden vuoksi. Toiset turistit sen sijaan ovat valmiita poikkeamaan valmiiksi suunnitelluilta turistikierroksilta ja vierailemaan myös vähemmän tyypillisissä turistikohteissa saavuttaakseen matkallaan kokemuksen todellisesta autenttisuudesta. Samanlainen ero on havaittavissa Laurenin ja hänen äitinsä tapauksessa suomalaisuuden suhteen. Laurenin äiti voidaan ymmärtää suomalaisuuden suhteen tutuilla ja ennestään määrätyillä reiteillä pysyväksi turistiksi, joka ei vapaaehtoisesti aseta itseään riskialttiisiin tilanteisiin (*to place her self voluntarily in a risky position (...) no*). Lauren on puolestaan seikkailunhaluisempi turisti. Hän on utelias (*for me, there's a curiosity*) ja valmis näkemään vaivaa ja kokeilemaan uutta (opiskelemaan kieltä ja matkustamaan Suomessa) kokeakseen suomalaisuuden mahdollisimman autenttisena.

Luvun 7.1.3 esimerkit ja aikaisemmat tutkimukset siirtolaisten parissa (esim. Tuan 1999; Dorian 1994) osoittavat, että kielellisten resurssien puuttuminen vaikeuttaa usein myöhempien sukupolvien jäsenten asemoitumista juuri-

aan kohtaan. Laurenin tapa asettaa oma ja äitinsä suomalaisuudet arvojärjestykseen (Blommaert 2007) viittaa kuitenkin vahvasti siihen, että suomalaisuuden määrittelyssä voidaan hyödyntää myös muita kuin kielellisiä tekijöitä. Dong ja Blommaert (2009:3) toteavat, että kontekstia on aina tarkasteltava aktiivisena tekijänä sosiolingvistisissä prosesseissa. Seattlaisessa kontekstissa, jossa monilta amerikansuomalaisilta puuttuu suomen kielen kommunikatiiviset resurssit, on autenttisen ja "hyvän" suomalaisuuden määritelmää laajennettava pelkän kielen ulkopuolelle. Siitä huolimatta, että kieli onkin "oikean" suomalaisuuden kannalta tärkeää, ei kielen puuttuminen vielä merkitse kaikkein epäautenttista suomalaisuutta. Laurenin näkökulmaa mukaillen seattlaisella asteikolla heikot suomen resurssit omaavan mutta suomalaisuudesta innostuneen ja aktiivisen toimijan alapuolelle arvoasteikolla asettuu kieltä taitamaton ja juurtensa suhteen passiivinen amerikansuomalainen.

Myös Paulan kritiikin kohteena ovat amerikansuomalaiset, jotka eivät osoita minkäänlaista kiinnostusta juuriaan kohtaan. Laurenin tavoin hän asemoi oman suomalaisuutensa tällaisen suomalaisuuden yläpuolelle.

- (49.) Paula: it's a lot of old people ((in the Finnish community)) ((naurahtaa))
 (...) there's not a lot of young people
 Anu: [yeah]
 Paula: so it's kind of, that interest is dying out (...) it's kind of too bad but
 on the other hand it's good because everybody is mixing in with
 everybody else
 Anu: [yeah]
 Paula: Finland has such a rich cultural (...) tradition
 Anu: [yeah]
 Paula: (...) you know there's, I have another friend who's Finnish (...) she,
 you know doesn't know anything about her Finnish roots
 Anu: [ok]
 Paula: it seems like, and she's not only does she not know anything about
 it she doesn't she's not interested in it
 Anu: [yeah]
 Paula: and, so I think that's kind of loss I think there's a lot of people (...)
 like that
 Anu: [yeah]
 Paula: that don't know
 Anu: [yeah sure]
 Paula: about the you know what a nice aahm history

Uuteen maahan sopeutumista kannustavat sekä lähtömaan kielen ja kulttuurin ylläpidon tärkeyttä painottavat ideologiat ovat lähes aina läsnä siirtolaisuutta käsittelevissä keskusteluissa sekä yhteiskunnan että tavallisten ihmisten arjen tasolla (vrt. esim. Deaux 2006; Pavlenko 2001; Weckström 2011). Myös Paulan tavassa asemoida amerikansuomalaisia näkyvät nämä molemmat ideologiat. Toisaalta hän kokee hyväksi, että suomalaissiirtolaisten jälkeläiset ovat sopeutuneet kielellisesti ja kulttuurisesti amerikkalaiseen yhteiskuntaan eivätkä näin ollen tarvitse välttämättä suomalaisyhteisöä sosiaalisten kontaktien luomiseen. Toisaalta hän kuitenkin kokee, että siirtolaisten jälkeläisten amerikkalaistuminen ei ole pelkästään myönteinen ilmiö. Monet myöhemmän polvet siirtolaiset eivät osoita suomalaisia juuriaan kohtaan juuri minkäänlaista kiinnostusta, minkä Paula näkee menetyksenä (eng. *kind of loss*). Paulan näkemyksen mukaan

suomalaisuudella on tarjota erilaista ja autenttista sisältöä amerikkalaisuuden rinnalle. Amerikansuomalaiset, jotka vapaaehtoisesti jättäytyvät tämän autenttisuuden kokemuksen ulkopuolelle, jäävät paitsi jostakin merkityksellisestä.

7.2 Kielen merkitys autenttisuuden rakentajana

Kuten edellisissä alaluvuissa huomattiin, suomen kieli nousee usein tavalla tai toisella autenttista suomalaisuutta käsittelevien kieli-ideologisten keskustelujen (vrt. *language ideological debate*, Blommaert 1999a, 1999b) keskiöön. Seuraavilla sivuilla keskitytään tarkastelemaan tarkemmin kielen saamaa merkitystä autenttisuuden kokemusten rakentumisessa. Luvussa 7.2.1 pohdin suomen kielen muutoksia ensimmäisen sukupolven amerikansuomalaisten näkökulmasta. Tämän jälkeen siirryn tarkastelemaan toisen ja kolmannen sukupolven jäsenten kokemuksia suomen kielen puhujina ja opiskelijoina.

7.2.1 Ensimmäinen sukupolvi: muuttuva suomen kieli

Kielellisiä resursseja käsittelevässä teorialuvussa (3) todettiin, suomen, samoin kuin kaikkien muittenkin kielten, olevan jatkuvassa liikkeessä. Sanastolliset, tyylilliset ja rakenteelliset muutokset ovat osa kielten elämänkaarta. Tilanteissa, joissa kielet kohtaavat, on kielten sekoittuminen luonnollista (ks. esim. Hinnenkamp 2005; Rampton 1995). Tavallisen kielenkäyttäjän näkökulmasta kielen muutoksia on usein vaikea hyväksyä. Suomalaisissa keskusteluissa kritisoidaan eteenkin vieraskielisten sanojen viljelyä suomenkielisessä puheessa ja omasta mielestään "puhdasta" suomea puhuvat kielenkäyttäjät vaativat erilaisten auktoriteettien kuten opettajien ja kielenhuoltajien puuttumista asiaan (vrt. Hiidenmaa 2003: 8-53; Mäntynen 2003). Muuttumatonta kieltä peräänkuuluttavat kielenkäyttäjät antavat äänen kielen rajatuksi kokonaisuudeksi ymmärtävälle ideologialle, jonka mukaan vanhat ja sekoittumattomat kielen muodot edustavat kielellistä autenttisuutta parhaimmillaan (vrt. Buchholz 2003; Coupland 2003). Cameron (1995) käyttää "puhdasta" ja "oikeaa" kieltä peräänkuuluttavasta ilmiöstä englanniksi termiä *verbal hygiene*. Verbaalilla tai kielellisellä hygienialla hän viittaa sekä tavallisten kielenkäyttäjien että kielellisten auktoriteettien haluun pyrkiä poistamaan kielestä väärinä pitämiään ja autenttiseen kieleen kuulumattomia sanoja, aksentteja ja kielioppiin liittyviä ilmiöitä (*ibid.*: 1).

Elsa antaa seuraavassa äänen juuri tällaisille ideologioille asettaen samalla itsensä autenttisenä suomen puhujana kielten sekoittumisen yläpuolelle.

- (50.) Anu: mites susta tuntuu, onko sun suhde suomen kieleen tai suomalaisuuteen onk se muuttunu jotenki näitten vuosien aikana
 Elsa: se on tullu paremmaksi
 Anu: onko ((naurua))
 Elsa: paremmaksi vaan, no kyllähän tuo kieli Suomessa on muuttunu, siellä on nyt paljon sotkettu näitä ame, englanninkielistä, niinku täällä on yleensä noilla vanhemmilla semmonen kieli sanotaan fnglish, esimerkiks vaaleenpunanen voi olla pinkkinen ((naurua)),

ja että kaikkea tommosta mulle meinas vähän tarttua silloin kun mul-
la ne kaks sisarusta oli niin kauan

Elsa kokee suhteensa suomen kieleen tuleen Yhdysvalloissa vietettyjen vuosikymmenten aikana *paremmaksi* ja hänen käyttämänsä suomen kielen säilyneen muuttumattomana ja autenttisenä. Suomen kielen kokemia muutoksia hän kertoo kuitenkin huomanneensa sekä Yhdysvalloissa asuvien suomalaisten kielenkäytössä sekä Suomessa vieraillessaan. Yhdysvalloissa asuvien suomalaisten puhetta eli niin kutsuttua *finnglishiä* värittävät englannin kielestä lainatut sanat ja lauserakenteet (ks. esim. Virtaranta *et al.* 1993). Elsa mieltää *finnglishin* ennen kaikkea vanhemman siirtolaisukupolven ongelmaksi (*noilla vanhemmillä*), jonka vaikutuspiiriin hän ei korkeasta iästään ja vuosikymmenten takaisesta maahan tulostaan huolimatta itseään laske. Hän kertoo pystyneensä vastustamaan ei-suomalaisten elementtien tarttumista kieleensä myös asuessaan samassa taloudessa kahden vahvaa *finnglishiä* puhuneen amerikansuomalaisen naisen kanssa. Tapa, jolla Elsa asemoi itseään autenttisen suomen puhujana, on päinvastainen Bahtiniin (1981) dialogisiin lähtökohtiin nähden. Omien sanojensa mukaan Elsa on immuuni kaikenlaisille väärille kielellisille vaikutuksille. Hän on toimija, joka ei jaa suomen kieltään muiden kanssa vaan omistaa ja tekee päätöksiä sen suhteen itsenäisesti irrallaan sosiaalisten tilanteiden ja muuttuvien kontekstien vaikutuksista (vrt. Coupland 2003: 423).

Myös Henna puolustaa ”puhtaan” suomen kielen kauneutta englanninkielisten sanojen värittämään suomeen verrattuna. Hän kiinnittää huomiota englannin näkymiseen Suomessa asuvien suomalaisten kielessä:

- (51.) Henna: et tämmösiä, ja sitten tää miten tää englannin kieli on kaikissa, lehdistöissä (...) ja nimen omaa tuo sitä amerikkalaista, ihannoitua
Anu: [aivan]
Henna: jota ei kuitenkaan myönnetä
Anu: [aivan]
Henna: ja se mua ärsyttää kyllä semmonen (...) ja aina mää kerron semmosta hauskaa tosi tarinaa (...) pienellä paikkakunnalla (Hennan suomalainen kotiseutu)
Anu: [nii]
Henna: (...) sitte siellä joku kerto mää olin kampaajalla käymässä että on tämmönen italialainen nimi Numeroone
Anu: [nii]
Henna: ja mää näin sen kirjotettuna niin se oli Number One, mut ne sano kaikki Numeroone, se oli kamala kauheeta ((Anu nauraa)) (,) ei ne ihmiset tienny miten se sanotaan
Anu: [aivan]
Henna: ja muutenki siis pistää joku Numeroone (...) se jotain aivan hirveettä ((molemmat nauravat)) ku sitte taas toisaalta viime kesänä ku meillä on kesäpaikka tuolla (,) (kaupunki Etelä-Suomessa) lähellä niin tuota, sinne (...) oli tullu uusi tämmönen kauppa jonka nimi oli Penkola
Anu: [mhm]
Henna: ja musta se oli aivan ihana nimi
Anu: [nii]
Henna: Penkola sä heti tiiät mikä se on
Anu: [nii]
Henna: suomalainen nimi ja kuvaa heti et sää meet sinne penkoon (...) et mitähän täällä on

Luvussa 7.1.2 (esimerkki 44) Henna pohti suomen kieltä taitamattomien amerikansuomalaisten suomalaisuutta ja totesi heidän saattavan olla usein enemmän suomalaisia kuin suomea puhuvat suomalaiset. Samaisessa luvussa hän painotti amerikansuomalaisuutta nimenomaan amerikkalaisessa kontekstissa syntyneenä hybridinä suomalaisuutena, jonka vertailu tavalliseen suomalaisuuteen ei ole järkevää. Amerikansuomalaisuus on sekoitus suomalaisuutta ja amerikkalaisuutta ja se on syntynyt siirtolaisten elämän arjen lähtökohdista ja tarpeista (vrt. Blommaert 2007; Dong ja Blommaert 2009).

Kuvatessaan sen sijaan Suomessa puhuttua hybridiä ja englannin värittämää suomea Henna käyttää pilke silmäkulmassaan adjektiivejä *kamala*, *kauheeta* ja *hirveetä*. Vanhan kotiseutunsa vierasperäinen ja paikallisten suomalaisittain lausuma pitserian nimi saa hänet arvostelemaan suomen kielen kohtaamia muutoksia ja niiden tuomaa epäautenttista leimaa. Vaikka pitserian nimen tarkoituksena on todennäköisesti ollut tuoda sekä itse ravintolalle että koko seudulle kansainvälistä tuulahdusta, kokee Henna yrityksen epäonnistuneen täysin. Kansainvälisyys ja vieraskielisen sanan käyttö saavat hänen silmissään lähes sääliäntävän arvon, koska paikalliset eivät osaa lausua paikannimeä oikein. Hän ei esimerkissä huomioi, että pitserian nimen suomalainen ääntämys saattaa olla myös tahallinen ja paikallinen vitsi. Sen sijaan vieraan kielellisen aineksen värittäminen suomi ja väärin lausuttu englanninkielinen nimi saavat Hennan antamaan äänen ideologialle, jonka mukaan autenttinen suomen kieli on muuttumaton ja vieraiden vaikutusten saavuttamattomissa (vrt. Bucholtz 2003: 404; Hiidenmaa 2003: 8-53, Mäntynen 2003). Siinä missä Amerikkaan liikkuneessa suomen kielessä hybridit kielimuodot ovat Hennan mielestä hyväksyttäviä, eivät ne Suomessa asuvien suomalaisten kielessä ole suotavia. Toisin sanoen hybridit kielimuodot ovat liikkuvia vain yhteen suuntaan; Suomesta Yhdysvaltoihin mutta eivät Yhdysvalloista Suomeen. Suomen kielen sydänmailla (tai keskustassa; vrt. Blommaertin aseteikko-käsitystä varten hyödyntämä maailmanjärjestelmänalyysi luvussa 3.3) kielellisellä asteikolla korkealle sijoittuva suomi on puhdasta ja alkuperäistä tai Cameronin (1995) käsitteitä lainaten kielellisesti hygieenistä.

Positiiviseksi esimerkiksi autenttisuudesta suomen kielen käytöstä Henna nostaa esiin toisen vanhalla kotiseudullaan näkemänsä liikkeen nimen. Sekatavara kauppa *Penkolan* nimi on *ihana* ja aidosti suomalainen. Amerikkalaisessa kontekstissa muutokset ovat hyväksyttäviä, sillä suomen kielen käytön mahdollistamat tarjoumat (ks. van Lier 2004; Shotter & Newson 1982: 34) ovat rajoitetummat ja suomalaiset ovat siellä vähemmistöasemassa. Suomessa suomen kielen käytön tarjoumat eivät ole samalla tavalla rajoittuneita, mistä syystä Henna ei näe perusteita vieraiden aineiden soveltamiselle autenttiseen suomen kieleen.

7.2.2 Myöhemmät sukupolvet: minä suomenpuhujana

Uuteen kielelliseen ympäristöön siirtolaisten mukana liikkunut kieli asettuu tavallisesti vähemmistökielen asemaan ja siirtolaisen sopeutumisessa keskeiseksi nousee paikallisen kielen oppiminen ja sen avulla toimiminen. Oma ja paikallinen kieli eivät kuitenkaan elä toisistaan erillään, vaan ne sekoittuvat ja

yhdistyvät. Kielitieteen tutkimuksissa kielten kohtaamisiin on viitattu näkökulmasta riippuen ennen kaikkea termeillä koodinvaihto ja koodien yhdistyminen (ks. esim. Auer 1998, 2007; Gumperz 1982; Jacobson 1998). Pidempiaikaista kohtaamista käsittelevissä tutkimuksissa kahden kielen yhdistymisen myötä syntyneeseen yksinkertaiseen kieleen viitataan termillä *pidgin*. *Kreolikielystä* puhutaan taas silloin, kun pidgin on saanut yhteisössä niin merkittävän roolin, että se on kohonnut äidinkielen asemaan. (Ks. esim. Arends *et al.* 1994; Holm 2004; McWhorter 2000; Rickford & Romaine 1999.)

Varhaisemmissa tutkimuksissa kielten sekoittumista pidettiin lähes poikkeuksetta negatiivisena ilmiönä. Kieli ymmärrettiin rajatuksi kokonaisuudeksi, jonka sen käyttäjän tuli hallita täydellisesti (vrt. Auer 2007: 320-321; Dufva & Pietikäinen 2009). Siirtolaiskontekstissa toisen kielen rakenteiden ja sanaston lainaaminen nähtiin merkinä heikosta kielitaidosta tai laiskuudesta; kielenkäyttäjän taidot omassa kielessä ovat heikentyneet, hän ei ole oppinut kunnolla uudessa ympäristössä tarvittavaa kieltä tai hän on vain laiska puhumaan kumpakaan kieltä "kunnolla" (ks. Stroud 2007: 29, Auer 1998; Jacobson 1998). Toisin sanoen kieliä sekoittamalla kielenkäyttäjän ymmärrettiin täyttävän toisessa kielessä olevia tiedollisia ja taidollisia aukkoja. Kielten sekoittumisen, samoin kuin monikielisyyden ylipäättään, koettiin myös sotivan kansallisvaltioiden keskeistä ideologiaa vastaan, jonka mukaan yksilöllä tulee olla vain yhden valtion ja sitä myöten vain yhden kieli- ja kulttuuriryhmän jäsenyys (Heller 2007a, 2011; ks. luvut 2.1 ja 2.2).

Tuoreimmat soveltavan kielitieteen tutkimukset tarkastelevat kielten sekoittumista eri lähtökohdista. Kuten luvussa 3.1 todettiin, kielet nähdään jatkuvasti muuttuvina ja toisiinsa sulautuvina resurssina, minkä myötä niiden sekoittuminen ymmärretään luonnollisena ilmiönä. Viime vuosikymmenten tutkimukset tarkastelevat kielten sekoittumista kontekstisidonnaisina ilmiöinä (esim. Blommert 2010; Heller 2007b; Pennycook 2010). Huonon kielitaidon sijaan sekoittumiseen nähdään vaikuttavan kielten eri konteksteissa saamat hierarkkiset asemat sekä kielenkäyttäjien toimijuus ja halu hyödyntää eri kieliä identiteetin rakentajina (vrt. esim. Auer 1998; Blommaert *et al.* 2005; Pavlenko & Blackledge 2004; Rampton 1995).

Seuraavilla sivuilla analysoidut haastatteluesimerkit nostavat esiin toisen ja kolmannen sukupolven amerikansuomalaisten omakohtaisia kokemuksia suomen ja englannin kielten kohtaamisesta. Haastateltavat antavat kokemustensa kautta äänen ennen kaikkea perinteisille ideologioille, jotka näkevät kielten sekoittumisen merkinä kielellisten resurssien puutteesta, heikkoudesta ja kielenkäyttäjän epäautenttisuudesta. Epäauteuttisen amerikansuomen ja Suomessa puhutun autenttisen suomen väliset erot ovat konkretisoituneet haastateltaville Suomen vierailujen yhteydessä.

Ensimmäisenä kokemuksistaan kertoo Sylvia. Vanhemmat puhuivat Sylvialle tämän lapsuudesta asti englantia, mutta äidin, isän ja muiden paikallisten amerikansuomalaisten suomenkielisiä keskusteluja kuuntelemalla Sylvia oppi ymmärtämään myös hieman suomea. Tämä suomen muoto osoittautui kuitenkin

kin Sylvian Suomen-vierailun yhteydessä kovasti Suomessa käytetystä suomen-
ta poikkeavaksi.

- (52.) Sylvia: and then I learned, I could understand quite a bit of Finnish
 Anu: [yeah]
 Sylvia: I was surprised when I went to Finland and I thought could under-
 stand everything but I couldn't (...) because uuhm, there was a kind
 of a Finglish that was spoken too
 Anu: [yeah]
 Sylvia: like uhm mene ny towniin instead of kaupunkiin
 Anu: [aah]
 Sylvia: kaupunkiin means like going shopping or
 Anu: [yeah]
 Sylvia: you know and towniin, I go to the town
 Anu: [yeah]
 Sylvia: and there were words like that that were, English words that were
 kind of that, kind of had a Finnish ending (...) and picked you
 know basic conversations (...) she ((mother)) never spoke Finnish to
 me
 Anu: [ok]
 Sylvia: and we didn't have Finnish spoken a lot in the house
 Anu: [ok]
 Sylvia: but uhm mother and father would speak Finnish sometimes (...)
 but I usually knew what they were saying
 Anu: [yeah]
 Sylvia: so that's why I thought I would speak Finnish

Sylvia käyttää vanhemmilta oppimastaan suomen termiä *finglish*. Termillä, jota käytetään sekä kielitieteellisissä tutkimuksissa että tavallisten ihmisten puheessa, viitataan ensimmäisen ja toisen sukupolven Pohjois-Amerikan suomalaisten parissa syntyneeseen suomen kielen muotoon, jossa suomen ja englannin kieli sekoittuvat keskenään. Siirtolaiskielen ja englannin sekoittuminen ei ole suinkaan pelkästään amerikansuomalaisten kielenkäytössä esiintyvä erikoinisuus. Myös lukuisten muiden siirtolaiskielten puhujien parissa tehdyt tutkimukset osoittavat ilmiön olevan varsin yleinen niin Yhdysvalloissa kuin muual-
 lakin (ks. esim. Nicolini 2004 Texasissa puhutusta saksasta ja Jönsson-Korhola & Lindgren 2003 maailmalla puhutuista suomen kielen variaatioista). Tyypillisin *finglishin* muoto amerikansuomalaisten keskuudessa on, että suomen morfologian ja äänneopin sääntöihin mukautettuja englanninkielisiä sanoja käytetään suomenkielisen puheen yhteydessä. Esimerkkejä "suomennetuista" englannin sanoista ovat muun muassa tauni (eng. *town*), vörniteri (*furniture*) ja kaara (*car*). (Virtaranta 1992; Virtaranta *et al.* 1993.)

Sylvian kokemus osoittaa, että Suomessa puhuttu suomi ja *finglish* eivät ole samalla tavalla kontekstista toiseen liikkuvia. Koska Sylvia ymmärsi vanhempiensa keskenään kotona puhumaa suomea, kertoo hän ennen Suomessa vierailuaan uskoneensa vahvasti omiin suomen taitoihinsa (*I thought could understand everything (...) I thought I would speak Finnish*). Vanhemmilta opitut suomen resurssit eivät kuitenkaan olleet resursseja, jotka olisivat olleet hyödyllisiä Suomessa. Kukaan ei ollut kertonut eikä Sylvialle ollut itselleen tullut mieleenkään, etteikö vanhempien puhuma suomi ollut samaa suomea kuin se, mitä Suomessa asuvat suomalaiset puhuvat. Sylvian ymmärtämä amerikansuomi on amerikkalaisessa kontekstissa toimiva ja kommunikatiivinen resurssi. Suoma-

laisessa kontekstissa se asettuu kuitenkin suomen kielen eri variaatioiden asteikolla varsin alas. Toisin sanoen amerikansuomen saamat positiiviset arvot ovat tiukasti sidoksissa amerikansuomalaiseen kontekstiin (vrt. Dong & Blommaert 2009: 11). Suomeen liikkeessaan amerikansuomi menettää nämä arvonsa ja asettuu hierarkkisella asteikolla edustamaan epäautenttista suomea. Blommaert, Collins ja Slembrouck (2005: 198) toteavat, että tällaisissa tilanteissa kielenkäyttäjän resurssit eivät sinänsä katoa minnekään. Kielenkäyttäjän omaa edelleen saman kielellisen repertuaarin, mutta muuttunut konteksti järjestää resurssien saamat käyttömahdollisuudet uudella tavalla (*ibid.*). Samalla tavoin Sylvian autenttisuus suomen kielenkäyttäjänä ei katoa mihinkään. Autenttisuuden määritelmät Suomessa vain rakentuvat eri tavoin kuin Seattlessa ja Yhdysvalloissa (vrt. Bucholtz 2003: 398-399).

Myös Paulan ja Sandran kielielämäkertoihin kietoutuu kokemuksia amerikansuomen erilaisuudesta. Seuraava Paulan, Sandran ja minun välillä käyty keskustelu lähti liikkeelle Sandran tiedustellessa minulta tiedänkö, mitä *mojakka* on tai tunnenko sanan alkuperää. En tuntenut sanaa ennestään, mutta Paulan suomalaista keittokirjaa selailemalla (ks. luku 8.2) ja Sandran opastamana minulle selvisi kyseessä olevan amerikansuomalainen nimi lihakasviskeitolle. Minun, ihan oikean ja autenttisen suomen puhujan, tietämättömyyteni sanan merkityksen suhteen sai vuosia ystäviä olleet naiset muistelemaan yhteisiä amerikansuomeen liittyviä lapsuusmuistojaan. Olipa kyse sitten murteista (esim. Dong & Blommaert 2009: 8-10), vähemmistökielen ja enemmistökielen välillä tasapainottelusta (esim. Pietikäinen 2010a: 89) tai siirtolaisten jälkeläisten tavoista puhua perinnekieltä (esim. Hinton 2001: 230) yhdistää kielenkäyttäjien kokemuksia usein häpeä omista resursseista. Kun kielenkäyttäjän resurssit poikkeavat tavalla tai toisella autenttisina pidetyistä normeista ja standardeista, asemoidaan hänen resurssinsa muiden kielenkäyttäjien ja sen seurauksena myös kielenkäyttäjän itsensä taholta usein negatiivisina ja leimattuina. Paula ja Sandra kertovat amerikansuomeen liittyvistä lapsuusmuistoistaan nauraen. He eivät sinänsä häpeile vanhemmiltaan oppimaansa suomea mutta sen Suomessa saama vastaanotto tuntui heistä varsin hämmäntävältä ja sai heidät tarkastelemaan suomen taitojaan uudella tavalla.

- (53.) Sandra: our Finnish is so old because, that's what they ((parents)) taught us ((naurahtaa))
 Anu: [yeah]
 Sandra: the ooold Finnish
 Paula: that's what they were speaking but it's changed so much the whole Finland has changed so much
 Sandra: [mhm]
 Paula: you know in sixty years (...)
 Sandra: but really (...) I mean, from Helsinki all the way up to Jyväskylä Peräseinäjoki that all area, I even asked in (name of a town) (...) if anybody heard of mojakka, they said what, what kind of a word is that ((naurua)), they looked at me like I didn't know what to think about that
 Paula: well I think because, yeah, when we went to Finland the first time as we were kids and, you know we were talking that kind of Finnish that you know petiruumaa
 Anu: [yeah]

Paula: nobody knew
 Sandra: what was that ((naurua))
 Paula: yeah and it's like why're you talking Finnish that I can't even understand, we didn't realize (...) what kind of Finnish our parents were teaching us

Coupland (2009: 284) huomauttaa, että nykyisissä soveltavan kielitieteen tutkimuksissa autenttiseksi kieleksi ymmärretään nimenomaan todellisten kielenkäyttäjien arjessaan käyttämä kieli (eng. *vernacular language*). Siinä missä soveltavan kielitieteen tutkijat tarkastelisivat Paulan ja Sandran käyttämiä sanoja (*mojakka* ja *petiruuma*, eng. *bedroom*-sanasta kehittynyt vastine makuuhuoneelle) luonnollisina ja todellisina kielenkäytön variantteina (vrt. Coupland 2010, 2009: 284; Eckert 2003), eivät naiset itse antaneet näille amerikansuomen erikoisuuksille mitään erityistä arvoa. Kuten aiemmin todettiin, *mojakka*-sana löytyi Paulan aktiivisesti käyttämästä keittokirjasta ja molemmat naiset tiesivät sanan olevan nimenomaan amerikansuomalainen. Kumpikaan naisista ei kuitenkaan puhunut sanasta positiivisesti autenttisenä amerikansuomalaisuuden merkinä vaan merkinä epäautenttiseen ja ”väärään” suuntaan kehittyneestä suomen kielestä.

Vaikka *mojakka* ja *petiruuma* ovat toimivia suomen kielen sanoja Seattlessa, asettuvat ne perinteisellä suomalaisella kielten arvoasteikolla osoittamaan niiden käyttäjän puhuvan vanhaa suomea (*the oold Finnish*) tai suomea, jota autenttinen suomen puhuja ei edes ymmärrä (*we were talking that kind of Finnish that you know petiruumaa (...) nobody knew (...) what was that*). Suomessa asuvien sukulaisten tavat suhtautua Paulan ja Sandran suomen kieleen ja myös heidän omat tapansa puhua siitä antavat äänen ideologialle, jonka mukaan on olemassa vain yksi oikea ja autenttinen standardi suomen kieli (vrt. käsitykset kielellisestä autenttisuudesta, Coupland 2003: 418-419; myös Coupland 2009). Huolimatta amerikansuomalaisten sanojen toimivuudesta heidän Seattlessa elämässään arjessa Paula ja Sandra eivät lähde kyseenalaistamaan tätä ideologiaa, vaan asemoituvat myös itse päivittelemään vanhemmilta oppimaansa englantia ja sen Suomessa puhutusta suomesta poikkeavia omituisuuksia (*we didn't realize what kind of Finnish our parents were teaching us*).

Seuraavassa esimerkissä korostuvat entisestään merkitysten dialoginen rakentuminen ja muiden kielenkäyttäjien toiminta Paulan asemoidessa itseään autenttisenä suomen puhujana. Vaikeudet suomen kielen kanssa ja kommunikaatiotilanteessa muilta kielenkäyttäjiltä saatu palaute saavat Paulan tuntemaan, ettei hän ole yhtä autenttinen suomalainen kuin Suomessa asuvat suomalaiset.

(54.) Paula: I went over there (,) and I wanted to store my luggage in the airport you know
 Anu: [mhm, mhm]
 Paula: and so when I speak you know it sounds broken Finnish and anteeksi mihin voisin varastaa matkalaukut ((naurahtaa))
 Anu: [mhm] ((molemmat nauravat))
 Paula: and I went I said that to the guy and for years I thought well those Finnish people they're so they're just so stuck-up they, they aren't willing to help anybody
 Anu: [yeah]

- Paula: you know because one of the airport attendants just stared at me ((molemmat nauravat)) (,) and walked away
- Anu: really? ((molemmat nauravat)) (...)
- Paula: and so finally one Finnish person ((in the Finnish community)) said (...) well what exactly did you say? I said well mihin minä voin varastaa matkalaukun ((molemmat nauravat)) so but you know what you're saying well yeah where can I store no where can I steal (...)
- Anu: ((Nauraa)) did you try the next time with the correct verb or
- Paula: no no aah I just ahm quit asking questions if I wanted something because even when I was so certain that was saying it in a correct way
- Anu: [yeah] ((molemmat nauravat)) (,) that's a really funny story
- Paula: yeah and there's so many of them who knows
- Anu: [yeah]
- Paula: how many times I have just (...) mangled the Finnish so much and got just a strange reactions and Americans you know I'm sure, you know an American Finn that goes over there, I cannot be the only person
- Anu: [yeah]
- Paula: thinking they know the language better than they do

Kertoessaan negatiivisesta kielikokemuksestaan Suomessa Paula asemoi heti aluksi omat suomen resurssinsa vajanaisiksi ja epäautenttisiksi käyttäen englanninkielistä käsitettä *broken Finnish*. Ideologia "rikkoontuneesta" kielestä on amerikkalaisissa kielikeskusteluissa hyvin laajalle levinnyt. Käsitteellä *broken English* on viitattu maahan tulleiden siirtolaisten puhumaan englantia, jossa on havaittu monenlaisia puutteita, joita äidinkielenään englantia puhuvan kielenkäyttäjän kielessä ei esiinny (Lindemann 2005: 189). Lippi-Green (1997) toteaa, että käsitteellä *broken English* on usein hyvin vähän tekemistä varsinaisten kielellisten tekijöiden kanssa ja että käsite on ennen kaikkea ideologisesti latautunut. Sillä viitataan usein ei-toivottujen siirtolaisten puhumaan englantia ja sillä on todettu olevan vaikutusta mm. siirtolaisten työnsaantimahdollisuuksiin (*ibid.*: 238-239). Lindemann (2002) ja Rubin (1992) osoittavat puolestaan, että syntyperäisten englanninpuhujien käsitykset puhekumppanin epätäydellisestä kielitaidosta vaikeuttavat myös syntyperäisten ja siirtolaisten välistä kommunikaatiota.

Englannin kielen kautta käsitys "rikkinäisestä" kielestä on siirtynyt myös siirtolaisten omia kieliä käsitteleviin keskusteluihin (esim. Hinton 2001: 219-221; myös Kelly-Holmes 1997; Tuan 1999). Toisen ja kolmannen sukupolven amerikkansuomalaiset, jotka ovat oppineet ensimmäisenä kielenään englannin, saattavat kuulla vanhemmiltaan puhuvansa huonoa, toisin sanoen ei-äidinkielistä, suomea. Myöhempien sukupolvien jäsenet saattavat myös huomata kielellisten resurssiensa heikkoudet itse kommunikoidessaan äidinkielenään suomea puhuvien kielenkäyttäjien kanssa. Vaikka Paula viittaakin omiin vajavaisiin suomen resurssihinsa heti tarinansa alussa, ei hänen käsityksensä omista suomen taidoistaan ole aina ollut samanlainen. Blommaert ja Backus (2011: 9) toteavat, etteivät kielenkäyttäjän kielellinen repertuaari ja siihen sisältyvät resurssit ole koskaan valmiita. Sen sijaan ne muokkautuvat ja uudistuvat kielenkäyttäjän elämänkaaren aikana moneen kertaan. Paulan kokemus osoittaa, että hänen

käsityksensä itsestään autenttisenä suomen puhujana on muokkautunut ja heikentynyt pikkuhiljaa erilaisten kokemusten kautta.

Paula vierailee tarinassaan Suomessa aikuisiällä. Siitä huolimatta, että hän on jo lapsuudessaan huomannut oman suomensa poikkeavan Suomessa puhutusta suomesta (ks. esimerkki 53), asemoi hän itsensä tarinan alussa Seattlessa kasvaneeksi mutta suomen resurssit hallitsevaksi kielenkäyttäjäksi. Hän uskoo kielitaitonsa liikkuvan ongelmitta Seattlesta ja Suomeen sekä tarjoavan hänelle mahdollisuuden toimia suomen kielellä suomalaisten joukossa, mistä syystä hän sen enempää empimättä yrittää hyödyntää resurssejaan halutessaan jättää matkatavaransa lentokentän säilytykseen. Hänen tekemänsä kontekstiin sopimaton verbivalinta (*varastaa*) hämmensi kuitenkin lentokenttävirikailijoita ja pysäytti kommunikoinnin etenemisen. Koska Paula ei tiennyt käyttäneensä väärää verbiä eikä siitä syystä ymmärtänyt virikailijoiden reaktiota, asemoi hän kokemuksensa perusteella suomalaiset epäystävällisiksi ja haluttomiksi auttamaan (*they're just so stuck-up they, they aren't willing to help anybody*). *They*-pronominin avulla Paula ottaa etäisyyttä suomalaisiin ja asemoi itsensä heidän ulkopuolelle (vrt. McIntosh 2009). Suomalaiset ovat Paulalle tässä vaiheessa epäkohteliaita "heitä", joihin kuuluvaksi hän ei halua itseään ajatella.

Saatuaan vuosia myöhemmin erään Seattlen suomalaisyhteisön jäseneltä vihdoin selityksen virikailijoiden käytökselle Paulan itselleen ja suomalaisille antamat asemat muuttuvat. Hän poistaa suomalaisille antamansa epäystävällisyyden leiman ja asemoi sen sijaan omat heikot resurssinsa kommunikaatio-ongelman syntymisen syyksi. Omien käsitystensä mukaan laajojen kielellisten resurssien kanssa matkustanut Paula asemoi itsensä nyt amerikkalaiseksi tai amerikansuomalaiseksi, joka kuvittelee olevansa autenttinen suomen puhuja mutta jolla todellisuudessa ei ole Suomessa tarvittavaa kielellistä taitotasoa.

7.2.3 Myöhemmät sukupolvet: kielen opiskelu

Kieliä opiskellaan monista eri syistä. Vieraaseen maahan muuttaville siirtolaisille tai pakolaisille paikallisen kielen opettelu on tärkeää, jotta kommunikointi, työskentely ja elämä ylipäättään uudessa maassa onnistuvat. Jollekin ansioluettelossa oleva merkintä vieraan kielen taidoista voi merkitä uudenlaisia mahdollisuuksia edetä työuralla. Matkailua ja lukemista harrastavalle motivaationa kielten opiskeluun voi toimia halu kommunikoida matkan aikana paikallisten ihmisten kanssa heidän omalla kielellään sekä lukea kirjallisuutta alkuperäiskielellä. Olipa kielenoppimisen motivaationa mikä tahansa, oppimisen perimmäisenä tavoitteena pidetään perinteisesti taitoja, jotka ovat mahdollisimman lähellä äidinkielen puhujan "täydellisiä" taitoja (vrt. Rampton 1990; Leung *et al.* 1997). Blommaert ja Backus (2011) tuovat artikkelissaan esiin, että perinteinen kouluopetus ei suinkaan ole ainoa eikä lainkaan yleisin tapa oppia kieliä. Kieliä opitaan elämän eri vaiheissa mitä erilaisimmin tavoin ja mitä erilaisimmissa paikoissa; koulussa, naapurustossa, työssä, viihdeteollisuuden kautta ja matkustamalla (*ibid.*: 9-15). Erilaiset oppimistavat ja -motivaatiot johtavat puolestaan hyvin erilaisiin kielellisiin taitoihin ja taitotasoihin, joiden myötä kielellisten repertuaarien yksilöllisyys korostuu (*ibid.*: 22-24).

Haastatteleman toisen ja kolmannen sukupolven amerikansuomalaiset, jotka opiskelevat tai ovat jossakin vaiheessa aikuisikänsä opiskelleet suomea perinnekielenä (ks. perinnekielen määrittely luvussa 2.4.2), eroavat monin tavoin muista suomenoppijoista. Suomen ensimmäisenä kielenä oppineita kielenkäyttäjiä ja myöhempien sukupolvien haastateltavia yhdistävät suomalainen perhetausta sekä ainakin jonkinasteinen suomalaisen kulttuurin tuntemus. Carreira (2004: 19) kuitenkin huomauttaa, että perinnekielen oppijoiden saama kielellinen ja kulttuurinen syötös lapsuudessa ja nuoruudessa on yleensä huomattavasti syntyperäisten kielenkäyttäjien vastaavaa syötöstä suppeampaa. Tämä syötös on Carreiran mukaan liian vähäistä tyydyttämään perinnekielenoppijoiden tarpeita identiteetin rakentamisen ja kielellä kommunikoinnin suhteen, mikä toimiikin usein perinnekielen opiskelun aloittamisen motivaationa. Suomea vieraana kielenä opiskelevista amerikansuomalaiset perinnekielenoppijat puolestaan eroavat ennen kaikkea perhetaustansa puolesta (vrt. Carreira 2004: 1). Sekä perinnekielenoppijat että vieraan kielen oppijat saattavat lähteä muodollisen kielitaitotason suhteen samalta viivalta, mutta perinnekielenoppijoilla on usein paljon kieleen liittyvää kulttuurista tietoa ja henkilökohtaisia tunteita, minkä lisäksi heidän passiivinen kielitaitonsa saattaa olla jo ennen opintojen alkua varsin laaja.

Haastateltavieni seuraavilla sivuilla esiin tuomat kokemukset suomen oppimisesta nostavat ennen kaikkea esiin formaalin opetuksen ulkopuolella tapahtuvaa oppimista sekä painottavat varsinaisen kielen oppimisen kustannuksella tunteiden ja kokemusten (vrt. Busch 2006; Kramsch 2006; Pavlenko 2005) tärkeyttä osana perinnekielen oppimisen kaarta. Heidän kokemuksensa avaavat näkökulmia siihen, miten kielen oppiminen tarjoaa kielenkäyttäjille uudenlaisia mahdollisuuksia asemoida itseään suhteessa autenttisuuteen liittyviin kieli-ideologioihin.

7.2.3.1 Täydellisestä kielenpuhujasta kielelliseen kokijaan

Rampton (1990) kritisoi voimakkaasti syntyperäiseen tai äidinkieliiseen kielenkäyttäjään liittyviä ideologioita, joiden mukaan kasvamalla tietyn kielenkäyttäjryhmän jäseneksi ihminen oppii puhumaan ryhmän kieltä täydellisesti. Nämä ideologiat ovat myös päinvastaisia luvussa 3.1 esiteltyjen tuoreimpien soveltavan kielitieteen käsitysten kanssa, joiden mukaan edes äidinkielen puhuja ei hallitse kielestään kaikkia osa-alueita vaan vain tiettyjä osia siitä (Blommert 2005, 2010; Dufva & Pietikäinen 2009, Rampton 1990). Leung, Harris ja Rampton (197: 555) tarjoavat Ramptonin (1990) määritelmiä hieman muokaten perinteisten termien rinnalle kolmea vaihtoehtoista termiä, jotka vastaavat paremmin uusimpia soveltavan kielitieteen käsityksiä sekä laajentavat ymmärrystä kielellisestä autenttisuudesta. *Kielellisellä asiantuntijuudella* (eng. *language expertise*) he viittaavat kielitaitoon ja osaamiseen. Kuten minkä tahansa muunkin alan asiantuntija myös kielellinen asiantuntija hallitsee vain tiettyjä kielen osa-alueita, ei koko kieltä. *Kielellisen yhteenkuuluvuuden* -käsitettä (eng. *language affiliation*) Leung, Harris ja Rampton käyttävät puhuessaan kielenkäyttäjän suhteesta kielttä käyttävään yhteisöön. *Kielellisen perinnön* -käsitteen (eng. *language inheritance*)

avulla he puolestaan alleviivaavat perheen merkitystä kielenkäyttäjän ja kielen välisen suhteen vahvistajana. Tarkastelen seuraavaksi Sylvian ja Paulan kokemuksia suomen kielen oppimisesta Ramptonin (1990) ja Leung, Harrisin ja Ramptonin (1997) käsitteitä soveltaen.

Kielellistä asiantuntijuutta (Rampton 1990: 98-99) ja mahdollisimman laajojen kielellisten resurssien saavuttamista pidetään tavallisesti kielen opiskelun päämääränä. Suomalaista musiikkia rakastava ja paikallisessa suomalaiskuorossa laulava Sylvia aloitti suomen opintonsa aikuisiällä äitinsä kuoleman aiheuttamaa surua työstäessään tarkoituksenaan oppia vanhempinsa kieli.

- (55.) Anu: so do you think (...) participating more like learning more language did it somehow change your relationship to your roots or
 Sylvia: (...) yeah either that or, I was more interested in my roots so I wanted Finnish language
 Anu: [yeah]
 Sylvia: I'm still not that interested of translating what I sing (...) but I like to sing (...) I like to sing the Finnish words
 Anu: [aha]
 Sylvia: so I had friend in the choral society sitting by me and she was always she was the intellectual one, she was saying like what does this mean ((Anu naurahtaa)) and she'd (...) she could about figure out what it meant (...) I wanted to get the pronunciation
 Anu: [yeah yeah]
 Sylvia: and try and get the words then
 Anu: [yeah]
 Sylvia: and I don't know what I'm singing ((Anu naurahtaa)), just singing these syllables

Sylvia vertaa tarinassaan itseään toiseen kuorossa laulavaan naiseen. Heidän kielelliset tavoitteensa eivät juuri voisi olla erilaisemmat. Sylvian kuorokaveri on innokas kääntämään laulujen sanoja ja hänelle sanojen merkitykset ovat tärkeitä. Sylvialle itselleen sanojen merkitykset eivät taas ole niin tärkeitä eikä hän usein edes tiedä, mistä hän laulaa (*I don't know what I'm singing*). Tärkeää sen sijaan on suomen kielen maistelu; suomalaisilla sanoilla laulaminen (*I like to sing the Finnish words*), niiden oikein ääntäminen (*I wanted to get the pronunciation*) ja autenttiselta suomalaiselta kuulostaminen.

Sylvian muodollinen kielenopiskelu ja samalla tavoitteet *kielellisen asiantuntijuuden* saavuttamisesta jäivät yhden suomen kurssin jälkeen. Mielekkäämmät suomen resurssien käyttömahdollisuudet tarjosi sen sijaan suomalainen kuoroharrastus. Hieman aiemmin haastattelussa Sylvia mainitseekin, että musiikki-innostus vei hänet hieman sivuraiteille kielen opiskelun suhteen (*I started taking (...) got interested in Finnish but I got side tracked by my musical*). Sylvialle suomen kielen arvo ei ole kieliopin eikä edes sanaston osaamisessa. Hänen henkilökohtainen tunteensa autenttisuudesta ei synny kielellisen ymmärtämisen ja ymmärretyksi tulemisen kautta. Sen sijaan tunne itsestä suomenkäyttäjänä syntyy kielellisen yhteenkuuluvuuden ja muiden paikallisten suomalaisten kanssa toimimisen kautta (vrt. *kielellinen yhteenkuuluvuus*, Rampton 1990: 99-100) sekä kielelliseen perintöön ja edesmenneeseen äitiin saavutetun yhteyden avulla.

Myös Paulan kokemukset osoittavat muodollisen kielen opiskelun vastaa-
van huonosti hänen tarpeitaan suomen kielen suhteen.

- (56.) Paula: you know when my mother was alive she was like aah (,) your
Finnish is just ((huokaa ja molemmat naurahtavat)) (,) such a bro-
ken Finnish you know go take lessons, I can't believe ((äitiään mat-
kien)) but I couldn't stand to study grammar you know
Anu: [yeah]
Paula: it's just not interesting to me at all (...) it's well gram- even English
grammar
Anu: [yeah]
Paula: it's very (,) you know to me it's so boring, boring boring boring
Anu: [yeah]
Paula: it's really
Anu: [yeah]
Paula: (...) I just can't

Äitiään lainaamalla Paula antaa äänen niin suomesta kuin muistakin kielistä
käydyissä keskusteluissa vahvana elävälle ideologialla, jonka mukaan on ole-
massa hyvää tai huonoa kieltä (vrt. Mäntynen 2003). Tyttären puhuma *broken
Finnish* (ks. luku 7.2.1) kuuluu tämän ideologian ja sen puolelle asemoituvan
äidin mukaan ehdottomasti huonon kielen kategoriaan. Paula kokee suomensa
olevan huono nimenomaan kieliopin osalta; toisin sanoen häneltä puuttuu
suomen suhteen *kielellinen asiantuntijuus* ja sitä myöten autenttisuus. Paulan äiti
yrityi patistaa tyttärtään kielikurssille ja sitä kautta autenttisuuden saamiseen,
mutta Paulaa kieliopin opiskelu ei kiinnostanut (*I just couldn't stand to study
grammar*).

Vaikka Paula kokikin heikot resurssinsa yhteisöllisen autenttisuuden es-
teeksi, koki hän myös formaalin kielenopetuksen kietoutuvan liiaksi kieliopin
ympäriille, mikä ei vastannut hänen oppimistarpeitaan ja autenttisuuden koke-
muksia henkilökohtaisella tasolla. Tilanteet, joissa Paula todellisuudessa suo-
mea käyttää, eivät vaadi kovinkaan laajoja kielellisiä resursseja. Paula käyttää
suomea jonkin verran Seattlessa asuvan suomalaisen serkkunsa ja suomalais-
taustaisen lapsuudenystävänsä kanssa kommunikoidessaan, suomalaisia ruokia
laittaessaan (ks. luku 8.2) sekä suomalaisen seurakunnan ja kuoron toimintaan
osallistuessaan. Näissä tilanteissa kommunikointi tapahtuu varsinaisesti eng-
lanniksi suomen kielen täydentäessä kommunikaatiota tilanteiden suomalai-
suutta alleviivaavana resurssina (vrt. Blommaert & Backus 2011: 14).

- (57.) Anu: so is that why is it important to you to keep your, like roots alive or
participate
Paula: no I think, now, now my parents are both gone
Anu: [yeah]
Paula: and so, it feel, I feel a little closer to them
Anu: [yeah]
Paula: by, you know, speaking the language and
Anu: [yeah]
Paula: and singing some songs of their land
Anu: [yeah]
Paula: and that kind of thing
Anu: [yeah]
Paula: in that way it's a connection

Samoin kuin Sylvian kokemuksessa, myös Paulan kokemuksessa korostuu ennen kaikkea *kielellisen yhteenkuuluvuuden ja perinnön* asema autenttisuuden tuottajina (Rampton 1990: 99-100). Kuorossa suomeksi laulamiensa laulujen avulla Paula pystyy luomaan yhteyden kuolleisiin vanhempiinsa ja suomalaiseen perintöönsä. Paulan vanhempien äidinkieli ja kommunikointiväline on muuttunut aikuisen tyttären elämään liikkueensa symboliseksi indeksiksi vanhempien alkuperästä, juurista ja muistoista (vrt. Blommaert 2010: 29-32 ja 2007 asteikkokäsityksestä).

Sylvian ja Paulan kokemusten perusteella kielelliset kokemukset voivat olla niiden kokijalle autenttisia myös silloin, kun resurssit eivät riitä kommunikaatioon ja merkitysten välittämiseen perinteisessä mielessä. Vaikka naiset puheen tasolla asemoivatkin itsensä heikkojen suomen resurssien vuoksi epäautenttisiksi kielenkäyttäjiksi (ks. luku 7.2.1), ei perinnekielellä kommunikointi heidän arkensa näkökulmasta vaadi täydellistä kieliopin ja sanaston hallintaa, mistä syystä kielen opiskelu ei tunnu heistä motivoivalta. Heidän arjen kokemuksensa voidaan ymmärtää vähäisiä kielellisiä resursseja arvossa pitävien käsitteiden kautta. Blommaert (2010: 29-32) viittaa näihin resursseihin käsitteillä *emblematic language* ja Blommaert ja Backus (2011: 14) käsitteellä *embedded language*. Kelly-Holmes (1997, 2005) puolestaan viittaa ilmiöön käsitteellä *token bilingualism*, kun taas Wei (2000) puhuu minimaalisesta kaksikielisyydestä (eng. *minimal bilingualism*). Samaa ilmiötä hieman erillään kohdista lähestyviä käsitteitä yhdistää ajatus kielen tärkeydestä myös silloin, kun sen hallinta on varsin vähäistä. Näiden resurssien kohdalla kielen symbolinen arvo (ks. Kramsch & Whiteside 2008: 664) nousee kielen referentiaalisia funktioita keskeisemmäksi. Sen sijaan, että Sylvia ymmärtäisi suomalaisten laulujen sanat tai Paula hallitsisi suomen kieliopin, on kielen symbolisten resurssien avulla tapahtuva asemointi heidän kielellisten tarpeidensa kannalta tärkeämpää. Symboliset resurssit auttavat heitä luomaan autenttiseksi kokemiaan yhteyksiä suomalaiseen yhteisöön ja perheen suomalaisiin juuriin.

Resursseihin liittyvistä muutoksista ja niiden hyväksynnästä huolimatta naisten kokemuksista nousee toisaalta esiin myös suomen kieleen liittyvä pysyvyys tai ainakin toive jonkinlaisesta pysyvyydestä. Suomen kielellä toimiminen kotona ja suomalaisyhteisöissä tarjosi aikanaan Sylvian ja Paulan vanhemmille kenties tärkeimmän suomalaisuuden rakennuspalikan. Sylvian ja Paulan arjessa suomen kielestä tulee jonkinlainen myytti, jota vaalimalla he kokevat kuuluvansa tiiviimmin yhteen vanhempiensa ja näiden menneisyyden kanssa. Mietinen (2004) tuo esiin samankaltaisen ilmiön inkerinsuomalaisten identiteettiin liittyviä narratiiveja käsittelevässä tutkimuksessaan. Hän toteaa, että varsinaisen Inkerinmaan sukupolven jäsenten identiteettiä voimakkaasti muokanneet Stalinin vainojen aikaiset koettelemukset näkyvät diasporassa elävien myöhempien sukupolvien narratiiveissa yhteisöllisinä kärsimysmyytteinä. Samoin kuin Sylvialta ja Paulalta puuttuvat varsinaiset kommunikatiiviset resurssit, diasporasukupolvilta puuttuvat omat autenttisuudesta kielivät kärsimyskokemukset. Kokemuksista tietoa hankkimalla myöhemmän polven inkerinsuoma-

laiset saavat niistä kuitenkin tärkeää rakennusainesta myös omalle inkerinsuomalaiselle identiteetilleen. (*Ibid.*:200-201.)

7.2.3.2 Kielellisenä toimijana Suomessa

Seattlesta Suomeen suuntautuvan matkailun myötä suomen kieli liikkuu kielellisestä periferiasta takaisin sen alkuperäiseen keskukseen (vrt. Blommaert *et al.* 2005: 201-202). Amerikansuomalaisille perinnekielenoppijoille Suomessa vierailut tarjoavat käytännön tilaisuuksia harjoittaa kielikursseilla opittuja taitoja ja rakentaa sitä myöten uudenvuokseja kontakteja suomalaisiin sekä asemoida itseä uudella tavalla suomen kielen käyttäjänä. Käytännön tilanteissa suomi ei ole resurssi vain tietyn kielioppiharjoituksen läpiviemiseen tai symbolinen resurssi oman suomalaisuuden rakentamiseen vaan myös ymmärtämisen ja ymmärrettävyyksi tuleminen resurssi. Lauren vieraili suomalaisten sukulaistensa luona Suomessa opiskeltuaan suomea kielikursseilla Seattlessa parin kuukauden ajan pari tuntia viikossa. Hän kertoo seuraavassa kokemuksistaan suomen kielellä kommunikoinnista sukulaistensa kanssa. Koska Laurenin sukulaistensa englannin taidot olivat varsin vähäiset, nousivat Laurenin kielikursseilla oppimat suomen taidot kommunikaatiotilanteissa arvokkaaseen asemaan. Varsinaisen yhteisen *lingua franca* puuttuessa joutuivat naiset puolin ja toisin venyttämään suomen ja englannin taitojaan kommunikaation onnistumiseksi.

- (58.) Lauren: but I had a little dictionary with me
 Anu: [yeah]
 Lauren: (...) she does, understand some English (...) but mostly she chatted with me, in Finnish,
 Anu: [yeah]
 Lauren: and I could tell from context and what, a little I've learned (...) what she was talking about
 Anu: [yeah]
 Lauren: and then I would either try and, talk to her in Finnish
 Anu: [yeah]
 Lauren: or, what little you know, try to make easy English (...) so that she might understand
 Anu: [yeah]
 Lauren: and then I had a little dictionary ((Anu naurahtaa)) one morning I think it was like the first morning when we were there she and I went out on a walk (...) I tried to come up with words so we stopped and looked up in the dictionary
 Anu: [yeah]
 Lauren: and, she would be trying to explain something to me and she, give me that sanakirja ((sukulaisnaista matkien)) (...) so we went back and forth and it was, it was a little (,) mmh not awkward it was difficult
 Anu: [yeah]
 Lauren: and that was the first morning, by the end of the week she and I were in the sauna together on the Friday night and (...) oh we were having a great time, and, not that I understood every word, but I was so much more comfortable with
 Anu: [yeah]
 Lauren: uuhm (.) yes, we were communicating,
 Anu: [yeah]
 Lauren: maybe there was finger pointing here and there
 Anu: [yeah]
 Lauren: but, I felt that the communication was there

Laurenin kokemukset piirtävät selkeän kuvan hänen kielenoppimisen motivaatiostaan: kieltä opiskellaan, jotta sillä voidaan kommunikoida ja kommunikointi ei edellytä ”täydellistä” kieliopin ja sanaston hallintaa. Vähäisillä resursseilla kommunikointi voi olla työlästä mutta silti mahdollista. Laurenin kertomuksen mukaan hän tarttui haastavaan kommunikaatiotilanteeseen avoimin ja rohkein mielin vähäisiä suomen resurssejaan sen kummemmin ujustelematta. Tähän oli varmasti osaltaan vaikuttamassa se, että myös sukulaisnainen joutui pinnistelemaan tullakseen ymmärretyksi englanniksi. Heikoilla resursseilla kommunikoivat naiset olivat ikään kuin samassa veneessä. Haastattelutilanteessa Lauren pyrkii uudelleen rakentamaan haasteellista kommunikaatiota kertomalla esimerkin naisten kävelylenkiltä. Hän muistelee, miten he joutuivat turvautumaan jutellessaan sanakirjan apuun: *she would be trying to explain something to me and she, give me that sanakirja*. Laurenin kertomuksesta ei käy ilmi, millä kielellä keskustelu käyntiin; lainaako Lauren sukulaisnaistaan suoraan lauseessa *give me that sanakirja* vai sanoiko nainen lauseen todellisuudessa suomeksi Laurenin lainaten lauseesta suomeksi vain sen sanan, jonka hän muistaa tai osaa. Joka tapauksessa Laurenin tapa kertoa tilanteesta kielii yhtä aikaa kommunikaation monikielisydestä sekä autenttisesta suomenkielisydestä. Tärkeintä tilanteessa ei ollut kumpaa kieltä käytettiin vaan kommunikaatio ja viestien perille meno. Samaan aikaa suomen ja englannin resursseja vaihtelemalla Lauren osoittaa tilanteen tapahtuneen aidossa suomalaisessa ympäristössä ja aidon suomalaisen kanssa. Hän pystyi kokemaan tämän autenttisuuden suomen kurssilla oppimisen taitojen ja kontekstin kautta (*I could tell from context and what, a little I've learned*). Suomalaista sanaa käyttämällä Lauren pystyy tuomaan autenttisuuden esiin myös jälkikäteen haastattelutilanteessa.

Kuten aiemmissa luvuissa opittiin, Laurenin suomalaisista juurista huolimatta hänen lapsuutensa ja nuoruutensa oli ennen kaikkea englanninkielinen ja amerikkalainen eikä hänellä ennen aikuisikää ollut kosketuksia Seattlen suomalaiseen yhteisöön tai Suomessa asuviin sukulaisiin. Hän sukelsi juuristaan innostuttuaan suomalaisyhteisöön ikään kuin suomalaisuuden ulkopuolelta (vrt. Carreira 2004: 6). Vaikka Lauren ei kertomuksessaan vielä kovin laajoja suomen resursseja hallitsekaan, kokee hän niiden avulla päässeensä ainakin jossakin määrin suomalaisuuden ja suomalaisen sukunsa jäseneksi. Samankaltaisia kokemuksia on löydettävissä myös muiden amerikkalaisten perinnekielten oppijoiden parista. Amerikanitalialainen Giangreco (2000) kirjoittaa kielielämäkerassaan oman perinnekielensä opiskeluun ja käyttöön liittyvistä kokemuksistaan seuraavasti:

Even though I have not arrived at a native-like proficiency in all skills in all situations, I have arrived at the point where I feel emotionally connected and centered speaking Italian rather than English under certain circumstances. (Giangreco 2000: 64.)

Sekä Laurenin että Giangrecon perinnekielen opiskelun motivaationa toimii halu luoda yhteys omiin juuriin. Molempien tarinoissa korostuu heidän kielenkäyttönsä henkilökohtainen kokemuksellisuus. Heidän autenttisuuden koke-

muksensa syntyvät henkilökohtaisten kielenoppimiselle asetettujen tavoitteiden toteuduttua. (Vrt. Carreira 2004: 7). Laurenin tapauksessa autenttisuuden kokemuksesta lisäsi vielä kommunikointitilanteiden tapahtuminen suomalaisuuden "pyhimmissä" paikoissa: kävelyretkellä metsässä ja saunanlauteilla.

Myös Marcille matka Suomeen tarjosi kielellisiä onnistumisen kokemuksia ja autenttisuuden tunteita.

- (59.) Marc: it's interesting when I went in (a year in the 80's), I probably tried harder to communicate in Finnish (...) that I did when I went there just couple of years ago
 Anu: [yeah]
 Marc: I don't know whether it was cause I was younger or what
 Anu: [yeah]
 Marc: but uhm, but there was one time at the store when I was younger that, we were talking about the amount of the change or (...) something so I could say numbers pretty well
 Anu: [yeah, yeah]
 Marc: and then I said, I I finally realized what happened
 Anu: [mhm]
 Marc: so I said something like joo joo joo
 Anu: [yeah]
 Marc: and and and, she actually asked me if I could speak Finnish cause she knew that we I was with my parents and
 Anu: [yeah]
 Marc: we had kind of Americans here
 Anu: [yeah]
 Marc: just because I think it was just a natural thing (...) to say in Finnish
 Anu: [yeah]
 Marc: but, that was fun, and I would you know, order chocolate milk shake (...) and things like that

Marcille suomeksi kommunikointi ei ollut samalla tavoin välttämättömyys kuin edellisessä esimerkissä Laurenille. Hän olisi todennäköisesti selvinnyt ostostilanteista englannin tai elekielen avulla. Matkaa varten valmistautuakseen Marc oli kuitenkin osallistunut Seattlessa suomen kurssille, jolla hän oli oppinut numerot. Ostostilanteessa hän ymmärsi myyjän suomeksi sanoman hinnan ja reagoi tilanteeseen suomeksi, koska se tuntui tilanteessa luonnolliselta (*just because I think it was just a natural thing (...) to say in Finnish*). Marcin yllätykseksi myyjä, joka tiesi hänen olevan amerikkalainen, tiedusteli ihmeissään, osasiko hän puhua suomea. Positiivinen palaute myyjältä sai Paulin kokemaan, että hänen vähäisilläkin suomen taidoillaan on merkitystä ja että ne todella liikkuvat kielenkurssilta oikeisiin kielenkäyttötilanteisiin.

Laurenin ja Marcin suhde suomen kieleen ja autenttisuuteen ei rakennu pelkästään dialogissa merkityksellisten muiden kielenkäyttäjien kanssa vaan myös elettyjen kokemusten ja niille itse annettujen merkitysten kautta. Molempien kokemukset heijastelevat heidän olevan kielellisesti jonkinlaisessa välitilassa (vrt. Kramsch 2009; myös luvussa 4.3.2.3 esitelty *rajaelämä*-malli, Val & Vinogradova 2010: 6). He hallitsevat parhaiten englannin resurssit ja tiedostavat vahvasti, että heidän suomen resurssinsa ovat rajalliset. Kertomissaan tilanteissa heille tarjoutui kuitenkin mahdollisuus onnistuneesti kommunikoida suomeksi ja sitä kautta hetkeksi sukeltaa siihen maailmaan (ja myöhemmin muistella sitä), jossa he itse saivat kielellisen osaamisensa kautta kokemuksen au-

tenttisuudesta ja pääsivät lähemmäksi perheensä juuria. Heidän kokemuksensa voidaan ymmärtää osaksi heidän perinnekielensä oppimisprosessia. Wengerin (1998: 215) mukaan oppiminen on identiteettiin liittyvä kokemus, sillä se muuttaa meitä ja sitä, miten meidän on mahdollista toimia ja asemoitua. Kokemuksensa kautta Lauren ja Marc pystyvät asemoimaan itseään ainakin jonkun veran lähemmäksi niitä suomen kielen käyttäjiä, joita he haluaisivat olla.

Suomen kielellä toimiminen Suomessa ei kuitenkaan ole haastateltavien kokemusten mukaan aina niin antoisaa kuin mitä yllämainitut kokemukset antavat ymmärtää (vrt. myös luku 7.2.1. ja Paulan kokemus suomalaisella lentokentällä). Haastateltavien elämän kannalta merkitykselliset toiset kielenkäyttäjät eivät aina ole yhtä kannustavia vähäisten suomen resurssien käytön suhteen kuin Laurenin ja Marcin edellisissä kertomuksissa. Seattlessa opettajana työskentelevä Lauren kertoo seuraavassa vierailustaan myös opettajana toimivan suomalaisen sukulaisensa koulun opettajainhuoneessa:

- (60.) Lauren: he said, everybody you know and of course he addressed them in Finnish
 Anu: [yeah]
 Lauren: uuh this is my you know, cousin and she's here from the United (...) States and so, in Finnish I said yeah who I was
 Anu: [mhm]
 Lauren: and I told them I'd been studying and I couldn't think of the word since I didn't know how to say since October (...) and so I I turned to him and I said (...) I don't know how to say since October
 Anu: [mhm]
 Lauren: and, a teacher that was standing over there she says, oh, don't not to worry, we understand, and in English ((hymyillen))
 Anu: [yeah]
 Lauren: and I said, but it's important for me
 Anu: [yeah, yeah]
 Lauren: and uhm, so any way, it was (...) it it was very nice I mean they're very pleasant

Tutkimukset (esim. Härkönen 2011; Martin 2008) osoittavat suomea toisena ja vieraana kielenä puhuvien kielenkäyttäjien kokevan usein turhauttavana suomalaisten yleensä ystävällisenä ja kohteliaana eleenä tarkoittaman kielen vaihtamisen Suomesta Englantiin tilanteissa, jossa keskustelukumppanilla on vaikeuksia ilmaista itseään suomeksi. Suomenoppijoiden ja suomalaisten näille tilanteille antamat merkitykset ovat hyvin erilaisia. Suomenoppijoille kommunikoinnin jatkaminen suomeksi myös ongelmatilanteissa on asemoinnin kannalta tärkeää; he haluavat osoittaa itselleen ja puhelukumppanilleen selviävänsä myös vaikeista kielenkäyttötilanteista. Suomalaiset puolestaan yrittävät kieltä vaihtamalla tarjota itselleen Englannin käyttömahdollisuuksia sekä suomenoppijalle mahdollisuuden ilmaista itseään toisella kielellä ja turvata näin kommunikoinnin ongelmattoman etenemisen.

Myös Lauren suomalaisessa opettajainhuoneessa vieraillessaan koki tärkeäksi käyttää suomen kurssilla oppimiaan taitojaan ja esitellä itsensä suomalaisille kollegoilleen suomeksi. Vähäisten resurssien vuoksi hän ei pystynyt ilmaisemaan rakennetta *jostakin lähtien* (eng. *since October*). Sen sijaan, että hän olisi vaihtanut Englannin kieleen hän, kääntyi sukulaisensa puoleen pyytäen

tältä käännösapua. Hän asemoi täten suomenkieliset opettajat ikään kuin yleisökseen, jolle hän halusi osoittaa suomen osaamistaan (vrt. performatiivisuus sociolinguistiikassa esim. Coupland 2007; Jaffe 2000; Pennycook 2004). Näyttelijäkään ei kysy ongelmatilanteessa apua yleisöltä vaan lavasteissa piilotelevalla kuiskaajalta (Laurenin tapauksessa kuiskaajana toimi hänen sukulaisensa). Laurenin suomenkielinen esitys kuitenkin keskeytettiin yleisön taholta. Eräs opettajista kannusti häntä hyppäämään ongelmatilanteen yli englanniksi, koska yleisö joka tapauksessa ymmärsi englantia. Vaikka Lauren kertookin tapahtuneesta hymyillen ja arvioi koko vierailun kaiken kaikkiaan todella mukavaksi (*very nice*), kaiversi häntä silti suomalaisopettajien tapa asemoida hänet kielellisessä ongelmatilanteessa välittömästi ulkopuoliseksi ja epäautenttiseksi suomalaiseksi ajattelematta lainkaan, miten tärkeää Laurenille oli yrittää toimia suomen kielellä ja osoittaa sen osaamistaan (*I said, but it's important for me*).

7.3 Yhteenveto

Olen tarkastellut tässä luvussa amerikansuomalaisten kielielämäkerroissa esiintyviä suomen kielen ja suomalaisuuden autenttisuuteen liittyviä kieli-ideologioita. Erityisen kiinnostuneena tarkastelin, millaisille ideologioille amerikansuomalaiset antavat äänen ja miten he asemoidivat itsensä ja merkitykselliset toiset kielenkäyttäjät näiden ideologioiden suhteen. Samalla havainnoin myös, miten he kokivat oman autenttisuutensa tulevan asemoiduksi muiden kielenkäyttäjien taholta. Tarkastelin analyysissäni erikseen vasta aikuisiällä Seattlen muuttaneiden ensimmäisen sukupolven jäsenten ja Yhdysvalloissa syntyneiden ja suppeammat suomen resurssit omaavien myöhempien sukupolvien jäsenten kokemuksia.

Ensimmäisen sukupolven haastateltavien tavat asemoitua autenttisuuden suhteen antoivat äänen hybridin suomen kielen ja suomalaisuuden hyväksyville ideologioille (esim. Kelly-Holmes 1997). Heidän oma autenttisuutensa suomalaisina ei hävinnyt Yhdysvaltain passin myötä (7.1.1) ja he antoivat arvoa myös niiden amerikansuomalaisten suomalaisuudelle, jotka eivät suomen kielen resursseja juuri hallitse (7.1.2).

Heidän antamansa hyväksyntä monimuotoiselle suomen kielelle ja suomalaisuudelle rajoittuu kuitenkin tiettyihin konteksteihin. Monimuotoisuus on hyväksyttävää Seattlen suomalaisten parissa. Kaukana Suomesta puhuttu suomi ja suomalaisuuden tekeminen ovat tervetulleita missä muodossa tahansa; pääasia on, että amerikansuomalaiset kokevat suomalaisuuden tärkeäksi ja haluavat pitää juuriaan yllä. Hybridin suomen kielen hyväksyminen loppuu kuitenkin haastateltavien liikkua puhumaan muista suomen kielen käytön konteksteista. Elsan esimerkki (50) luvussa 7.2.1. osoitti, että vaikka muiden puhuman suomen ei tarvitsekaan olla täydellistä, on oman suomen säilyttävä puhtaana vierailta sanoilta ja rakenteilta. Henna puolestaan kritisoi samassa luvussa englannin kielen käyttöä Suomessa (esimerkki 51). Yhdysvaltoihin liikkuneissa suomen kielessä ja amerikansuomalaisten arjessa suomen ja englannin se-

koittuminen on hänestä hyväksyttävää ja luonnollista. Sen sijaan Suomessa puhutun suomen tulisi säilyä alkuperäisenä ja puhtaana.

Toisen ja kolmannen sukupolven haastateltavat kokivat itsensä ennen kaikkea amerikkalaisiksi (luku 7.1.3). He hyödynsivät asemoitumisprosessissaan autenttisuuden ideologioita, jotka peräänkuuluttavat laajoja suomen kielen resursseja ja suomalaisen kulttuurin tuntemusta. Näiden resurssien puuttuessa he kokivat mahdottomaksi asemoida itseään autenttisiksi suomen kielen käyttäjiksi ja suomalaisiksi. Kokemuksissaan he viittasivat puhumaansa suomeen negatiivisin sanavalinnoin kuten *broken Finnish, old Finnish, Finglish* (7.2.1). Toisin kuin ensimmäisen sukupolven haastateltavat, he eivät asemoineet Suomesta Yhdysvaltoihin liikkunutta amerikansuomalaisten suomea luonnollisella tavalla hybridinä ja omassa kontekstissaan autenttisena. Sen sijaan he näkivät oman suomensa puutteellisena ja ”oikeaan”, Suomessa käytettyyn suomeen verrattuna epäautenttisena.

Vaikka myöhemmän sukupolven haastateltavat asemoivatkin itsensä suomen resurssien puutteen takia monin tavoin suomalaisuuden ulkopuolelle, osoittavat heidän kielielämäkertansa myös, että autenttisen suomalaisuuden kokemus ei rajoitu pelkkään täydellisen kielen hallintaan. Lauren ja Paula kokivat itsensä autenttisiksi verrattuna niihin amerikansuomalaisiin, jotka eivät ole lainkaan kiinnostuneita suomalaisista juuristaan (luku 7.1.4). Sylvian ja Paulan kuoroharrastuksessa suomen kieli oli kyllä läsnä, mutta kielellisten resurssien sijaan autenttisuuden tavoittamisen väyläksi nousivat kieleen kietoutuvat tunteet. Heidän kielensä ei ollut täydellistä, mutta vähäiset resurssit tarjosivat silti tunteiden tasolla mahdollisuuden luoda yhteyttä suomalaisiin juuriin (luku 7.2.2.1). Samoin Marcille ja Laurenille vähäisillä suomen resursseilla kommunikointi Suomen-lomalla tarjosi tunteen pääsystä autenttisen suomalaisuuden äärelle (luku 7.2.2.2).

Lähtökohtana analyysissäni oli autenttisuuteen liittyvien kieli-ideologioiden sosiaalinen rakentuminen ja kontekstisidonnaisuus (Blommaert 1999a, 1999b; Bucholz 2003; Bakhtin 1981; Jaffe 2009c). Nämä lähtökohdat osoittautuivat haastateltavien kokemuksia analysoitaessa varsin perustelluiksi. Haastateltavien käsitykset autenttisuudesta rakentuivat dialogisesti itsen, toisten kielenkäyttäjien ja erilaisten ideologioiden välillä. Samoin heidän käsityksensä autenttisuudesta vaihtuivat eri konteksteissa. Mikä on autenttista Seattlessa, ei ole sitä välttämättä Suomessa ja mikä koetaan autenttiseksi henkilökohtaisessa elämässä, ei välttämättä ole sitä laajemman yhteisön tasolla.

8 TÄRKEIN SUOMALAINEN ESINEENI - MATERIAALISUUS JA KIELELLISET RESURSSIT

Kuten luvussa 3.2 todettiin, tämän tutkimuksen ytimen muodostaa teoreettinen ymmärrys kielestä kokoelmana multimodaalisia resursseja. Kressin (2004: 172) ja Limin (2004: 220) mukaan pelkät lingvistiset teorit eivät pysty tarjoamaan riittäviä työkaluja merkitystenannon ja kommunikaation ymmärtämiseen. Kielen käyttö ei koostu pelkistä sanoista, vaan merkityksiä välitetään myös muiden semioottisten resurssien kuten esineiden, kuvien ja tunteiden avulla (vrt. Bezeemer & Kress 2008; Kress 2004). Tässä luvussa nostan analyysin keskiöön materiaalistuneen kielenkäytön. Kielellisten resurssien materiaalista ilmentymistä tarkastelen haastattelemieni amerikansuomalaisten itse valitsemien, heille henkilökohtaisesti tärkeimpien suomalaisuuteen ja suomen kieleen liittyvien esineiden avulla (ks. luku 5.4 aineistonkeruusta).

Lähtökohtana analyysissä on, että kielielämäkertoja ei välttämättä kerrota vain kielen vaan myös esineiden avulla (vrt. Pahl 2004, Pahl & Pollard 2010). Samanaikaisesti ymmärrän esineiden saamien merkitysten olevan monitoimisia (Kress & van Leeuwen 2006); ne muuttuvat kielenkäyttäjien ja esineiden liikkumassa ajasta ja paikasta toiseen. Analyyttisenä tavoitteenani on aineistoesimerkkien avulla tarkastella ja ymmärtää, miten esineiden merkitykset ovat vuosien saatossa ja eritasoisen liikkuvuuden myötä vaihdelleet, mitä esineet kertovat haastateltavien elämän merkityksellisistä muista ihmisistä ja kokemuksista siirtolaisina tai heidän jälkeläisinään sekä suomen kielen resurssien monimuotoisuudesta. Samalla pyrin löytämään yhteyksiä haastateltavien esineisiin liittyvien kokemusten ja makrotasojen välille. Kuten myös aiemmissa analyysiluvuissa kiinnostuksen kohteenani on haastateltavien asemoituminen suomalaisuutta ja suomen kieltä kohtaan. Tässä luvussa tarkastelen, millaisena resurssina esineet toimivat tässä prosessissa.

Esineiden hyödyntämistä asemoitusprosessissa selvitän kolmen erilaisen ulottuvuuden kautta. Amerikanwalesilaisten sosiaalisen ja etnisen identiteetin ulottuvuuksia tutkivassa artikkelissaan Bishop, Coupland ja Garrett (2003) kehittelevät teoreettisen mallin, joka jakaa identiteetin seuravaan kolmeen ulottuvuuteen:

tunne (eng. subjectivity/feeling)
 tekeminen (eng. practice/doing)
 tieto (eng. knowledge/knowing)

Näiden kolmen ulottuvuuden yhteistyötä tarkastelemalla Bishop, Coupland ja Garret (2003) analysoivat ja rakentavat kuvaa yksilön kokemuksista amerikkalaisen yhteisön jäsenenä. *Tunne*-ulottuvuudella he viittaavat ihmisen henkilökohtaisiin tunteisiin ja toiveisiin tiettyyn etniseen ja kielelliseen ryhmään kuulumisesta sekä ryhmän kielen ja kulttuurin merkityksistä. *Tekemiseksi* he ymmärtävät aktiivisen toiminnan, perinnekielen ja -kulttuurin liittyvän performatiivisuuden, visuaalisuuden ja materiaalisuuden hyödyntämisen. Perinnekulttuurista hankittuun tietoon, perinnekielen opiskeluun ja juurten aktiiviseen tiedostamiseen he viittaavat puolestaan *tiedon* ulottuvuudella. (*Ibid.*: 44.) Samantyylistä etnisen identiteetin jaottelua on käyttänyt myös Palo Stoller (1996: 150) amerikkansuomalaisuuteen liittyvässä tutkimuksessaan.

Tuon esineisiin liittyvät ulottuvuudet esiin kolmessa eri alaluvussa (8.1-8.3). Vaikka jaottelen tunteet, tekemisen ja tiedon tässä analyttisistä syistä eri lukuihin, ovat nämä ulottuvuudet todellisuudessa ja siten myös seuraavien sivujen aineistoesimerkeissä toisiinsa yhteydessä (vrt. Bishop *et al.* 2003: 44). Analyysin selventämiseksi pyrin kunkin esineen kohdalla kuitenkin keskittymään vain yhteen ulottuvuuteen. Päätän luvun pohdintaan esineiden annista osana kielielämäkertojen tutkimusta sekä yhteenvetoon.

8.1 Tunne - suomalainen arvomaailma esineissä

Eri tutkimukset osoittavat, että tunteilla on keskeinen asema kielenkäyttäjien monikielisytyteen liittyvissä kokemuksissa (ks. esim. Palvenko 2005; Pietikäinen *et al.* 2008). Seuraavilla sivuilla tarkastelen tunteita, jotka liittyvät tiiviisti Terhin ja Liisan esittelemien esineiden tarinoihin. Terhin tärkein suomalaisuuteen liittyvä esine on koristeellinen puulusikka, joka on kuulunut hänen isoäidilleen (kuvio 13). Lusikan hänen isovanhempansa toivat aikoinaan mukanaan Suomeen Karjalasta, josta he joutuivat sota-aikana lähtemään evakkoon sinne enää palaamatta. Terhi ei kerinnyt koskaan tapaamaan isoäitiään, sillä tämä kuoli vähän ennen Terhin syntymää. Isoisältään Terhi kuitenkin kuuli lapsuudessaan paljon tarinoita isoäidistään ja Karjalasta. Lusikan isoisa antoi Terhille vuotta ennen kuolemaansa Terhin ollessa noin kaksitoistavuotias. Oman perheensä kanssa paikasta toiseen muuttaneen Terhin mukana lusikka on kulkenut pitkin maailmaa, saksankielisen Euroopan kautta Yhdysvaltoihin ja Seattleen.

- (61.) Terhi: ja sil on aika erikoinen niinku ta- tarina,
 Anu: [nii]
 Terhi: ja se on aika erikoinen siinä et siis tää on kulkenu aina miun mukana (,)
 Anu: [joo]
 Terhi: tää on aina mulla keittiössä (,)
 Anu: [nii]

- Terhi: tätä mie en koskaan oo käytäny mut tää on itse asias semmonen et miun mummun
 Anu: [joo]
 Terhi: (,) öö, Karjalasta tuoma lusikka

KUVIO 11 Terhin tärkein suomalainen esine: isoäidin puulusikka

Terhi kuvaa lusikkansa vaiheita adjektiivilla *erikoinen*. Lusikan tarinan tekee Terhin mielestä *erikoiseksi* sen vuosikymmeniä jatkunut liikkuvuus. Lusikka on liikkunut ensin isoäidin mukana Karjalasta Suomeen, sitten sukupolvelta toiselle ja sen jälkeen Terhin mukana pitkin maailmaa. Kuvailemalla lusikkansa tarinaa erikoisena Terhi asemoi sekä lusikan että oman maailmaa kiertäneen elämänsä ylipäätään tavallisuudesta poikkeavaksi; tarinoiksi, jotka ovat kertomisen arvoisia. Seuraava esimerkki avaa laajemmin Terhin lusikalle antamia merkityksiä ja sitoo lusikan osaksi niitä tunteita, joita kokemukset vieraassa kielessä ja kulttuurissa elämisestä ovat hänessä nostaneet pintaan:

- (62.) Terhi: se karjalaisuus se sen täytyy niinku olla mulle äärimmäisen niinku tärkeä asia
 Anu: [nii]
 Terhi: koska mie sain tän lusikan ((naurahtaen)) varmaan joskus, mie oon ollu tietkö kakstoista vuotias
 Anu: [joo] (...)
 Terhi: (,) ja eihän enhän mie nyt oo kakstoist vuotiaana
 Anu: [nii]
 Terhi: ajatellu sitä asiaa niin (,)
 Anu: [nii]
 Terhi: mut, tää on ollu semmonen esine mistä mie oon niinku aina pitäny niinku hyvää huolta
 Anu: [nii]
 Terhi: ja miun mielestä se niinku (,) omalla tavallaan se niinku, tää itse asias kuvaa niinku monella tavalla (,) siis tää itse asias kuvaa kyl mi- ihan minuuki ((nauraen))
 Anu: [nii]
 Terhi: ku mie en oo mikään kokki ((Anu nauraa)) (,) mut mie arvostan ihan hirveesti perinteitä ((molemmat nauravat)) (...) siis mie mietin tuos matkalla ku mie pohdin tätä

- Anu: [nii]
 Terhi: et minkä mie otan
 Anu: [nii]
 Terhi: mut sit mie tykkään ihan hirveesti vanhoista esineistä (...) jollain tavalla miun mielest tää elämä kuitenkin niinku (,) tää siis, tää on niinku pohjautuu mejän perinteisiin
 Anu: [nii nii]
 Terhi: (,) ja miust se on niinku (,) ihan niinku uskoton asia että (...) hän on joskus tän niinku tuonu sieltä
 Anu: [nii]
 Terhi: ja nyt se on niinku mulla, tää on kulkenu siis todellaki maailman ristiin rastiin (...) muuttokuormassa ja toivottavasti se ei ikinä es häviä
 Anu: [nii]
 Terhi: (...) se kuvaa sitä niinku sitä mejän suomalaisuutta ja (...) mejän karjalaisia perinteitä ja (,) siis itse asiassa ihan niinku arvostustaki
 Anu: [aivan]
 Terhi: esi-isiä kohtaan

Jo alun alkaen Terhille tärkeän lusikan merkitys on vuosien myötä selkiytynyt ja se on noussut kuvastamaan Terhille suomalaisia ja karjalaisia perinteitä sekä menneiden sukupolvien arvostusta. Terhi toteaa, että paikasta toiseen liikkuva mutta yhä perinteitä mukanaan kantava lusikka kuvastaa myös häntä itseään (*siis tää itse asias kuvaa kyl mi- ihan minuuki*). Sekä Terhi että hänen evakkoon lähteneet isovanhempansa ovat joutuneet tai saaneet asettua elämässään uusille ja vieraille seuduille. Aiemmin haastattelussa Terhi kertoi myös oman isänsä haaveilleen maailmalle lähdöstä sekä veljestään, joka on siskonsa tavoin asunut vuosia ulkomailla. Lusikan voi siis ajatella symboloivan sekä Terhin omaa liikkuvuutta että liikkuvuutta, joka kietoutuu tiivistä hänen perheensä ja sukunsa tarinaan. Lusikka yhdistää sekä Suomen Neuvostoliittoa vastaan käymiin sotiin liittyvän pakkosiirtolaisuuden (isovanhemmat) sekä globalisaatioon liittyvän akateemisen työvoiman liikkeen (Terhi perheineen). Vaikka Terhin ja hänen isovanhempiensa siirtolaisuuden syyt ovatkin kovin erilaiset, kokee Terhi liikkuvuuden heitä ja heidän eri aikoihin sijoittuvia elämäntarinoitaan yhdistävänä tekijänä. Liikkuvuus sitoo eri sukupolvien elämäntarinoita yhteen ja auttaa Terhiä asemoimaan omaa tarinaansa osaksi jo sukupolvia paikasta toiseen liikkuneen suvun jatkumoa. Hän pystyy paikantamaan oman maailmalle lähtönsä ja uteliaisuutensa vieraita maita, kieliä ja kulttuureja kohtaan ikään kuin veren perinnön kautta.

Liikkuminen maasta toiseen ei ole saanut Terhiä unohtamaan suomalaisia ja karjalaisia juuriaan. Päinvastoin Terhi korostaa esimerkissä perinteiden ja niiden ylläpidon tärkeyttä ja samoin koko haastattelussa hän mainitsee useaan otteeseen, miten tärkeä hänelle on ollut maailmalla vietettyjen vuosien ajan tunne siitä, että hänellä on jossakin paikka, jonne hän kuuluu. Vanha, isovanhemmilta peritty lusikka tarjoaa Terhille tietyllä tapaa pysyvän ankkuroitumispaikan. Lusikka edustaa ajatusta pysyvistä kielellisestä ja kulttuurisesta kodista, jonka perinteitä Terhi arvostaa ja joihin hän samaistuu. Sen lisäksi, että lusikka auttaa Terhiä selittämään omaa liikkumistaan, tarjoaa se siis myös samalla asemoitumisresurssin (vrt. Jaffe 2009a), joka auttaa häntä sijoittamaan itsensä ulkomailla vietetyistä vuosista huolimatta henkisesti tiukasti Suomeen. Vaikka

Terhin tarina onkin Suomessa asuvien suomalaisten elämänkaariin nähden monessa mielessä poikkeava, arvostaa hän silti niitä perinteitä, jotka ovat myös monille muille suomalaisille tärkeitä. Terhi on siirtolaisuuden myötä kenties etäännytynyt fyysisesti Suomesta, mutta suomalainen kulttuuri- ja arvomaailma ovat edelleen kiinnekohtia, joihin Terhi kokee henkisellä tasolla voivansa asemoitua ja tuntea yhteyttä. Luvussa 4.3.2.3 tarkasteltiin Val ja Vonogradovan (2010 :6) tiivistämää neljä tapaa, jolla siirtolaisten voidaan nähdä asemoituvan suhteessa omaan kielelliseen ryhmäänsä ja uuden asuinmaansa enemmistöön. Terhin lusikasta kertoma tarina linkittyy parhaiten *koti/vieras* -malliin. Vaikka Terhi kokeekin saaneensa paljon ulkomailla vietettyinä vuosina, tarjoavat suomen kieli ja kulttuuri hänelle edelleen eri tavalla kodin kuin englannin kieli ja amerikkalainen kulttuuri. Maantieteellisestä liikkuvuudesta huolimatta Terhi ei ole koskaan tunteiden ja ajatusten tasolla jättänyt Suomea kokonaan taakseen.

Kertoessaan haastattelutilanteessa lusikasta Terhi puntaroi sanojaan tarkkaan, pyöritteli lusikkaa kädessään ja tarkasteli sitä joka puolelta, ikään kuin yrittäen katseen avulla saada välitettyä hänen lusikalleen antamiaan merkityksiä. Aiemmin haastattelussa Terhi oli jo kertonut kielellisen elämänkaarensa eri vaiheista, lukuisista muutoista ja uusista kielellistä ja kulttuurisista ympäristöistä. Haastattelutilanteesta jäi tunne (kenttämuistiinpanot), että Terhi yritti pyytää kädessään pitämältään lusikalta apua kerronnan syvemmälle tasolle siirtymiseen; kuinka kertoa sekä itselle, haastattelijalle sekä muulle mahdolliselle yleisölle, että liikkumisesta huolimatta suomalaisuuden, karjalaisuuden ja juurten tärkeys ei ole kadonnut minnekään vaan pikemminkin korostunut entisestään.

Metodiluvussa 5.2.2 esittelin van Leeuwenin (2001b) valokuvien tutkimisen parissa soveltamaa käsitystä denotaatio- ja konnotaatiotasolle jakautuvasta analyysistä. Terhin kertomus lusikasta voidaan ymmärtää eräänlaisena analyysinä, jonka tuottajana Terhi itse toimii. Denotaation tasolla lusikasta kertominen on Terhille suhteellisen helppoa. Hän tuntee lusikan tarinan melko hyvin ja pystyy kertomaan, mistä lusikka on peräisin sekä milloin ja keneltä hän sen on itse saanut. Lusikan syvempien merkitysten välittäminen, konnotaation tasolla kertominen, ei ole kuitenkaan enää niin yksinkertaista.

Myös Bishop, Coupland ja Garrett (2003: 48) huomauttavat artikkelissaan, että tunneulottuvuuksien tavoittaminen täysin kirkkaana on vaikeaa, sillä tunteita on mahdoton pukea täydellisesti sanoiksi. Kielenkäyttäjien vaikeudet kertoa kieliin liittyvistä tunnetason kokemuksista ovat varmasti yksi syy siihen, miksi kielen tutkimuksessa on kauan vältelty tarkastelemasta tunteiden asemaa kielenoppimisprosessissa ja kielenkäytössä yleensä (vrt. Kramsch 2006). Ilmiö, josta on vaikea puhua, on koettu vaikeaksi, ellei mahdottomaksi, tutkia. Terhin kertoma henkilökohtainen tarina kuitenkin osoittaa kielenkäyttöön kietoutuvan monenlaisia tunnetason kokemuksia ja tukee siten tutkimuksia, jotka alleviivaavat kielenkäyttäjien tunteiden merkitysten tarkastelua monikielisyuden kokemusten ymmärtämisessä (esim. Burck 2005; Dewaele 2010; Kramsch 2006; Pavlenko 2005; Pietikäinen *et al.* 2008). Terhin tapauksessa esineen hyödyntä-

minen osoittautui hyväksi keinoksi päästä käsiksi tunnetason tapahtumiin sekä tehdä näkyväksi hänen suomalaisten juurten suhteen ottamiaan asemia.

Liisa esittelee tärkeimpänä esineenään äitinsä hänelle kutoman, perinteisen suomalaisen ryijyn (kuvio 14).

KUVIO 12 Liisan tärkein suomalainen esine: äidin kutoma ryijy

Ryijyn tie osaksi suomalaista kulttuuriperimää ja sisustusta alkoi 1500-luvulla, (Willberg 2008: 18) jolloin ryijyt tulivat ruotsalaisten uudisasuttajien mukana Suomeen. Vaikka ryijy toimikin alun perin käyttöesineenä (esim. lämmikkeenä ja peittona), oli se vuosien ajan samalla myös merkki kodin varakkuudesta ja arvoesine. 1700-luvulla ryijy levisi kuitenkin kaikkiin kansankerroksiin ja koristeellisia ryijyjä valmistettiin mm. kappioiksi morsiamille (*ibid.*: 25-28). 1800-luvun loppupuolella ryijyn merkitys muuttui täysin. Funktionaalisena peitetekstiilinä käytetty ryijy nostettiin seinälle ja siitä tuli osa muodikkaan suomalaiskotia. Suomalaisen kansallisaatteen alettua nostaa päätän samoihin aikoihin kiinnostuttiin opiskelijoiden ja varakkaamman väen piirissä ryijyistä myös suomalaisuuden symbolina (*ibid.*: 43-46). Ryijyinnostusta lisäsivät myös vanhojen mallien rinnalle nousseet modernit kuvioinnit sekä ryijymallien yksinkertaistuminen ja materiaalien halpeneminen, mikä teki ryijyjen taiteilemisen mahdolliseksi myös maallikkokutojille (*ibid.*: 48-49). 1980-luvulla ryijy alkoi menettää asemaansa suomalaisissa kodeissa. Villaisuuden ja nukkaisuuden takia ryijyt koettiin allergiaa aiheuttaviksi ja epähygieenisiksi. Ryijyjä ryhdyttiin tuolloin valmistamaan allergiaystävällisemmistä materiaaleista ja samaan aikaan nuorem-

mat sukupolvet alkoivat kiinnostua ryijyistä myös niiden retrohenkisyuden takia. Ryijy ei kuitenkaan enää saavuttanut menettämäänsä asemaa joka kodin koriste-esineenä. (*Ibid.*: 78.)

Liisan ryijyn tarinassa yhdistyy liikkuvuus sekä Suomesta Yhdysvaltoihin että sukupolvelta toiselle. Samalla hänelle henkilökohtaisesti tärkeän ryijyn tarinaan kietoutuu myös ryijyjen laajempi historia.

- (63.) Liisa: se on suomalainen se on mun äitini tehny (...) jaa mun äitini oli (...) erittäin hyvä kutoja, siis hänestä piti tullaki kutomataidonopettaja (...) aikoinaan mut sit tuli sota ja hänen piti mennä naimisiin kun (...) ei ollu näitä (...) kotirintamaihmissä, hoitamaan maataloja (...) mutta hän lupasi mulle että hän (...) tekee mulle ryijyn et mä oon itse valinnu tämän mallin (...) mä oon valinnu sen koska se on (,) mielestäni suomalainen metsä (...) ja, äitini teki sen ja se on ollu meillä esillä siitä lähtien ja siinäkin vaiheessa kun suomalaiset vähän niinku halveksi ryijyjä ja ne pisti ryijyjä pois nii meillä säily tää seinällä (...) ja me ollaan aina valittu (,) huonekalutkin niin ja väri että käykö ne sen ryijyn kanssa

Liisan äidin kutoma ryijy kantaa mukanaan äidin toteutumattomia unelmia. Käsityöalalla työskentelystä haaveillut äiti joutui työntämään haaveensa syrjään sotien takia. Kotirintamasta huolehtiminen ja perheen perustaminen ajoivat omien ammattihaaveiden edelle. Liisan seinällä oleva ryijy on toteutettu äidin ja tyttären välisenä sopimuksena ja yhteistyönä. Liisa on itse valinnut mallin, jonka äiti on kutonut. Ryijy on kudottu 1960- ja -70-lukujen vaihteessa eli ajanjaksona, jolloin abstraktit taideryijyt toimivat Suomessa nykyaikaisen kodin tunnusmerkkeinä (Willberg 2008: 58-79). Vuosien saatossa ryijyt menivät muodista ja vanhemmilta tai isovanhemmilta perityt ryijyt aiheuttivat päänvaivaa jälkeläisille (Willberg 2008: 78). Liisan kodissa ryijy oli haastatteluhetkellä ollut osa sisustusta kuitenkin jo vajaat 40 vuotta. Toisin kuin monet muut suomalaiset, Liisa ei ole koskaan ottanut ryijyä pois seinältä sen epämuodikkisuuden takia. Ryijy on kohonnut sen sijaan perheen olohuoneen keskeiseksi elementiksi, jonka värimaailman mukaan Liisa kertoo valinneensa myös huoneen kalustuksen.

Esimerkistä käy ilmi, että Liisa tuntee suomalaisen ryijyperinteen historiaa. Pohtiessaan ryijyn merkitystä itselleen ja asemoidessaan itseään ryijyn omistajana hän suhteuttaa oman tarinansa ja tunteensa ryijyjen laajempaan makrotason tarinaan. Liisan esimerkki myötäilee aiempia asemoitumiseen perehtyneitä tutkimuksia (vrt. esim. Rubin 1992; Damari 2010; Kiesanen 2007; Clift 2006), jotka osoittavat, että asemoituminen on prosessi, joka tapahtuu dialogisesti muiden kielenkäyttäjien kanssa. Liisa paikantaa omaa toimintaansa ryijyn omistajan suhteessa muihin suomalaisiin. Hän antaa ryijylleen pysyvämpiä arvoja ja merkityksiä etäännyttäen itsensä samalla niistä suomalaisista, joille ryijyn seinällä pito on lähinnä sisustukseen liittyvä muoti-ilmiö. Ryijy edustaa Liisalle jotain syvempää kuin pelkkää muodikasta tai muoditonta sisustuselementtiä:

- (64.) Liisa: sillä saattaa olla semmonen kuuskyt luvun nimi kun Keramia, mutta sillä nimellä ei oo, mitään se tekemistä, miten mä sen ryijyn nään (...) minusta siinä ryijyssä on suomalainen metsä (...) ja ja aahm, siin on siis se metsä suomalainen metsä (...) mut sit siinä on

hyvin paljon myös tämmöstä ihan perinteellistä kuvioo (...) sitä on useissakin ryijyissä ja sitten sen on tehny mun äitini ja se on erittäin hyvin tehty koska äiti oli (...) kutoja (...) ja se on niinku todella napakka (...) eli se tulee säilymään iät ja ajat (...) siinon suomalaisuutta myös se että (.) äiti oli napakka ja siis varsinkin mun isoäitini oli siis (...) asiat piti tehdä just näin (...) jos ei ne tullu kunnolla nii se tehtiin uudestaan

Anu:

[nii], aivan

Liisa:

ja ja olipa se sitten mikä tahansa (...) et siinä on tää pitkä, kutomataidon perinne (...) suomalainen käsityöperinne tää napakkuus koska se on äidin tekemä

Ryjyn alkuperäinen nimi *Keramia* (ks. Form 1900) jonka kautta ryijy saatettaisiin tunnistaa tietyn suunnittelijan käsialaksi, on Liisalle merkityksellinen. Merkityksellistä sen sijaan on, mitä hän itse ryijyä katsoessaan näkee. Hän painottaa, että ryijyssä on hänen mielestään *suomalainen metsä*. Metsämaisema on tärkeä osa suomalaista kulttuuriympäristöä ja myös Liisan omaa suomalaista kielimaisemaa. Hän vierailee vuosittain Keski-Suomen järvi- ja metsämaiseman keskellä sijaitsevalla mökillään. Ryjyn kautta suomalainen metsämaisema on osa Liisan arkea läpi vuoden myös Seattlessa.

Ryjyn välityksellä myös nyt jo poisnukkunut äiti on aina ollut symbolisesti mukana Liisan elämässä siirtolaiskontekstissa. Äidin kutoma *todella napakka* ryijy tulee Liisan sanojen mukaan kestäväksi *iät ja ajat*. Samalla tavoin pysyvä ja kestävä on myös Liisan kunnioitus äitiä ja äidin kädenjälkeä kohtaan. Ryijyysään Liisan näkee äidin taitojen lisäksi myös suomalaisen periksi antamattomuuden (*jos ei ne tullu kunnolla nii se tehtiin uudestaan*), mitä piirrettä Liisa arvosti sekä äidissään että muutenkin.

Pavlenko (2005) toteaa monikielisyyttä ja tunteita käsittelevässä artikkelissaan kielenkäyttäjien ilmaisevan elämänsä eri kielillä erilaisia tunteita. Ryjyn kautta suomalainen metsä, äidin muisto ja suomalaiset perinteet tulevat näkyviksi Liisan arjessa. Samalla ryijy auttaa Liisaa tunnetasolla säilyttämään maantieteellisestä etäisyydestä huolimatta läheisen kosketuksen perheeseensä ja suomalaisuuteen. Ryijyyn liittyvät tunteet ovat vahvasti sidoksissa Liisan suomalaisiin juuriin ja suomenkieliseen lapsuuteen ja nuoruuteen. Näiden tunteiden ilmaiseminen esimerkiksi englanninkielellisillä resursseilla ei todennäköisesti tuntuisi yhtä luonnolliselta.

Pahl ja Pollard (2010: 7) toteavat Englannissa asuvien pakistanaissiirtolaisten narratiiveja ja kodin esineistöä käsittelevässä tutkimuksessaan, että kodin esineisiin kietoutuu usein eri sukupolvien erilaisia kokemuksia identiteetistä sekä tiettyyn ryhmään tai paikkaan kuulumisesta. Scollonin ja Scollonin (2004) kehittämän neksusanalyysin käsittein sekä näiden pakistanaissiirtolaisten että Terhin ja Liisan esineet voidaan ymmärtää eräänlaisina risteyminä. Esineiden saamat merkitykset syntyvät leikkauspisteessä, jossa kohtaavat eri aikojen, paikkojen ja kielenkäyttäjien elämänkaaret (*ibid.*: 19-20). Sekä Terhin lusikan että Liisan ryjyn tarinat ovat alkaneet jo kauan ennen niiden päätymistä naisten koteihin. Terhin lusikka on kulkenut isovanhempien mukana evakkomatkan ja vaikka Liisan ryijy valmistuikin vasta 60-70-lukujen vaihteessa, ovat sen juuret äidin jo ennen sotia harrastamassa käsityöperinteessä. Esineisiin kietoutuu siis

erottamattoman osana ajallinen liikkuvuus menneestä tähän päivään. Suomesta Seattleen ulottuvan maantieteellisen liikkuvuuden myötä esineet saavat Terhin ja Liisan elämässä uusia merkityksiä. Uudella kielellisellä asteikolla (ks. Blommaert 2007) esineet nousevat symboloimaan Terhin ja Liisan suhdetta Suomeen ja sinne jääneisiin sukulaisiin sekä auttamaan naisia asemoitumaan tunnetasolla osaksi suvun elämänkaarta ja suomalaisuutta. Vaikka sekä Terhin isovanhemmat että Liisan äiti ovat jo kuolleet, viittaavat esineet Suomeen jääneiden kielellisten ja kulttuuristen suhteiden sekä ihmissuhteiden ylläpitoon. Tunne näiden suhteiden säilymisestä on naisille haastattelujen perusteella erittäin tärkeää.

8.2 Tekeminen – lapsuuden esineiden uudet merkitykset

Kieliin liittyvää konkreettista tekemistä on tarkasteltu soveltavassa kielitieteessä performatiivisuuteen liittyvistä näkökulmista (esim. Coupland 2007; Jaffe 2000; Moriarty 2011; Pennycook 2004; Pietikäinen & Kelly-Holmes 2011). Tutkimukset osoittavat performatiivisten aineistojen tarjoavan välineitä esimerkiksi kieliideologioiden ja identiteettien tutkimukseen. Tässä tutkimuksessa ymmärrän performatiivisuuden kytkeytyvän osaksi materiaalistuneeseen kielenkäyttöön liittyvää *tekemisen* ulottuvuutta (Bishop *et al.* 2003). Seuraavissa esimerkeissä haastateltavat tuottavat omaa suomalaisuuttaan ja suomen resurssiaan esineisiin kietoutuvan toiminnan, performanssin, avulla. Kielellisten resurssien liikkuvuus korostuu tässä prosessissa olennaisesti. Pietikäistä ja Kelly-Holmesia (2011: 61) mukailien performatiivisuus voi johtaa kielellisten resurssien uudelleen muotoutumiseen, resurssien uusiin merkityksiin ja identiteettien muutokseen. Haastateltavien kokemukset osoittavat, että tekeminen ja performatiivisuus toimivat heidän tapoinaan osoittaa suomen kielen resurssien merkityksellisyyttä heidän elämässään. Samalla tekeminen tarjoaa väylän suomen resurssien ylläpitoon tilanteissa, joissa haastateltavien kommunikatiiviset resurssit eivät tarjoa riittäviä mahdollisuuksia suomalaisuuteen asemoitumiseen tai joissa kielen vähemmistöasema vähentää haastateltavien mahdollisuuksia hyödyntää resursseja (vrt. Moriarty 2011: 5)

Antropologian alan tutkimukset osoittavat, että etnisten juurten merkitys usein korostuu iän myötä (esim. Climo 1990; Gelfand & Barresi 1987; Simic 1985). Elämänkaarten tarkastelussa kiinnostuksen etnisyyttä kohtaan on myös koettu vahvistuvan elämänvaiheissa, jolloin ihmisen identiteetti joutuu jostakin syystä kyseenalaiseksi (Luborsky & Rubenstein 1987; vrt. myös eng. käsite *major life events*, Baltes *et al.* 1977; Braet & Verhofstadt-Denève 1998). Tällaisia vaiheita voivat olla vaikkapa muutto ulkomaille, eläkkeelle jäänti tai läheisen ihmisen kuolema. Seuraavissa esimerkeissä tarkastellaan Sylvian, Paulan ja Hennan kertomusten kautta esineisiin ja niihin liittyvän toiminnan läpikäymiä muutoksia heidän suomen kielen kannalta merkityksellisissä elämänvaiheissa (vrt. kielelliset käännekohtat luvussa 5.6). Ruotsalaisuuden säilymistä Yhdysvalloissa tutkineen Kleinin (1988) mukaan siirtolaiskontekstiin liikkuneet kielet ja kulttuuritraditiot eivät säily, elleivät ne ole aktiivisella tavalla osa ihmisten arkea. Kai-

kissa kolmessa esimerkissä painottuu haastateltavien oma toimijuus (Ahren 2001) esineisiin liittyvien uusien merkitysten annossa sekä kielen materiaalisessa ja symbolisessa säilymisessä. Esimerkit osoittavat, miten haastateltavat ovat toimijuutensa kautta tehneet esineiden avulla kieliin ja kulttuuriin liittyvistä perinteistä osan omaa arkeaan.

Kolmannen polven amerikansuomalainen Sylvia pitää tärkeimpänä suomalaisena esineenään edesmenneen äitinsä 1940-luvulla käsin kirjoittamia nuottivihkoja. Vihkot sisältävät kymmeniä perinteisiä suomalaisia lauluja ja sävelmiä sekä amerikkalaisia lauluja, joihin moniin Sylvian äiti oli tehnyt suomalaiset sanat. Nuottivihkosia äiti hyödynsi musisoidessaan eri kokoonpanoissa Seattlen lähellä pienten rannikkokaupunkien suomalaistapahtumissa. Sylvia kertoo haastattelussa lapsuusmuistoistaan, joissa äiti kirjoitti laulujen melodioita ja sanoja ulkomuistista tai radiosta kuulemansa perusteella paperille. Noihin aikoihin ei vielä ollut käytössä nykyaikaisia kopiokoneita ja Sylvia muistelee äidin kopioineen nuotteja muille paikallisen suomalaisen muusikkopiirin jäsenille liimaa ja glyseriiniseoksesta valettua laattaa hyödyntävällä hektografi-menetelmällä. Vaikka Sylvia saikin nuottivihot itselleen vasta aikuisiällä, ovat ne siis lapsuusmuistojen kautta olleet osa hänen elämänsä niin pitkään kuin hän muistaa.

KUVIO 13 Sylvian tärkein suomalainen esine: äidin vanhat nuottivihot

Musiikki on ollut aina osa myös Sylvian omaa elämää. Samoin suomen kieli-kään ei ole koskaan ollut hänen elämässään täysin merkityksetön. Vaikka hänen lapsuudenkodissaan puhuttiinkin englantia, varttui hän Yhdysvaltain luoteisrannikon suomalaispiireissä, joiden järjestämiin tapahtumiin hän vanhempi-neen ahkerasti osallistui. Varsinaiseksi käännekohdaksi aikuisiällä Sylvian suomen resurssien suhteen nousi äidin kuolema 1990-luvun alussa:

- (65.) Sylvia: I didn't get interested in learning Finnish until recently
 Anu: [yeah]

- Sylvia: I was just a, American girl you know doing different things
 Anu: [yeah] (...)
 Sylvia: I and my husband traveled for (almost 20 years) years when I came back in (the end of 80's),
 Anu: [mhm]
 Sylvia: uhm I started you know being drawn to the Finnish community because my mother died in (vuosi 1990-luvun alussa) (...) in my grief and everything you know I was going through, I didn't get to see her much in last years

Ulkomailla yli vuosikymmenen oman perheensä kanssa asuneen Sylvian elämässä suomen kieli ja suomalaisuus sekä äidiltä perityt nuottivihot tulivat uudella tavalla merkityksellisiksi hänen palattuaan takaisin Yhdysvaltoihin 1980- ja -90-lukujen vaihteessa ja hänen äitinsä menehdyttyä vain vuotta myöhemmin. Sylvia kertoo olleensa aiemmin tavallinen amerikkalainen tyttö (*just a, American girl*), jonka elämässä oli niin paljon muuta mielenkiintoista, ettei suomalaisuuden pohtimiseen jäänyt aikaa. Käänteentekeväksi tapahtumaksi (vrt. Luborsky & Rubenstein 1987; de Bot 2007: 57) juurista kiinnostumisen suhteen nousi äidin kuolema. Sylviana vaivasi surun keskellä ajatus ilman äitiä maailmalla eletyistä vuosista. Uusi elämänvaihe kokonaan ilman äitiä innoitti Sylviana etsimään aktiivisesti keinoja rakentaa vahvemmaksi erossa vietettyjen vuosien heikentämää yhteyttä äitiin.

Sylvian suomalaisuuden ilmaisukanavan etsintä osoittaa, että toimijuus on kapasiteetti, joka muodostuu dialogisesti (Bakhtin 1981) kielenkäyttäjän omin valintojen ja sosiokulttuurisen kontekstin tarjoamien mahdollisuuksien ja sen asettamien rajoitteiden välillä (Ahearn 2001: 109). Sylvian vanhempien aikoinaan tekemät kielivalinnat ja Sylvian englanninkielinen lapsuus (ks. luku 6.2.1, esimerkki 23) osoittavat, miten muiden ihmisten aiemmat valinnat rajoittavat aikuisiällä Sylvian omia mahdollisuuksia asemoitua suomalaisuuden suhteen (vrt. Rauniomaa 2007). Varsinaisten kielellisten resurssien puute pakottaa Sylvian etsimään toisenlaisia keinoja asemoitua suomalaisiin juuriinsa nähden. Kuten hän esimerkissä kertoo, hän aloitti suomen opinnot (*I didn't get interested in learning Finnish until recently*), jotka hän kuitenkin toisaalla haastattelussa kertoo lopettaneensa melko lyhyeen. Vasta musiikin ja tekemisen, performatiivisen toiminnan (vrt. esim. Moriarty 2011), kautta Sylvia saavuttaa mielekkääksi kokemansa reitin edesmenneen äitinsä luokse ja menetettyihin yhteisiin vuosiin. Hän toteaa muualla haastattelussa olevansa nykyään liian kiireinen musiikkiharrastuksen kanssa ehtiäkseen opiskella kieltä (*I'm so busy with music I don't have time for the language*).

Pietikäinen (2011) osoittaa saamenkielisten lasten kielimaisemaa käsittelevässä ja visuaalista etnografiaa hyödyntävässä tutkimuksessaan, ettei virallinen ja koulumainen kielenopetus ole lasten elämässä tärkein konteksti saamen kielelle. Sen sijaan lasten kielimaisemassa keskeiseen asemaan nousevat mm. saamen kieltä puhuvat sukulaiset ja saamelaisen kulttuurin tärkeät elementit. Myös Sylvian mielenkiinnon kohdistuminen varsinaisen kielen sijaan musiikkiin osoittaa, että kieli ei suinkaan aina ole kaikille omin tapa viestiä ja välittää merkityksiä (vrt. Bezemer & Kress 2008).

Sylvian musiikin muodossa ottama toimijuus voidaan myös ymmärtää hänen vastauksenaan vanhempien hänelle antamaan asemaan. Englanninkielisen lapsuutensa takia Sylvia jää tiettyssä mielessä kielellisesti auttamatta suomalaisuuden ulkopuolelle. Oman toimintansa ja erilaisten kieliin kietoutuvien resurssien avulla hän on kuitenkin raivannut tiensä suomalaisuuden sisälle ja löytänyt oman paikkansa sieltä. Sylvia on seurannut äitinsä jalanjälkiä musiikin maailmaan ja soittaa ja laulaa nyt itse Seattlen suomalaisissa musiikkiryhmissä. Äidiltä perityt nuottivihot kulkevat mukana hänen harrastuksessaan. Siitä huolimatta, ettei Sylvialla olekaan aikaa suomen opiskeluun, kietoutuu kieli osaksi hänen nuottivihkojaan. Suomalaisten laulunsanojen kautta kieli on läsnä, vaikka Sylvia ei sanoja laulaessaan välttämättä ymmärräkään (ks. luku 7.2.2.1, esimerkki 55). Haastattelutilanteessa Sylvia selaili nuottivihkoja ja innostui välillä pitkiksi toviksi laulamaan sekä suomeksi että englanniksi. Nuottivihkoissa yhdistyy siis musiikin kautta konkreettisesti hänen elämänsä kannalta merkitykselliset kaksi kieltä. Samalla esimerkki osoittaa, miten suomen kieli toimii Sylvian elämässä merkityksellisenä resurssina englannin rinnalla siitä huolimatta, että hänen suomen resurssinsa jäävät kielellisesti auttamatta englannin resurssit heikommiksi.

Sylvian nuottivihot tuovat esiin, miten tärkeää kielen toimintamahdollisuuksien ja merkitysten hahmottamiseksi on ymmärtää kielenkäytön tapahtuvan monimuotoisten, ei pelkästään kielellisten resurssien avulla. Suomen kielen liikkuminen Sylvian isovanhempien siirtolaisuuden myötä Yhdysvaltoihin ja Seattlen ja sukupolvelta toiselle, Blommaertin (2007) teoreettisia käsityksiä lainaten asteikolta toiselle, on muuttanut radikaalisti kielen toimintamahdollisuuksia. Sylvian toimintaympäristö rajoittaa monin tavoin hänen mahdollisuuksiaan toimia suomeksi ja suomalaisena. Äidin ja isän tekemien kielellisten valintojen takia Sylvia kasvoi kielellisesti suomalaisyhteisön ulkopuolella eikä hänellä aikuisiällä ole aikaa, mahdollisuuksia eikä innostustakaan opiskella suomea. Suomen kielen taitojen rajallisuus ei kuitenkaan estä Sylviana viestimästä ja kommunikoimasta suomen resurssilla. Vaikka häneltä puuttuukin mahdollisuudet varsinaisella kielellä kommunikointiin, tarjoaa hänen kielellinen toimintaympäristönsä kuitenkin joukon erilaisia tarjoumia (ks. van Lier 2000), joihin hän pystyy tarttumaan. Varsinaisen kielen sijaan hän hyödyntää materiaalisia resurssit (nuottivihkoja), symbolista kielenkäyttöä (suomeksi laulaminen ilman sanojen ymmärtämistä) sekä musikaalisia resurssit.

Monet nuottivihkojen sävelmistä olisivat tänä päivänä helposti hankittavissa selkeästi painettuina versioina. Sylvialle sävelmät eivät kuitenkaan ole arvokkaita minä tahansa versioina. Ne ovat arvokkaita nimenomaan äidin käsialalla kirjoitettuna. Suomalaiset laulut ovat liikkuneet äidin ja radioaaltojen mukana Suomesta Yhdysvaltoihin ja lopulta äidin kirjoittamien nuottien kautta osaksi Sylvian elämää. Suomen kieli nivoutuu Sylvian kokemusmaailmaan nimenomaan näiden nuottien kautta. Tärkeää ei ole nuotit, musiikki ja suomen kieli ylipäätään vaan se, että niiden kautta välittyy kokemus äidistä ja hänen maailmastaan. Laulut ovat Sylvian elämässä kohonneet symboloimaan äitiä ja hänen kuolemansa myötä katkennutta suhdetta suomalaisuuteen. Kertoessaan

äidin kuoleman jälkeisestä osallistumisestaan Seattlen suomalaiseen musiikki-toimintaan ja selaillessaan äidin kirjoittamia nuotteja Sylvia vaikutti varsin in-nostuneelta ja tyytyväiseltä oman suomalaisuutensa suhteen. Vaikka hän pys-tyykin oman toimijuutensa avulla pääsemään lähemmäksi äitiään, kertoo hän haastattelussa myös tunteista, joita hän ei kykene tyydyttämään:

- (66.) Sylvia: she ((mother)) didn't think I was interested in Finland at all
 Anu: [yeah], yeah ((Sylvia nauraa)) ok (...)
 Sylvia: she'd be so happy if she knew
 Anu: [yeah]
 Sylvia: how involved I am
 Anu: [yeah exactly]
 Sylvia: in the Finnish community you know
 Anu: [yeah]
 Sylvia: she didn't know anything about that

Äiti ei koskaan kerinnyt kokemaan tyttärensä innostusta juuristaan eikä jakaa-maan tämän kanssa kiinnostusta suomalaista musiikkia kohtaan. Toisaalta voi pohtia, olisiko Sylvia koskaan innostunut juuristaan samalla tavoin, mikäli äiti vielä eläisi. Hänen juurista kiinnostumisensa käännekohtana (vrt. de Bot 2007: 57) toimi nimeenomaan äidin kuolema ja sitä kautta menetetty yhteys juuriin. Äidin eläessä nämä juuret olisivat edelleen aktiivisesti tallella.

Toista amerikansuomalaista sukupolvea edustava Paula valitsi tärkeim-mäksi esineekseen suomalaisia reseptejä sisältävän keittokirjan. Samoin kuin musiikilla Sylvian elämässä, suomalaisella ruualla on ollut jo nuoruusvuosista lähtien rooli Paulan elämässä hänen nyt jo edesmenneen äitinsä toiminnan kautta:

- (67.) Paula: my mother mmm you know not when I was growing up so much
 but aahm maybe in the last thirty years or
 Anu: [mhm]
 Paula: she started liking to make up karjalanpiirakoita
 Anu: [yeah]
 Paula: those to me just, you know there's certain things about Finland that
 just seem ancient
 Anu: [yeah]
 Paula: and karjalanpiirakoita are one of those things
 Anu: [aha]
 Paula: that to me they could have been the same thing that, you know
 they were eating in Medieval times
 Anu: [yeah]
 Paula: you know
 Anu: [yeah]
 Paula: very beautiful and
 Anu: [yeah]
 Paula: old, historical food

KUVIO 14 Paulan tärkein suomalainen esine: Finnish Cookbook -keittokirja

Äidin innostuttua suomalaisen ruoan tekemisestä tarjoutui Seattlessa syntyneelle ja kasvaneelle Paulalle mahdollisuus kurkistaa suomalaisuuteen keittiön kautta. Esimerkissä Paula nostaa esiin karjalanpiirakat ja kuvailee niitä hyvin kauniina, vanhana ja historiallisena ruokaperinteenä (*very beautiful and, old, historical food*), jonka hän kokee liikkuneen katkeamattoman keskiajalta tähän päivään (*they could have been the same thing that, you know they were eating in Medieval times*). Nauttimalla itse näitä ruokia ja jatkamalla ruokaperinnettä Paula pystyy asemoimaan itsensä osaksi suomalaisia perinteitä. Paulan tapa kuvailla karjalanpiirakoita viittaa hänen asemoivan suomalaisen ruoan autenttiseksi ja puhtaaksi; niin arvokkaaksi, että hänen kannattaa nähdä vaivaa ruokaperinteiden säilyttämisen eteen. Österlund-Pötzsch (2004: 29) osoittaa Amerikassa asuvien suomenruotsalaisten arvottavan perinteisen skandinaavisen ruoan amerikkalaisen valtavirtaruoan yläpuolelle. Myös Paula kokee perinneruokia valmistaessaan ja syödessään ylpeyttä suomalaisia juuriaan ja suomalaisia perinteitä kohtaan. Ruoat saattavat toimia myös vastapainona amerikkalaiselle pikaruokakulttuurille. "Kertakäyttöruoan" sijaan suomalaiset reseptit edustavat jatkuvuutta ja historiallisuutta.

Aikuisiällä hankkimansa keittokirjan kautta äitiin ja ruokaan liittyvät nuoruusmuistot ovat tulleet uudella tavalla eläviksi ja osaksi Paulan arkea. Paulan lapsuudessa käyttämät suomen resurssit ovat vuosien myötä vähentyneet (vrt. *truncated*-ilmiö; Blommaer et al. 2005: 199). Ruoan myötä hänellä on nyt uudenvuorokas resurssi, jonka kautta hän pystyy kokemaan ja ylläpitämään suomalaisuuttaan. Haastattelussa hän tuo esiin oman keittokirjansa ja äidin aikoinaan käyttämien reseptien kielelliset erot:

- (68.) Paula: which ((the book)) is actually an American but it has lots
 Anu: [aah]
 Paula: lots of nice
 Anu: [yeah]
 Paula: Finnish recipes in it because my mother's, cookbook is all in Finnish
 Anu: [yeah]
 Paula: it's been on the thirties and it's all in desiliter and everything like that

Esteenä äidin suomenkielisten reseptien käytölle on Paulan suomen resurssien vähyys. Lisäksi suomeksi kirjoitettujen reseptien lukua vaikuttaa Amerikassa harvemmin käytettyjen mittayksiköiden käyttö. Paulan keittokirja, *The Finnish Cookbook*, sen sijaan on amerikansuomalaisen Beatrice A. Ojakankaan käsialaa. Kuten jo kirjan etukansikin mainostaa, kirja on kirjoitettu englanniksi ja amerikkalaiseen keittiöön sopivaksi. Kielellisten resurssien heikkenemisestä huolimatta Paula jatkaa siis äidiltään oppimia suomalaisia ruuanlaittooperinteitä hänen omiin resursseihin sopivalla tavalla. Paulan toiminta suomalaisuuden ylläpitämiseksi ja vahvistamiseksi kielen puutteista huolimatta myötäilee näkemystä kielenkäyttäjistä aktiivisena toimijana, joka omalla toiminnallaan pystyy vaikuttamaan asioiden kulkuun ja merkitysten rakentumiseen sosiokulttuurisen kontekstin mahdollistamissa puitteissa (ks. esim. Ahren 2001; Karp 1986).

Paulan kokemukset antavat tukea tutkimuksille, jotka osoittavat ruoan olevan merkityksellinen tapa ylläpitää etnisyyttä ja juuria. Esimerkiksi Lanen (2006: 94) kanadansuomalaisia ja Österlund-Pötzschin (2004: 28-29) Yhdysvalloissa asuvia suomenruotsalaisia käsittelevät tutkimukset painottavat, miten tärkeä resurssi suomalainen ja skandinaavinen ruokaperinne on siirtolaiskon­tekstissa eläville ihmisille. Turismia tarkastelleet tutkijat (ks. esim. Hall *et al.* 2003; Timothy & Boyd 2003; van Westering 1999) puolestaan osoittavat, että paikallinen ruoka nousee merkitykselliseen asemaan myös turistien matkoil­laan keräämien autenttisuuden kokemusten suhteen. Paulalle, kuten myös muille siirtolaisten jälkeläisille, joiden kielelliset resurssit eivät riitä vanhempien tai isovanhempien kielellä kommunikointiin, tarjoaa ruoanlaitto mahdollisuuden toteuttaa itseään ja jakaa ruokiin liittyviä kokemuksia muiden kanssa. Esimerkiksi haastattelun aikana Paula tarjoi minulle itse tekemiään suomalaisia ruokia. Tällä tavoin hän pystyi osoittamaan suomalaisuuttaan, vaikka itse haastattelu tehtiinkin englanniksi.

Vaikka Paulan keittokirja on englanninkielinen eivätkä hänen suomen resurssinsa kovin laajat, tulee suomen kieli kuitenkin ruoanlaittoharrastuksen kautta esiin. Reseptikirjassa ruokien nimet on kirjoitettu englanninkielisen käännöksen viereen pienemmällä fontilla myös suomeksi. Ruoanlaittoon liittyvät suomenkieliset sanat vilahtelevat myös Paulan puheessa:

- (69.) Paula: well the, I just, let's see, theeeee, I kind of refer to it when I make
 pulla I can't remember how high to have the heath
 Anu: [yeah]
 Paula: but I dont' use their recipe
 Anu: [yeah]
 Paula: what else ehm, joulutorttuja then I kind of use it to get the
 Anu: [mhm]

- Paula: taikina (...) karjalanpiirakoita I really didn't know how to make those
 Anu: [yeah]
 Paula: so those, then I wanted to use it for that and that was good, Sandra and I made that together
 Anu: [yeah]
 Paula: and it was aahm (...) oh is there mämmi in there?
 Anu: [probably]
 Paula: I think that I tried to make mämmi myself and then (...) but there's just I don't know, it's nice to be able to refer to it because I can't ask my mother anymore ((naurahtaa))
 Anu: [yeah exactly]
 Paula: you know I could always ask the ladies at the church

Sen sijaan, että hän käyttäisi ruokien englanniksi käännettyjä nimiä, Paula puhuu *pullasta*, *joulutortuista*, *karjalanpiirakoista* ja *mämmistä*, jotka ovat hänelle todennäköisesti jo tuttuja lapsuudesta ja nuoruudesta. Koska englanninkieliset ruokiennimetkin ovat tarjolla, ei Paula välttämättä tarvitsisi suomalaisia nimiä kommunikoinnin onnistumisen näkökulmasta. Suomalaiset nimet toimivat kuitenkin Paulan puheessa symbolisina (vrt. Kramsch & Whiteside 2008: 664; myös Blommaertin 2010: 29-32 käyttämä termi *emblematic*) resurssina. Vaikka hän ei pystykään enää varsinaisesti kommunikoimaan suomeksi, auttavat suomalaisen sanaston käyttö ja sanojen oikea ääntämys häntä osoittamaan, että kyseessä on nimenomaan suomalainen ruoka ja että hänellä on läheinen suhde siihen.

Kaiken kaikkiaan Paulan kokemukset puhuvat selkeästi 2000-luvun sovelletun kielitieteen näkökulmien puolesta, jotka lähestyvät kieltä monimuotoisena ja tilannesidonnaisena resurssina (vrt. Blommaert 2010; Dufva, Suni *et al.* 2011; Heller 2007b; Makoni & Pennycook 2007a, 2005; Pietikäinen *et al.* 2008). Mikäli kieli ymmärretään suljetuksi järjestelmäksi, joka ihmisen on hallittava kaikissa tilanteissa täydellisesti, ei Paulan kohdalla juuri suomen kielestä voida puhua. Jos kieli sen sijaan ymmärretään joukoksi dynaamisia ja kontekstin mukaan muovautuvia resurssia, näyttää Paulan tilanne aivan toiselta. Paulan suomen resurssit ovat vuosien saatossa typistyneet monin tavoin mutta kuten keittokirjaan liittyvät esimerkit osoittavat, resurssit ovat toisaalta säilyneet vahvoina tietyillä kielenkäytön osa-alueilla. Paulan resurssit eivät enää riitä varsinaiseen kielelliseen kommunikaation. Sen sijaan materiaalistuneet ja symboliset resurssit auttavat Paulaa rakentamaan yhteyttä edesmenneisiin sukupolviin ja suomalaisuuteen sekä löytämään oman paikkaansa näiden suhteen.

Paulan vilpitön kiinnostus suomalaista ruokakulttuuria kohtaan samoin kuin edellisessä esimerkissä Sylvian intohimo suomalaiseen musiikkiin osoittavat, ettei kielen resurssien osittainen häviäminen tai puuttuminen aina merkitse kielenkäyttäjien näkökulmasta negatiivista ja surullista muutosta. Resurssien vähäisyydestä huolimatta kielenkäyttäjä voi luovan toimijuutensa avulla muovata kielestä kontekstin asettamien rajojen ja mahdollisuuksien puitteissa omaan elämäntilanteeseensa sopivan resurssin. Samantyyllisiä positiivisia kokemuksia vähäisten tai vain tietyille kielenkäytön osa-alueelle keskittyvien resurssien hyödyntämisestä on esimerkkejä myös muissa vähemmistökieliä käsittelevissä tutkimuksissa. Lanen (2006) tutkimus kanadansuomalaisten parissa osoittaa tämän tutkimuksen tavoin esineiden tärkeyttä suomen resurssien ilmentäjä-

nä. Moriarty ja Pietikäinen (2011) ja Moriarty (2011) puolestaan tarkastelevat, miten vähäiset resurssit voidaan saada uudelleen eloon erilaisen performatiivisuuden kautta. He osoittavat, miten iirin kieli on noussut uudella tavalla näkyväksi *stand up* -komiikan ja saamen kieli rap-musiikin kautta. Weckstörmin (2011: 130-134) Ruotsissa kasvaneiden suomalaistaustaisten nuorten kokemuksia käsittelevässä tutkimuksessa taas huomataan, että varsinaisten kielellisten resurssien ollessa vähäiset saattaa suomalaisuus siitä huolimatta olla positiivinen kokemus ja eräänlainen tunnetila.

Sekä Paulan että Sylvian esimerkit näyttävät, että selkeä rajanveto eri kielten välille ei aina ole yksinkertaista. Naisten arjen kokemuksissa englanti ja suomi kietoutuvat toisiinsa erottamattomalla tavalla. Ilman molempien kielten läsnäoloa heidän kokemuksensa eivät olisi mahdollisia. Monikielisyys ei esiinny heidän arjessaan usean kielen ”täydellisenä” hallintana (vrt. Blommaert & Backus 2011; Blommaert *et al.* 2005). ”Epätäydellisyydestään” huolimatta suomen resurssit auttavat tekemään näkyväksi suomalaisia juuria englanninkielisessä arjessa. Englanninkielisten reseptien ja suomenkielisten ruoannimien yhdistyminen Paulan arjessa osoittaa, miten sekä vahvemman enemmistökielen ja typistyneen perinnekielemien resurssit voivat toimia samassa kontekstissa erilaisissa mutta hyvin merkityksellisissä tehtävissä. Englanti toimii harrastuksen mahdollistavana kielellisenä resurssina, kun taas suomi sitoo harrastuksen ajatuksen ja tunteiden tasolla Paulan suomalaisiin juuriin. Samanlaista työnjakoa kielten suhteen on havaittavissa myös Sylvian esimerkissä. Englannin avulla Sylvia pystyy toimimaan muiden musiikin harrastajien parissa, kun taas suomeksi laulaminen kietoo harrastuksen tunnetasolla hänen lapsuuteensa ja vanhempiinsa. Kahden ”täydellisen” kokonaisuuden sijaan suomi ja englanti muodostavat naisten arjessa toimivan kielirepertuaarin (Blommaert 2005: 254), josta he poimivat omiin kielenkäyttökonteksteihinsä sopivia resursseja (ks. myös Dufva & Pietikäinen 2009). Suomi ja englanti voidaan siis nähdä heidän arjessaan toistensa heikkouksien täydentäjinä; pelkästään toisen kielen resurssien avulla merkitset eivät välittyisi Paulan ja Sylvian toivomilla tavoilla.

Seuraavassa esimerkissä tarkastellaan Hennan elämänkaaren eri vaiheessa asemoitumisessa tapahtuneita muutoksia hänen tärkeimmälle suomalaiselle esineelleen, kanteleelle (kuvio 17), antamien merkitysten avulla. Mielenkiintoisen esinevalinnasta tekee se, että ennen Yhdysvaltoihin asettumista kanteleella ei juuri ollut merkitystä ensimmäistä siirtolaispolvea edustavan Hennan elämässä; pikemminkin päinvastoin:

- (70.) Henna: lapsena ja nuorena nii, ei mua kiinnostanu ollenkaan, enkä mää tienny ku yhden ihmisen joka soitti kannelta ja
 Anu: [nii]
 Henna: ja totaa, paitsi sitte radiossa oli nää Pokelat
 Anu: [nii]
 Henna: joita ei jaksanu kuunnella ollenkaan ((molemmat nauravat)) (,) ja tota, sitte oli, öö, yks semmonen opettaja, joka (,) oli siellä (suomalaisessa kotikaupungissa), pidettiin tämmösiä jotain illanviettotilaisuuksia, kun me oltiin nuoria, että oli joku illanvietto ensin ja sitten oli tanssia
 Anu: [nii]

- Henna: sen jälkeen ja kaikki odotti että nyt äkkiä se ohjelma pois et me päästään tanssimaan ((naurahtaa))
- Anu: [nii]
- Henna: ja tota, eikä (,) tää vaan soitti soitti sitä kannelta ja
- Anu: [nii]
- Henna: ei siitäkään jääny hyvä muisto siitä kanteleen soittajasta ja ((Anu naurahtaa)) (,) mutta sitte täällä et ois se nyt kiva kokeilla jos miltä se minkälaista kannelhomma on
- Anu: [nii]
- Henna: ja, jaa Seattlessa oli toi (...) ää Finfest (...) yhekskytyheksän (...) ja sillon niillä oli tällöinen kantelekurssi täällä järjestettynä
- Anu: [joo]
- Henna: kuulin vasta siellä paikan päällä et se on ja mää sanoin että oi ku että ois, pääsisköhän tonne mukaan vielä
- Anu: [nii]
- Henna: se sano että kyl sä sinne sovit varmaan
- Anu: [nii]
- Henna: mää sanoin et ei mulla oo kannelta ja se sano et ei se mitään me laitetaan sulle kannel (...) emmä ollu koskaan soittanu ja
- Anu: [nii]
- Henna: siellä mää sitte takustelin mukana kolme päivää mutta innostuin niin hirveesti (,)
- Anu: [joo]
- Henna: että tuota menin kotiin ja tilasin heti kanteleet

Esimerkissä heijastuu erinomaisesti kanteleen Hennan elämässä saama monitoimisuus. Soittimella ei ole Hennan elämässä yhtä pysyvää merkitystä (vrt. Pietikäinen 2011; Kress & van Leeuwen 2006). Vaikka Henna kertookin aiemmin haastattelussa olleensa lapsuudesta asti kiinnostunut musiikista ja soitteleensa harrastusmielessä pianoa, asemoi hän kanteleen tämän esimerkin sanavalinnoilla ja rakenteilla (*ei mua kiinnostanu ollenkaan, ei jaksanu kuunneella ollenkaan ja nyt äkkiä se ohjelma pois et me päästään tanssimaan*) Suomessa elämänsä nuoruuden ulkopuolelle ja lähinnä rasittavaksi soittimeksi. Kantele ei tuolloin pystynyt kilpailemaan kiinnostavuudessa muiden harrastus- ja musiikinkuuntelumahdollisuuksien kanssa.

Asemoituminen kantelemusiikkia kohtaan muuttuu pikkuhiljaa Amerikassa asuttujen vuosien myötä. Henna rakentaa itsestään kielielämäkertahaastattelussa kuvan aktiivisena suomalaisyhteisön jäsenenä, joka on vuosien aikana ollut mukana osallistujana tai järjestäjänä lukuisissa suomalaisjärjestöjen tapahtumissa. Vuonna 1999 Seattlessa järjestetyn *FinnFestin* aikaan aika tuntui kypsältä vanhan siirtolaiskannan amerikansuomalaisten parissa suosituksen (vrt. Hakala 1997) kantelemusiikin kokeiluun. *FinnFestin* kantelekurssin innoittamana Henna innostui hankkimaan itselleen kaksi erikokoista kannelta ja on ollut siitä lähtien aktiivisesti mukana Seattlen ja sen lähiseutujen kanteleeryhmien toiminnassa.

Appadurain (1996: 5) mukaan ihmisten toimintaa on mahdollista ymmärtää vain seuraamalla siihen kytkeytyviä, eri aikojen ja paikkojen läpi kulkevia elämänkaaria (eng. *trajectory*). Elämänkaari, jonka Hennan asemoituminen kanteletta kohtaan on kulkenut, kietoutuu liikkuvuudesta johtuvaan resurssien uudelleen järjestymiseen kielten hierarkkisella asteikolla sekä tämän suomen kielen toimintamahdollisuuksille aiheuttamiin muutoksiin. Blommaertin, Collinsin ja Slembrouckin (2005: 202) ajatuksia lainaten Hennan asemoitumisessa

tapahtuneet muutokset johtuvat hänen ja suomen kielen liikkumisesta sosiaalisesti latautuneesta kontekstista toiseen. Seattlessa pelkän suomen kielen korostaminen kaventaa huomattavasti vaihtoehtoja tuoda esiin suomalaisuutta. Mikäli suomalaisuudeksi laskettaisiin pelkkä kielellisten resurssien hallinta, voisi Henna jakaa suomalaisuuttaan vain oman perheensä ja muiden, pääosin ensimmäisen polven siirtolaisten kanssa, jotka myös hallitsevat suomen kielelliset resurssit. Kanteleen kautta hänellä on mahdollisuus jakaa kokemuksiaan myös suomea taitamattomien amerikansuomalaisten kanssa sekä tehdä omia juuriaan näkyviksi myös amerikkalaisille, joilla ei ole mitään suhteita Suomeen (vrt. Pietikäinen & Kelly-Holmes 2011). Blommaertia (2007) soveltaen kantele kohosi Yhdysvaltoihin asettumisen myötä Hennan elämässä korkeammalle hierarkkiselle asteelle. Suomessa pitkästyttävältä tuntuneesta soittimesta tuli siirtolaiskontekstissa Hennalle uusi ja näkyvä tapa olla suomalainen, joka on tavoitettavissa myös ilman suomen kielen hallintaa. Vaikka Henna kertoo nauttivansa kanteleen soitosta ja siinä kehitymisestä ihan musiikillisistakin syistä, ei musiikki ole hänelle enää pelkästään musiikkia. Sen sijaan siitä on vuosien myötä tullut tärkeä suomalaisiksi asemoitumisen keino.

- (71.) Henna: et se on suomalainen instrumentti nii kyl se totta kai se on se
 Anu: [nii]
 Henna: suomalaisuus on erittäin tärkeä ja mitä kauemmin sä olet poissa niin
 Anu: [nii nii]
 Henna: sitä tärkeämmäksi se tulee

KUVIO 15 Hennan tärkein suomalainen esine: kantele

Hennan kanteleinnostuksen elämänkaaresta näkyy, miten ainutkertaisilta tuntuvista asemoinneista voi tulla pidempiaikaisia ja miten ne voivat siten muuttua osaksi yksilön identiteettiä (vrt. Johnstone 2009). Ajatuksen tasolla jo ehkä kauemmin kytenyt asennoitumismuutos suomalaisuutta ja suomen kieltä koh-

taan tuli näkyväksi Hennan osallistuttua *FinnFestin* kantelekurssille. Kurssin jälkeen kanteleesta tuli kertaaheitolla väline, jonka kautta Henna saattoi orientoitua suomalaisuuteen nähden. Hennan nykyinen tapa asemoitua on ”kaleidoskooppinen” (Hill 1995) risteymä menneeseen, nykyisyyteen ja tulevaisuuteenkin sijoittuvista aseman ostoista. Selittäessään asemoitumisensa läpikäymiä muutoksia Henna pyrkii luomaan sekä itselleen että kuulijalleen selkeää ja yhtenäistä kuvaa itsestään (Ezzy 1998: 243); hänen suomalaisuutensa on muuttunut luonnollisella tavalla Suomesta Yhdysvaltoihin liikkumisen myötä ja sopeutunut amerikkansuomalaiseen yhteisön perspektiiviin (asteikolle, Blommaert 2007). Hennan muuttuneen asemoitumisen kanteleen suhteen voidaan ajatella symboloivan myös hänen laajempaa minuuden läpi käymää muutosprosessia. Henna on Yhdysvalloissa vietettyjen vuosien myötä muuttanut asemoitumistaan maailmalla käymässä olevasta suomalaisesta amerikkansuomalaiseksi, jonka pysyvä koti on Yhdysvalloissa ja jolle Suomi edustaa rakasta vierailupaikkaa (ks. Hennan luvun 7.1.1 esimerkissä 39 tekemä ero koti- ja synnyinmaan välillä). Koska elämän keskipiste on liikkunut maantieteellisestä paikasta toiseen, kokee Henna myös luonnolliseksi asemoitua suomalaisuuden suhteen uuden asuinpaikan tarjoamista lähtökohdista sekä hyödyntää uudella kielellisen asteikon tasolla toimivia resursseja.

8.3 Tieto - esineiden tarinat tiedonlähteinä

Tässä alaluvussa esiteltävissä esimerkeissä yhdistyvät vahvasti edellisissä luvuissa tarkastellut ulottuvuudet *tunne* ja *tekeminen*, mutta ennen kaikkea esimerkit tekevät näkyviksi esineisiin kietoutuvan *tiedollisen* ulottuvuuden. Ymmärrän esineisiin liittyvän tiedon ja sen keruun Bishopia, Couplandia ja Garrettia (2003: 45) mukaillen dynaamiseksi ja toiminnalliseksi prosessiksi, jonka alkuajankohta saattaa löytyä monien vuosien takaa mutta joka on edelleen kesken.

Sukututkimuksen teosta innostunut Marc valitsi tärkeimmäksi esineeseen suomalaistaustaiselta isältään perimänsä valokuva-albumit (kuvio 16), jotka tekevät sivuillaan konkreettisiksi Marcin Suomesta Yhdysvaltoihin lähteneiden sukulaisten vaiheita. Kuvat kätkevät lisäksi taakseen tarinoita ja tietoja sukulaisista, jotka auttavat Marcia ankkuroimaan paikkaansa suvun jäsenenä ja ihmisenä ylipäätään.

Perinteisesti amerikkalainen yhteiskunta ja sen ideologiat eivät ole kansalaisiaan juuri sukututkimukseen kannustaneet. Euroopasta uudelle mantereelle lähteneiden siirtolaisten ajatuksena oli alun alkaen luoda vanhan mantereen kaavoista poikkeava yhteiskunta. Yhtenä amerikkalaisuuden keskeisinä rakentajina on ajatus *self-made manista*; miehestä tai naisesta, joka on luonut uransa ja asemansa omien saavutustensa, ei vanhempiensa tai muiden sukulaistensa tekojen ansiosta. Vielä 1970-luvulle asti vallinneiden sulatusuuni-metaforaa (eng. *melting pot*) hyödyntäneiden ideologioiden taustalla oli puolestaan ajatus siitä, että eri puolilta maailmaa Yhdysvaltoihin saapuneiden siirtolaisten tulisi mah-

dollisimman nopeasti sulautua sekä kielellisesti että kulttuurisesti amerikkalaiseen elämänmenoon ja arvoihin. Tuolloin eteenkin siirtolaisten jälkeläiset saattoivat hävetä vanhempiansa aksenttia ja "normaalista" poikkeavia tapoja, mistä syystä sukututkimukseen ei juuri löytynyt innostusta. (Ks. Bidlack 1983: 9-10.) 1960-luvulla alkaneen etnisen heräämisen (Fishman 1985, 2004) seurauksena sukututkimusten teko on ollut Yhdysvalloissa jo vuosia erittäin suosittua. Sukututkimuksen laadintaan perehdyttävät erilaiset Internet-sivustot keräävät paljon kävijöitä ja sukutaustastaan kiinnostuneille amerikkalaisille on tarjolla monenlaisia tutkimusta helpottavia apuvälineitä internetpohjaisista hakukoneista erilaisiin software-ohjelmiin.

Sukututkimus johtaa väkisinkin ajatukseen tiettyyn ryhmään kuulumisesta (tai kuulumattomuudesta). Sukututkimuksen teon suosiota perustellaan mm. ihmisten käsityksillä siitä, että perheet olivat aikaisemmin huomattavasti nykyistä vakaampia ja yhtenäisempiä kokonaisuuksia. Perhekeskeisyyden vähenyttyä voidaan sukututkimusinnostusta ymmärtää tietynlaisena turvasataman etsintänä nopeasti muuttuvassa maailmassa. (vrt. Harvey 1989; Skolnick 1991.) Toisaalta halun etsiä vastauksia *mistä minä tulen* -kysymyksen voidaan ajatella kuuluvan luonnollisella tavalla ihmisenä olemiseen. Eteenkin siirtolaiskontekstissa ihmisen poikeudessa usein kieleltään, kulttuuriltaan, nimeltään tai ulkonäöltään valtaväestöstä nousee tämä kysymys tavallista useammin pintaan.

KUVIO 16 Marcin tärkein suomalainen esine: isältä perityt valokuva-albumit

Marcin kiinnostuksen juuriaan ja suomalaisia sukulaisia kohtaan voidaan katsoa syntyneen jo lapsena. Kuten luvussa 6.2.2 (esimerkki 31) todettiin, Marcin suomalaissyntyinen isä ei puhunut lapsilleen suomea eikä juuri kertonut suomalaisuudesta muutenkaan. Suomalaiset juuret olivat aina kuitenkin kiinnostaneet Marcia ja muutettuaan kotoa hän koki viimein olevansa vapaa ottamaan

toimijuutta niiden suhteen. Marc aloitti tuolloin suomen kielen opinnot sekä ryhtyi tekemään sukututkimusta. Ennen kuolemaansa Marcin isä antoi pojalleen perheen vanhat valokuva-albumit, joissa on kuvia perheen ja suvun jäsenistä sekä suomalaisilla lähtöseuduilla että Yhdysvalloissa.

Marcin tiedot suomalaisen suvun jäsenistä ja heidän vaiheistaan olivat ennen sukututkimuksen aloittamista varsin hatarat. Perhealbumien ja sukututkimuksen kautta edesmenneet sukulaiset ovat visuaalistuneet ja tulleet hänelle todellisiksi henkilöiksi. Haastattelussa Marc nosti useaan otteeseen esiin tätinsä Armin, joka oli kuollut vuosia ennen Marcin syntymää. Marcin esitellessä toistuvasti tätinsä passikuvasta skannattua suurennosta aloin ihmetellä, miten henkilö, jota Marc ei ole koskaan edes tavannut, on voinut nousta niin keskeiseen asemaan Marcin suomalaisuuden suhteen. (vrt. eng. termi *rich point*; Agar 1996: 100-107). Kysyessäni Marcilta Armin merkityksestä hän vastasi seuraavasti:

- (72.) Marc: I have so few (,) uhm, close Finnish relatives
 Anu: [yeah]
 Marc: all my relatives are second cousins (...) but besides, you know, there are only two people, well Armi, Juha and my dad
 Anu: [yeah]
 Marc: in my family
 Anu: [yeah]
 Marc: so since Armi had passed away it was just Juha
 Anu: [yeah]
 Marc: and I just felt like, and I never met my grandparents
 Anu: [yeah]
 Marc: they were in Finland the whole time
 Anu: [yeah]
 Marc: until they passed away
 Anu: heh[yeah]
 Marc: and so I feel like there's I've no connection,
 Anu: [yeah]
 Marc: to, to close relatives
 Anu: [yeah]
 Marc: Juha was is really only person, and his my uncle
 Anu: [mhm]
 Marc: so uhm, so yeah, uhm, my dad never mentioned Armi really when we were, growing up and I just, when I was doing the ge- genealogy and the family tree
 Anu: [yeah]
 Marc: then I found out that he had a sister Armi and
 Anu: [yeah]
 Marc: she died in (a year in the 1930s) or something
 Anu: [yeah]
 Marc: so, I wanted to learn all I could about her because
 Anu: [yeah]
 Marc: I have you know an aunt
 Anu: [yeah]
 Marc: I don't have any other aunt
 Anu: [yeah]
 Marc: on that side of the family

Marcin isän puolen sukulaiset asuvat suurimmaksi osaksi Suomessa ja Suurten järvien osavaltioissa Yhdysvalloissa. Seattlen seudulla asuu vain Marcin nyt jo edesmenneen isän veli. Suvun valokuva-albumeja tutkiessaan Marc kuuli isältään tämän vielä eläessä yhden kuvissa esiintyneen tytön olevan isän teini-

ikäisenä menehtynyt sisar Armi, Marcin täti. Koska Marcin muut sukulaiset asuivat kaukana eikä heillä siten ollut juuri osaa Marcin arjessa ja koska hänen setänsä ei tuntunut hänestä syystä tai toisesta läheiseltä, nosti Marc jo kauan ennen hänen syntymäänsä menehtyneen tätinsä symboloimaan suhdettaan suomalaisen sukuunsa. Armista tuli Marcin ajatuksissa tärkeä ihminen, jonka elämästä hän halusi kerätä mahdollisimman paljon tietoa. Franklin (2001: 306) siteeraa Strathernia todeten, että ihminen voi omalla toiminnallaan aktiivisesti luoda identiteettiään ja asemoida itseään keksimisen ja tiedon avulla. Sukulaisista saatujen tietojen kautta sukututkimusta tekevä henkilö voi luoda todellisia tai kuvitteellisia suhteita näihin henkilöihin (vrt. *ibid.*). Keräämänsä tiedon ja omien haaveidensa kautta Marc itsekin toteaa yrittävänsä rakentaa puuttuvaa yhteyttä itsensä ja sukunsa välille.

- (73.) Marc: so I'm really lacking an extended family
 Anu: [yeah]
 Marc: and so that's why it's kind of important to me (...) cause I don't have that that connection and so I'm trying to make one
 Anu: [yeah yeah]
 Marc: (...) for what ever reason I've I've really taken to Armi
 Anu: [yeah]
 Marc: who you know, who died (almost 30) years
 Anu: [yeah]
 Marc: before I was born
 Anu: [yeah, yeah]
 Marc: but I have her here here in pictures

Olemattomat läheiset sukulaissuhteet saavat Marcin tuntemaan, että hänen elämästään puuttuu jotain oleellista (*I'm really lacking an extended family*). Valokuvat ja aktiivinen suomalaisiin juuriin liittyvä tiedonkeruu tarjoavat hänelle resurssin koettaa muuttaa tilannetta ja rakentaa yhteyttä hänen itsensä ja sukunsa välille (*cause I don't have that that connection and so I'm trying to make one*). Vaikka konkreettista suhdetta esimerkiksi kauan sitten kuolleeseen tätiin ei edelleenkaan ole olemassa, on täti olemassa Marcille kuvien ja tiedon kautta (*I have her here here in the pictures*). Marcin ajatuksissa täti edustaa kenties juuri sellaista läheistä ihannesukulaista, josta hän on aina haaveillut. Todellisen suhteen poissaolo jättää tilaa haaveiluun siitä, miten erilaista kaikki olisi, jos täti olisi vielä elossa.

Kaiken kaikkiaan perhealbumien kuvat ja kuvien henkilöiden elämäntarinat konkretisoivat Marcille hänen sukunsa vaiheita. Samalla, kun suvusta tulee tiedon lisääntymisen kautta Marcille todellisempi, myös hänen oma olemassa olonsa ja sen taustat rakentuvat. Monitoimisuuden lähtökohdista ajatellen (Kress & van Leeuwen 2006, Pietikäinen 2011) albumit ovat täten samanaikaisesti konkreettinen todiste sukulaisista sekä myös Marcin oman aseoitumisen symboli (vrt. Pahl 2005: 354).

Tieto ja sen lisääntyminen ovat merkityksellisiä myös Laurenin tärkeimmäksi valitseman esineen tarinassa. Laurenin esine on hänen äidiltään saamansa Tapio Wirkkalan suunnittelema *Kantarelli*-maljakko, jonka äiti puolestaan on saanut Laurenin tietojen mukaan omalta äidiltään tai joltakin muulta sukulaiseltaan tuliaisena Suomesta 1950-luvun puolivälissä (Lauren ei mainitse haas-

tattelussa maljakon alkuperäistä nimeä). Seuraavassa haastattelukatkelmassa Lauren kertoo, mikä tekee maljakosta hänelle tärkeän:

- (74.) Anu: why is it important to you, just
 Lauren: uuhm, well one thing I think it's a beautiful vase
 Anu: [yeah it is]
 Lauren: it is very lovely
 Anu: [yeah]
 Lauren: and it was something that was very much treasured by my mother
 Anu: [mhm]
 Lauren: and she used it
 Anu: [mhm]
 Lauren: all my growing up
 Anu: [yeah]
 Lauren: it wasn't put away oh, this is too valuable to be used
 Anu: [yeah]
 Lauren: no, she used it, it was, my mum didn't have a lot things of beauty
 Anu: [yeah]
 Lauren: but that was one of them
 Anu: [yeah yeah]
 Lauren: and she took care of it, I mean, it's in perfect condition
 Anu: [yeah] (...) did you know it, when you were a child that it was a Finnish
 Lauren: oh, absolutely (...) that was one of the thing my mum didn't have a lot (...) attached to her heritage
 Anu: [yeah]
 Lauren: that, the Finnish vase I think that's what she called it
 Anu: [yeah]
 Lauren: her Finnish vase

Maljakkoon kietoutuu Laurenin tarinassa monitasoisia merkityksiä. Yhdistämättä maljakkoa millään tavalla suomalaisuuteen Lauren pitää sitä visuaalisesti kauniina (*beautiful vase (...) very lovely*). Tämän ”objektiivisen” kauneuden rinnalla maljakko edustaa hänelle myös jotakin paljon henkilökohtaisempaa. Se on konkreettinen muisto Laurenin lapsuudesta ja äidistä, jolle maljakko oli erittäin tärkeä. Lauren muistelee äidin kutsuneen maljakkoa omaksi suomalaiseksi maljakokseen (*the Finnish vase I think that's what she called it (...) her Finnish vase*). Hän piirtää äidistään kuvan kaiken kaikkiaan vaatimattomana ihmisenä. Maljakko oli hänelle kuitenkin niin suuri ylpeyden aihe, että hän ei huolimatta sen mahdollisesta särkymisestä pelännyt käyttää sitä. Hän halusi suomalaisen maljakon kodissaan kaikkien nähtäville. Jotakin äidin maljakolle antamasta arvosta kielii myös Laurenin aiemmin haastelussa kertoma tarina. Lauren sanoi äitinsä säilyttäneen maljakossa vuodelta 1985 peräisin olevaa suomalaista lehtileikettä maljakon muotoilijan Wirkkalan kuolemasta. Kellastunut lehtileike on nostettu vaasin viereen kuviossa 17.

Sinänsä ei ole erikoista, että maljakko oli noussut niin keskeiseen asemaan Laurenin äidin kodin esineistöissä. Wirkkalan muotoilemat esineet ovat usein haluttuja lahjoja ja arvostettuja esineitä myös Suomessa asuvien suomalaisten kodeissa. Liikkuessaan tuliaisen muodossa Suomesta Seattleen ja osaksi Laurenin äidin arkea saa maljakko korostetun aseman suomen kielen resurssien symbolina. Iedeman (2003: 48) mukaan yksi multimodaalisen kielikäsityksen ja analyysin erityispiirteitä on tehdä näkyväksi eri semioottisten välineiden suhteet ja

niiden keskinäinen työnjako. Laurenin äidin arjen kieli oli aikuisikään mennessä vaihtunut suomesta englantiin ja hän kommunikoi suomeksi enää hyvin heikosti. Maljakko otti hänen arjessaan kommunikatiivisten resurssien paikan suomalaisuuden välittäjänä.

KUVIO 17 Laurenin tärkein suomalainen esine: äidin maljakko

Samoin kuin Paulan ja Sylvian tärkeimmät esineet (ks. luku 8.2) myös Laurenin maljakko on ollut tavalla tai toisella läsnä hänen arkeaan ja suomalaisuutensa maisemaa lapsuudesta saakka. Englanninkielisessä kodissa kasvaneen Laurenin suomalaisuuden kokemukset ovat kietoutuneet muistoihin, joihin liittyy vahvasti materiaalisuus ja esineisiin kytkeytyvät tarinat (vrt. luku 6.2.1 ja esimerkki 24, Laurenin tarina koristelaatasta). Laurenille äidin maljakko on resurssi, jonka kautta hän on lapsuudestaan saakka kokenut yhteyttä suomalaisuuteen, johonkin amerikkalaisuudesta poikkeavaan ja erilaiseen sekä äidin kovasti arvostamaan. Maljakko sai uusia merkityksiä Laurenin vieraillessa muutamia vuosia sitten Helsingissä Suomen kansallismuseossa. Äidin aina arvokkaana pitämän maljakon arvo nousi Laurenin silmissä astetta korkeammalle (vrt. Blommaert 2007), kun hän näki samanlaisen maljakon museon kokoelmissa.

- (75.) Lauren: I saw (the vase), in the museum
 Anu: [yeah]
 Lauren: and I have a picture of it
 Anu: [aha]
 Lauren: through the museum class

- Anu: oh that's really the, you would have to pay a lot to get that vase nowadays it's really like a valuable thing
 Lauren: well and that's what it my cousin said and and mom knew that it was valuable
 Anu: [mhm]
 Lauren: now, what price to put on it
 Anu: [yeah]
 Lauren: I don't know (...) the actual dollars I don't know
 Anu: exactly, but that's really nice and it's funny that you saw it in the museum then
 Lauren: well maybe it was just like wow that is that is way cool

Scollonin ja Scollonin (2004; vrt. myös Lane 2009: 466) mukaan symboliset arvot ja merkitykset eivät ole sinällään esineisiin liittyviä ominaisuuksia. Sen sijaan ne muotoutuvat niihin liittyvän sosiaalisen toiminnan tuloksena (vrt. myös käsitykset kielistä sosiaalisen toiminnan tuotteina luvussa 3.1). Laurenin museovierailulla yllättäen saamat maljakkoon liittyvät tiedot muuttivat hänen suhtautumistaan äidiltä perimäänsä esineeseen. Vaikka maljakko oli ollut hänestä aina kaunis ja merkityksellinen sen mukanaan kantamien muistojen takia, sai se museokäynnin myötä uudenlaista lisäarvoa. Maljakko ei ollut enää arvokas vain Laurenin ja hänen äitinsä silmissä vaan myös muiden suomalaisten silmissä. Maljakon löytyminen museovitriinistä osoitti, että maljakko on autenttinen ja merkittävä suomalainen esine ja että se on osa suomalaista historiaa.

Haastattelukatkelmaan nivoutuu osuvasti muiden ihmisten ja makrotason vaikutus Laurenin maljakolle antamiin merkityksiin. Durantin (2004: 541) mukaan kielenkäyttäjät luovat sosiaalisen toimintansa avulla todellisuuksia, joilla on potentiaalisia mahdollisuuksia vaikuttaa kenen tahansa toimintaa seuraavan käsityksiin ja kokemuksiin. Kansallismuseon työntekijöillä on tahtomattaan ollut merkittävä vaikutus Laurenin kokemuksiin. Heidän toimintansa taustalla vaikuttavat puolestaan erilaiset ideologiat, joiden avulla ja joita noudattaen suomalaisuutta pyritään museon näyttelyjen kautta representoimaan juuri tietynlaisena. Tiedon lisääntyminen liitti Laurenin arjen kokemuksen osaksi makrotason tapahtumia. Maljakko ei ole enää risteymä, jossa kohtaavat vain Laurenin ja äidin elämäkaaret ja muistot. Sen sijaan Lauren asemoi maljakkoa risteymässä, jossa kohtaavat myös laajemmat kielenkäytön kontekstit (Norris & Jones 2005; Scollon & Scollon 2004, ks. myös Lane 2006, 2009.) Maljakon laajemmista merkityksistä saatujen tietojen myötä Laurenin tapa käsitellä maljakkoa kotioloissa muuttui:

- (76.) Lauren: the other day or maybe a couple of weeks ago I had it out cause I had some flowers in it
 Anu: [yeah]
 Lauren: and I kind of fumbled with it and of course on this rock ((keittiöpöytä))
 Anu: [yeah]
 Lauren: (...) so uhm after seeing it in the museum
 Anu: [yeah]
 Lauren: mhmh I thought, holy moly
 Anu: [yeah]
 Lauren: I have to be much more careful with it so
 Anu: [yeah]
 Lauren: so it is up there ((vitriini, jossa hän maljakko säilyttää))

Oltuaan lähellä tiputtaa maljakon keittiöpöydän kiviselle pinnalle Lauren päätti siirtää sen näkyvältä paikalta olohuoneesta keittiön vitriiniin. (Kuviota 17 varten Lauren nosti maljakon esiin vitriinistä.) Nähtyään maljakon museossa Lauren alkoi asemoida maljakkoa myös arjen tasolla aiempaa merkityksellisemmäksi. Mikäli maljakko jostain syystä rikkoutuisi, rikki ei menisi vain henkilökohtaisesti vaan myös rahallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas esine. Suomesta Seattleen liikkunut maljakko sai täten Laurenin arjessa uusia merkityksiä käänteisen, Seattlestä Suomeen suuntautuneen liikkuvuuden (matkailun) myötä.

8.4 Esineet osana kielielämäkerrallista tutkimusta

Soveltavan kielitieteen teoreettisten käsitysten laajennuttua ymmärtämään kielen ei pelkästään kielellisenä vaan erilaisten semioottisten resurssien kokoelmana monimuotoistui myös kielen tutkimisen metodologiset lähtökohdat (ks. luku 5.2.2). Vietettyäni Seattlessa ja tutkimuskentällä vain muutamia viikkoja, minulle kävi selväksi, että kaupungissa asuvien amerikansuomalaisten suomalaisuus on vahvasti kiinni myös muissa kuin kielellisissä resursseissa. Kenttähavaintojen lisäksi minua innostivat materiaalisen aineiston keräämiseen ja analysoimiseen Pahlin (2004), Pahlin ja Pollardin (2007) sekä Lanen (2006, 2009) siirtolaiskielten parissa tekemät ja materiaalisuudesta ammentavat tutkimukset. Näissä tutkimuksissa esineitä on tarkasteltu onnistuneesti osana kielenkäyttäjien kielirepertuaareja ja -maisemaa. Omassa tutkimuksessani halusin ennen kaikkea selvittää, millaisen aseman materiaaliset resurssit saavat haastateltavieni suomen resurssien joukossa ja sitä myöten kielielämäkertojen rakentajina.

Hodge ja Jones (2000: 317), jotka ovat omassa tutkimuksessaan käyttäneet valokuva-aineistoa, laskevat multimodaalisen aineiston hyödyiksi seuraavia tekijöitä:

- tukee ja kontekstualisoi muuta tutkimusaineistoa
- tuo esiin laajempia ideologioita ja linkkejä makrotasoon
- voi nostaa esiin uusia kysymyksiä
- voi päästää tukijan käsiksi tutkimukseen osallistujan kokemuksiin paremmin kuin sanallinen kieli
- tekee näkyväksi kielenkäyttäjän maailmaa ja tuo esiin hänen omat representaationsa siitä
- tuo esiin tutkimukseen osallistujan omaa persoonaa eikä tee hänestä vain tutkimusobjektia
- tekee tutkimuksen teosta dialogisempaa

Nämä tekijät toteutuivat myös kielielämäkertoihin ja materialisuuteen keskittyvässä tutkimuksessani. Haastateltavieni esittelemät esineet täydensivät monessa mielessä haastatteluaineistoa. Esineet osoittautuivat kielielämäkertahaastattelujen osana varsin hedelmällisiksi tavoiksi hahmottaa haastateltavien suomen kielen resurssien saamia muotoja sekä heidän kokemustensa yhteyttä laajempi-

en ideologioiden ja tapahtumien elämänkaariin. Esineet ja haastattelut tarjosivat yhdessä monipuolisen näkökulman haastateltavien kielielämäkertoihin, joka pelkkää haastatteluaineistoa hyödyntämällä olisi jäänyt tavoittamatta.

Esineet innoittivat haastateltavia kertomaan muistoista ja kokemuksista, joita he tuskin olisivat ottaneet puheeksi ilman esineitä. Hyvänä esimerkkinä tästä on Marcin luvussa 8.3 kertoma tarina edesmenneestä tädistään. Täti osoitautui monin tavoin merkitykselliseksi Marcin juurten etsinnän kannalta. Hänen tarinansa on kuitenkin niin tiivistä sidottu perheen valokuva-albumeihin ja ei-kielellisiin resursseihin, ettei Marc todennäköisesti olisi hoksannut hänestä pelkän haastattelun puitteissa kertoa. Materiaalisten resurssien mukaan otto rohkaisi sen sijaan Marcia kertomaan myös niistä resursseista, jotka jäivät perinteisen kielen määritelmän ulkopuolelle. Marcin tätiin liittyvä tarina nostatti myös minussa, tutkijassa, esiin uudenlaisia kysymyksiä, jotka ilman Marcin valokuva-albumeja olisivat jääneet kokonaan huomioimatta.

Haastateltavieni esittelemät esineet olivat nimenomaan heidän itsensä valitsemia. Vaikka monet haastatteluista tehtiinkin haastateltavien kotona, jolloin pääsin tarkastelemaan esineitä niiden oikeissa säilytys- ja käyttökonteksteissa, ei minulla silti ollut mahdollisuutta tarkistaa, kuinka merkittävä asema esineillä todellisuudessa on haastateltavieni arjessa. Tässä mielessä aineistonkeruutapani poikkeaa radikaalisti esimerkiksi Lanen (2006) tutkimuksesta, jossa analysoitavat esineet ovat nousseet esiin tutkijan kenttähavaintojen perusteella, ei tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden valintojen kautta. Aineistonkeruutapani nivoutuu kuitenkin yhteen kielielämäkerrallisten lähtökohtien kanssa. Kielielämäkerrroissa rakentuva todellisuus on kertojan subjektiivinen kuvaus maailmasta ja sen tapahtumista. Samalla tämä subjektiivinen todellisuus ymmärretään siksi todellisuudeksi, jollaisena kertoja maailmansa ymmärtää ja haluaa sen muille esittää (Pavlenko 2007). Esinevalinnat edustavat siis haastateltavien tapaa representoida omaa suomalaisuuttaan. Heille annettu valta tutkimusmateriaalin tuottajina lisäsi myös heidän toimijuuttaan tutkimukseen osallistujina. Tutkijan ja tutkittavan välinen työnjako muodostui täten varsin dialogiseksi.

8.5 Yhteenveto

Tässä luvussa analysoitiin amerikansuomalaisten suomen kielen resurssien materiaalistumista. Aineistona hyödynnettiin haastateltavien itse valitsemia esineitä, jotka he kokivat merkityksellisiksi suomalaisuutensa ja suomen resurssiensa näkökulmasta, sekä näihin liittyviä ja kielelliseen elämäkertaan kietoutuvia tarinoita. Erityisen kiinnostuneena tarkasteltiin kielellisten resurssien liikkuvuutta, niiden esineiden kautta samaa monimuotoisuutta, esineiden tarinoissa esiintyviä muita ihmisiä, haastateltavien kokemusten nivoutumista yhteen makrotason tapahtumien kanssa sekä esineiden merkitystä haastateltavien asemoitumisprosessissa. Analyyttisenä työvälineenä sovellettiin Bishopin, Couplandin ja Garrettin (2003) etnisille identiteeteille antamia ulottuvuuksia *tunne, tekeminen ja tieto*.

Hennan kanteletta lukuun ottamatta jokaisen haastateltavan esineen elämänkaareen kietoutuivat oleellisena osana toiset ihmiset ja menneet sukupolvet. Liisan, Sylvian, Paulan ja Laurenin esineiden tarinoissa keskeiseen asemaan nousi oma äiti, Terhin tarinassa isovanhemmat ja Marcin tarinassa isä ja täti. Esineet tarjosivat haastateltaville mahdollisuuden asemoida itseään osaksi suomalaisuutta ja oma suvun jatkumoa Seattlesta käsin. Vaikka Hennan esineen tarinassa oma suvun jäsenet eivät olleetkaan samalla tavalla keskeisessä asemassa, korostuu myös hänen tarinassaan esineen tarjoamat suomalaisia juuria korostavat asemoitumismahdollisuudet.

Kootusti voidaan ajatella, että siirtolaisuus, oma tai aiempien sukupolvien liikkuminen Suomesta Yhdysvaltoihin, on jättänyt haastateltavien elämään jonkinlaisen aukon tai pinon kysymyksiä. Ensimmäisen polven siirtolaisten (Terhi, Liisa ja Henna) arjen kiinnostuskohdat ovat vaihtaneet muuton myötä maantieteellistä paikkaansa. Vaikka elämä kulkeekin normaaleissa uomissaan Seattlessa, on Suomeen silti jäänyt jotakin. Esineiden kautta he pyrkivät nivomaan amerikkalaiseen arkeensa kotoa perimiään ja suomalaisuuteen liittämääns arvoja sekä tunteita siitä, että jossakin on kieli, kulttuuri, ihmiset ja juuret, joihin he kuuluvat ja joista heidän oma ajatusmaailmansa ponnistaa.

Myöhempien sukupolvien haastateltaville (Sylvia, Paula, Marc ja Lauren) esineet tarjosivat keinoja luoda siltoja itsen ja suomalaisten perheenjäsenten välille tilanteissa, joissa suomen kommunikatiiviset resurssit eivät tähän tarjoneet mahdollisuuksia. Huolimatta vähäisistä suomen resursseista esimerkiksi Paula pystyi osoittamaan suomalaisuuttaan ja kokemaan yhteyttä äitiinsä ruoanlaiton avulla. Hänen toimijuuttaan laajensi suomalaisia ruokaohjeita sisältävä englanninkielinen reseptikirja. Toisaalta kommunikaation perheenjäsenten kanssa teki mahdottomaksi näiden kuolema. Esimerkiksi Marcilla ei ollut enää mahdollisuutta konkreettisesti tutustua edesmenneisiin sukulaisiinsa. Valokuva-albumien avulla hänelle tarjoutui kuitenkin mahdollisuus saada heihin jonkinlaista yhteyttä sekä määrittää omaa paikkaansa heidän joukossaan.

Kaiken kaikkiaan sekä ensimmäisten että myöhempien polvien haastateltavien esineisiin liittämistä tarinoista heijastui voimakkaasti haastateltavien aktiivisesti ottama toimijuus. Suomen resurssien liikkuminen Suomesta Seattleen ja sukupolvelta toiselle ovat monessa mielessä kaventaneet haastateltavien mahdollisuuksia asemoitua suomalaisiin kielellisiin ja kulttuurisiin juuriinsa nähden. Vaikka liikkuvuus ja siihen liittyvät muutokset ovatkin saattaneet joissakin elämänvaiheissa kahlita haastateltavien toimijuutta (esimerkiksi Marcin elämässä juurten etsintä mahdollistui vasta aikuisena), ei tyypistynyt toimijuus ole jäänyt heidän elämässään pysyväksi olotilaksi. Esineet osoittavat haastateltavien olevan sosiaalisen kontekstin tarjoamin edellytyksin kykeneviä toimijoita omien juurtensa suhteen.

Etnografisen tutkimuksen periaatteisiin kuuluu eteneminen yksilön kokemusmaailmasta kohti siihen kiinnittyviä laajempia kaaria, tapahtumia ja ideologioita (vrt. Blommaert & Dong 2010a; Scollon & Scollon 2004). Tässä luvussa analysoidut esineet ja niiden tarinat osoittivat oivallisesti, miten yksilön kokemukset ovat ymmärrettävissä vasta laajemmasta perspektiivistä tapahtu-

van tarkastelun kautta. Esimerkiksi Terhin puulusikkaan liittämät tunteet avautuivat vasta, kun eri syistä johtuvaa liikkuvuutta tarkasteltiin historiallisena ilmiönä. Laurenin maljakolle lisääntyneen tiedon myötä antamat uudet arvot selittyivät puolestaan samaisen maljakon laajemmassa suomalaisessa kontekstissa saamien merkitysten tarkastelun avulla.

Esineiden analyysin perusteella voidaan todeta, että teoriat kielestä multimodaalisina resursseina (vrt. esim. Blommaert 2010; Lane 2006; Pahl 2004; Pahl & Pollard 2010; Pietikäinen 2011, 2012; Pietikäinen *et al.* 2008) vastaavat selkeästi haastateltavien arjen kokemuksia. Mikäli olisin tässä luvussa tarkistellut kieltä pelkästään kokoelmana lingvistisiä resursseja, olisi ymmärrys suomen resurssien haastateltavien elämässä saamista merkityksistä jäänyt varsin pinnalliseksi. Haastateltavien tarinat osoittivat, että merkitykset välittyvät kielenkäytäjältä toiselle myös kieleen liittyvien esineiden, symboliikan ja muistojen avulla. Samoin esineiden konteksteittain muuttuvat merkitykset osoittivat, etteivät kielellisten resurssien materiaalistuneet muodot omaa vain yhtä pysyvää merkitystä (vrt. Kress & van Leeuwenin 2006).

9 TULOKSIA JA POHDINTAA

Olen tarkastellut tässä väitöskirjassa suomen kielen eritasoista liikkuvuutta ja muutoksia Seattlessa asuvien suomalaissiirtolaisten ja heidän jälkeläistensä kielielämäkertojen avulla. Kielielämäkerran määrittelin elämäkerran muodoksi, jossa kertoja pohtii elämäänsä käyttämiensä kielten valossa. Tarkastelin kielielämäkertoja risteyminä, jossa dialogisessa suhteessa toisensa kohtaavat haastateltavien omat, heidän elämässään merkityksellisten toisten ihmisten, erilaisien kontekstien ja kieliin liittyvien ideologioiden elämänkaaret. Tutkimukseeni osallistuneen yhdeksän, eri siirtolaissukupolvia edustavan amerikansuomalaisen kielielämäkerrat keräsin haastattelujen avulla. Haastattelujen lisäksi aineisto koostui haastateltavieni esittelemistä suomalaisista esineistä. Tukea ja apua tutkimusongelman tiivistämiseen ja analyysiprosessiin toivat myös kenttätyöjakson aikana kirjoittamani muistiinpanot. Tutkimukseni on lähtökohdiltaan etnografinen, mikä mahdollisti suomen kielen muutoksen ja liikkuvuuden tarkastelun nimenomaan kielenkäyttäjien kokemusten ja arjen näkökulmasta.

Tässä päätösluvussa esittelen ensin kootusti analyysin kautta esittämilleni tutkimuskysymyksille (ks. luku 5.1) löytämäni vastaukset sekä suhteutan tuloksia hyödyntämäni teoreettiseen viitekehykseen. Tämän jälkeen pohdin soveltamieni teoreettisten ja metodologisten lähtökohtien uskottavuutta ja toimivuutta. Luvun lopussa tuon esiin tutkimukseni tuoman tiedon hyödynnettävyyttä sekä tarjoan jatkotutkimusideoita.

9.1 Tutkimuskysymyksiin vastaaminen

9.1.1 Liikkuvuus erottamaton osa kielellisiä resursseja

Tutkimuksen pääkysymyksenä oli selvittää, miten liikkuvuus vaikuttaa amerikansuomalaisten kokemuksiin suomen kielen resurssien toimintamahdollisuuksista ja merkityksistä. Kielielämäkertojen analyysi osoitti, että eritasoinen liikkuvuus kuuluu oleellisena osana kielellisiin resursseihin ja että kielenkäytön

kontekstien vaihtuminen muuttaa kielenkäyttäjän mahdollisuuksia hyödyntää kielellistä repertuaariaan.

Liikkuvuuden teoretisoimiseksi hyödynsin ajatusta kielten resurssien asettumisesta sosiaalisista lähtökohdista rakentuvalla hierarkkisella asteikolla (vrt. esim. Blommaert 2007). Asteikko-käsityksen mukaan jokainen kielenkäytön konteksti antaa eri resursseille omanlaisiaan arvoja. Yhdessä kontekstissa hyödyllinen ja arvostettu resurssi saattaa muuttua toisessa epäkäytännölliseksi ja leimatuksi. Resurssien liikkuvuutta kontekstista toiseen ja sitä myöten kielellisen asteikon tasolta toiselle tarkasteltiin analyysissä sekä maantieteellisistä, sukupolvien välisistä että haastateltavien eri elämänvaiheiden näkökulmista.

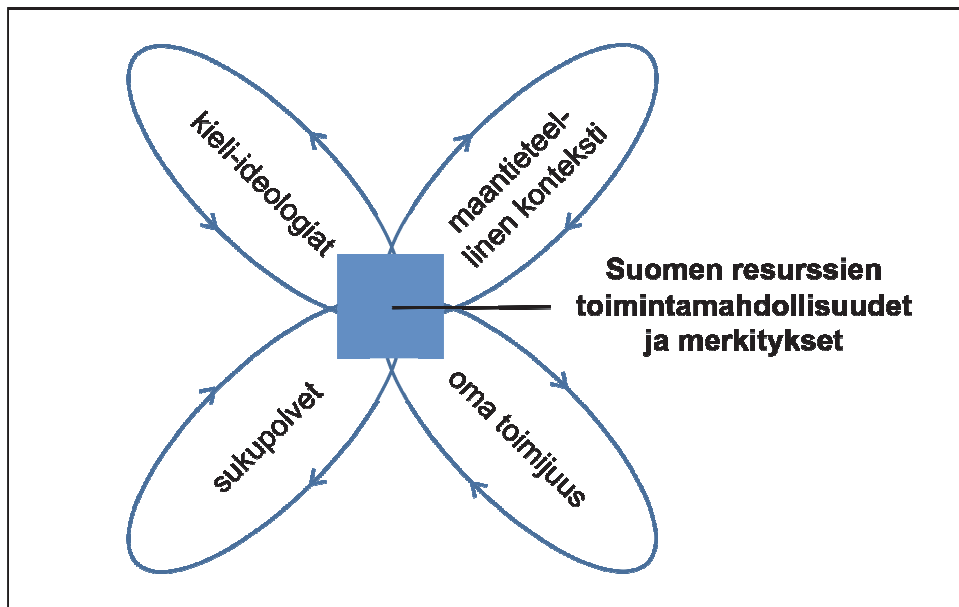
Analyysin perusteella voidaan todeta, että suomen kielen liikkuminen maasta toiseen (tässä työssä Suomesta Yhdysvaltoihin ja Seattleen tai Seattlesta Suomeen) liikuttaa suomen resursseja merkittävästi kielten hierarkkisella asteikolla. Varsinaisen siirtolaissukupolven edustajien kokemukset osoittivat, että monet Suomessa hyödylliset resurssit eivät enää toimi samalla tavoin Seattlella. Siirtolaiskontekstissa, jossa monet myöhemmän polven amerikansuomalaiset eivät osaa varsinaisesti puhua suomea, muuttuivat äidinkielisten suomen puhujien laajat kommunikatiiviset resurssit useissa tilanteissa vähemmän merkityksellisiksi. Ensimmäisen polven amerikansuomalaisten kokemusten tarkastelu osoitti, että heidän elämänsä keskipisteen siirryttyä Suomesta Seattleen, muuttui myös heidän asemoitumisensa suomen kielen resurssien suhteen. He eivät tarkastelleet suomea enää Suomessa asuvan suomen kielen käyttäjän näkökulmasta. Sen sijaan he asemoivat Seattlella käytännöllisiä suomen resursseja nimenomaan siirtolaiskontekstin näkökulmasta. Heidän suomalaisessa kontekstissa monessa mielessä epätäydellisinä pitämänsä resurssit kohosivat Seattleen asettumisen myötä täysin normaaleiksi ja autenttisiksi suomen kielen muodoiksi.

Siinä missä suomen resurssit liikkuvat mitä moninaisimmissa muodoissa Suomesta Seattleen, on analyysin perusteella todettavissa, että resurssit eivät ole samalla tavalla liikkuvia Seattlesta Suomeen. Toisen ja kolmannen polven amerikansuomalaisten kokemusten mukaan niin kutsuttu *finenglish* (myös *broken Finnish*) oli hyväksyttävää suomea Seattlella mutta ”epäautenttista” ja ”väärää” suomea Suomessa. Suomessa käytetystä suomesta eri suuntaan kehittynyt suomi asettui siis siirtolaiskontekstista takaisin Suomeen tullessaan alhaalle kielten hierarkkisella asteikolla.

Eri sukupolvien edustajien kokemusten analyysin perusteella voidaan sanoa, ettei suomi liiku muuttumattomana sukupolvelta toiselle. Siirtolaiskontekstissa varttuneiden amerikansuomalaisten elämässä isovanhempien tai vanhempien suomen resurssieihin ei välttämättä sellaisenaan ole mahdollisuutta tai tarvetta. Resurssien muutos ei kuitenkaan tarkoita, että suomen kieli menettäisi merkityksensä sukupolven vaihtuessa. Analyysissä tarkastellut myöhempien polvien amerikansuomalaisten kokemukset osoittivat, että suomi mukautuu sekä käytännön syistä että haastateltavien oman toimijuuden kautta innovatiiviseksi ja heidän omaan arkeensa sopivaksi resurssiksi.

Suomen resurssit osoittautuivat olevan liikkeessä monin tavoin myös haastateltavien oman elämän ja sen eri vaiheiden sisällä. Näihin muutoksiin keskitytään tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

Keskeisenä analyttisenä työvälineenä käytettyä neksusanalyysia soveltaen (ks. luku 5.3) haastateltavien suomen kielen resurssien toimintamahdollisuuksien ja merkitysten voidaan ymmärtää rakentuvan risteymässä, jossa kohtaavat maantieteelliset kontekstit (Suomi, Yhdysvallat, Seattle) ja niissä vallitsevat kieli-ideologiat (esim. ideologiat autenttisesta suomalaisesta), eri sukupolvet kokemuksineen sekä haastateltavien oma toimijuus. Risteymä-ajatus auttaa hahmottamaan haastateltavien resursseihin liittyviä kokemuksia monen eri tekijän kohtaamisen tuloksena syntyvinä ilmiöinä.

KUVIO 18 Suomen resurssien toimintamahdollisuudet ja merkitykset.

Kaiken kaikkiaan suomen resurssien liikkuvuuden tarkastelu nosti esiin tarpeen uudentalaiselle ymmärrykselle kielestä. Aiemmat näkökulmat kielestä rajattuna kokonaisuutena osoittautuivat riittämättömiksi selittämään haastateltavien kielielämäkertojen vaiheita. Sen sijaan tuoreimmat soveltavan kielitieteen käsitykset kielen kontekstisidonnaisuudesta ja sosiaalisesta luonteesta tarjosivat työkalut suomen kielen realistisempaan tarkasteluun.

9.1.2 Kielen resurssien merkitysten muutokset elämän eri vaiheissa

Ensimmäisen ja toisen alakysymyksen tarkoituksena oli selvittää, millaisena resurssina haastateltavat kokevat suomen kielen resurssit ja niihin liittyvät muutokset omassa elämässään. Haastateltavien elämänsä eri vaiheista kertomien tarinoiden analysointi osoitti suomen kielen varsin monimuotoiseksi ilmiöksi.

Suomen kielen elämänkaarta tarkasteltiin analyysissä diakronista aikajanaa noudattaen. Haastateltavien suomen kielen vaiheiden seuraaminen osoitti, että Seattlen amerikansuomalaiset muodostavat varsin heterogeenisen ryhmän. He itse tai heidän vanhempansa tai isovanhempansa ovat saapuneet Yhdysvaltoihin eri historiallisina ajankohtina ja heidän kielelliset taustansa voivat olla hyvinkin erilaisia. Haastateltavien heterogeenisyys linkittää haastateltavien elämän ja kokemukset vahvasti osaksi nykyistä globalisaatiota ja sen mukanaan tuomaa monikerroksisuutta ja ”super-monimuotoisuutta”.

Kielielämäkertoja analysoitaessa kävi ilmi, että jokaisen haastateltavan suomen kielen tarinaa rytmittävät erilaiset kielelliset käännekohtat. Nämä käännekohtat (esim. ensimmäisen siirtolaissukupolven kohdalla muutto Yhdysvaltoihin ja omien lasten kouluun meno sekä myöhempien sukupolvien kohdalla lapsuuden kodissa tehdyt kielivalinnat ja omien vanhempien kuolema) ovat tavalla tai toisella tärkeitä haastateltavien suomen kielen resurssien saamisen merkitysten ja toimintamuotojen kannalta. Analyysi osoitti myös, että käännekohtien lisäksi haastateltavien suomen kielen kaareen kuuluvat erottamattomasti myös suvantovaiheet, jolloin muut elämän osa-alueet nousevat suomen kielestä ja suomalaisia juuria keskeisempään asemaan. Kielen merkitykset eivät siis säily muuttumattomina läpi elämän. Tämä tulos auttaa ymmärtämään, miksi kielitä tulisi staattisen kokonaisuuden sijaan tarkastella dynaamisena ja prosessimaisena ilmiönä (vrt. esim. Beckerin 1995 tekemä ero kielen ja kielentämisen välille).

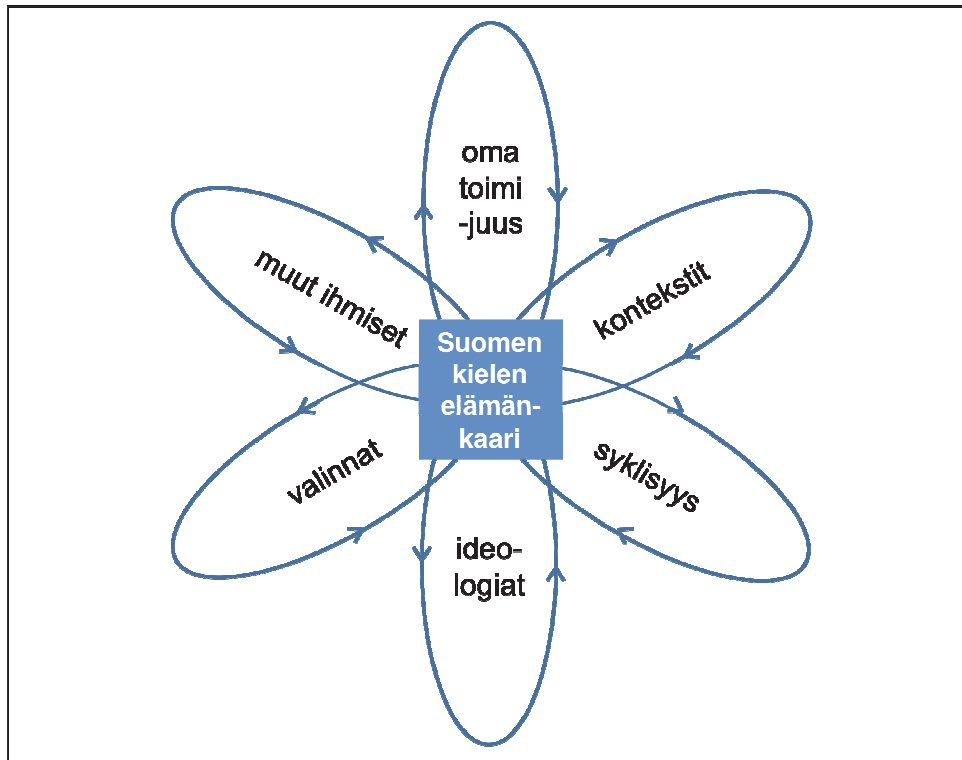
Ensimmäisen sukupolven siirtolaisille suomen kielen resurssit olivat merkittävä osa heidän jokapäiväistä arkeaan. He olivat kaikki kasvaneet aikuisiksi Suomessa ja suomenkielisessä ympäristössä, mistä syystä he kokivat kielen erottamattomaksi osaksi identiteettiään. Vaikka heidän arkensa onkin amerikkalaistunut ja he ovat saattaneet saada suomalaisen passin rinnalle myös Yhdysvaltain kansalaisuuden, ei suomen kieli ole missään vaiheissa ollut täysin näkymättömässä asemassa heidän elämässään. He saattavat valita, kuinka suomalaisina tai suomenkielisinä he haluavat itseään tuoda amerikkalaisessa arjessaan esiin, mutta täydelliseen irtautumiseen juurista heillä ei suomalaisen nimen ja aksentin takia ole koskaan mahdollisuutta eikä toisaalta haluakaan.

Yhdysvalloissa syntyneille ja pääosin englanninkielisessä ympäristössä kasvaneille myöhemmän polven amerikansuomalaisille suomen kieli ja suomalaiset juuret tarjosivat puolestaan joustavamman asemoitumisvaihtoehdon. Heillä ei ole samalla tavoin omakohtaisia kokemuksia suomen kielestä ja kulttuurista kuin ensimmäisen sukupolven haastateltavilla ja he ovat kielellisesti ja kulttuurisesti täysivaltaisia amerikkalaisen yhteiskunnan jäseniä. Näistä syistä he saattoivat helpommin valita, millaisen aseman he suomen resursseille ja suomalaisuudelle arjessaan antavat. Samalla he saattoivat ensimmäistä sukupolvea helpommin poimia suomalaisuudesta vain tiettyjä, itseä kiinnostavia palasia ja rakentaa omia juuriaan näiden yleensä varsin positiivisten reperesentatioiden varaan.

Haastateltavien suomen kielen elämänkaaren voidaan ajatella olevan koelma risteymiä, jossa toisensa kohtaavat haastateltavien oma toimijuus kielen

suhteen, heidän elämässään merkitykselliset ihmiset kielen suhteen tekemine valintoineen sekä näihin valintoihin ja haastateltavien toimijuuteen vaikuttavat kieli-ideologiat. Lisäksi risteymiin kietoutuu syklisyys, käännekohtien ja suvan-
tovaiheiden vaihtelu, joka vuoroin korostaa ja vuoroin laskee suomen kielen merkitystä haastateltavien elämässä.

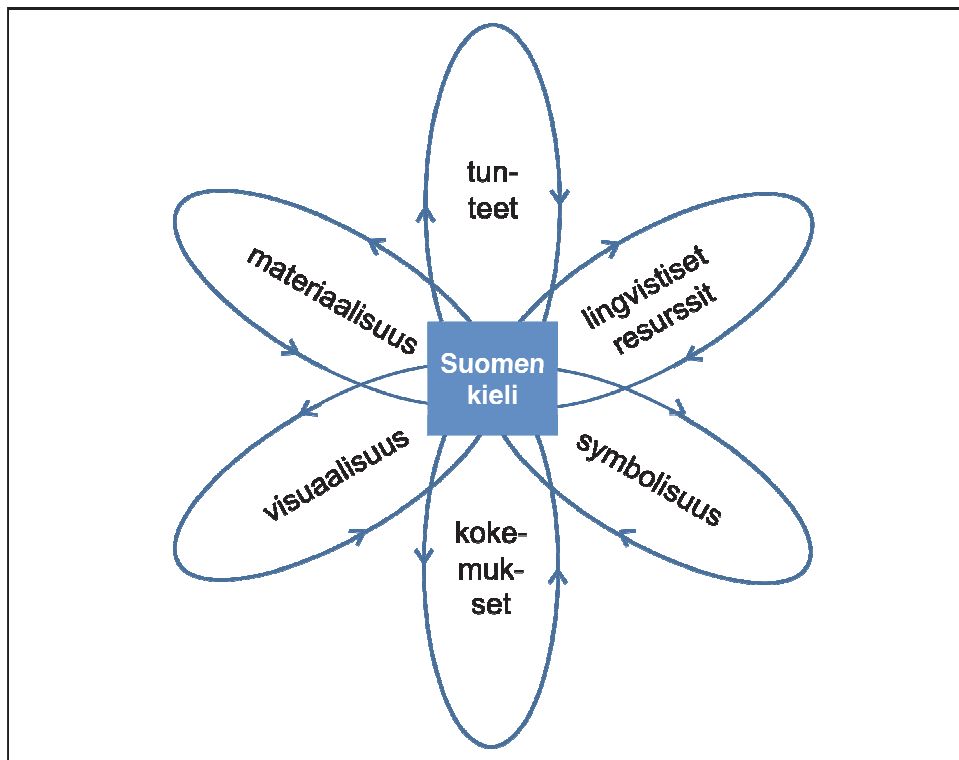
KUVIO 19 Suomen kielen elämänskaari risteymänä.

Kaikkien haastateltavien kokemukset antoivat ymmärtää, että suomen kieli ei ole pelkkä kielellinen vaan myös multimodaalinen resurssi. Etenkin myöhempien sukupolvien kokemuksista saattoi huomata, että suomen kieli oli heille monella tapaa kokemuksellinen resurssi. Kieli ei merkinnyt heille perinteisessä mielessä hyödyllistä resurssia, jonka avulla saattaisi keskustella muiden suomalaisten kanssa tai josta saattaisi olla hyötyä työelämässä. Heidän kielielämäkerroissaan suomen kielen resurssien asema korostui ennen kaikkea identiteetin rakentajana. Multimodaalisia resursseja hyödyntämällä ja hankkimalla he pyrkivät määrittelemään omaa paikkaansa siirtolaisuuden ketjussa ja vastaamaan kysymyksiin *kuka minä olen* ja *mistä minä tulen*. Ensimmäisen polven amerikkansuomalaisten kielielämäkertojen tarkastelu osoitti, että heidänkin elämässään suomen resurssit saavat myös muita kuin varsinaisia kielellisiä muotoja. Suomen kieleen liittyvät esineet, kokemukset ja tunteet auttoivat heitä paikantamaan itseään siirtolaisina sekä toisaalta pitämään ajatusten tasolla yhteyttä

Suomeen jääneisiin sukulaisiin ja muistoihin. Nämä löydökset kytkevät haastattelemani amerikansuomalaisten kokemukset vahvasti etnografian ja soveltavan kielitieteen näkökulmasta kieltä lähestyvien tutkijoiden esiin tuomiin ajatuksiin, jotka painottavat myös varsinaisen kielen ulkopuolelle jäävien semioottisten resurssien asemaa kommunikaatiossa ja merkitysten välittäjinä.

Tämän tutkimuksen keskeisenä metodologisena tavoitteena oli testata esineiden toimivuutta monikielisuuden tutkimuksen aineistona. Ajatus esineistä monikielisuuden rakentajina linkittyy vahvasti juuri teoreettisiin lähtökohtiin kielestä multimodaalisena resurssina. Haastateltavien henkilökohtaisesti tärkeinä pitämien suomalaisten esineiden analyysi osoitti, että esineet kätkevät sisäänsä suomen kieleen liittyviä monikerroksisia tarinoita, joissa kohtaavat eri sukupolvet ja kielen eri aikoina ja eri paikoissa saamat merkitykset. Esineet auttoivat onnistuneesti tavoittamaan kieliin kietoutuvia tunteita, joiden tarkastelu perinteisesti on monikielisuuden tutkimuksessa jätetty taka-alalle niiden tavoittamisen vaikeuden takia.

Neksusanalyysin tarjoamia työvälineitä soveltaen suomen kielen voidaan ajatella muodostuvan risteymässä, jossa varsineiset lingvistiset resurssit kohtaavat monenlaisia semioottisia resursseja (materiaalinen, visuaalinen, symbolinen, kokemuksellinen, tunteet).

KUVIO 20 Suomen kieli ja multimodaalisuus

9.1.3 Muut kielenkäyttäjät ja ideologiat osana kielielämäkertoja

Kolmas alakysymys kannusti tarkastelemaan haastateltavien tapoja asemoida itseään ja muita ihmisiä suomen resurssien näkökulmasta sekä heidän kokemuksiaan sen suhteen, miten he tulevat asemoiduksi suomen käyttäjinä muiden taholta. Haastateltavat antoivat kielielämäkerroissaan ääniä monenlaisille kieliin liittyville ideologioille, jotka ponnistivat Suomen ja Yhdysvaltain konteksteissa käytävistä kieliin, kulttuuriin ja siirtolaisuuteen liittyvistä keskusteluista. Kielenkäytön ja arjen tasolla he asemoituivat, asemoivat muita sekä tulivat asemoiduksi muiden taholta juuri näiden ideologioiden suhteen. Asemoitumisprosessia tarkasteltiin analyysissä eräänlaisena risteymänä, jossa haastateltavat kohtasivat elämässään merkitykselliset toiset kielenkäyttäjät sekä erilaisiin konteksteihin sidotut kieli-ideologiat. Kielielämäkertojen havaittiin rakentuvan siis dialogisessa vuorovaikutuksessa haastateltavien omien kokemusten (mikrotaso) ja laajempiin konteksteihin kietoutuvien ideologioiden välillä (makrotaso).

Kaiken kaikkiaan elämäkertojen tarkastelu osoitti, että myöhempien polvien haastateltavien asemoitumiskokemukset vaihtelevat sen mukaan, asemoituvatko he suomen kielen suhteen henkilökohtaisella vai julkisemmalla tasolla. Heidän tarinoistaan saattoi huomata, että henkilökohtaisella tasolla suomen resurssien vähäisyys ei heitä juuri haitannut. He kokivat saavansa suomalaisuudesta paljon irti, vaikka heillä olikin käytössään vain ei-kielellisiä, kuten tunteisiin ja esineisiin liittyviä resursseja. Julkisemmalla tasolla, muiden amerikansuomalaisten ja suomalaisten joukossa, he kuitenkin asemoituivat ja kokivat tulewansa asemoiduiksi vähemmän suomalaisiksi, mistä syystä vähäiset kielelliset resurssit muodostuivat henkilökohtaista tasoa huomattavasti ongelmallisemmiksi. Henkilökohtaisen ja julkisen tason kokemusten välisten erojen voidaan nähdä ponnistavan perinteisistä kieli-ideologioista, jotka alleviivaavat käsitystä täydellisen kielitaidon hallitsevasta kielenkäyttäjistä. Julkisemmalla tasolla toimiessaan haastateltavat asemoituvat tämän ideologian kannalle vähätellen omia multimodaalisia suomen resurssejaan. Henkilökohtaisella tasolla, muiden kielenkäyttäjien katseilta ja arvioilta piilossa, täydellisen kielenkäyttäjän ideologian ohi nousivat haastateltaville itselleen merkitykselliset mutta perinteisessä mielessä epätäydelliset tavat hyödyntää resursseja.

Myöhempien sukupolvien kokemusten analyysissä korostui myös selkeästi, että kielielämäkerrat rakentuvat dialogisesti kielenkäyttäjien omien kokemusten ja heidän vielä elävien tai jo kuolleiden perheenjäsentensä ja sukulaisensa välillä. Heidän suomen resurssiensa ja suomalaisuutensa ponnistuslautana toimivat suvun tarinat. Vaikka haastateltavat osoittautuivatkin toimivan varsin aktiivisesti suomen resurssiensa ja juurtensa suhteen, oli tämän toiminnan lähtökohtana aina heille merkityksellisten ihmisten kokemukset ja elämä.

Ensimmäisen polven siirtolaiset eivät omia suomen resurssejaan juuri kyseenalaistaneet eivätkä kokeneet tulewansa asemoiduiksi muidenkaan taholta vähemmän suomalaisiksi Yhdysvalloissa vietetyistä vuosista huolimatta. Heidän äidinkielliset suomen resurssiensa asemoivat heidät pysyvästi oikeiksi ja au-

tenttisiksi suomalaisiksi. Siinä missä myöhempien polvien amerikansuomalaiset usein itse vähättelivät omia suomen resurssiaan ja vertailivat niitä laajat resurssit hallitseviin kielenkäyttäjiin, antoivat ensimmäisen polven haastateltavat arvon myös tällaiselle suomalaisuudelle. Analyysin tulokset antavat ymmärtää, että ensimmäisen sukupolven haastateltavat ovat monessa mielessä suvaitsevaisempia suomen kielen ja suomalaisuuden monimuotoisuuden suhteen kuin myöhempien polvien haastateltavat sekä monet Suomessa keskeiset kieli-ideologiat.

Ensimmäisen polven haastateltavien kokemukset osoittivat myös, että he kokevat myöhempiä sukupolvia tärkeämmäksi asemoida suomen kieltä ja suomalaisuutta näkyvämmälle paikalle koko amerikkalaisessa yhteiskunnassa. Siinä missä myöhemmän polven amerikansuomalaisille suomalaisuus nousi tärkeäksi ennen kaikkea henkilökohtaisessa elämässä, kokivat varsinaisen siirtolaissukupolven jäsenet tärkeäksi saada tunnustusta juurilleen myös laajemmalla tasolla. He näkivät suomalaisuuden osana Yhdysvaltain historiaa, mistä syystä he pitivät tärkeänä, että suomalaisuus pysyy näkyvillä myös henkilökohtaisen elämän ja amerikansuomalaisen yhteisön ulkopuolelle.

9.2 Teoreettisten ja metodologisten valintojen tarkastelua

Tutkimuksen validiteetti eli tutkimuksen pätevyys ja luotettavuus ovat usein keskeisiä kritiikin kohteita etnografisista lähtökohdista ammentavissa tutkimuksissa. Validiteettiin liittyvät kysymykset keskittyvät yleensä tarkastelemaan, kuinka hyvät työkalut tutkimukseen valitut teoreettiset ja metodologiset lähtökohdat tarjoavat tutkimusilmiön tutkimiseen. Toisin sanoen luotettavuuden mittarina pidetään sitä, kuinka vakuuttavasti tutkijan tutkimuksen eri vaiheissa tekemät valinnat auttavat kuvaamaan ja selittämään tutkimusilmiön sosiaalisena todellisuutena ymmärrettyä todellisuutta. Tässä tutkimuksessa validiteetin periaatteet pidettiin mielessä koko tutkimusprosessin ajan.

Etnografisen tutkimusperinteen ytimessä on tutkijan aktiivinen kenttätyöskentely ja haastateltavien arkeen tutustuminen. Myös tässä työssä liikkeelle lähdettiin amerikansuomalaisten kielellisen arjen havainnoinnista. Teoreettinen viitekehys ja metodologiset valinnat valittiin näiden havaintojen perusteella. Valintojen tarkoituksena oli nimenomaan vastata mahdollisimman hyvin haastateltavien todellisuutta eikä yrittää sovittaa tuohon todellisuuteen ennakkoon päätettyjä käsitteitä.

Työssäni käytetyt keskeiset teoreettiset käsitteet, *kielelliset resurssit* ja *asteikot*, *dialogisuus*, *kieli-ideologiat*, *äännet*, *kielellinen asemoituminen*, eivät sinällään tulleet esiin amerikansuomalaisten kertomissa kielielämäkerroissa. Käsitteet olivat kuitenkin eri tavoin sanoitettuna läsnä haastateltavien kertomuksia. Haastateltavat puhuivat esimerkiksi erilaisin tavoin (*äänin*) tekemiinsä kielellisiin valintoihin vaikuttaneista toisista ihmisistä ja muista tekijöistä (*ideologiat*, *dialogisuus*) ja kertoivat, mitä mieltä he olivat näistä (*asemoituminen*).

Tutkimuksen sisäisen validiuden tyypillisenä kriteerinä tarkastellaan teoreettisten käsitteiden tuomista osaksi analyysiä. Tämän tutkimuksen haasteena oli sovittaa eri teoriaperinteistä ponnistavat käsitteet yhteen ja tuoda niiden väliset erot esiin analyysin tasolla. Tämän haasteen pyrin ratkaisemaan määrittelemällä mahdollisimman tarkasti käyttämäni käsitteiden välisen työnjaon ja noudattamaan tätä työnjakoa läpi analyysin. Samoin haasteita tuotti se, etten löytänyt aiempia tutkimuksia, joissa kaikkia käyttämiäni, eri tutkimusperinteistä ammentavia teoriakäsitteitä olisi tuotu yhteen ja hyödynnetty rinnakkain. Varsinaisten esikuvien puuttuessa jouduin kokoamaan sekä teoreettisen että analyttisen viitekehysten monia eri tutkimuksia yhdistelemällä sekä omiin tutkijan vaistoihini nojaten.

Haasteista huolimatta näen eri teoreettisten lähtökohtien mukaan ottamisen ennen kaikkea tutkimuksen luotettavuutta vahvistavana tekijänä. Triangulaatio auttaa antamaan työlle eri teoriaperinteistä ponnistavaa näyttöä. Valmiiden teoreettisten ja analyttisten viitekehysten puute taas kannusti minua lähtemään liikkeelle nimenomaan haastateltavieni lähtökohdista ja samalla luomaan uusia, tutkimusalaan eteenpäin vieviä ratkaisuja monikielisten kielenkäyttäjien arjen ymmärtämiseen.

Etnografinen sekä elämäkerrallinen tutkimus lähtevät molemmat liikkeelle objektiivisen todellisuuden kieltävästä ajatuksesta. Todellisuus rakentuu molempien tutkimusperinteiden mukaan aina sosiaalisesti kertojan valitsemista näkökulmista. Tässä tutkimuksessa ei siis pyritty tavoittamaan kaikkia mahdollisia tekijöitä amerikkansuomalaisten kieli-elämäkerrroista. Sen sijaan pyrittiin selvittämään ja ymmärtämään syitä, miksi haastateltavien elämäkerrat ovat sellaisia kuin ne ovat ja miksi he kertovat elämäntarinansa niin kuin kertovat.

Haastateltavien subjektiivisen todellisuuden auki kirjoittaminen osoittautui tämän työn toiseksi haasteelliseksi vaiheeksi. Elämäkertoja analysoidessani pohdin moneen kertaan, kuinka pystyn kirjoittamaan ja analysoimaan haastateltavien kokemuksia peittämättä alleni haastateltavien omia tapoja kertoa elämästään. Pyrin vastaamaan tähän haasteeseen käyttämällä analyysissä mahdollisimman paljon litteroituja katkelmia haastateltavien kielielämäkerrroista tuoden näin esiin heidän omia tapojaan kertoa elämänsä tapahtumista. Samanaikaisesti pyrin tiedostamaan oman roolini tutkijana ja sen mahdollisen vaikutuksen sekä haastateltavien tapoihin kertoa kokemuksistaan että vääriin tulkintoihin. Tutkijana olen hyväksynyt tosiasian, ettei ”koko totuuden” kertominen haastateltavieni kielielämäkerrroista ole mahdollista. Tutkijanroolin häivyttäminen ei laadullisissa tutkimuksissa ole samalla tavalla mahdollista kuin määrällisissä tutkimuksissa. Toisaalta tämä ei työni teoreettisista lähtökohdista ajateltuna ole välttämätöntä eikä mahdollistakaan. Kielenkäyttötilanteet, joihin myös tutkimusaineiston keruu kuuluu, ovat aina sosiaalisia tilanteita, joihin vaikuttavat kaikki tilanteessa mukana olevat kielenkäyttäjät. Sikäli kun tutkimuksen kohteeksi halutaan ymmärtää nimenomaan tällaiset todelliset kielenkäyttötilanteet, on tutkijan aktiivinen rooli hyväksyttävä osaksi kielenkäyttöön liittyvää sosiaalisuutta ja monikerroksisuutta.

Tässä työssä pyrin lisäämään luotettavuutta edellä kuvattujen tekijöiden lisäksi myös monipuolisen aineistonkeruun avulla. Haastatteluista ja haastatteluvien valitsemista esineistä sekä osallistuvasta havainnoinnista ja kenttäpäiväkirjoista koostuvan aineiston tarkoituksena oli osoittaa, että tietyt ilmiöt eivät liity vain tietyllä tapaa kerättyihin aineistoihin, vaan nivoutuvat monin eri tavoin kerättyihin aineistoihin. Tällä tavalla pystyin todistamaan analysoimieni ilmiöiden olevan monin eri tavoin läsnä haastateltavieni arjessa.

Vaikka tämä tutkimus onkin alusta loppuun, vahvuuksineen ja heikkouksineen, omaa käsialaani, olen koettanut vahvistaa sen luotettavuutta keräämällä kommentteja työni eri vaiheista ja analyysin tuloksista muilta soveltavan kielitieteen tutkijoilta. Varsinaisten ohjaajieni lisäksi olen saanut valinnoilleni vahvistusta *Pohjoinen monikielisyys* ja *Peripheral Multilingualsim* -projektien ja 3M-verkoston muilta jäseniltä (ks. luku 1.2) sekä konferenssiesitelmiäni kommentoineilta tutkijoilta. Haastateltavieni kielielämäkerrat ovat muodostuneet elämän eri konteksteissa käytyjen monitasoisen dialogien seurauksena. Samalla tavoin tapani analysoida elämäkertoja voidaan ymmärtää rakentuneen sekä haastateltavieni että tiedeyhteisöni kanssa käymäni dialogin pohjalta.

Tutkimuksen ulkoisella luotettavuudella viitataan siihen, kuinka hyvin tutkimustulokset ovat yleistettävissä ja siirrettävissä muihin konteksteihin. Ulkoista luotettavuutta on tässä työssä pyritty edistämään perustelemalla mahdollisimman huolellisesti teoreettisia ja metodologisia valintoja sekä kuvaamalla koko tutkimusprosessin kulkua. Tutkimusprosessin kulkua seuraamalla tutkimus olisi periaatteessa toistettavissa toisen tutkijan taholta joko samassa tai jossakin toisessa kontekstissa. On kuitenkin huomioitava, että vaikka tutkimus suoritettaisiinkin uudestaan samojen haastateltavien kanssa, saattaisivat analyysin tulokset olla erinäköisiä. Kuten tutkimusten tulosten tarkastelussa huomattiin, kielten resurssit ovat jatkuvassa liikkeessä ja ne merkitsevät samojenkin ihmisten elämässä eri asioita eri aikoina. Tämän tutkimuksen prosessia noudattaen mutta täysin eri kontekstissa tehty tutkimus tuskin myöskään antaisi täysin samoja tuloksia. Eri kontekstiin kietoutuvat erilaiset ideologiat ja erilaiset kielenkäytön mahdollisuudet, jotka tutkimusprosessin samanlaisuudesta huolimatta väkisin vaikuttavat tutkimustuloksiin.

Vaikka tutkimuksen tulokset ovatkin siis monessa mielessä ainutkertaisia, ei se tarkoita, etteivätkö tutkimuksessa käytetyt työvälineet olisi monella tapaa siirrettävissä muihin konteksteihin ja etteivätkö näissä tutkimuksissa saadut tulokset vertautuisi tässä tutkimuksessa esiin tullessiin ilmiöihin. Seattlessa asuvat amerikansuomalaiset ja heidän joukostaan valitut haastateltavat edustavat varsin pientä ryhmää. Heidän elämänkaarensa linkittyy kuitenkin Yhdysvaltain ja Suomen siirtolaisuuden historiaan sekä moniin makrotasolla käytäviin keskusteluihin kielestä. Pienuudestaan huolimatta ryhmän kokemuksia on siis mahdollista analysoida suhteessa laajempiin yhteiskunnallisesti merkittäviin tapahtumiin. On myös muistettava, että ihmisten ja kielten liikkuminen paikasta toiseen sekä kielen kokemat muutokset eivät ole vain suomen kieleen liittyviä ilmiöitä. Siirtolaisuutta ja siihen linkittyviä kielellisiä muutoksia voidaan pitää monessa mielessä koko viime vuosisadan että tämän vuosikymmenen

ilmiönä, joka yhdistää koko maapallon väestöä. Siirtolaisten kokemuksia kielten resurssien monitasoisesta liikkuvuudesta ja siihen vaikuttaneista tekijöistä on siis mahdollista tarkastella myös muista maista tulevien ja muita kieliä puhuvien ihmisten näkökulmista.

Tutkimuksen kirjoittamiseen liittyvistä haasteista on mainittava vielä käsitteistön kääntämiseen liittynyt työ. Monet tässä tutkimuksessa käytetyt käsitteet ovat saaneet toistaiseksi vielä varsin vähän huomiota suomeksi kirjoitetuissa tutkimuksissa. Suomenkielisessä käsitteistössä olevien aukkojen takia pääasiassa englanninkielellä kirjoitetun lähdekirjallisuuden lainaaminen suomeksi vaatii aikaa ja tarkkuutta. Toivon onnistuneeni käsitteistön kääntämisessä ja helpottavani siten tulevaisuudessa samoista lähtökohdista monikielisyttä tarkastelevien suomenkielisten tutkijoiden työtä.

9.3 Kohti tulevaisuutta

Luvussa 1 totesin tämän tutkimuksen inspiraationa toimineen mieltäni askarruttaneen kysymyksen siitä, mistä puhumme puhuessamme kielestä. Vastauksena kysymykseeni analyysini osoittaa, että mikäli kieltä ja sen monikerroksisuutta halutaan ymmärtää osana kielenkäyttäjien arkea, on kielentutkimuksessa pitkään vallinneita näkökulmia kielestä selkeärajaisena kokonaisuutena laajennettava. Koen tutkimuksen tekoon käytetyn ajan ja energian saavan vastinetta, mikäli amerikansuomalaisten kertomat kielielämäkerrat saavat tähän tutkimukseen tutustuvan lukijan pohtimaan suomen kielen moninaisuutta, antamaan tunnustusta myös vähäisempien kielellisten resurssien hallinnalle sekä pohtimaan kieltä myös muiden kuin varsinaisten kielellisten resurssien valossa. Toivon tutkimukseni siis jatkavan viime vuosina suomeksi julkaistujen, kieliä resursseina tarkastelevien, soveltavan kielitieteen alan tutkimusten viitoittamalla tiellä ja toimivan Suomessa keskustelun avaajana uudennlaisille näkemyksille suomen kielestä ja sen käyttäjistä.

Tutkimustulokset alleviivaavat resurssien kontekstisidonnaisuutta sekä myös pienten kielellisten ”palasten” osaamisen tärkeyttä. Tuloksia voidaan hyödyntää Yhdysvalloissa perinnekielten opetuksessa sekä Suomessa maahanmuuttajille tarkoitetuilla kielikursseilla. Ajatus siitä, ettei koko kieltä tarvitse (eikä voikaan) kommunikaation onnistumiseksi hallita, motivoi toivottavasti sekä opettajia että oppijoita arvostamaan pieniäkin kielen osaamisen suhteen otettuja edistysaskeleita.

Varsinaisen kielen opiskelun lisäksi tulokset kannustavat sekä opettajia että oppijoita antamaan arvoa myös muille kieliin liittyville resursseille. Samoin kuin tutkimuksen alussa kertomani avauskertomuksen suomen kieltä opiskeleville siirtolaisten jälkeläisille ympäri maailmaa, saattaa suomen kieli olla merkittävä resurssi kokemusten ja tunteiden tasolla myös esimerkiksi Suomeen asettuneille maahanmuuttajille. Vaikka varsinainen kommunikointi suomeksi ei vielä onnistukaan, saattavat suomen kieleen liitetyt positiiviset tunteet toimia motivaationa kielen opiskelun jatkamiselle sekä suomalaisen yhteiskuntaan

sopeutumiselle ylipäättään. Kieli voi olla käyttäjälleen merkityksellinen ja tärkeä siitä huolimatta, että hän ei sitä äidinkielen käyttäjän tavoin hallitsekaan.

Samoihin ajatuksiin nojaten toivon tutkimukseni antavan jonkinlaisen ”synninpäästön” ulkomailla asuville suomalaislasten vanhemmille ja lapsille itselleen, jotka harmittelevat ja tuntevat huonoa omatuntoa asuinmaan ja sukupolven vaihtumisen myötä heikentyneestä tai lähes kokonaan kadonneesta suomen kielestä. Vaikka mahdollisimman ”täydellinen” kielen siirtyminen sukupolvelta toiselle onkin paras lähtökohta kielen tulevaisuudelle, ei ”epätäydellinen” kielen siirtyminen välttämättä tarkoita, että kieli menettää kokonaan toimintamahdollisuutensa ja merkityksensä uuden sukupolven jäsenten arjessa.

Tämän tutkimuksen monitieteiset lähtökohdat tarjoavat monenlaisia mahdollisuuksia viedä tutkimusta eteenpäin tai hyödyntää saatuja tuloksia muissa samankaltaisissa tutkimuksissa. Esimerkiksi vertailevatutkimus muissa maissa asuvien suomalaissiirtolaisten kielielämäkertojen suhteen auttaisi hahmottamaan käsitystä suomen kieleen eri maissa vaikuttavista kieli-ideologioista ja siten ymmärtämään laajemmin suomalaissiirtolaisten kielellisen arjen moninaisuutta ja yhtäläisyyksiä. Amerikansuomalaiset ovat amerikkalaisen enemmistön pääosin positiivisesti vastaanottama siirtolaisryhmä. Mielenkiintoisia näkökulmia eri maista tulleiden siirtolaisten kielelliseen arkeen Yhdysvaltain sisällä saataisiin vertaamalla amerikansuomalaisten kokemuksia ei niin terve-tulleiden siirtolaisryhmien jäsenten kokemuksiin.

Kielielämäkertatutkimuksen tarjoamia mahdollisuuksia voisi olla mielenkiintoista kokeilla myös Suomessa asuvien maahanmuuttajien tilannetta tarkastelevissa tutkimuksissa. Maahanmuuttajien kielielämäkertojen analysoiminen tarjoaisi välineitä suomen kielen saamien merkitysten tarkasteluun sekä maahanmuuttajien itsensä että laajemman yhteiskunnan näkökulmasta. Tämä loisi mahdollisuuden tuoda esiin maahanmuuttajien kokemuksiin ja laajempiin ilmiöihin liittyviä epäyhteneväisyyksiä sekä rakentamaan siltoja näiden epäkoh-tien tasoittamiseksi. Suomen kieleen ja kulttuuriin liittyvien esineiden tarkaste-lu osana maahanmuuttajien kielimaisemaa puolestaan avaa mahdollisuuksia tutkia, millä tavoin ja millaisia merkityksiä saaden suomen kieli näkyy multi-modaalisenä resurssina maahanmuuttajien kokemusmaailmassa. Näkökulmien laajentaminen avaa uusia mahdollisuuksia tutuilta tuntuvien asioiden ja ilmiöi-den tarkasteluun.

SUMMARY

The Finnish language in motion. An ethnographic and discourse analytic study of Finnish-American language biographies.

Theoretical background

The accelerated global migration, the movement of people and languages from one context to another has inspired sociolinguists to search for new perspectives to understand and study languages. The traditional understanding of language as a bounded entity that can be captured within the borders of a nation-state has little to do with the reality in which the languages and their users travel around the globe. This study joins the latest sociolinguistic, ethnographic and discourse analytic research lines that seek to re-think the concept of language. It draws the focus to Finnish-American language biographies in order to understand the changes that the values and functions attached to the Finnish language go through as the language moves from Finland to Seattle (WA, USA) and from one migrant generation to another.

This study has three main theoretical starting points. First, language is conceptualized as a set of resources (Blommaert 2010; Heller 2007; Pennycook 2010). This means language is understood as a context-based phenomenon. What language users can do with their languages and the values these languages are assigned might change dramatically as the language users move between different contexts. Even native speakers of a language do not command the full range of linguistic resources. This makes it impossible to attain a “perfect” knowledge of a language (Blommaert & Backus 2011). Moreover, different languages are seen to consist of various sets of resources. That makes multilingualism a natural feature of language and inseparable from language users’ repertoires (Dufva & Pietikäinen 2009; Pietikäinen 2010). Furthermore, linguistic resources are seen as multimodal. Applying the idea of multimodality de-centers actual language in communication, blurring the boundaries between language, objects, images, and other semiotic tools (Iedema 2003).

Second, the functions and values assigned to various resources in different contexts and how language users talk about languages are strongly influenced by language ideologies (e.g. Kroskrity 2000; Jaffe 2009b). The language users’ ideas of what counts as “correct” Finnish and who counts as an authentic Finnish speaker are influenced by ideologies that derive from macro level power relations. Thus, studying the ways in which language users’ talk about languages in their everyday lives can reveal a great deal about what is transpiring in society in general.

Third, although all language users’ opinions about languages are influenced by ideologies, they possess agency to take a stance (e.g. Jaffe 2009a; Englebretson 2007) for or against these ideologies. Hence, the stance that language users take towards languages is constructed through a dialogue (Bakhtin 1981,

1986) between the language user and other language users around him/her as well as the language ideologies that are contextually significant.

Aims of the study

This study examines the mobility of language from the perspective of Finnish-Americans living in Seattle. This city in the Northwest corner of the United States has for a long period of time been an attractive destination for Finnish immigrants. A large number of Finns arrived to Seattle during the Great Migration era in the late 19th and early 20th centuries. Nowadays the city is attractive because of its professional and academic opportunities. According to the U.S. Census, Seattle and the surrounding areas within King County (all in all a bit under 2 million residents) have more than 10,000 residents that lay claim to a Finnish heritage.

The changes brought about by mobility on the functions and values of Finnish are studied through language biographies. Language biographies are understood here as a form of biography in which a special interest is assigned to the role that languages play during an individual's lifespan (e.g. Pavlenko 2007; Nekvapil 2003). By analyzing language biographies this study seeks to capture the effects of mobility, both geographical (from Finland to Seattle) and trans-generational (from generation to generation), on the functions and values of the Finnish language. Furthermore, it aims to investigate how the language changes during different stages of a language user's life.

The primary aim is to re-think what we actually mean when we talk about the Finnish language. This study considers material, emotional and symbolic resources as part of the Finnish language. Moreover, the study examines how different language ideologies affect the ways in which the Finnish-Americans take sociolinguistic stances during different stages of their lives: how they position other language users around them and how they experience being positioned by others. Taking the language ideologies into account helps to connect the individual life stories and experiences to macro level contexts and to understand the effects they have on individuals' lives.

Data and analysis

The data consist of nine language biographical interviews, material objects presented by the informants, and ethnographic fieldnotes. The interviews ranged from 1,5 to 2,5 hours. They were audio-recorded and later transcribed. The informants were all adults (between 40 and 80 years of age) representing three different immigrant generations. The first generation (N=4) refers to those who immigrated to the United States as adults. The second (N=2) and third generation (N=3) Finnish-Americans were born in the United States but they have at least one parent or grandparent who was born and grew up in Finland.

Material objects that the informants presented form an important part of the data. Before the interviews were conducted, the informants were instructed to think of an object that they find personally most representative of their Finn-

ish language and heritage. The objects were photographed during the interviews. The point of studying the artifacts and the stories behind them was to capture the multimodality of the informants' set of Finnish resources.

The biographies were analyzed from the informants' points of view. The ways in which the informants understood their lives or choose to talk about it were considered to be "true" accounts of the world. The analysis of the data was inspired by nexus analysis (Scollon & Scollon 2004). The language biographies were understood as a nexus in which the trajectories of the informants, other significant languages users, contexts and language ideologies came together. This made it possible to focus on individual experiences and at the same time root them in the social reality in which they took place.

Findings

Mobility and locality of the Finnish language

The analysis showed that the geographical movement from Finland to Seattle strongly affects the functions and values attached to the Finnish language. After settling in Seattle, the first generation informants noticed that although the Finnish language lost its functions as a main communication tool in everyday life it gained new functions that had not been overly present in Finland. For example, in the immigrant context the language began to raise the importance of identity construction. The new context also caused them to look at the Finnish language from new ideological perspectives. They began to view popular ideologies within Finland of what constitutes "perfect" Finnish and language purism to be too conservative. Instead, as they adapted to the hybridity of Finnish and Finnishness in the immigrant context they began to recognize "imperfect" Finnish and Finnishness as authentic.

Even though the first generation was permissive towards different kinds of Finnish, the second and third generation Finnish-Americans noticed that their Finnish linguistic resources are not transferable in Finland. They have experienced that their Finnish (or *Finglish* or *broken Finnish* as they call it) is deemed unauthentic by Finns living in Finland, which has led the informants to question their authenticity as Finns. Thus, it can be concluded that the Finnish language is mobile from Finland to the United States. However, the mobility back to Finland becomes more difficult as the language is assigned alien features. All in all, the later generation informants felt unable to take a stance as an authentic Finn in public. Their stancetaking in Finland as well as in the US contexts was strongly affected by the ideologies that frame fluent language skills and growing up in the Finnish culture as markers of authenticity. Nevertheless, away from the public eye and in their personal lives they felt free to re-live their parents' and grandparents' immigrant stories and experience authenticity through them.

Although the Finnish language is transmitted from one generation to the next, its functions and values often change in the process. The prevailing language ideologies in mid 20th century America emphasized the importance of

children with immigrant backgrounds to learn English. These ideologies influenced the parents and grandparents of the second and third generation informants to decide to avoid speaking Finnish to their offspring. Despite these informants' very truncated linguistic skills, the Finnish language is nevertheless anything but meaningless in their lives. For example, they have employed their agency as adults and started to make use of the set of Finnish resources by joining Finnish language classes, cooking Finnish food or doing genealogy.

The diachronic analysis of the individual language biographies showed that they form a mixture of language related major life events (e.g. a birth of a child or a death of a parent) and phases during which the Finnish language does not play a significant role. The alternation of intensive and less intensive phases supports the concept of language as a context-based set of resources and the understanding of change as an inseparable part of those resources. The investigation showed that although the Finnish language always plays an important role in the first generation members' lives, their desire to, on the one hand, participate in the local Finnish society and to emphasize their heritage and, on the other hand, blend in with the majority varies across time. Due to their truncated linguistic skills, Finnish is not necessarily part of the everyday life of the later generation informants. For them the Finnish language and heritage turned out to be something they could move to the center of their lives when it best suited them, and put it aside when they were busy with other things.

Multimodality and material objects

The informants' artifacts showed to be material dimensions of the Finnish language. They supplemented or stood in place for the set of linguistic resources in the immigrant context in which the possibilities to apply the resources were sparse or when the individual's own linguistic repertoire lacked those resources. The material objects that the informants presented in the interviews included an old wooden spoon inherited from one informant's grandparents, a Finnish cloth rug made by an informant's mother, music notebooks inherited from an informant's mother, a Finnish cooking book written in English, a kantele (traditional Finnish string instrument), family photo albums, and a Finnish designer vase inherited from an informant's mother.

All of the objects had multiple functions in the informants' lives. In addition to their original functions, the objects were a nexus of stories, memories and emotions about the Finnish language and Finland. For example one first generation informant played Finnish music with her kantele. Through the music she has found a new context in which to use Finnish in Seattle as well as a novel way to strengthen her heritage identity. The second-generation informant that chose the cooking book as her most important object used the book to cook and bake Finnish specialties. At the same time, eating Finnish food and referring to the foods with their Finnish names helped to refresh her Finnish skills and to bring back memories of her late mother who used to cook and bake these same foods. All in all, the objects helped the Finnish-Americans to feel connect-

ed to the language, and to Finland in general, as well as to find their place in the trans-generational experience of immigration.

Methodologically the objects turned out to be a fruitful way to make the informants active agents in the research situation. Providing them the chance to choose the objects gave them broader possibilities to represent their experiences with the Finnish language from the perspectives they found personally important. This de-centered the role of the researcher and made the research situation more dialogical.

Conclusions

This study attempts to view Finnish (and other languages) and its users' experiences from novel theoretical perspectives and to apply unique methods in order to capture the diversity of the functions and values attached to the Finnish language. It presented new points of view to the language-related experiences of Finnish-American immigrants in three generations and showed how those experiences were strongly influenced by other people, various contexts and language ideologies.

The results of this study can be applied, for instance, in planning and teaching heritage language courses in the US as well as immigrant Finnish courses in Finland. Viewing language as a multimodal set of resources rather than as a linguistic entity that can be fully mastered can motivate the learners and teachers to respect even the smallest steps taken on the path of language learning. The goal of language learning should not be seen not as commanding the language in its entity, but rather as a set of resources the learners need in different contexts and throughout the course of their lives.

The findings also serve to encourage Finnish immigrants and their descendants around the world who regret that they have not been able to transmit fluent Finnish skills to the next generation. Instead of being sad of what has been lost, the focus should center on what remains. The Finnish language (as any other language) is greater than a collection of vocabulary and grammar rules. Although the actual communication may no longer be possible, the Finnish descendants can still identify with the Finnish language through other semiotic tools and find the language to be an important part of their lives.

This study is part of the Peripheral Multilingualism project, which is funded by the Academy of Finland. The project re-thinks multilingualism and investigates contestation and innovation in various minority language contexts.

LÄHTEET

- 3M Identities in Motion: Multilingualism, Multiculturalism and Mobility. [Viitattu 19.12.2011]. Jyväskylän yliopiston kielten laitos/NordForsk. <URL: <https://www.jyu.fi/hum/laitokset/kielit/3M>>.
- Adler, K. 1977. Collective and individual bilingualism: A sociolinguistic study. Hampuri: Helmut Buske Verlag.
- Academie Francaise. [Viitattu 15.9.2011]. <URL: <http://www.academie-francaise.fr/>>
- Agar, M. 1996. Language shock. Understanding the culture of conversation. New York: HarperCollins Publishers.
- Agha, A. 2007. Language and social relations. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ahearn, L. M. 2001. Language and agency. *Annual Review of Anthropology* 30, 109-137.
- Aikio, M. 1988. Saamelaiset kielenvaihdon kierteessä: kielisosiologinen tutkimus viiden saamelaiskylän kielenvaihdosta 1910-1980. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Aikio-Puoskari, U. 2002. Kielten ja kulttuurien risteysasemalla - kysymyksiä saamen kielestä ja identiteetistä. Teoksessa S. Laihiala-Kankainen, S. Pietikäinen & H. Dufva (toim.) *Moniääninen Suomi: kieli, kulttuuri ja identiteetti*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus, 90-109.
- Altheide, D. V. & Johnson, J. M. 1998. Criteria for assessing interpretive validity in qualitative research. Teoksessa N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (toim.) *Collecting and interpreting qualitative materials*. Lontoo: Sage Publications, 283-312.
- Ammon, U. 1995. Die deutsche Sprache in Deutschland, Österreich und in der Schweiz. Das Problem der nationalen Varietäten. Berliini & New York: Mouton de Gruyter.
- Ammon, U. 2000. 'Sprache' - 'Nation' und die Plurinationalität des Deutschen. Teoksessa A. Gardt (toim.) *Nation und Sprache. Die Diskussion ihres Verhältnisses in Geschichte und Gegenwart*. Berliini & New York: Mouton de Gruyter, 509- 524.
- Anderson, B. 2006. *Imagined communities*. Lontoo & New York: Verso.
- Anderson, J.A. 1987. *Communication research: Issues and methods*. New York: McGraw-Hill.
- Anderson-Hsieh, J., Johnson, R. & Koehler, K. 1992. The relationship between native speaker judgments of non-native pronunciation and deviance in segmentals, prosody and syllable structure. *Language Learning* 42, 529-555.
- Appadurai, A. 1996. *Modernity at large*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Appadurai, A. 1990. Disjuncture and difference in the global cultural economy. *Theory, Culture and Society* 7, 295-310.

- Arends, J., Muysken, P. & Smith, N. (toim.) 1994. *Pidgins and Creoles. An introduction.* Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Aro, M. 2009. Speakers and doers. Polyphony and agency in children's beliefs about language learning. [Viitattu 19.10.2011]. *Jyväskylä Studies in Humanities* 116. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Saatavilla [www-muodossa.com](http://www.muodossa.com): <URL: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-95139-3532-0>>
- Arola, L., Kunnas, N. & Winsa, B. 2011. Meänkieli in Sweden. An overview of a language in context. [Viitattu 5.1.2012]. *Working Papers in European Language Diversity* 6. Mainz, Helsinki, Wien, Tartu, Maarianhamina, Oulu & Maribor: Eldia. Saatavilla [www-muodossa.com](http://www.muodossa.com): <URL: <https://fedora.phaidra.univie.ac.at/fedora/get/o:103155/bdef:Asset/view>>
- Auer, P. 2007. The Monolingual bias in bilingualism research, or: Why bilingual talk is (still) a challenge for linguistics. Teoksessa M. Heller (toim.) *Bilingualism: A social approach.* New York: Palgrave MacMillan, 319-339.
- Auer, P. (toim.) 1998. *Code-switching in conversation: Language, interaction and identity.* Lontoo & New York: Routledge.
- Austin, J. L. 1962. *How to do things with words.* Lontoo: Oxford University Press.
- Baker, C. 2001. *Foundations of bilingual education and bilingualism.* 3rd edition. Clevedon: Multilingual Matters.
- Baker, C. 1992. *Attitudes and language.* Clevedon: Multilingual Matters.
- Baker, C. & Prys Jones, S. 1998. *Encyclopedia of bilingualism and bilingual education.* Clevedon: Multilingual Matters.
- Bahtin, M. 1991. *Dostojevskin poetiikan ongelmia.* Helsinki: Orient express.
- Bakhtin, M. 1986. *Speech genres & other late essays.* Austin: University of Texas.
- Bakhtin, M. 1981. *The dialogic imagination. Four essays by M.M. Bakhtin.* Austin: University of Texas.
- Ball, M. & Smith, G. 2001. Technologies of realism? Ethnographic uses of photography and film. Teoksessa P. Atkinson, A. Coffey, S. Delamont, J. Lofland & L. Lofland (toim.) *Handbook of ethnography.* Lontoo: Sage Publications, 302-338.
- Baltes, P. B., Reese, H. W. & Nesselroade, J. R. 1977. *Life-span developmental psychology: Introduction to research methods.* Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- Barkan, E. R. 1999. *A Nation of peoples. A sourcebook on America's multicultural heritage.* Westport: Greenwood Press.
- Barresi, C. M. 1987. Ethnic aging and the life course. Teoksessa D. E. Gelfand & C. M. Barresi (toim.) *Ethnic dimensions of aging.* New York: Springer, 18-34.
- Bauman, R. & Briggs, C. 2003. *Voices of modernity: Language ideologies and the politics of inequality.* Cambridge: Cambridge University Press.
- Bayley, R. 2004. Linguistic diversity and English language acquisition. Teoksessa E. Finegan & J. R. Rickford (toim.) *Languages in the USA. Themes for the twenty-first century.* New York: Cambridge University Press, 268-286.

- Becker, A.L. 1995. *Beyond translation: Essays towards a modern philology*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Becker, A.L. 1991. A short essay on languaging. Teoksessa F. Steier (toim.) *Research and reflexivity*. Lontoo: Sage Publications, 35-41.
- Berger, P. L. & Luckmann, T. 1966. *The social construction of reality. A treatise in the sociology of knowledge*. New York: Anchor Books.
- Besemeres, M. 2004. Different languages, different emotions? Perspectives from autobiographical literature. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 25 (2-3), 140-158.
- Bezemer, J. & Kress, G. 2008. Writing multimodal texts: A social semiotic account of designs for learning. *Written Communication. Special Issue on Writing and New Media* 25 (2), 166-195.
- Bhabha, H. 1994. *The location of culture*. Lontoo & New York: Routledge.
- Bialystok, E., Craik, F. I. M. & Freedman, M. 2007. Bilingualism as a protection against the onset of symptoms of dementia. *Neuropsychologia* 45 (2), 459-464.
- Bidlack, R. 1983. Genealogy today. *Library Trends* 32 (1), 7-23.
- Bishop, H., Coupland, N. & Garrett, P. 2003. "Blood is thicker than the water that separates us!" Dimensions and qualities of Welsh identity in the North American diaspora. *North American Journal of Welsh Studies* 3 (2), 37-54.
- Blackledge, A. & Creese, A. 2010. *Multilingualism. A critical perspective*. Lontoo & New York: Continuum International Publishing Group.
- Blackledge, A. & Creese, A. 2008. Contesting 'language' as 'heritage': Negotiation of identities in late modernity. *Applied Linguistics* 29 (4), 533-554.
- Block, D. 2007. Bilingualism: Four assumptions and four responses. *Innovation in Language Learning and Teaching* 1 (1), 66-82.
- Blommaert, J. 2010. *The sociolinguistics of globalization*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Blommert, J. 2007. Sociolinguistic scales. *Intercultural Pragmatics* 4, 1-19.
- Blommaert, J. 2005. *Discourse. A critical introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Blommaert, J. 1999a. The debate is open. Teoksessa J. Blommaert (toim.) *Language ideological debates*. Berliini & New York: Mouton de Gruyter.
- Blommaert, J. (toim.) 1999b. *Language ideological debates*. Berliini & New York: Mouton de Gruyter.
- Blommaert, J. 1999c. Reconstructing sociolinguistic image of Africa: Grassroots writing in Shaba (Congo). *Text* 19 (2), 175-200.
- Blommaert, J. & Backus, A. 2011. Repertoires revisited: 'Knowing language' in superdiversity. [Viitattu 21.9.2011]. *Working Papers in Urban Language & Literacies*. Paper 67. Lontoo: King's College. Saatavilla [www.muodossa: <URL: www.kcl.ac.uk/projects/ldc/LDCPublications/workingpapers/67.pdf>](http://www.muodossa.kcl.ac.uk/projects/ldc/LDCPublications/workingpapers/67.pdf)

- Blommaert, J., Collins, J. & Slembrouck, S. 2005. Spaces in multilingualism. *Language & Communication* 25, 195-216.
- Blommaert, J. & Dong, J. 2010a. *Ethnographic fieldwork: A beginner's guide*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Blommaert, J. & Dong, J. 2010b. Language and movement in space. Teoksessa N. Coupland (toim.) *The handbook of language and globalization*. Malden: Wiley-Blackwell, 366-385.
- Blommaert, J. & Rampton, B. 2011. Language and superdiversity: A position paper. [Viitattu 10.9.2011]. Working Papers in Urban Language & Literacies, paper 70. Lontoo: King's College. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.kcl.ac.uk/projects/lcd/LDCPublications/workingpapers/download.aspx>](http://www.kcl.ac.uk/projects/lcd/LDCPublications/workingpapers/download.aspx)
- Blommaert, J. & Verschueren, J. 1998. *Debating diversity: analysing the discourse of tolerance*. Lontoo & New York: Routledge.
- Bloomfield, L. 1933. *Language*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Bourdieu, P. 1977. *Outline of a theory of practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Braet, C. & Verhofstadt-Denève, L. 1998. Developmental psychopathology. Teoksessa A. Demetriou, W. Doise & C. F. M. van Lieshout (toim.) *Lifespan developmental psychology*. Chichester: Wiley, 447-500.
- Brittingham, A. & de la Cruz, C. P. 2004. Ancestry: 2000. Census 2000 brief. [Viitattu 1.11.2011]. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.census.gov/prod/2004pubs/c2kbr-35.pdf>](http://www.census.gov/prod/2004pubs/c2kbr-35.pdf)
- Brubaker, R. 2004. 'Civic' and 'ethnic' nationalism. Teoksessa R. Brubaker (toim.) *Ethnicity without groups*. Cambridge: Harvard University Press, 132-146.
- Bucholtz, M. 2003. Sociolinguistic nostalgia and the authentication of identity. *Journal of Sociolinguistics* 7 (3), 398-416.
- Bucholtz, M. & Hall, K. 2005. Identity and interaction: a sociocultural linguistic approach. *Discourse Studies* 7 (4-5), 585-614.
- Burbach, R. & Robinson, W. 1999. The Fin de Siecle debate: Globalization as epochal shift. *Science and Society* 63 (Spring), 10-39.
- Burck, C. 2005. *Multilingual living. Explorations of language and subjectivity*. New York: Palgrave MacMillan.
- Busch, B. 2006. Language biographies - approaches to multilingualism in education and linguistic research. Teoksessa B. Busch, A. Jardine & A. Tjoutuku (toim.) *Language biographies for multilingual learning*. Cape Town: PREAESA occasional papers 24, 5-17.
- Busch, B. & Mossakowski, J. 2010. Language portraits as introduction to life course narratives and representations of heteroglossic repertoires. *Esitelmä. Sociolinguistics Symposium 18, 1.-4.9.2010, Southampton*.
- Buttler, J. 1990. *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. Lontoo & New York: Routledge.

- Bystydzienski, J. M. 2011. Intercultural couples. Crossing boundaries, negotiating difference. New York & Lontoo: New York University Press.
- Cameron, D. 1995. Verbal hygiene. Lontoo & New York: Routledge.
- Cantoni, G. (toim.) 1996. Stabilizing indigenous languages. Flagstaff: Northern Arizona University.
- Carreira, M. 2004. Seeking explanatory adequacy: A dual approach to understanding the term "heritage language learner". [Viitattu 16.8.2011]. *Heritage Language Journal* 2(1). Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://international.ucla.edu/media/files/Carreira.pdf>](http://international.ucla.edu/media/files/Carreira.pdf)
- Carter, B. & Sealey, A. 2000. Language, structure and agency: What can realist social theory offer to sociolinguistics? *Journal of Sociolinguistics* 4 (1), 3-20.
- Castellanos, D. 1992. A polyglot nation. Teoksessa I. Crawford (toim.) *Language loyalties: A source book of the official English controversy*. Chicago: The University of Chicago Press, 13-18.
- Castells, M. 1996. *The rise of network society*. Lontoo: Blackwell.
- Chamberlayne, J., Bornat, J. & Wengraf, T. 2000. *The turn to biographical methods in social science*. Lontoo & New York: Routledge.
- Chenail, R.J. 1995. Presenting qualitative data. [Viitattu 3.10.2011]. *The Qualitative Report* 2 (3). Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.nova.edu/ssss/QR/QR2-3/presenting.html>](http://www.nova.edu/ssss/QR/QR2-3/presenting.html)
- Chomsky, N. 2007. Approaching UG from below. Teoksessa U. Sauerland & H.M. Gärtner (toim.) *Interfaces + Recursion = Language? Chomsky's minimalism and the view from syntax-semantics*. Berliini & New York: Mouton de Gruyter, 1-29.
- Chomsky, N. 1965. *Aspects of the theory of syntax*. Cambridge: The MIT Press.
- Chomsky, N. 1968. *Language and mind*. New York: Harcourt, Brace & World.
- Chrystal, D. 2003. *English as a global language*. 2nd edition. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chu, C.M. 1999. Immigrant children mediators (ICM): Bridging the literacy gap in immigrant communities. *New Review of Children's Literature and Librarianship* 5 (1), 85-94.
- CIMO - Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus. Ulkomaiset yliopistot, joissa voi opiskella suomea. [Viitattu 11.11.2011]. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.cimo.fi/ohjelmat/suomen_kieli_ja_kulttuuri/ulkomaiset_yliopistot_joissa_voi_opiskella_suomea#Y>](http://www.cimo.fi/ohjelmat/suomen_kieli_ja_kulttuuri/ulkomaiset_yliopistot_joissa_voi_opiskella_suomea#Y)
- Clift, R. 2006. Indexing stance: Reported speech as an interactional evidential. *Journal of Sociolinguistics* 10 (5), 569-595.
- Climo, J. 1990. Transmitting ethnic identity through oral narratives. *Ethnic Groups* 8, 163-180.
- Clyne, M. 1991. *Community language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Coffey, A. 1999. *The ethnographic self. Fieldwork and the representation of identity*. Lontoo: Sage Publications.
- Cohn, B. 1996. *Colonialism and its forms of knowledge*. Princeton: Princeton University Press.

- Coupland, N. (toim.) 2010a. The handbook of language and globalization. Malden: Wiley-Blackwell.
- Coupland, N. 2010b. The authentic speaker and the speech community. [Viitattu 7.12.2011]. Teoksessa C. Llamas & D. Watt (toim.) Language and identities. Edinburgh: Edinburgh University Press, 99-112. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL: http://www.cf.ac.uk/encap/resources/the_authentic_speaker_and_the_speech_community_final.pdf>
- Coupland, N. 2009. The mediated performance of vernaculars. [Viitattu 7.12.2011]. *Journal of English Linguistics* 37 (3), 284-300. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL: http://www.cf.ac.uk/encap/resources/the_mediated_performance_of_vernaculars.pdf>
- Coupland, N. 2007. Style: Language, variation and identity. Cambridge: Cambridge University Press.
- Coupland, N. 2003. Sociolinguistic authenticities. *Journal of Sociolinguistics* 7 (3), 417-431.
- Coupland, N. & Jaworski, A. (toim.) 2009. The new sociolinguistic reader. New York: Palgrave MacMillan.
- Coupland, N., Sarangi, S. & Candlin, C. N. (toim.) 2001. Sociolinguistics and social theory. Harlow: Pearson.
- Cowley, S. 2005. Languageing: How babies and bonobos lock on to human modes of life. *International Journal of Computational Cognition* 3 (1), 44-55.
- Crawford, J. 1989. Bilingual education: History, politics, theory and practice. 4th edition. Los Angeles: Bilingual Education Services.
- Crawford, J. 1992. Hold your tongue: Bilingualism and the politics of "English only." Reading: Addison-Wesley.
- Cummins, J. 1976. The influence of bilingualism in cognitive growth - A synthesis of research findings and explanatory hypothesis. [Viitattu 27.10.2011]. *Working Papers in Bilingualism* 9, 1-44. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL: http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=ED125311&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED125311>
- da Silva, E., McLaughlin, M. & Richards, M. 2007. Bilingualism and the globalized new economy: The commodification of language and identity. Teoksessa M. Heller (toim.) Bilingualism: A social approach. New York: Palgrave MacMillan, 183-206.
- Dahlie, J. 1967. A social history of Scandinavian immigration, Washington state, 1895-1910. Microform. Pullman: Washington State University.
- Dallmayr, F. R. & McCarthy, T. A. 1977. Introduction. Teoksessa F. R. Dallmayer & T. A. McCarthy (toim.) Understanding and social inquiry. Notre Dame: University of Notre Dame Press, 1-15.
- Daniels, R. 2002. Coming to America. A history of immigration and ethnicity in American Life. 2nd edition. New York: HarperCollins Publishers.

- Davies, A. 2003. *The native speaker: Myth and reality*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Davies, B. & Harré, R. 1990. Positioning: The discursive production of selves. [Viitattu 10.9.2011]. *Journal for the Theory of Social Behavior* 20, 43-63. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL: <http://www.massey.ac.nz/~alock/position/position.htm>>
- de Bot, K. 2007. Dynamic systems theory, lifespan development and language attrition. Teoksessa B. Köpcke, M. S. Schmid, M. Keijzer & S. Dostert (toim.) *Language attrition: Theoretical perspectives*. Amsterdam: & Philadelphia: John Benjamins, 53-68.
- de Saussure, F. 1970. *Course in general linguistics*. New York: McGraw Hill Book Company.
- Deaux, K. 2006. *To be an immigrant*. New York: Russel Sage Foundation.
- Department of Scandinavian Studies. University of Washington. [Viitattu 9.11.2011]. <URL: <http://depts.washington.edu/scand/>>
- Derwing, T. 2003. What do ESL students say about their accents. *Canadian Modern Language Review* 59, 545-564.
- Dewaele, J. -M. 2010. *Emotions in multiple languages*. New York: Palgrave MacMillan.
- Dippie, B.W. 1982. *The vanishing America. White attitudes and U.S. Indian policy*. Lawrence: University Press of Kansas.
- Dong, J. & Blommaert, J. 2009. Space, scale and accents: Constructing migrant identity in Beijing. *Multilingua* 28, 1-24.
- Dorian, N.C. 1994. Pursim vs. compromise in language revitalization and language revival. *Language in Society* 23 (4), 479-494.
- Du Bois, J. W. 2007. The stance triangel. Teoksessa R. Englebretson (toim.) *Stancetaking in discourse. Subjectivity, evaluation, interaction*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 139-182.
- Duchêne, A. & Heller, M. (toim.) 2011. *Language in late capitalism. Pride and profit*. Lontoo & New York: Routledge.
- Duchêne, A. & Heller, M. (toim.) 2007. *Discourses of endangerment. Ideology and interest in the defence of languages*. Lontoo & New York: Continuum.
- Dufva, H. 2008. From "psycholinguistics" to a dialogical psychology of language: Aspects of the inner discourse(s). Teoksessa M. Lähteenmäki & H. Dufva (toim.) *Dialogues on Bakhtin: Interdisciplinary readings*. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, 87-105.
- Dufva, H. 2003. Beliefs in dialogue: A Bakhtinian view. Teoksessa P. Kalaja & A. M. F. Barcelos (toim.) *Beliefs about SLA: new researchs approaches*. Dordrecht: Kluwer, 131-151.
- Dufva, H. 2002. Dialogi suomalaisuudesta. Teoksessa S. Laihiala-Kankainen, S. Pietikäinen & H. Dufva (toim.) *Moniääninen Suomi. Kieli, kulttuuri ja identiteetti*. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, 21-38.
- Dufva, H., Aro, M., Suni, M. & Salo, O. -P. 2011. Onko kieltä olemassa? Teoreettinen kielitiede, soveltava kielitiede ja kielen oppimisen tutkimus. [Viitattu 18.10.2011]. Teoksessa E. Lehtinen, S. Aaltonen, M. Koskela, E.

- Nevasaari & M. Skog-Södersved (toim.) AFinLa-e Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 3, 22-34. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://ojs.tsv.fi/index.php/afinla/article/view/4454>>
- Dufva, H. & Lähtenmäki, M. (toim.) 2002. Kielentutkimuksen klassikoita. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä –sarja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Dufva, H. & Pietikäinen, S. 2009. Moni-ilmeinen monikielisyys. *Puhe ja kieli* 29 (1), 1-14.
- Dufva, H. & Pöyhönen, S. 1999. Dialoginen näkökulma kieltenopettajien elämäkertoihin. Teoksessa S. Laihiala-Kankainen, I. P. Lysakova & S. A. Rascetina (toim.) *Perspektiivejä – kulttuuri, kieli ja koulutus*. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, 143-169.
- Dufva, H., Suni, M., Aro, M. & Salo, O. -P. 2011. Languages as objects of learning: Language learning as a case of multilingualism. [Viitattu 5.10.2011]. *Apples – Journal of Applied Language Studies* 5 (1), 109-124. Saatavilla www-muodossa: <URL: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/27270>>
- Duranti, A. 2004. Agency in language. Teoksessa A. Duranti (toim.) *A companion to linguistic anthropology*. Oxford: Blackwell Publishing, 451-473.
- Eckert, P. 2003. Elephants in the room - Dialogue. *Sociolinguistics and authenticity: An elephant in the room. Journal of Sociolinguistics* 7 (3), 329-431.
- Eckert, P. & McConnell-Ginet, S. 1992. Think practically and look locally: language and gender as community-based practice. *Annual Review of Anthropology* 21, 461-490.
- Edwards, J. 1994. *Multilingualisms*. Lontoo & New York: Routledge.
- Eichhorn, M. & Helttunen, A. (toim.) 2004. *Kotimaana suomen kieli. Näkökulmia suomen kielen säilymiseen ja kehittymiseen ulkomailla*. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto.
- Elliot, J. 2005. *Using narrative in social research. Qualitative and quantitative approaches*. Lontoo: Sage Publications.
- Ellis, C., Adams, T. E. & Bochner, A. P. 2011. Autoethnography: An overview. [Viitattu 19.12.2011]. *Forum: Qualitative Social Research/Qualitative Sozialforschung* 12 (1). Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1589/3095>>
- Emerson, C. 1986. The outer world and inner speech: Bakhtin, Vygotsky, and the internalization of language. Teoksessa G. S. Morson (toim.) *Bakhtin. Essays and dialogues on his work*. Chicago: University of Chicago Press, 21-40.
- Englebretson, R. 2007. Stancetaking in discourse: An introduction. Teoksessa R. Englebretson (toim.) *Stancetaking in discourse. Subjectivity, evaluation, interaction*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 1-25.
- English First Foundation. [Viitattu 10.11.2011]. <URL: <http://www.englishfirst.org/>>

- Errington, J. 2001. Colonial linguistics. *Annual Review of Anthropology* 30, 19-39.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Ethnologue – Languages in the world. [Viitattu 25.10.2011]. <URL: <http://www.ethnologue.com/>>
- Ezzy, D. 1998. Theorizing narrative identity: Symbolic interactionism and hermeneutics. *Sociological Quarterly* 39 (2), 239-252.
- Fabbro, F. 1999. The neurolinguistics of bilingualism: An introduction. Hove: Psychology Press.
- Fabian, J. 1986. Language and colonial power: The appropriation of Swahili in the former Congo 1880-1938. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fairclough, N. 1992. Discourse and social change. Cambridge: Polity Press.
- Fillmore, L. W. 1991. When learning a second language means losing the first. *Early Childhood Research Quarterly* 6 (3), 323-347.
- Finlandia Foundation National. [Viitattu 1.11.2011]. <URL: <http://www.finlandiafoundation.org/>>
- Finlandia Foundation Seattle Chapter. [Viitattu 9.11.2011]. >URL: <http://www.finnsnw.com/ffsc.html>>
- Finlex 359/2003.
- FinnFest USA. [Viitattu 1.11.2011]. <URL: <http://www.finnfestusa.org/>>
- Finnish Choral Society. [Viitattu 9.11.2011]. <URL: <http://www.finnsnw.com/FCS/index.html>>
- Finnish Lutheran Church. [Viitattu 9.11.2011]. <URL: <http://finnsnw.com/FLC/kirkko.htm>>
- Finnish Studies Program. [Viitattu 9.11.2011]. Department of Scandinavian Studies. University of Washington. >URL: <http://depts.washington.edu/finnish/>>
- Finns Northwest. [Viitattu 5.10.2011]. <URL: <http://www.finnsnw.com/>>
- Fishman, J. A. 2006. Language loyalty, language planning and language revitalization. Recent writings and reflections from Joshua A. Fishman. Toimittaneet N. H. Hornberger & M. Pütz. Clevedon: Multilingual Matters.
- Fishman, J. A. 2004. Multilingualism and non-English mother tongues. Teoksessa E. Finegan & J. R. Rickford (toim.) Languages in the USA. Themes for the twenty-first century. New York: Cambridge University Press, 115-132.
- Fishman, J. A. 2001a. 300-plus years of heritage language education in the United States. Teoksessa J. K. Peyton, D. A. Ramard & S. McGinnis (toim.) Heritage languages in America. Preserving a national resource. McHenry: Center for Applied Linguistics & Delta Systems, 81-98.
- Fishman, J. A. (toim.) 2001b. Can threatened languages be saved? Clevedon: Multilingual Matters.
- Fishman, J. A. (toim.) 1985. The rise and fall of the ethnic revival. Berliini, New York & Amsterdam: Mouton Publishers.

- Fishman, J. A. 1966. Language loyalty in the United States: The maintenance and perpetuation of non-English mother tongues by American ethnic and religious groups. Haag: Mouton.
- Fitzgerald, J. 1993. Views on bilingualism in the United States: A selective historical view. [Viitattu 10.11.2011]. *Bilingual Research Journal* 17 (1/2), 35-56. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL: http://www.ncela.gwu.edu/files/rcd/BE021540/Views_on_Bilingualism.pdf>
- Form 1900. [Viitattu 16.8.2011]. Laila Leppäsen *Keramia-ryijy*. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL: <http://www.form1900.se/detail.asp?ref=957>>
- Franceschini, R. 2003. Unfocussed language acquisition? The presentation of linguistic situations in biographical narration. [Viitattu 3.10.2011]. *Forum Qualitative Social Research* 4 (3), Art. 19. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL: <http://www.qualitativerecherche.net/index.php/fqs/issue/view/17>>
- Franceschini, R. 2001. Sprachbiographien randständiger Sprecher. In: R. Franceschini 2001. *Biographie und Interkulturalität. Diskurs und Lebenspraxis*. Tübingen: Stauffenburg Verlag.
- Franceschini, R. & Miecznikowski, J. (toim.) 2004. *Leben mit mehreren Sprachen - Vivre avec plusieurs langues. Sprachbiographien - Biographies langagières*. Bern: Peter Lang.
- Franklin, S. 2001. Biologization revisited: Kindship theory in the context of new biologies. Teoksessa S. Frankling & S. McKinnon (toim.) *Relative values*. Durham: Duke University Press, 305-321.
- Fünfschilling, J. 1998. Spracherwerb als Teil der Biographie: Zur Versprachlichung von Erwerbserinnerung in narrativen Interviews. *Acta Romanica Basiliensis* 8 (Uni Basel), 65-79.
- Földes, C. 2002. Deutsch als Sprache mit mehrfacher Regionalität: die diatopische Variationsbreite. [9.11.2011]. *Muttersprache* 112 (3), 225-239. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL: <http://publikationen.ub.uni-frankfurt.de/frontdoor/index/index/docId/9991>>
- Gable, E. & Handler, R. 1996. After authenticity at an American heritage site. *American Anthropologist*, New Series, 98 (3), 569-578.
- Gal, S. 1992. Multiplicity and contention among ideologies. *Pragmatics* 2, 445-450.
- Gal, S. & Woolard, K. 2001. *Languages and publics: The making of authority*. Machester: St Jerome's Press.
- García, O. 2009. *Bilingual education in the 21st century. A global perspective*. Malden & Oxford: Wiley-Blackwell.
- Garrett, P., Coupland, N. & Bishop, H. 2005. Globalization and the visualization of Wales and Welsh America: Y Drych, 1948-2001. *Ethnicities* 5 (4), 530-564.
- Gee, J. P. 1999. *An introduction to discourse analysis: Theory and method*. Lontoo & New York: Routledge.
- Gelfand, D. & Barresi, C. 1987. *Ethnic dimensions of aging*. New York: Springer.
- Giddens, A. 1979. *Central problems in social theory: Action, structure and contradiction in social analysis*. Berkley: University of California Press.

- Giangero, V. 2000. Learning my heritage language: An odyssey of self-discovery. Teoksessa J. B. Webb & B. L. Miller (toim.) Teaching heritage language learners: Voice from classroom. Yonkers: ATCFL Series, 59-65.
- Giles, H. & Coupland, N. 1991. Language: Context and consequences. Mapping social psychology. Belmont: Thomson Brooks/Cole Publishing.
- Glazer, N. 2001. American diversity and the 2000 Census. [Viitattu 1.11.2011]. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL: http://www.ou.edu/cls/online/lstd2323/pdfs/unit1_glazer.pdf>
- Glazer, N. & Moynihan, D. P. 1970. Beyond the melting pot. The Negroes, Puerto Ricans, Jews, Italians, and Irish of New York City. 2nd edition. Cambridge: The MIT Press.
- Goffman, E. 1974. Frame analysis: An essay on organization of experience. New York: Harper Row.
- Goldin, C. 1994. The political economy of immigration restriction in the United States, 1890 to 1921. [Viitattu 10.11.2011]. Teoksessa C. Goldin & G. D. Libecap (toim.) The regulated economy: A historical approach to political economy. Chicago: University of Chicago Press, 223-258. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL: <http://www.nber.org/chapters/c6577>>
- Goodwin, C. 2006. Retrospective and prospective orientation in the construction of argumentative moves. *Text and Talk*, 26 (4/5), 443-461.
- Goodwin, M. H. 1990. He-said-she-said: Talk as social organization among Black children. Bloomington: Indiana University Press.
- Gordon, M. M. 1964. Assimilation in American life. The role of race, religion, and national origins. New York: Oxford University Press.
- Gumperz, J. 1982. Discourse strategies. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gumperz, J. & Hymes, D. (toim.) 1964. The ethnography of communication. *American Anthropologist* 66 (6) Special Publication. Washington: American Anthropologist Association.
- Hall, J.K. & Vitanova, G. & Machenkove, L. (toim.) 2005. Dialogue with Bakhtin on second and foreign language learning: New perspectives. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Hall, C. M., Sharples, L., Michell, R., Macionis, N. & Cambourne, B. (toim.) 2003. Food tourism around the world. Development, management and markets. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Hakala, J. E. 1997. Memento of Finland: A musical legacy. St. Paul: Pikebone Music.
- Hakulinen, L. 1979. Suomen kielen rakenne ja kehitys. 4. korjattu ja lisätty painos. Helsinki: Otava.
- Hakuta, K. 1986. Mirror of language. New York: Basic Books.
- Hammersley, M. & Atkinson P. 1995. Ethnography. Principles in practice. 2nd edition. Lontoo & New York: Routledge.
- Harris, R. 1990. On redefining linguistics. Teoksessa H. Davis & T. Taylor (toim.) Redefining linguistics. Lontoo & New York: Routledge, 18-52.
- Harris, R. 1980. The language makers. Lontoo: Duckworth.
- Harvey, D. 1989. The condition of postmodernity. Cambridge: Basil Blackwell.

- Haugen, E. 1953. *The Norwegian language in America: A study of bilingual behaviour*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Haviland, J.B. 1991. 'Sure, sure': Evidence and affect. *Text* 9, 27-68.
- Hechinger, F. M. 1978. *Political issues in education: Reflections and directions*. Teoksessa W. I. Israel (toim.) *Political issues in education*. Washington: Council of Chief State School Officers, 127-135.
- Hechter, M. 1975. *Internal colonialism: The Celtic fringe in British national development*. Berkeley & Los Angeles: University of California Press.
- Hegstad, P.A. 1985. *Scandinavian settlement in Seattle, " Queen City of the Pudget Sound"*. [Viitattu 29.10.2011]. *NA-HA Online* 30. Saatavilla www.muodossa.com: <URL:
http://www.naha.stolaf.edu/pubs/nas/volume30/vol30_02.htm>
- Heinz, B. 2001. "Fish in the river": Experiences of bicultural bilingual speakers. *Multilingua* 20 (1), 85-108.
- Heller, M. 2011. *Paths to post-nationalism. A critical ethnography of language and identity*. Oxford: Oxford University Press.
- Heller, M. 2008. *Doing ethnography*. Teoksessa L. Wei & M. Moyer (toim.) *The Blackwell guide to research methods in bilingualism and multilingualism*. Malden: Blackwell, 249-262.
- Heller, M. 2007a. *Bilingualism as ideology and practice*. Teoksessa M. Heller (toim.) *Bilingualism: A social approach*. New York: Palgrave MacMillan, 1-22.
- Heller, M. (toim.) 2007b. *Bilingualism: A social approach*. New York: Palgrave MacMillan.
- Heller, M. 2005. *Language, skill and authenticity in the globalized new economy*. [Viitattu 5.10.2011]. *Noves SL Revisita de Sociolinguistica*, Winter 2005. Saatavilla www.muodossa.com: <URL:
http://www6.gencat.cat/llengcat/noves/hm05hivern/heller1_2.htm>
- Heller, M. 2003. *Globalization, the new economy and the commodification of language and identity*. *Journal of Sociolinguistics* 7 (4), 473-492.
- Heller, M. 1999. *Linguistic minorities and modernity: A sociolinguistic ethnography*. Lontoo: Longman.
- Heritage, J. & Raymond, G. 2005. *The terms of agreement: Indexing epistemic authority and subordination in talk-in-interaction*. *Social Psychology Quarterly* 68, 15-38.
- Heryanto, A. 2007. *Then there were languages: Bahasa Indonesia was one among many*. Teoksessa S. Makoni & A. Pennycook (toim.) *Disinventing and reconstituting languages*. Clevedon: Multilingual Matters, 42-61.
- Higgins, C. 2003. "Ownership" of English in the outer circle: An alternative to the NS-NNS dichotomy. *TESOL Quarterly* 37 (4), 615-644.
- Higham, J. (1992). *Crusade for Americanization*. Teoksessa I. Crawford (toim.) *Language loyalties: A source book of the official English controversy*. Chicago: The University of Chicago Press, 72-85.
- Hiidenmaa, P. 2003. *Suomen kieli - who cares?* Keuruu: Otava.

- Hill, J. H. 1995. The voices of Don Gabriel: Responsibility and self in a modern Mexicano narrative. Teoksessa D. Tedlock & B. Mannheim (toim.) *The dialogic emergence of culture*. Urbana: University of Illinois Press, 97-147.
- Hill, J. H. 1992. "Today there is no respect": Nostalgia, "respect" and oppositional discourse in Mexicano (Nahuatl) language ideology. *Pragmatics* 2 (3), 263-280.
- Hinnenkamp, V. 2005. Semilingualism, double monolingualism and blurred genres - On (not) speaking a legitimate language. [Viitattu 26.10.2011]. *Journal of Science and Education* 1. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.jsse.org/2005/2005-1/semilingualism-hinnenkamp.htm>](http://www.jsse.org/2005/2005-1/semilingualism-hinnenkamp.htm)
- Hinnenkamp, V. 1990. "Gastarbeiterlinguistik" und die Ethnisierung der Gastarbeiter. Teoksessa D. J. Eckhard & F. -O. Radtke (toim.) *Ethnizität - Wissenschaft und Minderheiten*. Opladen: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 277-298.
- Hinton, L. 2001. Unvoluntary language loss among immigrants: Asian-American linguistic autobiographies. Teoksessa J. E. Alatis & A. -H. Tan (toim.) 2001. Georgetown University round table on languages and linguistics 1999. *Language in our time. Bilingual education and official English, Ebonics and standard English, immigration and the Unz initiative*, 203-252.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hobsbawm, E. 1990. *Nations and nationalism since 1760*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hobsbawm, E. 1987. *The Age of empire. 1875-1914*. Lontoo: Abacus.
- Hodge, R. & Jones. K. 2000. Photography in collaborative research on multilingual literacy practices. Images and understanding of researcher and researched. Teoksessa M. Martin-Jones & K. Jones (toim.) *Multilingual literacies*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 299-318.
- Hodges, A. 2010. Discursive construction of global war and terror. Teoksessa N. Coupland (toim.) *The handbook of language and globalization*. Malden: Wiley-Blackwell, 305-321.
- Hoglund, A. W. 1960. *Finnish immigrants in America, 1880-1920*. Madison: University of Wisconsin Press.
- Holm, J. 2004. *An introduction to Pidgins and Creoles*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Holquist, M. & Emerson, C. 1981. Glossary. In M. Holquist (toim.) *The dialogic imagination. Four essays by M. M. Bakhtin*. Austin: University of Texas, 423-434.
- Hopkins, A. G. 2002. *Globalization in world history*. Lontoo: Pimlico.
- Hornberger, N. H. 2006. Voice and biliteracy in indigenous language revitalization: Contentious educational practices in Quechua, Guarani, and Maori contexts. *Journal of Language, Identity, and Education* 5 (4), 227-292.

- Hornberger, N. H. 2002. Multilingual language policies and the continua of biliteracy: An ecological approach. *Language Policy* 1, 27-51.
- Hult, F. 2008. Language ecology and linguistic landscape analysis. Teoksessa E. Shohamy & D. Gorter (toim.) *Linguistic landscape. Expanding the scenery.* Lontoo & New York: Routledge, 88-103.
- Huss, Leena 2001. The national minority languages in Sweden. Teoksessa G. Extra & D. Gorter (toim.) *The other languages of Europe.* Clevedon: Multilingual Matters, 137-158.
- Hymes, D. 1972. Models of the interaction of language and social life. Teoksessa J. Gumperz & D. Hymes (toim.) *Directions in sociolinguistics: The ethnography of communication.* New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Hyvärinen, M. 2006. Kerronnallinen tutkimus. [Viitattu 9.2.2011]. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.hyvarinen.info/?page_id=9>](http://www.muodossa: <URL: http://www.hyvarinen.info/?page_id=9>)
- Härkönen, A. 2011. Suomen kielen sosiaalinen oppiminen työyhteisössä. IT-alan työperusteiset maahanmuuttajat suomalaisessa työyhteisössä. Pro gradu-tutkielma. Kielten laitos, suomen kieli. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Iedema, R. 2003. Multimodality, resemiotization: Extending the analysis of discourses as multi-semiotic practice. *Visual Communication* 2 (1), 29-57.
- Ilmasti, L. 2006. Ruotsinsuomen ominaispiirteitä. Näkökulmana mahdollisten paluumuuttajien kielellinen sopeutuminen ja sen tukeminen. [Viitattu 8.9.2011]. Pro gradu -tutkielma. Suomen kieli, Turun yliopisto/Siirtolaisuusinstituutti Web Reports No. 16. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.migrationinstitute.fi/pdf/webreports16.pdf>](http://www.muodossa: <URL: http://www.migrationinstitute.fi/pdf/webreports16.pdf>)
- INA § 337
- Irvine, J. T. 1989. When talk isn't cheap: Language and political economy. *American Ethnologist* 16, 248-267.
- Irvine, J. T. & Gal, S. 2000. Language ideology and linguistic differentiation. Teoksessa P. V. Kroskrity (toim.) *Regimes of language: Ideologies, politics, and identities.* Santa Fe: Schoon of American Research Press, 25-83.
- Jacobson, M. F. 2006. *Roots too: White ethnic revival in post-civil rights America.* Cambridge: Harvard University Press.
- Jacobson, R. (toim.) 1998. *Codeswitching worldwide.* Berliini & New York: Mouton de Gruyter.
- Jacoby, T. (toim.) 2004. *Reinventing the melting pot. The new immigrants and what it means to be American.* New York: Basic Books.
- Jaffe, A. 2009a. Introduction. The sociolinguistics stance. Teoksessa A. Jaffe (toim.) *Stance. Sociolinguistic perspectives.* New York: Oxford University Press, 3-28.
- Jaffe, A. 2009b. Stance in Corsican school. Institutional and ideological orders and the production of bilingual subjects. Teoksessa A. Jaffe (toim.) *Stance. Sociolinguistic perspectives.* New York: Oxford University Press, 119-145.

- Jaffe, A. 2009c. The production and reproduction of language ideologies in practice. Teoksessa N. Coupland & A. Jaworski (toim.) *The new sociolinguistics reader*. New York: Palgrave MacMillan, 390-404.
- Jaffe, A. 2000. Comic performance and the articulation of hybrid identity. *Pragmatics* 10 (1), 39-59.
- Jaffe, A. 1999. *Ideologies in action: Language politics on Corsica*. Berliini & New York: Mouton de Gruyter.
- Javier, R., Barroso, F. & Muñoz, M. 1993. Autobiographical memory in bilinguals. *Journal of Psycholinguistic Research* 22 (3), 319-38.
- Jaworski, A. & Thurlow, C. (toim.) 2010. *Semiotic landscapes: Language, image, space*. Lontoo & New York: Continuum.
- Johansen, B. E. 2006. *The native peoples of North America. A history*. Piscataway: Rutgers University Press.
- Johnson, S., Milani, T. M. & Upton, C. 2010. Language ideological debates on the BBC 'Voices' website: hypermodality in theory and practice. Teoksessa S. Johnson & T. M. Milani (toim.) *Language ideologies and media discourse: Texts, practices, politics*. Lontoo & New York: Continuum, 223-251.
- Johnstone, B. 2009. Stance, style, and linguistic individual. Teoksessa A. Jaffe (toim.) *Stance. Sociolinguistic perspectives*. New York: Oxford University Press, 29-52.
- Joseph, J. E. 2004. *Language and identity. National, ethnic, religious*. New York: Palgrave MacMillan.
- Joseph, J. E. 1987. *Eloquence and power: The rise of language standards and standard languages*. New York: Blackwell.
- Jönsson-Korhola, H. & Lindgren, A. -R. 2003. *Monena suomi maailmalla*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kalaja, P. & Dufva, H. 1997. "Kohtalona koulu": englanninopettajan ammattitaiturasta ja -identiteetistä. Teoksessa A. Mauranen & T. Puurtinen (toim.) 1997. *Translation, acquisition, use*. AFinLA:n vuosikirja 55. Jyväskylä: AFinLA, 203-218.
- Kamo, Y. 1998. Asian grandparents. Teoksessa M.E. Szinovacz (toim.) *Handbook of grandparenthood*. Westport: Greenwood Press.
- Kanno, Y. 2003. *Negotiating bilinguals and bicultural identities: Japanese returnees between two worlds*. Mahwah: Lawrence Erlbaum.
- Karp, I 1986. Agency and social theory: A review of Anthony Giddens. *American Ethnologist* 13 (1), 131-137.
- Katrilli Finnish Folk Dancers in Seattle. [Viitattu 9.11.2011]. <URL: <http://finnsnw.com/Katrilli/index.htm>>
- Kaufmann, E. 2000. Ethnic or civic nation? Theorizing the American case. [Viitattu 14.3.2010]. *Canadian Review of Studies in Nationalism* 27, 133-54. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL: http://www.sneps.net/OO/images/Theo_American_Case.pdf>
- Kedourie, E. 1960. *Nationalism*. Lontoo: Hutchinson.

- Kelly-Holmes, H. 2010. Rethinking the macro-micro relationship: Some insights from the marketing domain. *International Journal of Sociology of Language* 202, 25-39.
- Kelly-Holmes, H. 2005. Advertising as multilingual communication. New York: Palgrave Macmillan.
- Kelly-Holmes, H. 1997. Language maintenance or language fetishisation? A response to Michael Clyne. *Current Issues in Language and Society* 4 (2), 167-171.
- Kero, R. 1997. Suomalaisina Pohjois-Ameriikassa. Siirtolaiselämää Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 2. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Kero, R. 1996. Suureen Länteen. Siirtolaisuus Suomesta Pohjois-Amerikkaan. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 1. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Kero, R. 1982. Suomen siirtolaisuuden historia osa 1. Pohjois-Amerikkaan suuntautuneen siirtolaisuuden tausta, määrä, rakenne, kuljetusorganisaatio ja sijoittuminen päämääräalueelle. Turku: Turun yliopiston historian laitos.
- Kielilakikomitea 2000. Kansalliskielten historiallinen, kulttuurinen ja sosiloginen tausta. Nationalspråkens historiska, kulturella och sociologiska bakgrund. [Viitattu 9.11.2011]. Työryhmämuistio. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.om.fi/uploads/zye6d9qeom5.pdf>](http://www.om.fi/uploads/zye6d9qeom5.pdf)
- Kiesanen, T. 2007. Stancetaking as an interactional activity: Challenging the prior speaker. Teoksessa R. Eglebretson (toim.) 2007. Stancetaking in discourse. Subjectivity, evaluation, interaction. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 253-281.
- Kim, B. S. K., Brenner, B. R., Liang, C. T. H. & Asay, P. A. 2003. A Qualitative Study of Adaption Experiences of 1.5-Generation Asian Americans. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology* 9 (2): 156-170.
- Kinginger, C. 2004a. Alice doesn't live here anymore: Foreign language learning and identity construction. Teoksessa A. Pavlenko & A. Blackledge (toim.) Negotiation of identities in multilingual context. Clevedon: Multilingual Matters, 219-242.
- Kinginger, C. 2004b. Bilingualism and emotion in the autobiographical works of Nancy Houston. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 25 (2/3), 159-78.
- Klein, B. 1988. Den gamla hembygden eller vad har hänt med de svenska folktraditionerna i USA? Teoksessa E. Ehn & Å. Daun (toim.) 1988. Blandsverige. Om kulturskillnader och kulturmöten. Stockholm: Carlsson, 43-67.
- Kloss, H. 1998. The American bilingual tradition. Rowley: Newbury House.
- Kockelman, P. 2004. Stance and subjectivity. *Journal of Linguistic Anthropology* 4 (2), 127-150.
- Koivukangas, O. 2004. What is a Finntown. [Viitattu 11.8.2011]. A presentation in FinnFest, Lake Fortch, Florida 13.2.2004. Saatavilla [www-muodossa:](http://www-muodossa)

- <URL:http://www.migrationinstitute.fi/articles/070_Koivukangas_Finntown.pdf>
- Koivukangas, O. 1988. Delaware 350. The beginning of Finnish migration to the New World. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Korkeakoulutuksen kansainvälisen toiminnan strategia 2001. [Viitattu 5.8.2011]. Opetusministeriön työryhmien muistioita 23. Helsinki: Opetusministeriö. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2001/korkeakoulutuksen_kansainvalisen_toiminnan_strategia>](http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2001/korkeakoulutuksen_kansainvalisen_toiminnan_strategia)
- Korkiasaari, J. 2004. Finnish North Americans today. [Viitattu 20.3.2011]. Turku: Siirtolaisuusinstituutti. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.migrationinstitute.fi/articles/071_Korkiasaari_Finnforum_2004.pdf>](http://www.migrationinstitute.fi/articles/071_Korkiasaari_Finnforum_2004.pdf)
- Korkiasaari, J. 2003. Suomalaiset maailmalla. Katsaus Suomen siirtolaisuuteen kautta aikain. [Viitattu 5.4.2011]. Turku: Siirtolaisuusinstituutti. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.migrationinstitute.fi/articles/003_Korkiasaari.pdf>](http://www.migrationinstitute.fi/articles/003_Korkiasaari.pdf)
- Korkiasaari, J. 1998. Suomalaisten maastamuutto 1980- ja 1990-luvulla. Artikkelit suomalaisten maastamuuton kehityspiirteistä tilastojen valossa. [Viitattu 21.3.2011]. Turku: Siirtolaisuusinstituutti. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.migrationinstitute.fi/articles/004_Korkiasaari.pdf >](http://www.migrationinstitute.fi/articles/004_Korkiasaari.pdf)
- Korkiasaari, J. 1989. Suomalaiset maailmalla. Suomen siirtolaisuus ja ulkosuomalaiset entisajoista tähän päivän. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Korkiasaari, J. & Söderling, I. 2003. Finnish emigration and immigration after World War II. [Viitattu 14.4.2011]. Turku: Siirtolaisuusinstituutti. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.migrationinstitute.fi/articles/011_Korkiasaari_Soderling.pdf>](http://www.migrationinstitute.fi/articles/011_Korkiasaari_Soderling.pdf)
- Kotimaisten kielten keskus Kotus. [Viitattu 1.12.2011]. <URL: <http://www.kotus.fi/>>
- Koven, M. 2004. Getting "emotional" in two languages: Bilinguals' verbal performance of affect in narratives of personal experience. *Text* 24 (4), 471-515.
- Koven, S. G. & Götzke, F. 2010. American immigration policy. Confronting the nation's challenges. New York: Springer.
- Kramersch, C. 2009. The multilingual subject. What language learners say about their experience and why it matters. Oxford: Oxford University Press.
- Kramersch, C. 2006. The multilingual subject. Preview article. *International Journal of Applied Linguistics* 16 (1), 97-110.
- Kramersch, C. & Whiteside, A. 2008. Language ecology in multilingual settings. Towards a theory of symbolic competence. *Applied Linguistics* 29 (4), 645-671.
- Kreis, G. (toim.) 2011. Babylon Europa. Zur europäischen Sprachlandschaft. Basel: Schwabe.

- Kress, G. 2004. Key concepts. Luvussa G. Kress & D. Mavers. Social semiotics and multimodal texts. Teoksessa C. Lewin (toim.) Research methods in social sciences. Lontoo: Sage Publications, 172-179.
- Kress, G. & van Leeuwen, T. 2006. Reading images: The grammar of visual design. Lontoo & New York: Routledge.
- Kristeva, J. 1986. The Kristeva reader. Toimittanut T. Moi. Oxford: Blackwell.
- Kristiansen, T. 1997. Language attitudes in Danish cinema. Teoksessa N. Coupland & A. Jaworski (toim.) Sociolinguistics: A reader and coursebook. Lontoo: MacMillan, 291-305.
- Kroskrity, P. V. 2004. Language ideologies. Teoksessa A. Duranti (toim.) A companion to linguistic anthropology. Oxford: Blackwell, 496-517.
- Kroskrity, P. V. (toim.) 2000. Regimes of language: Ideologies, politics, and identities. Santa Fe: School of American Research Press.
- Kuhalampi, E. 2002. Muukalaisena kotimaassa. [Viitattu 8.8.2011]. Pro gradu -tutkielma. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto. Saatavilla www-muodossa: <URL: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/12885/ekuhal.pdf?sequence=1>>
- Kunnas, N. 2006. Yksi, kaksi vai monta kirjakieltä? Vienankarjalaisten kanta kirjakielidebattiin. *Virittäjä* 2, 229-247.
- Kuortti, J., Mäntynen, A. & Pietikäinen, S. 2008. Kielen rakennustelineillä: kielellisen ja yhteiskunnallisen käänteiden merkitys. *Tiedotustutkimus* 31 (3), 25-37.
- Kärkkäinen, E. 2007. The role of *I guess* in conversational stancetaking. Teoksessa R. Englebretson (toim.) Stancetaking in discourse. Subjectivity, evaluation, interaction. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 183-219.
- Labov, W. 1972. Sociolinguistic patterns. Philadelphia: University of Philadelphia Press.
- Lahelma, E. & Gordon, T. 2007. Taustoja, lähtökohtia ja avauksia kouluetnografiaan. Teoksessa S. Lappalainen, P. Hynninen, T. Kankkunen, E. Lahelma & T. Tolonen (toim.) Etnografia metodologiana. Lähtökohtana koulutuksen tutkimus. Tampere: Vastapaino, 17-38.
- Laihonen, P. 2008. Language ideologies in interviews: A conversation analysis approach. *Journal of Sociolinguistics* 12 (5), 668-693.
- Lainio, J. 1996. Finskans ställning i Sverige och dess betydelse för sverigefinnarna. Teoksessa J. Lainio (toim.) Finnarnas historia i Sverige 3. Tiden efter 1945. Stockholm: Finska Historiska Samfundet, Helsingfors och Nordiska Museet, 255-310.
- Laaksonen, N. 2010. Monikielisyys helsinkiläistyttöjen vuorovaikutuksen resurssina. [Viitattu 1.12.2011]. Pro gradu -tutkielma. Suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto. Saatavilla www-muodossa: <URL: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/19671>>

- Lambert, B. E. 2008. Family language transmission. Actors, issues, outcomes. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Lane, P. 2009. Identities in action: a nexus analysis of identity construction and language shift. *Visual Communication* 8 (4), 449-468.
- Lane, P. 2006. A tale of two towns: A comparative study of language and culture contact. Acta Humaniora. Oslo: Unipub.
- Lappalainen, S. 2007. Havainnoista kirjoitukseksi. Teoksessa S. Lappalainen, P. Hynninen, P. Kankkunen, T. Lahelma & T. Tolonen (toim.) Etnografia metodologiana. Lähtökohtana koulutuksen tutkimus. Tampere: Vastapaino, 113-133.
- Lappalainen, S., Hynninen, P., Kankkunen, T., Lahelma, E. & Tolonen, T. (toim.) 2007. Etnografia metodologiana. Lähtökohtana koulutuksen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Latomaa, S. 2007. Kotikielestä äidinkielen ja kaksikielisyyteen. [Viitattu 31.10.2011]. Teoksessa S. Latomaa (toim.) Oma kieli kullaan kallis. Opas oman äidinkielen opetukseen. Helsinki: Opetushallitus, 36-40. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL: http://www.oph.fi/download/46930_OPH_oma_kieli_03092007_www_1ock.pdf>
- Lehikoinen, L. 2005. Suomea ennen ja nyt. Suomen kielen kehitys ja vaihtelu. Helsinki: Finn Lectura.
- Leinonen, J. 2004. Suomalaisten siirtolaisnaisten avioliitot Pohjois-Amerikassa toisen maailmansodan jälkeen. [Viitattu 12.9.2011]. Teoksessa E. Heikkilä, R. Viertola-Cavallari, P. Oksi-Walter & J. Roos (toim.) Monikulttuuriset avioliitot sillanrakentajina. Web Reports No. 2. Siirtolaisinstituutti. 35-45. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL: www.migrationinstitute.fi/pdf/webreports2.pdf>
- Lempert, M. 2009. On "flig-flopping": Branded stance-takingin U.S. electoral politics. *Journal of Sociolinguistics* 13, 223-248.
- Lepola, O. 2000. Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Leung, C., Harris, R. & Rampton, B. 1997. The idealised native speaker, reified ethnicities, and classroom realities. *TESOL Quarterly* 31 (3), Special Issue on Language and Identity, 543-560.
- Lewelling, V. W. 1997. Official English and English Plus: An update. [Viitattu 10.11.2011]. CAL Center for Applied Linguistics. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL: <http://www.cal.org/resources/digest/lewell01.html>>
- Lilja, N. 2010. Ongelmista oppimiseen. Toisen aloittamat korjausjaksot kakkoskielisessä keskustelussa. [Viitattu 3.10.2011]. Jyväskylä Studies in Humanities 146. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com): <URL: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/25630>>

- Lim, F. V. 2004. Developing an integrative multi-semiotic model. Teoksessa K.I. O'Halloran (toim.) *Multimodal discourse analysis: Systemic functional perspectives*. Lontoo & New York: Continuum, 220-246.
- Linde, C. 1993. *Stories: The creation of coherence*. New York: Oxford University Press.
- Lindemann, S. 2005. Who speaks "broken English"? US undergraduates' perceptions of non-native English. *International Journal of Applied Linguistics* 15 (2), 187-212.
- Lindemann, S. 2002. Listening with attitude: a model of native-speaker comprehension of non-native speakers in the United States. *Language in Society* 31, 419-441.
- Lindlof, T. R. & Taylor, B. C. 2002. *Qualitative communication research methods*. 2nd edition. Lontoo: Sage Publications.
- Linell, P. 2009. *Rethinking language, mind, and world dialogically*. Charlotte: IAP Press.
- Linell, P. 2005. The written language bias in linguistics: Its nature, origins and transformations. Lontoo & New York: Routledge.
- Lippi-Green, R. 2004. Language ideology and language prejudice. Teoksessa E. Finegan & J. R. Rickford (toim.) *Language in the USA. Themes for the twenty-first century*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lippi-Green, R. 1997. *English with an accent: language, ideology, and discrimination in the United States*. Lontoo & New York: Routledge.
- Luborsky, M. & Rubenstein, R. 1987. Ethnicity and lifetimes: Self-concepts and situational contexts of ethnic identity in late life. Teoksessa D. Gelfand & C. Barresi (toim.) *Ethnic dimensions of aging*. New York: Springer, 35-50.
- Lucius-Hoene, G. & Deppermann, A. 2004. Narrative Identität und Positionierung. [Viitattu 13.10.2011]. *Gesprächsforschung - Online-Zeitschrift zur verbalen Interaktion* 5, 166-183. Saatavilla [www.muodossa: <URL: www.gespraechsforschung-ozs.de/heft2004/ga-lucius.pdf>](http://www.muodossa.de/URL:www.gespraechsforschung-ozs.de/heft2004/ga-lucius.pdf)
- Luo, S. H. & Wiseman, R. L. 2000. Ethnic language maintenance among Chinese immigrant children in the United States. *International Journal of Intercultural Relations* 24, 307-324.
- Lüdi, G. & Werlen, I. 2005. *Sprachenlandschaft in der Schweiz. Eidgenössische Volkszählung 2000*. Neuchâtel: Bundesamt für Statistik.
- Lähteenmäki, M. 2010. Heteroglossia and voice: Conceptualising linguistic diversity from a Bakhtinian perspective. Teoksessa M. Lähteenmäki & M. Vanhala-Aniszewski (toim.) *Language ideologies in transition: Multilingualism in Russia and Finland*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 18-33.
- Lähteenmäki, M. 2009. Dialogisuuden lähteillä; oppihistoriallinen näkökulma Bahtinin dialogiseen kielikäsitteeseen. *Puhe ja kieli* 29 (2), 63-74.
- Lötscher, A. 1983. *Schweizerdeutsch. Geschichte, Dialekte, Gebrauch*. Frauenfeld: Huber.

- MacSwan, J. 2000. The threshold hypothesis, semilingualism, and other contributions to a deficit view of linguistic minorities. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences* 22 (3), 3-45.
- Makoni, S. & Pennycook, A. 2007a. Disinventing and reconstituting languages. Teoksessa S. Makoni & A. Pennycook (toim.) *Disinventing and reconstituting languages*. Clevedon: Multilingual Matters, 1-41.
- Makoni, S. & Pennycook, A. (toim.) 2007b. *Disinventing and reconstituting languages*. Clevedon: Multilingual Matters
- Makoni, S. & Pennycook, A. 2005. Disinventing and re(constituting) languages. *Critical Inquiry in Language Studies: An International Journal* 2 (3), 137-156.
- Mantila, H. 2005. Suomi kansalliskielenä. Teoksessa M. Johansson & R. Pyykkö (toim.) *Monikielinen Eurooppa - kielipolitiikkaa ja käytäntöä*. Helsinki: Gaudeamus, 300-315.
- Mantila, H. 2004. Murre ja identiteetti. *Virittäjä* 3, 322-436.
- Marian, V. & Kaushanskaya, M. 2004. Self-contrual and emotion in bicultural bilinguals. *Journal of Memory and Language* 51, 190-201.
- Martin, M. 2008. Puhu suomea! Oppijan kielestä ja kielipolitiikasta. *Kielikello* 2, 4-6.
- Martin, M. 2002. Suomen kielen oppijasta sen käyttäjäksi. Teoksessa S. Laihiala-Kankainen, S. Pietikäinen & H. Dufva (toim.) *Moniääninen Suomi: kieli, kulttuuri ja identiteetti*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus, 39-53.
- Martin, M. 1999. Kielen merkitys siirtolaiselle vauvasta vaariin. [Viitattu 5.10.2011]. *Siirtolaisuus-Migration* 2, 14-20. Saatavilla www.muodossa.com/URL: www.migrationinstitute.fi/articles/057_Martin.pdf
- Martin-Jones, M. & Jones, K. (toim.) 2000. *Multilingual literacies*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Mass English Plus Coalition. [Viitattu 10.11.2011]. <URL: <http://www.massenglishplus.org/>>
- McCarty, T. L. 2002. A place to be a Navajo.: Rough Rock and the struggle for self-determination in indigenous schooling. Mahwah: Lawrence Erlbaum.
- McCarty, T. L., Watahomigie, L. J. & Yamamoto, A. Y. (toim.) 1999. Reversing language shift in indigenous Amererica. Special issue. *Practicing Anthropology* 21 (2).
- McDonald, M. 1990. *We are not French*. Lontoo & New York: Routledge.
- McIntosh, J. 2009. Stance and distance. Social boundaries, self-lamination, and metalinguistic anxiety in White Kenyan narratives about the African occult. Teoksessa A. Jaffe (toim.) *Stance. Sociolinguistic perspectives*. New York: Oxford University Press, 72-91.
- McWhorter, J. (toim.) 2000. *Language change and laguage contact in Pidgins and Creoles*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Mendoza-Dento, N. 2002. Language and identity. Teoksessa J. K. Chamber, P. Trudgill & N. Schilling-Estes (toim.) *The handbook of language variation and change*. Oxford: Blackwell, 457-499.

- Miettinen, H. 2004. Menetetyt kodit, elämät, unelmat. Suomalaisuus paluumuuttajastatukseen oikeutettujen venäjänsuomalaisten narratiivisessa itsemäärittelyssä. [Viitattu 24.7.2012]. Väitöskirjatutkimus. Sosiaali-psykologian laitos. Helsingin yliopisto. Helsinki: Yliopistopaino. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/val/sosps/vk/miettinen/menetety.pdf>](http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/val/sosps/vk/miettinen/menetety.pdf)
- Milani, T.M. 2007. Voice of authority in conflict: The making of the expert in a language debate in Sweden. *Linguistics and Education* 18, 99-120.
- Mishler, E. 1992. Work, identity, and narrative: An artist-craftsman's story. Teoksessa G. Rosenwald & R. Ochberg (toim.) *Storied lives. The cultural politics of self-understanding*. New Haven: Yale University Press, 21-40.
- Moriarty, M. 2011. Minority languages and performative genres: the case of Irish language stand-up comedy. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, iFirst Article, 1-13.
- Moriarty, M. & Pietikäinen, S. 2011. Micro-level language-planning and grass-root initiatives: A case study of Irish language comedy and Inari Sámi rap. *Current Issues in Language Planning*, iFirst Article, 1-17.
- Mraovic, B. 2008. Bakhtin's theory of speech as human agency. *Social Responsibility Journal* 4 (3), 283-296.
- Muehlmann, S. & Duchêne, A. 2007. Beyond the nation-state: international agencies as new sites of discourses on bilingualism. Teoksessa M. Heller (toim.) *Bilingualism: A social approach*. New York: Palgrave MacMillan, 96-110.
- Mäntylä, K., Pietikäinen, S. & Dufva, H. 2009. Kieliä kellon ympäri: perhe monikielisyysden tutkimuksen kohteena. *Puhe ja kieli* 29 (1), 27-37.
- Mäntynen, A. 2003. Miten kielestä kerrotaan. Kielijuttujen retoriikkaa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 926. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Nagel, J. 1994. Constructing ethnicity: Creating and recreating ethnic identity and culture. *Social Problems* 41 (1), 152-176.
- Nekvapil, J. 2003. Language biographies and the analysis of language situations: On the life of German community in the Czech Republic. *International Journal of the Sociology of Language* 162, 63-83.
- Nesteruk, O. 2010. Heritage language maintenance and loss among the children of Eastern European Immigrants in the USA. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 31 (3), 271-286.
- Nicolini, M. 2004. *Deutsch in Texas. Studien und Quellen zur Sprachwissenschaft Band 1*. Berliini, Münster, Wien, Zürich & Lontoo: LIT Verlag.
- Niemelä, J. 2003. Amerikansuomalainen musiikkiperinne. [Viitattu 23.9.2011]. Turku: Siirtolaisuusinstituutti. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.migrationinstitute.fi/articles/020_Niemela.pdf>](http://www.migrationinstitute.fi/articles/020_Niemela.pdf)

- Niemi, M. 2004. Näлкä vai vapaudenkaipuu? Siirtolaisuus Etelä-Pohjanmaalta Pohjois-Amerikkaan. [Viitattu 17.7.2008]. Turku: Siirtolaisuusinstituutti. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.migrationinstitute.fi/articles/006_Niemi.pdf>](http://www.migrationinstitute.fi/articles/006_Niemi.pdf)
- Nordic Heritage Museum. [Viitattu 9.11.2011]. <URL: <http://www.nordicmuseum.org/>>
- Norlen, P. 2007. Swedish Seattle. Images of America. Charleston, Chicago, Portsmouth & San Francisco: Arcadia Publishing.
- Norris, S. & Jones, R. H. (toim.) 2005. Discourse in action. Introducing mediated discourse analysis. Lontoo & New York: Routledge.
- Norton, B. 2000. Identity and language learning: Gender, ethnicity and educational change. Lontoo: Pearson Education.
- Nuolijärvi, P. 1986. Kieliyhteisön vaihto ja muuttajan identiteetti. Tietolipas 100. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Ochs, E. 1993. Constructing social identity: A language socialization perspective. [Viitattu 15.9.2011]. *Research on Language and Social interaction* 26 (3), 287-306. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.sscnet.ucla.edu/anthro/faculty/ochs/articles/93con_socid.pdf>](http://www.sscnet.ucla.edu/anthro/faculty/ochs/articles/93con_socid.pdf)
- Ochs, E. 1992. Indexing gender. Teoksessa A. Duranti & C. Goodwin (toim.) Rethinking context: Language as an interactive phenomenon. New York: Cambridge University Press, 335-358.
- Ogulnick, K. 1998. Onna rashiku (Like a Woman): The diary of a language learner in Japan. Albany: SUNY Press.
- Olsen, K. 2004. The touristic construction of the "emblematic" Sámi. Teoksessa A.-L. Siikala, B. Klein & S. R. Mathisen (toim.) Creating diversities. Folklore, religion and the politics of heritage. *Studia Fennica folkloristica*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 17-28.
- Orellana, M. F., Dorner, L. & Pulido, L. 2003. Accessing assets: Immigrant youth's work as family translators or "para-phrasers". *Social Problems* 50 (4), 505-524.
- Ovandon C. J. 2003. Bilingual education in the United States: Historical development and current Issues. [Viitattu 28.10.2011]. *Bilingual Research Journal* 27 (1). Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.eagle.tamut.edu/faculty/lrincon/pdf/Ovando%20historical%20development.pdf>](http://www.eagle.tamut.edu/faculty/lrincon/pdf/Ovando%20historical%20development.pdf)
- Pahl, K. 2004. Narratives, artifacts and cultural identities: An ethnographic study of communicative practices in homes. *Linguistics and Education* 15, 339-358.
- Pahl, K. & Pollard, A. 2010. The case of the disappearing object: narratives and artefacts in homes and a museum exhibition from Pakistani heritage families in South Yorkshire. *Museum and Society* 8 (1), 1-17.
- Palo Stoller, E. 1996. Sauna, sisu and Sibelius. Ethnic identity among Finnish Americans. *The Sociological Quarterly* 37 (1), 145-175.

- Pasanen, A. 2005. Kielipesätoiminta osana karjalan ja inarinsaamen kielen revitalisaatiota. Teoksessa P. Kokkonen (toim.) Sukukansaohjelman arki. Suomalais-ugrilainen perintö ja arkipäivä. Helsinki: Castreniaumin toimitteita 64, 67-81.
- Pauonon, H. 1982. Suomen kielen sosiolingvistinen vaihtelu tutkimuskohteena. Teoksessa P. Suojanen & M. K. Suojanen (toim.) Sosiolingvistiikan näkymiä. Helsinki: Gaudeamus, 35-110.
- Pauwels, A. 2005. Maintaining the community language in Australia: Challenges and roles for families. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 8 (2/3), 124-131.
- Pavlenko, A. 2007. Autobiographic narratives as data in applied linguistics. *Applied Linguistics* 28 (2), 161-188.
- Pavlenko, A. 2005. Emotions and multilingualism. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pavlenko, A. 2003. "I never knew I was a bilingual": Reimagining teachers identities in TESOL. *Journal of Language, Identity and Education* 2 (4), 251-68.
- Pavlenko, A. 2001a. Language learning memoirs as a gendered genre. *Applied Linguistics* 22 (2), 213-40.
- Pavlenko, A. 2001b. "In the world of tradition, I was unimagined": Negotiation of identities in cross-cultural autobiographies. *The International Journal of Bilingualism* 5 (2), 317-44.
- Pavlenko, A. 2001c. "How am I to become a woman in an American vein?": Transformations of gender performance in second language learning. Teoksessa A. Pavlenko, A. Blackledge, I. Piller & M. Teutsch-Dwyer (toim.) Multilingualism, second language learning, and gender. Berliini & New York: Mouton de Gruyter, 133-74.
- Pavlenko, A. & Blackledge, A. 2004. Introduction: New theoretical approaches to the study of negotiation of identities in multilingual contexts. Teoksessa A. Pavlenko & A. Blackledge (toim.) Negotiation of identities in multilingual context. Clevedon: Multilingual Matters, 1-33.
- Peltonen M. 1998. Omakuvamme murroskohdat: Maisema ja kieli suomalaisuuskäsitysten perusaineksina. Teoksessa P. Alasuutari & P. Ruuska (toim.) Elävänä Euroopassa. Tampere: Vastapaino, 19-40.
- Pennycook, A. 2010. Language as a local practice. Lontoo & New York: Routledge.
- Pennycook, A. 2007a. Global Englishes and transcultural flows. Lontoo & New York: Routledge.
- Pennycook, A. 2007b. The myth of English as an international language. Teoksessa S. Makoni & A. Pennycook (toim.) Disinventing and reconstructing languages. Clevedon: Multilingual Matters, 90-115.
- Pennycook, A. 2004. Performativity and language studies. *Critical Inquiry in Language Studies: An International Journal* 1 (1), 1-9.
- Pennycook, A. 2003. Global Englishes, rip slyme, and performativity. *Journal of Sociolinguistics* 7, 513-533.

- Pennycook, A. 1994. The cultural politics of English as an international language. Lontoo: Longman.
- Peripheral Multilingualism. [Viitattu 19.12.2011]. Jyväskylän yliopiston kielten laitos/Suomen akatemia. <URL: <http://www.peripheralmultilingualism.fi>>
- Perussuomalaiset 2011. Suomalaiselle sopivin. Perussuomalaiset r.p.n eduskuntavaaliohjelma 2011. [Viitattu 20.9.2011]. <URL: <http://www.perussuomalaiset.fi/getfile.php?file=1536>>
- Pheasant-Albright, J. D. 2007. Early Ballard. Images of America. Charleston, Chicago, Portsmouth & San Francisco: Arcadia Publishing.
- Philipp, D. 2009. Creating home spaces: Young British Muslim women's identity and conceptualisations of home. Teoksessa P. Hopkins & R. Gale (toim.) Muslims in Britain: Race, place and identities. Edinburgh: Edinburgh University Press, 23-36.
- Pietikäinen, S. 2012. Experiences and expressions of multilingualism: Visual ethnography and discourse analysis in research with Sámi children. Teoksessa M. Martin-Jones & S. Gardner (toim.) Multilingualism, discourse, and ethnography. Lontoo & New York: Routledge, 163-178.
- Pietikäinen, S. 2011. Valokuva monikielisyys tutkimuksessa. Teoksessa P. Kalaja, R. Alanen & H. Dufva (toim.) Kieltä tutkimassa: tutkielman laatijan opas. Helsinki: Finn Lectura, 104-115.
- Pietikäinen, S. 2010a. Sámi Language mobility: Scales and discourses of multilingualism in a polycentric environment. *International Journal of Sociology of Language* 202, 79-101.
- Pietikäinen, S. 2010b. Mitä kaikkea monikielisyys tarkoittaa? Kokemuksia pohjoisen kielellisestä monimuotoisuudesta. Teoksessa S. Stolt, M. Lehtihalme, S. Tarvainen & K. Launonen (toim.) Suomalainen monikielisyys ja sen haasteet. Helsinki: Puheen ja kielen tutkimuksen yhdistyksen julkaisuja 42, 8-20.
- Pietikäinen, S. 2008. Sami in the media: Questions of language vitality and cultural hybridisation. *Journal of Multicultural Discourse* 3 (1), 22-35.
- Pietikäinen, S. 2000. Kriittinen diskurssianalyysi. Teoksessa K. Sajavaara & A. Piirainen-Marsh (toim.) Kieli, diskurssi ja yhteisö. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus, 191-219.
- Pietikäinen, S., Alanen, R., Dufva, H., Kalaja, P., Leppänen, S. & Pitkänen-Huhta A. 2008. Languaging in Ultima Thule: Multilingualism in the life of a Sami boy. *International Journal of Multilingualism* 5 (2), 79-99.
- Pietikäinen, S. & Dufva, H. 2006. Voices in discourses: Dialogism, critical discourse analysis and ethnic Identity. *Journal of Sociolinguistics* 10 (2), 205-224.
- Pietikäinen, S., Dufva, H. & Mäntylä, K. 2010. Monikielisyys liikkeessä: monikielisen perheen kielelliset resurssit. [Viitattu 19.10.2011]. Teoksessa M. Garant & M. Kinnunen (toim.) AFinLa-e Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 2, 17-30. Saatavilla [www.muodossa](http://www.muodossa.fi): <URL: <http://ojs.tsv.fi/index.php/afinla/article/view/3873>>

- Pietikäinen, S., Huss, L., Laihiala-Kankainen, S., Aikio-Puoskari, U. & Lane, P. 2010. Regulating multilingualism in the North Calotte: The case of Kven, Meänkieli and Sámi languages. *Acta Borealia* 27 (1), 1-23.
- Pietikäinen, S., Lane, P., Salo, H. & Laihiala-Kankainen, S. 2011. Frozen actions in the Arctic linguistic landscape: A nexus analysis of language processes in visual space. *International Journal of Multilingualism*, iFirst Article, 1-22.
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. 2009. Kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.
- Piller, I. 2008. "I always wanted to marry a cowboy." Bilingual couples, language and desire. [Viitattu 15.9.2011]. Teoksessa T. A. Karis & K. D. Killian (toim.) *Intercultural couples: Exploring diversity in intimate relationships*. Lontoo & New York: Routledge, 53-70. Saatavilla [www.muodossa: <URL: http://www.languageonthemove.com/downloads/PDF/piller_2008_i%20always%20wanted%20to%20marry%20a%20cowboy.pdf>](http://www.languageonthemove.com/downloads/PDF/piller_2008_i%20always%20wanted%20to%20marry%20a%20cowboy.pdf)
- Piller, I 2002. *Bilingual couples talk: The discursive construction of hybridity*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Pink, S. 2007. *Doing visual ethnography. Images, media and representation in research*. 2nd edition. Lontoo: Sage Publications.
- Platt, E. 2005. "Uh uh no hapana." Intersubjectivity, meaning, and the self. Teoksessa J. K. Hall, G. Vitanova & L. Marchenkova (toim.) *Dialogue with Bakhtin on second and foreign language learning and teaching: New perspectives*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, 119-147.
- Pohjoinen monikielisyys - Northern Multilingualism. [Viitattu 19.12.2011]. Jyväskylän yliopiston kielten laitos/Suomen akatemia. <URL: www.northernmultilingualism.fi>
- Polanyi, L. 1995. Language learning and living abroad: Stories from the field. Teoksessa B. Freed (toim.) *Second language acquisition in a study abroad context*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 271-91.
- Portes, A. & Rumbaut, R. G. 2006. *Immigrant America. A portrait*. 3rd edition. Berkeley & Los Angeles: University of California Press.
- Pratt, M. L. 1986. Fieldwork in common places. Teoksessa J. Clifford & G. E. Marcus (toim.) *Writing culture. The poetics and politics of ethnography*. Berkeley: University of California Press, 27-50.
- Preece, S. 2006. British Asian undergraduate students in London. Teoksessa D. Block (toim.) *Multilingual identities in a global city: London stories*. Lontoo: Palgrave MacMillan, 171-199.
- ProEnglish - The nation's leading English language advocates. [Viitattu 10.11.2011]. <URL: <http://www.proenglish.org/>>
- Pujolar, J. 2007. Bilingualism and the nation-state in the post-national era. Teoksessa M. Heller (toim.) *Bilingualism: A social approach*. New York: Palgrave MacMillan, 71-95
- Pujolar, J. 2006. *Language, culture and tourism: Perspectives in Barcelona and Catalonia*. Barcelona: Turisme de Barcelona.

- Pulkkinen, T. 1999. Kielen ja mielen ykseys. 1800-luvun suomalaisen nationalismiin erityispiirteistä ja perinnöstä poliittisessa ajattelussa. Teoksessa T. M. S. Lehtonen (toim.) *Suomi - outo pohjoinen maa? Näkökulmia Euroopan äänen historiaan ja kulttuuriin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 118-137.
- Purhonen, S. 2007. Sukupolvien ongelma. Tutkielma sukupolven käsitteestä, sukupolvitietoisuudesta ja suurista ikäluokista. [Viitattu 6.9.2011]. Väitöskirja. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia nro 251. Helsinki: Helsingin yliopisto. Saatavilla www-muodossa: <URL: <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/4295/sukupolv.pdf>>
- Pälli, P. 1999. Asenteet ja mielipiteet diskursiivisena toimintana. Teoksessa U. Määttä, P. Pälli & M. K. Suojanen (toim.) *Kirjoituksia sosiolingvistiikasta*. *Folia fennistica & linguistica* 22. Suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos. Tampere: Tampereen yliopisto, 123-150.
- Pöyhönen, S. 2003. Uraopettajia, juurilleen palaajia ja kielenharrastajia. Suomen kielen opettajien ammatti-identiteetti Venäjän koulutuksen ja opetuksen murroksessa. [Viitattu 28.9.2011]. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Saatavilla www-muodossa: <URL: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/18877>>
- Pöyhönen, S. & Dufva, H. 2007. Identity and heteroglossia: Negotiation of identities of Ingrian Finnish language teachers in Russia. Teoksessa R. Alanen & S. Pöyhönen (toim.) *Language in action. Vygotsky and Leontievian legacy today*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 160-178.
- Ramakrishnan, S. K. 2004. Second-Generation Immigrants? The "2.5 Generation" in the United States. *Social Science Quarterly* 85 (2): 380-399.
- Rampton, B. 1995. *Crossing: Language and ethnicity among adolescents*. Lontoo: Longman.
- Rampton, B. 1990. Displacing the 'native speaker': expertise, affiliation and inheritance. *ELT Journal* 44 (2), 97-101.
- Rauniomaa, M. 2007. Stance markers in spoken Finnish: *Minun mielestä* and *minusta* in assessments. Teoksessa R. Englebretson (toim.) *Stancetaking in discourse. Subjectivity, evaluation, interaction*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 221-252.
- Reagan, T. 2004. Objectification, positivism and language studies: A reconsideration. *Critical Inquiry in Language Studies: An International Journal* 1 (1), 41-60.
- Rechtschreibrat. [Viitattu 15.9.2011]. <URL: <http://www.rechtschreibrat.com/>>
- Ricento, T. 2005. Problems with the 'language-as-resource' discourse in the promotion of heritage languages in the U.S.A. *Journal of Sociolinguistics* 9 (3), 348-368.
- Ricento, T. 1998. National language policy in the United States. Teoksessa T. Ricento & B. Rurnaby (toim.) *Language and politics in the United States and Canada: Myths and realities*. Mahwah: Lawrence Erlbaum. 85-112.

- Rickford, J.R. & Romaine, S. (toim.) 1999. Creole genesis, attitudes and discourse. Studies celebratin Charlene J. Sato. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Rintell, E. 1990. That's incredible: Stories of emotion told by second language learners and native speakers. Teoksessa R. Scarcella, E. Andersen & S. Krashen (toim.) Developing communicative competence in a second language. Boston: Heinle & Heinle, 75-94.
- Ritter, H. 2003. Washington's history. The people, land, and events of the far Northwest. Portland: WestWinds Press.
- Romaine, S. 1995. Bilingualism. 2nd edition. Oxford: Blackwell.
- Rommetveit, R. 1974. On message structure. Lontoo: Wiley.
- Ronkainen, J. 2009. Väliiviiva kansalaiset. Monikansallisuus asemana ja käytäntönä. [Viitattu 8.9.2011]. Väitöskirja. Joensuun yliopisto, yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta. Yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja nro. 103. Joensuu: Joensuun yliopistopaino. Saatavilla www-muodossa: <URL: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-219-312-4/urn_isbn_978-952-219-312-4.pdf>
- Ronkainen, J. 2006. Monikansalaisuus ja monimuotoistuva suomalaisuus. Teoksessa T. Martikainen, S. Sintonen & P. Pitkänen (toim.) Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla. Tietolipas 212. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 237-256.
- Rubin, D.L. 1992. Nonlanguage factors affecting undergraduates' judgements of non-native English-speaking teaching assistants. *Research in Higher Education* 33, 511-531.
- Rubin Damari, R. 2010. Intertextual stancetaking and the local negotiation of cultural identities by a binational couple. *Journal of Sociolinguistics* 14 (5), 609-629.
- Rueda, R. & Moll, L. C. 1994. A sociocultural perspective on motivation. Teoksessa H. F. O'Neil Jr. & M. Drillings (toim.) Motivation. Theory and research. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates 117-137.
- Rumsey, A. 1990. Wording, meaning, and linguistic ideology. *American Anthropologist* 92, 346-361.
- Sajavaara, P. 2000. Kielenohjailu. Teoksessa K. Sajavaara & A. Piirainen-Marsh (toim.) Kieli, diskurssi ja yhteisö. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus, 67-106.
- Salo, H. 2008. Jyväskyläläisten maahanmuuttajataustaisten nuorten aikuisten kokemuksia monikielisydestä resurssina. [Viitattu 29.9.2011]. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston kielten laitos. Saatavilla www-muodossa: <URL: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/18936>>
- Salo, O. -P. 2008. Explicit grammatikuntervisning - mycket väsen for ingenting? Teoksessa J. Lindström, P. Kukkonen, C. Lindholm & Å. Mickwitz (toim.) Svenskan in Finland 10. Nordica Helsingensia 11. Helsinki: Helsingin yliopisto, 311-318.

- Scheibman, J. 2007. Subjective and intersubjective uses of generalization in English conversations. Teoksessa R. Englebretson (toim.) *Stancetaking in discourse. Subjectivity, evaluation, interaction*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 111-138.
- Schieffelin, B. B. & Woolard, K. A. & Kroskrity, P. V. (toim.) 1998. *Language ideologies. Practice and theory*. New York & Oxford: Oxford University Press.
- Schiffrin, D. 2006. *In other words: Variation in reference and narrative*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schmid, M.S. & Keijzer, M. 2009. First language attrition and reversion among older migrants. *International Journal of the Sociology of Language* 200, 83-101.
- Scollon, R. & Scollon, S. W. 2004. *Nexus analysis. Discourse and the emerging internet*. Lontoo & New York: Routledge.
- Scollon, R. & Scollon, S. W. 2001. *Intercultural communication: A discourse approach*. 2nd edition. Oxford: Basil Blackwell.
- Searle, J. R. 1969. *Speech acts: An essay in the philosophy of language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Seattle 17th of May - Norwegian Constitution Day in Seattle. [Viitattu 9.11.2011]. <URL: <http://www.17thofmay.org/>>
- Seattlen Suomi Koulu - Finnish School of Seattle [Viitattu 9.11.2011]. <URL: <http://www.finnishschoolofseattle.org/>>
- Seppänen, J. 2001. *Katseen voima. Kohti visuaalista lukutaitoa*. Tampere: Vastapaino.
- Sheller, M. & Urry, J. 2004. *Tourism mobilities. Places to play, places in play*. Lontoo & New York: Routledge.
- Shomamy, E. & Gorter, D. (toim.) 2009. *Linguistic landscape. Expanding the scenery*. Lontoo & New York: Routledge.
- Shotter, J. & Newson, J. 1982. An ecological approach to cognitive development: implicate orders, joint action and intentionality. Teoksessa G. Butterworth & P. Light (toim.) *Social cognition: Studies in the Development of Understanding*. Hassocks, Sussex: Harvester, 32-52.
- Shulman, L. S. 1986. Those who understand: Knowledge growth in teaching. *Educational Researcher* 15 (2), 4-14.
- Silver, S. & Miller, W. R. 2000. *American Indian languages: Cultural and social context*. Tucson: University of Arizona Press.
- Silverstein, M. 2006. Pragmatic indexing. Teoksessa K. Brown (toim.) *Encyclopedia of language and linguistics*. 2nd edition, vol. 6. Amsterdam: Elsevier, 14-17.
- Silverstein, M. 2003. Indexical order and the dialectics of sociolinguistic life. *Language and Communication* 23, 193-229.
- Silverstein, M. 1996. Monoglot "standard" in America: Standardization and metaphors of linguistic hegemony. Teoksessa D. Brenneis & R. K. S. Macaulay (toim.) *The matrix of language. Contemporary linguistic anthropology*. Boulder: Westview Press.

- Silverstein, M. 1979. Language structure and linguistic ideology. Teoksessa P. Clyne, W. Hanks & C. Hofbauer (toim.) *The elements*. Chicago: Chicago Linguistic Society, 193-248.
- Silverstein, M. & Chen, X. 1999. The impact of acculturation in Mexican American families on the quality of adult grandchild-grandparent relationships. *Journal of Marriage and the Family* 61, 188-198.
- Simic, A. 1985. Ethnicity as a resource for the aged: An anthropological perspective. *Journal of Applied Gerontology* 4, 6-17.
- Simon, P. 1980. *The tongue-tied American: Confronting the foreign language crisis*. New York: Continuum.
- Sintonen, T. 1999. Etninen identiteetti ja narratiivisuus. Kanadan suomalaiset miehet elämänsä kertojina. *SoPhi* 40. Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.
- Sirkkilä, H. 2005. Arjen ongelmat suomalais-thaimaalaisissa parisuhteissa. [Viitattu 12.9.2011]. Teoksessa E. Heikkilä (toim.) *Monikulttuuriset avioliitot sillanrakentajina*. Web Reports No. 11. Siirtolaisinstituutti, 5-13. Saatavilla [www.muodossa: <URL: www.migrationinstitute.fi/pdf/webreports11.pdf>](http://www.muodossa.fi/pdf/webreports11.pdf)
- Sklair, L. 1999. Competing conceptions of globalization. *Journal of World-System Research* 2 (Summer), 143-163.
- Skolnick, A. 1991. *Embattled paradise: The American family in an age of uncertainty*. New York: Basic Books.
- Skutnabb-Kangas, T. 2000. *Linguistic genocide in education – or worldwide diversity and human rights?* Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Skutnabb-Kangas, T. 1988. *Vähemmistö, kieli ja rasismi*. Helsinki: Gaudeamus.
- Skutnabb-Kangas, T. & Dunbar, R. 2010. Indigenous children's education as linguistic genocide and a crime against humanity? A global view. [Viitattu 11.8.2011]. *Gáldu Čála. Journal of Indigenous Peoples' Rights* 1. Saatavilla [www.muodossa: <URL: http://www.e-pages.dk/grusweb/55/>](http://www.e-pages.dk/grusweb/55/)
- Slembrouck, S. 2002. Intertextuality. Teoksessa J. Verschueren, J. Östman, J. Blommaert & C. Bulcaen (toim.) *Handbook of pragmatics 2002*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 1-25.
- Smith, E. & Hattery, A. J. 2009. *Interracial relationships in the 21st century*. Durham: Carolina Academic Press.
- Straub, J. 2000. Biographische Sozialisation on narrative Kompetenz. Implikationen und Voraussetzungen lebensgeschichtlichen Denkens in der Sicht einer narrativen Psychologie. Teoksessa E. Hoering (toim.) *Biographische Sozialisation*. Stuttgart: Lucius & Lucius, 137-163.
- Stroud, C. 2007. Bilingualism: Colonialism and postcolonialism. Teoksessa M. Heller (toim.) *Bilingualism: A social approach*. New York: Palgrave MacMillan, 25-49.
- Stroud, C. & Mpendukana, S. 2009. Towards a material ethnography of linguistic landscape: Multilingualism, mobility and space in a South African township. *Journal of Sociolinguistics* 13 (3), 363-386.

- Suomi-koulut. Suomi-koulut Pohjois-Amerikassa. [Viitattu 11.11.2011]. <URL: http://www.suomikoulut.fi/sk/index.php?option=com_content&task=view&id=15&Itemid=47>
- Swyngedouw, E. 1996. Reconstructing citizenship, the re-scaling of the state and the new authoritarianisms: Closing Belgian mines. *Urban Studies* 33 (8), 1499-1521.
- Talib, M-T. 2002. Monikulttuurinen koulu. Haaste ja mahdollisuus. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Tanhuajat Finnish Folkdancers. [Viitattu 9.11.2011]. <URL: <http://www.finnsnw.com/Tanhuajat.htm>>
- Taylor, T.J. 1997. Theorizing language. Amsterdam: Pergamon Press.
- Terralingua - Unity in biocultural diversity. [Viitattu 9.11.2011]. <URL: <http://www.terralingua.org/>>
- Thompson, G. & Hunston, S. 2000. Evaluation: An introduction. Teoksessa S. Hunston & G. Thompson (toim.) Evaluation in text: Authorial stance and the construction of discourse. Oxford: Oxford University Press.
- Thornborrow, J. & van Leeuwen, T. (toim.) 2001. Authenticity in media discourse. Special issue. *Discourse Studies* 3.
- Thronton, R. 1987. American Indian holocaust and survival. A population history since 1492. Norman: University of Oklahoma Press.
- Timothy, D. J. & Boyd, S. W. 2003. Heritage tourism. Essex: Pearson Education Limited.
- Toila-Kelly, D. 2004. Landscape, race and memory: Biographical mapping of the routes of British Asian landscape values. *Landscape Research* 29 (3), 277-292.
- Toivonen, A. -L. 1963. Etelä-Pohjanmaan valtamerentakainen siirtolaisuus 1867-1930. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Tolonen, T. & Palmu, T. 2007. Etnografia, haastattelu ja (valta)positiot. Teoksessa S. Lappalainen, P. Hynninen, T. Kankkunen, E. Lahelma & T. Tolonen (toim.) Etnografia metodologiana. Lähtökohtana koulutuksen tutkimus. Tampere: Vastapaino, 89-112.
- Tomich, D. 1997. World of capital / Worlds of labor: A global perspective. Teoksessa J. R. Hall (toim.) Reworking class. Ithaca: Cornell University Press, 287-311.
- Tse, L. 2000. The effects of ethnic identity formation on bilingual maintenance and development: An analysis of Asian American narratives. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 3 (3), 185-200.
- Tuan, M. 1999. Neither *real* Americans nor *real* Asians? Multigeneration Asian ethnics navigating the terrain of authenticity. *Qualitative Sociology* 22 (2), 105-125.
- Tuominen, A. 1999. Who decides the home language? A look at multilingual families. *International Journal of Sociology of Language* 140, 59-76.
- Tuomi-Nikula, O. 1997. Kaksikulttuurinen perhe eurooppalaisen etnologian tutkimuskohteena. Teoksessa T. Korhonen ja P. Leimu (toim.) Näkökulmia kulttuurin tutkimukseen. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus, 269-297.

- Tuomi-Nikula, O. 1989. Saksansuomalaiset. Tutkimus syntyperäisten suomalaisten akkulturaatiosta Saksan Liittotasavallassa ja Länsi-Berliinissä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Työministeriö 2006. Hallituksen ulkосуomalaispoliittinen ohjelma vuosiksi 2006-2011. [Viitattu 19.12.2011]. Työhallinnon julkaisu 369/2006. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.muodossa:) <URL: <http://www.usp.fi/ajanko/index2.php?sivu=380>>
- Uitermark, J. 2002. Re-scaling, 'scale fragmentation' and the regulation of antagonistic relationships. *Progress in Human Geography* 26 (6), 743-765.
- Urry, J. 2007. Mobilities. Cambridge: Polity Press.
- USC 8 § 144
- U.S. Census Bureau 2012. Foreign-Born Population Frequently Asked Questions. [Viitattu 26.6.2011]. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.muodossa:) <URL: <http://www.census.gov/population/foreign/about/faq.html#Q4>>
- U.S. Census Bureau 2008-2010a. Language spoken at home, S1601. [Viitattu 10.11.2011]. American Community Survey 3-Year Estimates. American Fact Finder. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.muodossa:) <URL: <http://factfinder2.census.gov/>>
- U.S. Census Bureau 2008-2010b. Selected population profile in the United States S0201, Finnish 024-025. [Viitattu 10.11.2011]. American Community Survey 3-Year Estimates,. American Fact Finder. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.muodossa:) <URL: <http://factfinder2.census.gov/>>
- U.S. Census Bureau 2000a. Factfinder for the nation - History and organization. [Viitattu 1.11.2011]. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.muodossa:) <URL: <http://www.census.gov/history/pdf/cff4.pdf>>
- U.S. Census Bureau 2000b. Fact sheet. Summary file 4. Seattle city, Washington. Selected population group: Finnish (024-025). [Viitattu 8.11.2011]. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.muodossa:) <URL: http://factfinder.census.gov/servlet/SAFFFactsCharIteration?_submenuId=factsheet_2&_sse=on>
- U.S. Census Bureau 2000c. Fact sheet. Summary file 4. King County, Washington. Selected population group: Finnish (024-025). [Viitattu 8.11.2011]. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.muodossa:) <URL: http://factfinder.census.gov/servlet/SAFFFactsCharIteration?_submenuId=factsheet_2&_sse=on>
- U.S. Census Bureau 2000d. Fact sheet. Summary file 4. Washington. Selected population group: Finnish (024-025). [Viitattu 8.11.2011]. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.muodossa:) <URL: http://factfinder.census.gov/servlet/SAFFFactsCharIteration?_submenuId=factsheet_2&_sse=on>
- U.S. Census Bureau 2000e. Summary File 4. Geography. Population Total/Finnish (024-025)/All States within United States. [Viitattu 21.1.2012]. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.muodossa:) <URL: <http://factfinder2.census.gov/>>
- U.S. English. [Viitattu 10.11.2011]. <URL: <http://www.us-english.org/>>

- Val, A. & Vinogradova, A. 2010. What is the identity of a heritage language speaker? [Viitattu 22.2.2011]. The Alliance for the Advancement of Heritage Languages - Center for Applied Linguistics. Heritage briefs. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.cal.org/heritage/pdfs/briefs/what-is-the-identity-of-a-heritage-language-speaker.pdf>](http://www.cal.org/heritage/pdfs/briefs/what-is-the-identity-of-a-heritage-language-speaker.pdf)
- Valdés, G. 2001. Heritage language students: Profiles and possibilities. Teoksessa J. Peyton, J. Ranard & S. McGinnis (toim.) *Heritage languages in America: Preserving a national resource*. McHenry: The Center for Applied Linguistics & Delta Systems, 37-80.
- van Leeuwen, T. 2001a. What is authenticity? *Discourse Studies* 3, 392-397.
- van Leeuwen, T. 2001b. Semiotics and iconography. Teoksessa T. van Leeuwen & C. Jewitt (toim.) *Handbook of visual analysis*. Lontoo: Sage Publications, 92-118.
- van Lier, L. 2004. The ecology and semiotics of language learning. A sociocultural perspective. Luku 4. Boston, Dordrecht, New York & Lontoo: Kluwer Academic Publishers, 79-106.
- van Lier, L. 2000. From input to affordance: Social-interactive learning from an ecological perspective. Teoksessa J. P. Lantolf (toim.) *Sociocultural theory and second language learning*. Oxford: Oxford University Press, 245-260.
- van Lier, L. 1996. *Interaction in the language curriculum: Awareness, autonomy and authenticity*. Lontoo: Longman
- van Westering, J. 1999. Heritage and gastronomy: The pursuit of the 'new tourist'. *International Journal of Heritage Studies* 5 (2), 75-81.
- Veltman, C. 1983. *Language shift in the United States*. Berliini & New York: Mouton de Gruyter.
- Vertovec, S. 2010. Towards post-multiculturalism? Changing communities, contexts and conditions of diversity. *International Social Science Journal* 199, 83-95.
- Vertovec, S. 2007. Super-diversity and its implications. *Ethnic and Racial Studies* 30 (6), 1024-1054.
- Virtaranta, P. 1992. *Amerikansuomen sanakirja - A dictionary of Finnish American English*. Turku: Siirtolaisinstituutti.
- Virtaranta, P., Jönsson-Korhola, H., Martin, M & Kainulainen, M. 1993. *Amerikansuomi*. Tietolipas 125. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Vitanova, G. 2005. Authoring the self in a non-native language: A dialogic approach to agency and subjectivity. Teoksessa J. K. Hall, G. Vitanova & L. Marchenkova (toim.) *Dialogue with Bakhtin on second and foreign language learning: New perspectives*. Mahwah: Lawrence Erlbaum, 149-169.
- Voloshinov, V. N. 1976. *Freudianism: A Marxist critique*. New York: Academic Press.
- Voloshinov, V. N. 1973. *Marxism and the philosophy of language*. Lontoo: Seminar Press.

- Wallace, K. R. 2001. *Relative/outsider: The art and politics of identity among mixed heritage students*. Westport, CT: Praeger.
- Wallerstein, I. 2004. *World-system analysis: An introduction*. Durham: Duke University Press.
- Wallerstein, I. 2000. *The essential Immanuel Wallerstein*. New York: The New Press.
- Wallerstein, I. 1983. *Historical capitalism*. Lontoo: Verso.
- Waters, M. 1990. *Ethnic options. Choosing identities in America*. Berkeley: University of California Press.
- Weckström, L. 2011. *Suomalaisuus on kuin vahakangas – Ruotsinsuomalaiset nuoret kertovat suomalaisuudestaan*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Wei, L. 2000. Dimensions of bilingualism. Teoksessa L. Wei (toim.) *The bilingualism reader*. Lontoo & New York: Routledge, 3-25.
- Weinreich, U. 1953. *Languages in contact: Findings and problems*. New York: Mouton.
- Wenger, E. 1998. *Communities of practice: Learning, meaning and identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wertsch, J. V. 1991. *Voices of the mind: A sociocultural approach to mediated action*. Cambridge: Harvard University Press.
- Westerberg, N. 2004. *The changing Finnish Americana*. [Viitattu 20.7.2011]. Turku: Siirtolaisuusinstituutti. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.migrationinstitute.fi/articles/034_Westerberg.pdf>](http://www.migrationinstitute.fi/articles/034_Westerberg.pdf)
- Wilkman, S. 2005. *Suomalaisten siirtolaisuus Saksaan ja Yhdysvaltoihin 2000-luvulla*. [Viitattu 8.8.2011]. Pro gradu -tutkielma. Talousmaantiede, Turun kauppakorkeakoulu/Siirtolaisuusinstituutin Web Reports No. 9. Saataville [www-muodossa: <URL: http://www.migrationinstitute.fi/pdf/webreports9.pdf>](http://www.migrationinstitute.fi/pdf/webreports9.pdf)
- Wiley, T. G. 2001. On defining heritage languages and their speakers. Teoksessa J. K. Peyton, D. A. Ramard & S. McGinnis (toim.) *Heritage languages in America. Preserving a national resource*. McHenry: Center for Applied Linguistics & Delta Systems, 29-36.
- Wiley, T. G. 1998. The imposition of World War I era English-only policies and the fate of German in North America. Teoksessa T. Ricento & B. Rurnaby (toim.) *Language and politics in the United States and Canada: Myths and realities*. Mahwah: Lawrence Erlbaum, 211-241.
- Willberg, L. 2008. *Ryijyn tarina*. Teoksessa T. Sopanen & L. Willberg (toim.) *Ryijy elää. Suomalaisia ryijyjä 1778-2008*. Helsinki: Lönnberg Print.
- Williams, A. M. 2008. Brought-along identities and the dynamics of ideology: Accomplishing bivalent stances in a multilingual interaction. *Multilingua* 27, 37-56.
- Wande, E. 2000. *Etnisyys ja identiteetti – Tornionlaakson kieliolojen näkökulmasta*. Teoksessa N. Määttä & H. Sulkala (toim.) *Tutkielmia vähemmistökielistä Jäämereltä Liivinrantaan. Vähemmistökielten tutkimus- ja koulutusverkoston raportti 1. Suomen kielen, saamen kielen ja logpedian laitos*. Oulu: Oulun yliopisto, 30-52.

- Wande, E. 1992. Ecological and linguistic aspects of Tornedal Finnish in Sweden. Teoksessa G. Blom, P. Graves, A. Kruse & B. T. Thomsen (toim.) *Minority languages – the Scandinavian experience*. Papers read at the conference in Edinburgh 9.-11. November 1990, arranged by the Department of Scandinavian Studies, University of Edingburgh. Oslo: The Nordic Language Secretariat, 43-56.
- Wingstedt, M. 1998. *Language ideologies and minority language policies in Sweden: Historical and contemporary perspectives*. Tukholma: Center for Research on Bilingualism.
- Winsa, B. 2005. *Socialet kapital i en- och flerspråkiga regioner. Svenska Tornedalen jämförd med finska Tornedalen och några nordsvenska kommuner*. Finska institutionen. Tukholma: Stockholms universitet.
- Winsa, B. 2000. "Murtheet" ja "kielet" diskursissa – Tornionlaakson kielikulttuurinen infrastruktuuri. Teoksessa N. Määttä & H. Sulkala (toim.) *Tutkielmia vähemmistökielistä Jäämereltä Liivinrantaan. Vähemmistökielten tutkimus- ja koulutusverkoston raportti 1. Suomen kielen, saamen kielen ja logopedian laitos*. Oulu: Oulun yliopisto, 53-74.
- Winsa, B. 1998. *Language attitudes and social identity. Oppression and revival of a minority language in Sweden*. Occasional Paper Nr. 17. Canberra: Applied Linguistics Association of Australia.
- Woolard, K. A. 1998. Introduction. *Language ideology as a field of inquiry*. Teoksessa B. B. Schieffelin, K. A. Woolard & P. V. Kroskrity (toim.) *Language ideologies. Practice and theory*. New York & Oxford: Oxford University Press, 3-47.
- Woolard, K.A. 1992. *Language ideology: Issues and approaches*. *Pragmatics* 2 (3), 235-249.
- Woolard, K. A. & Schieffelin, B. B. 2004. *Language ideology*. *Annual Review of Anthropology* 25, 55-82.
- Yhdysvaltain suurlähetystö 1999. *Yhdysvaltain ja Suomen suhteiden kehitys 1918-1989*. [Viitattu 2.12.2011]. Jyväskylä: Gummerus. Saatavilla [www.muodossa.com](http://www.muodossa.com/finland.usembassy.gov/root/pdfs/049_076tt8393.pdf): <URL: http://finland.usembassy.gov/root/pdfs/049_076tt8393.pdf>
- Yinger, M. J. 1994. *Ethnicity. Sources of strength? Source of conflict?* Albany: State University of New York Press.
- Yngve, V. H. & Wasik, Z. (toim.) 2004. *Hard-science linguistics*. Lontoo & New York: Continuum.
- Zhang, J. 2009. *Chinese heritage language maintenance: A grandparents' perspective*. [Viitattu 9.8.2011]. Dissertation. Department of Integrated Studies in Education. Montreal: McGill University. Saatavilla [www.muodossa.com](http://digitool.library.mcgill.ca/R/-?func=dbin-jump-full&current_base=GEN01&object_id=66972): <URL: http://digitool.library.mcgill.ca/R/-?func=dbin-jump-full&current_base=GEN01&object_id=66972>
- Österlund-Pötzsch, S. 2004. *Communicating ethnic heritage: Swedish speaking Finnish descendants in North America*. Teoksessa U. Kockel & M. Craith (toim.) *Communicating Cultures*. Münster: Lit Verlag, 14-41.

LIITE 1 Litterointimerkit

[	päällekkäispuhunnan alku
]	päällekkäispuhunnan loppu
,	hyvin lyhyt tauko
(,)	lyhyt tauko
(.)	vähän pidempi tauko
(...)	pidempi jakso, josta ei ole saatu selvää tai joka on poistettu esimerkin kannalta tarpeettomana
-	keskenjäänyt sana
(nimi, paikka, aika tms.)	sana, joka on poistettu tai korvattu toisella sanalla tutkimuseettisistä syistä

((kaksoissulkeiden sisällä litteroijan selityksiä tilanteesta))

LIITE 2 Suomenkielinen suostumuslomake

Tutkimus Seattlen seudun amerikansuomalaisten monikielisydestä ja -kulttuurisuudesta (Northern Multilingualism -projekti www.northernmultilingualism.fi)

SUOSTUMUSLOMAKE

Tutkija: Anu Karjalainen, Jyväskylän yliopisto, Kielten laitos/Soveltava kielitiede
Puh: 10.6.2008 asti XXXXXXXXXXXXX, 12.6.2008 alkaen XXXXXXXXXXXXX
Email: XXXXXXXXXXXXX

Ohjaaja: Prof. Sari Pietikäinen, Jyväskylän yliopisto, Kielten laitos/Diskurssintutkimus
Puh: XXXXXXXXXXXXX
Email: XXXXXXXXXXXXX

TUTKIMUKSEN SISÄLTÖ

Tutkin väitöskirjatyössäni, mitä monikielisyys ja -kulttuurisuus merkitsevät Seattlessa ja sen ympäristössä asuville suomalaisille siirtolaisille ja heidän jälkeläisilleen. Tutkimustani varten haastattelen usean eri sukupolven amerikansuomalaisia. Haastatteluvieni suomen kielen taidoilla ei ole merkitystä. Sekä suomen kieltä taitavat että taitamattomat siirtolaiset ovat tutkimukseni kannalta kiinnostavia. Tutkimukseni toivotaan tuovan uutta tietoa tämän päivän amerikansuomalaisuudesta. Väitöskirjatyöni on osa Jyväskylän yliopiston kansainvälistä Northern Multilingualism -projektiä. Projektin johtajana toimii väitöskirjani ohjaaja, professori Sari Pietikäinen.

Ole ystävällinen ja lue tämä paperi läpi. Mikäli sinulla on kysyttävää nyt tai myöhemmin, vastaan mielelläni kysymyksiisi.

TUTKIMUKSEN KULKU

Haluan haastatella sinua ymmärtääkseni, millainen merkitys monikielisyydellä ja -kulttuurisuudella on yksilön elämässä. Haastattelutilanne, jossa pyydän sinua kertomaan elämästäsi monikulttuurisessa yhteisössä, on vapaamuotoinen ja muistuttaa tavallista keskustelua. Pyydän lupaa saada äänittää keskustelumme, jotta voin palata sen pariin myöhemmin.

Keskustelun lisäksi pyydän sinua esittelemään sinulle tärkeän suomalaisuuteen liittyvän esineen, täydentämään kieliin liittyviä lauseita omien mielipiteidesi mukaan sekä piirtämään suhteestasi käyttämiisi kieliin. Pyydän lupaa saada valokuvata valitsemaasi esinettä sekä mahdollisesti myös kotiasi, mikäli tapaamme siellä. Pyydän sinulta myös lupaa julkaista ottamiani valokuvia väitöskirjatyössäni sekä siihen liittyvissä muissa julkaisuissa. Lisäksi toivon, että annat minulle luvan ottaa sinuun yhteyttä kahden seuraavan vuoden aikana mahdollista toista haastattelua varten.

MUUTA TIETOA

Väitöskirjatyössäni kunnioitetaan Suomen Akatemian ja Tutkimuseettisen neuvottelukunnan tutkimuseetiikkaan liittyviä ohjeita. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Voit keskeyttää osallistumisesi missä vaiheessa tahansa ja pyytää poistattamaan tietosi tutkimusarkistoista. Kaikki tutkimustiedot ovat luottamuksellisia. Kaikki sinua koskevat tiedot koodataan. Nimesi ei tule näkymään tutkimukseeni liittyvissä julkaisuissa eikä antamiasi tietoja voida näin ollen yhdistää sinuun. Väitöskirjani tullaan julkaisemaan Suomessa, minkä lisäksi tulen todennäköisesti julkaisemaan tutkimukseeni liittyviä artikkeleita sekä suomalaisissa että kansainvälisissä tieteellisissä ja eitäieteellisissä julkaisuissa.

Tuhannet kiitokset ajastasi ja tutkimukseen osallistumisestasi.

SUOSTUMUS

Olen tietoinen tutkimuksen tarkoituksesta ja kulusta. Olen saanut vastauksen kaikkiin tutkimusta ja siihen osallistumista koskeviini kysymyksiini. Jos minulla on myöhemmin kysyttävää, voin ottaa yhteyttä tutkijaan tai tutkimuksen ohjaajaan. Olen saanut kopion tästä suostumuslomakkeesta ja suostun vapaaehtoisesti osallistumaan tutkimukseen.

Päivämäärä ja suostumuksen antajan nimi   **Suostumuksen antajan allekirjoitus**

Vahvistan, että ole selittänyt tutkimukseen osallistuvalla henkilöllä tutkimuksen tarkoituksen, vastannut hänen kysymyksiinsä sekä vastaanottanut hänen suostumuksensa.

Päivämäärä ja tutkijan nimi

Tutkijan allekirjoitus

LIITE 3 Englanninkielinen suostumuslomake

**Ph.D. Research:
Multilingualism and Multiculturalism
of the Finnish Americans in Seattle Region
(Northern Multilingualism -project, www.northernmultilingualism.fi)**

CONSENT FORM

Researcher: Anu Karjalainen; University of Jyväskylä, Finland: Department of Languages/Applied Linguistics
Telephone: Until 6/10/2008 XXXXXXXXXX. From 6/12/2008 on XXXXXXXXXX
E-Mail: XXXXXXXXXX

Supervisor: Professor Sari Pietikäinen; University of Jyväskylä, Finland: Department of Languages/Discourse Studies
Telephone: XXXXXXXXXX
E-Mail: XXXXXXXXXX

PURPOSE OF THE RESEARCH

In my doctoral thesis I am investigating how the Finnish Americans in Seattle region experience multilingualism and multiculturalism. In order to study this, I am interviewing Finnish Americans from different generations. The Finnish Americans with fluent Finnish skills as well as those with only basic knowledge of the language are interesting to my research. I hope my Ph.D. research will provide a new point of view to the life of today's Finnish Americans. This research is part of the international Northern Multilingualism -project which is lead by the University of Jyväskylä. The director of the project, Professor Sari Pietikäinen, is also the supervisor of my research.

Please read this paper carefully through. If you have any questions now or during the research I will be glad to answer them.

RESEARCH PROCEDURES

I would like to interview you in order to understand what kinds of meanings multilingualism and multiculturalism have in an individual's life. The interview resembles a normal conversation. I ask your permission to record the conversation in order to study it later on.

During the conversation, I would like to ask you to present an item, object or a picture that is important to you because of its associations to your Finnishness and Finnish language. Furthermore, I am asking you to complete sentences that ask your opinion about languages and draw a picture about your relationship to the languages you use in your life. I would also like to ask your permission to take pictures of the item that you choose to present as well as cultural related items that I see in your home in case we have our conversation there. I am also asking your permission to publish these pictures in my Ph.D. research and in articles as well as seminar presentations related to it.

Furthermore, I would like to ask you to allow me to contact you again during the next two years in case I would like to interview you for a second time.

OTHER INFORMATION

This study will follow the guidelines on research ethics issued by Academy of Finland and instructions issued by National Advisory Board on Research Ethics. Participating in this study is voluntary. You have the right to change your mind about your participation at any time and to ask all the research material that has anything to do with you to be destroyed. All information collected in this study is confidential. Your name will not be used in any publications that are connected to this research. Your name and the information you provide will be coded and thus it can not be linked to you. My Ph.D. research will be published in Finland. In addition, I will probably publish articles in Finnish as well as in international scientific and non-scientific publications.

Thank you very much for your time and participation!

CONSENT

I am aware of the research purposes and procedures. All my questions about the research and my participation have been answered. If I have questions later, I can contact the researcher or the supervisor of the research. I have received a copy of this consent form and I voluntarily agree to participate in this research.

_____
Date and Name of Participant

_____
Signature of Participant

I confirm that I have explained the subject the purpose of the research, provided answers to his/her questions and received this consent.

_____
Date and name of researcher

_____
Signature of researcher

LIITE 4 Suomenkielinen taustatietolomake

Nimi: _____
 Osoite: _____
 Puhelinnumero: _____
 Sähköpostiosoite: _____
 Syntymäaika ja -paikka: _____
 Kansallisuus: _____
 Milloin olet muuttanut Yhdysvaltoihin ja Seattleen?
 _____
 Aikaisemmat asuinpaikkasi: _____
 _____

Kieli taito

Suomi	Erinomainen	Englanti	Erinomainen
	Hyvä		Hyvä
	Välttävä		Välttävä
	Alkeet		Alkeet

Muu: _____	Erinomainen	Muu: _____	Erinomainen
	Hyvä		Hyvä
	Välttävä		Välttävä
	Alkeet		Alkeet

Vanhempiesi syntymäpaikka ja äidinkieli: _____
 _____

Milloin vanhempasi saapuivat Yhdysvaltoihin? _____
 _____

Avio-/avopuolisosi syntymäpaikka ja äidinkieli: _____
 _____

Lastesi syntymäpaikka ja äidinkieli: _____
 _____
 _____

Paikka ja päivämäärä: _____

Allekirjoitus: _____
 _____

LIITE 5 Englanninkielinen taustatietolomake

Name: _____

Address: _____

Telephone: _____

E-Mail: _____

Place and date of birth: _____

Nationality: _____

When did you come to the U.S. and to Seattle: _____

_____

Previous places of residence: _____

_____

_____

Language skills

Finnish	Excellent	English	Excellent
	Good		Good
	Fair		Fair
	Basic		Basic

Other: _____	Excellent	Other: _____	Excellent
	Good		Good
	Fair		Fair
	Basic		Basic

Place of birth and the mother tongue of your parents: _____

_____

When did your parents come to the U.S.? _____

_____

Place of birth and the mother tongue of your spouse: _____

_____

Place of birth and the mother tongue of your children: _____

_____

_____

Place and date: _____

Signature: _____

_____

LIITE 6 Suomenkieliset haastattelukysymykset

Tausta

Missä olet syntynyt? Missä olet asunut elämäsi aikana?
 Milloin olet muuttanut Yhdysvaltoihin? Miksi?
 Missä vanhempasi ovat syntyneet? Missä he ovat asuneet?
 Milloin he ovat muuttaneet Yhdysvaltoihin? Miksi?
 Mistäpäin Suomea sukusi on kotoisin?
 Milloin isovanhempasi ovat muuttaneet Yhdysvaltoihin? Miksi?
 Oletko naimisissa? Mistä aviopuolisosi on kotoisin?
 Mitä opiskelet/opiskelit?
 Mikä olet ammatiltasi? Aikaisemmat työpaikat?
 Vanhempiesi ammatti?

Kieli

Mitä kieliä puhut? Missä olet oppinut ne?
 Mitä kieltä lapsuuden kodissasi puhuttiin?
 Kenen kuudit käyttävän Suomea?
 Kenen kanssa käytit sitä itse?
 Mitä kieltä puhut oman perheesi kanssa?
 Jos puhut suomea, kenen kanssa puhut sitä:
     perheenjäsenet? lapset, vanhemmat?
     sukulaiset?
     ystävät?
     työpaikalla?
     harrastukset?
     ovatko suomea puhuvat ihmiset samanikäisiä kuin sinä, nuorempia
     vai vanhempia?
 Jos käytät suomea työssä, missä yhteydessä? Oletko työpaikan ainoa suomalainen?
 Jos käytät suomea harrastuksissa, mitä harrastat? Ovatko muutkin suomalaisia?
 Missä tilanteissa suomen kielen taidoista on/on ollut sinulle hyötyä? Entä haittaa?
 Kenen kanssa puhut englantia ja muita osaamiasi kieliä?
 Missä ja milloin käytät eri kieliä?
 Missä tilanteissa muiden kielten taidoista on/on ollut sinulle hyötyä? Entä haittaa?
 Onko sinulla paljon kontakteja amerikansuomalaisiin perheisiin? Suomeen?
 Jos mietit tätä hetkeä, mennyttä ja tulevaa suhteessa eri kieliin, huomaatko muutoksia kielenkäytössäsi?
     Käytätkö nyt enemmän/vähemmän esim. suomea kuin nuorempa-
     na?

Käytätkö nyt enemmän englantia kuin esim. Yhdysvaltoihin saapuessasi?

Jos sinulla on lapsia, vaikuttiko heidän syntymä kielivalintoihisi?

Suomen kieltä opiskelevat:

Milloin aloit opiskella suomea? Miksi?

Mitä koet saaneesi opiskelulta? Onko se vaikuttanut suomalaisuuteesi?

Asenteet

Mitä suomalaisuus sinulle merkitsee? Entä suomen kieli?

Mikä on parasta suomalaisuudessa? Entä huonointa?

Mitä amerikkalaisuus sinulle merkitsee? Entä englannin kieli?

Mikä on parasta amerikkalaisuudessa? Entä huonointa?

Mitä muut osaamasi kielet sinulle merkitsevät?

Oletko suomalainen vai amerikkalainen? (virallisesti/sydämeltäsi)?

Millä tavalla pidät suomalaisuutta yllä?

Oletko mukana Seattlen suomalaisten toiminnassa?

Suomalaiset perinteet?

Juhlapäivät?

Esineet/tuotteet?

Onko mielestäsi tärkeää, että amerikansuomalaiset vaalivat identiteettiään ja tiedostavat alkuperänsä?

Seuraatko Suomen tapahtua? Miten?

Miten koet Suomen suomalaisten ja "normaalien" amerikkalaisten suhtautuvan suomalaisuuteesi?

Pitävätkö Suomen suomalaiset sinua oikeana suomalaisena?

Oletko amerikkalaisille suomalainen vai amerikkalainen?

Mitä amerikkalaiset tietävät/luulevat tietävänsä Suomesta ja suomalaisista?

Mitä kerrot ihmiselle, jotka kyselevät Suomesta?

Kaikki amerikansuomalaiset eivät puhu suomea? Tekeekö se heistä vähemmän suomalaisen? Mikä on suomalaisuuden mittari?

Onko suomen opiskelu ja opettaminen lapsille tärkeää? Miksi/miksi ei?

Suomalaisuuteen liittyvät esineet

Mistä olet saanut tai hankkinut esineen? Milloin?

Miksi se on sinulle tärkeä?

Mikä tekee siitä suomalaisen?

LIITE 7 Englanninkieliset haastattelukysymykset

Back ground

Where were you born? In which places have you lived during your life?
 When did you move to the United States? Why?
 Where were your parents born? Where have they lived during their lives?
 When did they move to the United States? Why?
 Where in Finland does your family come from?
 When did your grandparents move to the United States? Why?
 Are you married? Where does your husband come from?
 What did/do you study?
 What do you do for living? Have you worked somewhere else before?
 What did/do your parents do for living?

Language

Which languages can you speak? Where did you learn them?
 Which languages were used in your childhood home?
     Whom did you hear speak Finnish when you were young?
 Whom did you speak it with yourself?
 What languages do you use in your own family?
 If you speak Finnish, whom do you speak it with?
     Family members? Children? Parents?
     Other relatives?
     Friends?
     At work?
     Hobbies?
     Are the people you speak Finnish with your age, older or younger?
 Do/Did you ever use Finnish at work? In which context? Are/Were you the only Finnish speaker at work?
 If you use Finnish in your hobbies, what are your hobbies?
 Do you recall situations when it has been useful to know Finnish or to have Finnish heritage? Has it ever been a disadvantage?
 With whom do you speak English and other languages you know?
 Where and when do you use different languages?
 When has it been useful to know other languages (other than Finnish)? Has it ever been a disadvantage?
 Do you have contacts to other Finnish Americans? Contacts to Finland?
 If you think of your life now, your past and future and the way you have used different languages, do you see any changes?
     Do you use nowadays more/less Finnish than you did when you were younger?
     Do you use nowadays more/less English than when you arrived to the US?
     If you have children: Did their birth affect on your language choices?

Finnish students:

When did you start to study Finnish? Why?

Do you have the feeling studying Finnish has somehow changed you or your Finnishness?

Attitudes

What does Finnishness mean to you? And Finnish language?

What is the best thing in Finnishness? And the worst?

What does America mean to you? And English language?

What is best in the America? And the worst?

What do the other languages that you know mean to you?

Are you a Finn or an American? (officially/emotionally)

How do you keep your Finnishness alive?

Do you participate in any Finnish American organizations or social events?

Finnish traditions?

Finnish holidays?

Finnish objects/products?

How important is it that the Finnish Americans preserve their identity and the awareness of their origin?

Do you follow what is happening in Finland nowadays? If you do, how?

How do the Finns in Finland and the "normal" Americans view your Finnishness?

Do the Finns in Finland consider you as a "real" Finn?

Do the Americans consider you as a Finn or as an American?

What do the Americans know/or think they know about Finland and Finns?

What do you tell them about Finland when asked?

Not all the Finnish Americans speak Finnish? Does it make them less Finnish?

Who is Finnish/Finn?

Do you find it important to study Finnish and teach it to the children?

Why/why not?

Objects related to Finnishness

Where did you get it? When?

Why is it important to you?

What makes it Finnish?

- 1 KOSTIAINEN, EMMA, Viestintä ammattiosaamisen ulottuvuutena. - Communication as a dimension of vocational competence. 305 p. Summary 4 p. 2003.
- 2 SEPPÄLÄ, ANTTI, Todellisuutta kuvaamassa - todellisuutta tuottamassa. Työ ja koti television ja vähän radionkin uutisissa. - Describing reality - producing reality. Discourses of work and home in television and on a small scale in radio news. 211 p. Summary 3 p. 2003.
- 3 GERLANDER, MAIJA, Jännitteet lääkärin ja potilaan välisessä viestintäsuhteessa. - Tensions in the doctor-patient communication and relationship. 228 p. Summary 6 p. 2003.
- 4 LEHIKONEN, TAISTO, Religious media theory - Understanding mediated faith and christian applications of modern media. - Uskonnollinen mediateoria: Modernin median kristilliset sovellukset. 341 p. Summary 5 p. 2003.
- 5 JARVA, VESA, Venäläisperäisyys ja ekspressiivisyys suomen murteiden sanastossa. - Russian influence and expressivity in the lexicon of Finnish dialects. 215 p. 6 p. 2003.
- 6 USKALI, TURO, "Älä kirjoita itseäsi ulos" Suomalaisen Moskovan-kirjeenvaihtajuuden alkutaival 1957-1975. - "Do not write yourself out" The beginning of the Finnish Moscow-correspondency in 1957-1975. 484 p. Summary 4 p. 2003.
- 7 VALKONEN, TARJA, Puheviestintätaitojen arviointi. Näkökulmia lukioikäisten esiintymis- ja ryhmätaitoihin. - Assessing speech communication skills. Perspectives on presentation and group communication skills among upper secondary school students. 310 p. Summary 7 p. 2003.
- 8 TAMPERE, KAJA, Public relations in a transition society 1989-2002. Using a stakeholder approach in organisational communications and relation analyses. 137 p. 2003.
- 9 EEROLA, TUOMAS, The dynamics of musical expectancy. Cross-cultural and statistical approaches to melodic expectations. - Musiikillisten odotusten tarkastelu kulttuurien välisen vertailujen ja tilastollisten mallien avulla. 84 p. (277 p.) Yhteenveto 2 p. 2003.
- 10 PAAANANEN, PIIRKKO, Monta polkua musiikkiin. Tonaalisen musiikin perusrakenteiden kehittyminen musiikin tuottamis- ja improvisaatio-tehtävissä ikävuosina 6-11. - Many paths to music. The development of basic structures of tonal music in music production and improvisation at the age of 6-11 years. 235 p. Summary 4 p. 2003.
- 11 LAAKSAMO, JOUKO, Musiikillisten karakterien metamorfoosi. Transformaatio- ja metamorfoosiprosessit Usko Meriläisen tuotannossa vuosina 1963-86. - "Metamorphosis of musical characters". Transformation and metamorphosis processes in the works of Usko Meriläinen during 1963-86. 307 p. Summary 3 p. 2004.
- 12 RAUTIO, RIITTA, *Fortspinnungstypus* Revisited. Schemata and prototypical features in J. S. Bach's Minor-Key Cantata Aria Introductions. - Uusi katsaus kehitysmuotoon. Skeemat ja prototyyppiset piirteet J. S. Bachin kantaattien molliarioiden alkusoitoissa. 238 p. Yhteenveto 3 p. 2004.
- 13 MÄNTYLÄ, KATJA, Idioms and language users: the effect of the characteristics of idioms on their recognition and interpretation by native and non-native speakers of English. - Idiomien ominaisuuksien vaikutus englannin idiomien ymmärtämiseen ja tulkintaan syntyperäisten ja suomea äidinkielenään puhuvien näkökulmasta. 239 p. Yhteenveto 3 p. 2004.
- 14 MIKKONEN, YRJÖ, On conceptualization of music. Applying systemic approach to musicological concepts, with practical examples of music theory and analysis. - Musiikin käsitteellistämisestä. Systemisen tarkastelutavan soveltaminen musikologisiin käsitteisiin sekä käytännön esimerkkejä musiikin teoriasta ja analyysistä. 294 p. Yhteenveto 10 p. 2004.
- 15 HOLM, JAN-MARKUS, Virtual violin in the digital domain. Physical modeling and model-based sound synthesis of violin and its interactive application in virtual environment. - Virtuaalinen viulu digitaalisella alueella. Viulun fyysikaalinen mallintaminen ja mallipohjainen äänisynteesi sekä sen vuorovaikutteinen soveltaminen virtuaaliodellisuus ympäristössä. 74 p. (123 p.) Yhteenveto 1 p. 2004.
- 16 KEMP, CHRIS, Towards the holistic interpretation of musical genre classification. - Kohti musiikin genreluokituksen kokonaisvaltaista tulkintaa. 302 p. Yhteenveto 1 p. 2004.
- 17 LEINONEN, KARI, Finlandssvenskt sje-, tje- och s-ljud i kontrastiv belysning. 274 p. Yhteenveto 4 p. 2004.
- 18 MÄKINEN, EEVA, Pianisti cembalistina. Cembalotekniikka cembalonsoittoa aloittavan pianistin ongelmana. - The Pianist as cembalist. Adapting to harpsichord technique as a problem for pianists beginning on the harpsichord. 189 p. Summary 4 p. 2004.
- 19 KINNUNEN, MAURI, Herätysliike kahden kulttuurin rajalla. Lestadiolaisuus Karjalassa 1870-1939. - The Conviction on the boundary of two cultures. Laestadianism in Karelia in 1870-1939. 591 p. Summary 9 p. 2004.
- 20 Лилия Сибберг, "БЕЛЫЕ ЛИЛИИ". ГЕНЕЗИС ФИНСКОГО МИФА В БОЛГАРИИ. РОЛЬ РУССКОГО ФЕННОИЛЬСТВА. ФИНСКО-БОЛГАРСКИЕ КОНТАКТЫ И ПОСРЕДНИКИ С КОНЦА XIX ДО КОНЦА XX ВЕКА. 284 с. - "Belye lilii". Genezis finskogo mifa v Bolgarii. Rol' russkogo fennoil'stva. Finsko-bolgarskie kontakty i posredniki s konca XIX do konca XX veka. 284 p. Yhteenveto 2 p. 2004.

JYVÄSKYLÄ STUDIES IN HUMANITIES

- 21 FUCHS, BERTOLD, Phonetische Aspekte einer Didaktik der Finnischen Gebärdensprache als Fremdsprache. - Suomalainen viittomakieli vieraana kielenä. Didaktinen fonetiikka. 476 p. Yhteenveto 14 p. 2004.
- 22 JÄÄSKELÄINEN, PETRI, Instrumentatiivisuus ja nyky-suomen verbinjohto. Semanttinen tutkimus. - Instrumentality and verb derivation in Finnish. A semantic study. 504 p. Summary 5 p. 2004.
- 23 MERTANEN TOMI, Kahdentoista markan kapi-na? Vuoden 1956 yleislakko Suomessa. - A Rebellion for Twelve Marks? - The General Strike of 1956 in Finland. 399 p. Summary 10 p. 2004.
- 24 MALHERBE, JEAN-YVES, L'œuvre de fiction en prose de Marcel Thiry : une lecture d'inaboutissements. 353 p. Yhteenveto 1 p. 2004.
- 25 KUHNA, MATTI, Kahden maailman välissä. Marko Tapion *Arktinen hysteria* Väinö Linnan haastajana. - Between two worlds. Marko Tapio's *Arktinen hysteria* as a challenger to Väinö Linna. 307p. Summary 2 p. 2004.
- 26 VALTONEN, HELI, Minäkuvat, arvot ja menta-liteetit. Tutkimus 1900-luvun alussa syntynei-den toimihenkilönaisten omaelämäkertoista. - Self-images, values and mentalities. An autobiographical study of white collar women in twentieth century Finland. 272 p. Summary 6 p. 2004.
- 27 PUSZTAL, BERTALAN, Religious tourists. Constructing authentic experiences in late modern hungarian catholicism. - Uskontotu-ristit. Autenttisen elämyksen rakentaminen myöhäismodernissa unkarilaisessa katoli-suudessa. 256 p. Yhteenveto 9 p. Summary in Hungarian 9 p. 2004.
- 28 PÄÄJOKI, TARJA, Taide kulttuurisena kohtaamispaiikkana taidekavatuksessa. - The arts as a place of cultural encounters in arts education. 125 p. Summary 3 p. 2004.
- 29 JUPPI, PIRITA, "Keitä me olemme? Mitä me haluamme?" Eläinoikeusliike määrittely-kamppailun, marginalisoinnin ja moraalisen paniikin kohteena suomalaisessa sanomaleh-distössä. - "Who are we? What do we want?" The animal rights movement as an object of discursive struggle, marginalization and moral panic in Finnish newspapers. 315 p. Summary 6 p. 2004.
- 30 HOLMBERG, JUKKA, Etusivun politiikkaa. Yhteiskunnallisten toimijoiden representointi suomalaisissa sanomalehti uutisissa 1987-2003. - Front page politics. Representation of societal actors in Finnish newspapers' news articles in 1987-2003. 291 p. Summary 2 p. 2004.
- 31 LAGERBLOM, KIMMO, Kaukana Kainuussa, valtavyälän varrella. Etnologinen tutkimus Kontiomäen rautatieläisyhteisön elinkaaresta 1950 - 1972. - Far, far away, nearby a main passage. An ethnological study of the life spans of Kontiomäki railtown 1950 - 1972. 407 p. Summary 2 p. 2004.
- 32 HAKAMÄKI, LEENA, Scaffolded assistance provided by an EFL teacher during whole-class interaction. - Vieraan kielen opettajan antama oikea-aikainen tuki luokkahuoneessa. 331 p. Yhteenveto 7 p. 2005.
- 33 VIERGUTZ, GUDRUN, Beiträge zur Geschichte des Musikunterrichts an den Gelehrtschulen der östlichen Ostseeregion im 16. und 17. Jahrhundert. - Latinankoulujen musiikinopetuksen historiasta itäisen Itämeren rannikkokaupungeissa 1500- ja 1600-luvuilla. 211 p. Yhteenveto 9 p. 2005.
- 34 NIKULA, KAISU, Zur Umsetzung deutscher Lyrik in finnische Musik am Beispiel Rainer Maria Rilke und Einjuhani Rautavaara. - Saksalainen runous suomalaisessa musiikissa, esimerkkinä Rainer Maria Rilke ja Einjuhani Rautavaara. 304 p. Yhteenveto 6 p. 2005.
- 35 SYVÄNEN, KARI, Vastatunteiden dynamiikka musiikkiterapiassa. - Counter emotions dynamics in music therapy. 186 p. Summary 4 p. 2005.
- 36 ELORANTA, JARI & OJALA, JARI (eds), East-West trade and the cold war. 235 p. 2005.
- 37 HILTUNEN, KAISA, Images of time, thought and emotions: Narration and the spectator's experience in Krzysztof Kieslowski 's late fiction films. - Ajan, ajattelun ja tunteiden kuvia. Kerronta ja katsojan kokemus Krzysztof Kieslowskin myöhäisfiktiossa. 203 p. Yhteenveto 5 p. 2005.
- 38 AHONEN, KALEVI, From sugar triangle to cotton triangle. Trade and shipping between America and Baltic Russia, 1783-1860. 572 p. Yhteenveto 9 p. 2005.
- 39 UTRIAINEN, JAANA, A gestalt music analysis. Philosophical theory, method, and analysis of Iégor Reznikoff's compositions. - Hahmope-rustainen musiikkianalyysi. Hahmofilosofin teoria, metodi ja musiikkianalyysi Iégor Reznikoffin sävellyksistä. 222 p. Yhteenveto 3 p. 2005.
- 40 MURTORINNE, ANNAMARI, *Tuskan hauskaa!* Tavoitteena tiedostava kirjoittaminen. Kirjoittamisprosessi peruskoulun yhdek-sännellä luokalla. - Painfully fun! Towards reflective writing process. 338 p. 2005.
- 41 TUNTURI, ANNA-RIITTA, Der Pikareske Roman als Katalysator in Geschichtlichen Abläufen. Erzählerische Kommunikationsmodelle in *Das Leben des Lazarillo von Tormes*, bei Thomas Mann und in Einigen Finnischen Romanen. 183 p. 2005.
- 42 LUOMA-AHO, VILMA, Faith-holders as Social Capital of Finnish Public Organisations. - Luottojoukot - Suomalaisten julkisten organisaatioiden sosiaalista pääomaa. 368 p. Yhteenveto 8 p. 2005.

- 43 PENTTINEN, ESA MARTTI, Kielioppi virheiden varjossa. Kielitiedon merkitys lukion saksan kieliopin opetuksessa. - Grammar in the shadow of mistakes. The role of linguistic knowledge in general upper secondary school German grammar instruction. 153 p. Summary 2 p. Zusammenfassung 3 p. 2005.
- 44 KAIVAPALU, ANNEKATRIN, Lähdekieli kielenoppimisen apuna. - Contribution of L1 to foreign language acquisition. 348 p. Summary 7 p. 2005.
- 45 SALAVUO, MIikka, Verkkoavusteinen opiskelu yliopiston musiikkikasvatuksen opiskelukulttuurissa - Network-assisted learning in the learning culture of university music education. 317 p. Summary 5 p. 2005.
- 46 MAIJALA, JUHA, Maaseutuyhteisön kriisi-1930-luvun pula ja pakkojuutokaupat paikallisena ilmiönä Kalajokilaaksossa. - Agricultural society in crisis - the depression of the 1930s and compulsory sales as a local phenomenon in the basin of the Kalajoki-river. 242 p. Summary 4 p. 2005.
- 47 JOUHKI, JUUKA, Imagining the Other. Orientalism and occidentalism in Tamil-European relations in South India. -Tulkintoja Toiseudesta. Orientalismi ja oksidentalismi tamileiden ja eurooppalaisten välisissä suhteissa Etelä-Intiassa. 233 p. Yhteenveto 2 p. 2006.
- 48 LEHTO, KEIJO, Aatteista arkeen. Suomalaisten seitsenpäiväisten sanomalehtien linjapaperien synty ja muutos 1971-2005. - From ideologies to everyday life. Editorial principles of Finnish newspapers, 1971-2005. 499 p. Summary 3 p. 2006.
- 49 VALTONEN, HANNU, Tavallisesta kuriositeetiksi. Kahden Keski-Suomen Ilmailumuseon Messerschmitt Bf 109 -lentokoneen museoarvo. - From Commonplace to curiosity - The Museum value of two Messerschmitt Bf 109 -aircraft at the Central Finland Aviation Museum. 104 p. 2006.
- 50 KALLINEN, KARI, Towards a comprehensive theory of musical emotions. A multi-dimensional research approach and some empirical findings. - Kohti kokonaisvaltaista teoriaa musiikillisista emootioista. Moniulotteinen tutkimuslähestymistapa ja empiirisiä havain- toja. 71 p. (200 p.) Yhteenveto 2 p. 2006.
- 51 ISKANUIS, SANNA, Venäjänkielisten maahan- muuttajapiskelijöiden kieli-identiteetti. - Language and identity of Russian-speaking students in Finland. 264 p. Summary 5 p. Peфepaт 6 c. 2006.
- 52 HEINÄNEN, SEIJA, Käsityö - taide - teollisuus. Näkemyksiä käsityöstä taideiteollisuuteen 1900-luvun alun ammatti- ja aikakausleh- dissä. - Craft - Art - Industry: From craft to industrial art in the views of magazines and trade publications of the early 20th Century. 403 p. Summary 7 p. 2006.
- 53 KAIVAPALU, ANNEKATRIN & PRUULLI, KÜLVI (eds), Lähivertailuja 17. - Close comparisons. 254 p. 2006.
- 54 ALATALO, PIRJO, Directive functions in intra- corporate cross-border email interaction. - Direktiiviset funktiot monikansallisen yrityksen englanninkielisessä sisäisessä sähköpostiviestinnässä. 471 p. Yhteenveto 3 p. 2006.
- 55 KISANTAL, TAMÁS, „...egy tömegmészárlásról mi értelmes dolgot lehetne elmondani?” Az ábrázolásmód mint történelemkonceptió a holokauszt-irodalomban. - „...there is nothing intelligent to say about a massacre”. The representational method as a conception of history in the holocaust-literature. 203 p. Summary 4 p. 2006.
- 56 MATIKAINEN, SATU, Great Britain, British Jews, and the international protection of Romanian Jews, 1900-1914: A study of Jewish diplomacy and minority rights. - Britannia, Britannian juutalaiset ja Romanian juutalaisten kansain- välinen suojele, 1900-1914: Tutkimus juuta- laisesta diplomatiasta ja vähemmistöoikeuk- sista. 237 p. Yhteenveto 7 p. 2006.
- 57 HÄNNINEN, KIRSI, Visiosta toimintaan. Museoi- den ympäristökasvatus sosiokulttuurisena jatkumona, säätelymekanismina ja innovatiivisena viestintänä. - From vision to action. Environmental education in museums as a socio-cultural continuum, regulating mechanism, and as innovative communication 278 p. Summary 6 p. 2006.
- 58 JOENSUU, SANNA, Kaksi kuvaa työntekijästä. Sisäisen viestinnän opit ja postmoderni näkö- kulma. - Two images of an employee; internal communication doctrines from a postmodern perspective. 225 p. Summary 9 p. 2006.
- 59 KOSKIMÄKI, JOUNI, Happiness is... a good transcription - Reconsidering the Beatles sheet music publications. - Onni on... hyvä transkriptio - Beatles-nuottijulkaisut uudelleen arvioituna. 55 p. (320 p. + CD). Yhteenveto 2 p. 2006.
- 60 HIETAHARJU, MIKKO, Valokuvan voi repiä. Valokuvan rakenne-elementit, käyttöym- päristöt sekä valokuvatulkinnan syntyminen. - Tearing a photograph. Compositional elements, contexts and the birth of the interpretation. 255 p. Summary 5 p. 2006.
- 61 JÄMSÄNEN, AULI, Matrikkeliteilijaksi valikoituminen. Suomen Kuvaamataiteilijat -hakuteoksen (1943) kriteerit. - Prerequisites for being listed in a biographical encyclopedia criteria for the Finnish Artists Encyclopedia of 1943. 285 p. Summary 4 p. 2006.
- 62 HOKKANEN, MARKKU, Quests for Health in Colonial Society. Scottish missionaries and medical culture in the Northern Malawi region, 1875-1930. 519 p. Yhteenveto 9 p. 2006.

- 63 RUUSKANEN, ESA, Viholliskuviin ja viranomaisiin vetoamalla vaiennetut työväentalot. Kuinka Pohjois-Savon Lapuan liike sai nimismiehet ja maaherran sulkemaan 59 kommunistista työväentaloa Pohjois-Savossa vuosina 1930-1932. - The workers' halls closed by scare-mongering and the use of special powers by the authorities. 248 p. Summary 5 p. 2006.
- 64 VARDJA, MERIKE, Tegelaskategoriad ja tegelase kujutamise vahendid Väinö Linna romaanis "Tundmatu sõdur". - Character categories and the means of character representation in Väinö Linna's Novel *The Unknown Soldier*. 208 p. Summary 3 p. 2006.
- 65 TAKÁTS, JÓZSEF, Módszertani berek. Írások az irodalomtörténet-írásról. - The Grove of Methodology. Writings on Literary Historiography. 164 p. Summary 3 p. 2006.
- 66 MIKKOLA, LEENA, Tuen merkitykset potilaan ja hoitajan vuorovaikutuksessa. - Meanings of social support in patient-nurse interaction. 260 p. Summary 3 p. 2006.
- 67 SAARIKALLIO, SUVI, Music as mood regulation in adolescence. - Musiikki nuorten tunteiden säätelyä. 46 p. (119 p.) Yhteenveto 2 p. 2007.
- 68 HUJANEN, ERKKI, Lukijakunnan rajamailla. Sanomalehden muuttuvat merkitykset arjessa. - On the fringes of readership. The changing meanings of newspaper in everyday life. 296 p. Summary 4 p. 2007.
- 69 TUOKKO, Eeva, Mille tasolle perusopetuksen englannin opiskelussa päästään? Perusopetuksen päättövaiheen kansallisen arvioinnin 1999 eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoihin linkitetty tulokset. - What level do pupils reach in English at the end of the comprehensive school? National assessment results linked to the common European framework. 338 p. Summary 7 p. Sammanfattning 1 p. Tiivistelmä 1 p. 2007.
- 70 TUUKKA, TIMO, "Kekkonen konstit". Urho Kekkonen historia- ja politiikkakäsitykset teoriasta käytäntöön 1933-1981. - "Kekkonen's way". Urho Kekkonen's conceptions of history and politics from theory to practice, 1933-1981. 413 p. Summary 3 p. 2007.
- 71 Humanistista kirjoja. 145 s. 2007.
- 72 NIEMINEN, LEA, A complex case: a morphosyntactic approach to complexity in early child language. 296 p. Tiivistelmä 7 p. 2007.
- 73 TORVELAINEN, PÄIVI, Kaksivuotiaiden lasten fonologisen kehityksen variaatio. Puheen ymmärrettävyyden sekä sananmuotojen tavoittelun ja tuottamisen tarkastelu. - Variation in phonological development of two-year-old Finnish children. A study of speech intelligibility and attempting and production of words. 220 p. Summary 10 p. 2007.
- 74 SIITONEN, MARKO, Social interaction in online multiplayer communities. - Vuorovaikutus verkkopeliyhteisöissä. 235 p. Yhteenveto 5 p. 2007.
- 75 SIJERNVALL-JÄRVI, BIRGITTA, Kartanoarkkitehtuuri osana Tandefelt-suvun elämäntapaa. - Manor house architecture as part of the Tandefelt family's lifestyle. 231 p. 2007.
- 76 SULKUNEN, SARI, Text authenticity in international reading literacy assessment. Focusing on PISA 2000. - Tekstien autenttisuus kansainvälisissä lukutaidon arviointitutkimuksissa: PISA 2000. 227 p. Tiivistelmä 6 p. 2007.
- 77 KÖSZEGHY, PÉTER, Magyar Alkibiadés. Balassi Bálint élete. - The Hungarian Alcibiades. The life of Bálint Balass. 270 p. Summary 6 p. 2007.
- 78 MIKKONEN, SIMO, State composers and the red courtiers - Music, ideology, and politics in the Soviet 1930s - Valtion säveltäjiä ja punaisia hoviherroja. Musiikki, ideologia ja politiikka 1930-luvun Neuvostoliitossa. 336 p. Yhteenveto 4 p. 2007.
- 79 SIVUNEN, ANU, Vuorovaikutus, viestintä-tekniologia ja identifiointuminen hajautetuissa tiimeissä. - Social interaction, communication technology and identification in virtual teams. 251 p. Summary 6 p. 2007.
- 80 LAPPI, TIINA-RIITTA, Neuvottelu tilan tulkinnoista. Etnologinen tutkimus sosiaalisen ja materiaalisuuden ympäristön vuorovaikutuksesta jyvaskyläläisissä kaupunkipuhunnoissa. - Negotiating urban spatiality. An ethnological study on the interplay of social and material environment in urban narrations on Jyväskylä. 231 p. Summary 4 p. 2007.
- 81 HUHTAMÄKI, ÜLLA, "Heittäydä vapauteen". Avantgarde ja Kauko Lehtisen taiteen murros 1961-1965. - "Fling yourself into freedom!" The Avant-Garde and the artistic transition of Kauko Lehtinen over the period 1961-1965. 287 p. Summary 4 p. 2007.
- 82 KELA, MARIA, Jumalan kasvot suomeksi. Metaforisaatio ja erään uskonnollisen ilmauksen synty. - God's face in Finnish. Metaphorisation and the emergence of a religious expression. 275 p. Summary 5 p. 2007.
- 83 SAAKINEN, TAINA, Quality on the move. Discursive construction of higher education policy from the perspective of quality. - Laatu liikkeessä. Korkeakoulupolitiikan diskursiivinen rakentuminen laadun näkökulmasta. 90 p. (176 p.) Yhteenveto 4 p. 2007.
- 84 MÄKILÄ, KIMMO, Tuhoa, tehoa ja tuhlausta. Helsingin Sanomien ja New York Timesin ydinaseuutisoinnin tarkastelua diskurssi-analyttisestä näkökulmasta 1945-1998.

- "Powerful, Useful and Wasteful". Discourses of Nuclear Weapons in the New York Times and Helsingin Sanomat 1945-1998. 337 p. Summary 7 p. 2007.
- 85 KANTANEN, HELENA, Stakeholder dialogue and regional engagement in the context of higher education. - Yliopistojen sidosryhmävuoropuhelu ja alueellinen sitoutuminen. 209 p. Yhteenveto 8 p. 2007.
- 86 ALMONKARI, MERJA, Jännittäminen opiskelun puheviestintätilanteissa. - Social anxiety in study-related communication situations. 204 p. Summary 4 p. 2007.
- 87 VALENTINI, CHIARA, Promoting the European Union. Comparative analysis of EU communication strategies in Finland and in Italy. 159 p. (282 p.) 2008.
- 88 PULKKINEN, HANNU, Uutisten arkkitehtuuri - Sanomalehden ulkoasun rakenteiden järjestys ja jousto. - The Architecture of news. Order and flexibility of newspaper design structures. 280 p. Yhteenveto 5 p. 2008.
- 89 MERILÄINEN, MERJA, Monenlaiset oppijat englanninkielisessä kielikylpyopetuksessa - rakennusaineita opetusjärjestelyjen tueksi. - Diverse Children in English Immersion: Tools for Supporting Teaching Arrangements. 197 p. 2008.
- 90 VARES, MARI, The question of Western Hungary/Burgenland, 1918-1923. A territorial question in the context of national and international policy. - Länsi-Unkarin/Burgenlandin kysymys 1918-1923. Aluekysymys kansallisen ja kansainvälisen politiikan kontekstissa. 328 p. Yhteenveto 8 p. 2008.
- 91 ALA-RUONA, ESA, Alkuarviointi kliinisenä käytäntönä psyykkisesti oireilevien asiakkaiden musiikkiterapiassa - strategioita, menetelmiä ja apukeinoja. - Initial assessment as a clinical procedure in music therapy of clients with mental health problems - strategies, methods and tools. 155 p. 2008.
- 92 ORAVALA, JUHA, Kohti elokuvallista ajattelua. Virtuaalisen todellisen ontologia Gilles Deleuzen ja Jean-Luc Godardin elokuvakäsityksissä. - Towards cinematic thinking. The ontology of the virtually real in Gilles Deleuze's and Jean-Luc Godard's conceptions of cinema. 184 p. Summary 6 p. 2008.
- 93 KECSKEMÉTI, ISTVÁN, Papyrusesta megabitteihin. Arkisto- ja valokuvakokoelmien konservoinnin prosessin hallinta. - From papyrus to megabytes: Conservation management of archival and photographic collections. 277 p. 2008.
- 94 SUNI, MINNA, Toista kieltä vuorovaikutuksessa. Kielellisten resurssien jakaminen toisen kielen omaksumisen alkuvaiheessa. - Second language in interaction: sharing linguistic resources in the early stage of second language acquisition. 251 p. Summary 9 p. 2008.
- 95 N. PÁL, JÓZSEF, Modernség, progresszió, Ady Endre és az Ady-Rákosi vita. Egy konfliktusos eszmetörténeti pozíció természetete és következményei. 203 p. Summary 3 p. 2008.
- 96 BARTIS, IMRE, „Az igazság ismérve az, hogy igaz”. Etika és nemzeti identitás Sütő András Anyám könnyű álmot ígér című művében és annak recepciójában. 173 p. Summary 4 p. 2008.
- 97 RANTA-MEYER, TUIRE, Nulla dies sine linea. Avauksia Erkki Melartinin vaikutteisiin, verkostoihin ja vastaanottoon henkilö- ja reseptiohistoriallisena tutkimuksena. - *Nulla dies sine linea*: A biographical and reception-historical approach to Finnish composer Erkki Melartin. 68 p. Summary 6 p. 2008.
- 98 KOIVISTO, KEIJO, Itsenäisen Suomen kanta-aliupseeriston synty, koulutus, rekrytointitausta ja palvelusehdot. - The rise, education, the background of recruitment and conditions of service of the non-commissioned officers in independent Finland. 300 p. Summary 7 p. 2008.
- 99 KISS, MIKLÓS, Between narrative and cognitive approaches. Film theory of non-linearity applied to Hungarian movies. 198 p. 2008.
- 100 RUUSUNEN, AIMO, Todeksi uskottua. Kansandemokraattinen Neuvostoliitto-journalismi rajapinnan tulkina vuosina 1964-1973. - Believed to be true. Reporting on the USSR as interpretation of a boundary surface in pro-communist partisan journalism 1964-1973. 311 p. Summary 4 p. 2008.
- 101 HÄRMÄLÄ, MARITA, Riittääkö *Ett ögonblick* näytöksi merkonomilta edellytetystä kielitaidosta? Kielitaidon arviointi aikuisten näytötutkinnoissa. - Is *Ett ögonblick* a sufficient demonstration of the language skills required in the qualification of business and administration? Language assessment in competence-based qualifications for adults. 318 p. Summary 4 p. 2008.
- 102 COELHO, JACQUES, The vision of the cyclops. From painting to video ways of seeing in the 20th century and through the eyes of Man Ray. 538 p. 2008.
- 103 BREWIS, KIELO, Stress in the multi-ethnic customer contacts of the Finnish civil servants: Developing critical pragmatic intercultural professionals. - Stressin kokemus suomalaisen viranomaisten monietnisisissä asiakaskontaktteissa: kriittis-pragmaattisen kulttuurivälisen ammattitaidon kehittäminen. 299 p. Yhteenveto 4 p. 2008.
- 104 BELIK, ZHANNA, The Peshekhonovs' Workshop: The Heritage in Icon Painting. 239 p. [Russian]. Summary 7 p. 2008.
- 105 MOILANEN, LAURA-KRISTINA, Talonpoikaisuus, säädyllisyys ja suomalaisuus 1800- ja 1900-lukujen vaihteen suomenkielisen proosan kertomana. - Peasant values, estate society and the Finnish in late nineteenth- and early

- and early twentieth-century narrative literature. 208 p. Summary 3 p. 2008.
- 106 PÄÄRNILÄ, OSSI, Hengen hehkusta tietostrategioihin. Jyväskylän yliopiston humanistisen tiedekunnan viisi vuosikymmentä. 110 p. 2008.
- 107 KANGASNIEMI, JUKKA, Yksinäisyyden kokemuksen avainkomponentit Yleisradion tekstitelevisiion Nuorten palstan kirjoituksissa. - The key components of the experience of loneliness on the Finnish Broadcasting Company's (YLE) teletext forum for adolescents. 388 p. 2008.
- 108 GAJDÓ, TAMÁS, Színháztörténeti metszetek a 19. század végétől a 20. század közepéig. - Segments of theatre history from the end of the 19th century to the middle of the 20th century. 246 p. Summary 2 p. 2008.
- 109 CATANI, JOHANNA, Yritystapahtuma kontekstina ja kulttuurisena kokemuksena. - Corporate event as context and cultural experience. 140 p. Summary 3 p. 2008.
- 110 MAHLAMÄKI-KAISTINEN, RIIKKA, Mätänevän velhon taidejulistus. Intertekstuaalisen ja -figuraalisen aineiston asema Apollinairen L'Enchanteur pourrissant teoksen tematikassa ja symboliikassa. - Pamphlet of the rotten sorcerer. The themes and symbols that intertextuality and interfigurality raise in Apollinaire's prose work L'Enchanteur pourrissant. 235 p. Résumé 4 p. 2008.
- 111 PIETILÄ, JYRKI, Kirjoitus, juttu, tekstilementti. Suomalainen sanomalehtijournalismi juttutyypin kehityksen valossa printtimedian vuosina 1771-2000. - Written Item, Story, Text Element. Finnish print journalism in the light of the development of journalistic genres during the period 1771-2000. 779 p. Summary 2 p. 2008.
- 112 SAUKKO, PÄIVI, Musiikkiterapian tavoitteet lapsen kuntoutusprosessissa. - The goals of music therapy in the child's rehabilitation process. 215 p. Summary 2 p. 2008.
- 113 LASSILA-MERISALO, MARIA, Faktan ja fiktion rajamailla. Kaunokirjallisen journalismin poetiikka suomalaisissa aikakauslehdissä. - On the borderline of fact and fiction. The poetics of literary journalism in Finnish magazines. 238 p. Summary 3 p. 2009.
- 114 KNUUTINEN, ULLA, Kulttuurihistoriallisten materiaalien menneisyys ja tulevaisuus. Konservoinnin materiaalitutkimuksen heritologiset funktiot. - The heritological functions of materials research of conservation. 157 p. (208 p.) 2009.
- 115 NIIRANEN, SUSANNA, «Miroir de mérite». Valeurs sociales, rôles et image de la femme dans les textes médiévaux des *troubairitz*. - "Arvokkuuden peili". Sosiaaliset arvot, roolit ja naiskuva keskiaikaisissa *troubairitz*-teksteissä. 267 p. Yhteenveto 4 p. 2009.
- 116 ARO, MARI, Speakers and doers. Polyphony and agency in children's beliefs about language learning. - Puhujat ja tekijät. Polyfonia ja agenttiivisuus lasten kielenoppimiskäsityksissä. 184 p. Yhteenveto 5 p. 2009.
- 117 JANTUNEN, TOMMI, Tavu ja lause. Tutkimuksia kahden sekventiaalisen perusyksikön olemuksesta suomalaisessa viittomakielessä. - Syllable and sentence. Studies on the nature of two sequential basic units in Finnish Sign Language. 64 p. 2009.
- 118 SÄRKKÄ, TIMO, Hobson's Imperialism. A Study in Late-Victorian political thought. - J. A. Hobsonin imperialismi. 211 p. Yhteenveto 11 p. 2009.
- 119 LAIHONEN, PETTERI, Language ideologies in the Romanian Banat. Analysis of interviews and academic writings among the Hungarians and Germans. 51 p. (180 p) Yhteenveto 3 p. 2009.
- 120 MÁTYÁS, EMESE, Sprachlernspiele im DaF-Unterricht. Einblick in die Spielpraxis des finnischen und ungarischen Deutsch-als-Fremdsprache-Unterrichts in der gymnasialen Oberstufe sowie in die subjektiven Theorien der Lehrenden über den Einsatz von Sprachlernspielen. 399 p. 2009.
- 121 PARACZKY, ÁGNES, Näkeekö taitava muusikko sen minkä kuulee? Melodiadiktaatin ongelmat suomalaisessa ja unkarilaisessa taidemuusiikin ammattikoulutuksessa. - Do accomplished musicians see what they hear? 164 p. Magyar nyelvű összefoglaló 15 p. Summary 4 p. 2009.
- 122 ELOMAA, EEVA, Oppikirja eläköön! Teoreettisia ja käytännön näkökohtia kielten oppimateriaalien uudistamiseen. - Cheers to the textbook! Theoretical and practical considerations on enhancing foreign language textbook design. 307 p. Zusammenfassung 1 p. 2009.
- 123 HELLE, ANNA, Jäljet sanoissa. Jälkistrukturalistisen kirjallisuuskäsityksen tulo 1980-luvun Suomeen. - Traces in the words. The advent of the poststructuralist conception of literature to Finland in the 1980s. 272 p. Summary 2 p. 2009.
- 124 PIMIÄ, TENHO ILARI, Tähtäin idässä. Suomalainen sukukansojen tutkimus toisessa maailmansodassa. - Setting sights on East Karelia: Finnish ethnology during the Second World War. 275 p. Summary 2 p. 2009.
- 125 VUORIO, KAIJA, Sanoma, lähettäjä, kulttuuri. Lehdistöhistorian tutkimustraditiot Suomessa ja median rakennemuutos. - Message, sender, culture. Traditions of research into the history of the press in Finland and structural change in the media. 107 p. 2009.
- 126 BENE, ADRIÁN, Egyén és közösség. Jean-Paul Sartre *Critique de la raison dialectique* című műve a magyar recepció tükrében. - Individual and community. Jean-Paul Sartre's

- Critique of dialectical reason* in the mirror of the Hungarian reception. 230 p. Summary 5 p. 2009.
- 127 DRAKE, MERJA, Terveysviestinnän kipupisteitä. Terveystiedon tuottajat ja hankkijat Internetissä. - At the interstices of health communication. Producers and seekers of health information on the Internet. 206 p. Summary 9 p. 2009.
- 128 ROUHIAINEN-NEUNHÄUSERER, MAIJASTIINA, Johtajan vuorovaikutusosaaminen ja sen kehittyminen. Johtamisen viestintähaasteet tietoperustaisessa organisaatiossa. - The interpersonal communication competence of leaders and its development. Leadership communication challenges in a knowledge-based organization. 215 p. Summary 9 p. 2009.
- 129 VAARALA, HEIDI, Oudosta omaksi. Miten suomenoppijat keskustelevat nykynovelista? - From strange to familiar: how do learners of Finnish discuss the modern short story? 317 p. Summary 10 p. 2009.
- 130 MARJANEN, KAARINA, The Belly-Button Chord. Connections of pre-and postnatal music education with early mother-child interaction. - Napasointu. Pre- ja postnataalin musiikkikasvatuksen ja varhaisen äiti-vauva-vuorovaikutuksen yhteydet. 189 p. Yhteenveto 4 p. 2009.
- 131 BÖHM, GÁBOR, Önéletírás, emlékezet, elbeszélés. Az emlékező próza hermeneutikai aspektusai az önéletírás-kutatás újabb eredményei tükrében. - Autobiography, remembrance, narrative. The hermeneutical aspects of the literature of remembrance in the mirror of recent research on autobiography. 171 p. Summary 5 p. 2009.
- 132 LEPPÄNEN, SIRPA, PITKÄNEN-HUHTA, ANNE, NIKULA, TARJA, KYTÖLÄ, SAMU, TÖRMÄKANGAS, TIMO, NISSINEN, KARI, KÄÄNTÄ, LEILA, VIRKKULA, TIINA, LAITINEN, MIKKO, PAHTA, PÄIVI, KOSKELA, HEIDI, LÄHDESMÄKI, SALLA & JOUSMÄKI, HENNA, Kansallinen kyselytutkimus englannin kielestä Suomessa: Käyttö, merkitys ja asenteet. - National survey on the English language in Finland: Uses, meanings and attitudes. 365 p. 2009.
- 133 HEIKKINEN, OLLI, Äänitemoodi. Äänite musiikillisessa kommunikaatiossa. - Recording Mode. Recordings in Musical Communication. 149 p. 2010.
- 134 LÄHDESMÄKI, TUULI (ED.), Gender, Nation, Narration. Critical Readings of Cultural Phenomena. 105 p. 2010.
- 135 MIKKONEN, INKA, "Olen sitä mieltä, että". Lukiolaisten yleisönasastotekstien rakenne ja argumentointi. - "In my opinion..." Structure and argumentation of letters to the editor written by upper secondary school students. 242 p. Summary 7 p. 2010.
- 136 NIEMINEN, TOMMI, Lajien synty. Tekstilaji kielitieteen semioottisessa metateoriassa. - Origin of genres: Genre in the semiotic metatheory of linguistics. 303 p. Summary 6 p. 2010.
- 137 KÄÄNTÄ, LEILA, Teacher turn allocation and repair practices in classroom interaction. A multisemiotic perspective. - Opettajan vuoronanto- ja korjauskäytännöt luokkahuonevuorovaikutuksessa: multisemioottinen näkökulma. 295 p. Yhteenveto 4 p. 2010. HUOM: vain verkkoversiona.
- 138 SAARIMÄKI, PASI, Naimisen normit, käytännöt ja konfliktit. Esiaviollinen ja aviollinen seksuaalisuus 1800-luvun lopun keskisuomalaisella maaseudulla. - The norms, practices and conflicts of sex and marriage. Premarital and marital sexual activity in rural Central Finland in the late nineteenth century. 275 p. Summary 12 p. 2010.
- 139 KUUVA, SARI, Symbol, Munch and creativity: Metabolism of visual symbols. - Symboli, Munch ja luovuus - Visuaalisten symbolien metabolismi. 296 p. Yhteenveto 4 p. 2010.
- 140 SKANIAKOS, TERHI, Discoursing Finnish rock. Articulations of identities in the Saimaailmiö rock documentary. - Suomi-rockin diskursseja. Identiteettien artikulaatioita Saimaailmiö rockdokumenttielokuvassa. 229 p. 2010.
- 141 KAUPPINEN, MERJA, Lukemisen linjaukset - lukutaito ja sen opetus perusopetuksen äidinkielen ja kirjallisuuden opetussuunnitelmassa. - Literacy delineated - reading literacy and its instruction in the curricula for the mother tongue in basic education. 338 p. Summary 8 p. 2010.
- 142 PEKKOLA, MIKA, Prophet of radicalism. Erich Fromm and the figurative constitution of the crisis of modernity. - Radikalismmin profeetta. Erich Fromm ja modernisaation kriisin figuratiivinen rakentuminen. 271 p. Yhteenveto 2 p. 2010.
- 143 KOKKONEN, LOITTA, Pakolaisten vuorovaikutussuhteet. Keski-Suomeen muuttaneiden pakolaisten kokemuksia vuorovaikutussuhteistaan ja kiinnittymisestäään uuteen sosiaaliseen ympäristöön. - Interpersonal relationships of refugees in Central Finland: perceptions of relationship development and attachment to a new social environment. 260 p. Summary 8 p. 2010.
- 144 KANANEN, HELI KAARINA, Kontrolloitu sopeutuminen. Ortodoksinen siirtoväki sotien jälkeisessä Ylä-Savossa (1946-1959). - Controlled integration: Displaced orthodox Finns in postwar upper Savo (1946-1959). 318 p. Summary 4 p. 2010.

JYVÄSKYLÄ STUDIES IN HUMANITIES

- 145 NISSI, RIIKKA, Totuuden jäljillä. Tekstin tulkin-
ta nuorten aikuisten raamattupiirikeskuste-
luissa. – In search of the truth. Text interpre-
tation in young adults' Bible study conversa-
tions. 351 p. Summary 5 p. 2010.
- 146 LILJA, NIINA, Ongelmista oppimiseen. Toisen
aloittamat korjausjaksot kakkoskielisessä kes-
kustelussa. – Other-initiated repair sequences
in Finnish second language interactions.
336 p. Summary 8 p. 2010.
- 147 VÁRADI, ILDIKÓ, A parasztpolgárosodás
„finn útja”. Kodolányi János finnországi
tevékenysége és finn útirajzai. – The “Finn-
ish Way” of Peasant-Bourgeoisization. János
Kodolányi's Activity in Finland and His
Travelogues on Finland. 182 p. Summary 3 p.
2010.
- 148 HANKALA, MARI, Sanomalehdellä aktiiviseksi
kansalaiseksi? Näkökulmia nuorten sanoma-
lehtien lukijuuteen ja koulun sanomalehti-
tiopetukseen. – Active citizenship through
newspapers? Perspectives on young people's
newspaper readership and on the use of
newspapers in education. 222 p. Summary 5
p. 2011.
- 149 SALMINEN, ELINA, Monta kuvaa menneisyy-
destä. Etnologinen tutkimus museokokoel-
mien yksityisyydestä ja julkisuudesta. – Im-
ages of the Past. An ethnological study of the
privacy and publicity of museum collections.
226 p. Summary 5 p. 2011. HUOM: vain verk-
koversiona.
- 150 JÄRVI, ULLA, Media terveyden lähteillä. Miten
sairaus ja terveys rakentuvat 2000-luvun
mediassa. – Media forces and health sources.
Study of sickness and health in the media.
209 p. Summary 3 p. 2011.
- 151 ULLAKONOJA, RIIKKA, Da. Eto vopros! Prosodic
development of Finnish students' read-aloud
Russian during study in Russia. – Suoma-
laisten opiskelijoiden lukupuhunnan prosodi-
nen kehittyminen vaihto-opiskelujakson
aikana Venäjällä. 159 p. (208 p.)
Summary 5 p. 2011.
- 152 MARITA VOS, RAGNHILD LUND, ZVI REICH AND
HALLIKI HARRO-LOIT (EDS), Developing a Crisis
Communication Scorecard. Outcomes of
an International Research Project 2008-2011
(Ref.). 340 p. 2011.
- 153 PUNKANEN, MARKO, Improvisational music
therapy and perception of emotions in music
by people with depression. 60 p. (94 p.)
Yhteenveto 1 p. 2011.
- 154 DI ROSARIO, GIOVANNA, Electronic poetry.
Understanding poetry in the digital environ-
ment. – Elektroninen runous. Miten runous
ymmärretään digitaalisessa ympäristössä?
327 p. Tiivistelmä 1 p. 2011.
- 155 TUURI, KAI, Hearing Gestures: Vocalisations
as embodied projections of intentionality in
designing non-speech sounds for communi-
cative functions. – Puheakteissa kehollisesti
välittyvä intentionaalisuus apuna ei-kiellelli-
sesti viestivien käyttöliittymä-äänien
suunnittelussa. 50 p. (200 p.) Yhteenveto 2 p.
2011.
- 156 MARTIKAINEN, JARI, Käsitettävä taidehistoria.
Kuvälähtöinen malli taidehistorian opetuk-
seen kuvallisen ilmaisen ammatillisessa
perustutkinnossa. – Grasping art history. A
picture-based model for teaching art history
in the vocational basic degree programme in
visual arts. 359 p. Summary 10 p. 2011.
- 157 HAKANEN, MARKO, Vallan verkostoissa.
Per Brahe ja hänen klienttinsä 1600-luvun
Ruotsin valtakunnassa. – Networks of
Power: Per Brahe and His Clients in the
Sixteenth-Century Swedish Empire. 216 p.
Summary 6 p. 2011.
- 158 LINDSTRÖM, TUIJA ELINA, Pedagogisia merki-
tyksiä koulun musiikintunneilla peruso-
petuksen yläluokkien oppilaiden näkökul-
masta. – Pedagogical Meanings in Music
Education from the Viewpoint of Students
of Junior High Grades 7-9. 215 p. 2011.
- 159 ANCKAR, JOANNA, Assessing foreign lan-
guage listening comprehension by means of
the multiple-choice format: processes and
products. – Vieraan kielen kuullun ym-
märtämistaidon mittaaminen monivalinta-
tehtävien avulla: prosesseja ja tuloksia. 308
p. Tiivistelmä 2 p. 2011.
- 160 EKSTRÖM, NORA, Kirjoittamisen opettajan
kertomus. Kirjoittamisen opettamisesta
kognitiiviselta pohjalta. – The story of writ-
ing teacher. Teaching writing from cognitive
base. 272 p. Tiivistelmä 4 p. 2011.
- 161 HUOVINEN, MIKA, Did the east belong
to the SS? The realism of the SS demo-
graphic reorganisation policy in the light
of the germanisation operation of SS- und
Polizeiführer Odilo Globocnik. – Kuuluiko
Itä SS-järjestölle? SS-järjestön uudelleen-
järjestelypolitiikan realismisuus SS- ja poliisi-
johtaja Odilo Globocnikin germaanistamis-
operaation valossa. 268 p. Tiivistelmä 1 p.
2011.
- 162 PAKKANEN, IRENE, Käydään juttukauppaa.
Freelancerin ja ostajan kohtaamia journa-
lismia kauppapaikalla. – Let's do story
business. Encounters of freelancers and
buyers at the marketplace of journalism.
207 p. 2011.
- 163 KOSKELA, HEIDI, Constructing knowledge:
Epistemic practices in three television inter-
view genres. – Tietoa rakentamassa: epis-
teemiset käytänteet kolmessa eri
televisiohaastattelugenressä.
68 p. (155 p.) Yhteenveto 3 p. 2011.
- 164 PÖYHÖNEN, MARKKU O., Muusikon tietämisen
tavat. Moniälykyys, hiljainen tieto ja
musiikin esittämisen taito korkeakoulun
instrumenttituntien näkökulmasta. – The
ways of knowing of a musician: Multiple
intelligences, tacit knowledge and the art of
performing seen through instrumental
lessons of bachelor and post-graduate
students. 256 p. Summary 4 p. 2011.

- 165 RAUTAVUOMA, VEERA, Liberation exhibitions as a commemorative membrane of socialist Hungary. 251 p. Yhteenveto 3 p. 2011.
- 166 LEHTONEN, KIMMO E., Rhetoric of the visual – metaphor in a still image. – Visuaalisen retoriikka – metafora still-kuvan tarkastelussa. 174 p. Yhteenveto 1 p. 2011.
- 167 SARKAMO, VILLE, Karoliinien soturiarvot. Kunnian hallitsema maailmankuva Ruotsin valtakunnassa 1700-luvun alussa. – Carolean warrior values: an honour-dominated worldview in early-eighteenth-century Sweden. 216 p. Summary 11 p. 2011.
- 168 RYNKÄNEN, TAIJANA, Русскоязычные молодые иммигранты в Финляндии – интеграция в контексте обучения и овладения языком. – Russian-speaking immigrant adolescents in Finnish society – integration from the perspective of language and education. 258 p. Tiivistelmä 9 p. Summary 9 p. 2011.
- 169 TIAINEN, VEIKKO, Vähentäjää vähentämässä. Tehdaspuu Oy puunhankkijana Suomessa. – Tehdaspuu Oy in Finnish Wood Procurement. 236 p. Summary 5 p. 2011.
- 170 STOLP, MARLEENA, Taidetta, vastustusta, leikkiä ja työtä? Lasten toimijuus 6-vuotiaiden teatteriprojektissa. – Art, resistance, play and work? Children’s agency in a six-year-olds’ theatre project. 79 p. (142 p.) 2011.
- 171 COOLS, CARINE, Relational dialectics in intercultural couples’ relationships. – Kulttuurienvälisten parisuhteiden relationaalinen dialektiikka. 282 p. 2011.
- 172 SAARIO, JOHANNA, Yhteiskuntaopin kieliympäristö ja käsitteet – toisella kielellä opiskelvan haasteet ja tuen tarpeet. – The language environment and concepts in social studies – challenges and need of support for a second language learner. 290 p. Summary 7 p. 2012.
- 173 ALLURI, VINO, Acoustic, neural, and perceptual correlates of polyphonic timbre. – Polyfonisen sointiväriin hahmottamisen akustiset ja hermostolliset vastineet. 76 p. (141 p.) Yhteenveto 1 p. 2012.
- 174 VUOSKOSKI, JONNA KATARIINA, Emotions represented and induced by music: The role of individual differences. – Yksilöllisten erojen merkitys musiikillisten emootioiden havaitsemisessa ja kokemisessa. 58 p. (132 p.) Tiivistelmä 1 p. 2012.
- 175 LEINONEN, JUKKA, The beginning of the cold war as a phenomenon of realpolitik – U.S. secretary of state James F. Byrnes in the field of power politics 1945–1947. – Kylmän sodan synty reaali poliittisena ilmiönä – James F. Byrnes suurvaltapolitiikan pelikentällä Jaltasta Stuttgartiin 1945–1947. 393 p. Yhteenveto 8 p. 2012.
- 176 THOMPSON, MARC, The application of motion capture to embodied music cognition research. – Liikkeenkaappausteknologian soveltaminen kehollisen musiikkikognition tutkimuksessa. 86 p. (165 p.) Yhteenveto 1 p. 2012.
- 177 FERRER, RAFAEL, The socially distributed cognition of musical timbre: a convergence of semantic, perceptual, and acoustic aspects. – Musiikillisen sointiväriin jakautunut kognitio. 42 p. (156 p.) Yhteenveto 1 p. 2012.
- 178 PURHONEN, PIPSA, Interpersonal communication competence and collaborative interaction in SME internationalization. 72 p. (196 p.) Yhteenveto 7 p. 2012.
- 179 AIRA, ANNALEENA, Toimiva yhteistyö – työelämän vuorovaikutussuhteet, tiimit ja verkostot. – Successful collaboration – interpersonal relationships, teams and networks in working life. 182 p. Summary 4 p. 2012.
- 180 HUHTINEN-HILDÉN, LAURA, Kohti sensitiivistä musiikin opettamista – ammattitaidon ja opettajuuden rakentumisen polkuja. – Towards sensitive music teaching. Pathways to becoming a professional music educator. 300 p. Summary 2 p. 2012.
- 181 JÄNTTI, SAARA, Bringing Madness Home. The Multiple Meanings of Home in Janet Frame’s Faces in the Water, Bessie Head’s A Question of Power and Lauren Slater’s Prozac Diary. – Kodin monet merkitykset naisten hulluuskerptomuksissa: Janet Framen Faces in the Water, Bessie Headin A Question of Power ja Lauren Slaterin Prozac Diary. 358 p. Yhteenveto 7 p. 2012.
- 182 COPP JINKERSON, ALICIA, Socialization, language choice and belonging: Language norms in a first and second grade English medium class. – Sosiaalistuminen, kielen valinta ja jäsenyys: kielelliset normit englanninkielisessä alakoulun ensimmäisen ja toisen luokan opetuksessa Suomessa. 108 p. (197 p.) Yhteenveto 5 p. 2012.
- 183 RÄIHÄ, ANTTI, Jatkuvuus ja muutosten hallinta. Hamina ja Lappeenranta Ruotsin ja Venäjän alaisuudessa 1720–1760-luvuilla. – Continuity and the management of change: Hamina and Lappeenranta under Swedish and Russian rule from the 1720s to the 1760s. 279 p. Summary 12 p. 2012.
- 184 MIETTINEN, HELENA, Phonological working memory and L2 knowledge: Finnish children learning English. – Fonologinen työmuisti ja vieraan kielen taito: Suomalaiset lapset englannin oppijoina. 187 p. Yhteenveto 4 p. 2012.
- 185 FLEISZ, KATALIN, Medialitás Krúdy Gyula prózájában. – Mediation In Krúdy Gyula’s Prose. 204 p. Summary 2 p. 2012.
- 186 KARJALAINEN, ANU, Liikkuva ja muuttuva suomi. Diskursiivis-etnografinen tutkimus amerikansuomalaisten kielielämäkerroista. – The Finnish language in motion. An ethnographic and discourse analytic study of Finnish-American language biographies. 288 p. Summary 5 p. 2012.